Petru Giurgi

PEREGRIN PRIN ŢARA FĂGĂDUINŢEI

*** ***

Ierusalim, Ierihon şi Betleem

Apare cu binecuvântarea

Î.P.S. Sale Dr. IRINEU POP,

Arhiepiscop al Alba Iuliei

Editura **Agnos**, Sibiu, 2013

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
GIURGI, PETRU
Peregrin prin Ţara Făgăduinţei : Ierusalim, Ierihon şi Betleem / Petru Giurgi ; pref.: ÎPS Irineu, Arhiepiscopul Alba Iuliei. - Sibiu : Agnos, 2013
ISBN 978-973-1941-03-5

I. Irineu, arhiepiscop al Alba Iuliei (pref.)

821.135.1-992

ISBN 978-973-1941-03-5

... Întâiului Peregrin Ceresc prin lumea noastră:
Pruncului din Ieslea Betleemului,
„Samarineanului Milostiv Ce urcă din Ierihon“
şi Răstignitului de pe Golgota,
Care S-a dat de bunăvoie
Preţ de Răscumpărare
pentru toţi oamenii
şi pentru mine!...

Şi fiinţelor neuitate
cu care am colindat Ţara Sfântă
sau ne-au însoţit de departe
cu rugăciunea lor!...

Şi sufletelor alese
care răsfoiesc aceste pagini,
folosindu-şi imaginaţia,
într-o lume „postmodernă“
în care nobila îndeletnicire a lecturii
tinde să apună!...

Ierusalim, Cetatea mea...

Ierusalim, Cetatea mea,
tot sufletu-mi suspină:
când oare, când te voi vedea,
când oare-n tine voi intra
să cânt în mântuirea ta
pe marea cristalină?

Ierusalim, sfânt dor nestins,
ce dulce va fi-n tine,
când lungul zbucium va fi-nvins,
când Ţelul drag va fi atins,
iar plânsul, şters, uitat şi stins,
şi zările senine!

O, Rai cu ziduri de topaz,
iubirea mea te cheamă
cu rugăciunile-n extaz,
cu râu de lacrimi pe obraz,
cu dorul să te vadă az',
strigându-ţi: Ia-mă, ia-mă!

O, pân' atunci, Ierusalim,
trimite-ne din tine
arvuna harului sublim
pe care-l cerem şi dorim,
biruitori să moştenim
comorile-ţi divine!...

Traian Dorz

CUVÂNT ÎNAINTE

Sfânta Scriptură ne învaţă că omul este trecător pe acest pământ, scopul final al vieţii sale fiind Împărăţia lui Dumnezeu. Viaţa nu pare a fi decât o simplă oprire temporară în ascensiunea glorioasă către Împărăţia lui Dumnezeu, în timpul căreia auzim mereu chemarea de a ne ridica de la condiţia de om păcătos la una de sfinţenie. De altfel, Însuşi Mântuitorul Iisus Hristos Se defineşte ca pelerin, ca „Cel Care nu are unde să-Şi plece capul" (Mt. 8, 20). Latinescul „peregrinus" are conotaţie similară, cu referire la ceea ce se întâmplă, de fapt, în actul pelerinajului: despărţirea de cineva pentru a se îndrepta spre un alt loc. De la această rădăcină a fost preluat, în limbile europene, termenul de pelerin/aj: *pelerin* în franceză, *pilgrim* în engleză, *pilger* în germană şi *pele-rin* în română.

Este un mare privilegiu pentru orice om să meargă în pelerinaj în Ţara Sfântă, să se închine în biserica Bunei Vestiri din Nazaret, să mediteze în peştera Naşterii din Betleem, să păşească pe urmele pe care Însăşi Persoana a doua a Sfintei Treimi a pus piciorul, pe locurile unde S-a amestecat cu mulţimea, a predicat oamenilor şi a vindecat pe bolnavi. Este un privilegiu pentru orice creştin să calce cu sfială în Grădina Ghetsimani, unde Domnul S-a rugat, să urce pe Eleon sau pe Muntele Tabor, să intre în Ieri-hon şi să se bucure sau să suspine în Foişorul Cinei celei de Taină. Este un privilegiu îndeosebi să se cutremure înaintea Sfântului Mormânt din Ierusalim, unde venirea Sfintei Lumini, an de an, face Învierea lui Hristos atât de prezentă şi de radioasă.

Pământul Ţării Sfinte a reprezentat şi reprezintă ne-contenit, pentru întreaga lume creştină, un spaţiu cu o înaltă rezonanţă, un inepuizabil izvor de zidire sufletească şi de înălţare în comuniunea cu Dumnezeu. Din acest izvor îşi iau porţia de autentic şi de veşnicie toţi pelerinii însetaţi de dorinţa de a cunoaşte drumul, adeseori sinuos, al mântuirii. Ieşirea temporară din spaţiul care ne este familiar, din biserica parohială sau din ţară, are întotdeauna efectul de a ne ajuta să ne descoperim mai bine pe noi înşine, de a ne pune întrebări lămuritoare privind propria noastră credinţă creştină. Depăşind bari-era persoanei sale şi a confortului local, fratele Petru Giurgi, în entuziasmul căutării, în efortul cunoaşterii şi în nerăbdarea întâlnirii cu Domnul Hristos, se orientează, prin această mărturie, înspre întâlnirea cu Dumnezeu în Ierusalimul cel ceresc.

Aducând în atenţia noastră frumuseţea spirituală a unor locuri deosebit de importante în istoria mântuirii, momentele sfinte ce s-au desfăşurat acolo şi

emoţia trăită în diferite spaţii, autorul ne propune un itinerariu spiritual de o mare sensibilitate. Acest itinerariu este întemeiat nu doar în trăirea personală, ci şi pe argumente biblice, istorice, culturale şi artistice. Fiecare dintre locurile descrise cu lux de amănunte pare a avea o dimensiune constitutivă a sinelui, o vocaţie iniţiatică, pare a fi o etapă spirituală de parcurs în căutarea lui Dumnezeu.

De aceea, ca un arc în timp, pelerinajele la Sfintele Locuri sunt prilejuri sfinte de meditaţie şi de rugăciune, unindu-i pe pelerini într-un gând bun şi într-o energie dătătoare de nădejde în iubirea mult-milostivă a Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Cuvintele fratelui Petru Giurgi, concluziile unui pelerinaj în Ţara Sfântă, coboară peste toată fiinţa, trezind în inimi şi tristeţea profundă pe care a simţit-o Iisus Hristos în clipele Pătimirii, şi singurătatea Sa în faţa unei lumi ostile, dar şi bucuria Învierii şi a Rusaliilor.

Citind cartea „Peregrin prin Ţara Făgăduinţei", pri-meşti imboldul de a vizita această ţară unică şi de a călători prin ea în duh de umilinţă şi de rugăciune, pentru a avea o reală întâlnire cu Hristos. Locurile sfinte mă atrag şi pe mine personal, ca să aduc cântări de laudă şi de mulţumire Celui Ce „a făcut mântuire în mijlocul pământului" (Ps. 73, 13). Doresc, arzător, să calc pe uliţele Cetăţii Sfinte şi, în special, pe Calea Crucii, unde Iisus S-a prăbuşit în pulbere pentru păcatele noastre. Prin toate aceste locuri pulsează o energie spirituală palpabilă. Aici şi pietrele grăiesc, şi simţi într-adevăr că „prin Cruce a venit bucurie la toată lumea".

Cartea scrisă de către fratele Petru Giurgi cu mult ta-lent ne oferă o adevărată desfătare intelectuală şi sufletească. Mărturiile şi bogăţia de detalii, uluitor de interesante, fac din această carte un dar de mare preţ, o spovedanie publică a unor trăiri de o delicată sensibilitate. Citind, simţim cum atmosfera ei duhovnicească, ce respiră din fiecare pagină, ne inundă sufletul şi ne transpune într-o dispoziţie sfântă. Mai mult decât atât, după ce o vom parcurge, vom primi îndemnul de a face un pelerinaj în Ţara Sfântă, pentru a călca pe urmele Divinului Răscumpărător şi pentru a venera Altarele bisericilor, îmbibate de energii necreate. Totodată, învăluiţi în lumina pascală, vom preţui şi mai mult bucuria şi speranţa care ne-au izvorât din Mormântul lui Hristos, Soarele Dreptăţii.

† IRINEU

Arhiepiscop al Alba Iuliei

„Ziua a doua"…

„… Şi a fost seară,
şi a fost dimineaţă:
***ziua a doua**!"…*
Facere 1, 8

Suflet preaiubit, în cartea dinainte am descris pe scurt câteva din locurile sfinte, aşezate la cele două capete ale fâşiei de pământ din mijlocul Orientului numită *«Israel»*. Lăsasem la

urmă centrul Ţării Sfinte, pentru că în acele zile dinspre sfârşitul primăverii tot Israelul „se bucura tremu-rând"… (Psalm 2, 11). Întors din cea mai lungă pribegie şi în condiţii de securitate maximă, poporul lui Avraam aşeza a şaizecea piatră de hotar cu mereu acelaşi binecuvântat gând: *«Până aici ne-a ajutat nouă Domnul!»...* (1 Samuel 7, 12). Dar procedasem aşa şi pentru că despre centrul Ţării Sfinte scrisese cu condeiul său de aur Părintele Iosif Trifa, în cartea sa *«Pe urmele Mântuitorului»*... Şi eram conştient că opintirea mea de a adăuga ceva la cele scrise de marele om al lui Dumnezeu despre Ierusalim şi Betleem, şi Ierihon putea fi socotită o mare îndrăzneală. Şi totuşi!...

… Scrisesem acolo că de lângă marele aeroport *«Ben Gurion»* din Tel Aviv, pornisem cu mult înainte de revărsatul zorilor spre Galileia Neamurilor, fără să oprim până în satul Arbel, de lângă Prăpastia cu acelaşi nume… A doua zi, dis-de-dimineaţă, pe pajiştea aproape uscată (în mai!) şi plină de bolovani de lângă acel vârf de stâncă, gustasem întâia „urcare pe Tabor" în Ţara Canaanului… O săptămână întreagă colindasem apoi din Arbel prin *„ţinutul de lângă mare",* cel învrednicit să vadă lumina mântuirii şi să audă întâi glasul Domnului: *„Pocăiţi-vă, că s-a apropiat împărăţia cerurilor!"...* (Isaia 9, 1; Matei 4, 17). Dar tot pe acolo trecuse şi convoiul prizonierilor galileieni spre robia asiriană de prin anii 733-732, înainte de Naşterea Mântuitorului, iar apoi caravanele negustorilor spre Damasc…

Ţinta următoare a peregrinajului nostru abia început fusese *«Oraşul lui Iisus»:* Capernaumul. Printre ruinele lui, doream să regăsim urmele paşilor Mântuitorului şi trăisem a doua stare cerească, îngenuncheaţi în biserica de deasupra *«Casei lui Petru»*… O altă bucurie ne aştepta sub Crucea de lemn cu Iisus Cel Răstignit din bisericuţa de pe *«Muntele Fericirilor»*… Apoi, lângă mare, pe locul Înmulţirii Pâinilor, ne mângâiasem cu gândul că *«Apostolul neamului nostru»,* Sfântul Andrei, fusese acela care îl găsise pe băieţelul venit să-L asculte pe Domnul, cu trăistuţa plină de merinde…

La Tabgha, îngenuncheasem lângă stânca pe care Iisus Cel Înviat ospătase pe şapte dintre ucenicii Săi cu peşte fript pe jăratic şi pâine. Aduse de El!... Ei erau şi flămânzi, şi trişti, şi osteniţi după încă o noapte de trudă în zadar. Poate cea din urmă!... Şi tot acolo am simţit răscolitor ecoul întreitei întrebări a Mântuitorului pusă Marelui Pescar: *„Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti* ***tu mai mult*** *decât aceştia?"…*

După ce brăzdasem apele liniştite ale Tiberiadei, într-o corabie asemănătoare cu a ucenicilor lui Iisus, ne-am îndreptat spre meleagurile Cezareii lui Filip, năzuind spre hotarul de miazănoapte şi de răsărit al Israelului cu Libanul şi Siria: *Munţii Hermonului…* Apoi pornisem spre *Muntele Carmel* de lângă Marea cea Mare, căutând urmele celui mai vajnic apărător al Dumnezeului lui Israel: Profetul Ilie…

Urcasem şi pe *Muntele Taborului* şi ne-am închinat fericiţi în cele două biserici de pe culmea lui însorită. Am privit apoi cu dor spre *«Cetatea Speranţei»,* în care Arhanghelul Gavriil adusese Preasfântei Fecioare Maria Vestea cea Bună pentru toţi fiii lui Adam… În urmă, ne-am îndreptat paşii spre acel loc de pe dealul celălalt în care copilărise Domnul Iisus… O, cât ne-am bucurat când şi pe Tabor, şi în Nazaret, găsisem încrustată adânc urma trecerii vrednice a fiilor neamului nostru… Am ajuns apoi în *Cana*, cetatea „israelitului fără vicleşug" şi a fericitului mire la nunta căruia Domnul binecuvântase Căsătoria. Încercând să retrăim minunea, ne-am închinat acolo înfioraţi, privind la străvechile vase de piatră în care apa de izvor se prefăcuse în cel mai bun vin... La porunca Mântuitorului!

La *Yardenit,* potrivit obiceiului dintotdeauna al peregrinilor, am îmbrăcat „cămaşa de botez"… Apoi, după ce murmurasem *Psalmul Pocăinţei,* mâna sfinţită a unui tânăr preot din Ucraina, pusă pe creştetul meu, mă afundase de trei ori în apele Iordanului…

Am intrat şi în *Ţinutul Gadarei* în care Domnul Iisus eliberase pe un nefericit om ajuns în robia unei legiuni de demoni… Lângă coloana de stâncă pe care stătuse Mântuitorul atunci şi

printre ruinele vechii mănăstiri din acel ţinut potrivnic Lui, oprisem o clipă să desluşim „graiul pietrelor“, călăuziţi de slovele Scripturii…

După acele zile binecuvântate, am pornit spre *Marea Moartă,* trecând pe lângă *Ţinutul Samariei* cel atât de plin cu evocări biblice… Ajunşi în *Deşertul Iudeii,* ne-am în-chinat în *«Mănăstirea Sfântului Gherasim»,* vrednicul ctitor ce trăise acolo în a doua jumătate a secolului cinci. Acel sfânt al pustiei fusese învrednicit s-o împărtăşească pentru cea din urmă oară pe Cuvioasa Maria Egipteanca şi să afle din gura ei preţul cutremurător al adevăratei pocăinţe…

Am înaintat şi prin deşert, coborând în cea mai adâncă văgăună de pe suprafaţa pământului: ţinutul Mării Sărate – şi ne-am găsit sălaş în *Noul Ţoar,* pe locul cetăţii în care nepotul lui Avraam găsise izbăvire din prăpădul cumplit. Trecând pe lângă *Muntele Sodomei,* ne-am înfiorat privind la *Stâlpul femeii lui Lot* ce „strigă“ de pe vârful stâncilor de sare spre lumea noastră tot mai străină de Dumnezeu…

Am colindat apoi prin *Deşertul Negev* şi *Pustia Ţin,* „căutând“ prin nisipul fierbinte urmele peregrinării poporului lui Israel spre Ţara Promisă, hrăniţi cu mană din cer şi adăpaţi cu apă din stânca ce venea după ei… (1 Corinteni 10, 4).

Cu mult înaintea răsăritului de soare, am urcat şi pe *Masada*... Acolo, pe vârful muntelui de piatră, ne-am purtat paşii printre ruinele fortăreţei lui Irod şi ne-am încredinţat încă o dată de şubrezenia tronurilor mai-marilor lumii… În urmă, am poposit printre beduini – locuitorii deşertului –, minunându-ne de ciudatele lor îndeletniciri şi obiceiuri atât de neînţelese de lumea noastră cu „civilizaţia“ (?) ei...

Ajunseserăm în urmă şi la *Peştera Macpela* din Hebron… Printre zăbrelele de acolo am privit la ciudata împărţire a *Mormintelor Patriarhilor,* făcută între fiii lui Isaac şi ai lui Ismael, copiii lui Avraam cel credincios…

Am părăsit apoi Ţinutul Sodomei şi am intrat în sălbatica *Rezervaţie En Gedi…* Prin văgăunile acelea ne-am purtat paşii îndelung, căutând urmele „fugarului David“ din vremea hăituirii lui de oamenii regelui Saul… Aceia toţi s-au dus în uitare, dar numele omului lui Dumnezeu rămâne pomenit până în veci... Am urcat apoi şi mai sus pe lângă Marea Moartă, până la celebrele *Peşteri Qumran,* acolo unde fuseseră descoperite în 1947 nepreţioasele manuscrise din secolul I pe care aveam să le găsim în *Muzeul Cărţii* din Ierusalim. Pe urmă, ne-am îndreptat paşii spre Cetatea Ierusalimului şi am ajuns curând la porţile ei!...

… Suflete al meu, iată-ne ajunşi la capătul peregrinării noastre descrisă în volumul dinainte! *„Ziua întâi“* sfârşeşte aici!… Din acest loc urmează cea mai minunată zonă a Ţării Sfinte: *Ierusalimul, Ierihonul* şi *Betleemul…* Această întreită parte este însă şi cea mai greu de descris pentru umilul meu condei!… Să ne pregătim dar pe măsură şi inima, şi ochii, şi paşii, şi gura!

Doamne Iisuse, Bunule Mântuitor, Care ne-ai dăruit tot ajutorul până aici, învredniceşte-ne, Te rugăm, să ducem la bun sfârşit şi ceea ce dorim să începem acum!...

Pe străzile Ierusalimului...

… După ce ne luăm în primire locuinţa, ard de nerăbdare să ies în recunoaşterea acestor locuri sfinte de dorul cărora visasem cu ochii deschişi de atâtea şi atâtea ori, mai ales atunci când murmuram cu ochii umezi şi cu privirile duse departe cântarea neuitatului Traian Dorz *«Ierusalim, Cetatea mea»*… Este aceasta o cântare de dragoste şi dor pentru Ierusalimul cel

de Sus, care este *„mama noastră“* (Galateni 4, 26), una care mângâie sufletul precum un balsam, chiar şi atunci când, până să ajungi Acolo, te mulţumeşti şi cu umbra lui palidă…

… Deşi ziua era pe sfârşite, nu rezist îndemnului să ies până în stradă, aducându-mi aminte de un cuvânt înţelept că *„prin Ierusalim nu mergi, ci urci sau zbori!“*... Cu toţi anii pe care îi port în spate, mi se părea că într-adevăr zbor în ritmul unei preafrumoasei cântări: *«O sfânt Cântec, vino!“,* pe care începusem să o fredonez încă de când păşisem dincolo de uşă. A fost scrisă şi ea de mâna aceluiaşi nemuritor poet, Traian Dorz:

„O, Sfânt Cântec, vino,
spre Cer s-alergăm,
ia-mi duhul şi mâna
şi hai să zburăm!

Mă nalţă cu tine
mai sus şi mai sus,
pe norul luminii
rămas de Iisus,

Spre forma cerească
în care doresc
să cânt bucuria
pe care-o trăiesc!...

E-atâta lumină
pe unde plutim,
Iisuse, Iisuse,
ce haruri trăim!

Mai sus, mai departe,
hai, Imnule Sfânt,
spre veşnica formă
a altui cuvânt,

Spre-a Slavei izvoare,
din care s-adun
cleştarul luminii
în care s-o spun

Şi du-mă, Sfânt Cântec,
la starea de har,
în care-Adevărul
e fără hotar,

Şi lasă-mă unde
voi şti c-am găsit
iubirea deplină
şi fără sfârşit!“...

… Nu ştiam bine încotro să apuc!… Neastâmpărul „copilului din mine“ voia să vadă şi să atingă fie şi oricât de puţin din Ierusalimul în care ajunsesem în prag de seară... Privind la soarele ce cobora grăbit spre orizont, apuc la stânga, în direcţia lui. Socoteam astfel că ziua mi se prelungeşte întrucâtva…

Descoperisem pe harta Ierusalimului că la doar câteva minute de mers pe jos de la „casa noastră“ este străvechea *Mănăstire a Crucii,* construită prin secolul V, pe ruinele alteia mai vechi, ctitorită de Sfânta Elena cu un secol mai devreme. În timp ce ajunsesem însă aproape de intrarea în lavra cu ziduri de cetate, constatam cu amărăciune că la ora aceea, de dinaintea apusului de soare, poarta era zăvorâtă!...

Privesc spre rondul de trandafiri din apropierea zidului înalt de piatră lângă care oprisem: aproape toţi aveau floarea scuturată! Abia unul, cel dinspre mine, purta nescuturate încă petale de culoarea sângelui, iar lângă el stăteau gata să se deschidă câţiva boboci... Aceasta mă făcu să gândesc: sunt ei oare un „semn“ al nădejdii de mântuire şi pentru cei întârziaţi, ca mine?...

… Soarele înroşit se pleacă tot mai grăbit spre orizont!... Privindu-l, îmi vine în minte un alt vers dintr-o minunată poezie a marelui, dar încă necunoscutului poet creştin care n-a putut ajunge aici cu trupul. Urmându-L însă pe Domnul cu preţul cutremurător al celor mai bine de şaptesprezece ani prin temniţele comuniste, el fusese mereu „la Ierusalim“ cu sufletul şi cu gândul inspirat:

„… E joi seara!…
Sună iarăşi Semnul Stingerii străjerii,
pe Ierusalim se lasă vălul liniştit al serii“...

Cu Domnul spre Golgota – II

Nu gândisem vreodată să trăiesc aievea fericita realitate a Ierusalimului! Chiar a celui pământesc... Doamne Iisuse, slavă şi mulţumire Ţie, Pricinuitorul tuturor binecuvântărilor noastre de ieri, de azi şi din veşnicie!...

Făcându-se seară şi ştiind că aici noaptea se lasă dintr-o dată, înţeleg că trebuie să grăbesc spre casă! Un simţământ ciudat mă încercase şi aici precum în Galileia: cu toate că nu cunoşteam pe niciunul dintre trecătorii pe care-i întâlneam, nu mă socoteam deloc un străin printre ei. Şi îmi închipuiam că nici ei nu descoperă că eu nu-s „de-al lor“!...

Ajuns „acasă“, cinăm şi ne pregătim de odihnă, înălţând spre Împăratul Cerului rugăciunea umilă a unui venetic ajuns să înnopteze în „icoana“ pământească a Ierusalimului de Sus… – şi curând nu mai ştiui pe ce târâm eram!...

Zori de zi în Sfânta Cetate

Trezindu-ne dis-de-dimineaţă, simţim până în străfundul sufletului că dacă ne-a fost relativ uşor să peregrinăm prin locurile sfinte de până aici, care amintesc de începuturile pământeşti ale Mântuitorului şi de locurile propovăduirii Evangheliei Sale, de aici drumul ne va fi peste măsura puterilor... În Ierusalim începe ultimul urcuş pământesc al Domnului Iisus: locul Jertfei Sale, dovada supremei Iubiri cu care ne-a binecuvântat Dumnezeu pe noi, oamenii de pretutindeni şi dintotdeauna. Iar în cele din urmă, şi pe mine, ca pe un „născut înainte de vreme“!... (1 Corinteni 15, 8).

Încercăm să ne pregătim cu rugăciune pentru cercetarea Ierusalimului cu folos mântuitor... Îmbrăcăm cu emoţie veşmintele albe ce seamănă atât de bine cu ale strămoşilor noştri din

Ţara Maramureşului, pe care le-am adus de acasă cu evlavie, ca pe nişte sfinte odoare... O dată cu ele, am dorit „să-i luăm“ cu noi până în depărtarea asta de lume şi pe cei duşi de mult Acasă... Apoi grăbirăm pe drumul ce duce spre străvechea cetate în care se află cel mai sfânt şi mai dorit loc din lume, dar şi cel mai cutremurător: ***G o l g o t a ! . . .***

După câteva minute de mers pe jos, în faţa noastră apar zidurile înalte de piatră roz care împrejmuiesc străvechiul Salem. Luminate de razele soarelui care abia se ridică deasupra lor, ni se pare că vedem o privelişte de basm... Privindu-le, ne amintim de o veche zicere evreiască: *„La Început, Dumnezeu-Creatorul rânduise întregului pământ un anumit număr de binecuvântări, dar şi de suferinţe... Pe acestea însă le împărţise apoi după a Sa nepătrunsă înţelepciune astfel: din cele zece măsuri de binecuvântări şi frumuseţi, revărsă nouă peste Salem şi Ţara Canaanului, iar celeilalte părţi de lume îi păstrase doar una… Dar şi numărul de suferinţe hărăzite, îl împărţise El tot după o tainică rânduire: în timp ce pentru toate popoarele şi ţările pământului rânduise o singură măsură, pentru ţara şi poporului Său păstrase paharul aproape plin: pe celelalte nouă“...* Un adevăr cutremurător este acesta, pentru că nici-un alt popor sau oraş de pe lume n-a mai trăit atâtea tragedii precum urmaşii lui Israel şi Ţara Sfântă, şi Ierusalimul!...

… Curând ajungem lângă *Poarta Jaffa,* străjuită în dreapta de *«Turnul lui David».* Toată fiinţa ni se cutremură! Am ajuns să trăim „pe viu“ cuvintele Psalmistului: *„Mă bucur când mi se zice «Haidem la Casa Domnului!»... Picioarele mi se opresc în porţile tale, Ierusalime!... Tu eşti zidit ca o cetate făcută dintr-o bucată!...“* (Psalm 120/121, 1-3).

O suflete al meu, fii gata să simţi şi să desprinzi înţelesurile din tăcerile încremenite ale Salemului de azi! Întâi, din glasul Sfintelor Scripturi, apoi, din ecoul tainic ce răzbate până la noi din «graiul pietrelor» sale...

La Porţile Salemului...

Pe o întindere de circa 4 km, vechiul Ierusalim este împrejmuit cu ziduri înalte de până la 12 m şi groase de 3 m, făcute din blocuri mari de piatră roz, prezentă mai peste tot în Ţara Sfântă. Ele au şi azi metereze şi creneluri pentru apărare în timp de asediu… Accesul în cetate este posibil şi azi numai prin porţile ei, rămase în număr de şapte. Minunat este însă faptul că ele erau *„strâns-unite“...* (Psalm 121/122, 3). Prin oricare poartă ar fi intrat în Sfânta Cetate, ţinta israeliţilor era *Templul Domnului* de pe Muntele Moria…

Pornind de la apus spre răsărit, ca în urma minutarului unui uriaş cadran de ceas, ele sunt:

1. *Poarta Jaffa.* Este intrarea de vest în Oraşul Sfânt şi permite accesul dinspre artera principală de circulaţie care trece prin imediata sa apropiere. Numele ei aminteşte de vechiul port filistinean la Marea cea Mare: *Jaffa…* Accesul în ambele sensuri pe zidurile cetăţii este posibil numai prin acest loc. Din motive de strictă securitate, circuitul este întrerupt în zona Muntelui Moria, unde fusese cândva măreţul Templu al lui Solomon. Platoul acesta este numit acum *«Esplanada Moscheilor»…*

2. *Poarta Nouă* este situată aproape de colţul nord-vestic al oraşului. Este o poartă modernă, construită în anul 1887.

3. *Poarta Damascului* sau *Poarta Victoriei* este poarta dinspre miazănoapte. Ea deschide drumul celor ce vin din-spre nord şi este intrarea cea mai căutată de peregrini, din două motive: întâi, pentru că pe aici ieşise Saul din Tars, aprigul confesionalist iudeu, în misiunea sa de urmărire şi arestare a ucenicilor Domnului până în Damascul Siriei, drum care a culminat însă cu convertirea lui la creştinism! Apoi, pentru că prin această poartă se ajunge cel mai uşor la *«Via Dolorosa».* Ne întrebăm: să fie oare vreo legătură între aceasta şi ce

spune mai târziu chiar el, marele Apostol al Neamurilor: *„Toţi cei care voiesc să trăiască cucernic în Hristos Iisus* [trecând prin «poarta Damascului»…], *vor fi prigoniţi“?…* (2 Timotei 3, 12).

4. *Poarta lui Irod* sau *Poarta Florilor.* Aceasta este situată în partea nord-estică a zidului cetăţii şi a fost construită de sultanul Suleyman al II-lea Magnificul. Nu departe de ea fusese cândva *Fortăreaţa Antonia.* Pe aici intră musulmanii în cartierul lor şi pe Esplanada Moscheilor.

5. *Poarta Leilor* sau *Poarta Sfântului Ştefan* este situată în apropierea *Mănăstirii Sfânta Ana* şi a *Scăldătorii Betezda,* din incinta ei. Fiind foarte aproape de colţul nord-estic al Platoului Templului, aceasta fusese numită odinioară *Poarta Oilor* (Ioan 5, 2). Pe aici se iese din oraş către Muntele Măslinilor. De-o parte şi de alta a porţii sunt sculptaţi în piatră doi lei fioroşi de la care îşi trage numele!... Multă vreme s-a crezut că în apropierea acestei porţi fusese omo-rât cu pietre Sfântul Arhidiacon Ştefan, dar adevăratul loc al martiriului este undeva în apropierea Porţii Damascului… În acest loc s-au dat lupte crâncene şi hotărâtoare pentru recucerirea oraşului vechi, în 7 iunie 1967.

6. *Poarta Gunoiului...* Cu toate că era situată în vecinătatea Templului, în partea de sud-vest, are această denumire ciudată încă din vechime!... (Neemia 2, 13). În epoca bizantină, creştinii îşi aruncau gunoaiele pe ruinele din acel loc (!…). Mai târziu, prin secolul XVI când locu-iseră aici imigranţi africani, zona devenise şi mai plină de mizerii. De atunci i se trage cel de-al doilea nume: *Poarta Magrebienilor.*

7. *Poarta Sionului* sau *Poarta lui David.* Această deschidere situată în partea de sud-vest a Ierusalimului permite accesul dinspre Muntele Sionului. O inscripţie de deasupra porţii aminteşte că a fost construită în anul 1541 de către acelaşi sultan, Suleyman Magnificul. Pe aici se intră în cartierul evreiesc. Aflăm că în anul 1948 s-au purtat lupte disperate în acel loc între militarii evrei şi arabi. O placă comemorativă prinsă pe peretele uriaş aminteşte că atunci zidul a fost dinamitat la numai 100 m de poartă… Cugetând la cumplitele încleştări de forţe pentru cucerirea Ierusali-mului pământesc, ne amintim că şi *„Împărăţia Cerurilor se ia cu năvală“* şi că numai aceia ce luptă din răsputeri vor ajunge să pună mâna pe ea!… (Matei 11, 12).

… Cea de a opta şi cea mai neuitată intrare din zidul de odinioară al Ierusalimului, situată înspre Muntele Măslinilor, în dreptul Esplanadei Templului (acum a Moscheilor), fusese numită simbolic *Poarta de Aur…* Prin ea intrase triumfal Mântuitorul în Duminica dinaintea Sfintelor Sale Pătimiri! Venea atunci din Betania, coborând pe povârnişul Munte-lui Măslinilor (Luca 19, 37). Dar şi mai înainte, El Se pogorâse din Slava Cerească şi Se făcuse om pentru a-l izbăvi din moartea cea veşnică!... Poate de aceea fusese numită şi *Poarta Milei* sau *a Veşniciei...*

Această poartă are în fundaţie pietre uriaşe din vremea regelui Solomon. În anul 810 arabii au închis-o parţial cu zid... O vreme s-a mai îngăduit accesul prin ea, de două ori pe an: la 14 septembrie, de Ziua Înălţării Sfintei Cruci, şi în Duminica Floriilor. Mai târziu însă, în anul 1530, ocupanţii turci au zidit-o până sus – şi aşa a rămas ea până astăzi...

Spre *«Via Dolorosa»…*

... Când ajungem în vecinătatea *Porţii Jaffa,* ne amintim că pe aici au intrat de-a lungul vremilor în Ierusalim nesfârşitele milioane de peregrini, venind pe Marea cea Mare, aşa cum intră şi azi, dar venind de la marele aeroport Ben Gurion din Tel Aviv...

Ne vine un îndemn: să nu intrăm acum pe aici în cetate, ci să mergem înainte spre *Poarta Damascului,* ca să ajungem pe acolo la *Via Dolorosa.* Poate reuşim să atingem şi noi vreuna din «urmele lui Saul din Tars», care l-au condus la întâlnirea cutremurătoare cu Iisus Nazarineanul!... Acel eveniment crucial îi schimbase pentru veşnicie nu doar viaţa şi gândirea marelui învăţat dinainte, ci şi numele, şi destinul!... (Fapte 13, 9).

… În zilele următoare, cutreierând străzile înguste ale Vechiului Ierusalim, ni s-a părut că mulţi peregrini se grăbesc să ajungă întâi la *«Biserica Sfântului Mormânt»;* apoi par-curg şi «*Via Dolorosa»…* Noi însă am socotit că cel mai binecuvântat peregrinaj este acela când urci întâi pe *Calea Crucii!* Atunci când încerci să simţi ceva din cutremurătorul Preţ al Răscumpărării plătit pas cu pas de Domnul Iisus pentru noi. Când zăboveşti o clipă pe locul fiecărei opriri din cele paisprezece, gândind la evenimentele petrecute acolo… Adică păşind pe urmele Mântuitorului, întâi în «Pretoriu», înaintea lui Pilat, apoi până sus pe Golgota, ca în dimineaţa celei mai cutremurătoare zile din istoria omenirii: *Vinerea Patimilor…* După ce mai întâi fusese purtat o noapte întreagă, în batjocuri şi dispreţ, tras şi împins de la Anna la Caiafa şi de la Pilat la Irod, apoi iarăşi la fortăreaţa romană. Singur şi părăsit până şi de ucenicii Săi!...

Lăsăm deci în dreapta noastră Poarta Jaffa şi ne continuăm drumul pe dinafara zidurilor cetăţii până la Poarta Damascului, pentru că doream să ajungem la Golgota urcând pe Via Dolorosa…

Dar este vremea să ne întoarcem mai întâi prin veacuri la istoria zbuciumată a Sfintei Cetăţi!…

Salem – Iebus – Jerusalem – Ierusalim…

... Când doreşti să cunoşti întrucâtva istoria Oraşului Sfânt, descoperi că aceasta se pierde în vremi imemoriale... Cea dintâi referire la el urcă până dincolo de mileniul 3, înainte de Naşterea Mântuitorului!… Acolo locuise cândva enigmaticul Melhisedec, împăratul Salemului şi preot al Dumnezeului Celui Prea Înalt, omul cel fără spiţă de neam... El a fost asemănat cu Însuşi Fiul lui Dumnezeu, pentru că acel «împărat al Salemului» nu avusese început şi sfârşit al zilelor sale... (Facere 14, 18; Evrei 7, 1-3).

În anul 997 înainte de Hristos, Iebusul a fost cucerit de către regele David şi proclamat curând după aceea capitala Regatului lui Israel (2 Samuel 5, 6-9). Dar marele David a făcut din Salem nu doar o reşedinţă administrativă şi politică, ci, aducând acolo Chivotul Legământului, oraşul devine centrul vieţii religioase din întregul Israel (2 Samuel 6). Ierusalimul ajunse astfel culmea bucuriei omului după inima lui Dumnezeu, care l-a cântat ca nimeni altul de inspirat... (Psalm 136/137, 6). Ceva mai târziu, pe culmea *Ofel* din vecinătatea Muntelui Moria, undeva mai înspre sud, regele David şi-a înălţat un măreţ palat din piatră şi lemn de cedru adus din Liban…

În Ierusalim a domnit apoi Solomon, fiul Psalmistului. Acest înţelept rege ridicase cea dintâi sfântă zidire din istoria poporului ales: *«Casă pentru Dumnezeu»!…* Abia după ce terminase Templul şi-l sfinţise, şi-a clădit palat şi pentru el!... Atât de credincios fusese regele Solomon pe atunci! (1 Împăraţi, cap. 6 şi 7).

… Dar istoria Ierusalimului n-a fost doar una fericită, ci ea se aseamănă atât de mult cu „istoria“ oricărui om care ascultă chemarea Domnului şi porneşte pe urmele Lui...

La doar şaptesprezece ani după moartea înţeleptului rege, israelienii ajung dezbinaţi din pricina depărtării de Dumnezeul părinţilor lor credincioşi!... Apoi, ceva mai

târziu, Ierusalimul ajunge dărâmat şi pustiit, împreună cu măreţul Templu. După acea dată, atât locuitorii Sfintei Cetăţi, cât şi cei din întreg cuprinsul Ţării Făgăduinţei încep să cunoască drumul robiei şi pâinea ei amară...

Ne cutremurăm până în adâncul sufletului aflând că, de-a lungul istoriei sale multimilenare, Ierusalimul – *Oraşul Păcii!...* – fusese asediat de cincizeci de ori! De douăzeci şi şase de ori a fost biruit de vrăjmaşi, iar de optsprezece ori a fost distrus din temelii!

… Întâi veniseră babilonienii, în anul 597, înainte de Întruparea Domnului. După numai zece ani şi Templul, şi cetatea ajunseseră ruine! Mai târziu, în anul 63 de dinainte de Hristos au venit romanii... După o sută de ani de ocupaţie, în anul 70 ei distrug Ierusalimul şi Templul zidit de Irod. În cele din urmă, pentru a batjocori şi mai mult Sfânta Cetate, împăratul Adrian a zidit în anii 135-136 două lăcaşuri de cult păgâne chiar pe dărâmăturile unde fusese Golgota şi mormântul Mântuitorului!... Apoi, îi dăduse oraşului reconstruit de el un alt nume: *Aelia Capitolina...*

Cu toate tragediile sale, Ierusalimul fusese reconstruit de fiecare dată!… Ce mângâietor şi plin de nădejde sună cuvântul prorocului: *„Nu te bucura de mine, vrăjmaşa mea, căci dacă eu cad, mă scol, iar când stau în întuneric, Domnul este lumina mea. Îndura-voi mânia Domnului, căci am păcătuit împotriva Lui, până când El va judeca pricina mea şi îmi va face dreptate; El mă va scoate la lumină şi voi privi dreptatea Lui…“* (Mica 7, 8-9).

... La trei luni după victoria împăratului Constantin asupra lui Maxenţiu, în octombrie 312, are loc oficializarea Creştinismului. Apoi, Sfânta Elena, credincioasa mamă a împăratului, întreprinde o călătorie în Palestina în anii 327-328. Sub îndrumarea ei atentă începuse atunci la Ierusalim o vastă expediţie de căutare a celor mai sfinte locuri şi valori creştine: urmele Locului Răstignirii şi a Sfântului Mormânt. Întrucât eforturile sfintei împărătese au fost însoţite de stăruitoare rugăciuni, căutările ei fuseseră încununate cu un binecuvântat succes, care s-a întrupat imediat în măreţe lăcaşuri de închinare.

Numai că apoi au venit perşii! Invazia lor pustiitoare din anul 614 n-a ocolit nici Ierusalimul... Deşi fusese eliberat după paisprezece ani, în 628, el rămâne pe mai departe o ţintă permanentă pentru toţi războinicii. În anul 632 oraşul ajunge din nou sub asediu şi apoi cucerit de musulmani... Este eliberat în 1099 de Cruciaţi, dar din nou pierdut în anul 1187, în faţa armatelor lui Saladin. Mai târziu, a fost prădat de mameluci şi turci, de-a lungul mai multor secole...

De sub stăpânirea musulmană, Cetatea Sfântă este eliberată abia spre sfârşitul celui dintâi război mondial de către armatele britanice în anul 1917, care o vor guverna până în 1948… Cu toate că la 14 mai 1948 se reînfiinţase Statul Israel, Oraşul Sfânt va rămâne tot sfâşiat pentru încă nouăsprezece ani, fiind împărţit cu Iordania... Abia *Războiul de Şase Zile* din primăvara lui 1967 a pus capăt acelei dureroase stări şi Ierusalimul a fost alipit întreg Israelului de care aparţinuse cândva, redevenindu-i capitală…

Dar şi mai mult: Oraşul Sfânt rămâne principalul centru religios al lumii, prin locurile sale unice: *Biserica Sfântului Mormânt,* pentru creştini, *Zidul Plângerii,* pentru evrei, şi *Moscheile Omar şi El-Aqsa,* pentru musulmani. Astfel, vrând-nevrând, aceste trei mari religii monoteiste se regăsesc aici ca nicăieri altundeva în lume, fiind chemate să trăiască în pace şi bună înţelegere…

La Poarta Damascului...

... După ce trecem şi de *Poarta Nouă,* ne apropiem de intrarea dinspre miazănoapte a *Cetăţii Marelui Împărat...* (Matei 5, 35). Din pricină că pe acolo intrau plini de mândrie toţi cuceritorii Ierusalimului, *Poarta Damascului* a fost considerată un fel de *«Arc de Triumf»...*

În preajma acelei porţi, la doar câţiva metri mai spre nord, afară din cetate, lângă *«Stânca Prorocului Ieremia»,* este un loc sfânt. Acolo căpătase cununa nemuririi tânărul Arhidiacon Ştefan, cel dintâi martir creştin, ucis cu pietre de vrăjmaşii lui Iisus, care se dovediseră a fi şi vrăjmaşi ai lui... Până în acel loc fusese târât dinaintea aceluiaşi Sobor care îl osândise pe Domnul său, nu cu mult înainte... (Fapte 6, 8-15; 7, 1-58). Iubindu-L cu toată puterea pe Mântuitorul, tânărul Arhidiacon nu putea avea o altă soartă decât a Biruitorului Morţii!... Pe locul acestui martiriu a fost înălţată în anul 460 o mare bazilică, numită *Martyrium,* iar mai târziu, în anul 1881, pe ruinele ei a fost construită biserica de azi...

… Dar jertfa Sfântului Arhidiacon Ştefan, tânărul plin de înţelepciune şi de Duhul Sfânt, atât de asemănător cu Mântuitorul, n-a rămas zadarnică!… Prin aceeaşi poartă avea să iasă curând un alt tânăr: Saul din Tars, un înverşunat apărător al Legii lui Moise, cel care păzise hainele călăilor în momentul martiriului Sfântului Ştefan!... În râvna lui pentru datinile strămoşeşti, zelosul Saul pornise către sinagogile din Damasc, înarmat cu scrisori de acreditare din partea Marelui Preot, ca să-i aresteze şi acolo pe *«urmaşii Galileianului»...*

Cugetăm la purtările fostului ucenic al marelui învăţat Gamaliel: se pare că el deprinsese de la maestrul său *doar «litera»* învăţăturii lui, nu şi felul său înţelept de gândire şi mai ales duhul lui!... (Fapte 5, 34-39 şi 22, 3). Aceste lucruri nespus de importante se înţeleg şi se însuşesc cel mai greu de către învăţăceii marilor oameni din toate timpurile. Ce bine se vede şi aici că între *„litera legii"* şi *„spiritul ei"* este o depărtare cât de la pământ la cer!...

… Pe drumul spre capitala Siriei, urmărit de amintirea proaspetei vărsări de sânge la care se făcuse părtaş, s-a petrecut minunea dumnezeiască a convertirii lui Saul... Pe acel drum, dintre Ierusalim şi Damasc, înverşunatul Saul din Tars „a murit"!... Când se întorcea în Ierusalim, el nu mai era habotnicul confesionalist de odinioară, ci un om cu totul nou: cu vederi noi, cu preocupări noi, cu nume nou, cu viaţă nouă... Printr-o veritabilă *naştere din nou,* din Saul „cel mort", se născuse dintr-o dată dumnezeiescul Pavel, cel mai vajnic apărător al lui Iisus Cel Răstignit din toate timpurile. El a umplut Scriptura Noului Testament cu epistolele sale pline de lumină şi putere – şi lumea de atunci, cu Evanghelia cea de obârşie divină, despre care mărturisea că o primise *„nu de la om, ci prin descoperire dumnezeiască"...* (Fapte 9, 1-8; Galateni 1, 11). Prin convertirea lui Saul se desco-perea limpede pentru întâia oară taina pe care fruntaşul Nicodim n-o înţelesese în noaptea convorbirii lui cu «Învăţătorul din Nazaret» (Ioan 3, 1-10). Această taină a rămas până astăzi greu de priceput pentru mintea celor mai mulţi muritori, dar parcă şi mai mult a celor din „tagma" lui Nicodim!… Fiindcă naşterea din nou nu poate fi cuprinsă cu mintea mărginită, *prin cunoştinţă,* ci numai *cu inima, prin credinţă!* Şi numai de sufletele peste care Vântul Duhului Sfânt a suflat odată, înnoindu-le!... Acei care n-au trecut prin ea, n-o pot înţelege, după cum cei cu care s-a petrecut n-o pot explica... Însuşi Mântuitorul n-a făcut asta, ci doar a asemănat-o: *„… Vântul suflă* ***unde vrea****, şi tu îi auzi glasul, dar nu ştii* ***de unde*** *vine şi* ***nici unde*** *se duce…"*

Trecând prin zidurile groase şi înnegrite de vremi ale Porţii Damascului, pătrundem în sfârşit în Sfânta Cetate! Ne închinăm cutremuraţi de sfinţenia locului pe care am început deja să păşim, în ciuda mulţimii atât de pestriţe prin care ne strecurăm cu anevoie... De cum intrăm, ne izbeşte atmosfera orientală: tarabe nesfârşite cu fructe exotice şi mărfuri viu colorate. De după ele, glasuri mai mult decât insistente îmbie să te apropii. Şi mai ales să guşti. Ca apoi să… cumperi!... Întocmai ca ispitele!...

Înaintăm greu prin mulţimea de târgoveţi şi ajungem la o răscruce de străzi… Fără să pricepem direcţia cea bună, apucăm în dreapta şi descoperim fericiţi că este chiar *«Via Dolorosa»!* Dar după numai câţiva paşi observăm că ne aflăm nu la începutul Drumului Crucii, cum doream, ci undeva spre jumătatea lui. Întoarcem deci să aflăm punctul de pornire al acestei străzi, pe care urcase Domnul Iisus cu Crucea în spate!... Cu crucea mea!...

«Via Dolorosa»...

Începând de aici, simţim că trebuie să îngenunchem... Şi nu numai cu inima!... De acum, păşim pe locul cu cele mai răscolitoare aduceri-aminte din toată istoria mântuirii!

… *«Calea Crucii»,* strada cu numele cel mai cutremurător, începe de la *«Fortăreaţa Antonia»,* din apropierea *Porţii Leilor* şi a *Muntelui Moria...* Acolo fusese reşedinţa legiunii romane din Ierusalim. Aveam să observăm curând că de-a lungul acestui «Drum al Durerii» sunt marcate cele paisprezece popasuri care formează traseul parcurs de Mântuitorul nostru, de la locul judecăţii Sale până la cel al răstignirii. Apoi, de acolo, până la punerea Lui în mormân-tul cel nou din apropiere... Aceste popasuri duhovniceşti mi-au adus imediat aminte de cele paisprezece icoane vechi de pe pereţii exteriori ai bisericuţei de lemn din satul în care venisem pe lume şi care, la un moment dat, fuseseră date jos de „vrăjmaşii lui Iisus Cel Răstignit"… A venit însă vremea să fie aşezate şi ele la locul lor de sfântă cinstire, mai ales pentru femeile evlavioase al căror număr încă nu s-a stins de tot! Încă...

Via Dolorosa este o stradă îngustă, al cărei pavaj neregulat este ros de paşii milioanelor de peregrini din toate vremile şi stropit din când în când şi de lacrimile lor fier-binţi. Din nevoia de identificare şi de cutremurătoare aducere-aminte a Preţului Mântuirii plătit şi de-a lungul ei, strada a primit acest nume unic prin secolul al XVI-lea…

… De fapt *Drumul Calvarului* începuse în Grădina Ghetsimani, o dată cu arestarea Domnului Iisus!... De acolo, El a fost dus legat şi sub escortă mai întâi înspre sud, pe dinafara zidurilor Cetăţii, de-a lungul *Pârâului Cedron,* pe lângă *Mormântul profetului Zaharia* şi *Pilastrul lui Absalom,* apoi fusese împins să urce panta abruptă a *Văii lui Iosafat,* pe *Scara Macabeilor,* spre muntele Sionului, până la casa lui Anna, socrul lui Caiafa. Acolo aşteptau înfierbântaţi de ură cărturarii şi bătrânii lui Israel, proaspeţii „fraţi" ai ucenicului apostat, cu sentinţa de moarte gata pregătită... În casa fostului Mare Preot, *«Omul Durerii»* a primit cea dintâi palmă şi a răbdat scuipări în faţă… (Matei 26, 57 şi 67; Ioan 18, 12-13 şi 22). O, până la ce stare înfiorătoare se prăbuşiseră mai-marii Israelului din acea vreme, ei cei învestiţi să înveţe poporul Legea Domnului! Cum fusese investit şi Iuda cu încrederea să păstreze punga… (Matei 26, 58; Ioan 15, 16).

Din Grădina Ghetsimani până la casa lui Anna, Mântuitorul făcuse în toiul nopţii o cale de circa 2 km, legat şi împins de brutele care Îl arestaseră... De acolo, a fost dus apoi la casa marelui preot Caiafa, situată undeva prin apropierea locuinţei lui Anna, socrul său. Pe locul acela din Cartierul Armean se află astăzi *«Biserica Sfântului Mântuitor».*

M-am cutremurat întotdeauna când am citit în Cartea Sfântă că sentinţa de condamnare la moarte a Mântuitoru-lui *fusese dată încă mai dinainte de a fi arestat şi cercetat* pentru blasfemie!... Adunătura cărturarilor şi bătrânilor din casa lui Caiafa, având în frunte arhiereii, se dovedise în stare de acea „performanţă" a vremii de atunci, care s-a făcut „începătură" a tuturor condamnărilor copiilor lui Dumnezeu în exact acelaşi fel prin toate veacurile…

... Deşi hotărâse mai dinainte moartea Mântuitorului, Sinedriul nu-L putea şi osândi!… Acel drept îl avea numai guvernatorul roman. De aceea, voind să obţină o condamnare *legală,* după o judecată *formală,* marele arhiereu Caiafa L-a trimis pe Domnul la Pilat, în Fortăreaţa Antonia (Matei 26, 57-66 şi 27, 1-2; Marcu 14, 53-64 şi 15, 1). Astfel că El a trebuit să facă în aceeaşi noapte tot drumul acela, dintr-o parte în alta a cetăţii, sub ploaia de batjocori şi de hule. Legat şi lovit. Împins şi tras. Ocărât şi scuipat. Şi mai ales, părăsit şi singur!... Ne întrebăm îngroziţi: de ce oare Mântuitorul fusese judecat mai întâi de *conducătorii religioşi* ai poporului, şi nu „de cei ce purtau sabia"? De ce oare cei dintâi Îi hotărâseră sentinţa – şi încă mai dinainte? Autoritatea lumească de atunci *doar consimţise* la aceasta şi o pusese în aplicare, prin mâinile lui Ponţiu Pilat!...

Ne amintim înfioraţi de inegalabila imagine a acelei cutremurătoare Zile de Jertfă, redată de poetul Traian Dorz, în poezia sa *«Cu Domnul spre Golgota»* şi dintr-o dată ni se pare că evenimentele de odinioară se desfăşoară aievea, sub ochii noştri:

„... Vineri...,
zori de zi...
şi-aceia ce-I strigaseră «Osana»
Îl loveau acum cu pumnii la Caiafa şi la Anna.
Farisei, soldaţii, gloata – şi din faţă, şi din spate –
Îi cer moartea-n gura mare: «Răstigneşte-ni-L, Pilate!...»"

… Nădăjduind să scape de responsabilitatea condamnării ***Unicului Nevinovat*** din lume şi mai ales pentru a-şi îmbunătăţi relaţiile şubrede ce le avea cu Irod, prezent şi el în Ierusalim la Sărbătoarea Paştilor, pretorul roman L-a trimis pe Arestat la vicleanul rege. Din nou: *mai înainte să-L interogheze!...* Ce bine se vede cum funcţiona Justiţia şi pe atunci! Chiar cea romană... Mai ales atunci când îşi judeca duşmanii *„politici"!...*

Cum palatul lui Irod era în partea de vest a Ierusalimu-lui, acolo unde este acum *«Turnul lui David»*, Mântuitorul fusese din nou silit să plece la drum sub acelaşi potop de umiliri şi lovituri. Împăratul împăraţilor trebuia să Se înfăţişeze înaintea unuia dintre cei mai decăzuţi regi al lui Israel, din toate vremile!... De aceea, întocmai cum merita, întrebările şi curiozităţile lui Irod au rămas toate fără răspuns! Deşi acuzele din partea preoţilor celor mai de seamă şi ale cărturarilor tot mai siguri pe condamnarea Mântuitorului curgeau cu înfierbântare, tăcerea Lui era deplină... Când judecă stricaţii şi nebunii, Cel Înţelept găseşte de bine să nu răspundă niciun cuvânt! Ar fi cu totul în zadar!...

După tot felul de batjocuri la care Îl supusese garda regală pe Domnul şi după ce fusese îmbrăcat în chip batjocoritor cu haină strălucitoare, Irod consimţi şi el la sentinţa Sinedriului şi Îl retrimise la procuratorul roman, recunoscându-i *silit* autoritatea şi împrietenindu-se... Aceasta, pentru că pretorul avea puterea nu doar *să-L judece,* ci şi *să-L condamne la moarte,* aşa cum îşi doriseră cu toţii dintru început!… (Luca 23, 6-25).

… Citadela romană *«Antonia»* sau *«Pretoriul»* era o fortăreaţă puternică, situată aproape de colţul nord-vestic al Platoului Templului, pe care se înalţă acum Moscheea Omar. Fusese aceasta o clădire şi mai veche, poate chiar din vremea Templului lui Solomon, pentru că în anul 587 când Ierusalimul fusese distrus, aceasta exista sub numele de *«Turnul lui Hananeel»* (Ieremia 31, 38). Fiind încorporată între zidurile cetăţii Ierusalimului, fortăreaţa fusese refăcută de marele Neemia (Neemia 3, 1).

Când Irod cel Mare a reconstruit Templul, a refăcut şi extins şi fortăreaţa, transformând-o într-un palat grandios cu multe turnuri, numind-o *«Antonia»*, în onoarea prietenului său Marc Antoniu, împăratul Romei… Turnul de veghe al fortăreţei era cu nouă metri mai înalt decât toate clădirile Ierusalimului de atunci! De la acea înălţime, ostaşii romani supravegheau atent

toate manifestările din zona Templului şi interveneau imediat pe o scară ce cobora direct pe platoul acestuia, măcelărind când era nevoie... (Luca 13, 1-5).

În timpul marilor sărbători iudaice, guvernatorul Pilat venea din Cezareea şi locuia în Palatul Antonia. De aceea, interogatoriul şi procesul Mântuitorului se desfăşuraseră acolo. Din chiar acel loc începe *Via Dolorosa* cu cele paisprezece popasuri ale ei. Încă din primele veacuri s-au organizat procesiuni pe tot acest «Drum al Durerii», cu opriri evlavioase în fiecare loc însemnat. La început, procesiunea pornea din Grădina Ghetsimani, în noaptea Joii Patimilor – şi sfârşea sus pe Golgota… În secolul VIII, procesiunea începea tot de la Ghetsimani, dar urma drumul parcurs de Mântuitorul spre Muntele Sionului, acolo unde fuseseră odinioară casele marilor preoţi. Apoi, de acolo la Pretoriu şi la *Biserica Sfânta Sofia* de pe platoul Templului de odinioară şi se încheia la Mormântul Domnului din Bise-rica Anastasis. Mai târziu, în secolul XIV, franciscanii stabiliseră un alt traseu, care pentru aproape două secole va urma paşii Domnului numai prin Cetate, plecând de la Sfântul Mormânt... În cele din urmă, din secolul XVIII, procesiunile încep din curtea Colegiului musulman *Al-Omariyeh,* locul Pretoriului de altădată, şi sfârşesc în imensa Biserică a Învierii Domnului… Se vede că şi traseul procesiunilor s-a scurtat pe măsură ce s-a împuţinat credinţa şi râvna peregrinilor!...

… În anul 70 când sosise ceasul nimicitor pentru cetatea lepădată, Fortăreaţa Antonia a fost distrusă şi ea în întregime… Abia săpăturile arheologice din a doua jumătate a secolului al XIX-lea au scos la lumină fundaţiile fortăreţei, iar această descoperire a făcut posibilă refacerea planului iniţial al zonei. De fapt şi străzile originare pe care au călcat paşii Răscumpărătorului nostru sunt undeva mai în adânc, sub dărâmăturile Ierusalimului de odinioară!… Străzile de azi urmează un traseu apropiat celor de demult, dând impresia că ceasul vremii s-a oprit în loc, ca pe timpul marelui Iosua... (Iosua 10, 13).

Dar chiar dacă un peregrinaj pe *Via Dolorosa* şi pe străzile Ierusalimului nu-i unul întru totul autentic istoric şi geografic, ci unul reeditat *«prin credinţă»,* sufletul care caută aici urmele trecerii Domnului Iisus cu Crucea în spate spre Golgota, simte că paşii Lui au trecut pe undeva, foarte pe-aproape... Pentru că el caută nu atât *locuri autentice,* cât *stări duhovniceşti de părtăşie cu Mântuitorul său…* Şi acestea îi sunt îndeajuns!...

În *«Capela Biciuirii»*

... Cugetând la aceste lucruri, ajungem la poarta *Mănăstirii Franciscane a Flagelării,* aflată cândva în incinta palatului roman. După ce Mântuitorul fusese osândit la moarte de către mai-marii preoţilor şi ai bătrânilor lui Israel, în dimineaţa zilei de dinaintea Sabatului şi a Paştilor iudeilor, El a fost scos din arestul Sinedriului şi adus aici. De acum fusese abandonat definitiv în mâinile dregătorului roman pentru „a legaliza“ hotărârea lor mai dinainte luată… (Matei 27, 1-2). În acest loc începuseră cutremurătoarele şi inimaginabilele torturi la care a fost supus Domnul nostru, pentru noi. Pentru mine!... Aici este locul *Stării I.* Însuşi numele mănăstirii şi al capelei spun asta!

Urmărind descrierea Sfântului Evanghelist Matei, ne înfiorăm gândind la deşteptarea prea târzie a conştiinţei lui Iuda Iscarioteanul: abia când văzuse că Învăţătorul şi Binefăcătorul lui *fusese osândit* la moarte! Prin vânzare şi trădare, pusese şi el umărul din plin la aceasta… Lăcomise la banii marilor preoţi, în schimbul vânzării Domnului său, Care îl alesese şi-l învrednicise de slujba apostoliei (Ioan 6, 70). Acum grăbea să-i ducă înapoi, gândind că astfel

poate să-şi spele grozăvia fărădelegii săvârşite… Căinţa lui era prea târzie şi zadarnică, tocmai pentru că nu alesese *„calea plânsului amar“,* pe care o găsise Simon-Petru, ci el alerga şi acum tot *spre vrăjmaşii* Domnului... (Matei 27, 3-5). O, câte învăţăminte se desprind din aceste amănunte legate de trădarea şi trezirea prea târzie a lui Iuda Iscarioteanul!...

… Pentru că interogatoriul Mântuitorului se desfăşurase în Palatul lui Pilat, peste drum de *Mănăstirea Flagelării,* unde funcţionează acum o şcoală arabă, intrăm o clipă în incinta *Colegiului Al-Omaryeh,* însoţiţi de la poartă de un palestinian binevoitor. Am văzut însă la ieşire că bună-voinţa îi era legată de nădejdea că vom cumpăra ceva din magazinul lui din preajmă!...

Printr-un crenel din zidul colegiului privim emoţionaţi la panorama ce se deschide spre Muntele Moria din apro-piere. În vremea Mântuitorului era acolo Templul lui Irod... Acum se înalţă *Domul Stâncii,* iar ceva mai spre sud, *Moscheea El-Aqsa...* (Cu câtă abilitate şi-a instalat Islamul cele două puncte strategice ale sale chiar în inima Ierusalimului, pe locul cel mai sfânt al Iudaismului şi Creştinismului! Aceasta în vreme ce moscheile sale cele mai sfinte nu sunt aici, ci la Mecca şi Medina!… Dar oare vrăjmaşul sufletelor noastre nu face întocmai aşa, ţintind să-şi facă *cetate locuită* chiar în inima noastră, deşi «locul lui» este în cu totul altă parte?...)

Cutremuraţi de aceste realităţi, ne întoarcem şi traversăm strada îngustă, apoi intrăm în *Capela Biciuirii...* În acest loc îndurase Mântuitorul chinurile cele mai cumplite, după judecata sumară şi grăbită a guvernatorului. Trimisul Romei de atunci – ca mai toţi stăpânitorii lumii dintotdeauna –, îşi apăra *mai mult scaunul* decât *conştiinţa!* Cu toată puterea pe care i-o dădea înalta funcţie romană încredinţată de Cezar, Pilat s-a dovedit neputincios şi laş în faţa luării unei decizii drepte. A cedat prea uşor presiunilor mulţimii înveninată de ură de către mai-marii ei religioşi... Ce trist e când gândeşti că gloata aceasta era aceeaşi care cu doar cinci zile înainte Îl primise pe Domnul cu entuziasm, purtând în mâini ramuri de finic şi strigându-I osanale. *Cu buzele!...* Gloata din Duminica Floriilor pricepuse pentru o clipă că *Mântuitorul* era *Acela pe Care Îl aştepta Israel, şi* nu doar unul din prorocii care veniseră *în numele* Dumnezeului Cel Adevărat!... (Matei 21, 8-9). Dar a uitat aceasta prea repede şi prea uşor!...

Ne gândim cu durere la evenimentele descrise de Sfânta Evanghelie şi petrecute chiar în acest loc: cu toate că Pilat se arătase *convins de nevinovăţia Arestatului* din faţa sa, a pus pe ostaşii romani să-L bată... Să-L bată pe Cel-Fără-Nicio-Vină!... (Ioan 18, 38-40; 19, 1). Apoi, deşi fusese prevenit de soţia lui să nu-I facă nici un rău, pretorul eliberează un criminal răzvrătit şi-L abandonează pe Marele şi Unicul Nevinovat în mâinile mercenarilor săi înfierbântaţi de vin şi setoşi de sânge... (Matei 27, 11-31). De fapt, mai întotdeauna s-a petrecut la fel prin istoria zbuciumată a omenirii, căci nimeni n-a învăţat nimic din experienţele celor dinainte!...

Mişcaţi până în străfundul sufletului de cele petrecute undeva în dedesubturile acestui sfânt lăcaş de acum, ne prăbuşim în genunchi şi-I cerem iertare Domnului pentru multa noastră vină pe care a trebuit să ne-o răscumpere El aici, legat de stâlpul de piatră şi lovit cu sălbăticie de biciul cu capete de plumb care I-au „arat“ spinarea, întocmai profeţiei... (Psalm 128/129, 3).

Câteva vitralii impresionante din această sfântă biserică franciscană, renovată între anii 1927-1929 din rămăşiţele unei biserici de pe vremea cruciaţilor, amintesc de înfiorătoarele evenimente petrecute aici: *Hristos biciuit pe spate; Pilat se spală pe mâini; Eliberarea lui Baraba...* În cupola centrală, deasupra altarului principal, pe un fond aurit se află un inegalabil mozaic, reprezentând finalul Pătimirilor Domnului, ca şi al oricăror suferinţe răbdate pe pământ pentru Numele Lui: *Coroana de spini s-a transformat sublim într-una de stele...*

Rotindu-ne privirile înlăcrimate prin Sfântul Lăcaş, găsim în partea dreaptă un altar închinat Marelui Apostol Pavel… Călcând pe urmele Domnului Iisus, fusese închis şi el trei nopţi în Fortăreaţa Antonia (Fapte 21, 34). Era una dintre marile învredniciri de a-şi adăuga propria-i jertfire la suferinţele lui Hristos pentru Biserica Sa!... (Coloseni 1, 24).

Aflăm că întru aducere-aminte de Pătimirile cele mântuitoare ale Domnului Iisus, în fiecare vineri după-amiază porneşte din acest loc o impresionantă procesiune franciscană, ca *„o sământă de urmaşi..., rod al muncii sufletului Lui“...* Ea urmează traseul Calvarului parcurs odinioară de Marele nostru Dumnezeu şi Mântuitor, Iisus Hristos. Deşi atunci El părea *„dispreţuit şi părăsit de oameni, om al durerii şi obişnuit cu suferinţa..., aşa de dispreţuit că îţi întorceai faţa de la El...“* (Isaia 53, 3).

… Într-un târziu, ieşim şi cercetăm incinta mănăstirii întreţinută cu hărnicie şi grijă sfântă. După ce privim macheta Vechiului Ierusalim, ajungem din nou în Via Dolorosa şi ne continuăm drumul spre Golgota. În acel moment răsunau clopotele de amiază la Biserica Sfântului Mormânt! Ni se părea că toate clopotele din lume preluaseră ecoul lor prin veacuri, amintind de «Ceasul al Şaselea» din Vinerea Patimilor… În acel miez de zi, când agonia Mântuitorului era ajunsă la zenit, soarele îşi ascunsese lumina, fiindu-i cu neputinţă să mai lumineze Faţa Fiului Celui Preaînalt, răstignit de creaturile Sale pe Crucea Golgotei… Şi încă pentru ele şi răscumpărarea lor! (Marcu 15, 25; Matei 27, 45; Luca 23, 44). În clipa următoare auzim şi rugăciunea musulmanilor, răsunând tânguitor din megafoanele moscheilor de pe Moria...

Pe *„Locul încoronării cu spini“...*

La doar câţiva paşi de *Capela Biciuirii,* tot pe partea dreaptă a străzii, aflăm locul *Stării a II-a...* Acest popas este lângă *Arcul «Ecce Homo!»,* care făcea cândva legătura dintre Pretoriu şi restul Fortăreţei Antonia. Astăzi, este acolo *Biserica Surorilor Sionului.* În incinta acesteia se păstrează încă fragmente de fortificaţii din Fortăreaţa Antonia şi din Arcul de triumf ridicat de împăratul Adrian în anul 135, când încercase să-şi „înveşnicească“ numele cu amintirea cuceririi Ierusalimului…

Aflăm că Arcul «Ecce Homo» fusese o parte din tribuna de la care Pilat vorbise mulţimii care se afla în curtea interioară, încercând s-o potolească şi să o îmbuneze. Dar mai ales „să-L disculpe“ pe Cel Nevinovat şi să se dezvinovăţească pe sine!... Acolo fusese *Gabata, «locul pardosit cu pietre»* de care vorbeşte Sfânta Evanghelie (Ioan 19, 13). Numit acum *Litostrat,* acela fusese o curte imensă de 54,2 m lungime şi de 44,5 m lăţime, pavată cu dale de piatră cu striuri, pentru a preveni alunecarea cailor. În timpul proceselor publice, ostaşii romani supravegheau totul încălecaţi pe cai, intimidând mulţimea, care, altfel, ar fi putut reacţiona la sentinţele rostite…

Se pare însă că în timpul Procesului Mântuitorului în curte nu erau şi fiinţe necuvântătoare, ci numai „cununa creaţiei lui Dumnezeu“, răzvrătită acum chiar împotriva Lui!... Dacă ar fi fost prezente atunci *necuvântătoarele,* ele L-ar fi recunoscut cu siguranţă pe Domnul, precum odinioară măgăriţa lui Balaam, şi i-ar fi trezit din nebunia lor înspăimântătoare!... (Numeri 22, 15-34; 2 Petru 2, 15-16).

În partea de răsărit, descoperim nişte desene geometrice pe câteva dintre pietrele pavajului din faţa scării ce ducea spre barăcile ostaşilor romani. Acelea sunt câteva urme şterse ale jocurilor practicate de soldaţi în vremea când păzeau arestaţii abandonaţi la discreţia lor. Ca să nu se plictisească, după ce se lăsaseră în voia instinctelor ani-malice, chinuindu-şi semenii în cele mai nebănuite moduri... Tradiţia creştină spune că o porţiune din acea scară a fost dusă la

Roma de către împărăteasa Elena. Ea se păstrează acolo sub numele de «*Scala Sancta*» şi aveam s-o vedem cu emoţie când, prin mila Domnului, ajunsesem să ne închinăm şi prin bisericile Romei…

Litostratul alcătuia curtea exterioară a Fortăreţei Antonia şi era singurul loc unde avea acces şi gloata. Acolo ţinuse Pilat *partea publică* a Procesului Mântuitorului, după ce interogatoriul propriu-zis s-a desfăşurat în vreuna din multele încăperi ale fastuosului palat pretorian. De la bal-conul Litostratului rostise Pilat celebrele sale cuvinte: *«Iată Omul!»,* arătând spre Domnul Iisus, după ce, chiar din ordinul său, El fusese biciuit cu bestialitate… (Ioan 19, 5). În acel moment, chipul Nevinovatului zdrobit în bătaie, deşi neosândit încă, arăta sfâşietor. Întocmai cum Îl descrisese profetul Isaia cu cinci sute de ani mai înainte! (Isaia, cap. 53). Pe fruntea însângerată, Mântuitorul purta cununa de spini, „podoaba“ ostaşilor romani, rodul blestematei şi inventivei lor gândiri când era vorba de batjocorirea şi torturarea arestaţilor... Mai purta încă şi haina de purpură, dăruită „cu generozitate“ de vicleanul şi dispreţuitorul rege al iudeilor din acea vreme, fericit că-I pune capăt şi Acestui „tulburător al liniştii“ sufletului său preadesfrânat. Doar tot el îi tăiase capul Sfântului Ioan Botezătorul cu ceva timp mai devreme şi pentru aceeaşi pricină!... (Marcu 6, 17-28). În acel loc, Mântuitorul fusese dezbrăcat de haina stacojie şi îmbrăcat cu hainele Sale. Îmbrăcat în ele săvârşise „vina“ pentru care a fost condamnat, în ele trebuia să urce până pe Calvar! Apoi, urmau să devină „cadou“ pentru răstignitori...

În Litostrat, Domnului Iisus I S-a pus Crucea grea de lemn pe umerii şubreziţi de lovituri de bici... Părea că-i Crucea Lui pe care trebuia să-Şi ispăşească vina, dar de fapt era crucea noastră, crucea mea!... Era Crucea fărădelegilor tuturor fiilor lui Adam pe care o purta ispăşitor, răbdând în tăcere… Noi toţi le făcuserăm cu uşurinţă, dar niciunul şi niciodată n-am fost în stare să le şi plătim în faţa Dreptăţii dumnezeieşti!... (Isaia 53, 3-6; Psalm 48/49, 7-8). Tocmai de aceea le plătea El!...

Ajunşi în faţa uşii sfântului lăcaş, ne înfiorăm citind deasupra ei un verset zguduitor din cartea Plângerilor lui Ieremia: *„O, voi toţi ce mergeţi pe cale, veniţi şi vedeţi de este pe lume durere la fel cu durerea ce-a dat peste Mine!...“* (cap. 1, 12). Deasupra arcului din interiorul bisericii este reamintit dureros salutul cu care mulţimile Îl aclamaseră pe *«Învăţătorul din Nazaret»* la intrarea Sa triumfală în Sfânta Cetate, cu doar cinci zile mai devreme: *„Binecuvântat este Cel ce vine în numele Domnului!...“* (Matei 21, 9). Era urarea aceleiaşi gloate care acum „Îl saluta“ cu strigăte pline de ură: *„Să fie răstignit!“...* (Matei 27, 23). Neavând cap, gloata nu gândeşte nicicând, ci se lasă manevrată de către cei care urmăresc cu dibăcie satanică interesele lor bine ascunse, nu binele ei, cum s-ar pare... Numai că acest adevăr nu l-a descoperit gloata nici până acum şi de aceea nu l-a învăţat încă!... Sărmană inimă omenească, ce schimbătoare eşti tocmai când ar trebui să-ţi dovedeşti şi mai mult statornicia sentimentelor tale de recunoştinţă!...

Intrăm cutremuraţi în *Capela Condamnării şi a Aşezării Crucii pe umerii Mântuitorului...* Este o biserică în stil bizantin, restaurată de franciscani în anii 1903-1904. Ajunşi înăuntru, căutăm şi găsim un loc de îngenunchere şi ne prăbuşim murmurând îndelung o rugăciune de iertare, din adâncul sufletului înfiorat. Va fi străbătut ea oare prin bolta înaltă până la picioarele Celui Condamnat în locul nostru chiar aici?... O Doamne şi Mântuitorule Bune, ai milă de adânca noastră nevrednicie şi Te îndură şi de noi!...

Lângă «Locul aşteptării sentinţei»...

Pătrundem apoi şi mai adânc în interiorul vechii clădiri şi descoperim sub noi un loc unde soldaţii romani se distrau, chinuind condamnaţii până la limita supravieţuirii. Aveau însă grija demonică să nu-i omoare, pentru că ei trebuiau să sfârşească sub oprobriul public pe Dealul Căpăţânii, despoiaţi şi ţintuiţi pe crucea lor pe care trebuia să şi-o poarte *singuri* până acolo. Ne cutremurăm gândind că în acest loc Mântuitorul nostru suferise toate batjocurile lor, fără să li Se împotrivească... (Isaia 53, 7).

Undeva, şi mai în adâncul stâncii de sub noi, se văd urmele aşa-numitelor *Băi Struthion.* Acelea fuseseră nişte vechi rezervoare de apă, construite prin secolul al II-lea, înainte de Naşterea Domnului… Tot în această clădire mai este şi un alt loc însemnat, numit *Biserica Pretoriului.* Acolo, dintr-un impresionant mozaic în mărime naturală, ne întâmpină Mântuitorul cu Crucea în spate... Ne închinăm, rostind iar şi iar, din tot sufletul cutremurat: *„Mărire Îndelung-răbdării Tale, Doamne, mărire Ţie!...“*

... Din această incintă pornise în Vinerea Patimilor convoiul celor trei condamnaţi, escortat de patru ostaşi romani însărcinaţi cu răstignirea, sub comanda unui centurion. Şi tot de aici plecase şi gloata curioşilor, mai ales a celor care, fără niciun motiv, clocoteau de ură împotriva Mântuitorului!... Cu toţii nu mai conteneau urlând refrenul învăţat în Pretoriu de la cărturari şi farisei, viclenii şi înverşunaţii vrăjmaşi ai Domnului Iisus: *„Răstigneşte-L, răstigneşte-L!“...* (Marcu 15, 11-14).

Spre mângâierea Domnului, păşeau alături şi câteva femei care se tânguiau după Binefăcătorul lor, bătându-şi pieptul a durere şi neputinţă… (Luca 23, 27-31). Între ele, mergeau Sfintele Femei şi nedespărţitul Apostol al Iubirii, singurele fiinţe care şi-au dovedit statornicia credincioşiei lor până sub Cruce, până la mormânt şi până în veşnicie...

Ieşind de aici, părăsim zona Fortăreţei Antonia pe drumul care, pentru câteva zeci de metri, înclină spre *Valea Tyropoeon,* dând impresia că *Via Dolorosa* ar fi un… coborâş. Dar observăm imediat că nu-i! Drumul Crucii n-are nicicând coborâş, ci numai un necontenit urcuş! Va începe şi drumul acesta să urce în curând, din ce în ce mai mult, de-odată cu sleirea puterilor celor condamnaţi să-l suie până sus, pe vârf...

Ne cutremurăm gândind că între strigătele pline de ură ce umpluseră Curtea lui Pilat şi văzduhul pe Via Dolorosa nu s-a desluşit măcar un glas care să ceară îndurare pentru Cel Nevinovat… Toţi miluiţii de ieri s-au risipit ori s-au ascuns, ori au tăcut! Între toţi aceia, cred că eu am fost cel dintâi!...

În clădirea apropiată din faţa noastră se află o mănăstire ortodoxă, care îşi are începutul în anul 1906. Sub temeliile ei au fost descoperite câteva celule din temuta închisoare a Pretoriului în care şi Răscumpărătorul nostru va fi stat câteva ceasuri, în aşteptarea sentinţei… Deasupra intrării, Mântuitorul este zugrăvit în haina de purpură stacojie, dăruită în semn batjocoritor de Irod. Pe frunte poartă înfiorătoarea cunună de spini, iar pe sfintele Sale mâini legate se reazemă batjocoritor „sceptrul“ de trestie... Îi fusese „dăruit“ şi acesta de soldaţii romani, spre a le fi la îndemână, ca să-L lovească din când în când peste cap, pentru a-I spori şi mai mult suferinţa cumplită...

Ne închinăm şi în acest loc, suspinând înfioraţi: O Doamne Iisuse, în ce adâncuri ai fost Tu aruncat şi ferecat pentru noi, ca să ne scapi din iadul cel fără fund! Ce umiliri şi chinuri ai răbdat, ca să ne răscumperi nu doar din blestemul strămoşesc, ci şi din propriul nostru păcat!... Până în veci Îţi vom cânta: *„Mărire Îndelung-Răbdării Tale, Doamne, mărire Ţie!...“*

Temniţa de aici păstrată până azi este o încăpere întunecoasă, săpată în piatră. Din celulele acesteia i s-a dat drumul ucigaşului Baraba, preferat de popor în locul Celui Nevinovat. Acesta trebuia să moară!... Pentru noi... Şi în Pretoriul roman, ca mai întotdeauna prin toată

istoria lumii, *au biruit strigătele* gloatei întărâtată de bătrâni. De cărturari. Şi de preoţii cei mai de seamă (Luca 23, 25). *Nu raţiunea!...* Aceasta, pentru că întotdeauna poporul îşi alege favoriţii *după chipul şi asemănarea sa…* De aceea rămâne cu stigmatul acelora pe care şi-i merită, pentru că singur şi-i vrea!... Iată chipul înspăimântător al societăţii omeneşti şi cauza nesfârşitei prăbuşiri a omenirii!...

Suind pe *«Calea Crucii»*...

Ieşim din nou în strada îngustă, ce iarăşi urcă spre Golgota... Umerii noştri par slobozi acum, ca şi cum n-am avea nicio cruce pe ei... Şi totuşi, dintre câte feluri de cruci pot fi pe lume, noi avem una dintre cele mai fericite, pe care o purtăm cu bucurie şi fior încă de dimineaţă! Era o parte dintr-aceea pe care o purtasem tremurând de nenumărate ori, de-a lungul a douăzeci şi patru de ani, pe drumurile dintre Ţara Bihorului, în care îşi avea obârşia, şi cea a Maramureşului cu care se asemăna întrucâtva... Când o duceam înapoi, era „înzecită“ şi pregătită pentru a-şi lua „zborul“ spre cele patru depărtări ale ţării!... O, de câte ori o dusesem ascunsă în sân de frica „iudeilor“!… Sau o dosisem acasă în fânul din podul grajdului. Necuvântătoarele din preajmă se dovediseră credincioase şi tăcute, păstrând cu sfinţenie taina, precum cele din Peştera Betleemului de odinioară!…

„Crucea“ noastră de azi era alcătuită din trei volume de poezii ale nemuritorului Traian Dorz, unul dintre cei mai mari poeţi creştini din toate timpurile şi din toate popoarele lumii! Opera lui încă prea puţin ştiută de iubitorii de Frumos numără mai bine de o sută de volume de scrieri creştine de o varietate rar-întâlnită: poezii şi proverbe versificate, meditaţii şi cugetări, povestiri şi scenete etc. Aceasta în ciuda faptului că, dintr-o viaţă de numai şaptezeci şi cinci de ani, mai bine de şaptesprezece, din ultimii patruzeci, şi-i petrecuse în cel mai cumplit surghiun!...

Aveam acum cu noi mai multe exemplare din trei volume de poezii ale sale, ca să le oferim la întoarcere celor dragi de acasă cu cea mai scumpă dedicaţie: *„... Sfinţite la Ierusalim...“*. Erau trei din cele douăzeci şi opt de volume de versuri: *Cântări Nemuritoare, Cântarea Cântărilor mele* şi *Cântările din urmă.* Le adusesem cu dorinţa să le atingem de Golgota. De data asta, la propriu! În înţeles figurat, fuse-seră atinse de ea încă din momentul zămislirii lor în vremea urcuşului autorului pe calvarul lui şi fuseseră scăldate de şuvoaiele ţâşnite din Stânca Golgotei din care îşi primiseră şi izvorul, şi nemurirea!... Erau mărgăritare culese de prin „noaptea“ cea lungă cât patru veacuri şi din „cuptorul“ cel „de şapte ori încins“... (Daniel 3, 19). Aceasta era „crucea“ noastră pe care o purtam fericiţi, urcând pe Via Dolorosa, cu cea mai sfântă bucurie de care am fost învredniciţi vreodată!...

… Cu sufletul plin de fior, ajungem pe locul celui de *al III-lea popas!* Acesta e situat pe colţul stâng al Drumului Crucii şi este marcat de o capelă mică, ridicată de militarii catolici polonezi ajunşi în această depărtare de lume, în timpul celui de al Doilea Război Mondial. Capela este acum în proprietatea catolicilor armeni. În acest loc, istovit de bătăile sălbatice prin care trecuse şi zdrobit de ura generală ce scrâşnea în jurul Lui, Mântuitorul căzuse întâia oară sub povara Crucii văzute pe care o purta pe umeri. Dar încă şi mai mult sub greutatea celei nevăzute, pe care o purta pe suflet: păcatele lumii, între care, cele mai multe şi mai grele cred că ale mele vor fi fost!...

În minte îmi vine duioasa poezie-cântare: *«Într-o Vineri ca aceasta»,* scrisă de acelaşi autor, numit pe drept *„Poetul mântuirii noastre“,* care şi-a purtat crucea până sus pe „golgota“ lui. Mereu pe urmele Domnului Iisus şi pentru aceeaşi „vină“!... În timp ce urcăm

mai departe, fredonăm înlăcrimaţi această *Cântare de Patimi* ale cărei cuvinte simţim că ni se îneacă în gât înainte să le rostim:

„... Într-o Vineri ca aceasta, drumul Golgotei suiai,
Crucea lumii-ntregi pe umeri şi pe suflet o purtai...
Jertfa Ispăşirii mută ai primit să fii făcut;
nimeni n-a vorbit ca Tine, nici ca Tine n-a tăcut!...“

… La numai câţiva metri de locul primei căderi a Mântuitorului sub Cruce, ajungem lângă un alt paraclis, tot mic şi tot pe partea stângă a străzii. Pe zidul de piatră se află o arcadă valoroasă, deasupra unui basorelief, lucrat de un artist polonez. Aici este locul *Stării a IV-a,* numit semnificativ: *«Maica Durerii».* Acest Popas marchează întâlnirea Mântuitorului căzut sub Cruce cu îndurerata Sa Maică… Prin inima Preacuratei Fecioare începuse deja să treacă din ce în ce mai usturător sabia profeţită în Templu de Dreptul Simeon, cu treizeci şi trei de ani în urmă... (Luca 2, 35). Aceasta, în „decorul“ înfiorător al mulţimii setoase de sânge, care urla asurzitor, din ce în ce mai cumplit: *„Răstigneşte-L, răstigneşte-L!“...*

În cripta de aici se păstrează un vechi mozaic de dinainte de secolul VII. Tradiţia creştină afirmă că în acel loc, întâlnind privirile duioase ale Fiului ei însângerat şi căzut sub Cruce, Maica Durerii a încercat atunci să-L ridice pe Fiul ei şi Mântuitorul nostru... În pavajul de mozaic al criptei se văd două urme ca de sandale... Tradiţia creştină spune că sunt urmele lăsate de tălpile Mântuitorului nostru întru amintirea cutremurătorului moment. Ne închinăm înfioraţi, încercând să ne atingem de urmele lăsate de trecerea paşilor Domnului spre Locul Răstignirii, apoi, înainte să pornim mai departe, rostim înfioraţi iară şi iară: *„Mărire Îndelung-Rădării Tale, Doamne, mărire Ţie!...“*

Printre neştiutori şi uituci...

… Din această răscruce de străzi, *Via Dolorosa* începe să urce din ce în ce mai mult! De-o parte şi de alta a străzii înguste sunt nenumărate tarabe. Una lângă alta! Toate sunt încărcate de marfă atrăgătoare. Ca nişte ispite anume aşezate pentru peregrini, spre a le abate gândul de la dorinţa lor sfântă care le-a purtat paşii până aici!… Dindărătul tarabe-lor, o mulţime gălăgioasă de negustori orientali cheamă insistent să te apropii şi să guşti… Întocmai ca vrăjmaşul diavol care aşteaptă de ambele părţi ale drumului cel sufletesc! El stă la pândă după suflete slabe care se lasă vrăjite uşor *de înfăţişarea* „mărfii“ lui, fără să bănuiască ce se ascunde de fapt *îndărătul* atrăgătoarei coji…

Urcând spre Golgota şi privind la atmosfera aceasta cu totul străină de numele cutremurător al străzii, ni se pare că cei din spatele tejghelelor nu ştiu nimic despre evenimentele petrecute cândva pe strada asta. Şi pentru ei!... Unii, poate că n-au ştiut niciodată, pentru că nimeni nu le-a spus. Alţii însă *au ştiut,* dar au uitat de mult…

Dar nu numai pe Via Dolorosa este aşa! Lumea noastră, până şi cea creştină, a devenit de-a lungul veacurilor tot mai străină de Acela Care a trecut „pe aici“ învăţând, ajutând, vindecând, iar în cele din urmă ispăşind păcatele ei, păcatele noastre!... Cugetând la aceste realităţi dureroase, în gând îmi vine un trist adevăr exprimat în poezia *«Ce străin...»,* a marelui Traian Dorz:

„Ce străin eşti Tu pe-aicea, ce străin!...
Pe-orişicine-aş întreba,
nu Te ştie nimenea,

cum nicicând nu Te-au văzut!
Ca şi cum prin locu-acesta de amar şi de suspin
Tu nicicând n-ai fi trecut!
– Ce străin eşti Tu pe-aicea, ce străin!...

Dacă le vorbesc de Tine
şi le spun,
dau din umeri şi şoptesc,
cu mirare mă privesc
ca pe-un om de pe-alt pământ
şi se duc, «că n-au ei vreme
să asculte pe-un nebun».
Totuşi, numai despre Tine vreau să spun,
căci îi iubesc!

Mă gândesc să-mi scutur praful, să mă duc...
... Dacă Tu eşti alungat,
ce caut eu întârziat
într-o lume de-mpietriţi,
după-adânca Ta iubire ne-nţeles să mă usuc?
– Dar ei sunt nenorociţi;
până nu Te vor cunoaşte
facă-mi orice,
nu mă duc!“...

O, dacă am putea gândi şi noi în acest binecuvântat şi mântuitor fel despre cei din jur! Ca *să facem* aşa ca poetul în „lumea“ noastră, *nu doar să spunem* altora… Poate că atunci numărul neştiutorilor şi al uitucilor s-ar împuţina întrucâtva, iar Numele şi Jertfa lui Iisus Cel Răstignit n-ar mai fi atât de străine pe pământul nostru. Creştin!…

Pe urmele unor suflete mari...

Ajungem în faţa unei porţi de lemn masiv, îndărătul căreia se află o capelă franciscană, construită în 1895. O inscripţie în piatra de deasupra aminteşte de *Simon din Cirene,* omul care se întorcea de la câmp în momentul trecerii spre Golgota a convoiului condamnaţilor la moarte... Ostaşii romani vedeau bine că răstignirea *«Împăratului iudeilor»* era în primejdie să fie dusă până la capăt: *Osânditul* nu mai putea să-Şi ducă singur Crucea până sus... Pentru a salva situaţia, soldaţii l-au silit pe întâiul trecător să-L ajute pe Domnul (!?...) la purtarea Crucii… (Matei 27, 32; Marcu 15, 21; Luca 23, 26). Aici este locul *Stării a V-a.*

Tradiţia creştină spune despre Simon din Cirene că avea doi fii: Alexandru şi Ruf. După Cincizecime, toţi trei se numărau printre creştinii Bisericii din Ierusalim. Mai târziu, ei au mărturisit Evanghelia în Spania, unde Simon ajunsese episcop... Numele lui Simon Cirineanu a rămas nemuritor şi pe pământ, şi în cer, pentru că s-a învrednicit să-şi pună umărul sub Crucea Domnului. Fie şi silit!...

O, cum ştie Dumnezeu să-i răsplătească pe toţi câţi se apropie de El, dorind să-I slujească în vreun fel şi în vreo vreme!... Ferice de orice suflet care-şi cunoaşte ceasul cercetării sale şi se foloseşte de el! Pentru că atunci nimic nu-i mai important decât a trece cu toată fiinţa de partea Domnului, indiferent de preţul care s-ar cere pentru asta...

... Păşim încet pe *Drumul Crucii*, fredonând înlăcrimaţi cântarea începută mai înainte... Cred că niciodată n-am cântat-o cu atâta fior, ca de data aceea:

„... Sfintele Femei, cu lacrimi, Te-nsoţeau nemângâiat,
Tu plângeai Ierusalimul, mult-răbdatul pom uscat...
Faţa Ta ştergând-O una, peste vălul ei de in
Ţi-ai lăsat pe totdeauna urma chipului de chin...

Cirineanu-Ţi duce Crucea – ultim ajutor duios.
Sus, întins pe Cruce, sângeri sub ciocanul nemilos…"

… Tot pe partea stângă, nu departe de locul întâlnirii cu Simon din Cirene, se află un alt lăcaş sfânt, ridicat în anul 1895 pe ruine bizantine. El aparţine catolicilor greci din Biserica Melkită. Aici este locul *Stării a VI-a:* Întâlnirea Domnului cu Sfânta Veronica... Aflasem că pe locul acelei capele era pe vremea Mântuitorului casa unei nobile femei, soţie de ofiţer roman, şi că acolo a fost îngropată apoi. Această credincioasă femeie fusese fiinţa nefericită care se vindecase de boala ei fără leac prin atingerea cu credinţă de veşmântul Mântuitorului, în cetatea Capernaumului. După ce îşi cheltuise în zadar averea cu doctorii, suferinţa cumplită o purtase până în Galileia. Ultima ei nădejde de vindecare şi-o pusese în Puterea Domnului, Singurul Care o putea tămădui. Şi nu s-a înşelat deloc în aşteptările ei!… (Luca 8, 43-48).

Acum, Marele său Binefăcător era dus prin faţa casei sale spre Locul Răstignirii… Văzându-L atât de istovit şi având o condiţie socială aparte, îndrăzneşte să se apropie de El fără să se teamă că va fi împroşcată de soldaţii însărcinaţi cu răstignirea… Probabil că aceia o şi cunoşteau!... Cu o maramă umezită în apă, mâinile tremurânde ale Sfintei Veronica şterseseră atunci Faţa Domnului de urmele „recunoştinţei" omeneşti... Această faptă a ei era cea mai înaltă dovadă de mulţumire duioasă pe care I-o putea arăta Mântuitorului său, atingându-se de El pentru a doua oară. Ultima!… De data asta însă nu se mai ferea de nimeni, nici chiar de răstignitori! Trecuse cu totul de partea Lui şi era gata să-I împărtăşească soarta, dacă s-ar fi cerut!...

Pe marama Sfintei Veronica se întipărise atunci, de ne-şters, Faţa Domnului cea plină de sânge şi sudoare, intrând pentru totdeauna cu Chipul acesta în tradiţia iconografică a Bisericii Creştine… Acel nepreţuit odor se păstrează până azi în Bazilica Sfântului Petru, din Roma. Tradiţia creştină spune că Sfânta Veronica fusese invitată la Roma de împăratul Tiberiu, nu mult după aceea, pentru că suferea de o boală cumplită şi căuta disperat o posibilitate de vinde-care. Îndemnat de această nobilă femeie să privească cu credinţă spre Chipul Mântuitorului întipărit pe marama ei, se spune că Cezarul s-a vindecat pe dată... Marama Sfintei Veronica fusese întâia icoană făcătoare de minuni!...

… Privim şi noi acum, dar… la poarta închisă! Se pare că astăzi nu mai e nimeni să şteargă sudoarea de pe feţele însângerate. Şi cu atât mai rar, a celor *„prigoniţi pentru Dreptate"!...* Ce trist răsună constatarea Psalmistului: *„... S-au stricat oamenii, fac fapte urâte... Nu este nici unul care să facă binele,* ***niciunul măcar****!..."* (Psalm 13/14, 1-3).

Începând de la acest popas, Drumul Crucii devine şi mai pieptiş, pe măsură ce se apropie de capăt...

*
* *

„Crucea înseamnă suferinţă; [ea] *ne învaţă să suferim aşa precum şi Hristos pentru noi a suferit înfricoşatele chinuri ale răstignirii.“*

Preot Iosif Trifa

Tot mai aproape de Calvar...

Ajungem la intersecţia străzilor *Via Dolorosa* cu *Market Street.* Acolo fusese cândva locul unei vechi porţi a Ierusalimului, probabil *«Poarta Temniţei»...* (Neemia 12, 39). Tradiţia spune că deasupra acestei porţi era afişată zilnic copia sentinţei de condamnare la moarte a osândiţilor care erau scoşi din oraş pe aici şi duşi la locul răstignirii. De data aceea va fi fost atârnată Sentinţa Răscumpărătorului nostru, Care avea să pătimească *„dincolo de poartă“...* (Evrei 13, 12). Mai târziu, creştinii au numit acest loc *«Poarta Judecăţii»* – şi aşa i-a rămas numele până azi.

Ajunşi aici, atingem cu mâna tremurândă coloana de piatră ce aminteşte de a doua cădere a Mântuitorului sub povara Crucii... Dar suferinţele Lui de pe Drumul Calvarului au ajuns abia la jumătate: aici e locul *Stării a VII-a!* Ne revine sfâşietor în minte continuarea descrierii în versuri a Sfintelor Patimi din poezia *«Cu Domnul spre Golgota»:*

„... Soare, arşiţă...
şi Crucea se împlântă-adânc în umăr;
este greu păcatul lumii,
fărdelege fără număr.
Te cutremuri: tras de funii,
prin loviri,
cu Crucea-n spate,
Dumnezeu ridică-osânda omenirii vinovate!...“

În paraclisul ridicat pe acest loc se păstrează o coloană de piatră roşie din vremea împăratului Adrian. Aceasta marca acea întretăiere de străzi în formă de cruce. Atât a mai rămas din semnele trecerii îngâmfatului Cezar!... Dar urmele *Nazarineanului* pe care el a căutat să le şteargă cu desăvârşire, au răzbătut prin veacuri de sub toate lespezile de piatră, până deasupra tuturor împotrivitorilor Săi. Şi aşa va fi până la Sfârşit, căci puternic este Domnul Dumnezeu!... (Apocalipsa 18, 8). O, slavă numai Ţie, Dumnezeul şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos! Cu adevărat numai Tu rămâi pe veci Singurul Biruitor în tot Universul văzut şi nevăzut!...

Urcăm mai departe şi ajungem lângă un alt zid de piatră. Acesta are sculptată în el o cruce mică, iar în jurul ei sunt săpate iniţialele greceşti: *«IC XC NI KA»,* adică *Iisus Hristos învinge...* Suntem lângă zidul *Mănăstirii ortodoxe greceşti «Sfântul Haralambie».* Aici este locul *Stării a VIII-a:* Întâlnirea Mântuitorului cu Sfintele Femei care nu conteneau să se tânguiască după El... (Luca 23, 27-31). În incinta mănăstirii, se află un altar închinat acelui neuitat moment din Drumul Calvarului…

Deşi exprimarea oricărui sentiment de milă faţă de condamnaţi era interzis de legea romană, compasiunea zguduitoare a Sfintelor Femei faţă de Condamnatul Ne-obişnuit pe Care Îl duceau atunci la răstignire n-a putut fi împiedicată nici de temuţii ostaşi cu inimă de piatră!... Dar în timp ce ele încercaseră să-L consoleze pe Mântuitorul, El le aminteşte de profeţia lui Osea despre vremurile cum-plite ce vor veni curând peste Cetatea care îşi lepăda acum Salvatorul: *„... O Doamne, dă-le lor ceea ce trebuie să le dai! Dă-le pântece sterp şi*

sâni fără lapte!... Dumnezeul meu îi va lepăda, pentru că nu L-au ascultat: de aceea rătăcitori vor fi ei printre neamuri… Şi atunci vor grăi către munţi: «Acoperiţi-ne!». Şi către dealuri: «Cădeţi peste noi!»“... (Osea 9, 14 şi 17; 10, 8).

Într-adevăr aşa a şi fost în timpul cumplitului asediu roman din anul 70! Istoricul Iosif Flavius spune că în Ierusalim şi-au aflat atunci moartea în suferinţe de neînchipuit peste ***un milion*** de suflete, din care mai bine de jumătate se zvârcoliseră în chinurile foamei… Zilnic erau aruncate peste ziduri până la patru mii de trupuri moarte! În ceasul cumplit când zidurile cetăţii au fost străpunse, pe străzile Ierusalimului curgeau şuvoaie de sânge de la cei căzuţi sub sabie, în timp ce alte mii au fost răstigniţi… Nenumărate suflete alergaseră atunci cu un strop de nădejde spre altarul de pe Muntele Moria… Dar totul era în zadar! Focul sfânt se stinsese pentru totdeauna pe el şi rămânea nepăsător la rugăciunea lor disperată. Mulţi dintre ei au căzut chiar în faţa altarului, străpunşi de sabia ostaşilor înfuriaţi peste măsură… De acel prăpăd au fost izbăviţi doar evreii-creştini, care, când au văzut Ierusalimul înconjurat de oşti, şi-au adus aminte de profeţia Domnului şi au fugit spre munţi… (Luca 21, 20). Este impresionant să afli că *nici măcar unul* dintre creştini n-a căzut atunci!… Cuvintele Domnului sunt toate adevărate. Ferice de cine ascultă înştiinţarea lor!...

La doi paşi de Golgota...

… Încet-încet, *Drumul Calvarului* se apropie de capăt! Cu cât suntem mai aproape de el, priveliştea Golgotei din *Ziua Răscumpărării noastre,* ne devine tot mai vie… În faţa ochilor se derulează cutremurător „filmul“ poeziei *«Cu Domnul spre Golgota – II»,* scrisă de aceeaşi mână binecuvântată:

„… Vineri!
Miez de zi. Şi arde soarele ca niciodată.
Pentru Dumnezeu, o cruce, lumea a găsit răsplată.
Din cunună şi din cuie curg şiroaie lungi de sânge,
jos, strângând în braţe Crucea,
Mama Lui, Maria, plânge.
Plânge-alături ucenicul, îngropându-şi faţa-n palme
când, spre Domnul, fariseii scuipă-n hule şi-n sudalme.
Şi priveşte-n patru laturi peste gloata cea haină
aşteptând ceilalţi apostoli iar de undeva să vină.
Dar nu-i nimeni...,
gloata urlă,
Domnul, Lui Se roagă-n cuie,
trăsnetele cad cu groază –
şi niciunul din ei nu e...,
nici chiar Petru nu mai vine
să-L mai vadă viu o dată...
Şi curg urme lungi de sânge
jos în ţărna blestemată…“

… Din intersecţia cu *Market Street* cotim spre strada *Ta-rig Bab el Amoud* şi ajungem în dreptul unor trepte de piatră ce ne duc spre intrarea într-o biserică atât de modestă, cum n-am mai văzut nicicând. Ajunşi acolo, constatăm după dimensiunile ei reduse că nu aceasta e *Biserica Sfântului Mormânt,* ci *Biserica… Coptă...* Dar *Calea Crucii* trecuse tocmai prin acest penultim popas! Aici este locul *Stării a IX-a.* Sleit de puteri, Mântuitorul căzuse aici pentru a

treia oară. Fusese asta ultima Lui prăbuşire sub crucea noastră grea!... Un fragment de coloană de piatră roşiatică, rămasă de pe vremea romanilor, este aşezată în stâlpul dintre cele două porţi, ca să amintească fiecărui peregrin de acel cutremurător moment petrecut aici, la doi paşi de Golgota...

Ne închinăm înfioraţi, intrând pentru întâia oară într-o biserică Coptă. Pe pereţii acestui locaş nespus de sărăcăcios sunt zugrăviţi mari credincioşi etiopieni, Sfânta Familie şi Regina din Saba ajunsă la curtea regelui Solomon… (1 Regi 10, 1-13; 2 Cronici 9, 12).

După ce zăbovim câteva clipe, mulţumindu-I Domnului pentru răscumpărarea noastră, adusă cu preţul Pătimirilor Sale, trecem prin uşa din stânga şi ajungem afară pe o terasă largă. În mijlocul ei se înalţă chiar din adâncul Golgotei cupola *Capelei «Sfânta Elena»* din Biserica Anastasis… Aflăm că nivelul acestui platou este la fel cu cel al Bisericii Sfântului Mormânt, ctitoria Sfinţilor Împăraţi Constantin şi Elena. Pe întinderea terasei observăm mai multe colibe sărăcăcioase… Aflăm că în ele trăiesc călugări abisinieni care Îl preamăresc pe Dumnezeu în bisericuţa lor mică şi săracă, în limba strămoşilor lor din inima Africii. Se vede izbitor că ei se mulţumesc cu nespus de puţin din bunurile lumii, luând pildă de la Apostolul Neamurilor care spune: *„... M-am deprins să mă îndestulez* ***cu ceea ce am****. Ştiu şi să fiu smerit, ştiu şi să am de prisos; în orice şi în toate, m-am învăţat să fiu şi sătul şi flămând, şi să am de prisos, şi să duc lipsă. Pe toate le pot întru Hristos, Cel Care mă întăreşte!“* (Filipeni 4, 11-13). Dar tocmai în această sărăcie lucie se descoperă adânca lor smerenie şi curata lor iubire de Domnul, Care fusese şi mai sărac decât ei!... Ei au totuşi o colibă, dar El nu avusese nici măcar atât!… (Luca 9, 58).

Ieşim profund impresionaţi din această bisericuţă atât de simplă cum nu ne putusem nici închipui până acum, apoi ne îndreptăm spre finalul peregrinajului nostru pe Via Dolo-rosa: *Biserica Sfântului Mormânt.* În interiorul acelei uriaşe Case a Domnului aveam să găsim ultimele cinci popasuri din Drumul Crucii: *Stările X-XIV:*

– Despuierea de haine;
– Ţintuirea pe Cruce;
– Înfigerea Crucii în Dealul Căpăţânii;
– Înmiresmarea Mântuitorului pe Piatra Ungerii;
– Aşezarea în Mormânt...

Lângă uşa Bisericii Sfântului Mormânt...

Ajungem imediat pe un platou larg, pavat cu lespezi de piatră cioplită… Pricepem uşor că ele au fost „şlefuite“ prin veacuri mai ales de paşii nesfârşitelor mulţimi de peregrini, ajunşi până aici de prin toate colţurile pământului. În curge-rea timpului, ele au fost udate nu atât de ploile rare, cât de şuvoaiele lacrimilor de căinţă şi de dragoste pentru Domnul Iisus... Uneori, ele au fost şi înroşite cu sânge creştin! Spadele nemiloase ale cotropitorilor păgâni, care s-au perindat de-a lungul veacurilor prin Oraşul Sfânt, au curmat nenumărate vieţi de martiri chiar aici, la uşa Bisericii În-vierii. Vrăjmaşii încercaseră să stârpească de pe pământ binecuvântata rămăşiţă a urmaşilor lui Hristos, fără să poată pricepe însă că tocmai *«sângele martirilor este sămânţa creştinismului»!...* Aflând aceste lucruri, am simţit din tot sufletul că nu doar interiorul acestui măreţ edificiu este atât de sfânt, ci chiar şi spaţiul curţii de dinaintea lui.

Cu aceste simţăminte de evlavie ne apropiem de cele două porţi mari de lemn, orientate spre sud, care umplu deschiderea din zid ce are 5 m înălţime şi 3,5 m lăţime… Aceasta este *«Poarta Sfântă»!* Prin ea se intră în cea mai sfântă Casă a Domnului de pe faţa pământului. Aflăm uluiţi că înainte de incendiul din 1808, provocat de credincioşii (?...) armeni,

preasfântul lăcaş avusese nu mai puţin de douăsprezece porţi, dintre care şase erau mari ca aceasta…

… Undeva în partea dreaptă, nu departe de uşa uriaşă, zărim două cruci de lemn rezemate de peretele înalt... Sunt făcute din scândură lăcuită şi par frumoase, dar sunt tot cruci... Şi încă singuratice! Privindu-le, mă întreb: sunt oare *cruci uitate* ori sunt *cruci abandonate* de vreo procesiune de peregrini care refăcuseră Drumul Calvarului în vinerea dinainte, apoi s-au întors acasă fără ele, lăsându-le altora?...

Ne-am apropiat şi le-am privit întrebător: cine oare v-a lăsat aici, intrând în Biserica Golgotei? Sau aşteptaţi voi pe cineva care, ieşind de aici, să vă (re)aşeze răbdător pe umeri şi să vă ducă până la mormânt şi până în Slava care începe abia de dincolo de el?... Mi s-a părut însă că ne privesc trist şi mustrător, „şoptindu-ne“ că sunt crucile... noastre, pe care le-am abandonat cândva, apoi le-am uitat...

În partea stângă, lângă uşorii uşii, coloana de marmură din mijloc poartă urme de foc... O tradiţie lămureşte cauza: în vremea imperiului otoman când peregrinii erau obligaţi să plătească o taxă de intrare în Biserica Învierii, mulţi închinători săraci nu reuşeau să intre în Sâmbăta Mare ca să primească Sfânta Lumină. Într-una din acele zile importante s-a arătat o flacără mare, ca de fulger, ce cobora cu putere de sus peste coloana de marmură, arzând-o şi topind-o până în adâncime. Această minune i-a determinat pe cei cu birul Sfântului Locaş să renunţe la el. Pentru o vreme...

Deasupra Porţii Sfinte desluşim două inscripţii în limba arabă care întâmpină peregrinii, îndemnându-i la nădejde:

– *«Închinătorule, bucură-te de împlinirea dorinţei tale! Intră în bucuria Domnului, în cerul plin de lumină!»*

– *«O voi, străinilor, intraţi în curţile Domnului, în Mormântul dătător de viaţă, unde sălăşluieşte Harul şi stăpâneşte Lumina cea binecuvântată!»...*

Un gând ne stârneşte dintr-o dată fiori de teamă: dacă atâţia peregrini incomparabil mai buni ca noi fuseseră opriţi să calce în locul preasfânt, oare nu vom fi împiedicaţi şi noi de Aceeaşi nevăzută Mână?... Îndrăznim totuşi să ne apropiem de uşile larg deschise şi păşim dincolo de prag. Cu toată fiinţa răscolită, suspinăm înlăcrimaţi: Ce plin de bunătate eşti Tu, Domnul şi Dumnezeul nostru, şi cât de bogat în îndurare Te arăţi faţă de orice păcătos!... Numai Tu ne-ai miluit şi pe noi, nevrednicii, îngăduindu-ne să intrăm în preasfântul lăcaş ce păstrează până în veci *urmele trecerii Tale văzute* prin lumea noastră... Slavă şi mulţumire necurmată numai Ţie, Doamne al veşnicelor Îndurări!

… În faţa noastră se iveşte *Piatra Ungerii,* iar imediat în dreapta ei, treptele ce duc sus, pe Golgota. Pentru moment nu ştim spre care loc preasfânt să îndrăznim întâi...

Peregrinări prin veacuri...

Mai înainte de orice pas, încercăm o întoarcere prin timp spre nenumăratele evenimente, măreţe ori cumplite, care s-au perindat peste locul preasfânt al Răstignirii şi al Învierii Mântuitorului nostru Iisus Hristos!

… Credem că această uriaşă Casă a Domnului de pe culmea Golgotei este numită impropriu *«Biserica Sfântului Mormânt»!* Întâi, pentru că locul în care a fost pus trupul Domnului după coborârea de pe Cruce fusese *doar unul vremelnic: pentru două nopţi.* Când Sfintele Femei veniseră cu miresme în Dimineaţa Învierii, ele n-au aflat acolo *un mormânt*

obişnuit, cu un mort în el, ci *„au găsit piatra răsturnată!...“.* Iar când *„au intrat înăuntru, n-au găsit trupul Domnului Iisus“,* ci un înger le-a vorbit: *„Pentru ce căutaţi **între cei morţi** pe Cel Ce este viu? Nu este aici, a înviat!...“* (Luca 24, 2-6). În al doilea rând, pentru că atunci când Sfânta Elena înălţase aici cel mai măreţ Lăcaş de închinare, el a fost numit cum se şi cuvenea: *«Biserica Anastasis»,* adică *Biserica **Învierii**!* În trecerea vremii, i s-a dat însă un nume pe măsura credinţei noastre tot mai împuţinate: *«Biserica Sfântului **Mormânt**»*. Şi aşa a rămas până astăzi, încât toţi peregrinii o caută după acest ultim nume!...

... *Biserica **Învierii** Domnului* se află în Cartierul Creştin, în partea de apus a străvechiului Ierusalim. Pe locul acesta fusese odinioară *«Dealul Căpăţânii»* (Matei 27,33): o movilă de pământ pietros, înaltă de 4,5 m, lungă de 11,45 m şi lată de 9,15 m. Stăpânitorii romani aleseseră acel loc pentru înfricoşatele execuţii publice, pentru că era situat la o întretăiere de drumuri, în afara zidului cetăţii. Pe culmea aceea se oferea „spectacol“ gratuit şi înfiorător pentru toţi trecătorii, cu scopul de a le stârni cât mai multă spaimă...

O zbuciumată istorie are biserica aceasta, precum însăşi viaţa Mântuitorului, începând cu peştera Betleemului care I-a fost „leagăn“ şi cu ţara străină a Egiptului în care a trebuit să fugă, pentru o vreme, de mâna sângerosului Irod…

Cerem iertare pentru mulţimea datelor istorice înşiruite aici! Majoritatea dintre ele sunt însă încrustate cu sânge de martiri şi mucenici, dintre care cei mai mulţi au rămas necunoscuţi. Pe aceştia îi fericeşte încă numai Cerul care i-a primit cu bucurie din pricina credinţei lor neînfricate!... Aşadar să nu ne obosească istoria slăvită a Bisericii lui Hristos! Nici chiar a celei de zid…

… Pentru a împiedica peregrinajul creştinilor pe *Locul Răstignirii* şi la *Mormântul gol* din imediata lui apropiere, împăratul Adrian poruncise să fie adus pământ din altă parte, ca să le îngroape, de neaflat. Apoi, în anul 135, la numai un secol după Învierea Domnului, el a ridicat un templu păgân chiar pe acel platou îngust. Dar, potrivit unei ziceri din popor, *„în tot răul este şi un bine!“...* De acest lucru are grijă Înţeleptul şi Atotputernicul Dumnezeu! Astfel, sărmanul împărat vrăjmaş al Creştinismului nu ştia că prin ceea ce face nu şterge urmele Golgotei, ci le păstrează şi mai bine pentru viitorime!... O, dacă ar lua aminte la asta toţi prigonitorii credinţei în Hristos, ca să-şi vadă zădărnicia tuturor opintelilor!...

Începuturile măreţei Biserici a Învierii datează din anul 335, când, la porunca Sfintei Împărătese Elena, au fost dărâmate capiştile idoleşti şi îndepărtată umplutura de pământ de sub ele. De sub molozul lui Adrian, adus cu atâta înverşunată ură, a ieşit la lumină Stânca Golgotei, rămasă neatinsă!… În urmă, pe culmea ei cât suprafaţa unei case, a fost înălţată întâi o cruce, iar lângă ea, un altar. Atât!...

Tot în acelaşi chip minunat a fost descoperit în vecinătate şi *Mormântul* Mântuitorului, păstrat nevătămat. După stăruitoare căutări, fuseseră găsite şi cele trei cruci, apoi printr-o fericită minune a fost identificată Crucea Domnului Iisus. În anul următor (336) a şi început construcţia bazilicii de deasupra Mormântului Domnului, lucrare care a durat nouă ani. La terminare, biserica imensă cu cinci naosuri, clădită în formă circulară, a fost botezată cum nu se putea mai frumos şi mai adevărat: ***Anastasis,*** adică *Înviere...*

Din nefericire, preafrumoasa biserică a fost puternic afectată de incendiul din anul 614, provocat de sălbaticii invadatori persani. După doisprezece ani, Sfântul Lăcaş a fost refăcut de către Patriarhul Modest al Ierusalimului, dar, din lipsă de fonduri, el n-a mai atins nici pe departe frumuseţea celui dinainte… La scurtă vreme, în anul 638, Califul Omar transformă Bazilica Anastasis în... moschee. La începutul secolului IX, construcţia a fost afectată de un cutremur de pământ, apoi, refăcută de Patriarhul Toma, între anii 813-820. În anul 969 biserica este din nou jefuită şi incendiată. În acel incendiu cumplit însuşi Patriarhul

Ierusalimului, Ioan al V-lea, a fost ars de viu, plătind cu viaţa statornicia credinţei lui în Hristos!... Ceea ce mai rămăsese din Sfântul Lăcaş după acel prăpăd a fost incendiat iarăşi în anul 1009 şi făcut una cu pământul de către năvălitorii egipteni... Împăraţii creştini Mihail Paflagonul şi Constantin Monomahul se învredniciseră să rezidească din temelii Biserica Anastasis între anii 1026-1043, însă pe o suprafaţă mai restrânsă. Din nefericire, noua Casă a Domnului avea să fie devastată curând de un incendiu uriaş, în anul 1088!...

După cucerirea Ierusalimului de către cruciaţi la 15 iulie 1099, au început lucrările de refacere a Bisericii Sfântului Mormânt. De data aceea, ansamblul construcţiei fusese iarăşi extins, reunind sub acelaşi acoperiş şi *Altarul Golgotei.* Reconstrucţia a fost terminată după cincizeci de ani, în 1149! Dar de data asta orientarea clădirii avea să fie inversată faţă de cea dinainte: avea intrarea dinspre apus, unde fusese altarul, şi nu dinspre răsărit unde era artera principală *Cardo Maximus...* Mai târziu, şi această măreaţă biserică va avea de înfruntat năvălirile cuceritorilor arabi, care îi vor provoca de fiecare dată alte şi alte stricăciuni...

Câteva reparaţii fuseseră făcute între anii 1514-1608, iar una generală, în 1719. A urmat iarăşi un mare incendiu în 1808. De data aceea a fost provocat de „creştinii“ armeni în chiar *Rotonda* bisericii!… Focul puternic mistuise atunci până şi pietrele edificiului!... În ciuda împotrivirii armenilor care provocaseră dezastrul, Frăţia Sfântului Mormânt, ajutată de Patriarhia Constantinopolului, a reconstruit sfântul locaş şi l-a finalizat în toamna lui 1810. Dar supleţea coloanelor şi a frumoaselor ziduri de dinainte a fost înlocuită cu altele grosolane... S-au mai făcut reparaţii în anii 1834, 1852 şi 1867… În 1927 sfântul lăcaş suferă alte pagube însemnate, fiind zguduit din nou de un mare cutre-mur. În timpul războiului decisiv din 1948 un obuz distruge bolta de deasupra Sfântului Mormânt. Refacerea bolţii a fost realizată abia în 1955, pe cheltuiala guvernului iordanian. După trei ani, comunităţile creştine greco-ortodoxă, catolică şi armeană au hotărât de comun acord necesitatea unor lucrări majore pentru renovarea şi conservarea acestui preasfânt şi inegalabil monument creştin...

Concluzia tuturor acestor prăbuşiri şi ridicări înşirate aici este că atunci când un suflet sau o lucrare au fost închinate preamăririi lui Dumnezeu, ele vor avea multe de suferit. Însă, după orice pagubă ori zdrobire vremelnică, va urma negreşit o slăvită renaştere şi înviere. Pentru că nu moartea şi întunericul au ultimul cuvânt, ci viaţa şi slava în Hristos Iisus!... Căci numai El face tot ce vrea! Întocmai după cum este scris: Domnul *„face ce vrea cu oastea cerurilor şi cu locuitorii pământului şi nimeni nu poate să stea împotriva mâniei Lui, nici să-I zică: «Ce faci?»“...* (Daniel 4, 35).

Biserica Sfântului Mormânt este socotită până azi cel mai de preţ Lăcaş Sfânt al Creştinismului. Toate denominaţiile creştine o socotesc pe drept ca fiind cel dintâi loc între ţintele lor de peregrinaj, numind-o *«Kilometrul 0 al credinţei»...* Arhitectura exterioară este cea rămasă din se-colul al XII-lea, chiar dacă zidurile sunt acum unite cu ale construcţiilor din jur. Din această cauză, în afara celor două cupole uriaşe, Biserica Învierii nu se remarcă pe dinafară, prin ceva deosebit care să izbească privirile, ci doar prin graiul ei lăuntric care se adresează inimii, singura în stare să-l simtă. Şi, mai ales, să-l înţeleagă!...

Aflăm cu bucurie că această biserică uriaşă poate fi cercetată de peregrini din orice denominaţie creştină, deşi se află doar sub trei jurisdicţii: a Patriarhiei Ortodoxe Greceşti, a Ordinului Catolicilor Franciscani şi a Patriarhiei Armene. Biserica Coptă, cea Siriană şi Etiopiană au drept aici numai la rugăciune...

Pe *«Locul Căpăţânii»...*

... Cuprinşi de bucuria ajungerii pe aceste locuri unice, alegem să urcăm pe Golgota, ca să ne închinăm întâi acolo. Paisprezece trepte duc până sus, deasupra celor patru metri şi jumătate ai Stâncii... Ne înfiorăm din nou: vom fi îngăduiţi oare?... Apoi, nădăjduind în mila Marelui nostru Răscumpărător, Care zice că nu doreşte *„moartea păcătosului, ci să se întoarcă de la calea lui şi să trăiască!“* (Ezechiel 33, 11), încercăm să atingem prima treaptă…

… La jumătatea urcuşului, în dreptul treptei a şaptea, trebuie să ne aplecăm fruntea pe sub o arcadă, ca să trecem dincolo de zidul pe care se sprijină platoul Golgotei. De acolo, treptele fiind mai înalte, urcuşul este ceva mai greu. Ne sprijinim însă de balustrada solidă prinsă în peretele de piatră şi ajungem deasupra, suspinând: O Preadulcele nostru Mântuitor, Tu ai urcat povârnişul acesta fără trepte şi fără balustradă, sleit de puteri şi împovărat de greutatea Crucii noastre!… Şi încă după o noapte întreagă de batjocuri şi chinuiri, purtat pe drumuri şi părăsit de ai Tăi!... Şi numai pentru mine! Şi numai pentru noi!… Îţi mulţumim cu toată puterea sufletului că mai înainte să ajungem aici, Te-ai milostivit şi de noi să auzim despre Jertfa Crucii Tale şi s-o primim prin credinţă! Acum, Te rugăm, pentru Preasfântul Tău Sânge vărsat pe culmea aceasta, iartă şi spală, şi şterge, şi uită pe veci toată vina noastră cea grea şi multă!...

Ajunşi pe vârful stâncii de odinioară, în faţa ochilor ni se deschide o privelişte unic de frumoasă, luminată blând din toate părţile de candele şi lumânări aprinse, încât parcă nici umbră nu mai este aici... Platoul Golgotei este împodobit cu icoane sfinte de mare preţ şi mozaicuri preafrumoase… Observăm însă cu durere că el este împărţit convenţional între ortodocşii greci şi catolicii franciscani, ca şi întreaga Biserică a Sfântului Mormânt de altfel. Şi ca întreaga Biserică a lui Hristos din lumea noastră... De ce se menţine la nesfârşit această sfâşiere până şi aici şi cât va mai ţine oare starea asta de dezbinare între copiii Domnului?... Oare nu-s incomparabil mai multe lucrurile care ne apropie, decât cele ce ne despart?... Şi dacă aşa este, atunci de ce nu ne trezim cu toţii, mici şi mari, revenind la starea creştinismului din primul mileniu, despre care cu toţii vorbim frumos şi după starea căruia tânjim cu nostalgie fiecare?...

… Am ajuns în dreptul primei capele, orientată spre sud şi numită *«Altarul Cuielor Sfintei Cruci»*. Locul acesta reprezintă *al X-lea popas*... Aici erau ameţiţi toţi osândiţii cu vin amestecat cu smirnă… Licoarea aceea era preparată şi adusă aici de câteva femei milostive, cu gând să micşoreze pe cât cu putinţă chinurile înfiorătoare ale răstignirii... Ostaşii romani I-au oferit şi Domnului această băutură, dar El n-a vrut s-o bea! (Marcu 15, 23). Voia să plătească conştient şi până la capăt Întregul Preţ al Ispăşirii păcatelor lumii, făcute mai întotdeauna cu uşurătate inconştientă...

În momentul ajungerii noastre, un grup de peregrini italieni ascultau cuvântul unui preot care le vorbea în limba lor cea atât de asemănătoare cu a noastră... Pentru a nu deranja, ne retragem de-o parte şi ne prăbuşim pe pardoseală lângă un mozaic impresionant. Ce am putea să-I spunem Domnului în acest loc cutremurător de sfânt, când tocmai „icoana“ din mozaicul de alături aminteşte că acolo fusese dezbrăcat Mântuitorul de veşmintele Lui şi de „cămaşa fără nicio cusătură“?... (Ioan 19, 23-24). O, ce preludiu profetic la unitatea deplină a Bisericii fusese acela! Din nefericire însă, el a rămas neînţeles şi străin pentru majoritatea creştinilor din toate vremurile… Adeseori şi pentru cei din frunte...

Despre cămaşa Domnului aflasem mai de mult, că se păstrează în localitatea *Trier* din Germania, unde Sfânta Elena vieţuise o vreme şi de aceea donase oraşului său această relicvă de mare preţ.

Cugetăm înfioraţi că mai înainte de a Se lăsa despuiat de hainele Sale pământeşti, Mântuitorul Se dezbrăcase de slava cerească pe care o avea la Tatăl, din veşnicie!... Dar şi mai mult încă: *Se deşertase pe Sine*, luând chip de rob şi făcându-Se asemenea oamenilor! (Ioan 17, 5; Filipeni 2, 7).

După ce fusese dezbrăcat de haine, Mântuitorul Şi-a întins mâinile de bunăvoie pe Cruce, ca în cea mai largă îmbrăţişare a întregii Sale creaturi ajunsă în robia satanei. Nu S-a împotrivit deloc nici atunci când în palme şi picioare I-au fost bătute piroane de fier!... (Isaia 53, 3-7; Matei 27, 33-35; Marcu 15, 22-24; Luca 23, 33; Ioan 19, 17-18). O Preadulcele nostru Răscumpărător, câte suferinţe de neînchipuit ai răbdat Tu pentru noi, ca să ne mântuieşti de moarte şi să ne izbăveşti de sub puterea Celui Rău!... *Mări-re Îndelung-Răbdării Tale, Doamne, mărire Ţie!...*

În faţa noastră este un altar de bronz, îmbrăcat în argint… El reprezentă *al XI-lea popas* din Drumul Crucii şi a fost făurit în anul 1558 de către un artist talentat care era preot al Bisericii Sfântul Marcu, din Florenţa – Italia. Deasupra altarului a fost realizat în anul 1938 un mozaic impresionant cu Răstignirea Mântuitorului...

Mai multe scene biblice de pe peretele din dreapta noastră, lucrate tot în mozaic, amintesc cutremurătoarele evenimente petrecute aici: *Dezbrăcarea Mântuitorului de hainele Sale, Pironirea pe Cruce, Sfintele Femei privind neputincioase şi zdrobite la crucificarea Domnului...* Este aici şi o zguduitoare icoană preînchipuitoare a Jertfei de pe Golgota: *Patriarhul Avraam stă gata pregătit să-l jertfească pe Isaac,* aşezat deasupra altarului său...

Privim cu ochii înlăcrimaţi la cutremurătoarele scene redate aici, în timp ce finalul poeziei *«Cu Domnul spre Golgota»*, ne răscoleşte din nou toată fiinţa:

„... Miez de zi!...
Golgota geme azi sub cea mai grea povară,
răcnet răguşit de ură,
două cruci se ridicară,
cuie,
funii,
scări,
şi-ntruna tot mai greu ciocanul pică:
între doi tâlhari, pe culme, altă cruce se ridică.

La picioare, ucenicul şi cu Mama plâng de jale,
undeva, legat de-o creangă, Iuda spânzură la vale,
cerul se îmbracă-n noapte,
totul prinde să-nfioare...

– Pe Golgota, cu tâlharii, Dumnezeu pe Cruce moare...“

… Cum ar putea oare sta nepăsător şi rece orice peregrin ajuns în acest loc preasfânt, gândind la cutremurătorul Eveniment ce s-a petrecut aievea chiar aici? Şi mai ales când îşi aminteşte cu groază şi ruşine de vina sa plătită de Mântuitorul, prin Jertfa Lui însângerată!... O Domnul Milelor Veşnice, îndură-Te de noi, păcătoşii, pentru care de bună-voie ai murit pe acest dâmb de piatră! Fie-Ţi milă, Doamne, şi de mine şi nu intra la judecată cu robul Tău, ci lasă şi iartă după a Ta nesfârşită bunătate!…

Imediat, alături de acest loc preasfânt, este *«Altarul Sta-bat Mater»*, care aduce aminte de durerea Maicii Domnului în momentul coborârii de pe Cruce a Fiului ei ajuns fără suflare. Este aici o preafrumoasă statuie a Preasfintei Fecioare, dăruită în 1788 de regina Maria I a

Portugaliei, împodobită cu aur şi nestemate. Se văd şi nenumăratele ofrande de mulţumire şi recunoştinţă din partea peregrini-lor... În inima Preacuratei este înfiptă o sabie… Ea aminteşte de împlinirea dureroasei profeţii făcută de bătrânul Simeon în Templu, atunci când avusese harul să ţină o clipă în braţele sale Pruncul dumnezeiesc. Înainte să moară, după cum îi fusese făgăduit!... (Luca 2, 35).

În partea dreaptă, spre sud, descoperim o fereastră… În acel loc fusese până în anul 1149 uşa exterioară a lăcaşului preasfânt prin care se ajungea direct pe Golgota! Prin ea intrase în anul 628, desculţ şi cu coroana împărătească în mână, credinciosul împărat Heraclie. Purta pe umeri Crucea Mântuitorului, în semn de profundă umilinţă şi de respect sfânt faţă de Domnul său Iisus Hristos, Care şi pentru el Se jertfise. Iar pe deasupra, îl ajutase să-i biruiască pe războinicii perşi şi să le smulgă din mâini Lemnul Sfintei Cruci, care fusese luat ca pradă de război din Biserica Anastasis cu paisprezece ani mai devreme. Întru aducere-aminte de acel impresionant moment, niciun episcop nu poartă mitră când liturghiseşte pe Golgota...

Sub Altarul Golgotei...

În dreapta *Altarului Stabat Mater* se află cel mai important loc de pe Golgota: *Altarul Răstignirii...* În acel moment un şir lung de peregrini aştepta să se închine pe locul unde a stat înfiptă Crucea Mântuitorului pentru câteva ceasuri... *Altarul Golgotei* se află în proprietatea Bisericii Ortodoxe Greceşti. Un cucernic călugăr veghează răbdător asupra bunei rânduieli a închinătorilor. Mai ales în ce priveşte îmbrăcămintea cuviincioasă cu care trebuie să vină aici orice peregrin...

… Stând în aşteptare tăcută, privim înlăcrimaţi la preafrumosul paraclis din faţa noastră care cuprinde o cruce aurită cu Iisus Cel Răstignit, în mărime naturală. Capul Mântuitorului este încoronat cu o cunună de aur, în forma celei de spini care Îi însângerase fruntea... Deasupra Crucii stă şi acum o inscripţie în cele trei limbi de odinioară: greacă, latină şi ebraică, având acelaşi înţeles: *«I N R I» – Iisus Nazarineanul, Regele iudeilor...* (Luca 23, 38). Sub braţele Crucii stau două icoane de mare preţ, tot în mărime naturală. Sub braţul drept: *Maica Durerii*, iar sub cel stâng, *Apostolul Iubirii...* Deasupra acestui loc preasfânt atârnă multe candele de argint, veghind ca o rugăciune necurmată, iar jos, de-o parte şi de alta, ard în sfeşnice multe lumânări, aprinse de peregrinii învredniciţi să ajungă acolo...

În faţa Paraclisului, pe o platformă îngustă, sprijinită pe patru coloane de numai 70 cm înălţime, este Sfânta Masă pe care se slujeşte *Liturghia Nesângeroasă* a Golgotei… Sub acest Prestol mai sfânt decât oricare altul de pe lume, se prosternează înfioraţi, rând pe rând, de două mii de ani încoace, miile de mii de peregrini... De orice culoare a feţei. Din orice neam al pământului. De orice limbă. Din orice religie. Fiecare cu propria-i povară şi taină… Cu rugăciunea şi cu lacrimile lui. Cu pocăinţa şi cu făgăduinţa sa de îndreptare... Pe toate acelea le vede şi le cunoaşte, le ascultă şi le primeşte *„Mântuitorul tuturor oamenilor“* (1 Timotei 4, 10), Care veghează şi suferă *şi azi* pentru fiecare pe o Cruce nevăzută şi uriaşă cât omenirea întreagă...

... Ne vine rândul să ne închinăm!... Mă prăbuşesc în genunchi lângă Locul Preasfânt şi încerc să mă rog… Simt că trăiesc momentul unic al vieţii mele, dar recunosc imediat că nimeni nu se poate ruga *„la comandă“*... O, dacă aş fi avut în acea clipă atâtea lacrimi câte mi-am dorit pentru aici, ca să-mi spele tot trecutul meu cel păcătos!... Dar puţinele mele cuvinte mi se îneacă în gât şi în suspine, oricât încerc să-i cuprind în rugăciune pe toţi cei scumpi ai mei, de aproape şi de departe. De ieri şi de azi, şi de mâine...

După ce-mi lipesc fruntea şi nevrednicele mele buze de marmura albă de sub Prestol, îndrăznesc să întind mâna cu o palmă mai înainte de locul pe care îmi prosternasem genunchii. Pe treapta de marmură albă, chiar în faţa mea era un inel de aur masiv, care indica locul unde fusese înfiptă Crucea Scumpului nostru Mântuitor… Cu frică şi evlavie, introduc mâna dreaptă prin gaura inelului strălucitor ca spre un loc oprit nevredniciei mele… Apoi, cu vârful degetelor tremurânde, ating Stânca Golgotei aflată dedesubt. După o clipă, o retrag înfiorat ca după atingerea unui fir încărcat de electricitate şi o apropii întâi de frunte, apoi de piept şi de cei doi umeri, ca şi cum ar fi fost umezită în Preasfântul Sânge al Iertării. Sau în cea mai sfântă agheasmă de pe lume... (O, cât mă bucurasem când am aflat mai pe urmă că inelul acela de aur masiv face parte dintre cele mai scumpe lucruri păstrate în această măreaţă Casă a Domnului! El este ofranda unui vrednic, dar mult-încercat domnitor al neamului meu: *Şerban Cantacuzino,* domn al Ţării Româneşti în secolul al XVII-lea. Pe atunci, neamul nostru peregrina la Ierusalim cu aleşii săi în frunte!... Acest mare domnitor dăruise românilor de pretutindeni cea dintâi Scriptură Sfântă „pre limba lor“: *«limba vechilor Cazanii»...*)

… Pentru o clipă am avut impresia că timpul se oprise în loc, marcând momentul ajungerii mele pe Golgota! Uitasem că înapoia mea sunt mulţi peregrini care aşteaptă nerăbdători să se închine şi ei, ca mine... Atunci însă n-am mai văzut nimic în jur, decât Crucea cu Iisus Cel Răstignit în faţa mea, parcă sângerând încă, aşteptând şi ajungerea mea cu o hotărâre de întoarcere deplină la El... Din rănile picioarelor străpunse de piroane, mi s-a părut că picură aievea pe capul meu aplecat deasupra Locului Crucii trei stropi de Sânge, spălând şi greul meu păcat. Pentru că El m-a iubit şi pe mine atât de mult. *„Atât de mult“!...* (Ioan 3, 16).

… Privind pierdut la Crucea din faţa mea, îmi veniseră dintr-o dată în minte câteva cuvinte cutremurătoare, scrise de condeiul fratelui Traian Dorz. Erau ca un ecou din vremea binecuvântată când ele îmi trecuseră prin mâini. Prin ele, acest om al lui Dumnezeu „mă purtase“ şi pe mine de nenumărate ori până în preajma Golgotei. Iată-le:

„... Aici trebuie să îngenunchem! Despre acest loc nu se poate scrie şi citi decât în genunchi. Nu se poate vorbi şi nu se poate asculta decât cu glasul scăldat în lacrimi,
cu inima scăldată în flăcări,
cu toată fiinţa scăldată în adoraţie...

O Golgota, loc unic, care ne grăieşte nemărginit mai cutremurător decât de pe Sinai,
O Golgota, munte mai înalt decât Moria, altar mai sfânt ca Sfânta Sfintelor!
Pe tine am primit nu zece porunci, ci numai una singură, dar înmiit mai cutremurătoare: Porunca Iubirii şi a Jertfei!
Lumina ta nu era cea a fulgerelor înspăimântătoare de pe Sinai, ci lumina negrăită a sărutului lui Dumnezeu, îmbrăţişându-Şi cel mai pierdut şi cel mai dorit dintre fiii Lui: ***omul.***
Jertfa ta nu era jertfa de jos în sus a unui singur fiu al iubirii, pentru dovedirea unei singure credinţe şi pecetlui-rea unui singur legământ, ca pe Moria, – ci negrăita Jertfă de Sus în jos, mai mare decât a tuturor fiilor iubirii, a tuturor credinţelor şi legămintelor ei.

O Golgota, singurul loc ceresc pe acest pământ unde Dumnezeu, coborându-Se, a rămas între noi toţi, al nostru şi al tuturor!
O Golgota, pe tine Îl putem vedea toţi oamenii pe Dumnezeul nostru! Nu numai unul, ca pe Sinai – Moise.
Nici numai doi, ca pe Moria – Avraam şi Isaac.
Nici numai trei, ca pe Tabor – Petru, Ioan şi Iacov.
Nici numai uneori, ca în Sfânta Sfintelor – marii preoţi.
Ci putem veni oricare, oricâţi şi oricând.

O Golgota, câte suflete s-au târât spre tine, presărând cu sânge, cu lacrimi şi cu sudoare fiecare urmă a lui Dumnezeu, Care te-a urcat întâi, lăsându-ne şi nouă calea ta sfântă ca o scară de aur cu capătul celălalt în cer!...“

… În timp ce mă ridicam de sub Preasfântul Altar, am simţit o uşurare cum n-am mai cunoscut nicicând şi nici-unde, în viaţa mea de până în acel moment. Privesc ceasul: *era 13 şi 57 de minute!* Incredibil: fusesem şi eu *o clipă* pe Golgota, mai real decât oriunde altundeva pe pământ! Aceea fusese CLIPA MEA!... Cred însă că fiecare creştin trebuie să treacă printr-o astfel de întâlnire personală cu Unicul său Răscumpărător: Domnul nostru Iisus Hristos, adică să aibă CLIPA LUI pe Golgota… Fie şi în cea mai retrasă biserică sau odăiţă de rugăciune din cel mai îndepărtat colţ al pământului!...

*
* *

„Crucea înseamnă iertare. Hristos a strigat de pe Cruce iertare celor care Îl răstigneau: «Tată, iartă-le lor, că nu ştiu ce fac!»“

Preot Iosif Trifa

Cugetând pe Calvar...

În timp ce mă retrăgeam din faţa locului preasfânt, o cântare din vremea copilăriei mă făcu să trăiesc într-o clipă sinteza vieţii mele de până atunci:

„... Prin multe ţări frumoase în viaţă am trecut
şi-atâtea văi şi dealuri frumoase am văzut,
dar nici un deal din lume nu m-a atras aşa
ca-acel al cărui nume se cheamă ***Golgota****!*

Nu-s brazi înalţi pe-acolo, nici iarbă verde jos,
dar este sus pe dânsa un lucru preţios:
e ***Crucea Răstignirii*** *– şi* ***Jertfa de pe ea***
ne-a dăruit viaţa, – ***aceasta-i Golgota!***

Şi nu sunt nici izvoare pe dânsa, cât priveşti,
nici râuri curgătoare de ape pământeşti,
dar iese de sub Cruce Izvorul minunat
ce multele păcate a lumii le-a spălat.

De-acolo şi tâlharul se-ntoarce credincios
şi mântuit se-ntoarce căitul păcătos,
acolo-L vezi pe Domnul, când plângi sub Crucea Sa,
acolo-i mântuirea: aceasta-i Golgota!

O omule, ce-n lume suspini nemângâiat,
înalţă-ţi bietul suflet spre locul minunat,
acolo mântuirea şi pacea vei afla,
acolo e ***viaţa****: aceasta-i Golgota!...“*

... Dus de gânduri, meditez mai departe: în acest loc, pironit pe Cruce între cer şi pământ, chinuit de sete în arşiţa soarelui, după toate celelalte suferinţe îndurate până aici, Domnul şi Mântuitorul nostru găseşte puterea să rostească cele din urmă *„şapte cuvinte“* ale Sale:

1. *«Eloi, Eloi, lama sabactani?» – „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?“* (Matei 27, 46; Marcu 15, 34). Fusese acela strigătul părăsirii de-o clipă de către Părintele Ceresc. Din pricina păcatelor noastre!…;
2. *«Părinte, iartă-i, că nu ştiu ce fac!»* (Luca 23, 34). Era rugăciunea Lui către Tatăl pentru răstignitorii Săi;
3. *«Adevărat îţi spun că astăzi vei fi cu Mine în rai!»* (Luca 23, 39-43). Aceasta fusese făgăduinţa mântuirii sigure pentru răstignitul cel de-a dreapta, care se pocăise în cel din urmă ceas;
4. *«Femeie, iată fiul tău!»; «Fiule, iată mama ta!»...* (Ioan 19, 26-27). În cele două adresări era dovada grijii duioase pentru Sfânta Sa Maică... Nemaiavând ***pe nimeni***, rămânea singură, de aceea El o încredinţa Apostolului Iubirii;
5. *«Mi-e sete!»* (Ioan 19, 28). Expresia acesta dovedeşte zbaterea firii Sale omeneşti în ceasul agoniei;
6. *«Părinte, în Mâinile Tale Îmi încredinţez duhul!»* (Luca 23, 46). Fusese aceasta ultima Sa rugăciune către Tatăl de la Care venise şi la Care mergea acum (Ioan 13, 3);
7. *«S-a isprăvit!...»* (Ioan 19, 30). Acesta a fost cel din urmă cuvânt al Mântuitorului rostit pe Cruce. El arată liniştea sfârşitului biruitor după împlinirea întregii lucrări de mântuire pe care o săvârşise chiar atunci (Ioan 17, 3-4).

... Pe locul acestui dumnezeiesc Altar este *Popasul al XII-lea.* Răstignit pe Cruce, Mântuitorul îndurase cele mai sfâşietoare şi mai din urmă chinuri ale Sale, tot şapte la număr:

– absenţa ucenicilor;
– batjocurile trecătorilor;
– dispreţul preoţilor celor mai de seamă;
– sfidările bătrânilor şi cărturarilor;
– provocarea tâlharului din partea stângă;
– ofensările răstignitorilor;
– durerile morţii... (Matei 27, 39-44; Marcu 15, 29-32; Luca 23, 35-39).

Gândind la acestea, parcă nicăieri altundeva decât sub Crucea de pe Golgota, nu înţelegi mai limpede că iubirea adevărată este mai tare şi decât moartea!... (Cântarea Cântărilor 8, 6).

… Ceva mai lateral, de-o parte şi de alta a Prestolului, sunt marcate prin două discuri de marmură neagră pre-supusele locuri ale celorlalte două cruci... (Ioan 19, 18-19). Puţin mai în dreapta se vede o lespede metalică aşezată peste o crăpătură de circa 1,5 m în profunzimea stâncii, produsă de cutremurul din clipa când Mântuitorul Şi-a dat duhul (Matei 27, 51). Tradiţia creştină spune că pe acolo s-au prelins în adâncul Stâncii Golgotei Sângele şi apa care ţâşniseră din coasta Domnului când unul dintre ostaşi Îi străpunsese coasta, ca să-I dovedească moartea... (Ioan 19, 34). Aveam să vedem bine această crăpătură din *Capela lui Adam,* de sub Altarul Golgotei…

Dacă unele locuri de închinare din Biserica Sfântului Mormânt sunt simbolice, Locul Răstignirii Domnului nostru Iisus Hristos este unul întru totul autentic! La fel este şi cel situat dincolo de el, la numai câţiva zeci de metri înspre apus, unde fusese odinioară grădina lui Iosif din Arimateia cu mormântul cel nou, în care nu mai fusese pus nimeni... Acela a rămas pentru totdeauna gol, ca o dovadă de netăgăduit a Învierii Celui Care fusese aşezat în el doar până *„a treia zi“.* Ca să se plinească Scripturile!… (Marcu 16, 6; Ioan 19, 41).

... Imediat în urma noastră se închinase la Altarul Golgotei o femeie evlavioasă de la celălalt capăt al pământului: *Noua Zeelandă.* Se minunează de straiele noastre, cum poate nu mai văzuse nicicând, şi ne întreabă din ce ţară suntem... După ce schimbăm câteva vorbe, ne despărţim, şoptind fiecare înfioraţi de ecoul rugăciunii de pe Golgota: *«God bye in... heaven!...»* (La revedere, în ceruri!...). Ne mai impresionase aici un copilaş care, după ce se închinase cu părinţii lui, nu se putea despărţi de locul în care fusese înfiptă Crucea Mântuitorului... Profund impresionat de gestul lui, am şoptit: O, dacă nu ne-am mai despărţi niciodată de Jertfa Domnului Iisus prin care ne-a fost plătit păcatul şi am fost înfiaţi pentru cer!... Fără nicio plată...

(Privind la acel copilaş care se îndrăgostise atunci de Altarul Golgotei, mi-am amintit de Bogdan, un prunc al unei familii scumpe nouă ce avea doar cinci anişori când urcasem împreună în Munţii Apuseni până dincolo de Câmpeni, la Certege… Dorisem să ne atingem încă o dată inima de locurile şi casa în care se născuse Părintele Iosif Trifa, omul lui Dumnezeu, care dăruise Bisericii şi Neamului nostru binecuvântata mişcare de renaştere sufletească *«Oastea Domnului»...* După ce ne-am rugat în casa aceea care impune respect sfânt, încă de când îi treci pragul, am ieşit să privim depărtările de sub noi… Atunci, Bogdănel îi spusese mamei sale, printre lacrimi: *„Mămică, de ce oare aici îţi vine numai să plângi?“...* În loc de răspuns, veni îmbrăţişarea mamei cu un dulce sărut pe fruntea odorului ei. Din ochii săi mi s-a părut că picuraseră în clipa aceea pe creştetul lui fraged câţiva „stropi de rouă“!...)

Trandafirii Golgotei...

... După ce aprindem şapte lumânări în sfeşnicele de lângă Altarul Golgotei, cu gândul dus departe la atâtea fiinţe preascumpe nouă, ne retragem spre marginea platoului dinspre *Piatra Ungerii.* Suntem adânc mişcaţi nu numai de sfinţenia deosebită a locului pe care am ajuns, ci şi de adânca noastră nevrednicie!... Începem să murmurăm cu glas înecat în lacrimi cântarea fratelui Traian Dorz, *«Domnul Iisus pe Cruce sus»:*

„Domnul Iisus
pe Cruce sus,
răbdând supus
ocara,
a sângerat
nevinovat,
dar ne-a purtat
povara.

El S-a jertfit
căci ne-a iubit
şi ne-a gătit
scăparea,
ca tu să vrei,
plângând să-I cei
şi-n dar să-I iei
iertarea.

O, de-ar putea

Iubirea Sa
inima ta
s-o frângă,
primind în dar
cerescul har,
păcatu-amar
să-şi plângă!...

Tu ai vedea
cum Jertfa Sa
poate spăla
pe-oricare,
şi-ai sta oricui
plângând să-i spui
de mila Lui
cea mare...“

Auzind cântarea duioasă, se apropiase imediat de noi o călugăriţă cucernică din ţară, aflată şi ea în peregrinaj la Locurile Sfinte: *Măicuţa Filofteia*... În bucuria întâlnirii, n-am ştiut s-o întrebăm în ce mănăstire se nevoieşte… Pe moment ne era de-ajuns că vorbim aceeaşi dulce limbă şi că simţim la fel *„fericirea Ierusalimului“* şi *Taina Golgotei!...* (Psalmul 127/128, 5; Ioan 3, 16). Măicuţa Filofteia ne-a devenit apoi o bună călăuză prin labirinturile Bisericii Sfântului Mormânt. Dar înainte să plecăm de pe Golgota, cântăm împreună cu ea tot pe atât de fericiţi şi de înlăcrimaţi Troparul Învierii: *«Hristos a înviat din morţi, cu moartea pre moarte călcând şi celor din mormânturi viaţă dăruindu-le!...»*.

În timp ce ne ştergeam ochii de lacrimile ce ne podidi-seră de-a binelea după ce murmurasem Troparul şi a treia oară, se apropie de noi cucernicul călugăr grec care supraveghea buna rânduială pe Locul Răstignirii… În mână avea trei trandafiri frumoşi pe care ni-i dărui cu generozitate. Erau atât de proaspeţi, încât păreau rupţi chiar în clipa aceea din „rugul“ Golgotei!... Culoarea lor era a sângelui aprins care ne aminti dintr-o dată de Jertfa de pe Calvar...

Să fi fost oare acela semnul iertării noastre prin Sângele Domnului Iisus, care picurase odinioară chiar pe această culme de piatră?... Nu ştim! Am simţit însă atunci că nu puteam primi acolo nicio altă răsplată mai mare ca asta şi niciun semn mai binecuvântat de aducere-aminte din Ţara Sfântă, primit chiar pe Golgota!... (I-am şi adus cu grijă până acasă şi i-am păstrat ca pe cea mai de preţ amintire adusă de la Ierusalim!...)

Lângă *«Piatra Ungerii»*

Conduşi de Măicuţa Filofteia, coborâm de pe platoul Golgotei pe cele optsprezece trepte din partea dreaptă, direct în „Pronaosul“ Bisericii Sfântului Mormânt...

... De ce oare marmura pe care călcam ni se părea sângerie?... Ce paşi o „vopsiseră“ aşa: ai Celui Care urcase Calvarul cu Crucea în spate şi Care fusese coborât apoi de aici fără suflare, dar sângerând încă, pe braţele lui Iosif şi Nicodim? Sau sunt astea urmele celor ce coboară de pe Locul Preasfânt fără să-şi fi lăsat acolo povara sufletului?... Cugetând la acestea, ajungem

jos, în Biserica Învierii. Observăm că această primă încăpere cuprinde două altare: *Piatra Ungerii* şi *Locul Plângerii Maicii Domnului...*

… Ne apropiem cutremuraţi de cel dintâi loc de închinare în această preasfântă Casă a Domnului: *Piatra Ungerii...* Aceasta este o lespede şlefuită de piatră roşiatică, de forma unei pietre funerare, dar îmbrăcată cu un strat de marmură... Aflăm că s-a recurs la aceasta pentru a împiedica mulţimea peregrinilor să rupă bucăţele din Piatra Sfântă spre a le păstra ca *«amintire de la Ierusalim»*. Cei care puteau face aceasta nu se gândeau şi la alţi închinători ce vor ajunge după ei în acest loc preasfânt!… Învelişul de marmură a fost aplicat în anul 1810, în locul altuia şi mai vechi care fusese distrus în nefericitul incendiu din 1808.

Pe această piatră din imediata vecinătate a Golgotei, lungă de 2,70 m, lată de 1,30 m şi groasă de aproape trei-zeci de centimetri, fusese aşezat trupul neînsufleţit al Mântuitorului, după coborârea Lui de pe Cruce… Sfânta Scriptură spune că acest lucru a fost cu putinţă după ce Iosif din Arimateia, curajosul sfetnic al Soborului care *„nu se învoise cu sfatul şi cu fapta celorlalţi…, a îndrăznit să se ducă la Pilat ca să ceară trupul lui Iisus“.* Apoi, împreună cu Nicodim, învăţătorul Legii care venise noaptea la Iisus, L-au îmbălsămat în grabă cu un amestec de smirnă şi aloe şi L-au înfăşurat într-un giulgiu de in. Ei făcuseră asta înainte de lăsarea serii dinaintea Sabatului, sub privirile îndurerate ale Sfintelor Femei… (Matei 27, 57-60; Marcu 15, 42-47; Luca 23, 50-55; Ioan 3, 1 şi 19, 38-40).

După această grăbită pregătire de îngropare, L-au dus din nou pe braţe câţiva metri înspre apus până în grădina lui Iosif. Acolo L-au aşezat în mormântul în care nu mai fusese pus nimeni, până atunci... Se împlinea astfel încă o profeţie a Vechiului Testament: *„Groapa Lui a fost pusă între cei răi şi mormântul Lui, la un loc cu cel bogat…“* (Isaia 53, 9).

În afară de Maica Domnului şi de bătrânul Simeon, Iosif şi Nicodim fuseseră singurii muritori care se învredniciseră să poarte pe braţele lor trupul Fiului lui Dumnezeu! Cine ar putea descrie vreodată ce au simţit şi trăit cei doi bărbaţi în momentul atingerii de trupul Lui, chiar dacă era fără suflare? Ei făcuseră această slujbă după ce se convinseseră pe deplin că Domnul Iisus nu fusese un impostor, cum fusese învinuit mereu de fruntaşii poporului dintre care şi ei făceau parte, ci era Însuşi Mesia Cel Făgăduit!... (Facere 49, 10; Deuteronom 18, 15; Ioan 1, 45 şi 3, 2).

Piatra Ungerii este penultimul popas din Drumul Calvarului: *al XIII-lea*. Pe acest loc fusese înălţată cândva *Capela Sfintei Maria...* Acum este doar un loc deschis, deasupra căruia atârnă opt candele de argint, arzându-şi necontenit untdelemnul, în tăcută şi silită înfrăţire între ortodocşi şi catolici, armeni şi copţi… Privindu-le pâlpâi-rea, fără să vrei te întrebi nostalgic: mai este oare mult până când vor arde alăturate în rugăciune şi sufletele credincioşilor Domnului din toată Biserica Lui, care trebuie să fie o inimă şi un gând în El?...

O Preadulcele nostru Mântuitor, fă să vină mai curând vremea împlinirii rugăciunii Tale din seara Cinei, când Îi spuneai Părintelui Ceresc: *„… Nu numai pentru aceştia Mă rog, ci şi pentru cei ce vor crede în Mine prin cuvântul lor, ca toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi* ***să fie una****, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis!...“* (Ioan 17, 20-21).

Ne plecăm înfioraţi genunchii şi inima lângă lespedea de piatră roşiatică pe care a zăcut un ceas trupul Domnului Iisus, după coborârea de pe Cruce. Din grijă sfântă pentru trupul Mântuitorului, cei doi bărbaţi vrednici şi curajoşi îşi riscaseră înalta demnitate ce o aveau, intervenind la Pilat pentru trupul *Răstignitului din Mijloc…* De acum erau în stare să piardă orice pe lume, până şi viaţa, fără să le mai pese de ceva! Ce au făcut ei atunci, nu putea face niciunul dintre ceilalţi apropiaţi ai Domnului, care erau oameni simpli, ca noi. Chiar dacă ar fi

avut curajul, la Pilat nu putea intra oricine! Şi cu atât mai puţin pentru a cere trupul unui condamnat la moarte. De aceea şi numele, şi fapta lor rămân pomenite până în veci!...

Gândul ne zboară mereu spre Vinerea Patimilor!… Pe lespedea asta fusese îmbălsămat şi înfăşurat în fâşii de pânză de in trupul lui Iisus Cel Răstignit!... Piatra asta a fost sfinţită atunci de broboanele din sudorile morţii care s-au prelins de pe trupul sângerând încă, fiind amestecate cu smirna şi aloea aduse de Iosif şi Nicodim!... O, dar dacă Piatra Ungerii este de o sfinţenie cutremurătoare precum Stânca Golgotei, cât de nevrednică este fiinţa noastră cea păcătoasă ca să-i stea în preajmă şi să se atingă de ea!...

În timp ce ne apropiem înfioraţi palmele şi fruntea, buzele şi inima de lespedea sfinţită şi sfinţitoare, ne răsună în minte versurile poeziei *«Doamne, nu sunt vrednic!...»*. Ce răscolitor adevăr exprimă marele Traian Dorz aici:

„Doamne, nu sunt vrednic să-mi înalţ spre Tine
ochii ce-au sclipire încă spre ispite,
mâinile ce-au încă urme de ruşine,
buzele ce-au încă vorbe nesfinţite!...

Doamne, nu sunt vrednic să-Ţi dezleg cureaua
încălţării Tale, când îmi vii în casă;
peste-a Tale glezne albe cum e neaua
lacrimile mele negre urme lasă.

Doamne, nu sunt vrednic de a Ta-ndurare
c-am deschis ispitei inima curată...
– Tu i-ai dat în flăcări inimii iertare,
dar ea nu-şi mai iartă vina niciodată.

Doamne, nu sunt vrednic nici de-o mângâiere
c-am lăsat în alţii lacrimă şi rane,
buzele iubirii le-am udat cu fiere,
mâinilor blândeţii le-am bătut piroane.

Doamne, nu sunt vrednic!..., dar cu ce-ndurare
mă-nconjori cu flăcări, mă hrăneşti cu jale
şi m-adăpi cu lacrimi, pentru clipa-n care
vor culege îngeri rodul trudei Tale!...“

… De *Piatra Ungerii* atingem apoi şi *„crucea noastră fericită“:* volumele de poezii aduse cu noi din depărtare, cum făcusem şi la Altarul Golgotei... Spre îndoită sfinţire şi spre aducere-aminte... În urmă, ne ridicăm pentru a pătrunde şi mai adânc în uriaşul Labirint.

La *„Altarul Sfintelor Femei“*

La doar câţiva metri de Piatra Ungerii, în partea stângă, este o piatră albă. În mijlocul marmurei rotunde, luminează blând o candelă preţioasă cu picior. De deasupra, atârnă alte candele cu lumina lor pururi nestinsă... Tradiţia creştină spune că aici au stat cutremurate şi neputincioase Maica Domnului şi Sfintele Femei, împreună cu Apostolul Iubirii, privind la răstignirea şi agonia Mântuitorului… (Marcu 15, 40-41; Ioan 19, 25). Acest loc aparţine

Bisericii Armene, împreună cu altarul de deasupra la care se ajunge urcând o scară cu treizeci şi opt de trepte… Acest loc este numit *«Altarul Sfintelor Femei».*

Oprim o clipă şi ne atingem de această piatră rotundă, protejată de paşi necuviincioşi printr-un grilaj de fier... Aducându-ne aminte de Preacurata şi de partea ei unică pe care a „îngropat-o" în Preţul Mântuirii noastre, murmurăm în taină un fragment din cântarea *«Plecăciune ţie, Maică şi Fecioară»,* scrisă de acelaşi poet creştin:

„... Plecăciune ţie, Maică-ndurerată,
care-ai plâns la Cruce şi-ai văzut murind
Fiul tău, dat Jertfă pentru lumea toată,
Jertfa ta curată cu a Lui unind!

... Plecăciune ţie, Maică Rugătoare,
chip al bunătăţii, duh mângâietor,
fii a rugăciunii noastre-ajutătoare
pentru alinarea ranei tuturor!

Plecăciune ţie, Maică Preacinstită,
care stai la Dreapta Fiului Divin,
fii pentru viaţa noastră ispitită
pildă
şi putere,
şi-ajutor!...
Amin."

... Da, plecăciune ţie, Maica Durerii, Maica Lacrimilor, Maica noastră a tuturor, pentru suferinţa ta îndelungă pe care ai adăugat-o Preţului Mântuirii lumii, plătit de Fiul tău şi Dumnezeul nostru!... Şi cinstire neţărmurită vouă, Sfinte Femei, şi ţie, Apostol Statornic al Iubirii, pentru nedespărţirea voastră de Mântuitorul Iisus, în ceasul cel mai greu… Dar sfântă preţuire şi vouă, tuturor celor care aţi urmat prin veacuri şi cu orice preţ calea Golgotei până la capăt, rămânând rugători către Dumnezeu pentru *«cel răstignit»,* chiar şi atunci când mai mult de-atât n-aţi putut face!... Însăşi prezenţa voastră alături de ei în ceasul suprem a fost cea mai duioasă mângâiere pe care le-aţi putut-o aduce!...

*
* *

„Sfinţii sunt vrednici de toată dragostea şi cinstirea noastră şi pentru faptul că rugăciunile lor sunt de un mare ajutor pentru noi, cum erau ele şi pentru Sfântul Apostol Pavel (Efeseni 5, 9)."

Preot Iosif Trifa

«Mormântul Domnului» sau *«Baldachinul»*

… Trecem dincolo de *Altarul Sfintelor Femei* şi ne îndreptăm spre interiorul bisericii bimilenare, rămasă singura din lume în care, *sub acelaşi acoperiş,* se adună laolaltă fiii lui Dumnezeu cei împrăştiaţi încă… (Ioan 11, 52). Pentru rugăciune nădăjduitoare spre şi mai mult!...

Înaintând spre partea de vest a *Bisericii Învierii,* ajungem în mijlocul unui spaţiu imens, de formă circulară, numit *«Rotonda»,* care păstrează şi azi forma primei construcţii din vremea Sfintei Împărătese Elena. Deasupra noastră „pluteşte“ o boltă uriaşă cu un diametru de 19,30 m, sprijinită pe optsprezece coloane de piatră… Sub ea se înalţă un preasfânt locaş de rugăciune, cu pereţi înnegriţi de vitregia vremurilor pe care le-a înfruntat. Privind-o, ne izbeşte asemănarea cu vechile biserici de lemn din Maramureşul voievodal… Mica bisericuţă are două intrări: una dinspre centrul uriaşei bazilici şi alta dinspre apus. Prin uşa dintâi se intră în *Sfântul Mormânt,* numit şi *Baldachinul* (Ioan 19, 41-42). Acolo se încheie *Drumul Crucii,* împărţit semnificativ în cele paisprezece popasuri pe care le-am descris înainte!...

Bisericuţa de pe Locul Mormântului Domnului, de formă alungită, mai mult înaltă decât largă, are trei încăperi, dintre care două comunică între ele: *«Capela Îngerului»* şi *«Camera Mormântului».* Amândouă sunt în proprietatea Bisericii Ortodoxe Greceşti. Cea de-a treia încăpere este situată la celălalt capăt, unde îşi are şi intrarea. Aceea reprezintă *«Capela Coptă»* şi aparţine *Bisericii Copte* din Alexandria – Egipt (o Biserică Ortodoxă Orientală care îşi are începuturile în anul 451, la Calcedon, unde s-a ţinut al IV-lea Sinod Ecumenic).

… Întocmai ca la *Altarul Golgotei,* o mulţime de peregrini stau înşiruiţi în tăcere de-a lungul peretelui din dreapta al *Baldachinului.* Fiecare aşteaptă răbdător să intre la închinare în locul preasfânt, unde fusese aşezat trupul Mântuitorului pentru cele două nopţi şi o zi dintre Răstignire şi Înviere... În fruntea tuturor se afla atunci un grup numeros de creştini indieni, înveşmântaţi în alb. Ne adăugăm şi noi în urma celorlalţi peregrini şi aşteptăm înfioraţi momentul când vom putea intra în Sfântul Mormânt… După ce ajunsesem mai aproape de uşă, am observat cu uimire cum peregrinii din India care ieşeau din cele două încăperi ale Sfântului Mormânt, îl înconjurau şi veneau după încălţămintea pe care şi-o lăsaseră lângă intrare… Absolut niciunul nu şi-a permis să intre încălţat acolo! Ce lecţie de smerenie ne-au dat peregrinii din îndepărtata Indie nouă, tuturor celorlalţi din lumea creştină!...

Ajungem şi noi lângă uşă! Un călugăr tânăr supra-veghează intrarea şi ieşirea închinătorilor. Pare obosit de şirul peregrinilor care nu se mai gată… Bătând cu degetele în perete în ritm de darabană, ne dăduse impresia că el cronometrează timpul scurt destinat închinării în locul preasfânt… Când cei trei sau patru peregrini intraţi deodată zăbovesc o clipă mai mult decât socoteşte el, intervine poruncitor, zorindu-i să iasă cu un *«Next!»* în engleză, adică următorul… O, câtă răbdare îndelungă şi ce chip al bunătăţii trebuie să poarte un astfel de om aici, ca să nu ştirbească întru nimic bucuria şi evlavia niciunui suflet care vine de la mii de kilometri să se închine în Mormântul Mântuitorului, doar câteva clipe!... Cei mai mulţi, o singură dată în viaţă!...

… Odinioară, mormintele din Ţara Sfântă nu fuseseră ca cele de la noi, ci erau săpate lateral în stâncă, precum nişte peşteri (Ioan 11, 38). Fiecare avea câte două încăperi, separate de o deschidere foarte joasă, peste care se prăvălea o lespede mare de piatră spre a împiedica profanarea lor de hiene, un soi de animale ce se hrănesc cu cadavre... Prima încăpere era un loc gol, unde se adunau apropiaţii mortului spre a-l plânge, iar camera mormântului propriu-zis avea un pat de piatră pe care se aşeza trupul neînsufleţit. Întocmai aşa fusese şi mormântul cel nou al lui Iosif din Arimateia... (Matei 27, 57-61; Ioan 19, 41-42).

De-a lungul vremii, Mormântul original al Mântuitorului a suferit multe transformări… Ultima reconstrucţie s-a făcut în anul 1810, potrivit datei încrustate în zidul *Baldachinu-lui.* Ceea ce se vede azi este rezultatul final al tuturor intervenţiilor făcute prin timp…

În *«Capela Îngerului»*

... În vreme ce ies închinătorii dinaintea noastră, ni se îngăduie să trecem pragul primei încăperi: «*Capela Îngerului*». Păşim înăuntru şi ne închinăm privind înfioraţi în toate părţile... Încăperea are formă alungită de 3,90 m pe 2,40 m şi este îmbrăcată în marmură scumpă, albă şi roşie: culoarea dragostei nemuritoare cu care ne-a iubit pe noi Dumnezeu şi cea a Jertfei supreme adusă de El pentru mântuirea noastră... În această „anticameră" încap o dată cel mult zece peregrini: cei trei-patru care ies din Camera Mormântului şi cei tot pe atâţia care se pregătesc să intre în ea… Deasupra noastră atârnă optsprezece candele scumpe ce ard necurmat în aceeaşi „bună-înfrăţire" (silită!): câte cinci ale ortodocşilor, catolicilor şi armenilor şi trei ale copţilor…

În partea dreaptă, în faţa uşii a doua prin care se intră în *Camera Mormântului,* se află un piedestal pe care este un mic altar de piatră, îmbrăcat în sticlă. Înăuntrul lui se păs-trează o bucată din lespedea de piatră ce fusese prăvălită de către Iosif din Arimateia şi Nicodim pe uşa mormântului, în seara îngropării… (Matei 27, 60). În jurul piedestalului este o inscripţie ce aminteşte că *„Îngerul Domnului, coborând din cer, a răsturnat piatra de pe Mormânt..."* (Matei 28, 2). Nu ca să iasă Mântuitorul aşezat acolo, ci ca să poată intra Sfintele Mironosiţe şi Apostolii, pentru a se încredinţa de realitatea Învierii!…

Ne cutremurăm până în străfundul fiinţei, amintindu-ne de evenimentele petrecute aici după îngroparea Domnului... În acest loc ajunseseră Sfintele Femei în Dimineaţa Învierii, venite cu miresme să ungă trupul „Celui Mort de trei zile"… Ele nici nu ştiuseră că piatra fusese pecetluită cu o zi înainte de către preoţii cei mai de seamă şi de farisei, cu învoirea guvernatorului. Dacă ar fi ştiut ele că vigilenţii străjeri romani păziseră mormântul în noaptea dinainte, ca nu cumva să vină ucenicii Răstignitului să-I fure trupul, poate că s-ar fi temut şi să se apropie de acest loc!… (Matei 27, 62-66).

… Sfintele Mironosiţe fuseseră cele dintâi fiinţe care au văzut piatra prăvălită de pe uşa Mormântului Domnului!... În acest loc unde stăm noi acum, ele s-au umplut de spaimă desluşind fiinţa luminoasă a Îngerului Domnului, sub înfăţişarea unui tinerel îmbrăcat în alb... Aici le-a întâmpinat trimisul ceresc cu îmbărbătarea: *„Nu vă temeţi!... «Iisus cel Răstignit» nu este aici; a înviat!... Veniţi de vedeţi locul unde zăcea Domnul!... Şi duceţi-vă repede de spuneţi ucenicilor Lui că a înviat dintre cei morţi!..."* (Marcu 16, 5-7). Din acest loc răsunase întâia oară Vestea măreaţă a Învierii Domnului! Şi de aici au plecat Sfintele Femei să ducă ucenicilor şi lumii întregi bucuria întruchipată în cel mai sfânt salut al creştinătăţii, împreunat cu cea mai înfiorată îmbrăţişare: *«Hristos a înviat!», «Adevărat c-a înviat!»*... (Matei 28, 1-7; Marcu 16, 1-7; Luca 24, 1-7).

… Sărutăm profund mişcaţi altarul de piatră, îmbrăcat acum în sticlă, altar de pe care Îngerul a rostit Vestea În-vierii Domnului şi îmbărbătarea care a străbătut veacurile, umplând de o cerească liniştire şi pace sufletele tuturor copiilor lui Dumnezeu, urmăriţi şi ameninţaţi mai întotdeauna... O, de câte şi mai câte ori ni s-a înfiorat toată fiinţa în Dimineaţa de Paşti, rostind acele trei cuvinte neuitate, însoţite de sărutarea sfântă!... Sau cântând cântarea fără seamăn: *„Ziua Învierii!... Să ne luminăm, popoare! Paştile Domnului, Paştile, că din moarte la viaţă şi de pe pământ la cer Hristos-Dumnezeu ne-a trecut pe noi, cei ce-I cântăm cântare de biruinţă"*... Pe atunci nici nu gândisem că odată le vom şopti chiar în Biserica Învierii din Ierusalim în care fuseseră rostite întâia oară! De înger...

Pe *„Locul unde a zăcut Domnul"*...

Apropiindu-ne de uşa scundă ce duce în *Camera Mormântului* (1,33 m), observăm că deasupra ei este sculptată frumos icoana Învierii… La dreapta icoanei este zugrăvit un înger înveşmântat în alb, care întreabă Sfintele Femei aşezate în partea stângă: *„– Femeilor Mironosiţe, de ce căutaţi pe Cel Viu între cei morţi? A înviat Domnul!“* (Luca 24, 5). De deasupra acestor cuvinte, alţi doi îngeri sună din trâmbiţe, chemând cele patru depărtări ale pământului şi cele trei dimensiuni ale Timpului să vină să vadă şi să creadă: *„Veniţi de vedeţi locul unde fusese pus!“...* (Matei 28, 6). Întâi, spre încredinţare personală şi neclătinată până la capăt. Apoi, pentru a mărturisi şi altora, precum făcuseră Sfintele Mironosiţe atunci…

… Ne aplecăm toată fiinţa pe cât ne este cu putinţă, pregătindu-ne să intrăm în Locul Preasfânt. Nici nu poţi intra acolo fără să te apleci până la pământ ca în cea mai înfiorată metanie!...

După ce intrăm, înţelegem de ce doar trei sau patru persoane sunt lăsate să intre o dată. Locul e foarte strâmt: cu adevărat cât un mormânt: 2,07 m pe 1,93 m… Toată încăperea este îmbrăcată în cea mai scumpă marmură. În dreapta, este «patul de piatră» pe care zăcuse trupul Domnului şi Mântuitorului nostru, de Vineri seara până înainte de revărsarea zorilor în Ziua Dintâi a săptămânii: *Duminica*... O lespede de marmură albă de 2,02 m pe 0,93 m aşezată deasupra pardoselii, la 66 cm înălţime şi orientată cu capul spre răsărit, acoperă stânca originară pe care fusese aşezat trupul Domnului. Acesta e mormântul cel nou *„în care nu mai fusese nimeni îngropat“* (Ioan 19, 41), pentru că nici Jertfă ca a Lui nimeni nu mai adusese vreodată!...

O mulţime de candele de argint şi multe lumânări ard deasupra lespezii de marmură în sfeşnice aurite şi în vase anume pregătite pentru peregrinii învredniciţi să se închine în Locul Preasfânt. Din câteva glastre înmiresmează încăperea flori proaspete, dintre cele mai frumoase de pe lume… Pe peretele lateral de deasupra Mormântului, trei sfinte icoane înfăţişează Învierea Mântuitorului în tot atâtea versiuni creştine... Fiecare exprimă biruinţa Domnului asupra Morţii în forme deosebit de frumoase şi impresionante...

Ne prăbuşim şi aici, întocmai ca pe Golgota, lângă lespedea de piatră din Mormântul gol… În prea scurtul timp ce-l avem la îndemână, încercăm să înălţăm o rugăciune către Acela Care fusese aşezat pentru o clipă aici, pentru noi şi mântuirea noastră... Ne amintim de două tropare din rânduiala liturgică pe care le rosteşte preotul în taina Sfântului Altar în momentul *«Acoperirii Darurilor»*... Înţelegând că ele vorbesc tocmai despre acest Mormânt în care am ajuns noi acum, ne cutremură şi mai mult: *„În mormânt cu trupul, în iad cu sufletul, ca un Dumnezeu; în rai cu tâlharul şi pe scaun împreună cu Tatăl şi cu Duhul ai fost, Hristoase; toate umplându-le, Cel ce eşti necuprins!...“*

şi: *„Ca un purtător de viaţă şi mai înfrumuseţat decât raiul cu adevărat, şi decât toată cămara împărătească mai luminat s-a arătat, Hristoase, Mormântul Tău, Izvorul învierii noastre!...“*

… O, ce taină de nepătruns este aceasta pentru mintea noastră mărginită: pentru a sfărâma porţile iadului, închise de veacuri în urma „nenumărului“ fiilor lui Adam, Mântuitorul Se pogorâse *cu sufletul* până în adâncurile lui, slobozindu-i şi pe ei la viaţă!...

Înşiruim în rugăciune un „pomelnic“ cu numele celor dragi de departe şi de aproape şi-l „lăsăm“ Acolo... Apoi ne atingem înfioraţi fruntea şi inima, palmele şi buzele de lespedea de marmură în care este îmbrăcată Preasfânta Piatră originară a Mormântului pe care zăcuse Mântuitorul. Atingem apoi cu evlavie şi „odoarele“ aduse până aici spre întreită sfinţire: volumele de poezii dinainte...

… Puţin mai în stânga şi ceva mai sus de lespedea Sfântului Mormânt este o icoană a Maicii Domnului... Măicuţa Filofteia ne descoperise o „taină“: icoana acoperă o nişă îndărătul căreia se poate atinge stânca originară în care fusese săpat Mormântul...

Tremurând de emoţie şi de teama de a nu fi văzuţi, îndrăznim să răsucim sfânta icoană a Preacuratei ca pe o uşă miraculoasă, cum şi este în adevăr Maica Domnului nostru! După aceea, cu vârful nevrednicelor noastre degete de la mâna dreaptă, atingem întâi piatra rece a Stâncii, apoi fruntea şi pieptul, şi cei doi umeri, întocmai cum făcusem pe Locul Răstignirii... Nu ştiu dacă pe pământ vom mai avea vreodată harul să ne închinăm ca în acest loc Preasfânt! Slavă Ţie, Iisuse Doamne, Biruitorul Morţii, Care ai fost îngropat aici pentru noi, ca să ne ridici din iadul în care am fi rămas pe veci să ne ispăşim propriile fărădelegi! Pe lângă păcatul strămoşesc în care ne-am născut…

Ne vine în minte *Starea întâi* din *Cântarea Prohodului Domnului* pe care în Vinerea Patimilor îl cântam lângă vechea bisericuţă de lemn a satului nostru de munte. Atunci nu ne imaginam că o vom murmura odată chiar pe locul unde îşi are izvorul:

„... În mormânt, Viaţă, pus-ai fost, Hristoase,
şi s-au spăimântat oştirile îngereşti
plecăciunea Ta prea-multă preamărind...“

Dar cum mori, Viaţă,
şi cum şezi în mormânt,
şi împărăţia morţii Tu o zdrobeşti,
şi pe morţii cei din iad îi învii?

Te mărim pe Tine, Iisuse Doamne,
şi-Ngroparea Îţi cinstim,
şi Patimile,
că din stricăciune ***Tu*** *ne-ai izbăvit!“...*

... În timp ce ieşim cuviincios, cu spatele înainte, ne amintim că în această încăpere a Mormântului intraseră în Dimineaţa Învierii doi dintre apostolii Domnului. Întâi, bătrânul şi curajosul Petru, spăşit pe veci de vremelnica-i lepădare, apoi tânărul Ioan, credinciosul martor al Pătimirilor Domnului… Ei văzură cu ochii lor uluiţi cum giulgiurile în care fusese înfăşurat trupul Domnului erau aşezate jos. Marama care înfăşurase capul Biruitorului Morţii prin moartea Sa era pusă deoparte cu grijă, ca în clipa de după înmiresmarea Preasfântului Trup. Întocmai ca o gogoaşă de viermi de mătase din care nimfa ieşise fără să o vatăme nicicât... (Ioan 20, 3-8).

În *«Capela Coptă»*...

Zoriţi de tânărul călugăr cu acelaşi *«Next!»,* ieşim şi din Capela Îngerului, apoi înconjurăm Baldachinul, ca să ajungem la *«Capela Coptă»,* mai puţin vizitată de peregrini... Deşi această încăpere de la capătul opus al Sfântului Mormânt se află „sub acelaşi acoperiş“, nu comunică direct cu el… Gândim cu durere la starea Bisericii lui Hristos cea una singură, ale cărei subdiviziuni nu se grăbesc să dărâme *«peretele despărţitor»* dintre ele… (Efeseni 2, 14).

… Capela a fost construită între anii 1596-1618, în vremea ocupaţiei egiptene, când unii dintre sfetnicii sultanilor de atunci îi simpatizau pe credincioşii copţi. Pe peretele exterior

descoperim o mare şi preafrumoasă icoană a Învierii: Domnul Iisus Se înalţă biruitor din mormântul *pecetluit*, purtând un steag alb cu Crucea înroşită în Sângele Lui. Cei trei soldaţi romani care străjuiseră Mormântul în Noaptea Învierii zac înmărmuriţi încă din clipa arătării Îngerului...

Ajunşi în faţa uşii, ne închinăm şi intrăm în mica încăpere. Un călugăr copt citeşte ori se roagă dintr-o carte mare şi veche precum o Scriptură Sfântă... Nu suntem opriţi să intrăm! Ne apropiem cu aceeaşi evlavie şi fior de Sfântul Altar ca de cel din Capela Îngerului şi al Sfântului Mormânt, apoi îngenunchem, bucurându-ne că aici nu ne mai zoreşte nimeni. Aceasta poate din pricină că nu toţi peregrinii ştiu sau doresc să se închine şi aici... Prea puţini închinători ştiu însă că lespedea din Piatra Golgotei pe care zăcuse capul Mântuitorului se întinde până sub Prestolul acestui dumnezeiesc Altar...

Înainte să plecăm, observăm că vizavi de altarul lângă care îngenuncheasem se mai află un paraclis al Bisericii Siriene, cu care Biserica Coptă împărtăşeşte aceeaşi doctrină monofizită din anul 451, în urma celui de-al IV-lea Sinod Ecumenic, ţinut la Calcedon.

La «Mormântul lui Iosif din Arimateia»...

După ce ieşim din *Capela Coptă,* observăm că uşa ei este orientată spre *Capela Iacobinilor,* situată în extremitatea sud-vestică a întregului Complex al Bisericii Sfântului Mormânt… Măicuţa Filofteia ne spune că prin acea încăpere se ajunge la *Mormântul lui Iosif din Arimateia*... Dorim să intrăm şi în acel loc istoric ce-şi trage numele de la vrednicul sfetnic al Soborului, care, riscându-şi poziţia socială sau poate chiar libertatea, îndrăznise să-i ceară lui Pilat trupul mort al «Împăratului iudeilor»... Apoi, fiindcă era înspre seara dinaintea acelei zile mari de Sabat, hotărâse să-L îngroape în mormântul său... (Ioan 19, 31 şi 38-42). Tradiţia creştină spune că grădina din imediata apropiere a *Dealului Căpăţânii* îi aparţinea acestui om bogat. Din porunca lui fuseseră săpate aici mai multe morminte „în aşteptare“, dintre care două au rămas până azi. Se presu-pune că într-unul a fost îngropat Gamaliel, mai-marele Şcolii Rabinice din Ierusalim, la picioarele căruia învăţase Saul din Tars. Iar în celălalt, Nicodim, învăţătorul Legii, care se apropiase de două ori de Domnul Iisus: o dată, noaptea, pe la începutul propovăduirii Lui, iar a doua oară, în Ziua Răstignirii... (Ioan 3, 1 şi 19, 39-42; Fapte 22, 3).

După ce am cercetat şi aceste cripte scunde, săpate în Stânca Golgotei, am înţeles şi mai bine că întocmai aşa arătase Mormântul Mântuitorului atunci când El fusese aşezat acolo...

Prin labirinturile Bisericii Anastasis...

Conduşi de Măicuţa Filofteia, ieşim la lumină din mormintele celor doi vrednici bărbaţi pomeniţi de Sfânta Scriptură chiar cu numele… Pe măsură ce înaintăm, ne dăm seama din ce în ce mai mult de imensitatea preasfântului lăcaş pe care nu ţi-l poţi închipui cu adevărat fără să cutreieri toate spaţiile lui. Aflăm astfel că interiorul Bisericii Învierii este alcătuit din şapte încăperi mari: cinci naosuri şi două atriumuri care, împreună cu *Capela Aflării Sfintei Cruci,* îşi au începutul în secolul IV. Între aceste ziduri uriaşe sunt mai mult de zece biserici şi locuri de cult ce amintesc de Pătimirile şi Învierea Domnului. Desigur, nu toate sunt autentice, precum sunt Golgota şi Mormântul Mântuitorului! Toate sunt legate însă de evenimentele Mântuitoarelor Sale Patimi şi ale Învierii, precum Piatra Ungerii şi Mormântul lui Iosif din Arimateia, din care abia ieşisem!

Trecem din nou prin faţa uşii Baldachinului şi ajungem într-o încăpere foarte largă, împărţită în două de un preafrumos perete ca un iconostas, aşezat deasupra câtorva trepte. Această parte centrală a Bisericii Sfântului Mormânt este numită *«Katholikon»*. De mijlocul cupolei înalte atârnă un imens şi preţios candelabru puternic luminat. Pe pardoseala din centrul acestui spaţiu descoperim o mică ridicătură de piatră cioplită, înaltă de circa o jumătate de metru, care are deasupra o sferă. Aceasta reprezintă simbolic centrul pământului, după gândul sugerat de psalmistul David: *„Dumnezeu dă mântuire* ***în mijlocul*** *pământului“...* (Psalm 73/74, 12).

După ce ne minunăm de icoanele şi podoabele prea-frumosului lăcaş aflat în proprietatea ortodocşilor greci, îngenunchem câteva clipe în faţa Sfântului Altar străjuit de un iconostas preafrumos, apoi întoarcem înspre Baldachin şi apucăm la dreapta…

*
* *

„Biserica ne-a dat aproape tot ce avem şi ea singură poate să dea fiilor poporului nostru cuget curat, judecată dreaptă şi făptură izvorâtă din dragoste...“

Preot Iosif Trifa

Pe locul «Primelor Arătări»...

Curând ajungem lângă un alt loc preasfânt, numit *Altarul Franciscan,* aflat în proprietatea acestui ordin binecuvântat al Bisericii Romano-Catolice. În mijlocul pardoselii, observăm o mică sferă de marmură… Locul acela se numeşte *«Altarul Mariei Magdalena»* sau *«Nu te atinge de Mine!»*... Evenimentul petrecut odinioară aici este unul nespus de duios şi profund impresionant pentru orice inimă creştină, vibrând în acordul celei mai sfinte iubiri…

… De la Sfântul Evanghelist Ioan, *«Apostolul Iubirii»,* aflăm că Maria Magdalena venise dis-de-dimineaţă la mormânt. După trei ani şi jumătate de umblare împreună cu Domnul, ea se dovedise cea dintâi dintre toţi însoţitorii Lui care nu avea linişte în urma răstignirii şi îngropării Izbăvi-torului său!... Văzând răsturnată piatra şi auzind vestea îngerului, ea nu ştia ce să creadă… Îngrijorată peste măsură, *„a alergat la Simon Petru şi la Ioan, ucenicul pe care-l iubea Iisus, şi le-a zis: «Au luat pe Domnul din mormânt şi nu ştiu unde L-au pus!...»“,* zorindu-i spre mormântul gol. Dorea să vină şi ei să vadă această realitate, ca apoi să facă ceva pentru a regăsi trupul Lui. Fie şi fără suflare, căci iubirea adevărată se mulţumeşte cu nespus de puţin!...

Dar nici venind a doua oară, împreună cu apostolii Petru şi Ioan, ea n-a aflat răspuns la frământarea ei… După ce *„ucenicii s-au dus iarăşi la ai lor, Maria stătea afară lângă mormânt şi plângea“...* Cum să plece, fără să afle unde este trupul Aceluia Care pe ea o salvase nu numai sufleteşte, ci şi trupeşte? Acela Care o întrebase cândva cu un glas cum nu-i mai vorbise nimeni până atunci: *„Femeie, unde sunt pârâşii tăi? Nu te-a osândit niciunul?... Nu te osândesc nici Eu!...“* (Ioan 8, 2-11). Şi pentru că plângea sfâşietor dispariţia *«Domnului ei»,* Mântuitorul i S-a arătat chiar în acest loc!... Pe moment însă, ea nu L-a putut recunoaşte! De vreme ce venise *„la un… mort“,* aducând mirodenii scumpe şi vărsând lacrimi fierbinţi, cum mai făcuse o dată, cu ceva timp înainte de răstignirea Lui (Marcu 14, 3-9; Luca 7, 37-38), Maria nu putea să-L recunoască pe Cel Înviat. În *Necunoscutul* Care îi vorbea acum, ea îl vedea pe… *îngrijitorul grădinii* lui Iosif din Arimateia!... Abia când «Străinul» i-a rostit numele cu intonaţia unică a sfintei Sale iubiri, rămasă neuitată în inima ei încă din Templu, Maria Magdalena L-a recunoscut. Şi aceasta i-a fost îndeajuns: s-a încredinţat pe veci de adevărul Învierii Lui! Ba încă *„s-a dus şi a vestit* ***ucenicilor*** *că* ***a văzut*** *pe Domnul…“* (Ioan

20, 1-18). Nu degeaba Sfinţii Părinţi o socotesc pe această Femeie Mironosiţă *«întocmai cu apostolii»!...*

… Cu ochii înceţoşaţi de „rouă“, privim la cele două candele ce pâlpâie blând în acest loc preasfânt aflat tot în înfrăţire tăcută... Una aparţine catolicilor, iar alta, armenilor. Ne bucurăm şi mai mult când observăm că „încape“ aici şi o icoană a ortodocşilor. Şi candelele, şi icoana amintesc de acelaşi episod duios şi sfânt petrecut aici acum două mii de ani, la doar câţiva paşi de Sfântul Mormânt!...

Un fior ne răscoleşte fiinţa, aducându-ne aminte de câte ori ni s-a părut că „în spatele“ celui ce ne vorbea despre Domnul „cu putere multă“, ori îndărătul mâinii care aştepta ceva de la noi, era de fapt Altcineva. Cu totul *Altcineva!...* Dar prea adeseori şi mai abitir ca Maria, noi nu L-am recunoscut! Sau nu L-am preţuit câtă vreme era ceva mai vizibil printre noi. Până când n-a mai fost!... O, dacă am putea plânge cu stăruinţa iubirii Mariei Magdalena, până când El ne-ar grăi şi nouă din nou, ca ei atunci în acest loc!…

… După ce mai facem câţiva paşi dincolo de *Altarul Mariei Magdalena,* ajungem la *«Capela Arătării lui Hristos».* Şi acest loc sfânt aparţine tot franciscanilor. Aflăm aici un adevăr nespus de duios: potrivit tradiţiei catolice, Maica Domnului nu s-a depărtat de Golgota după îngroparea Fiului ei… Ea a rămas în preajma mormântului, plângând şi rugându-se, veghind şi aşteptând cu neclintită nădejde, până când i S-a arătat din nou Fiul şi Dumnezeul ei… Este atât de mângâietor să simţi din tot sufletul că Maicii Durerii, acestei unice fiinţe pământeşti purtătoare de mireasmă divină, i S-a arătat Domnul mai întâi după Slăvita Sa Înviere!... Nimic nu pare mai normal decât această înţeleaptă realitate care n-a fost consemnată niciunde. Nici nu era necesar pentru o minte sănătoasă! Orice suflet credincios cu adevărat poate simţi şi crede fără rezerve acest „amănunt“...

Într-o firidă din peretele din dreapta Sfintei Mese din Capela Franciscană se păstrează un fragment din *«Stâlpul Biciuirii»,* rămas acum la numai trei sferturi de metru… Potrivit tradiţiei, de această coloană de piatră roşie fusese legat *«Omul Durerii»* în timpul cumplitelor torturi la care Îl supuseseră mercenarii romani. Privim uluiţi la acea porţiune din Stâlpul Biciuirii şi la orificiul prin care trecea funia cu care victima era legată strâns… Un gând de rugăciune înălţăm şi de aici, şoptind cutremuraţi: *„Mărire Îndelung-Răbdării Tale, Doamne, mărire Ţie!...“* O, cât de mult ai răbdat Tu pentru noi şi mai ales pentru mine, spre a mă răscumpăra din blestemul Legii şi din robia Celui Rău!...

Reminiscenţe duioase...

Străbatem mai departe încăperile Preasfântului Locaş, conduşi de credincioasa noastră călăuză, oprindu-ne din când în când ca să admirăm câte ceva… Ajungem în faţa unei mari lespezi de piatră, rezemată de peretele coridorului larg. Este plină de semnăturile multor „peregrini“ care au vrut să lase urme în trecerea lor pe aici, chiar dacă nepotrivite cu sfinţenia unui asemenea locaş!... Sus, colţul din dreapta al lespezii de piatră e rupt… Măicuţa Filofteia ne spune că aceasta este o copie în mărime naturală a lespezii ce fusese aşezată la uşa Mormântului Domnului sau a oricărui mormânt în vremea aceea, pentru a împiedica accesul hienelor care caută cadavrele din morminte...

Privindu-i dimensiunea, înţelegem şi mai bine îngrijorarea Sfintelor Mironosiţe din dimineaţa Zilei Dintâi a Săptămânii… Grăbind spre Mormântul din vecinătatea Golgotei înaintea răsăritului de soare, ca să ungă cu miresme trupul Mântuitorului, ele se întrebau: *„...*

Cine ne va prăvăli nouă piatra de la uşa mormântului?"... (Marcu 16, 3). Într-adevăr, pentru a muta din loc o asemenea lespede de piatră trebuie să pună mâna cel puţin doi bărbaţi! De fapt tot doi au şi aşezat-o la gura Mormântului lui Iisus Cel Răstignit în seara Vinerii Patimilor: Iosif şi Nicodim…

… Din preafrumoasele icoane vechi de pe pereţii coridorului ne privesc duios nenumăraţi ochi de sfinţi... Ne dăm seama că pentru a opri în faţa fiecăreia ca să ne închinăm cu evlavie şi să le sorbim inspirata alcătuire ne-ar trebui nu zile, nici luni, ci ani întregi! Dar timpul nostru de rămânere în Ierusalim este atât de limitat, chiar dacă aici nu ne mai zoreşte niciun ghid ori supraveghetor...

Undeva sus, deasupra unei uşi ce duce afară din Sfântul Lăcaş, doi porumbei zglobii şi-au găsit sălaş… Prin „graiul" lor vesel care nu deranjează nicidecum, ci umple un gol şi înmiresmează o tăcere, ei îşi fac simţită prezenţa în Sfântul Lăcaş... Privindu-i, ne aducem aminte de bucuria Psalmistului care ardea de dorul petrecerii în Casa Domnului: *„... Cât sunt de iubite locaşurile Tale, Doamne al Puterilor! Tânjeşte şi se sfârşeşte sufletul meu după curţile Domnu-lui; inima mea şi trupul meu s-au bucurat în Dumnezeul Cel Viu. Că până şi vrabia şi-a aflat o casă şi turtureaua cuib unde-şi va pune puii: în chiar altarele Tale, Doamne al Puterilor, Împăratul meu şi Dumnezeul meu! Fericiţi sunt cei ce locuiesc în casa Ta!..."* (Psalm 83/84, 1-5).

Preţul Mântuirii...

Mergând şi mai înainte, ajungem la alte două locuri ce ne cutremură adânc: *«Capela Plângerii»* şi *«Sfânta Temniţă»...* Acestea sunt două spaţii foarte mici, situate în adâncul Golgotei, de aceea au şi fost încorporate între vechile ziduri ale Bisericii Anastasis. Ele întăresc presupunerea că Domnul fusese păzit şi aici, după ce urcase Calvarul şi aştepta ceasul răstignirii... O icoană o înfăţişează pe Maica Durerii, mângâiată de Sfintele Femei când suferinţa ei ajunsese la zenit... Tradiţia spune că în acest loc, copleşită de suferinţele şi moartea Preadulcelui ei Fiu, Maica Domnului căzuse în leşin. Se împlineau atunci cuvintele dreptului Simeon: sabia profeţită trecea prin inima ei de Mamă şi Fecioară în modul cel mai devastator cu putinţă... (Luca 2, 35).

Alături de aceste două altare mai este încă un loc înfiorător: *«Paraclisul Butucilor».* Sub Sfânta Masă se găseşte o lespede de piatră în care sunt săpate două găuri mari. Tradiţia spune că prin acelea erau introduse picioarele condamnaţilor la moarte. Iar ca şi cum aceasta n-ar fi fost de-ajuns, picioarele lor erau şi legate cu lanţuri grele!... Se poate că Mântuitorul n-a suferit în acest loc de chin, dar în mod sigur a fost aici o cumplită închisoare pentru cei care îşi aşteptau înfiorătorul sfârşit pe vremea romanilor… Îngenunchem lângă fiecare din aceste altare cu amintiri atât de răscolitoare. În ele sunt lăsate câteva urme ale Preţului nespus de mare cu care am fost răscumpăraţi noi din pierzare, de Iubirea cea fără seamăn a Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos!... De undeva din străfundul inimii ne vin pe buze versurile cântării *«O, păcătoşilor iubiţi!»,* scrisă de acelaşi nemuritor poet. Adeseori o cântam înlăcrimat în anii tinereţii dusă de mult „pe-un neîntors meleag":

„O, păcătoşilor iubiţi ce staţi în nesimţire,
doriţi voi oare s-auziţi un cântec de iubire,
un cântec cum n-a fost nicicând şi nici va fi vreodată?
– o, de doriţi, priviţi crezând spre Crucea-nsângerată!

Priviţi mereu!... Privind în sus, pătrunde-I-veţi simţirea,
că-nsângerat murind Iisus vă-nvaţă ce-i Iubirea.
Priviţi-L şi-ascultaţi ce sfânt e,-un cântec de iubire
cum n-a fost altul pe pământ e-n sfânta-I Pătimire!

Cât v-a iubit, cât vă iubea, o, veţi putea voi oare
măcar să bănuiţi cândva iubirea Lui cea mare?
Cât v-a iubit, cât vă iubea – priviţi la Răstignire
şi spuneţi: cine-ar mai avea o astfel de iubire!

Priviţi: Acesta-i Preţul dat de El, Răscumpărare,
aşa aţi fost voi scoşi din iad, din moarte şi pierzare!
O, cum a fost iubirea Sa, Golgota-nsângerată
pe veci de veci va rămânea dovadă neuitată!

Iubirea Lui e ne-ncetat un cântec plin de jale,
l-a scris cu Sângele Lui Sfânt, cu lacrimile Sale.
O ascultaţi-l, o lăsaţi adânc să vă pătrundă:
din har în har veţi fi schimbaţi de Taina Lui profundă,

Trezi-va-n inimile reci iubirea cea adâncă
şi-n veci de-aţi asculta, în veci aţi tot mai cere încă,
căci cine-odată-a fost pătruns de dragostea-I duioasă
suspină,
luptă,
moare,
– dar de El nu se mai lasă!...“

… După ce ne trezim din sfânta încântare, încercăm să înălţăm spre cer un strop de rugăciune: O Domnul şi Dumnezeul nostru, ajută-ne şi nouă, nevrednicilor, să ne pătrundem de Dragostea Ta fără seamăn, ca să nu ne mai lăsăm de Tine niciodată! *Nici o dată!...*

Primele convertiri sub Cruce...

… Ceva mai înainte, pe partea stângă a coridorului ce înconjoară partea catolică a Bisericii Sfântului Mormânt găsim *«Capela Sutaşului Longhin»*... Acest loc aminteşte simbolic de centurionul roman care supraveghease crucificarea Domnului şi a celor doi făcători de rele. După ce văzuse comportarea cu totul neobişnuită a *Răstignitului din Mijloc* şi dezlănţuirea Naturii care culminase cu întunericul, apoi, momentul morţii Sale, a mărturisit imediat cu glas tare Dumnezeirea Mântuitorului şi a crezut în El: *«Cu adevărat, Omul Acesta a fost Fiul lui Dumnezeu!»*... (Marcu 15, 39).

Trei icoane, vegheate blând de cinci candele, amintesc cutremurător de stările petrecute pe Calvar… Icoana din mijloc zugrăveşte Golgota cu cele trei cruci învăluite în beznă... Din rănile picioarelor Mântuitorului, străpunse de piroane, curg două şiroaie de sânge spre adâncul pământului, până pe craniul lui Adam, spălându-i vina lui şi a tuturor urmaşilor... Icoana din stânga redă momentul când sutaşul adeverise cutremurat: *„... Cu adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost Acesta!“* (Matei 27, 54). Icoana din dreapta aminteşte cum pentru mărturisirea credinţei lui, sutaşul Longhin fusese martirizat prin tăierea capului, fiind cetăţean roman. După

execuţie, capul martirului fusese aruncat în groapa de gunoi a Ierusalimului… Mai târziu, o văduvă nevăzătoare s-a atins cu credinţă de moaştele credinciosului martir şi s-a vindecat pe dată de orbire...

Trimitem şi din acest loc o rugăciune către cerul în care odihneşte Sfântul Longhin, cerându-I Aceluia pe Care el L-a mărturisit până la moarte să ne spele şi nouă toată vina şi să ne vindece pe veci de orbia sufletească!... Încercăm astfel să ne pătrundem de semnificaţia acestui loc sfânt şi de importanţa mărturisirii cu gura a credinţei, întocmai cum e scris: *„Prin credinţa din inimă se capătă neprihănirea şi prin mărturisirea cu gura se ajunge la mântuire“...* (Romani 10, 10).

Înţelepciunea răstignitorilor...

… Înaintând prin labirintul sfânt, ajungem la *«Capela împărţirii veşmintelor Domnului»...* Acest loc răscolitor se află între *Capela Sutaşului Longhin* şi scara ce coboară în adâncurile Golgotei la *Capela Sfintei Elena.* El aminteşte simbolic de momentul dezbrăcării Mântuitorului de veşminte şi de împărţirea lor între soldaţi… (Matei 27, 35; Marcu 15, 24; Luca 23, 34; Ioan 19, 23-24). Recompensa răstignitorilor după fiecare execuţie era bruma de haine pe care o avusese cel sortit înfiorătoarei morţi şi era râvnită de ei, ca să-şi sporească „comoara garderobei“… Această capelă se află acum în proprietatea armenilor.

Privim înfioraţi la frumosul paraclis, amintindu-ne de momentele dinaintea răstignirii… Umilirea condamnaţilor prin despuiere de veşminte era încă una dintre suferinţele cumplite prin care avea să treacă şi Domnul, după toate celelalte de până acolo. Întocmai cum e scris că El *„a îndurat Crucea, în dispreţul ruşinii!...“* (Evrei 12, 2). Apostolul Iubirii, singurul ucenic rămas nedespărţit de Domnul, scrie ca un martor ocular: *„După ce au răstignit pe Iisus, ostaşii au luat hainele Lui şi le-au făcut patru părţi... Dar cămaşa era fără cusătură, de sus ţesută în întregime. Deci au zis unii către alţii: «**Să n-o sfâşiem**, ci să aruncăm sorţii pentru ea, a cui să fie!»...“* (Ioan 19, 23-24).

Un gând amar ne cutremură fiinţa: răstignitorii Domnului n-au cutezat să-I sfâşie cămaşa cea fără cusătură!... Dar noi, creştinii de azi – şi mai dintotdeauna! –, sfâşiem fără milă şi fără nicio frică de Dumnezeu trupul Bisericii lui Hristos, care trebuia să rămână nedespărţit până la Venirea Lui... Iată cât de netrebnici şi nebuni ne dovedim noi!... Înfioraţi de starea actuală a creştinismului, îndreptăm o rugăciune din locul acesta lipit de Stânca Golgotei: O Doamne al Îndurărilor Veşnice, fie-Ţi milă de Biserica Ta *cea una singură!...* În-dură-Te de noi cei care ne numim cu Numele Tău şi credem în slăvita Ta Înviere, şi ne însemnăm cu Semnul Jertfei Tale pe frunte, dar am înţeles prea puţin din ce ne-ai spus Tu în rugăciunea din Seara Cinei!... (Luca 22, 12; Ioan 17, 21). Nu ne lăsa, Te rugăm, să ne luptăm între noi cu *„teologia de catedră“,* fărâmiţând la nesfârşit unitatea Bisericii Tale! Căci nu noi, oamenii, ne-am dat viaţa pentru ea, ci Tu Te-ai jertfit, ca s-o sfinţeşti cu Preascump Sângele Tău!...

În dedesubturile Golgotei...

Gândind la aceste dureroase realităţi „creştine“, ne pregătim să pătrundem şi mai adânc în Stânca Golgotei. Ca să ajungem la *«Capela Sfintei Elena»,* trebuie să coborâm douăzeci şi opt de trepte săpate în piatră… Împărăteasa-mamă care fusese creştină cu adevărat a făcut eforturi uriaşe nu numai pentru descoperirea Mormântului Domnului, ci şi a Sfintei Cruci. Şi Domnul a binecuvântat cu prisosinţă stăruitoarea ei osteneală!...

Deşi capela în care am ajuns este în adâncul pământului, ea ni se descoperă la fel de minunat împodobită ca cele de la suprafaţă… Nenumărate candele scumpe veghează de sus sfânta încăpere cu lumina lor blândă. Pe un soclu aflat în partea stângă este aşezată statuia Sfintei Elena, îmbrăţişând Crucea Domnului… Privind-o, mă întreb: o, suflete al meu, îmbrăţişat-ai tu vreodată cu atâta fior Crucea Mântuitorului? Sau ea rămâne o străină pentru tine, ca şi tu, pentru ea?...

Un mic altar aflat în partea de miazănoapte aminteşte de tâlharul răstignit la dreapta Domnului şi care „furase“ Raiul în ultimul său ceas... (Luca 23, 40-43). Capela este proprietatea Bisericii Armene şi ea a închinat altarul principal *Sfântului Grigore Luminătorul,* ierarhul căruia poporul armean îi datorează creştinarea... În fiecare zi, preoţii armeni oficiază aici sfinte slujbe, iar seara pornesc de aici în procesiune până la altarul lor din vecinătatea Pietrei Ungerii…

Lângă altarul tâlharului pocăit ne închinăm înfioraţi şi noi, râvnind făgăduinţa mântuirii de care el s-a învrednicit în cea din urmă clipă, înainte să-i fie zdrobite fluierele picioarelor cu ciocanul de cruce... (Luca 23, 43; Ioan 19, 32). Coborâm apoi alte douăzeci şi două de trepte ce duc la *«Cripta Aflării Sfintei Cruci»* în partea cea mai din adâncul stâncii. Acel loc este situat la circa 10 m distanţă laterală de vârful Golgotei, dar la o adâncime de peste 20 m! Acesta este un loc autentic şi de o cutremurătoare semnificaţie: aici fusese aflată Crucea Mântuitorului şi piroanele cu care a fost ţintuit pe ea! Cândva, în dealul acesta numai piatră de la marginea Ierusalimului, erau săpate câteva cisterne mari pentru apă, care deveniseră în vremea Mântuitorului groapa de gunoi a oraşului. La câteva zile după moartea condamnaţilor, erau aruncate acolo şi crucile răstigniţilor, deci şi cele din Vinerea Mare... Pentru a descoperi locul unde zăcea îngropată Crucea Domnului, tradiţia creştină spune că Sfânta Elena făcuse cercetări stăruitoare… În cele din urmă, ascultând informaţia unui rabin bătrân, ea a descoperit Sfânta Cruce în spatele templului lui Venus, ridicat de împăratul Adrian pe culmea Golgotei... Suspinăm fericiţi: Slavă Ţie, Doamne al Adevărului, Care ai spus şi ai dovedit mereu că *„nu este nimic ascuns care nu va fi descoperit şi nimic tăinuit care nu va ieşi la lumină!...“* (Marcu 4, 22).

… Ne rotim privirile prin această „Peşteră“ Sfântă, atât de sărăcăcios împodobită... Seamănă atât de bine cu sărmana inimă omenească cea goală şi neîmpodobită!... O firidă în peretele stâncii arată locul unde Sfânta Cruce zăcuse trei veacuri, fără să putrezească. De partea cealaltă este o absidă de altar cu o Sfântă Masă de marmură, iar îndărătul ei este statuia Sfintei Împărătese, aşezată pe un soclu înalt. De data asta, ea poartă Crucea Mântuitorului ei şi al nostru pe umeri!... Altarul acesta aparţine catolicilor franciscani, poate de aici şi lipsa oricăror podoabe!...

O, suflete al meu, este oare împodobit străfundul inimii tale? Cum arată tainiţa în care a rămas „îngropată“ Crucea Domnului de la Botez până ce ai aflat-o întâia oară şi ai îmbrăţişat-o strâns?... În loc de răspuns ne vine în minte un zvon de cântare: *„Cămara Ta, Mântuitorul meu, o văd împodobită şi îmbrăcăminte nu am ca să intru într-însa!... Luminează-mi haina sufletului meu, Dătătorule de Lumină, şi mă mântuieşte!...“*

Pe pardoseala de piatră, ocrotit din trei părţi de un mic gard metalic, descoperim urma unui smerit altar de marmură ce aparţine ortodocşilor greci. În mijlocul unui chenar este reprezentată în mozaic o cruce neagră, încadrată de sfintele însemne *«IC XC NI KA»: Iisus Hristos învinge!...* De-o parte şi de alta a crucii negre sunt zugrăvite o suliţă şi o ramură de isop cu burete în capăt, rezemându-se de braţele ei. Amândouă amintesc de agonia şi moartea Mântuitorului...

În faţa noastră era chiar atunci o călugăriţă evlavioasă care curăţa *din genunchi* urmele lăsate de lumânările peregrinilor... Pe pereţii pictaţi în frescă din vremea cruciaţilor se mai disting doar ici-colo umbre palide din frumuseţile de cândva... Descoperim înfioraţi şi câteva „urme“ lăsate în mintea noastră de condeiul de aur al Părintelui Iosif Trifa, însemnate în toamna anului 1925 chiar în acest loc: *„... Crucea Mântuitorului e şi azi o taină ce se află numai pătrunzând în adânc, mai adânc în înţelesul vieţii creştineşti. Să afli Crucea Domnului înseamnă să afli dragostea lui Iisus, Fiul lui Dumnezeu, Care S-a răstignit pentru tine şi păcatele tale... Să afli cât de grozav a fost păcatul tău, că a trebuit Însuşi Fiul lui Dumnezeu să moară pentru iertarea ta... Dacă n-ai aflat aceste lucruri, atunci să ştii că pentru tine şi azi e îngropată Crucea Mântuitorului, adică darurile ei!...“*

Răscoliţi de cuvintele acestea, ne pregătim să ieşim spre lumină, întrebându-ne din nou: aflat-am noi oare cu adevărat Taina Crucii, Taina Golgotei, Taina Mântuirii, măcar acum şi aici – sau tot bâjbâim încă în căutarea lor?... Doamne şi Mântuitorule Bune, fie-Ţi milă de noi şi nu ne lăsa să murim până ce ne vom fi pătruns de înţelesul lor deplin!...

Din nou aproape de «Locul Căpăţânii»!...

… Lăsăm în urmă adâncurile Golgotei şi urcăm spre «orizontul zero» al Bisericii Învierii… Imediat ce ajungem din nou în imensul culoar, găsim un alt loc ce aminteşte de Pătimirile Mântuitorului: *«Capela Biciuirii şi a Cununii de Spini».* Aceasta se află imediat dincolo de treptele ce vin dinspre Capela Sfintei Elena. Sub prestolul capelei este un fragment de coloană de granit cu diametrul de 0,45 m şi înalt de 0,55 m. Tradiţia spune că pe „tronul“ acesta de piatră fusese îmbrâncit Domnul Iisus de ostaşii romani după ce-L îmbrăcaseră în semn de ocară cu o hlamidă purpurie, apoi, cu puţin timp înainte să-I pună pe umeri Crucea grea, când Îi aşezaseră pe frunte înfiorătoarea cunună de spini!... (Ioan 19, 1-3).

... Pornind de la adevărul că *«nimic nu se pierde…»,* o veche tradiţie de aici spune că, dacă îţi aşezi urechea pe coloana aceasta de piatră, poţi auzi şi azi ecourile plesniturilor de bici asupra trupului însângerat al Mântuitorului şi al loviturilor cu trestia peste coroana de spini, aşezată pe fruntea Lui!... Nu îndrăznim „să verificăm“ această cutre-murătoare afirmaţie, simţindu-ne mult prea mici pentru un asemenea semn!...

Deasupra Sfintei Mese, trei icoane înfăţişează o parte din chinurile la care fusese supus Mântuitorul. Icoana din stânga zugrăveşte scena în care Domnul intră în Pretoriu, îmbrăcat în haina strălucitoare cu care Îl umilise şi Irod… Cea din dreapta aminteşte de momentul când Pilat îşi spălase mâinile, socotind nebuneşte că şi-ar putea şterge astfel şi vina osândirii Nevinovatului din faţa sa, pe Care Îl va abandona apoi în voia soldaţilor lui obişnuiţi cu sângele ţâşnind din vânătăi... Probabil că în acel chip Pilat voia să avertizeze mulţimea şi s-o sensibilizeze, intuind dimensiunea cosmică a momentului aceluia, dovedindu-se însă neputincios în faţa furiei oarbe stârnite în ea de mai-marii poporului iudeu…

Icoana din mijloc Îl înfăţişează pe Fiul lui Dumnezeu încoronat cu înfiorătoarea cunună de spini şi şezând pe „tronul“ de granit… În chip batjocoritor, hlamida roşie Îi lasă dezgoliţi genunchii învineţiţi de lovituri... (Matei 27, 11-30; Marcu 15, 17-19; Ioan 19, 1-3). Aflasem că unii dintre vieţuitorii Bisericii Învierii susţin că genunchii Mântuitorului din această icoană au izvorât mir în anul 2000... Cugetând la afirmaţia aceasta, ne întrebăm: oare mai tresare cineva azi, gândind că un astfel de „semn“ poate fi o prevestire de plăgi pentru omenirea ajunsă cu totul străină de Dumnezeu, mai ceva ca în Sodoma? Şi mai mult: determină oare „minunea“ asta *o pocăinţă adevărată* în vreun suflet? Puţin probabil, pentru că „minunile ţin doar trei zile“!... Dacă cei din vremea lui Noe şi a lui Lot n-au ascultat de înştiinţările stăruitoare ce li se făcuseră din vreme, lumea de azi nu dovedeşte nicidecum o mai bună

dispoziţie să asculte *Cuvântul lui Dumnezeu!* Cu atât mai puţin se petrece întoarcerea la Dumnezeu prin „minuni“, înainte să vină marele şi ultimul prăpăd... (Luca 16, 19-31).

Suflete al meu, mai crezi tu în minuni?... Adu-ţi aminte bine prin câte ai trecut şi ia seama mai ales la „amănuntele“ mântuitoare care se desprind din ele!...

... Fiind îmbrăcaţi în straie maramureşene, suntem recunoscuţi imediat de un grup de peregrini din România… Ajunseseră şi ei în Biserica Sfântului Mormânt, venind din Caransebeş şi Baia Mare. Erau însoţiţi de un preot din orăşelul cel mai apropiat de satul nostru... Gândim înfioraţi: dacă suntem atât de fericiţi să întâlnim compatrioţi în această depărtare de lume, ce bucurie sfântă vor avea cei învredniciţi să ajungă în Biserica Învierii *„cea nefăcută de mână“,* când se vor întâlni cu fiinţe preaiubite, din acelaşi neam şi de aceeaşi credinţă!...

… Dar timpul fuge prea repede şi trebuie să ne despărţim de ei!... Rămânem iar singuri şi suspinăm cu dor: O Mântuitorule Preaiubit, în Ziua cea Mare din Ierusalimul cel de Sus, îndură-Te şi ne numără şi pe noi, nevrednicii, printre mântuiţii Tăi!...

Urme străvechi...

După câţiva paşi, găsim *«Capela lui Adam»*. Deşi „locul îngropării craniului lui Adam“ nu este neapărat unul autentic, el are o adâncă semnificaţie simbolică şi teologică. Cu atât mai mult, cu cât tradiţia asta era foarte actuală încă din veacurile zbuciumate ale Potopului lui Noe...

… Ne aflăm chiar dedesubtul locului unde fusese înălţată Crucea Mântuitorului. În absida capelei, cândva tencuită şi zugrăvită, descoperim deasupra Prestolului o firidă închisă cu sticlă... Potrivit unor străvechi tradiţii ebraice, craniul lui Adam ajunsese în cele din urmă în grija lui Noe… Apoi, acest *„propovăduitor al neprihănirii“* (2 Petru 2, 5), l-a încredinţat fiului său Sem, care, împreună cu Melhisedec, l-au adus şi îngropat în acest loc... Potrivit aceleiaşi tradiţii, însăşi denumirea de *«Locul Căpăţânii»* de aici i se trage, pentru că în limba ivrit, limba Israelului, cuvântul *«Golgota»* se traduce prin *craniu omenesc* sau *căpăţână...* Pornind probabil de la acest amănunt şi tradiţia creştină spune că în clipa când Mântuitorul Şi-a dat duhul, stânca Golgotei s-a despicat până în adâncuri… (Matei 27, 51). Prin crăpătura formată s-a prelins Sângele Domnului Iisus, până la baza stâncii din faţa noastră, spălând păcatul lui Adam. Ba încă Preasfântul Sânge a şters şi vina întregii lumi de după el, până la cel din urmă mântuit prin Jertfa Crucii...

… Înainte să plecăm din acest loc încărcat de semnificaţii, mă rog şi mă întreb cutremurat, cunoscându-mi bine nevrednicia: oare Mâine voi fi şi eu unul dintre cei albiţi de Sângele Mielului?... (Apocalipsa 7, 14). Doamne Iisuse, fie-Ţi milă şi de mine încă de acum şi mă numără printre aceia!...

Umbre în Casa Domnului...

Din cauza faptului că în Biserica Sfântului Mormânt îşi au altare mai multe Biserici creştine, în decursul timpului au existat şi multe neînţelegeri. Toate, *pentru dominaţie!...* Se vede că prea puţini dintre oamenii care se vor *ai Domnului* au înţeles că *acela care vrea să fie mare,* trebuie să se facă mai întâi *robul tuturor!...* Tocmai acest adevăr dorea Mântuitorul să-l întipărească mereu în inima ucenicilor Săi, dar mai ales în seara Cinei de Taină, când le-a spălat picioarele… (Matei 20, 26; Ioan 13, 3-17). Din dorinţa de a fi *deasupra* celorlalţi, nu de puţine ori neînţelegerile din această imensă Casă a Domnului au degenerat în ură, ba chiar în îmbrânceli şi încăierări în care a curs până şi sânge!...

Cunoscând bine dorinţa supremaţiei în inima mai-marilor peste suflete, stăpânirile păgâne ce s-au perindat în decursul vremii prin Ţara Sfântă au speculat lipsa înţelepciunii şi a bunei-înţelegeri între comunităţile creştine. Astfel, locurile cele mai sfinte erau date în grija acelor Biserici care stăteau mai bine cu... galbenii! Acel mizerabil târg din chiar Biserica Învierii a durat până în anul 1857, când Organizaţia Statelor Europene a determinat comunităţile creştine de aici (sic!) să trăiască în… pace. Desigur, într-una silită! Din păcate însă, aceasta nu poate fi una adevărată şi mai ales una durabilă...

Aflăm cu durere că până şi în această primăvară (2007) sub cupola uriaşei biserici de pe Golgota avuseseră loc tulburări duse până la sânge între călugării sirieni şi cei greci, iar acestea s-au potolit abia la intervenţia celor ce poartă sabie... Ce dureros, dar mai ales ce ruşine!... Cum să poată convinge pe cineva o credinţă – şi încă una creştină! – care vrea să se impună prin forţă şi să domine cu orice preţ, fără să ţină seama *şi de ceilalţi?* Oricare ar fi aceia!...

Gândind cu durere la acest gen de evenimente, ni se pare că printre vieţuitorii *«Bisericii Învierii»* de aici şi de pretutindeni s-au strecurat şi suflete care n-au trecut *„prin Poarta Damascului“,* adică printr-o convertire adevărată, precum Saul din Tars… Ci au pătruns prin *„Poarta filistenilor“,* cei dovediţi întotdeauna vrăjmaşi ai poporului lui Dumnezeu! Ori s-au furişat prin *„Poarta lui Irod“*, strecurându-se în Casa Domnului cu viclenie satanică, precum acel rege idumeu. Iar unii au intrat chiar prin… *„Poarta Gunoiului“...* Ce anacronic sună numele acestei ultime porţi prin care se poate ajunge în Cetatea Sfântă! Şi totuşi ea este una absolut reală, iar pe deasupra e situată în imediata apropiere a Templului închinat cândva Dumnezeului lui Israel!...

Suflete al meu, cutremură-te adânc şi ia aminte prin care „poartă“ te strecori tu spre Casa Domnului! Dar mai ales vezi cum stai acolo între ceilalţi închinători! Îi accepţi tu *aşa cum sunt şi te rogi pentru ei* – sau îi dispreţuieşti şi-i osândeşti provocator?... Ia bine seama, că *întocmai aşa* Se va purta Mâine şi Judecătorul Cel Drept faţă de tine! Dar nu numai atunci, ci încă de pe acum!... (Luca 6, 37-38).

Meditând cu strângere de inimă la aceste realităţi triste, care nu-s învinuiri răutăcioase, ci umile semnale de alarmă spre cei puşi în frunte să privegheze peste Turma Domnului şi peste păstorii ei, îmi aduc aminte de un interviu luat cândva marelui Mahatma Gandhi, eroul Indiei din secolul trecut. Acest înţelept, chiar dacă nu era creştin, fusese un mare propovăduitor al nonviolenţei!... Gândind la importanţa formării spirituale a generaţiei tinere, printr-o conştiinţă a împăcării, el spunea că aceasta trebuie învăţată că *„... în viaţă mai uşor se poate învinge ura cu dragostea, minciuna cu adevărul şi violenţa cu abnegaţia...* [Aceasta] *ar trebui să fie un element fundamental în educaţia oricărui copil!...“*

Odată, când înţeleptul Gandhi fusese consultat cu privire la care este cea mai bună religie, el răspunse fără ezitare:

– *„**Religia creştină**, pentru că ea propovăduieşte **iubirea vrăjmaşilor**!“*

Ce durere însă că la întrebarea:

– *„De ce n-aţi aderat la creştinism?“,* el a replicat trist:

– *„... Pentru că... n-am întâlnit încă nici un creştin adevărat!“...*

E posibil că afirmaţia aceasta să fi fost una exagerată, pentru că, din fericire, mai sunt încă şi creştini adevăraţi, chiar dacă din ce în ce mai rari!... Dar în răspunsul marelui Gandhi era totuşi un sâmbure de adevăr care ar trebui să ne pună pe gânduri şi pe noi, ca şi pe mai-marii noştri. Ca să ne trezim toţi că trebuie să fim nu doar *creştini* ***de nume***, ci ***de fapte*** *şi de adevăr!...*

O, Doamne al Puterilor şi al Biruinţei Veşnice asupra Păcatului şi Morţii, fie-Ţi milă şi ne ajută şi pe noi să ajungem *„la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos"* (Efeseni 4, 13), pe care de atâta vreme o tot aştepţi la toţi cei botezaţi în Numele Tău, dar dintre care nepermis de mulţi putem fi recunoscuţi doar după *«Matricola botezaţilor»!...*

Tot mai singuri...

… După ce am ieşit din Biserica Sfântului Mormânt a trebuit să ne luăm rămas-bun şi de la Măicuţa Filofteia... Între timp ne mai arătase şi *«Metocul Ghetsimani»*, aflat înspre partea de sud a curţii interioare… Şi pentru că în acel moment uşa lui era închisă, Cuvioasa Măicuţă ne spune că acolo se păstrează o icoană renumită cu *«Adormirea Maicii Domnului»*. În fiecare an, cu câteva zile înainte de 15 august (după calendarul vechi), icoana aceasta este dusă în procesiune cu multă evlavie până la Mormântul Preacuratei din Ghetsimani... Suspinăm din nou: nici în acest loc sfânt n-am fost învredniciţi să intrăm!...

… De aici ne vom îndrepta spre partea de răsărit a Salemului, deşi ar fi fost încă atâtea locuri de cercetat în preajma Bisericii Învierii!... Aflasem că imediat în spatele Sfintei Curţi este un locaş retras, numit *«Biserica Sfântului Iacov, fratele Domnului»* şi că acolo slujesc preoţi ortodocşi arabi. Chiar dacă locul acela nu are vreo legătură directă cu Pătimirile Domnului, el aminteşte de Sfântul Iacov, supranumit şi *„fratele Domnului"* (Galateni 1, 19). El fusese fiul lui Cleopa, fratele dreptului Iosif… Fiind unul dintre cei 70 de ucenici ai Mântuitorului, Sfântul Iacov ajunge primul episcop al Ierusalimului. În anul 62 el a fost martirizat de iudei, fiind ucis cu pietre ca şi Arhidiaconul Ştefan, apoi, aruncat de pe aripa înaltă a Templului, ca o zdreanţă sângerândă... Acest loc a fost adăugat celorlalte ţinte de peregrinaj din zona Bisericii Sfântului Mormânt, încă din secolul al XI-lea, în timpul lui Constantin Monomahul, domnitorul care sprijinise cu toate mijloacele reconstrucţia măreţului Lăcaş de pe Golgota. Aflasem că în acea biserică se află multe icoane vechi de o rară frumuseţe, dar n-am reuşit să le şi vedem...

Tot lângă biserica Sfântului Iacov se află un sfânt lăcaş închinat Apostolului Iubirii: *«Biserica Sfântului Apostol Ioan»...* În primele veacuri creştine, acolo avea loc botezul catehumenilor: la Praznicul Botezului Domnului, în Noaptea Învierii şi mai ales de ziua Pogorârii Duhului Sfânt... Astăzi, între Biserica Sfântului Mormânt şi cea a Sfântului Ioan s-a interpus *«Biserica celor 40 de Mucenici»*. Ea a fost zidită în amintirea celor 40 de Mucenici din Sevastia, prăznuiţi în calendarul ortodox la 9 martie… Dar cum timpul ne zoreşte, nu putem să cercetăm niciunul din aceste locuri sfinte. Poate... altădată!

Peregrinând prin Sfânta Cetate...

… Rămaşi singuri, simţim din ce în ce mai mult cât de important este să ai oricând o bună călăuză, dar şi mai mult când umbli prin locuri necunoscute... Noi însă, pe lângă Sfânta Scriptură şi poeziile fratelui Traian Dorz, adunate în inimă de-a lungul anilor, nu aveam decât câteva hărţi cu străzile Vechiului Salem şi câteva broşuri cu informaţii sumare... Desigur, decât nimic, sunt folositoare şi acestea, aşa că pornim mai departe călăuziţi de ele şi întrebând trecătorii…

… Nu departe de Biserica Sfântului Mormânt ne iese în cale Catedrala Sfântul Gheorghe. Intrăm în incintă şi aflăm că în acel loc fusese martirizat Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, în secolul IV. Acum este acolo o biserică anglicană şi *Dioceza Episcopală Anglicană pentru Orientul Mijlociu.* Construcţia aceea a fost terminată în 1910, dar turcii au închis-o şi au dat locuinţa episcopală în folosinţa armatei lor... După cucerirea Ierusalimului în 1917 de către englezi, biserica a fost redeschisă şi ea reprezintă o mărturie a prezenţei britanice în zonă. Aici se slujeşte în două limbi: arabă şi engleză. Mai aflăm că acest complex include şi o şcoală, şi o casă de oaspeţi…

Întrucât în incintă se lucra atunci la renovări, ne aşezăm pe o bordură de piatră şi odihnim o clipă, încercând să ne fixăm mai bine în minte imaginea locurilor prin care am trecut azi. Câţiva copii ieşiţi în pauză alergau fericiţi dintr-o parte în alta a curţii... Ce drăgălaşi sunt copiii din orice neam şi ce mult se aseamănă până şi în zbenguiala lor! Aceasta, mai ales pentru că nu poartă nicio grijă! O, dacă ar fi atât de fericiţi şi de fără griji şi copiii Domnului, ştiindu-se oricând şi oriunde în siguranţă deplină, pentru că sunt vegheaţi permanent de Ochiul Celui Prea Înalt şi apăraţi de Braţul Său cel tare!...

După câteva căutări, găsim drumul spre Muntele Moria pe care fusese înălţat cândva Templul lui Solomon, apoi coborâm multe trepte şi ajungem într-un loc foarte larg, undeva foarte aproape de *Zidul Plângerii.* Ca să intrăm acolo, trebuie să trecem printr-un filtru de securitate asemănător celor din aeroporturi… O, câte primejdii pândesc din toate părţile în această ţară a nesfârşitelor confruntări!...

Ajunşi de partea cealaltă, ne atrage atenţia un grup numeros de fetiţe şi băieţi, îmbrăcaţi frumos în alb şi prezentând un program religios pe platoul întins din apropierea Zidului Plângerii. Aflăm cu bucurie că în acest cadru sărbătoresc fiecare copil primeşte o Scriptură Sfântă care va fi *numai a lui…* Ca să ajungă urmaşi demni ai strămoşilor lor credincioşi, ei trebuie să se hrănească încă de mici din Sfânta Carte. Pentru aceasta ei trebuie mai întâi să o aibă!... Privind la nevinovăția ce se revărsa de pe feţele lor, gândim: ce fericit este poporul ai cărui conducători sufleteşti poartă o grijă sfântă pentru formarea tinerei generaţii în spiritul strămoşilor credincioşi, încă din primii ani!... Însăşi Scriptura zice: *„Ferice de poporul al cărui Dumnezeu este Domnul!"...* (Psalm 32/33, 12).

Lăsăm gândurile să zboare departe spre ţară la copiii Neamului şi Bisericii noastre… Ne întrebăm cu inima strânsă: câţi oare dintre ei îşi au încă din copilărie ***Scriptura lor*** sau măcar Noul Testament, precum aceşti prunci din Ţara lui Avraam? Şi mai mult: câţi dintre cei care s-au trezit cu Cartea Sfântă în casa părintească, *se hrănesc în fiecare zi* din ea, ca să-şi cunoască Dumnezeul şi Mântuitorul strămoşilor binecredincioşi? Ca să înveţe din ea *nu doar o religie sau un cult* – oricare ar fi acela! *– ci să-L cunoască şi să-L iubească, şi să-L asculte* pe Dumnezeul devenit astfel şi *AL LOR?...*

Lângă *«Zidul Plângerii»*

Ne apropiem cu inima palpitând de emoţie de imensul zid de piatră... Această îngrămădire înţeleaptă de pietre uriaşe, cioplite frumos şi având fiecare până la 2 m³, se întinde acum pe o lungime de circa 30 m. Grosimea zidului este de 5 m, iar înălţimea până spre 12 m… Acest perete imens este tot ce a mai rămas peste milenii din zidul vestic de rezistenţă al Platoului pe care se înălţa cândva Templul închinat Dumnezeului lui Avraam, Isaac şi Iacov... Este numit *«Zidul Plângerii»,* pentru că aici au revenit şi revin până azi fiii lui Israel cei împrăştiaţi printre popoare. De fiecare dată când li s-a permis, ei au venit aici pentru a plânge gloria pierdută a neamului lor şi a-I aduce aminte Celui Atotputernic de starea nenorocită în care au ajuns... (Plângerile lui Ieremia, cap. 5 etc.). Dar rugăciunea lor amară a avut întotdeauna şi un strop de nădejde în bunătatea iertătoare a Dumnezeului părinţilor lor, Care *„nu Se ceartă fără încetare şi nu ţine mânia pe vecie…"* (Psalm 102/103, 9). De aceea, în rugăciunea lor ardea întotdeauna o aşteptare tot mai nerăbdătoare după împlinirea făgăduinţelor Lui cu privire la întoarcerea acasă, eveniment care în vremea noastră se pare că a şi sosit... (Ieremia 31, 10-12; Ezechiel 34, 12-14; 36, 24 şi 28; 37, 24 şi 28).

… În timpul stăpânirii romane, intrarea israeliţilor în Oraşul Sfânt era interzisă... Nici ocupaţia bizantină n-a fost mai binevoitoare cu ei: abia o singură dată pe an li se permitea să intre în cetate. Această „îngăduinţă" era de fapt o cutremurătoare ofensă ce li se aducea: ziua aleasă era tocmai aceea în care se aniversa cucerirea Ierusalimului şi distrugerea Templului!... Cum să se ducă ei în Ierusalim într-o zi atât de amară? Le era aproape peste putinţă să meargă atunci, după cum le fusese şi celor ajunşi în robia Babilonului să cânte *«Cântările Sionului»,* când le cereau aceasta asupritorii lor! Desigur, nu ca să-i înveselească, ci să-i facă să simtă şi mai cumplit nefericita stare în care erau… (Psalm 136/137, 1-4).

O tradiţie iudaică afirmă că după distrugerea Templului, Prezenţa Dumnezeului lui Israel S-a retras în acest zid... Poate de aceea *Zidul Plângerii* constituie până azi punctul de rezistenţă al credinţei ebraice şi simbolul unui popor îndelung încercat. Astăzi însă această eroică naţiune pare să renască viguros din propria-i „cenuşă"...

Zidul Plângerii este cel mai sfânt loc de peregrinaj pentru evreii din toată lumea. În anul 1929 s-a încercat transformarea lui în sinagogă, dar aceasta a degenerat în conflict deschis cu musulmanii... O comisie internaţională a clarificat atunci situaţia întrucâtva, dar cine ar putea şti pentru câtă vreme?… Acum, cu toate că locul este în proprietatea musulmanilor, evreii au dreptul să se roage aici, oricând doresc. După Războiul din 1967, spaţiul îngust din faţa zidului a fost mult lărgit, astfel că el a devenit o piaţă imensă…

Tot în zona aceasta mai este şi un şantier arheologic cu un tunel rămas din vremea lui Solomon. Dar cum noi căutam urmele rămase după *„Unul mai mare decât Solomon"* (Luca 11), nu mai aveam vreme să trecem şi pe acolo!...

… După ce ne acoperim creştetul cu o tichie de hârtie, primită la intrare, ne apropiem cu respect de locul sfânt al poporului lui Israel... Observăm că un paravan lung de câţiva metri este aşezat de-a curmeziş, la mijlocul zidului, şi împarte zona aceasta în două, pentru a separa accesul femeilor de al bărbaţilor. În partea dinspre nord şi foarte aproape de zid erau atunci o mulţime de evrei în rugăciune, veniţi de prin cine ştie ce depărtări… Cu toţii aveau capul acoperit, după străvechea lor tradiţie.

Un sentiment de milă ne trezesc rostirile cu glas plângă-tor a multor versete din Cartea Plângerilor lui Ieremia... Între cei care se roagă sunt mulţi tineri, ba chiar şi copii! Ni s-a părut că unii lasă între pietrele uriaşe bileţele cu diferite cereri sau însemnări, ca nişte ofrande... Mai târziu, după întoarce-rea din Israel, am aflat că printr-un astfel de bileţel lăsat în acest Zid se regăsiseră după zeci de ani doi soţi care se pierduseră unul de altul, în timpul cumplitelor prigoniri anti-semite din vremea nazismului... Ce mare adevăr este în cuvântul Scripturii:

chiar şi atunci când noi nu-I suntem credincioşi lui Dumnezeu, *„El ne rămâne credincios, fiindcă nu Se poate tăgădui pe Sine Însuşi“...* (2 Timotei 2, 13).

... Înainte de a ne depărta de lângă Zidul Plângerii, înălţăm şi noi un suspin către Dumnezeul părinţilor noştri, Care este şi Domnul lor: O Dumnezeul lui Avraam, Isaac şi Israel, *„... Adu-Ţi aminte de poporul Tău pe care l-ai câştigat odinioară, pe care l-ai răscumpărat ca seminţie a moştenirii Tale! Adu-Ţi aminte de muntele Sionului, unde Îţi aveai locuinţa; îndreaptă-Ţi paşii spre aceste locuri pustiite fără curmare!“...* (Psalm 73/74, 2).

Pe Muntele Moria...

După ce părăsim incinta *Zidului Plângerii,* urcăm pe alte trepte pentru a ajunge sus pe Esplanada Templului, de oarecând. La fiecare răscruce de străzi, care duce într-acolo, vegheau înarmaţi şi foarte vigilenţi câte doi sau trei militari care ne barau trecerea spre locul mult-dorit... De fiecare dată când îi întrebam de *«Moscheea Omar»,* eram îndrumaţi să mergem mai înainte, cu toate că vedeam bine cum intră tocmai pe acolo bărbaţi şi femei palestinieni fără să fie nici măcar legitimaţi. Era acesta un semn că ne găseam în imediata apropiere a locului căutat, dar pentru noi nu pe acolo era poarta...

La un moment dat îmi vine în minte să întreb de... *«Muntele Moria»...* Auzind un nume atât de scump lui, militarul de lângă mine îmi arată binevoitor strada de lângă el pe care pot intra imediat. Explicându-i însă că nu-s singur, ci trebuie să-i aştept pe ai mei, îşi retrage imediat bunăvoinţa şi ne îndrumă şi el să mergem mai departe... Am înţeles imediat cât de înţelept lucru este ca atunci când cauţi ceva sau vrei să faci ceva, să n-o faci întristându-l pe cel de lângă tine, cu răscolirea unor amintiri ce dor... Pentru tânărul israelit din faţa mea era o bucurie să audă că un străin ca mine întreabă de *Muntele Moria* şi de *Avraam, strămoşul lui.* Dar întrebarea aceluiaşi străin despre ceea ce umbreşte cumplit fala neamului său poate suna şi ca o ofensă...

În cele din urmă, ajungem la singurul loc de acces pentru străini, spre Muntele Moria... Suntem din nou legitimaţi, iar bagajele de orice fel ne sunt scanate, pentru a se dovedi că nu avem obiecte interzise... Urcăm apoi pe o punte lungă, la capătul căreia începe Esplanada Moscheilor. Ajunşi la capă-tul punţii, suntem pe teritoriu... palestinian! Ce ciudat: deşi suntem în inima Ierusalimului, platoul Moria este în proprietatea exclusivă a musulmanilor care dispun de el după cum voiesc!... O, inima mea, în adâncul tău *cine* stăpâneşte oare: Acela Care te-a făcut şi răscumpărat sau acela care îţi pândeşte mereu paşii cu ispitele lui, ca să te piardă?...

... Muntele Moria, acest loc străvechi cu nume atât de sfânt, este situat în partea de est a Cetăţii Ierusalimului, în apropierea *Văii Cedronului.* Suntem fericiţi aflând că o veche tradiţie Talmudică spune că atunci când Dumnezeu a creat lumea, găsise tocmai pe dealul acesta cel mai potrivit lut din care să-l facă pe întâiul om... Acesta a rămas şi pe mai departe cel mai bineplăcut loc de pe pământ, în care Dumnezeu primea oricând şi cu bucurie rugăciunea creaturii Sale. Tradiţia mai spune că tot pe muntele acesta I-au adus Domnului jertfele lor de mulţumire Adam şi Cain, Abel şi Noe etc... Dar nu doar tradiţia, ci însăşi Sfânta Scriptură consemnează că spre acest loc fusese călăuzit Avraam, ca să-l aducă jertfă pe Isaac, fiul căpătat prin făgăduinţă divină!...

Înaintând pe platoul Muntelui Moria, încercăm să retrăim înfioraţi cea mai tulburătoare scenă a Vechiului Testament, petrecută chiar pe colina aceasta. Priveliştea aceea fusese cea mai limpede preînchipuire a Jertfei de pe Golgota. Numai că aceasta din urmă avea să fie dusă

până la capăt!... Pentru că Dumnezeu a iubit lumea incomparabil mai mult decât îşi iubise Avraam pe unicul său fiu!... (Ioan 3, 16).

... După o călătorie de mai bine de două zile din mar-ginea pustiei Beer Şeba, patriarhul Avraam urca pe coasta Muntelui Moria… Deşi apăsat de gânduri, era hotărât să dea preţul pe care i-l cerea ascultarea de Dumnezeul Care îl chemase din Urul Haldeii şi îl binecuvântase peste tot… Într-o mână ducea focul, în cealaltă, jungherul… Alături de el, tânărul Isaac, copilul făgăduinţei dumnezeieşti, urca senin, fără să presimtă finalul drumului. Sau tocmai de aceea!... Însăşi prezenţa tatălui îi oferea cea mai deplină siguranţă!... El ducea liniştit povara lemnelor pentru o jertfă pe care o socotea că nu-i a lui... Mai târziu însă, Mântui-torul nostru nu doar *va purta* lemnul Crucii până pe Dealul Căpăţânii, *ci Se va şi jertfi* acolo pe Sine, pentru noi!...

Ferindu-şi ochii de privirea fiului său, Avraam trebuia să răspundă la întrebarea lui: *„Iată, foc şi lemne avem; dar* ***unde este mielul*** *pentru jertfă?“...* Cu ce sfâşiere în inimă şi glas îi va fi răspuns bătrânul tată, când ştia prea bine că „mielul“ este… el, fiul său! În pieptul patriarhului era însă o nezguduită încredere în minune chiar şi atunci, la doi paşi de altarul pe care îl va clădi cu mâinile sale şi pe care îl va aşeza pe fiul său spre jertfire … Altfel n-ar fi putut răspunde liniştitor şi plin de credinţă: *„Fiul meu, Dumnezeu Însuşi va purta grijă de mielul pentru arderea-de-tot!...“.* Cât de bine se vede de aici că Avraam nu doar *„L-a crezut pe Dumnezeu“,* ***ci se şi încredea în El*** cu toată puterea sa, fără să pună întrebări!... (Iacov 2, 23).

Drama urma să se desfăşoare însă abia după ajungerea pe Moria: *„... a ridicat Avraam acolo jertfelnic, a aşezat lemnele pe el şi, legând pe Isaac, fiul său, l-a pus pe jertfelnic, deasupra lemnelor. Apoi şi-a întins Avraam mâna şi a luat cuţitul…“.* În acel moment, dovada ascultării patriarhului era deplină; jertfirea nu mai era necesară: preţul fusese plătit!... De aceea *„Îngerul Domnului a strigat către el din cer şi a zis: «Avraame, Avraame!... Să nu-ţi ridici mâna asupra copilului, nici să-i faci vreun rău, căci acum cunosc că te temi de Dumnezeu şi pentru Mine n-ai cruţat nici pe singurul fiu al tău»“...* (Facere 22, 1-18).

… Ne înfiorăm gândind că pe locul unde stăm noi acum, lui Avraam i-a vorbit Domnul în urma acelei probe de foc, făgăduindu-i deplina binecuvântare a urmaşilor săi până în veci. Aceasta avea să fie darul dumnezeiesc pentru ascultarea lui necondiţionată de care dăduse dovadă cu o clipă înainte. De aceea pe drept a fost numit *«părinte al tuturor celor ce cred»!...* (Romani 4, 11-12).

O Dumnezeule Bun, pe lângă ce urme cutremurător de sfinte trecem noi acum! Îndură-Te şi ne dăruieşte şi nouă un strop din nestrămutata credinţă a patriarhului Avraam, cel care, când era vorba de preţul ascultării de Tine, nu se târguia… El îndrăznise acest lucru doar când mijlocise ***pentru alţii***, când căutase din răsputeri salvarea celor din cetatea sortită pierzării... Pentru că nici el *nu dorea moartea* păcătoşilor, *ci întoarcerea lor* la Tine, Dumnezeul Cel Nespus de Bun, *Care nu oboseşti iertând!...* (Facere 18, 20-32; Isaia 55, 7). Ajută-ne să învăţăm de la Avraam mă-sura ascultării de Tine şi dă-ne putere să ne supunem fără crâcnire în faţa crucii noastre – oricare ar fi ea! –, precum se lăsase Isaac legat de mâinile propriului tată şi aşezat pe altar!... (Facere 22, 1-18). Dă-ne putere să credem că, fă-când aşa, nu ni se poate întâmpla niciun rău, chiar dacă în acea clipă noi nu putem pricepe şi înţelege ceea ce ni se face! Te rugăm!... (Luca 21, 12-19).

«Aria lui Aravna Iebusitul»...

… În sprijinul afirmaţiei că locul acesta de pe Muntele Moria este unul cu totul sfânt, vine şi o preafrumoasă povestire pe care o citisem cu zeci de ani înainte de ajungerea noastră la Ierusalim. Iat-o: Cândva, aria lui Aravna Iebusitul (2 Samuel 24, 16) fusese proprietatea unei sărmane văduve credincioase, care o lăsase moştenire celor doi fii ai săi… Pentru că fraţii ţineau unul la altul, şi după ce primul se căsătorise, nu-şi împărţiseră ogorul, ca alţii, ci îl lucrau împreună. Ei înjumătăţeau doar roadele pe care le dădea Bunul Dumnezeu, în urma muncii lor harnice…

Într-un an ei semănară orz în ogorul lor. La vremea secerişului, cei doi fraţi împărţiseră snopii şi făcură căpiţe egale, urmând să-şi treiere apoi fiecare partea sa… După ce se lăsase noaptea de-a binelea, fratele cel necăsătorit nu putu adormi… Se frământa, gândind că nu-i corect să împartă în mod egal recolta: el era singur, în timp ce fratele mai mare avea de hrănit o familie cu mulţi copii. Ştia însă că acela, fiind un om mai credincios ca el, n-ar primi mai mult decât i se cuvine… Se sculă deci în toiul nopţii, se duse la aria lor, luă un număr de snopi de pe căpiţele lui şi îi aşeză pe ale fratelui său, apoi se întoarse acasă şi adormi liniştit…

Dar nici fratele cel căsătorit nu dormise noaptea din pricina aceluiaşi gând – şi-i spuse soţiei de lângă el: „… Fratele meu e singurel, n-are pe nimeni să-l mângâie şi ajute, cum ne avem noi unul pe altul şi pe copilaşi… Nu-i drept să luăm o parte egală cu a lui! Dar ştiu că el n-ar primi nimic dintr-al nostru… Vino dar să mergem la arie şi să mutăm câţiva snopi de pe căpiţele noastre pe ale lui! Astfel el nu va şti nimic şi va treiera şi snopii mutaţi de noi...“. Aşa şi făcură!

A doua zi, când veniră la arie, fraţii rămăseseră miraţi, neputându-şi explica de ce grămezile lor erau tot egale ca în ziua secerişului, deşi fiecare îşi ştia lucrul tăinuit din noaptea trecută… Atunci, se hotărâră să vină iar şi să mute pe căpiţele celuilalt mai mulţi snopi ca dintâi – ceea ce şi făcură după ce noaptea se lăsă de-a binelea peste întinderile Salemului…

Nu mică le fu uimirea în a treia dimineaţă, când consta-tară acelaşi lucru: grămezile de snopi erau tot egale!... Pentru a dezlega taina, le rămânea să repete în noaptea următoare acelaşi lucru, apoi să stea la pândă…

Aşa s-au surprins cei doi fraţi *ducând* snopi pe căpiţa *celuilalt!...* La îmbrăţişarea lor înlăcrimată de bucurie privea fericită şi luna, ivindu-se de după vârful Muntelui Măslinilor, învăluindu-i blând cu razele ei… Priveliştea aceasta petrecută în taina miezului de noapte, pe vârful Muntelui Moria, era una atât de rar întâlnită pe toată faţa pământului! Chiar şi în vremea aceea!...

O, dacă şi în vremea noastră ar trăi cât mai mulţi astfel de fraţi *care **să pună**, nu **să ia**;* să ajute, nu să nedreptăţească; să îmbrăţişeze, nu să întoarcă spatele cu indiferenţă şi ură, precum Cain oarecând!... (Facere 4, 2-9). Oricare ar fi acela şi oricum ar fi el!... Câtă bucurie ar face Tatălui Ceresc o astfel de purtare a celor ce se numesc fiii Lui! Ce temple, ce biserici şi mănăstiri s-ar înălţa atunci pe pământurile noastre, care poartă încă, din nefericire, semnul neînţelegerii dintre fraţi!... Dar vremile şi stările acelea se pare că, în loc să se apropie, se depărtează tot mai mult, învăluite în negura veacurilor de mult apuse…

Muntele Moria în istoria lui Israel...

... O dovadă despre sfinţenia Muntelui Moria este şi faptul că deasupra acestei culmi Îl văzuse regele David pe Îngerul Domnului cu sabia scoasă, pedepsind Ierusalimul cu ciumă… Atunci, Domnul Cel Pururi Îndurător i-a răspuns şi lui David prin foc, precum mai târziu lui Ilie, primind ofranda adusă şi oprind sabia Îngerului... (1 Cronici 21, 1-27). Pe atunci era

acolo «*Aria lui Aravna Iebusitul*», de la care regele o cumpărase imediat cu şase sute de sicli de aur (aproximativ 3,5 kg!...). În urmă, regele a zidit pe ea un altar pe care a adus arderi de tot şi jertfe de mulţumire, implorând milostivirea lui Dumnezeu...

Ceva mai târziu, pe această colină a zidit Solomon falnicul său Templu, cu materiale mai dinainte pregătite de vrednicul său tată… (2 Cronici 3, 1). Măreaţa construcţie fusese începută în al patrulea an de domnie a lui şi a durat şapte ani (957-950, înainte de Naşterea Domnului). Locul altarului pentru arderile de tot fusese ales chiar pe culmea dealului, acolo unde Avraam îşi aşezase odinioară fiul rânduit pentru *jertfa de probă*... (Facere 22, 1-18).

Dar acea construcţie fără seamăn a fost dărâmată de Nebucadneţar, când devastase Ierusalimul, în anul 587, înainte de Naşterea Mântuitorului. Între anii 538-515, înainte de Hristos, Zorobabel reconstruieşte pe dărâmături cel de al Doilea Templu (Ezra, cap. 3-6). Durere însă, acela nu va mai avea *Chivotul Legământului* în Sfânta Sfintelor!... Se pare că el fusese pierdut în timpul exilului babilonian pentru vreme îndelungă sau poate pentru totdeauna! Este deosebit de interesantă descrierea proorocului Ieremia despre ascunderea lucrurilor sfinte din Templu într-o peşteră de pe Muntele Nebo, rămasă neştiută până azi… Dar poate şi mai interesantă este profeţia făcută atunci cu privire la ele: *„... Locul acela va rămâne necunoscut* ***până când Dumnezeu Îşi va fi adunat din nou poporul Său*** *şi Se va arăta milostiv. Atunci, Domnul va arăta din nou acele lucruri, când şi Slava Domnului Se va arăta asemenea norului, aşa cum S-a arătat ea în vremea lui Moise şi atunci când Solomon a cerut ca lăcaşul să fie sfinţit cu mărire“* (2 Macabei 2, 1-8). Nimic nu este cu neputinţă la Dumnezeu!... (Marcu 10, 27). Problema rămâne la noi: se mai găseşte oare credinţă pentru asemenea minuni?...

După acel cumplit pârjol din vechime, poporul lui Israel a continuat să urce la Ierusalim de trei ori pe an, ca mai înainte… Se închina însă, fără să ştie, într-un templu cu Sfânta Sfintelor golită de prezenţa mărturiilor dumnezeieşti. *Tablele Legământului, Vasul de aur cu mană* şi *Toiagul lui Aaron*, făcut din lemn de migdal, care înfrunzise şi dăduse rod peste noapte, nu mai erau acolo... (Ieşire 16, 32-34; Deuteronom 10, 2; Numeri 17, 8; Evrei 9, 4).

Templul al doilea a rezistat aproape cinci sute de ani, supravieţuind profanării lui Antioh Epiphanes, cel care în anul 167 înainte de Întruparea Mântuitorului aşezase în el urâciunea pustiirii: o statuie idolească şi un altar păgân... Abia după trei ani, destoinicii fraţi Macabei au îndepărtat ruşinea din Templu şi l-au împrejmuit cu ziduri de fortăreaţă… (1 Macabei 1, 44-57; 4, 41-51 şi 60). Astfel întărit, el a rezistat timp de trei luni sub asediul vestitului general Pompei, în anul 63 înainte de Hristos...

… Cu nouăsprezece ani înainte de Naşterea Domnului, Irod cel Mare a început să zidească un templu măreţ din piatră gălbuie, placată din loc în loc cu aur, astfel că atunci când răsărea soarele el strălucea ca focul… Istoricul Iosif Flavius scrie că cea mai mare piatră din zidul Templului era lungă de 13,6 m, lată de 4,6 m şi înaltă de 3,5 m şi cântărea circa **570 tone**… Şi când te gândeşti că cel mai mare bolovan din Piramida lui Keops din Egipt avea „doar“ 20 tone!... Aflând aceste amănunte, ne uimim şi mai mult, înţelegând ceva din uimirea Apostolilor când admirau zidu-rile Templului: *„Priveşte, Învăţătorule, ce pietre, ce zidiri!“.* Dar răspunsul Mântuitorului fusese unul cutremurător: *„Vezi tu aceste zidiri măreţe? Piatră pe piatră nu va rămâne din ele care să nu se risipească!“*... (Marcu 13, 1-2). Şi n-a rămas!...

Locul Templului lui Irod fusese ales ceva mai spre sud, faţă de cele două construcţii de dinainte, fiindu-i adăugate împrejmuiri de ziduri înalte şi groase. Deşi zidurile propriu-zise au fost ridicate în opt ani, finisările din interior nu erau terminate nici în vremea Mântuitorului!... De aici răspunsul potrivnicilor Domnului: *„Au trebuit patruzeci şi şase de ani ca să se zidească Templul acesta, şi Tu îl vei ridica în trei zile?...“* (Ioan 2, 20). Puţini ştiau însă că Templul lui Irod nu era întruparea unei dorinţe sincere de a-L proslăvi pe Dumnezeul Savaot,

ci doar un gând viclean al regelui apostat prin care încerca să-şi reapropie poporul ajuns tot mai dezamăgit de conducătorul lui. Poate şi de aceea „cel de al treilea" templu n-a mai rezistat nici pe departe cât cele două de dinainte!...

Părăsit de Prezenţa divină în ziua răstignirii Fiului lui Dumnezeu, măreţul lăcaş a fost distrus în anul 70. Este aceasta cea mai cutremurătoare dovadă că atunci când un loc sau o persoană ajung părăsite de Dumnezeu, nimic nu le poate salva. Aşa nici Templul lui Irod n-a fost cruţat de furia ostaşilor romani în ceasul cumplit. Ei n-au vrut să asculte atunci nici de ordinul Cezarului care le poruncise cu tărie salvarea impunătorului edificiu…

Dar nu numai din măreţul templu n-a rămas «piatră pe piatră», ci din tot Ierusalimul!... Se împlinise atunci profeţia Mântuitorului, rostită cu doar câteva zile înainte de Pătimi-rea Sa, când lăcrimase pe coasta Muntelui Măslinilor, privind la Cetatea atât de iubită cândva, dar lepădată pentru o vreme îndelungă... (Matei 24, 1-2; Luca 19, 41-44).

… După ce împăratul Adrian reconstruise Ierusalimul şi îl botezase *«Aelia Capitolina»* în anul 135, el a zidit peste ruinele de pe Moria un templu al lui Jupiter şi o statuie a sa… Capiştea cezarului roman a fost dărâmată după exact două sute de ani de către victoriosul împărat Constantin cel Mare, apoi, prin secolul al VI-lea a fost înălţat acolo un edificu măreţ: *Biserica Sfânta Sofia*. Aceasta însă a rezistat doar până în anul 614, la invazia perşilor... După ce musulmanii cuceriseră Ierusalimul în anul 632, au clădit acolo monumentala moschee de azi, numită *«Domul Stâncii»* sau *«Moscheea Omar»*...

Căutând urmele Templului de odinioară...

Cu sufletul răscolit de amintirea atâtor evenimente perindate de-a lungul miilor de ani, peste acest petic de pământ atât de sfânt cândva, ne apropiem de clădirea cu boltă de culoarea soarelui şi cu pereţi zugrăviţi parcă în *«albastrul de Voroneţ»* din preafrumoasa noastră Bucovină... Păşim cu fior pe pavajul de piatră al terasei uriaşe despre care se spune că a fost făcut mai întâi de Irod cel Mare în vremea construirii Templului său… L-au tocit însă vremurile şi tălpile peregrinilor creştini în căutarea locurilor sfinte ce fuseseră cândva acolo! Dar şi mai mult poate, genunchii musulmanilor care vin să se închine aici de mai bine de o mie de ani…

... Rotindu-ne privirile prin jur, gândim cu nostalgie la vremile de demult: ce mulţimi în sărbătoare se vor fi apropiat cândva de Templul de pe Moria, pe locul căruia ne purtăm noi paşii acum!... Până aici veneau să se închine şi fiii lui Dan şi ai lui Neftali de la miazănoapte, din depărtarea Munţilor Hermonului, ca şi cei ai lui Iuda şi Simeon din marginile de miazăzi ale Beer Şebei şi Pustiei Ţin... Şi tot aici veneau şi urmaşii lui Ruben şi Gad, împreună cu jumătate din seminţia lui Manase, rămase dincolo de Iordan la „soare-răsare", ca şi cei ai lui Aşer şi cealaltă jumătate a seminţiei lui Manase, de la Marea cea Mare…

Ce mişcător se spune că erau primiţi acolo cu toţii de către cetele cântăreţilor din Templul Domnului, în acordul celor cincisprezece *«Cântări ale Treptelor»* – Psalmii 119/120-133/134 –, pe care le cântau fericiţi şi pe rând! Unii, coborând câte una din cele tot pe atâtea trepte, iar ceilalţi urcând tot aşa… Când ajungeau pe treapta din mijloc, se îmbrăţişau fierbinte şi cântau împreună cel din urmă psalm: *„… Ce este atât de bun sau atât de frumos decât să locuiască fraţii împreună?... că acolo a poruncit Domnul binecuvântarea şi viaţa până în veac"* (Psalm 133). Atunci, fiecare din cei ce urcau la Templul Domnului cu credinţă – *până şi străinul de*

departe!... – se întorcea binecuvântat de Dumnezeul lui Israel, Care alesese şi sfinţise Casa aceea, pentru ca Numele Lui să locuiască acolo *pe vecie*... (2 Cronici 6, 32-33; 7, 16). Şi dacă ascultarea poporului lui Dumnezeu ar fi fost pe măsură, şi făgăduinţa Lui ar fi rămas neschimbată pe veci… Dacă!...

Acum, privim în toate părţile şi nu vedem decât peregrini răzleţi, „rătăcind" ca noi pe întinderea celor douăsprezece hectare ale uriaşei întinderi… Nici urmă de închinători izraeliţi, necum zvon de Psalmi!… Ura înverşunată dintre ei şi musulmani nu le permite nici să calce *în inima străvechii lor capitale,* cu toate că şi unii şi alţii cinstesc acest loc sfânt. O Dumnezeule Bun, ce cumplită poate fi îngustimea confesionalismului şi până unde duce ura cea fără margini, născută de el!... Scapă-ne, Doamne, de amândouă!...

... *«Moscheea Omar»* a fost construită între anii 688-691, pe ruinele măreţei biserici Sfânta Sofia şi ale Templu-lui de odinioară... Între anii 1959-1964 aceasta a fost supusă unei restaurări de proporţii. Moscheea este o clădire octogonală, după modelul *Bisericii Înălţării Domnului* de pe Muntele Măslinilor (ajunsă de mult şi ea să împărtăşească aceeaşi vitregă soartă!…)

De jur împrejurul celor opt laturi perfecte, de câte 20 m şi înalte de peste 10 m, pereţii sunt îmbrăcaţi în mozaic frumos colorat, predominând albastrul. Totul este dintr-un sort de ceramică italiană din cele mai scumpe, numită majolică. Un brâu albastru în partea superioară a zidurilor şi altul dedesubtul grandioasei cupole este umplut cu caractere arabe de un alb imaculat, probabil versete din Coran... Uriaşa cupolă sferică, cu diametrul de 22 m şi înaltă de 34 m, a fost acoperită cu un aliaj de aluminiu şi aur în anul 1994, plătit de regele Hussein al Iordaniei. Aceasta aminteşte de tradiţionalele cupole orientale şi de cea a Bisericii «Sfânta Sofia» din Constantinopolul, de odinioară, care avusese şi ea ceva mai târziu acelaşi nefericit destin...

Bătând la uşi închise...

… Încercăm să ne apropiem cu inima strânsă de moscheea cu patru intrări, orientate fiecare spre unul din cele patru puncte cardinale, care îi corespund. Observând că numai la poarta dinspre miazăzi erau câţiva musulmani care străjuiau intrarea, ne îndreptăm acolo cu nădejdea că vom fi lăsaţi înăuntru. Dar, stupoare! Oricât de frumos şi de insistent ne rugăm, ni se răspunde rece şi dispreţuitor, dacă nu şi cu multă ură: *„Acum nu este permis accesul nimănui!"* Ne doare refuzul lor ce sună a sfidare, dar nu putem decât să renunţăm!... Mai târziu am aflat că nu fusesem singurii care ne-am bucurat de o asemenea „primire", ci nenumăraţi peregrini creştini ajunşi acolo au păţit la fel. Până şi turiştii!…

… Ne rotim privirile dezamăgite şi paşii obosiţi în jurul construcţiei monumentale, încercând şi la celelalte trei porţi cu nădejdea să zărim ceva din frumuseţile dinăuntru măcar prin vreo deschizătură. Zadarnică ni-i însă osteneala: toate intrările sunt bine zăvorâte, încât „nici musca" nu poate trece dincolo!... Aflasem mai înainte să ajungem la Ierusalim că interiorul Moscheii Omar este împodobit cu impresionante coloane de marmură, iar cupola este aurită. Din această pricină ea este una dintre cele mai măreţe clădiri ale Orientului, fiind foarte cinstită la musulmani. Tradiţia lor pretinde că de pe stânca din centrul acestei moschei s-a înălţat profetul Mahomed la ceruri...

Dar noi nu pentru valori de arhitectură şi artă ne-am îndreptat paşii până aici, ci pentru *«Stânca Moria»!...* În copilărie, tata îmi povestea adeseori cu ochii strălucind şi cu glas înfiorat din Sfânta Scriptură… De la el aflasem întâi că pe Muntele Moria aşezase Avraam cu

inima sângerândă lemnele aduse în spate de fiul său pentru jertfa acceptată fără crâcnire... Şi că deasupra lemnelor patriarhul îşi legase *„mielul său“* care nu se împotrivise voinţei părintelui. Dacă Avraam fusese gata să se supună Voinţei Divine, nici fiul său crescut în aceeaşi frică de Domnul nu era mai prejos: din mâna tatălui accepta liniştit orice! Chiar şi junghierea!... (Facere 22, 6-14). Iată până unde era gata să meargă ascultarea lui Isaac de Dumnezeul tatălui său! De aceea, Acela a devenit şi ***Dumnezeul lui,*** nu doar al propriului părinte...

Pentru a ne atinge privirile şi inima de acea stâncă sfântă venisem noi pe acest platou! Dar nefiindu-ne permis accesul, ne mulţumim să aflăm câteva informaţii sumare despre ea:

... Stânca Moria, lungă de 15 m şi lată de 12 m, abia cu ceva mai mare decât Stânca Golgotei, este considerată sacră atât de evrei, cât şi de musulmani. Pentru a o proteja de profanarea paşilor, musulmanii au înconjurat-o cu o balustradă de lemn de mahon. Dedesubtul ei există o peşteră despre care tradiţia spune că acolo s-au rugat Avraam şi David, Solomon şi Ilie... Musulmanii mai adaugă că s-a rugat acolo şi Mahomed şi că de pe stânca asta se înălţase la cer. Din barba lui căzuse atunci un fir de păr care este păstrat cu deosebită cinste într-un scrin din moschee. Mulţi adepţi ai Profetului vin până acolo, ca să-şi spună dorinţele…

Blocul uriaş de piatră de pe Moria are o crăpătură largă… Se spune că strecurându-te prin ea ajungi în peştera din adâncul stâncii. Prin acea fisură se scurgea în adânc sângele nenumăratelor animale sacrificate pe altarul arderilor de tot din Templul lui Solomon, situat chiar deasupra ei...

În perioada cruciaţilor, pentru o vreme de aproape un secol, moscheea a fost transformată în biserică creştină, dar imediat după recucerirea Ierusalimului de către musulmani în 1187, ea a redevenit şi a rămas până astăzi ţinta lor specială pentru rugăciune… Deşi ca importanţă acest loc este socotit al treilea, după Mecca şi Medina, ei şi-l apără cu mai multă îndârjire decât pe celelalte două împreună!...

Ne purtăm paşii mai departe pe uriaşul platou al Templului de oarecând, ajuns acum atât de pustiu... Privind înapoi peste vechiul Ierusalim, descoperim uimiţi cât de aproape suntem de Biserica Sfântului Mormânt... De fapt şi înţelesul evenimentelor cutremurătoare petrecute pe aceste două culmi sunt atât de apropiate între ele!… Cel dintâi, de pe Moria, fusese dovada ascultării necondiţionate a lui Avraam Peregrinul de Dumnezeul său. Al doilea, cel de pe Golgota, rămâne până în veci expresia neţărmuritei iubiri a Milostivului Dumnezeu faţă de urmaşii lui Adam cei căzuţi în crunta robie a satanei...

... Stăm pe locul unde fusese cândva *Curtea Neamurilor* şi privim cutremuraţi în jur... De câte ori vor fi trecut pe aici paşii Mântuitorului, însoţit de ucenicii Săi, îndreptându-Se spre Pridvorul lui Solomon din imediata apropiere! După Pogorârea Duhului Sfânt, în acest loc se adunau apostolii Domnului şi miile de suflete ale celor ce crezuseră în Evanghelia propovăduită de ei (Fapte 5, 12), până când au fost alungaţi de acolo spre cele patru zări ale pământului, precum fusese şi Domnul lor!...

Ne îndreptăm apoi înspre *Poarta de Aur* şi coborâm mai multe trepte, ajungând până pe platoul din spatele ei. Privim cu cutremur la cele două deschizături, în zidul uriaş, care pe dinăuntru păstrează încă două porţi mari de fier, vopsite în albastru, dar închise... Dincolo de ele, poarta de oarecând prin care intrase Mântuitorul călare pe asin şi înconjurat de mulţimi este zidită de veacuri. Nimeni nu mai poate intra pe acolo, în Sfânta Cetate!...

Cugetăm la entuziasmul poporului care intrase atunci prin această poartă dinspre răsărit, binecuvântându-L pe *«Împăratul Care vine întru numele Domnului»*... (Luca 19, 38). Gloata de atunci vedea în Mântuitorul doar pe Eliberatorul lor politic de sub stăpânirea romană – nimic mai mult!... De acolo venea şi însufleţirea cu care Îl aclama! Entuziasmul mulţimii a

ţinut numai până când a văzut dezamăgită că Cel din fruntea ei nu Se îndreaptă spre Fortăreaţa Antonia din apropiere, ca să o cucerească, ci înspre Templu, încercând să-l cureţe pentru a doua oară... (Ioan 2, 13-16).

Mântuitorul venea în *«Casa **Tatălui**»*, nu în *„Casa Cezarului“!...* Venea să înnoiască totul, începând de acolo, *de la inimă...* Pentru că atunci când «locul sfânt» ajunge liber şi curat pentru Dumnezeu, toate problemele omului şi omenirii se rezolvă dintr-o dată, uşor şi durabil. Întocmai cum propovăduise El de la început: când cineva caută *Împărăţia lui Dumnezeu şi neprihănirea Lui,* în primul rând, atunci *toate celelalte i se adaugă pe deasupra...* (Matei 6, 33). Când inima şi lăuntrul aparţin lui Dumnezeu, atunci şi cele din afară sunt libere şi binecuvântate…

Dar gloata lui Israel, care ieşise atunci în întâmpinarea *«Împăratului Care vine **în numele** Domnului»* până la Betfaghe, nu pricepuse că ***El este Domnul!...*** Nu înţelegea marele adevăr din taina inimii predate lui Dumnezeu nici atunci şi nici după aceea, deşi Mântuitorul explicase aceasta pe îndelete în toată propovăduirea Lui. Din păcate însă nici „gloata neamurilor“, începând de atunci şi până azi, n-a înţeles limpede *esenţa* Evangheliei Sale! Tocmai de aceea stările sociale şi politice ale lumii noastre merg aşa cum merg şi sunt cum sunt… Pentru că inima – „poarta de aur“ care duce direct spre „templul lui Dumnezeu“ – rămâne mereu închisă pentru El. Iar mulţimile încearcă mai degrabă să ajungă în locul sfânt prin „celelalte porţi“, care au nume pe măsura valorii lor!...

Lângă *«Moscheea El-Aqsa»*

... Dacă n-am fost lăsaţi să ajungem la Stânca Moria, înţelegem că nu putem intra nici în cealaltă moschee din partea de sud a Esplanadei Templului, numită *«El-Aqsa»*. Ne mulţumim doar să aflăm că fusese construită între anii 709-715… Pe locul acela se înălţa cândva o biserică bizantină în formă de cruce, ridicată de împăratul Iustinian, iar alături de ea fusese şi un loc de adăpost pentru săraci şi peregrini...

Acum, de-a lungul laturii de sud a fostei curţi a Templului, pe ruinele palatului lui Solomon şi ale celui de al doilea şi „al treilea“ templu, se întinde Moscheea El-Aqsa. Aflăm cu stupoare că în anul 1969 moscheea a fost distrusă de un incendiu provocat de un turist... „creştin“ (?), dar a fost refăcută în scurt timp. Precum Moscheea Omar şi aceasta este deosebit de frumoasă. Cupola ei argintată se sprijină pe coloane de marmură de Carrara, donate de dictatorul italian Mussolini. În incinta ei, sunt câteva plafoane de mare preţ, care au fost dăruite de regele Faruk al Egiptului. În partea de apus, moscheea are două nişe destinate rugăciunii, una este închinată lui Moise, iar alta, lui Iisus, pe Care şi ei îi recunosc, dar numai ca proroci... Mai aflăm că în vremea sărbătorilor musulmane toată întinderea uriaşă a acestui platou este plină de închinători veniţi la rugăciune şi la ascultarea predicilor transmise prin megafoane puternice din această moschee…

Plimbându-ne printre cele două moschei, mai întâlnim şi o frumoasă construcţie pătrată, deasupra căreia se înalţă o cupolă ce are sculptate în exterior multe motive arhitecturale. Aici este şi o fântână în care musulmanii îşi spală mâinile şi picioarele înainte de rugăciune... Această monumentală construcţie a fost ridicată în 1482 şi poartă numele de *«Cuaibai Sbil»*...

... Încărcaţi de amintirile nenumăratelor evenimente petrecute pe Esplanada Moscheilor atât de disputată şi azi, ne pregătim să o părăsim. Dovedindu-ni-se atât de străină şi neprimitoare, un suspin ni se înalţă spre cerul care era mai albastru acum decât Moscheea Omar: O Dumnezeule Atotmilostiv, adu-Ţi aminte de Israel şi-l izbăveşte din toate necazurile lui!... (Psalm 24/25, 22).

În «Mănăstirea Sfânta Ana»

Ieşim de pe platoul Templului şi ajungem într-o stradă îngustă… Înspre dreapta, ea duce către *«Poarta Leilor»* sau *a Sfântului Ştefan.* Noi apucăm însă la stânga şi ajungem repede lângă intrarea, într-un loc cu adâncă semnificaţie creştină: *Mănăstirea Sfânta Ana…* Potrivit tradiţiei, în acel loc s-a născut Maica Domnului nostru Iisus Hristos!

Păşim înăuntru cuprinşi de fior… Oriunde s-au născut ori au trăit oameni cu viaţă sfântă, trebuie *„să-ţi păzeşti piciorul“,* ca şi atunci când intri în Casa lui Dumnezeu! De acele locuri trebuie să te apropii întotdeauna cu rugăciune şi evlavie, întocmai cum e scris: *„**să asculţi** mai bine decât să aduci jertfa nebunilor...“* (Eclesiastul 5, 1).

… În acest loc fusese cândva casa Sfinţilor Ioachim şi Ana, părinţii Preacuratei Fecioare Maria. Întru aducere-aminte, a fost zidit aici un Paraclis încă mai înainte de sfârşitul secolului al II-lea. Apoi, peste acel lăcaş sfânt, Juvenal, patriarhul Ierusalimului între anii 422-458, a construit o imensă bazilică, numită *«Sfânta Maria»...* Aceasta a fost distrusă în timpul invaziei perşilor din anul 614, dar fusese restaurată după câţiva ani de către călugărul Modest. În jurul lui 1010, sfântul lăcaş fusese din nou distrus, apoi în anul 1100, cruciaţii reclădesc deasupra ruinelor o frumoasă biserică în stil bizantin, cu trei naosuri, pe care musulmanii o transformaseră în 1192 în *Şcoală Coranică,* păstrându-i nemodificată forma dinainte. Abia târziu, în anul 1878 clădirea a fost retrocedată franciscanilor, care o restaurează, astfel că această Casă a Domnului se numără printre cele mai bine păstrate biserici din Ierusalim… Arcadele ei sunt susţinute de puternice coloane de marmură, împodobite cu capiteluri. Printre alte frumuseţi şi valori, aflăm că *Biserica Sfânta Ana* are şi o rezonanţă aparte, mai ales pentru vocile înalte, numite şi „vocile îngerilor“... Se pare că iscusiţii arhitecţi şi constructori ai acestui sfânt locaş s-au gândit atunci la nespus de înalta chemare divină a Preasfintei Fiinţe născută aici şi la dăruirea ei deplină în slujba Fiului şi Dumnezeului ei, întrupat în sânul său feciorelnic!...

Aflând aceste amănunte, ne retragem în apropierea Sfântului Altar şi îngenunchem fericiţi, mulţumindu-I Domnului pentru grija Sa iubitoare nu numai de sufletele copiilor Săi, ci până şi de urmele lăsate de trecerea lor prin timp. Ca să nu se şteargă şi să nu se uite!... O, cât de mult îi iubeşte Dumnezeu pe toţi aleşii Săi şi lucrurile lor!...

Coborâm apoi în cripta de sub biserică… Acolo este locul unde se născuse Maica Domnului! Pe un soclu de marmură sunt reprezentate sub formă de statui cele două fiinţe sfinte de care S-a folosit Dumnezeu în istoria mântuirii noastre: Sfânta Ana şi nevinovata ei odraslă, Preacurata Fecioară Maria, cu mâinile împreunate a rugăciune... Pe o coloană aşezată în faţa statuii, este scris: *„Întru cinstirea Sfintei Ana!...“.* Ne reculegem o clipă şi în acest loc preasfânt, privind cu emoţie la pâlpâitul câtorva lumânări aprinse de închinătorii dinainte: sunt ca o rugăciune ce arde luminând şi înmiresmând sufletul care o înalţă...

Ieşind din această binecuvântată şi atât de bine păstrată Casă a Domnului din apropierea Templului de cândva, ne îndreptăm spre Muzeul de lângă Biserica Sfânta Ana, despre care aflasem că este foarte bogat în obiecte istorice. Dar, spre nenorocul nostru, acesta era în… reorganizare. Se adăuga şi el celorlalte locuri deosebite pe care n-am reuşit să le cercetăm în trecerea noastră prin Ierusalim şi Ţara Sfântă!...

Lângă *«Scăldătoarea Betezda»*...

… Doar câţiva paşi a trebuit să mai facem prin curtea Bisericii Sfânta Ana, ca să ajungem la *«Scăldătoarea Betezda»*. Ne rotim în jurul ruinelor Scăldătorii al cărei nume înseamnă *«Casa Milostivirii»* şi privim cu uimire la adâncimea bazinelor, reconstituite parţial din piatră cioplită, precum şi la treptele ce coborau spre apă… Privindu-le, înţelegem şi mai bine descrierea acestui loc al minunatelor tămăduiri, făcută de Sfântul Evanghelist Ioan. Într-adevăr, slăbănogul care suferea de treizeci şi opt de ani de o formă de paralizie n-avea cum să ajungă singur în apa tulburată de înger, pentru că aceea era atât de în adânc!... De aceea, la întrebarea Domnului: *„Vrei să te faci sănătos?“,* el Îi răspunse suspinând: *„Doamne, om nu am ca să mă arunce în scăldătoare când se tulbură apa; până merg eu, altul se coboară înaintea mea!...“* (Ioan 5, 2-9). În clipa aceea nu ştia, sărmanul, că dacă n-avusese om să-l ajute, acum avea Dumnezeu!...

Gândind la cele petrecute odinioară aici, îmi aduc aminte de minunile Domnului făcute chiar în viaţa mea şi suspin adânc: Dacă n-ar fi fost Mila Domnului să-mi vindece până şi trupul, „locul meu“ ar fi fost de aproape o jumătate de veac sub pajiştea verde, în mormântul rece!... Dar El a fost Bun nu doar cu acel nefericit slăbănog de atunci, ci chiar cu mine! Şi nu doar faţă de trupul meu a avut El milă, ci şi de sufletul ce încă mai sălăşluieşte în el... Slavă Ţie, Doamne al Vindecărilor şi al Mântuirii, pentru toate minunatele Tale binefaceri pe care mi le-ai făcut chiar mie!...

Aflăm că pentru a asigura apa necesară nevoilor Templului, Marele Preot Simon construise aici două bazine în anul 200, înainte de Naşterea Domnului. După circa cinci-zeci de ani, în partea de răsărit, au fost amenajate mai multe peşteri naturale, atât în scop religios, cât şi medicinal… Dar şi după ce Irod cel Mare săpase un alt bazin în vecinătatea Templului ridicat de el, Scăldătoarea Betezda a continuat să funcţioneze. Ba chiar şi cele cinci pridvoare în care aşteptau suferinzii, de care aminteşte Apostolul Ioan în Evanghelia lui, se pare că au fost construite tot de Irod. Ele erau dispuse astfel: patru împrejmuiau locul scăldătorii, iar al cincilea era aşezat pe zidul din mijloc care împărţea apele în două bazine. În apropierea Scăldătorii mai era şi o peşteră, numită *«Grota lui Solomon»*. Aceasta era căutată îndeosebi pentru vindecările miraculoase ce se făceau cu ajutorul apei din adâncurile aceleia… Existenţa bazinelor până astăzi este încă o dovadă despre adevărul minunilor petrecute aici şi descrise de către Sfântul Evanghelist Ioan.

... Poarta din apropierea Scăldătorii Betezda prin care se intra în Sfânta Cetate se numea *«Poarta Oilor»* încă de pe vremea lui Neemia (Neemia 3, 1), pentru că în apropierea ei era un târg de oi… Blândele necuvântătoare erau aduse în Ierusalim ca să fie jertfite la Templu, iar pentru ca ele să fie curate, mai întâi erau îmbăiate aici. În vremea Mântuitorului, scăldătoarea devenise un loc special numai pentru vindecarea celor suferinzi…

După ce împăratul Adrian profanase locul Golgotei şi al Sfântului Mormânt, precum şi Peştera Naşterii din Betleem, el batjocorise şi Scăldătoarea Betezda, transformând-o într-o capişte păgână, închinată lui Esculap… În sprijinul acestei afirmaţii stau mărturie mai multe urme de arhitectură păgână din secolul II, găsite cu prilejul săpăturilor arheologice efectuate aici. În vremea împăratului Constantin cel Mare, peste templul lui Esculap şi peste Peştera lui Solomon a fost înălţată o bazilică imensă, de 45 m lungime şi 18 m lăţime, închinată Paralizatului de treizeci şi opt de ani, numită *«Biserica Slăbănogului»* (Ioan 5, 2-9). Două dintre cele trei naosuri ale bisericii aceleia erau suspendate deasupra Scăldătorii, fiind sprijinite pe arcade puternice. Naosul din stânga era clădit chiar peste Peştera lui Solomon...

Biserica Slăbănogului a fost distrusă în anul 614 de către perşi… Atunci au fost trecuţi prin sabie 2.017 (!) creştini care vieţuiau prin împrejurimi. Zidurile bisericii au fost refăcute nu mult mai târziu de către Patriarhul Modest al Ierusalimului, dar lucrarea de reconstrucţie s-a întins până spre secolul XI. Cruciaţii au ridicat şi ei o capelă pe locul Betezdei, dar şi aceasta a fost distrusă în 1187, când zidurile s-au prăbuşit peste bazine, astupându-le… Dărâmăturile Scăldătorii au fost descoperite abia în anul 1873, când s-au făcut acolo primele săpături arheologice…

Am aflat cu bucurie că, pe lângă Evanghelia Sfântului Ioan, despre acest loc binecuvântat de vindecări trupeşti amintesc şi Manuscrisele de la Marea Moartă (Qumran). Aşa că repetăm fericiţi încă o dată, în urma nenumăraţilor cercetători şi scriitori creştini din toate vremile: *„Şi totuşi Biblia este adevărată!“.* Fiindcă este Cartea lui Dumnezeu!...

Spre *Muntele Măslinilor...*

… Părăsim Mănăstirea Sfânta Ana şi o luăm la stânga pentru a ieşi din cetate prin «Poarta Leilor», apoi coborâm pe povârnişul abrupt ce duce spre Valea Cedronului din imediata apropiere. Ajungem curând lângă *«Biserica Sfântului Arhidiacon Ştefan»,* închinată celui dintâi martir al lui Hristos… (Fapte, cap. 7). După ce ne oprim în faţa uşii, apăsăm pe clanţă, încercând să intrăm, dar… uşa era zăvorâtă în acel moment… Va trebui să ne mulţumim şi aici doar cu informaţiile puţine pe care le adunasem dinainte, singura noastră „călăuză“ la îndemână!

… *Biserica Sfântului Ştefan* este relativ nouă: a fost construită în anul 1969 de către un călugăr cipriot de la Biserica Sfântului Mormânt şi a fost târnosită în anul 1972. Catapeteasma Sfântului locaş este una preafrumoasă, sculptată în lemn de chiparos de un alt călugăr iscusit, originar din insula Creta... Multă vreme se crezuse că în acest loc fusese omorât Sfântul Arhidiacon Ştefan de către zeloşii confesionalişti iudei. Deşi faţa Sfântului strălucea ca una de înger, aceia îl smulseseră din faţa Soborului şi a Marelui Preot (fără să se împotrivească nimeni!...) şi l-au târât până aici!... (Fapte 6, 7-15; 7, 1-60; 8, 1-2). În sprijinul acelei presupuneri despre locul martiriului, se păstrează la loc de cinste, într-o cameră din partea de vest a bisericii, o piatră colţuroasă de care ar fi fost zdrobit trupul tânărului martir al lui Hristos... Se pare însă că adevăratul loc al martiriului se află în partea de nord a vechiului Ierusalim, lângă Poarta Damascului, în preajma *Stâncii Proorocului Ieremia*…

… Privind în dreapta bisericii, descoperim nişte trepte săpate în stâncă… Acelea sunt rămăşiţele unui drum vechi care lega Muntele Măslinilor de poarta de răsărit a Templului, *Poarta de Aur*... Se spune că odinioară erau aici circa 250 de trepte pe care se cobora până în Valea Cedron (atât de adâncă era pe atunci!), iar de acolo altele 800 duceau spre vârful Muntelui Măslinilor. Câteva din acele lespezi de piatră aveam să le vedem imediat în interiorul *Mănăstirii Maria Magdalena,* în partea stângă, aproape de intrare…

Pentru că eram destul de aproape de zidul cetăţii, ne-am hotărât să urcăm până lângă Poarta de Aur... Pentru aceasta, intrăm în cimitirul musulman care se întinde până sub zidurile Ierusalimului. În câteva clipe ajungem în dreptul porţii prin care Mântuitorul intrase în Sfânta Cetate în Duminica Floriilor, înconjurat de mulţimi...

Lângă *«Poarta de Aur»…*

… Privim înfioraţi la cele două arcade de deasupra porţii, închisă acum cu zid de piatră roşiatică de jos şi până sus, şi suspinăm: O Preadulcele nostru Mântuitor, pe aici ai intrat Tu în Sfânta Cetate în acea zi neuitată de dinaintea Pătimirii Tale pentru noi! Erai înconjurat atunci de mulţime şi aclamat cu osanale, ca un împărat... De ce oare Faţa Ta era tristă atunci şi ochii Tăi, înlăcrimaţi?... O, da, Tu vedeai limpede ce puţin înţelesese gloata Ierusalimului din Evanghelia propovăduită de Tine!... Poporul Te primea nu ca pe *Împăratul Cerurilor,* ci ca pe *un împărat şi eliberator lumesc!...* Tu ştiai bine însă că entuziasmul lor de azi se va transforma mâine în strigăte de ură, cerând cu aceeaşi însufleţire *răstignirea Ta...* În locul ramurilor de finic pe care ei le poartă azi vor rămâne doar trestiile cu care vei fi lovit fără milă peste capul Tău încoronat cu spini... Şi pe toate acestea le vei răbda pentru iertarea şi mântuirea lor. Pentru iertarea şi mântuirea noastră. Pentru iertarea şi mântuirea mea!... O Preascumpul meu Mântuitor Iisus, mărire Îndelung-Răbdării Tale şi Nemăsuratei Iubiri Dumnezeieşti prin care ne-ai adus Iertarea Ta deplină!...

Cu inima cutremurată de aducerea-aminte a Pătimirilor Domnului, care mijeau încă de pe aici, întoarcem din faţa porţii închise de veacuri, printre mormintele musulmanilor ce se îngrămădesc până sub uriaşul zid al cetăţii. Aflasem năuciţi că în apropierea Porţii de Aur este unul dintre cele mai scumpe locuri de îngropare din lume... Aceasta se datorează unei vechi tradiţii musulmane care spune că poarta asta se va deschide din nou la sfârşitul veacurilor şi prin ea se va intra direct în… Paradis!... Bizuindu-se pe o asemenea nădejde ieftină, mulţi dintre ei îşi cumpără loc de îngropare cât mai aproape de intrarea acum închisă cu zid, ca să-şi asigure fericirea veşnică. Ca şi cum aceea s-ar putea cumpăra cu bani, nu cu lacrimi de căinţă vărsate la picioarele lui Iisus Cel Răstignit şi cu multe nevoinţe!...

Cugetând la amăgirea aceasta, ne amintim cu durere că şi pe la noi sunt înghesuite mormintele până lângă pereţii sfintelor lăcaşuri creştine… Este de fapt aceeaşi nădejde deşartă că intrarea slobodă în viaţa veşnică ar depinde de distanţa dintre mormânt şi... Casa Domnului – nu de starea sufletească a celui ajuns să bată la Poarta Împărăţiei lui Dumnezeu!… Ce credinţă falsă este şi aceasta! Răspunsul Mântuitorului pentru asemenea „credincioşi“ este identic cu cel dat cărturarului din Evanghelie: *„Tu nu eşti **departe** de Împărăţia lui Dumnezeu!“...* Dar nu eşti ***în** ea!* (Marcu 12, 28-34). Pentru că nici acela nu era ***înăuntrul** ei,* ca cei mulţi-mulţi dintre noi, creştinii de azi, care suntem departe de ea, chiar dacă ne amăgim cu nădejdi înşelătoare!... Întocmai aşa fuseseră vecinii şi meşterii corăbiei lui Noe după ce apele potopului crescuseră ameninţător! Şi aceia erau *lângă* pereţii unicului mijloc de salvare, dar aceasta nu le-a ajutat la nimic! Au pierit şi ei înecaţi de ape, deodată cu cei de la cea mai depărtată margine a lumii de atunci!...

Gândul ni se duce cutremurat şi mai departe la atâtea suflete care se amăgesc astăzi că trudesc la zidirea Bisericii lui Hristos, dar care, lucrând *numai „pe plată“,* nu se zidesc pe ei înşişi în Edificiul său măreţ ca pe nişte pietre scumpe sau argint, sau aur… Şi vine aşa de grabnic pârjolul din Ziua Domnului care va dovedi nu doar *cum este lucrarea* fiecăruia, ci *cum este **lucrătorul***. Apoi, focul va decide soarta lui veşnică!… (1 Corinteni 3, 10-15). O Dumnezeule Milostiv, trezeşte-ne pe toţi până încă se mai poate!...

«Pârâul Cedrilor»...

... Paşii noştri calcă acum pe un alt loc biblic atât de cunoscut cititorului creştin: *«Pârâul Cedrilor»!* Această vale începe la poalele *Muntelui Scopus* şi continuă printre cetatea vechiului Ierusalim şi Muntele Măslinilor. În cea mai mare parte din an, niciun strop de apă nu curge pe albia ei!... Arar „iarna“, în sezonul ploios, de pe coastele abrupte ale ambilor versanţi mai ajunge câte un strop de apă până jos, ca să-i umezească albia uscată... Aflăm că de-a lungul veacurilor şi din pricina repetatelor dărâmări ale zidurilor din preajmă, nivelul văii s-a înălţat mult faţă de acela din vremea Mântuitorului. Privim apoi la albia Cedronului complet uscată acum şi gândim cu durere: Oare cum este „albia creştinismului“ nostru după cei două mii de ani, de la începuturile sale?... Mai curg oare prin ea şuvoaie de *ape vii* ca în vremile de demult – sau abia din când în când, ici şi colo, *de sărbători,* ca un „pârâiaş“ stingher?...

Zona aceasta pe unde curge Pârâul Cedron de-a lungul Sfintei Cetăţi mai este numită şi *«Valea Şave»* sau *«Valea Regelui»...* O veche tradiţie spune că undeva pe aici l-ar fi întâmpinat regele Sodomei pe Avraam Peregrinul, când se întorcea victorios din lupta împotriva lui Chedorlaomer şi a celorlalţi trei împăraţi de la miazănoapte. Atunci, însuşi Melhisedec, împăratul Salemului şi Preot al Dumnezeului Celui Preaînalt, i-a adus învingătorului pâine şi vin şi l-a binecuvântat... După aceea, deşi Avraam era atunci un mare eliberator, recunoscându-i superioritatea lui Melhisedec, i-a dat zeciuială din prada de război... (Facere, cap. 14; Evrei 7, 1-4). Cu acel prilej îşi dovedise Avraam încă o dată dragostea sa dezinteresată faţă de semeni: în mâna lui erau atunci toate bogăţiile Sodomei şi Gomorei, smulse de la perşi, lacomii cuceritori din nord… După efortul şi riscul făcut ca să-i urmărească până în apropierea Damascului, avea tot dreptul să şi le însuşească, dar el n-a vrut să reţină nimic pentru sine!... Numai un om ca Avraam putea face asta! Tocmai de aceea prea puţini oameni pot fi socotiţi *pe drept* urmaşi ai săi... (Ioan 8, 39).

În apropierea acestei zone de sud-est a oraşului fusese *Cetatea* sau *Oraşul lui David,* cea mai veche parte a Ierusalimului... (1 Cronici 15, 1). Începând din secolul IV, această porţiune de vale de sub Muntele Măslinilor a fost numită şi *«Valea lui Iosafat»,* unde se crede că s-ar afla şi mormântul acelui rege credincios. Ne cutremurăm gândind că, potrivit Sfintei Scripturi şi a unor vechi tradiţii creştine, în zona aceasta se va desfăşura Mâine Judecata Finală cu a sa *„numărătoare inversă“...* (Ioel 3, 2 şi 12; Apocalipsa 20, 11-15). Ni se pare că terenurile golaşe din jur, pline de bolo-vani şi presărate din loc în loc cu câte un măslin sau tufiş singuratec, vor fi fost martore fericitelor sau dureroaselor întâmplări biblice petrecute pe aici în decursul veacurilor… Sau le aşteaptă înfiorat pe cele ce au să vină în curând!...

Suflete al meu, cum vei sta Mâine înaintea Marelui Judecător „când se vor deschide cărţile“ şi se vor vădi toate faptele tale?... O Dumnezeule al Îndurărilor Veşnice, milostiveşte-Te şi de noi, acum şi în acel ceas cutremurător!...

În Grădina Ghetsimani...

Trecem dincolo de Pârâul Cedrilor care desparte Ierusalimul de Muntele Măslinilor şi imediat în dreapta drumului, ce începe dintr-o dată să urce, este o grădină mare, de circa 20 ha, numită *«Grădina Ghetsimani».* Numele îi vine de la *«Gat Shemen»,* adică *„teasc de măsline“...* Păşim înfioraţi prin poarta acestui loc cutremurător de sfânt, cu atât mai mult cu cât aici avusese loc cel de al doilea început al mântuirii noastre… După Buna Vestire!...

… Coborând de pe culmea Sionului după Cina de Taină, Domnul Iisus Se îndrepta cu unsprezece dintre ucenicii Săi spre această grădină. Al doisprezecelea plecase în noapte, ca să-şi pună în aplicare planul vânzării Învăţătorului său, pentru cei treizeci de arginţi pe care îi avea deja în punga lui „spartă"!... Iuda, ştiind bine acel «loc îngrădit» în care Mântuitorul Se rugase adeseori, socotise că poate merge *după aceea,* cum a şi mers. Dar nu să se roage, ca ceilalţi, ci el îşi croise alt drum, fără să ştie însă că acela va sfârşi *în ştreang*... (Marcu 14, 32; Luca 22, 39).

De altfel, toată viaţa Mântuitorului fusese o viaţă de rugăciune, din care cea mai mare parte Se rugase nu pentru Sine, ci ***pentru alţii!*** Se rugase pe Muntele Ispitirilor din marginea Ierihonului, la începutul propovăduirii Sale. Se rugase apoi în nenumărate nopţi pe dealurile din jurul Mării Galileii pentru sufletele care se apropiau de El din pricina multelor nevoi sufleteşti şi trupeşti… Dar dacă până acum Se rugase pentru alţii, acum era un moment cu totul deosebit ca să Se roage ***pentru Sine:*** sosise Ceasul Pătimirilor Sale!… (Ioan 17, 1). Acum, simţea şi mai puternic nevoia să vină în faţa Tatălui cu rugăciunea *pentru Sine,* cerându-I să-I întărească firea omenească pe care o îmbrăcase peste cea divină… Sosise ceasul cel mai greu al misiunii Sale: *Jertfa!...* Jertfa pentru păcatul omului, începând cu al celui dintâi, săvârşit în Grădina Edenului, şi până la al celui mai din urmă, dinaintea Sfârşitului… În Ghetsimani urma să ia asupra Lui păcatele noastre, asumându-Şi-le încă o dată! Cu firea omenească acum, cum făcuse în veşnicie, cu Firea Dumnezeiască, atunci când Se deşertase pe Sine prin acel: *„Iată, vin… **să fac voia Ta**, Dumnezeule!"…* (Evrei 10, 5-9).

Dar ceea ce s-a petrecut atunci în Ghetsimani este cu mult peste puterile noastre de pricepere!... Cea mai grea luptă cu Sine Însuşi, după cea din ceruri, aici Se dăduse!... Jertfa de pe Golgota avea să fie doar oglinda evenimentelor petrecute în taina Ghetsimanilor!... Rugăciunea Mântui-torului cu sudori de sânge şi venirea îngerului, ca să-L întărească (!...) adeveresc cu prisosinţă acest lucru. «Drumul Calvarului» începuse chiar din Ghetsimani!...

… După ce Mântuitorul ajunsese în grădină cu ucenicii rămaşi încă alături, le spuse *„şedeţi aici până Mă voi duce acolo ca să Mă rog!".* Apoi, luând cu Sine pe apostolii cu care urcase pe Tabor, Se depărtă puţin de ceilalţi şi li Se destăinui numai lor: *«întristat de moarte Îmi este sufletul… Rămâneţi aici **şi privegheaţi împreună cu Mine**!...».* După aceea S-a depărtat şi de ei *„ca la o aruncătură de piatră", „a căzut cu Faţa la pământ şi Se ruga: «… Părintele Meu, de este cu putinţă, treacă pe alături de Mine paharul acesta!... Dar nu cum voiesc Eu, ci cum voieşti Tu!"...*

Când Domnul Se întoarse la cei trei, îi găsise adormiţi de întristare… O, ce lucru dureros se petrecuse cu ei: în loc să privegheze cu Mântuitorul, se lăsaseră doborâţi de somn! Ca şi cum pe ei nu i-ar fi pândit nicio primejdie... Întristat de slăbiciunea celor trei, Domnul le vorbise încă o dată, şi mai ales lui Petru: *„Simone,*[**tu**] *dormi? **Un ceas** n-ai fost în stare să priveghezi? **Privegheaţi şi vă rugaţi**, ca **să nu intraţi** în ispită! Că duhul este osârduitor, dar trupul, ne-putincios..."* Apoi, S-a dus iarăşi să Se roage în acelaşi loc… (Matei 26, 36-46; Marcu 14, 32-42; Luca 22, 39-46).

Desigur, cutremurătoarele cuvinte din rugăciunea întreită a Mântuitorului fuseseră nespus mai multe!... Dar şi cei trei ucenici, precum ceilalţi opt, adormiseră repede de întristare şi nu le-au mai auzit, necum să le reţină… În acea sfâşietoare rugăciune avusese loc acceptarea *necondiţionată* a Voii Tatălui: *„… Fie **nu ce voiesc Eu**, ci **ce voieşti Tu**!...".*

Gândim: dacă măcar cei trei ar fi privegheat cu Domnul, cu toţii ar fi trecut biruitori prin cernerea cumplită ce avea să înceapă curând! Dar găsindu-i ispita nepregătiţi, începură să rămână unul câte unul tot mai departe şi tot mai de-o parte de Domnul lor!… Astfel că pe Golgota, lângă Cruce, mai rămăsese abia unul: cel mai tânăr!… Dar tu, suflete al meu, n-ai făcut întocmai aşa în ceasul încercării tale? O, dacă măcar de acum înainte ai învăţa să te rogi

necurmat (1 Tesaloniceni 5, 17), ca ***să nu intri*** în ispită! Căci o dată intrat în ea, de cele mai multe ori cazi sigur!...

… O alee largă duce spre Sfântul Lăcaş numit cum nu se poate mai frumos: *«Biserica* ***Tuturor*** *Naţiunilor»...* În partea dreaptă, împrejmuită cu gard de fier forjat, este grădina în care sunt azi opt măslini foarte bătrâni, răsuciţi puternic… Potrivit botaniştilor, cel puţin trei dintre ei pot fi consideraţi martori ai cumplitelor evenimente petrecute în preajma lor, în noaptea cea cumplită:

– cutremurătoarea rugăciune întreită a Domnului şi Mântuitorului nostru dinaintea arestării Lui, când toţi apostolii adormiseră de-a binelea (Matei 26, 36-46; Marcu 14, 32-42; Luca 22, 39-46);

– sărutul vânzătorului (Matei 26, 47-49; Marcu 14, 43-45; Luca 22, 47-48);

– dialogul Domnului cu ceata venită să-L aresteze (Matei 26, 55; Marcu 14, 48-49; Luca 22, 52-53; Ioan 18, 1-9);

– tăierea urechii lui Malhu şi minunea vindecării lui imediate – ultima din şirul celor săvârşite de Domnul (Matei 26, 51-56; Marcu 14, 47; Luca 22, 49-53);

– arestarea Mântuitorului (Marcu 14, 46; Ioan18, 12);

– fuga ucenicilor… (Matei 26, 56; Marcu 14, 50).

… Zguduiţi de drama petrecută aici pentru mântuirea noastră, abia ne purtăm paşii pe lângă măslinii bătrâni cu trunchiuri atât de contorsionate… Privim spre zidurile încremenite ale cetăţii Ierusalimului şi ne prăbuşim în rugăciune, amintindu-ne cu ruşine şi zdrobire de inimă de câte şi mai câte ori am adormit şi noi tocmai atunci când trebuia să priveghem, în cea mai stăruitoare rugăciune!... De câte ori ne-am dat *de-o parte* chiar în vremea când se cerea să-L urmăm pe Domnul cu orice preţ!... O Doamne al nesfârşitelor îndurări, milostiveşte-Te şi de noi!...

«Biserica Agoniei»...

Cu capul aplecat şi inima înfiorată, ne îndreptăm apoi către sfântul lăcaş de rugăciune din Grădina Ghetsimani, numit cu numele celui mai înalt ideal creştin: *«****Biserica Tuturor Naţiunilor****»*. O, Biserică a Domnului, tocmai asta trebuie să fii până în veci: *„Casă de Rugăciune* ***pentru toate*** *popoarele“!... Pentru toţi* oamenii… (Isaia 56, 7).

Pe zidul exterior al bisericii descoperim un mic baso-relief în marmură, care Îl înfăţişează pe Mântuitorul în rugăciunea cea mai zguduitoare aplecat deasupra stâncii – şi pe îngerul venit să-L întărească... (Luca 22, 43).

Păşim înăuntrul sfântului lăcaş… În jurul altarului larg, un grup de peregrini catolici, împreună cu preotul lor înveşmântat în odoare sfinţite, înalţă Domnului, în surdină, o cântare de laudă şi recunoştinţă, acompaniată dulce, în sunet de coarde... Nu înţelegem cuvintele cântării, dar privind la feţele lor scăldate în lumină, pricepem că o trăiesc cu toată puterea sufletului lor ajuns în Grădina Ghetsimani…

Ne apropiem de stânca albă din faţa Altarului... În acel loc Se rugase Mântuitorul cu lacrimi de sânge în noaptea arestării Sale, acceptând să plătească Preţul mântuirii lumii, Preţul mântuirii mele!... Îngenunchem lângă acest loc preasfânt şi încercăm să ne rugăm şi noi, asumându-ne partea de vină plătită în locul nostru de Domnul Care ne-a răscumpărat... O, dacă am avea aici şi acum măcar atâtea lacrimi câte să spele stânca înroşită cândva de picăturile purpurii prelinse de pe fruntea Mântuitorului încă ne-încununată de spinii ascuţiţi! Dar acum nu avem nici măcar cuvinte pe măsură, ci numai o îndelungă tăcere durută...

… Din acest loc şi până sus pe Golgota s-a desfăşurat cea mai mare încleştare de forţe cosmice între Mântuitorul nostru şi puterile iadului care încercau să-L înspăimânte cu chinurile Patimilor şi morţii… Se sileau din răsputeri să-L determine să renunţe la Jertfa Răscumpărării... (Matei 26, 36-45). Dovedeşte asta însăşi sudoarea Lui, devenită picături mari de sânge care cădeau pe pământ, începând să-l spele şi pe el de păcatul omului!... (Luca 22, 44).

Întru cinstirea acestui loc nespus de sfânt, deasupra stâncii albe pe care Se rugase Mântuitorul a fost construită o biserică spre sfârşitul secolului IV. Dar tocmai aceasta a fost printre cele dintâi biserici distruse de pustiirea armatelor persane în anul 614… Vrăjmaşul satana ura cu aceeaşi înverşunare locurile cele mai sfinte din lume: Ghetsimanii, Golgota şi Betleemul!... Fiind refăcută în urmă, biserica a fost distrusă iarăşi de un puternic cutremur în anul 740 (Câteva ruine din acele sfinte lăcaşuri se mai văd încă în interiorul bisericii de azi). Lângă dărâmături, Cruciaţii au construit o mică bisericuţă, care a fost extinsă apoi, fiind numită *«Biserica Sfântului Mântuitor»*. Mai târziu însă ajunge abandonată şi ea din cauze rămase necunoscute…

Acest minunat şi intim lăcaş de rugăciune s-a înălţat ca o ofrandă de mulţumire adusă lui Dumnezeu la sfârşitul cumplitului măcel din Primul Război Mondial în perioada anilor 1919-1924. Pentru a păstra intact locul pe care S-a rugat Mântuitorul, arhitecţii i-au sfătuit pe constructori să taie stânca, întocmai ca şi în Biserica Sfântului Mormânt. Astfel, Locul Rugăciunii a rămas nemodificat ca în noaptea arestării Domnului… La realizarea măreţului proiect, nu atât prin dimensiune, cât mai ales prin ţelul urmărit, au pus umărul douăsprezece ţări. De aici şi denumirea preafrumoasă: *«Biserica Tuturor Naţiunilor»...*

… Privind la steagurile multicolore ale diferitelor popoare din sfântul lăcaş care îi imprimă un aspect cu totul original şi de vis, suspinăm: O Domnul şi Mântuitorul nostru, Singurul Care îi iubeşti ***pe toţi*** oamenii, pentru că numai Tu Te poţi îndura de fiecare *aşa cum este,* adu mai curând vremea când toată Biserica Ta să ajungă iarăşi una, precum fusese la început!... Fă-o iar o singură turmă şi Tu să-i fii Păstorul Cel Bun şi Adevărat Care să o scoată din staulul tuturor îngrădirilor şi să o ducă la *„păşuni verzi“* şi la *„ape de odihnă“,* încât în vecii vecilor să nu-i mai lipsească nimic!... (Psalm 22/23, 2; Ioan 10, 16).

Un semnificativ mozaic de deasupra altarului principal Îl înfăţişează pe Domnul Iisus îngenuncheat pe stânca albă din faţa noastră… Un trimis ceresc se apropie de El să-L îmbărbăteze în timpul cutremurătoarei Sale rugăciuni cu sudori de sânge... Atunci şi prin acel: *„... fie nu ce voiesc Eu, ci* ***ce voieşti Tu****!...“,* Mântuitorul luase asupra Lui păcatele întregii omeniri, acceptând să plătească Preţul înfricoşător al ispăşirii lor (Marcu 14, 36). Pe acesta îl cerea şi-l aştepta de veacuri îndelungi Dreptatea Dumnezeiască, fără să se poată găsi cineva din cer sau de pe pământ ca să-l poată plăti întreg!... (Apocalipsa, cap. 5).

Stânca albă din faţa preasfântului altar este împrejmuită cu un gard din fier forjat, lucrat cu măiestrie în forma unei coroane de spini... Cum să nu te înfiorezi ştiind că Domnul S-a rugat chiar aici şi că lespedea aceasta de culoarea neprihănirii redobândite de fiii lui Adam aminteşte de Preţul cumplit pe care l-a cerut, imediat după acceptare, Ispăşirea păcatului lor?... (Am văzut că este în acel gard o portiţă prin care se poate intra, ca să atingi stânca pe care au curs picăturile de sânge de pe fruntea Mântuitorului... Noi însă, socotindu-ne nevrednici de un asemenea har, ne-am atins doar privirile, şi prin ele, inima…)

Două icoane lucrate în mozaic privesc cutremurător spre noi din absidele laterale: *Sărutul lui Iuda* şi *Arestarea Domnului Iisus...* Ne este cu neputinţă să înţelegem CUM Se lăsase sărutat în chip făţarnic Acela prin Care s-a făcut Universul şi încă de ucenicul pe care Singur Şi-l alesese la început!… Alegerea lui Iuda fusese tocmai spre a-l recupera *şi pe el* din ghearele iadului, oferindu-i şansa mântuirii!...

Privind la sfânta icoană, suspinăm: O, cum Se lasă legat Mântuitorul de trimişii preoţilor şi bătrânilor, fără nicio împotrivire! Ce limpede începuse să se împlinească profeţia cutremurătoare: *„Chinuit a fost, dar S-a supus şi nu Şi-a deschis gura Sa; ca un miel spre junghiere S-a adus şi ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund...“* (Isaia 53, 7).

... După ce ieşim din sfântul lăcaş, descoperim în partea dreaptă ruinele «Bisericii Sfântului Mântuitor», rămasă de la Cruciaţi. În partea stângă, ceva mai în spate, găsim şi grămada de stânci despre care tradiţia creştină spune că acolo adormiseră ucenicii, neputând să privegheze împreună cu Domnul lor măcar un ceas … Privim spre bolovanii răzleţi… Ei ne aduc aminte nu doar de aţipirea ucenicilor în noaptea vânzării, ci mai ales de somnul cel greoi din ceasul de dinaintea ispitirilor noastre… Parcă nicăieri ca aici nu-mi veniseră în inimă cuvintele Sfântului Petru: *„Ieşi de la mine, Doamne, că sunt om păcătos!...“* (Luca 5, 8).

«Peştera Trădării»...

După ce ieşim din Grădina Ghetsimani, ajungem imediat în faţa unui loc dintre cele mai înfiorătoare din toată istoria mântuirii noastre: *Peştera Trădării...* Coborâm cele şapte trepte ce duc într-o grotă lungă de 17 m şi lată de 9 m… (Vor fi amintind ele de cele şapte păcate de moarte prin care se ajunge sigur în iadul lui Iuda?...). Deasupra noastră la circa 3,5 m este şi acum aceeaşi „cupolă“ de piatră rămasă din stânca originară!... Tradiţia creştină spune că în faţa acestei peşteri fusese arestat Mântuitorul de către ceata aprozilor şi a ostaşilor trimişi de mai-marii Ierusalimului de atunci. Te cutremuri mai ales gândind că aceia îl aveau de călăuză pe însuşi Iuda, ucenicul trădător!... (Ioan 18, 1-11).

Imediat după intrarea în grotă dăm cu ochii de două mici altare cu două icoane atât de sugestive: în dreapta, *Sărutul lui Iuda,* iar în stânga, *Înălţarea Sfintei Fecioare la cer...* În interiorul peşterii sunt încă trei altare ceva mai mari. Cel dinspre răsărit şi icoana de deasupra lui amintesc de somnul celor opt ucenici, în timpul rugăciunii Mântuitorului, din noaptea arestării. Cel dinspre sud aminteşte de locul unde Se rugase Domnul înainte de a fi legat.

În absida altarului central atrage atenţia *Sfânta Masă,* străjuită de două sfeşnice… Sub ea, de-o parte şi de alta a piciorului de marmură, două statui de bărbaţi şezând rezemat amintesc durut de aţipirea celor trei apostoli în timpul când Mântuitorul Se ruga cu lacrimi de sânge... N-am îndrăznit să trecem în spatele Prestolului, dar am presupus că ucenicul al treilea care nu se vede lângă ceilalţi este ascuns acolo. Poate că acela fusese chiar Petru!... Sau poate că sculptorul iscusit lăsase acel chip nedăltuit încă, pentru că nu avea *„modelul“*, acela fiind ***eu!...***

Pe peretele din spatele altarului este o icoană veche cu Mântuitorul stând în picioare şi rugându-Se, înconjurat de ucenicii îngenuncheaţi… Ne apropiem de locul din dreapta de sub crucifixul cu Iisus Cel Răstignit şi îngenunchem şi noi, cerându-I Domnului iertare pentru toată nevegherea şi lepădarea noastră vinovată... O, dacă am fi înţeles noi la timp îndemnul Mântuitorului: *„Privegheaţi şi vă rugaţi, **ca să nu intraţi** în ispită!...“* (Matei 26, 41), de câte regrete prea târzii am fi fost scutiţi în lunga noastră peregrinare prin Valea umbrei Morţii!... Prea adeseori însă am uitat că acela care se roagă şi priveghează, ***nu intră*** în ispită, iar dacă totuşi este îngăduit să ajungă în ea, nu-L lasă Domnul să cadă!...

… Începând din secolul IV, *Peştera Trădării* a fost transformată în Loc de Rugăciune, păstrându-se nemodificat tavanul grotei originare, precum fusese cruţată şi stânca Golgotei... Pe la mijlocul secolului douăzeci, peştera a trecut prin serioase lucrări de renovare, împreună cu celelalte sfinte lăcaşuri din Ierusalim. Dar cu toate transformările suferite de-a lungul

veacurilor, Peştera Trădării şi-a păstrat cel mai bine înfăţişarea pe care a avut-o în vremea cumplitelor evenimente petrecute aici, deşi un timp a fost folosită şi ca… depozit de grâu... Să fie oare acesta un semn dureros de real că *şi pe tărâm creştin* trădarea rămâne mereu *de actualitate?* Să nu fie!...

Aflăm cutremuraţi până în străfund de suflet că începând de prin secolul VI, Peştera Trădării devenise unul dintre cele mai sfinte şi mai răscolitoare locuri de rugăciune pentru toţi peregrinii care ajungeau la Ierusalim… Cu prilejul Procesi-unii din Joia Mare, aici se citeau pericope întregi din Sfintele Evanghelii ale Patimilor Domnului. Conştientizarea şi trăirea acelor descrieri sfâşietoare, în sufletele închinătorilor de atunci, scoteau aşa lacrimi şi suspine, încât hohotele de plâns răzbăteau până departe în Sfânta Cetate... O, ce vremuri sfinte fuseseră acelea *când peregrinii aveau şi lacrimi* şi nu se ruşinau deloc de ele, ca mai târziu când au început să le socotească… *«pietism bolnăvicios»!* Azi sunt tot mai mulţi aceia care nu pot plânge nici măcar în Joia Mare, la citirea celor 12 Evanghelii ale Patimilor!... Cum să plângă atunci de fiecare dată când îşi ating ochii şi inima de paginile cutremurătoare ale Sfintelor Scripturi?... De-a lungul veacurilor a tot crescut ***cunoştinţa*** religioasă, în vreme ce ***conştiinţa** creştină* şi cunoaşterea profundă a Evangheliei mântuirii au slăbit de parcă nici n-au fost vreodată!... Ce realitate amară este în cuvintele Părintelui Iosif Trifa: *„Creştinismul de azi a dat un fel de faliment, iar falimentul a venit pentru că creştinismul de azi a ajuns un **creştinism fără Hristos**; lipseşte din el «cunoştinţa lui Hristos»“...*

«Biserica Înălţării Maicii Domnului»…

… În imediata apropiere a *Peşterii Trădării,* se află şi un altfel de loc sfânt, parcă anume aşezat acolo ca să transforme toată amărăciunea sufletului într-o dulce mângâiere, plină de pace şi nădejde: *«Biserica Înălţării Maicii Domnului»...* Acest Sfânt Lăcaş se află în partea de nord a Grădinii Ghetsimani, la poalele Muntelui Măslinilor, într-o galerie săpată adânc în stâncă. Aici fusese îngropată Maica Domnului, după Adormirea sa pe la mijlocul secolului I…

Ne apropiem de intrare şi ne închinăm înfioraţi, coborând pe scara largă de piatră cele patruzeci şi cinci de trepte până în locul unde fusese aşezat trupul Preasfintei Fecioare... La jumătatea coborâşului, de-o parte şi de alta, sunt două paraclise mici care invită închinătorul la un scurt popas: cel din dreapta, *Paraclisul Sfinţilor Ioachim şi Ana,* părinţii Maicii Domnului, iar cel din stânga, *Paraclisul Dreptului Iosif,* logodnicul Fecioarei Maria. Ce adâncă semnificaţie au cele două paraclise! Unul aminteşte de începuturile pământeşti ale Preacuratei: *doi părinţi **sfinţi**...* Al doilea aduce aminte de vremea chemării ei la cea mai înaltă slujire cu putinţă a unui pământean. Pentru aceasta, ea a fost încredinţată unui om cu o viaţă atât de sfântă, încât ***să creadă fără dovezi*** Taina Întrupării Mântuitorului… Dintre cei de după el, prea puţini au mai putut dovedi asta, fără să judece şi fără să osândească pripit ceea ce este mai presus de înţelegerea omenească… (Matei 1, 18-21). Dacă toate sufletele creştine ar dovedi întotdeauna o credinţă *care nu întreabă* şi *nu cere explicaţii* lui Dumnezeu, ba nici chiar celui de lângă el, atunci ar fi scutite de nefericirea fără leac a vinovatei bănuieli şi gelozii ce se naşte tocmai din asta…

Pe toată întinderea galeriei ce duce în adânc, ca şi jos în biserică totul este împodobit cu icoane de mare preţ şi ne-numărate candele scumpe ce ard necurmat... Toate amintesc duios de viaţa Maicii Domnului care fusese o permanentă priveghere în preajma Fiului ei Dumnezeiesc. Discretă şi plină de duioşie. Tăcută şi rugătoare. Cu toţi şi pentru toţi!…Fără să osândească pe nimeni, în faţa Fiului ei...

Ajungem la locul mormântului care este săpat în stânca de culoare deschisă. El păstrează urma sfântului trup aşezat cândva aici... În faţa acestei pietre de marmură şi deasupra ei, două bucăţi de cristal alcătuiesc un mic altar pe care zi de zi se săvârşeşte Sfânta Liturghie. În spatele Sfintei Mese este o preafrumoasă icoană cu Adormirea Fecioarei Maria… Intrarea în sfântul mormânt se face printr-o uşă întotdeauna deschisă, dar strâmtă şi foarte joasă, asemănătoare celei de lângă Golgota. În timpul sfintelor slujbe aceasta ţine loc de Uşi Împărăteşti. Ieşirea din locul mormântului este prin partea de nord printr-o altă uşă mică, săpată tot în piatră…

Ne aplecăm până la pământ, îndrăznind să pătrundem în locul sfânt… Aici a stat o scurtă vreme trupul Aceleia care a fost *«Scară pentru Dumnezeu»*, pe care S-a pogorât El până la noi... Potrivit Învăţăturii noastre de credinţă, din acest loc a fost ridicat la cer trupul Preacuratei de către Fiul şi Dumnezeul ei. Dacă El nu îngăduie ca trupurile sfinţilor să vadă putrezirea, cum să o lase pe *«Maica Vieţii»* într-o asemenea stare?!... (Psalm 15/16, 10).

În timp ce ne lipim fruntea de Sfânta Masă, murmurăm înfiorat: *„... De tine se bucură, ceea ce eşti plină de dar, toată făptura: soborul îngeresc şi neamul omenesc! Ceea ce eşti biserică sfinţită şi rai cuvântător, lauda fecioriei din care Dumnezeu S-a Întrupat şi Prunc S-a făcut, Cel Ce este mai nainte de veci, Dumnezeul nostru. Că sânul tău Scaun l-a făcut şi pântecele tău mai desfătat decât cerurile l-a lucrat... Mărire ţie!...“.*

Aflăm că, în semn de supracinstire, deasupra mormântului Preacuratei a fost construită între anii 325-337 o biserică mare, în formă de octogon, dar care a fost profanată de perşi în cumplitul an 614… Deşi reconstruit, sfântul lăcaş suferise apoi alte distrugeri cumplite, în secolul al XII-lea, în aşa fel că absolut nicio podoabă din preafrumoasa pic-tură de oarecând n-a mai rămas pe pereţii ei. Până şi ferestrele orientate spre răsărit, care luminau cândva interiorul bisericii, au fost astupate cu ură... Gândim îndureraţi: acest sfânt lăcaş se aseamănă în totul cu viaţa Maicii Domnului! Nici în inima ei n-a mai rămas vreo bucurie din momentul când Fiului său fusese arestat şi dat morţii, deşi nu I Se găsise nicio vină... (Luca 23, 4). Dar durerea aceasta a ţinut numai până în Dimineaţa Învierii, când Preaiubitul ei Fiu şi Dumnezeul nostru Biruitor i S-a arătat în toată slava Sa!... După aceea, până la trecerea ei în Veşnicie, aşteptarea i-a fost deplin liniştită şi plină de nădejde, precum fusese cea de după Buna Vestire, până în Noaptea Naşterii… Aceste adevăruri sunt exprimate cum nu se poate mai frumos de către nemuritorul Traian Dorz în cântarea *«O, Maica Jertfei Salvatoare»:*

„O Maica jertfei Salvatoare,
ca-n preacuratele-ţi priviri,
nici fericirea, nici durerea
atât de-adânci nu-s nicăiri!

Binecuvântată, binecuvântată
fii tu, Preacurată, Maica lui Hristos,
cu iubire mare, cu iubire mare
ţi-nălţăm cântare numelui frumos!

Ca-n chipul tău, pe lume unic
de umil şi de glorios,
nici bucuria, nici tristeţea
nu strălucesc mai luminos.

În viaţa ta, cum nici o mamă
din lumea asta n-a avut,

e-o pace negrăit de dulce
şi-un zbucium nepătruns de mut,

E-o umilinţă-atât de-adâncă
pe-un nimb atât de-mpărătesc:
cântarea cea mai îngerească
şi plânsul cel mai omenesc.

În Preţul Jertfei Salvatoare
şi tu ce mare parte-ai pus!
În veci te vom cinsti, căci tu eşti
şi Maica noastră, prin Iisus!"

… Clădirea semiîngropată de azi a Bisericii Înălţării Maicii Domnului a fost zidită de Cruciaţi, în anul 1130, pe ruinele bisericii bizantine din veacul IV. Din anul 1757, sfântul lăcaş a redevenit proprietatea Bisericii Ortodoxe şi a rămas una dintre cele mai importante din Ţara Sfântă, alături de *Biserica Sfintei Naşteri* din Betleem. Rămânem plăcut impresionaţi să aflăm că sfântul lăcaş are un caracter interconfesional şi că aici vin să o preacinstească pe Maica Domnului, în sfântă slujire, atât ortodocşii şi catolicii, cât şi armenii şi copţii... Fiecare Biserică înţelege bine că *Prea-curata nu poate fi doar a unora,* întocmai ca şi Fiul ei, ci sunt şi rămân pe veci *comoara tuturor!* Ea: *Maica noastră,* prin Hristos Domnul. El: Răscumpărătorul nostru, prin Jertfa Sa deplină în care s-a cuprins şi partea ei...

La Praznicul Adormirii Maicii Domnului din fiecare an (ţinut însă după calendarul vechi, adică două săptămâni mai târziu), se încheie aici o impresionantă procesiune pentru supracinstirea Preacuratei… Aceasta porneşte înspre dimineaţa de 25 august de lângă Biserica Învierii, având în frunte icoana Maicii Domnului, păstrată în *Metocul Ghetsimani.* Mulţimea peregrinilor cu lumânări aprinse coboară pe Via Dolorosa, în sens invers, şi iese apoi spre Ghetsimani, prin Poarta Sfântului Ştefan. Pe drum, se cântă *Troparul Adormirii* în diferite limbi ale pământului: *„Întru naştere fecioria ai păzit, întru adormire lumea nu ai părăsit, de Dumnezeu Născătoare! Mutatu-te-ai la viaţă, fiind Maica Vieţii şi cu rugăciunile tale izbăveşti din moarte sufletele noastre…"*

După ce se ajunge aici, la Biserica Înălţării Maicii Domnului din Ghetsimani, icoana este aşezată în sfântul lăcaş pentru sărutare, până în ziua Praznicului: 15(28) august, apoi este dusă înapoi lângă Golgota, în acelaşi fel binecuvântat… Este interesant să auzi de la suflete care s-au învrednicit să fie acolo în acea noapte sfântă cum în fiecare an deasupra peregrinilor din procesiune şi urmând aceeaşi direcţie, îşi fac simţită prezenţa mulţi nori… Întocmai ca la Praznicul Schimbării la Faţă pe Muntele Taborului, chiar dacă până atunci nu se văzuse niciunul pe cer… Pentru sufletele care cred, ei aduc aminte de norii pe care fuseseră aduşi Sfinţii Apostoli la îngroparea Preacuratei de prin toată lumea pe unde propovăduiau Evanghelia Fiului ei…

… Lunga noastră peregrinare din cea dintâi zi, prin Sfânta Cetate, se apropie de capăt în această biserică ce tăinuieşte amintiri atât de scumpe sufletului credincios. Peregrinând pe uliţele Ierusalimului începând din zorii dimineţii, ochii noştri văzură atâtea lucruri sfinte care ne-au răscolit toată fiinţa… Domnul ne-a purtat de grijă atât de minunat şi azi, călăuzindu-ne şi ocrotindu-ne de primejdii până în acest ceas când soarele alunecă grăbit spre celălalt capăt al Ţării Sfinte...

... Preadulcele nostru Mântuitor, pentru toate bucuriile şi binecuvântările de azi şi de până aici, Îţi aducem slavă şi mulţumire numai Ţie! Da, Ţie, Domnul şi Dumnezeul nostru, Care

din această grădină n-ai mers liniştit şi liber spre odihnă, ca noi acum! Ci ai fost dus, legat şi împins de brute însetate de sânge, la judecata lui Caiafa şi Pilat... (Isaia 53, 3-8). Pentru rugăciunile Preasfintei Tale Mame, Te rugăm fierbinte iartă şi partea noastră de vină pe care ai plătit-o în locul nostru şi în cel mai cutremurător chip, începând de aici!...

În *«Palatul lui Irod»...*

… După ce ne trezim în pace şi ne încredinţăm în grija iubitoare a Domnului şi Mântuitorului nostru pentru o nouă zi, ne pregătim să ieşim în cercetarea Salemului… Ajungem curând lângă Poarta Jaffa şi intrăm de data asta prin ea. Imediat, în dreapta porţii, între zidurile cu turnuri dantelate ale *Citadelei*, se află *«Muzeul Istoriei Ierusalimului»*. Dincolo de intrare ne atrage atenţia o mângâietoare făgăduinţă biblică. Este o profeţie binecuvântată şi plină de nădejde pentru Israelul de mâine, despre acel viitor pe care Dumnezeul lui Avraam, Isaac şi Iacov îl va realiza cu siguranţă la vremea sa: *„... Lupul şi mielul vor paşte împreună, leul va mânca paie ca boul şi şarpele se va hrăni cu ţărână. Nici un rău, nici o vătămare nu se va face pe tot Muntele Meu cel Sfânt, zice Domnul... “* (Isaia 65, 25).

Deschidem Scriptura şi descoperim că profeţia asta este precedată de alte cuvinte nespus de minunate: *„... Nenorocirile din vremurile de demult vor fi uitate!... Nimeni nu-şi va mai aduce aminte de vremurile trecute..., ci se vor bucura şi se vor veseli de ceea ce Eu voi fi făcut, căci iată, întemeiez Ierusalimul pentru bucurie şi poporul lui, pentru desfătare!... Şi Mă voi bucura de Ierusalim, şi Mă voi veseli de poporul Meu, şi nu se va mai auzi în acesta nici plâns, nici ţipăt... Şi înainte de a Mă chema pe Mine, Eu le voi răspunde, şi grăind ei încă, Eu îi voi fi ascultat... “* (Isaia 65, 16-24).

Din toată inima cuprinsă de nădejdea împlinirii făgăduinţelor acestora, şoptim înfioraţi: O Dumnezeul părinţilor noştri, Te rugăm, grăbeşte venirea acelor vremi binecuvân-tate pentru Israel, vremi care pentru cei mai mulţi oameni par azi cu neputinţă! Ştim însă că ele sunt imposibile doar pentru cei care nu pot crede, nu însă pentru Tine, Atotputernice Stăpâne, Care faci tot ce vrei în tot universul pe Care Tu l-ai creat şi Mâna Ta îl ţine!... Adu-Ţi iarăşi aminte de Ierusalim şi de mântuirea promisă poporului Tău!... (Psalm 73/74, 2-3). Dar în necuprinsa Ta bunătate nu ne lăsa fără harul şi mântuirea Ta nici pe noi, ceilalţi, care trupeşte nu facem parte din Israel!... Te rugăm!...

… Trecând din încăpere în încăpere prin Muzeul Istoriei Ierusalimului, întoarcem de fapt prin timpuri şi perioade care s-au succedat în Cetatea Salemului şi peste ţinuturile Ţării Sfinte – şi, Doamne, câte au mai fost şi ce crâncene!... Dar după toate a rămas numai amintirea, fericită sau tristă. Şi câteva urme în zidurile ce încă mai stau în picioare. Şi ruinele spre care nu poţi privi decât cu inima strânsă de durere şi fior...

Ajungem curând deasupra zidurilor ce împrejmuiesc Citadela… De la înălţimea aceea se deschide o privelişte impresionantă, atât asupra străvechiului oraş, cât şi a Ierusalimul vremilor noastre. Între zidurile fortăreţei de oarecând este multă verdeaţă şi o harpă uriaşă, amintind de *psaltirea* regelui David... Aflăm că această fortăreaţă-palat, deşi e numită *«Turnul lui David»,* a fost construită de Irod cel Mare în anul 24, înainte de Naşterea Domnului, şi el a prevăzut-o cu trei turnuri de apărare. Dar fortăreaţa lui „invincibilă“ n-a rezistat nici măcar un veac!... Armatele romane au distrus-o după asediul din anul 70 şi abia după o mie de ani a fost reconstruită de Cruciaţi. Nici de data aceea n-a avut însă o viaţă prea lungă: invazia egiptenilor de pe la începutul secolului al XIII-lea a dărâmat-o iarăşi. Abia cea reclădită de

turci cu un secol mai târziu avea să ajungă până la noi. Atunci i-a fost adăugat şi minaretul din care, de-a lungul vremilor, musulmanii sunt chemaţi la rugăciune de cinci ori pe zi...

… Ne înfiorăm aflând că zidurile acestea aparţinuseră unuia dintre cei mai sângeroşi regi ai lui Israel şi că aici ajunseseră magii din Răsărit, căutându-L pe *«Împăratul de curând născut al iudeilor»...* Din palatul acesta au fost îndrumaţi ei cu viclenie spre Betleem şi aici aşteptase Irod întoarcerea lor cu veşti… Şi dacă n-ar fi aflat ei de la Înger că regele nu căuta Pruncul, ca să I se închine, ci pândea viaţa Lui, ca să o curme, aici s-ar fi şi întors... (Matei 2, 1-12).

Cu gândul dus în negura veacurilor trecute, cugetăm fericiţi: o, câte planuri ucigaşe ale „vicleanului Irod“ au fost zădărnicite prin înştiinţări cereşti, trimise până şi în vis copiilor lui Dumnezeu cei primejduiţi!... O, cum ştie Domnul să râdă de toţi vrăjmaşii Lui care sunt doar ca nişte râme neputincioase, deşi se cred nebiruiţi!... (Psalm 2, 4). Cu câtă bucurie ne amintim cum, chiar şi faţă de noi, Şi-a arătat Domnul grija Sa minunată, izbăvindu-ne prin înştiinţări asemănătoare atunci când „irod“ plănuia să ne facă rău şi nouă, şi Lucrării Lui!... Slavă Ţie, Singurul Dumnezeu Adevărat şi Nebiruit, Care nu-i laşi nicicând pe ai Tăi la bunul plac al vrăjmaşului, ci îi porţi pe braţe şi-i adăposteşti sub aripile Tale, păzindu-i ca pe lumina ochilor Tăi!... (Zaharia 2, 8).

Pe zidurile Ierusalimului...

Dorind să ajungem pe zidurile cetăţii, aflăm că numai de aici de lângă Poarta Jaffa se poate urca înspre amândouă direcţiile, dar numai după ce scoţi bilet de acces… După ce plătim, alegem să o luăm în dreapta, spre nord, şi în câteva clipe suntem deasupra. O „alee“ lată de circa un metru, pavată cu dale de piatră se întinde de-a lungul zidurilor Ierusalimului. În exterior, aleea este apărată de zid înalt de piatră în care sunt lăsate din loc în loc creneluri prin care străjerii de odinioară pândeau apropierea primejdiei dinafară. Înspre cetate, aleea este protejată de o balustradă de fier înfiptă solid în zidul dedesubt, prin care aceiaşi veghetori la liniştea dinăuntru supravegheau totul de la înălţime. În ceas de ameninţări de orice fel, fie dinăuntru, fie dinafară, străjerii sunau din trâmbiţă, vestind primejdia…

Privim, din mers, la străzile înguste şi la construcţiile înghesuite ale Vechiului Salem aflate în partea dreaptă a zidurilor pe care ne purtăm paşii... De cealaltă parte, în afara cetăţii, se înalţă clădirile moderne ale Ierusalimului şi se întind şosele largi, intens circulate. Aproape peste tot sunt copaci verzi care oxigenează capitala Israelului... În dreptul fiecărei porţi este câte o coborâre, prevăzută la ieşire cu un mecanism simplu care se roteşte într-un singur sens, împiedicând astfel urcarea fără să plăteşti...

O suflete al meu, dacă nimic nu-i gratis nici măcar în Ierusalimul de jos, cum ar putea fi altfel intrarea în Ierusalimul cel de Sus? Nu uita că preţul intrării în *«Cetatea cea nefăcută de mână»* este primirea prin credinţă a Jertfei de pe Golgota şi osteneala permanentă de ascultare a Voii lui Dumnezeu !... (Fapte 16, 31; Tit 3, 8).

După ce ajungem deasupra *Porţii Damascului,* aflată în partea de nord a Sfintei Cetăţi, în faţa noastră se deschide şoseaua largă ce duce către ţinutul cel întotdeauna contro-versat: *Samaria...* La numai 65 km de Ierusalim se află străvechea localitate biblică *Sihem,* numită acum *Nablus.* Privim cu jind într-acolo, căci azi este tot mai greu să intri în Teritoriile Palestiniene din pricina problemelor permanente dintre cele două popoare şi a şubredelor delimitări dintre ele. O, câte şi mai câte locuri şi urme sfinte am fi putut vedea prin acel ţinut! Acum însă ne îndreptăm spre acolo numai gândul şi amintirile adunate prin ani, în timpul „răsfoirii“ Cărţii Sfinte...

… Privim la grosimea şi înălţimea zidurilor de sub noi şi gândim: ce muncă uriaşă a cerut înălţarea acestor întărituri, ba chiar şi dregerea spărturilor atunci când cedaseră în faţa asediatorilor cumpliţi!… Cu ce durere priveau marile conştiinţe din Israel la dărâmăturile zidului şi ce preţ cerea refacerea lui: *„cu o mână lucrau, iar cu cealaltă ţineau lancea. Fiecare din cei ce zideau erau încinşi peste coapsele lor cu sabia şi aşa lucrau...“* (Neemia 1, 3; 4, 17-18). O, câtă rugăciune au înălţat spre cer în acele vremi cei care au iubit Ierusalimul, chemând pacea între zidurile lui!… (Psalm 121/122, 6-7; Daniel 6, 10/11).

Suflete al meu, şi inima noastră are nişte „ziduri ca de cetate“!... Ca să nu poată pătrunde înăuntru vrăjmaşul ei care-i dă mereu târcoale, ele trebuie să fie fără „spărturi“... Veghează dar necurmat asupra „zidurilor fortăreţei“ tale, aflată clipă de clipă sub asediul vicleanului, şi drege cu grabă sfântă, prin pocăinţă pe măsură, „spărturile“ prin care el ar putea pătrunde în ea, oricât de mici ţi s-ar părea că sunt!... Întocmai cum spune proverbul:

„Cine nu-şi cârpeşte gaura cea mică
va cârpi-o mare – căci ea tot se strică;
cine nu-şi îndreaptă astăzi viaţa sa
mâine, poate, vreme nu va mai avea!...“

«Casa lui Dumnezeu»...

Cu gândul dus spre meleagurile dinspre miazănoapte la care nu ne-am învrednicit să ajungem, ne amintim de un loc străvechi şi cutremurător de sfânt, aflat la doar 30 km de Ierusalim: *Betelul, Casa lui Dumnezeu,* numit acum *Beitin.* În acel loc, Prezenţa Domnului a putut fi sesizată chiar fizic...

… Lângă Betel îşi întinsese Avram cortul şi zidise cel de al doilea altar al său – după cel de la Sihem –, chemând Numele Domnului… De acolo coborâse apoi tot mai spre miazăzi, până când ajunse în ţara Egiptului, din pricina foametei ce lovise Canaanul… (Facere 12, 6-10). Nu putem pricepe însă cum lângă acelaşi loc ceresc s-a petrecut şi un nefericit eveniment: despărţirea lui Lot de Avram…

Peregrinaseră împreună din Urul Haldeii până în ţara Egiptului şi înapoi, împărtăşindu-se de aceleaşi binecuvântări şi izbăviri minunate… (Facere 11, 31). Se pare însă că averile lor sporiseră *prea mult* şi pământul acela *„nu-i* [mai] *încăpea să stea împreună“...* Izbucnind adesea certuri între păzitorii vitelor celor doi, Avram i-a zis nepotului său: *„Să nu fie sfadă între mine şi tine, între păstorii mei şi păstorii tăi, căci suntem fraţi! Iată, nu e oare tot pământul înaintea ta? Desparte-te dar de mine! Şi de vei apuca tu la stânga, eu voi apuca la dreapta; iar de vei apuca tu la dreapta, eu voi apuca la stânga“...*

S-ar părea că Lot abia aştepta un asemenea prilej, de vreme ce „uitase“ că dreptul de-a alege i se cuvine întotdeauna celui mai în vârstă, cu atât mai mult cu cât aceluia îi datora el toată devenirea sa binecuvântată... Astfel, „uitucul“ *îşi ridicase* atunci ochii *să aleagă!* Dar nu spre cer, ca Avram, ci *în jos,* spre câmpia roditoare a Iordanului, râvnind cu lăcomie întâi ţinuturile mănoase ale Admei şi Ţeboimului, apoi cele ale Sodomei şi Gomorei... Sărmanul Lot nu-şi dădea seama atunci că alege nu atât bogăţia lor ispititoare, cât blestemata soartă ce le pândea pe toate patru!... (Facere 13, 3-13). Atunci când va ajunge el să priceapă asta îngrozit, va fi mult prea târziu!...

Suflete al meu, nu-ţi ridica nicicând ochii decât spre Dumnezeu, ca să-I mulţumeşti şi să-I implori îndurarea Lui nemăsurată! Abia după aceea ridică-i şi spre semeni, dar numai ca să-i socoteşti mai presus de tine!... (Filipeni 2, 3). Nu uita că orice alt fel de ridicare a ochilor spre

ceea ce-ţi poate ispiti privirea este vinovată şi are să-ţi aducă „fericirea“ lui Lot!… Ca să nu ajungi să fugi disperat dinaintea prăpădului – dacă vei mai putea! –, mai bine fugi de ispita care te duce acolo. Chiar dacă nu poţi crede asta acum!…

… Pe o colină ceva mai depărtată din dreapta Betelului înnoptase Iacov odinioară… După ce îşi pusese un bolovan de căpătâi, adormise şi văzu în vis o scară *„a cărei vârf atingea cerul, iar îngerii lui Dumnezeu se suiau şi se coborau pe ea“…* Acolo i-a vorbit Domnul şi i-a promis: *„… Pământul pe care dormi ţi-l voi da ţie şi urmaşilor tăi…, întru tine se vor binecuvânta toate neamurile pământului şi întru urmaşii tăi (!)… Eu voi fi cu tine şi te voi păzi oriunde vei merge; te voi întoarce în ţara aceasta şi nu te voi părăsi până nu voi plini toate câte ţi-am spus!“...* Trezindu-se din somn, Iacov *„s-a înspăimântat şi a zis: «Cât e de înfricoşător locul acesta!; el nu-i altceva decât* ***casa lui Dumnezeu****; aceasta e poarta cerului!»“...* (Facere 28, 10-19).

Ne pare ciudat visul lui Iacov, când ne amintim că el fugea atunci de mânia răzbunătoare a fratelui său Esau, pe care el i-o provocase prin şiretlic!... (Facere, cap. 27). Ce bine se vede până şi într-un astfel de caz că *„Dumnezeu nu doreşte moartea păcătosului, ci să se întoarcă de la căile sale şi să fie viu“!...* (Ezechiel 33, 11). Ceva mai târziu, după douăzeci de ani de pribegie (Facere 31, 38), Iacov va redobândi binecuvântarea lui Dumnezeu tot la Betel, primind cel de-al doilea nume al său: *Israel.* Dar asta fusese cu putinţă *numai după împăcarea cu fratele său!* După ce i-a cerut iertare prin şapte prosternări până la pământ... (Facere 35, 10-12). Iată preţul şi valoarea tainei pocăinţei, singura ce poate să-l înnoiască pe orice om! Atunci când se micşorează în ochii săi şi cere iertare, întocmai ca Iacov atunci. *Şi nu doar lui Dumnezeu,* ci *aceluia căruia i-a greşit!…*

Secole de-a rândul, Betelul a fost considerat un loc deosebit de sfânt şi pentru că pe acolo trecuseră în Vechime un şir de profeţi: Samuel, Ilie, Elisei etc. (1 Samuel 7, 16, 10, 3; 2 Regi 2, 2). Din această pricină, prin secolul VII fusese înălţată la Betel o biserică bizantină în amintirea evenimentelor biblice petrecute acolo. O porţiune din pavajul acelui sfânt lăcaş a fost descoperită în anul 1950. Biserica de azi, aflată în apropierea moscheii din Beitin, a fost construită în anul 1892…

… Pe drumul dintre Betel şi Sihem, la 38 km de Ierusalim, se aflã neuitata localitate *Şilo,* numită acum *Kirbet Seilun!* Acolo aşezase Iosua *Cortul Întâlnirii* după peregrinările celor patruzeci de ani prin pustie şi după cucerirea ţării Canaanului (Iosua 18, 1). Acolo a rămas el apoi două sute de ani (!), până când *Chivotul Mărturiei* a fost luat de filisteni ca pradă de război. Vreme de şapte luni rătăcise atunci Chivotul Domnului prin ţara Filistenilor, de la Asdod la Gat şi apoi la Ecron, aducând multe nenorociri şi stârnind groaza locuitorilor… În cele din urmă, domnitorii filistenilor şi-au recunoscut greşeala şi l-au trimis înapoi într-un car nou, însoţit de daruri scumpe ca jertfă pentru păcatul lor… (1 Samuel 4, 4-11; 6, 1-12).

La Cortul Întâlnirii din Şilo, precum mai târziu la Templul din Ierusalim, veneau toţi fiii lui Israel cel puţin o dată pe an să se înfăţişeze înaintea Domnului şi să-I aducă daruri… (Judecători 21, 19; 1 Samuel 1, 3). În Tabernacolul acela slujise preotul Eli şi acolo se rugase Sfânta Ana, mama prorocului Samuel, cerându-I Domnului un copil şi juruindu-I-l Lui… (1 Samuel 1, 10-11). Mai târziu, acolo îl chemase Domnul pe nume pe tânărul Samuel care zi şi noapte locuia în Cort, precum Iosua odinioară… (Ieşire 33, 11). Acolo rostise Samuel neuitatele sale cuvinte: *„Vorbeşte, Doamne, că robul Tău ascultă!...“* şi atunci i-a fost descoperită pedeapsa hotărâtă casei preotului Eli pentru purtarea cea netrebnică a fiilor săi desfrânaţi... (1 Samuel 2, 12-17 şi 22-25, cap. 3).

Se pare că vechiul Şilo a fost lepădat de Domnul, şi apoi distrus de filisteni în jurul anului 1050 înainte de Naşterea Mântuitorului tocmai din pricina decăderii slujitorilor din Cortul Domnului... (Psalm 77, 66 / 78, 60). Din nefericire, locul exact al Cortului Întâlnirii de la Şilo nu a fost identificat nici până azi, deşi între anii 1926-1932 au fost efectuate la Kirbet Seilun săpături arheologice amănunţite. Au fost descoperite totuşi câteva porţiuni de pavaj lucrate în mozaic, rămase de la două biserici bizantine alăturate: una fusese închinată preotului Eli, iar cealaltă, profetului Samuel…

Obcinile Muntelui Măslinilor...

Peregrinarea noastră pe zidurile Ierusalimului se apropie de capăt!... Ajunşi lângă *Poarta Leilor,* privim sub noi la imensul cimitir musulman, din afara zidurilor cetăţii. Dincolo de el, peste Pârâul Cedrilor se întinde priveliştea Muntelui Măslinilor, cu *Grădina Ghetsimani* şi *Biserica Tuturor Naţiunilor…* Ceva mai sus, strălucesc în soare cupolele aurite ale *Mănăstirii Maria Magdalena.* Înspre acolo doream să ne îndreptăm imediat, după parcurgerea jumătăţii dinspre miazănoapte a zidurilor Ierusalimului!...

… Privind la culmea dealului din partea de răsărit a oraşului vechi, situat la nici doi kilometri, observăm că el este ca o coborâre în trepte... În partea de nord, Muntele Măslinilor se uneşte cu *Muntele Scopus,* socotit cel mai înalt. Din acel loc începe Ierusalimul nou, în care se află acum, printre alte instituţii importante, *Universitatea Ebraică.* De la altitudinea celor 818 m ai Muntelui Scopus se poate admira impresionanta privelişte a Ierusalimului, cea fixată în imagini unice de fotografii iscusiţi…

A doua culme, numită *Karm es-Sayyas,* care este socotită Muntele Măslinilor propriu-zis, are cu zece metri mai puţin: 808 m. Pe ea se află *Spitalul Augusta.* Pentru peregrinii creştini însă, cea mai importantă culme este cea de-a treia: *Muntele Eleonului,* deşi are doar 734 m. Pe acest vârf, numit şi *al Înălţării,* s-au petrecut două mari evenimente din viaţa Mântuitorului: *Predica despre Sfârşitul lumii* şi *Înălţarea Sa la cer…* (Matei, cap. 24-25; Luca 24, 50-51).

Muntele Măslinilor coboară apoi uşor înspre partea de miazăzi, însoţind albia Pârâului Cedrilor… Undeva, aproape de vale, se află *Mormântul regelui Iosafat* (1 Regi 22, 50), iar ceva mai jos, *Pilastrul lui Absalom.* Acesta din urmă fusese zidit de acel netrebnic fiu al lui David ca stâlp de aducere-aminte, anticipând încă de pe atunci ambiţiile sale nebune şi presimţindu-şi un sfârşit pe măsură... (2 Samuel 18, l8). Monumentul cu vârf conic, înalt de circa 12 m, este o construcţie din piatră cioplită... Înspre partea aceasta de sud-est a zidului Ierusalimului fusese «*Aripa Templului*», locul celei de-a treia ispitiri a Mântuitorului... (Luca 4, 9).

Aproape de Pilastrul lui Absalom se află şi câteva morminte: al Sfântului Iacov cel Mic, numit şi «fratele Domnului», al preotului Zaharia, tatăl Sf. Ioan Botezătorul, având formă de piramidă, şi al Bătrânului Simeon… Se pare însă că în acele morminte n-au odihnit niciodată trupurile prorocilor amintiţi, ci au fost ridicate doar în memoria lor. Despre aceste morminte vorbise Mântuitorul, avertizându-i pe farisei şi cărturari: *„… Voi zidiţi mormintele prorocilor, împodobiţi gropile celor neprihăniţi şi ziceţi: «Dacă am fi trăit noi în zilele părinţilor noştri, nu ne-am fi unit cu ei la vărsarea sângelui prorocilor». Prin aceasta mărturisiţi despre voi înşivă că sunteţi fiii celor ce au omorât pe proroci. Voi, deci, umpleţi măsura părinţilor voştri!“* (Matei 23, 29-32). În vecinătatea acelor morminte fusese zidită o biserică în anul 352…

… Undeva şi mai jos în continuarea Muntelui Măslinilor este înălţimea pe care Solomon ridicase un loc idolesc pentru ibovnicele sale. De dragul acelora, regele Îl neglijase pe Dumnezeul tinereţii lui, Căruia Îi zidise Templul cel măreţ de pe Muntele Moria!... (1 Regi 11, 7). Poate de aceea, dâmbul respectiv care se şterge de tot în *Valea Hinom* este numit pe bună dreptate *Muntele Insultei* (adusă Domnului)... Pe vârful acestui deal numit şi *al Scandalului* a fost construit în anul 1903 un Seminar al sirienilor. Nu departe de acel edificiu, spre răsărit, este un mormânt egiptean vechi, tăiat în stâncă, numit *Monolitul lui Siloe.* Localnicii spun că acolo ar fi fost îngropată fata lui Faraon pe care şi-o luase Solomon de nevastă (1 Regi 3, 1). În decursul timpului, localnicii au lărgit intrarea mormântului şi l-au transformat în locuinţă…

Începând de prin secolul IV şi până în secolul VII, apoi din nou în perioada secolului al XII-lea, toate mormintele acelea înşirate de-a lungul coastei muntelui ajunseseră chilii de monahi... În anul 1143, Cruciaţii ridicară acolo o biserică, iar terenul din jur devenise loc de înmormântare pentru peregrinii care se învredniceau să moară în Ierusalim… În urmă, prin secolul XVI, s-au aciuiat acolo multe familii arabe mai sărace şi astfel s-a format satul Siloam sau Siloe. În centrul acestuia se află un paraclis închinat profetului Isaia, identificat după o inscripţie grecească din absida lui.

... Până la capătul acelui sat, situat în vecinătatea zidurilor Ierusalimului, ajunsese oastea asirienilor pe vremea regelui Ezechia… De acolo strigaseră ameninţări trimişii regelui Sanherib, încercând să slăbească râvna poporului care lucra zi şi noapte la dregerea zidurilor cetăţii... Atunci, credinciosul rege alergase în Casa Domnului, la rugăciune, şi Îngerul Lui a luptat chiar în noaptea aceea împotriva vrăjmaşilor îngâmfaţi, astfel că dimineaţa *„erau peste tot numai trupuri moarte…"* (2 Regi 18, 17-37; 18, 14-36). Este şi aceasta o dovadă cutremurătoare că *„Dumnezeu nu Se lasă batjocorit"!* (Galateni 6, 7). Cu ce litere de foc ar trebui scrise aceste cinci cuvinte, pentru ca niciun om, mic sau mare, să nu le uite, ca să nu fie ruşinat şi smerit ca Sanherib atunci!...

Răsfoind Scripturile...

După ce coborâm de pe ziduri şi ieşim din Sfânta Cetate pe *poarta Sfântului Ştefan,* coborâm pe drumul ce duce spre *Pârâul Cedrilor* şi trecem dincolo de el. Lăsăm în dreapta răscolitoarea *Grădină Ghetsimani* cu *Biserica Tuturor Naţiunilor* şi urcăm încet spre culmea dealului pe drumul din ce în ce mai pieptiş. Inima ni-e răscolită toată şi gândurile ni-s duse departe, pentru că Muntele Măslinilor este un loc cu profunde şi mişcătoare amintiri biblice…

... Cândva, pe povârnişul acesta urcase desculţ şi plângând omul după Inima lui Dumnezeu, Psalmistul David… Fugea din faţa răzvrătitului său fiu, Absalom... O, cât de sfâşietoare fusese scena aceea când *„… tot ţinutul plângea şi scotea ţipete mari... Împăratul a trecut apoi şi el pârâul Cedron şi tot poporul a apucat pe drumul care duce în pustie..."* (2 Samuel 15, 13-30).

Şi tot pe panta asta cobora Fiul lui Dumnezeu în Duminica Floriilor spre cetatea Ierusalimului*, „blând şi şezând pe asină"*… El Se îndrepta atunci spre Poarta de Aur, înconjurat de mulţimea care Îl aclama ca pe un eliberator lumesc, care să-i scape de sub stăpânirea romană… Nu de sub cea a Satanei de care era robit tot neamul omenesc! De aceea L-a şi abandonat prea curând, cum face întotdeauna gloata cu împăraţii ei!... (Matei, cap. 21).

În grădina aceasta pe lângă care trecem acum, Se retrăsese adeseori Mântuitorul cu ucenicii Săi pentru rugăciune, dar în Săptămâna Patimilor şi mai mult… (Luca 21, 37; Ioan 8, 1; 18, 1-2). Aici S-a rugat El pentru cea din urmă oară, lângă ucenicii adormiţi de-a binelea, doborâţi

de întristare şi răscoliţi de plecarea lui Iuda Iscarioteanul... Apoi, din acest *„loc îngrădit“* fusese Mântuitorul arestat şi dus la casa marelui arhiereu… (Matei 26, 30-56).

Privind de pe coasta acestui deal spre Cetatea lepădată care nici în ultima clipă nu-şi cunoscuse ceasul cercetării, Domnul lăcrimase… Apoi de aici profeţise El dărâmarea Ierusalimului şi Venirea Fiului Omului, îndemnând stăruitor la veghere (Marcu, cap. 13 şi Luca 19, 41). Ceva mai sus pe culmea Muntelui Măslinilor, Domnul rostise cutremurătoarea Predică prin care Îşi încheia misiunea de propovăduire a Învăţăturii Sale mântuitoare (Matei, cap. 24 şi 25). În urmă, pe acest munte, numit şi al *Eleonului*, Domnul li S-a arătat Apostolilor Săi după Înviere şi de aici S-a înălţat la Cer după plinirea celor 40 de zile… (Luca 24, 50-51).

… Dar despre culmea acestui deal sunt scrise şi cuvinte cutremurătoare ce au în vedere vremea Sfârşitului!... Prorocul Ezechiel mărturiseşte că a văzut cum *„slava Domnului s-a ridicat din mijlocul cetăţii* [Ierusalimului] *şi a stat deasupra muntelui, care se află spre răsărit de cetate“* [Muntele Măslinilor] (Ezechiel 11, 23). Despre acele înfricoşătoare vremi scrie şi prorocul Zaharia că Domnul *„va aduna toate neamurile la război împotriva Ierusalimului* [şi Israelului!]*... Şi Domnul va ieşi şi Se va bate cu neamurile acelea... Şi-n ziua aceea Îi vor sta picioarele pe Muntele Măslinilor…“* (Zaharia 14, 2-4), întocmai ca în Ziua Înălţării… Dar nu ca Mântuitor, ci ca Judecător Nemitarnic!...

Cugetând la acele vremi ce au să vină în curând, am simţit de nenumărate ori păşind pe pământul Ţării Sfinte că n-ar trebui să purtăm încălţăminte în picioare, nici ochi uscaţi de lacrimi… Dar în neputinţa şi nevrednicia noastră pe amândouă le avusesem din plin!...

În «Mănăstirea Maria Magdalena»...

După câteva sute de metri de urcuş pe Muntele Măslinilor, ajungem lângă o poartă mare de fier, pe partea stânga a drumului, vopsită în verde. Deschidem şi intrăm. Privind de aproape la cele şapte cupole aurite, în formă de bulb de ceapă, terminate fiecare cu câte o cruce aurită, ne dăm seama că am intrat într-o mănăstire rusească. Zidurile sfântului lăcaş sunt de o rară frumuseţe, clădite numai din piatră albă… Biserica a fost construită de ţarul Alexandru al III-lea, în memoria mamei sale. El a închinat-o Mariei Magdalena, patroana împărătesei. Piatra de temelie fusese pusă în anul 1885 de patriarhul Nicodim al Ierusalimului şi a fost târnosită după numai trei ani. Împăratul Alexandru îl delegase să participe la sfinţire pe fratele său, ducele Serghei Alexandrovici, preşedintele Societăţii Ruse din Palestina, împreună cu soţia lui, Elisabeta, urmaşă a reginei Victoria a Marii Britanii. Atunci, copleşită de harul revărsat peste Ţara Sfântă de-a lungul mileniilor şi de frumuseţea impunătoare a noii biserici, ducesa a suspinat adânc: *„O, cât de mult mi-aş dori să fiu îngropată* ***aici****!“*... Cine putea gândi atunci că vorbele ei vor fi o cutremurătoare prevestire a evenimentelor ce vor urma în curând şi că dorinţa ei fierbinte îi va fi împlinită întocmai? Dar cu ce preţ!...

… Urcăm treptele înalte spre sfântul lăcaş şi ne apropiem de intrare. Dorisem mult să ajungem aici şi pentru că aflasem că între ostenitoarele lavrei se află şi o româncă din neamul lui Avraam: Maica Ecaterina, pe numele adevărat *Monica Fermo*... Cu mult înainte de a ajunge la Ierusalim îi citisem cartea sa de confesiuni *«Înviind pe drumul Damascului»* şi am simţit atunci că autoarea este o adevărată magdalenă a vremilor noastre… Ştiind ce mare har e să întâlneşti azi un om întors la Dumnezeu, ardeam de dorinţa s-o cunoaştem... Întrebăm de numele ei pe o vieţuitoare a mănăstirii, dar nu aflăm nimic precis, decât că e posibil să fie plecată pentru două săptămâni în America... (La ceva timp după peregrinajul nostru, am aflat că ea urcase ceva mai sus, la Mănăstirea Eleonului… Apoi, că a vieţuit o vreme la

Aşezământul Românesc din Ierihon, iar în cele din urmă, că se stabilise la o mănăstire din Ierusalim). Nu ne-a fost dat s-o întâlnim nici atunci şi nici după aceea până azi, deşi ne dorisem atât de mult! N-am fost vrednici!…

Intrăm în Casa Domnului cea cu pereţi din piatră albă ca neprihănirea şi îngenunchem în faţa Sfântului Altar… Aveam şi noi să-I spunem Domnului atâtea lucruri în acest loc de pocăinţă!... În urmă, ne vine în minte scena din Templu când fusese adusă înaintea Mântuitorului o femeie prinsă în adulter, spre a fi judecată de El… De fapt pârâşii urmăreau nu osândirea femeii, de vreme ce acest lucru l-ar fi putut săvârşi când au prins-o, ci voiau să-L pună pe Domnul în dificultate, ca să-L osândească *pe El*... Aceştia credeau că bunătatea Lui înţelegătoare şi aplecarea Sa plină de milă spre cel căzut în păcat sunt lucruri ce nu se potrivesc cu Legea lui Moise. Dar niciunul din ei nu se aştepta să fie pus în situaţia de a se recunoaşte pe sine că e păcătos. Abia acum aflară ei că *dreptul de a osândi* pe cineva îl are *numai cel fără păcat,* acela *care iubeşte*... Dar acela nu aruncă niciodată cu pietre, ca să ucidă, ci întotdeauna înţelege şi iartă, acoperă şi uită greşelile semenului său, oricare şi oricum ar fi!... (Ioan 8, 2-11).

Întotdeauna mi s-a părut nedrept faptul că la judecata din Templu fusese adusă *doar femeia,* nu şi bărbatul, aşa cum poruncea tot Legea... (Deuteronom 22, 22). Făptuind împreună păcatul, împreună trebuiau să suporte şi consecinţele lui!… Dar se pare că bărbatului, fiind mai puternic, uşor îi sunt găsite îndreptăţiri şi scuze, femeii însă, fiind mai neajutorată, numai judecată şi osândă!... Iată cât de „dreaptă“ este mai întotdeauna justiţia omenească! Chiar cea religioasă...

… Ne rotim privirile prin sfântul locaş, admirând pictura modernă şi deosebit de luminoasă. În faţa preafrumosului iconostas, de-o parte şi de alta, sunt aşezate două racle de marmură albă cu sfinte moaşte: în dreapta, ducesa Elisabeta, iar în stânga, Sfânta Varvara… Alături de ţarul cu care era de acelaşi sânge şi nobila familie a ducesei sprijinise efectiv construcţia bisericii de pe coasta Muntelui Măslinilor… Nu mult mai târziu însă, cei doi soţi-ctitori fuseseră învredniciţi de moarte martirică! Mai întâi fusese ucis ducele, de un atac terorist în anul 1905. Rămânând văduvă, ducesa Elisabeta s-a retras într-o mănăstire pe care ea o înfiinţase chiar în centrul Moscovei, închinând-o Sfintelor Surori *Maria şi Marta*... În cumplitul an 1918, în plină revoluţie bolşevică, ducesa Elisabeta şi credincioasa ei slujitoare Varvara, fuseseră arestate, apoi, aruncate *de vii* în puţul părăsit al unei mine de cărbuni din Munţii Urali, împreună cu alţi membri ai familiei regale. Ca să şteargă urmele, „urmaşii lui Cain“ au dinamitat locul... Dar «glasul sângelui» nu poate fi înăbuşit nicicând, nici ascuns pentru totdeauna: din orice adânc, el răzbate până la Dumnezeu, cerând răzbunare, precum al lui Abel odinioară!... (Facere 4, 10).

În anul 1921, Armata Albă a recuperat din galeriile acelei mine trupurile multora dintre martiri, apoi au fost transportate la Pekin de un călugăr rus. Ceva mai târziu, cu ajutorul guvernului englez, sora ducesei Elisabeta a recuperat trupu-rile celor două martire şi le-a înmormântat în cripta de sub biserica aceasta... După răsturnarea regimului comunist, când au fost canonizaţi Noii Martiri din Rusia, moaştele celor două muceniţe din cripta acestei biserici au fost puse în racle şi aşezate înaintea Sfântului Altar, spre pioasă cinstire...

Iată cât de minunat împlineşte Dumnezeu multe dintre dorinţele noastre care anticipează evenimente ulterioare, fără să nici gândim la asta în momentele rostirii lor poate inconştient!... (Cugetând la aceste întâmplări zguduitoare, mi-am amintit cum, cu mulţi ani înainte, marele Traian Dorz îmi zicea: *„… Când am compus poezia «Străin am fost odată», eram doar un copil!... Nu-mi dădeam seama pe atunci ce legământ cutremurător făcusem cu Dumnezeu când scriam ultima strofă:*

«… Rămân până la moarte

sub Crucea Ta supus;
bucăţi de m-ar împarte,
pe drumuri să mă poarte,
tot nu mă vor desparte
de Tine, nu, Iisus!...»

De multe ori când opinteam abia urcând prin «iadul» în care mi-a fost dat să trăiesc o vreme îndelungă, eram ispitit câteodată să gândesc: «Poate că aş avea şi eu dreptul să caut o cale mai lăturalnică şi să-mi fie ceva mai uşor!...». Atunci însă îmi reveneau în minte cu glas de tunet versurile pe care cu mâna mea le scrisesem şi le rostisem cu gura mea în auzul întregii lumi – şi înţelegeam că eu n-am drept la un altfel de drum, pentru că singur mi l-am vrut pe acesta…")

Într-adevăr, cu ce grijă trebuie să fim noi asupra gândurilor şi vorbelor noastre, chiar şi a celor pe care le spunem în momentele cele mai fericite!… De multe ori, în ele poate sta însăşi chipul viitorului nostru!...

Ca unii care trăisem întreaga perioadă a regimului comunist, ne-am înfiorat încă o dată de grozăviile lăsate de această ciumă pustiitoare ori pe unde s-a întins şi care a luptat din răsputeri ***mai ales*** *împotriva lui Dumnezeu şi a tot ce era sfânt...* Răscoliţi de amintirile stârnite în biserica aceasta, ne retragem şi ieşim. Ajungând în partea de jos a grădinii mănăstirii, descoperim o parte din treptele de piatră pe care se umbla în vremea Mântuitorului între Muntele Măslinilor şi Ierusalim… Privindu-le „nenumărul", gândim înfioraţi că pe unele din ele va fi călcat Însuşi Mântuitorul, ieşind din Sfânta Cetate sau coborând spre ea...

La ieşirea din biserica albă ca neprihănirea redobândită prin pocăinţă, Domnul ne scoase în cale o altă călăuză binecuvântată pentru câteva ceasuri. Era îmbrăcată în negru ca o măicuţă, pe nume Emilia, originară dintr-un oraş din inima ţării noastre... Părăsind incinta mănăstirii, reţinem că accesul peregrinilor este permis numai între orele 10-12 şi doar marţi, joi şi sâmbătă. Tot restul timpului, tinerele vieţuitoare ale lavrei, adunate aici de prin toată lumea, şi-l dedică rugăciunii şi muncii… Dar şi mai mult: adorării Dumnezeului Celui nespus de bun şi iertător, Care este Iubire desăvârşită!... (1 Ioan 4, 16).

«Ochii» Ierusalimului...

Ieşim în strada îngustă şi urcăm pieptiş coasta dealului. Nu mai văzusem încă un drum atât de înclinat decât pe dealurile din jurul satului nostru de munte, necum în oraşe… Nu ne putem nici închipui cum s-ar circula aici dacă ar fi vreodată polei!

… În dreapta noastră aşteaptă deschise două porţi mari de fier. Dincolo de ele, pe toată coasta de sud-vest a Munte-lui Măslinilor, se întinde un uriaş *Cimitir Evreiesc.* Este unul foarte vechi, de prin anii 1.500 înainte de Hristos… Privite de departe, nenumăratele mii de pietre funerare par tot pe atâţia ochi aţintiţi spre Poarta de Aur şi spre Sfânta Cetate, aşteptând în tăcere *Plinirea Vremii...* Aflasem de mult că nenumăraţi evrei dintre cei înaintaţi în vârstă, mai ales din estul Europei, făcuseră tot ce le-a stat în putinţă ca să ajungă în Ţara Sfântă şi să fie îngropaţi în Ierusalim… Ei nădăjduiau puternic în făgăduinţa Scripturii că *„… oricine va chema Numele Domnului se va mântui, căci în muntele Sionului şi în Ierusalim va fi cel mântuit...*" (Ioel, cap. 2, 32 / 3, 5).

Intrăm pentru câteva clipe în acest uriaş „dormitor", aducându-ne aminte înfioraţi de clipa când Mântuitorul Îşi dădea duhul pe Cruce, dincolo de Pârâul Cedrilor şi de Muntele Moria:

pe Dealul Căpăţânii… După întunericul celor trei ceasuri care învăluise pământul în beznă, mijeau zorii altei zile, „făcută“ după cele şapte de la Început: *«Ziua a Opta»!...*Pentru toată Creaţia răscumpărată prin Jertfa Domnului Iisus, din Ziua Învierii va începe să lumineze un alt Luminător, *Cel al Zilei Neînserate: **Soarele-Hristos**...*

Jertfa de pe Golgota stârnise în clipa aceea un şir de evenimente măreţe ce nu mai avuseseră loc nicicând… Întâi s-a sfâşiat în două catapeteasma Templului a cărui *Sfânta Sfintelor* fusese văduvită de sfinţenia Chivotului Legământului încă de pe vremea prorocului Ieremia şi a exilului babilonian… (2 Macabei 2, 1-8). A urmat apoi acel mare cutremur care a despicat stâncile şi a deschis multe mor-minte chiar de pe coasta acestui deal… Din gropile deschise de cutremur au ieşit atunci trupurile multor sfinţi şi s-au arătat în Ierusalim după Învierea Domnului. Ca o îndoită dovadă a Biruinţei Lui asupra Morţii… (Matei 27, 45-53).

... Pe coasta acestui deal s-ar putea să-şi aştepte învierea şi foşti locuitori ai Maramureşului, dacă nu chiar ai sătucu-lui nostru care adăpostise zeci de familii de evrei până în primăvara lui 1944, când au fost duşi pe drumul fără întoarcere spre lagărele morţii... Încă din fragedă copilărie fusesem obişnuit cu mormintele evreilor şi cu înscrisurile lor ciudate pentru mine de pe monumentele funerare ale cimitirului lor aflat la doi paşi de casa noastră…

Eram abia în clasa întâi când câţiva delegaţi tăcuţi şi resemnaţi ai Federaţiei Evreieşti din oraşul apropiat au adus şi „înmormântat“ într-o groapă adâncă din cimitirul vecin toate cărţile de cult din fosta Sinagogă a satului meu… Ajunsese văduvită dintr-odată şi de credincioşi care să-i treacă pragul la rugăciune, şi de cititori care să se hrănească din acele cărţile sfinte, învăţând din ele Legea lui Dumnezeu dată lor prin marele Moise... Priveam atunci la scena tristă din cimitirul evreiesc cu durerea unui copil care nu putea înţelege mai nimic din tragedia scrierilor sfinte care nu trebuie profanate nicicând...

Ceva mai târziu însă aveam să aflu o grozăvie incomparabil mai mare: mii de biblii şi scrieri creştine – şi aşa prea puţine pentru milioanele de suflete ale poporului nostru ruinat spiritual! – fuseseră confiscate de pe la diferiţi credincioşi. Apoi, ele au ţinut loc de lemne de foc pentru sobele multor sedii de miliţie şi securitate din ţara noastră… Ba mai mult, uneori chiar în timpul arderii acelor cărţi sfinte, foştii lor deţinători erau schingiuiţi cumplit, ca să spună unde sunt „şi celelalte“... Mai ceva ca în întunecatul Ev Mediu!...

Gândim cutremuraţi: iată unul dintre răspunsurile pentru care binecuvântările Domnului întârzie să vină peste poporul nostru cel căzut pentru o bună vreme în cea mai cumplită apostazie!... Pentru a răscumpăra fărădelegile săvârşite atunci faţă de Cuvântul Sfânt şi de martirii lui Hristos, cred că numai o întoarcere ***cu grămada*** la Dumnezeul pe Care L-am batjocorit ar mai putea potoli mânia Lui cea dreaptă şi ne-ar aduce binefacerile Lui, care, altfel, n-au cum să vină…

... O Dumnezeul părinţilor noştri credincioşi, Care le-ai dat odinioară şi păgânilor *„pocăinţa spre Viaţă“* (Fapte 11, 18), Te rugăm să trimiţi un astfel de har şi neamului nostru românesc, ca să se mântuiască şi el prin Jertfa Ta cea mare şi prin mila Ta nemăsurată!...

În bisericuţa *«Dominus Flevit»*...

… La doar câţiva paşi de Cimitirul Evreiesc, ajungem în faţa altor două porţi mari de fier aşteptând deschise în stânga drumului… Din grădina largă, de dincolo de ele, ne întâmpină măslini şi eucalipţi, şi multe flori. Pătrundem înăuntru cu inima plină de fior, ca pe un pământ sfinţit de paşii Domnului care se opriseră chiar aici… Pe zidul clădirii din dreapta, ne atrage atenţia o plăcuţă cu un înscris ce aminteşte că în interior sunt urmele unei vechi cimitir. Între anii 1953-1955 fuseseră făcute aici săpături arheologice... Au fost descoperite atunci ruinele unei mănăstiri bizantine şi un cimitir iudeo-creştin din secolul întâi cu urme de mor-minte şi

plăcuţe funerare scrise în limbile aramaică, greacă şi ebraică, precum şi vechi simboluri creştine în Graffitti. S-au găsit atunci şi sarcofage scumpe din vremea romanilor, cu ornamente de o rară frumuseţe: forme de plante, motive geometrice etc. Aflăm că toate acestea se păstrează în *Muzeul Flagellation* de lângă Capela Biciuirii. Neştiind de ele când am fost acolo, n-am avut fericirea să le vedem…

… Ne apropiem cu inima strânsă de mica bisericuţă cu o arhitectură aparte de pe coasta Muntelui Măslinilor... Sfântul Luca descrie în Evanghelia sa că în Duminica Floriilor, Mântuitorul coborâse pe aici spre Ierusalim, înconjurat de ucenici şi de mulţime… Privind spre cetatea pe care adeseori o cercetase, El Se opri în acest loc şi lăcrimase pentru ea… Ştia bine că peste numai cinci zile avea să fie scos prin partea cealaltă a ei şi dus spre *«Locul Căpăţânii»*. Nu încălecat pe asin şi aclamat ca un împărat, ca azi, ci desculţ, cu crucea în spate şi huiduit ca cel mai mare făcător de rele... Scrutând evenimentele ce urmau să vină curând peste Ierusalim, Mântuitorul lăcrimase de mila lui şi a locuitorilor săi care aveau să plătească împreună cumplitul preţ al lepădării de Dumnezeu şi al necunoaşterii vremii cercetării mântuitoare... (Luca 19, 41-44).

În momentul ajungerii noastre, capela de forma bobului de lacrimă era plină cu un grup de peregrini spanioli aşezaţi la rugăciune în faţa Altarului îndreptat spre Ierusalim… În-genunchem şi noi în absida cealaltă dinspre răsărit care era liberă şi-I spunem Domnului mulţumirea şi recunoştinţa noastră în limba strămoşilor de departe pentru binefacerile Lui revărsate peste noi toţi prin toată zbuciumata istorie de care am avut parte… O, de câte şi mai câte ori va fi lăcrimat El chiar pentru noi şi pentru neamul nostru, aşteptându-ne întoarcerea, înainte de a fi prea târziu!... Încercăm apoi să-I cerem iertare Domnului pentru toată vina noastră pe care ne-a plătit-o El şi prin lacrimile vărsate pe acest loc sfânt…

Pe soclul de marmură al Sfintei Mese, desluşim un prea-frumos mozaic: o cloşcă ce-şi ocroteşte puii sub aripi… Este imaginea plastică a cuvintelor Domnului, rostite atunci printre lacrimi: *„... Ierusalime, Ierusalime, care-i omori pe profeţi şi-i ucizi cu pietre pe cei trimişi la tine, de câte ori am vrut să-i adun pe fiii tăi aşa cum îşi adună cloşca puii sub aripi, dar voi n-aţi vrut! Iată, vi se lasă casa pustie!...“* (Matei 23, 37-38).

Dincolo de Prestol este o fereastră deschisă larg spre Sfânta Cetate... Prin deschizătura ei se poate admira o privelişte deosebită a Salemului. Făcându-se între timp loc, ne apropiem de geam şi privim departe peste îngrămădirea de clădiri vechi... Undeva înspre mijlocul cetăţii, zărim cupola Bisericii Sfântului Mormânt de pe locul Golgotei de odinioară… Încercăm să cuprindem Ierusalimul nu numai din priviri şi nu doar prin fereastra asta, ci mai ales prin cea a istoriei, înfiorându-ne de împlinirea prin veacuri a profeţiei rostite atunci de Mântuitorul nostru, printre lacrimi…

… În secolul IV fusese ridicată pe locul acesta o biserică bizantină care a rezistat doar până la invazia perşilor, în anul 614. Clădiseră mai târziu aici o biserică şi cruciaţii, dar s-a ruinat şi aceea curând după înfrângerea armatei lor venită *„în numele Domnului“*... Capela franciscană de astăzi este o bisericuţă mică, ridicată în anul 1955 pe ruinele alteia din 1891. În interiorul rotondei în care ajunsesem, admirăm câteva fragmente de mozaic din veacul al IV-lea. Nu ştiu dacă undeva în lume se mai execută astăzi asemenea frumuseţi în care să predomine ca aici *simbolurile creştine* de la începuturi: *strugurele* şi *mielul, peştele* şi *corabia, porumbelul* şi… *boabe de lacrimi...*

„Măicuţa“ Emilia ne spune că absida originară ce adăpostise altarul întâii biserici de aici fusese în partea de răsărit a Capelei *Dominus Flevit,* acolo unde îngenuncheaserăm noi. În mijlocul acelei abside este o lespede de piatră însemnată cu Semnul Sfintei Cruci, înconjurată din trei părţi de un preafrumos mozaic în formă de covor: acolo fusese înfipt cândva piciorul Sfintei Mese… Călăuza noastră ne mai atrage atenţia asupra unei vechi icoane pe lemn de

aici, reprezentând-o pe Maica Domnului cu Pruncul Iisus, numită *«Dulcea Sărutare»...* Sărutăm şi noi cu evlavie colţul din dreapta al sfintei icoane şi ne închinăm suspinând: o, Prea Sfântă Maică a Domnului nostru Iisus Hristos, nedespărţită eşti tu pururi de Fiul tău, întocmai aşa cum şi El este până în veci nedespărţit de tine! Atât în ocară, cât şi în slavă... Fii veşnic binecuvântată, Acolo la Dreapta Fiului tău Divin, Împăratul Slavei! (Psalm 44/45, 11). Milostiveşte-te şi te roagă Lui mereu pentru omenirea întreagă, dar şi mai mult pentru aceia care încă n-au înţeles limpede acest adevăr pe care până şi pruncii îl pricep!...

În timp ce ieşim din intimitatea capelei, observăm dinaintea uşii o bucată de stâncă... „Măicuţa" Emilia ne spune că lespedea aceea a fost socotită întotdeauna locul de pe care vorbise Mântuitorul când a plâns… Ne închinăm înfioraţi încă o dată, întorcând privirile spre cetate şi admirând priveliştea ei, scăldată în razele soarelui de primăvară, apoi întoarcem spre poartă şi ne continuăm urcuşul spre vârf... Mai avem încă atâta drum de parcurs pentru azi!...

La *„Biserica «Pater Noster»"...*

Ceva mai sus de capela *«Dominus Flevit»,* aproape de vârful Muntelui Măslinilor, se află o biserică rămasă ne-terminată de veacuri. Este atât de deosebită de alte sfinte lăcaşuri atât prin construcţia ei, cât şi prin numele ce-l poartă: *Biserica «Pater Noster» – Tatăl nostru...* Ajunşi acolo, aflăm că cel dintâi locaş de rugăciune de pe acest loc fusese ridicat de Sfânta Elena, între anii 326-333, chiar deasupra peşterii în care Domnul Iisus rostise Predica despre Sfârşitul lumii şi Venirea Fiului Omului… (Matei 24, 3; Marcu 13, 3). În vremea primilor creştini, acel loc era tot pe atât de venerat precum *Peştera Naşterii* din Betleem şi *Sfântul Mormânt* din Ierusalim!...

Prima referire la această frumoasă biserică a fost găsită în jurnalul unei credincioase spaniole, pe nume Egeria, care făcuse în anul 384 un peregrinaj la Locurile Sfinte, numai că biserica a fost distrusă de perşi, în anul 614. Cruciaţii au descoperit ruinele ei şi au construit pe ele un alt locaş de închinare în anul 1106, dar şi acela a fost distrus în 1345… Pe la mijlocul secolului al XIX-lea s-a ajuns până acolo, încât palestinienii vindeau evreilor rămăşiţe din prima biserică de aici şi făceau din ele pietre funerare pentru cimitirul lor din Valea lui Iosafat!... Din pricina atâtor succedări de evenimente cumplite, se pare că locul exact al bisericii dintâi s-a pierdut...

Lângă ruinele vechilor altare, catolicii carmeliţi au ridicat între anii 1868-1872 o mănăstire de maici. Călugăriţele din acest ordin se nevoiesc toată viaţa în rugăciune particulară şi lucru de mână, fără să-şi părăsească niciodată chiliile. Nu vorbesc decât cu Dumnezeu, în rugăciune permanentă, şi cu duhovnicul, în ceasul mărturisirii. Până şi mâncarea şi-o primesc tot în chilie, printr-o mică ferestruică!...

În timpul săpăturilor arheologice efectuate în anul 1953 în interiorul Mănăstirii catolice «Pater Noster» s-au găsit ruinele mai multor biserici, precum şi morminte dintr-un cimitir creştin din secolul IV cu diferite inscripţii de nume ca: *Marta* şi *Maria, Salomeea, Femeia lui Lazăr* etc... Este posibil ca unele dintre acelea să fi aparţinut chiar Sfintelor Mironosiţe care L-au însoţit pe Mântuitorul până la capăt, slujindu-L *„din avutul lor"...* (Luca 8, 3).

Ne impresionează plăcile de majolică lipite de-a lungul pridvoarelor boltite în stil gotic, ca la *Yardenit…* Pe fiecare este scrisă rugăciunea *Tatăl Nostru* în peste o sută cincizeci de limbi ale pământului onorate să fie prezente aici, iar fiecare versiune este încadrată frumos într-un chenar floral... O bucurie aparte avem când descoperim textul în limba noastră, «limba vechilor Cazanii», aşezat imediat în partea dreaptă a Sfântului Altar!... De cealaltă parte, în stânga, este versiunea în limba poporului de la capătul pământului: *Ţara Soarelui-Răsare* – Japonia... Ne reculegem o clipă în apropierea Iconostasului, rostind înfiorat *Rugăciunea*

Domnească în graiul strămoşilor noştri… Apoi suspinăm fericiţi: Fii veşnic binecuvântat Tu, Preadulcele nostru Mântuitor Iisus Hristos, Care pe fiecare om l-ai învăţat să se roage Părintelui Ceresc în limba neamului în care s-a născut, cu vorbele şi cu specificul lui!... Slavă veşnică Ţie, Domnul nostru, Domnul popoarelor, Care pe toate le iubeşti, pentru că Mâna Ta le-a făcut şi le-a zidit şi numai ea le ţine!... (Deuteronom 33, 5; Psalm 118/119, 73).

În *„«Capela» Înălţării Mântuitorului“...*

De la Biserica Pater Noster ne îndreptăm spre un loc cu amintiri dintre cele mai duioase, din viaţa Mântuitorului: despărţirea de ucenici şi Înălţarea Sa la cer... (Luca 24, 50). Deşi acel loc sfânt se află foarte aproape de biserica în care ne-am închinat cu o clipă mai devreme, un sentiment de tristeţe ne cuprinde când aflăm că el nu este în proprietatea creştinilor, cum ar fi absolut normal, ci de sute de ani este în mâna musulmanilor!... Ne mângâiem întrucâtva aflând că şi acei oameni Îl recunosc pe Domnul Iisus, dar nu ca pe Fiul lui Dumnezeu, ci doar ca pe unul dintre profeţii Dumnezeului lor, pe Care ei Îl numesc *Allah!...*

Îndrăznim să intrăm în incinta atât de scumpă creştinilor din toate vremile, dar înstrăinată acum de veacuri îndelungi. Plătim la poartă taxa de intrare şi păşim în clădirea ce nu mai seamănă deloc a biserică. Înăuntru ne întâmpină o încăpere de formă circulară, dar rece şi fără nicio podoabă care să amintească de Măreţul Eveniment petrecut acum două mii de ani în acest loc. Ne apropiem de mijlocul rotondei pe pardoseala căreia este o porţiune de stâncă netedă, acoperită cu sticlă. Pe lespedea de piatră se disting bine două urme de tălpi omeneşti… Tradiţia creştină afirmă că sunt urmele lăsate de Mântuitorul nostru în momentul desprinderii Sale de pământ... Gândim emoţionaţi: urmele acestea ni le-a lăsat nouă, ca să nu uităm să păşim mereu după El, dar semnele cuielor din palme şi picioare, împun-săturile spinilor care I-au „încununat“ Fruntea şi rana din coasta Lui străpunsă de suliţă le-a luat cu Sine… Ca să mărturisească veşnic Cerului întreg şi mulţimii fără număr a celor răscumpăraţi Preţul Iubirii Lui nemăsurate faţă de făptura omenească pe care a iubit-o atât de mult… (Apocalipsa 7, 9; Ioan 3, 16). Şi de la care le-a şi căpătat de altfel!...

Ne reculegem câteva clipe în rugăciune mută, privind trist la câteva lumânări ce ard stinghere în apropierea locu-lui preasfânt al Înălţării Domnului, aprinse de alţi peregrini dinaintea noastră... Flacăra lor pâlpâie stânjenită parcă de soarta locului în care ard, veghind Piatra cu urmele neuitate, singuratecă şi „arestată“ aici… Doar ele mai amintesc discret că suntem într-un locaş sfânt!…

... În vreme ce ieşim, suspinăm de dorul Preaiubitului inimii noastre, ale Cărui urme le căutăm cu înfrigurare peste tot… Ne amintim de un vers al poeziei *„Cu Domnul spre Golgota“ (II),* scris de acelaşi poet nemuritor:

„… Groapa-i goală,
Petru plânge,
Ioan strigă cu suspine:
– Unde-ai mers, Iisuse Doamne, ia-ne şi pe noi cu Tine!“...

… Da, Doamne Iisuse, Te rugăm stăruitor: ia-ne ***şi pe noi*** cu Tine!...

… Părăsind acest loc atât de înstrăinat acum, ne amintim de momentul Înălţării Domnului, consemnat de Sfântul Luca în Evanghelia lui: *„… Atunci le-a deschis mintea ca să înţeleagă Scripturile şi le-a zis că aşa este scris şi că aşa trebuia să pătimească Hristos şi a treia zi să învie din morţi şi întru Numele Său să se propovăduiască pocăinţa şi iertarea păcatelor la toate neamurile, începând de la Ierusalim. «Voi sunteţi martorii acestora!... Iată, Eu trimit*

peste voi făgăduinţa Tatălui Meu, voi însă rămâneţi în cetate până ce vă veţi îmbrăca cu putere de Sus!». Şi i-a dus afară până spre Betania şi ridicându-Şi mâinile i-a binecuvântat. Şi pe când îi binecuvânta, S-a despărţit de ei şi S-a înălţat la cer...“ (Luca 24, 45-51).

Este atât de înduioşător chiar şi numai să gândeşti la momentul Despărţirii ucenicilor de Învăţătorul şi Domnul lor, Care îi căutase pe fiecare şi-i învrednicise apoi de cea mai slăvită chemare: *apostolia!...* Umblaseră cu El la propovăduirea Evangheliei de-a lungul şi de-a latul Ţării Sfinte mai bine de trei ani… I-au auzit glasul inconfundabil (Cântarea Cântărilor 2, 8), L-au văzut făcând minuni nemaipomenite, I-au simţit bunătatea şi grija duioasă faţă de slăbiciunile lor chiar şi în vremea de după Slăvita Sa Înviere, deşi în cel mai greu ceas al Lui ei Îl părăsiseră… Acum rămâneau singurei într-o lume nu doar străină, ci şi nespus de vrăjmaşă misiunii lor, pe-o vreme a cărei întindere ei n-o puteau întrezări atunci…

… Îngânduraţi şi cuprinşi de tristeţe, Sfinţii Apostoli priveau după Domnul şi Mântuitorul lor cum Se înalţă lin spre Slava din care venise, până când un nor s-a aşezat între ei şi El… Acest moment era însă atât de deosebit de acela petrecut pe Tabor! Acolo, norul îi acoperise doar pe Moise şi pe Ilie, în vreme ce Mântuitorul rămăsese cu ei şi-i îmbărbăta… Atunci se auzea din văzduh Glasul Tatălui, mărturisind pentru ei (şi pentru noi), întocmai ca la apa Iordanului: *„Acesta este Fiul Meu Cel iubit, pe Acesta să-L ascultaţi!“...* (Matei 3, 17; Marcu 9, 7). Acum însă nu se auzea niciun glas din cer, iar Preaiubitul inimii lor nu Se mai vedea din norul care Îl învăluise!... Cunoscându-le întristarea profundă, Domnul, Care Se arată întotdeauna plin de milă cu ai Săi, le-a trimis doi îngeri sub înfăţişarea a doi bărbaţi îmbrăcaţi în alb, spre a-i încredinţa încă o dată că nici chiar acum El nu-i lasă singuri: *„... Bărbaţi galileieni, de ce staţi privind la cer? Acest Iisus, Care S-a înălţat de la voi la cer, aşa va şi veni cum L-aţi văzut mergând la cer!...“* (Fapte 1, 10-11). Făgăduinţa acesta le-a dat puterea nădejdii neclătinate să întoarcă în Ierusalim la ceilalţi fraţi ai lor, care aşteptau în neuitata *„Odaie de sus“* şi să li se alăture lor în rugăciune… (Fapte 1, 13).

Cugetând la momentul despărţirii Domnului de Sfinţii Săi Apostolii, precum şi la atâtea alte despărţiri sfâşietoare trăite de noi înşine, ne vine în gând o răscolitoare cântare a marelui Traian Dorz, *«De ce mai este despărţire?»:*

„De ce mai este despărţire şi stări cu ochii-nlăcrimaţi,
şi-mbrăţişări sfâşietoare, când nu-i mai bine ca-ntre fraţi,
când nu-s cântări mai dragi niciunde, nici rugăciune mai cu har,
de ce aşa curând trec toate şi vine despărţirea iar?

De ce aşa de lungă-i vremea când stăm departe şi dorim
şi-aşa de scurtă-i clipa dulce ce-o stăm atunci când ne-ntâlnim?
Abia de ne privim prin lacrimi de când nu ne-am putut vedea,
abia ne-mbrăţişăm – şi vine o altă despărţire grea!

... O, despărţire, de ce oare mai trebuie şi tu să fii,
de ce plătim cu-atâtea lacrimi a noastre sfinte bucurii,
de ce sunt oare-atâtea piedici şi depărtare între noi,
când va fi oare Întâlnirea să nu mai mergem înapoi?...“

… În anul 387, Sfânta Elena ridicase aici pe locul Înălţării Domnului un mic altar în formă de rotondă. Apoi, o nobilă doamnă romană, pe nume *Pomenia,* a zidit alături o preafrumoasă bazilică în formă de octogon, numind-o *Imbomon,* adică *«Biserica de pe Colină».* Crucea ei luminoasă triumfa de pe culmea Muntelui Măslinilor şi putea fi văzută din orice parte a

Oraşului Sfânt… Dar cu toată măreţia ei – sau poate tocmai de aceea!... – splendida Biserică de pe Colină a fost distrusă de perşi în anul 614. Având însă o arhitectură nemaiîntâlnită, modelul ei a fost preluat la construcţia Moscheii Omar de pe Muntele Moria, cea în care n-am fost lăsaţi să intrăm...

Nu la multă vreme după pustiirea trecută, Patriarhul Modest al Ierusalimului refăcuse sfântul locaş de pe Muntele Eleonului, dar şi acesta a fost distrus apoi de aceeaşi vrăjmaşi de moarte ai Creştinismului!... În secolul XII, Cruciaţii au reconstruit pe ruinele bisericilor dinainte un sfânt locaş de mici dimensiuni, dar tot în formă de octogon… În anul 1187, cuceritorul Saladin l-a transformat în moschee, iar tot ce era prin jur a împărţit adepţilor islamului. Mai târziu, în secolul XIII, musulmanii i-au modificat forma iniţială, adăugându-i o cupolă sferică – şi aşa a rămas până azi. Totuşi, în ciuda tuturor pustiirilor de până acum, musulmanii permit zilnic accesul peregrinilor în *Capela Înălţării,* în afară de vineri când e ziua lor de odihnă.

Ca o mângâiere, aflăm că la Praznicul Înălţării Domnului le este îngăduit creştinilor să oficieze aici o Sfântă Liturghie. O singură dată pe an!... Dar… nu în rotondă, ci alături, în curtea acestui loc nespus de sfânt, unde se instalează de fiecare dată un cort care ţine loc de Altar... Cugetăm trist: o fi oare această înlesnire un favor făcut creştinilor sau tocmai o umilire? Şi nu ştim ce să răspundem!...

… Ne despărţim de locul preasfânt cu o întrebare dureroasă: suflete al meu, nu cumva şi inima ta se află „sub stăpânire străină“? Este ea oare deschisă permanent pentru Adevăratul ei Stăpân sau Lui I se deschide abia din când în când şi doar pentru câteva clipe?... Dacă este aşa, sileşte-te din răsputeri şi redă-I-o Lui întreagă şi pe totdeauna, ca să ţi-o umple El de lumină şi bucurie sfântă cum fusese în ziua înnoirii tale prin Taina Pocăinţei, Taina Naşterii din nou! (Ioan 3, 3-8). Altfel, ea va rămâne pe veci a vrăjmaşului care ţi-a cucerit-o cu viclenie şi ţi-o stăpâneşte cu sila, amăgindu-te că ţi-o lasă „liberă“ din când în când, ca să-I slujeşti ***şi*** lui Dumnezeu… Nu uita însă că El nu împarte cu nimeni moştenirea Sa: dacă nu este *întreagă* a Lui, cu mai puţin nu Se mulţumeşte!...

La *«Mănăstirea rusă a Eleonului»*

Însoţiţi de „sora Emilia“, binevoitoarea noastră călăuză, ne îndreptăm spre Mănăstirea Rusă din imediata apropiere. O mică pădure de brazi delimitează incinta mănăstirii de marginea satului arab *Kafr-eţ-Ţour...* Observăm că am fi putut ajunge aici şi venind direct de la Mănăstirea carmelită *«Pater Noster»,* dacă nu treceam şi pe la *Capela Înălţării.*

Tradiţia acestei mănăstirii este legată de măreţul eveniment cosmic petrecut pe culmea Muntelui Măslinilor: Înălţarea Domnului la Cer... Sfântul lăcaş de azi a fost ridicat de Biserica Rusă, între anii 1875-1878, pe ruinele unei bazilici din secolul al IV-lea. Aici a luat fiinţă apoi o impunătoare mănăstire de călugăriţe, cu hramul *Înălţarea Domnului…* În timpul săpăturilor arheologice efectuate în jur au fost găsite frumoase mozaicuri şi coloane de la prima biserică zidită aici. Este îmbucurător să afli că în Epoca de Aur a Creştinismului existau în împrejurimile acestea nu mai puţin de 24 de mănăstiri. Iată de câtă evlavie se bucura atunci Locul Înălţării Domnului în inimile credincioşilor care erau una!...

… Păşind în incinta mănăstirii, ne bucurăm să întâlnim imediat încă o compatrioată din inima ţării noastre: Măicuţa Isidora din Alba Iulia... Ne apropiem de biserica zveltă cu dorinţa să îngenunchem o clipă în ea, observăm însă că în acele momente măicuţele alergau de zor ca nişte harnice albine, făcând curăţenie... Bucurându-ne că avem prilejul să dăm şi noi o mână

de ajutor, cărăm câteva sfeşnice mari, destul de grele, cam peste puterile firavelor vieţuitoare. La capătul fericitei osteneli de care ne învrednicisem, primim multe mulţumiri din partea „mireselor lui Hristos“ de pe Muntele Eleonului...

O altă măicuţă din neamul nostru, mai înaintată în vârstă, ne spune cu ochii umezi de dor sfânt – poate şi de ţară! – câteva cuvinte în limba tinereţii ei, pe care zice că n-o poate uita nicicând: *„... Domnul Iisus S-a rugat până şi pentru duşmanii Săi! O, cât ar trebui să învăţăm noi din asta!...“* Da, într-adevăr, cât ar trebui să medităm noi la acest adevăr! Şi nu doar să cugetăm, ci *să facem* aşa ca El, iubind şi iertând pe oricine, întocmai cum am fost şi noi iubiţi şi iertaţi de Dumnezeu... Pentru acest har ne şi rugasem în taină câteva clipe, ajunşi în Sfântul Altar cu sfeşnicele cele mari şi grele, abia ieşite din mâinile vrednicelor călugăriţe şi strălucind de curate ce erau...

Măicuţele ne spun apoi că în colţul de sud-est al bisericii este păstrată într-un loc de cinstire deosebită o bucată de stâncă... Potrivit tradiţiei, acolo a stat Maica Domnului în momentul Înălţării la cer a Fiului ei Preaiubit, eveniment care s-ar fi petrecut pe locul unde este acum turnul cel înalt… Cugetăm fericiţi: dacă Maica Durerii stătea zdrobită pe Golgota, privind la răstignirea Unicului său Fiu, acum privea transfigurată de fericire la slava Lui dumnezeiască, în care ea crezuse cu neclintire încă din ceasul Bunei Vestiri… (Luca 1, 28-33).

Aflăm că biserica rusească are un uriaş clopot, care a fost turnat în Finlanda, iar clopotniţa în care stă este cea mai înaltă construcţie din Ierusalim şi chiar din întreaga Palestină: 65 metri. Cine poate urca cele 214 trepte de piatră ale acelui turn cu şase nivele, este încântat să vadă Ierusalimul până hăt departe, localităţile Betfaghe şi Betania, precum şi pustia către Marea Moartă şi Munţii Iudeii...

Ieşind din Biserica Eleonului, Măicuţa care ne însoţise ne arată în partea de răsărit un paraclis cu hramul *«Aflarea capului Sfântului Ioan Botezătorul»* şi încercă să găsească pe cineva să ne deschidă uşa sfântului lăcaş, dar în zadar... A trebuit să ne mulţumim doar cu înconjurul bisericuţei ca în Dimineaţa de Paşti, încercând să zărim câte ceva prin ferestrele ei… Măicuţa ne spune că paraclisul fusese înălţat pe locul unei mănăstiri armene din secolul VI şi că în el se păstrează preafrumoase mozaicuri cu simboluri creştine din biserica de oarecând, amintind de Jertfa Mântuitorului: pelicanul şi mielul, strugurele şi peştele... Mai aflăm că în pardoseala pronaosului se află o scobitură îngrădită şi acoperită cu un covor... Acolo fusese ascuns o vreme capul Sfântului Ioan, Înainte-Mergătorul Domnului, după uciderea sa de către călăii lui Irod. O tradiţie spune că el a fost adus şi ascuns aici de către Ioana, soţia ispravnicului Cuza de la curtea aceluiaşi Irod (Luca 8, 3). Mai târziu, când au fost descoperite aceste sfinte moaşte, creştinii înălţară în acel loc o biserică. O altă tradiţie aminteşte că tot aici în apro-pierea Ierusalimului stătuse ascuns o vreme tânărul rege David, urmărit de oamenii lui Saul… (1 Samuel 19, 18).

… Cugetând la amintirile sfinte culese şi de aici, ne rotim prin curtea Mănăstirii Înălţării Domnului… Aleea principală e atât de impresionantă, străjuită de chiparoşi, eucalipţi şi măslini. Din loc în loc sunt ronduri cu flori şi arbuşti ornamentali. Minunată este şi livada mănăstirii care are peste 500 de măslini cu rod, iar lângă ea se află cimitirul frumos îngrijit al măicuţelor care vieţuiesc aici în aştepta-rea plecării *Acasă...* Aflăm că în obştea mănăstirii au trăit mai întotdeauna şi călugăriţe romånce: în prezent sunt douăsprezece!... Este aici în complexul mănăstirii şi un muzeu cu o galerie de tablouri celebre ale ţarilor Rusiei, dar nu mai avem timp să vizităm şi acele minunăţii! Acum dorim să cercetăm mai degrabă un alt loc sfânt de pe colina Muntelui Măslinilor, care aminteşte de primele Arătări ale Mântuitorului de după Învierea Lui Slăvită...

*
* *

„Puterea unui creştin se măsoară după lumina ce o revarsă şi el în lume“...

Preot Iosif Trifa

Lângă *«Biserica Peregrinilor Galileieni»...*

La ieşirea din mănăstire, întâlnim cu bucurie un compatriot care ne spune că îşi câştigă pâinea de-o bună vreme în această depărtare. Ne înduioşăm însă aflând că încă nu are acte în regulă şi din această pricină trebuie să umble ca un fugar... O Dumnezeule al strămoşilor noştri credincioşi, îndură-Te şi-i adună cât mai curând acasă şi pe fiii neamu-lui nostru cei risipiţi printre popoare, întocmai cum fuseseră fiii lui Israel în vremile de demult şi mai sunt încă!...

Însoţiţi de „măicuţa“ Emilia, ne îndreptăm spre un alt loc important de peregrinaj de pe această culme a Muntelui Măslinilor, ceva mai înspre nord, numit *«Viri Galileai»*. Era tocmai ceasul amiezii! O mulţime de copii umpleau strada cu voioşia lor nevinovată, mergând sau întorcând de la şcoală... Observăm că în zona aceasta cei mai mulţi sunt copii de-ai palestinienilor. Privindu-i, ne întrebăm: câţi oare dintre ei ştiu sau doresc să afle câte ceva din evenimentele mântuitoare petrecute odinioară chiar pe locurile acestea, pe care ei vieţuiesc? Îşi pun ei oare întrebări când văd că atâţia peregrini din toată lumea le cercetează – sau nu observă chiar nimic?...

… Ajungem în faţa unei porţi deschise pe stânga drumului şi îndrăznim să trecem dincolo de ea, de vreme ce nimeni nu ne opreşte. Observăm imediat că am intrat în incinta unei mănăstiri greceşti… Ceva mai încolo, se înalţă în faţa noastră un turn de clopotniţă fără acoperiş în care atârnă nemişcate acum câteva clopote mari... În apropierea lor şi a bisericii vechi de lângă ele este un loc împrejmuit ca un altar, străjuit de două icoane… Ne apropiem şi observăm că pe pavajul vechi sunt două coloane de piatră de circa un metru înălţime, având deasupra câte o cruce… O tradiţie spune că aceste coloane provin din Biserica Eleonului, zidită de Sfânta Elena, şi că cele două coloane amintesc simbolic de cei doi bărbaţi înveşmântaţi în alb care îi mângâiaseră pe Sfinţii Apostoli în timp ce priveau după Domnul lor Care Se înălţa în văzduh… Cutremuraţi de sfinţenia locului pe care am ajuns, ne închinăm cu ochii îndreptaţi la cele două icoane vechi... Una Îl înfăţişează pe Domnul Iisus stând de vorbă cu Cei Unsprezece, înainte de momentul Înălţării Sale, iar cealaltă Îl arată desprins de pământ, în timp ce urca spre cerul din care venise pentru a-Şi răscumpăra creatura căzută în robia Vrăjmaşului...

De la „măicuţa“ Emilia aflăm pricina pentru care locul acesta fusese numit *«Mica Galileie»:* cu prilejul marilor sărbători iudaice, galileienii care veneau la Ierusalim poposeau aici… În acest loc, aflat la circa 500 m de *«Biserica Eleonului»,* Mântuitorul li Se arătase Celor Unsprezece după Slăvita Sa Înviere, întocmai cum li se vestise Sfintelor Femei la Mormânt (Matei 28, 1-10 şi 16-20). Aici i-a încredinţat Domnul de Atotputernicia Sa şi de aici i-a trimis El la propovăduirea Evangheliei spre toate neamurile pământului, fără nicio deosebire... (Matei 28, 16).

… În dreapta noastră era o veche capelă bizantină, cu uşi mari de fier aşezate sub cele trei arcade de deasupra intrării… O scriere apocrifă spune că în acest loc se afla Maica Domnului când un înger i-a descoperit apropierea plecării sale din lume… El îi dăduse atunci o ramură de palmier ca semn de biruinţă înaintea intrării sale în cerul Fiului şi Dumnezeului ei... Noi

însă ne întristăm de faptul că la ceasul acesta de amiază şi Casa Domnului de aici îşi are uşile ferecate… Mai suspinăm încă o dată, precum făcuserăm de multe ori în peregrinarea noastră prin Ţara Sfântă: ce păcat să nu te poţi închina nestingherit *la orice ceas* al zilei *în bisericile* Ţării Sfinte, când tocmai pentru asta ai venit de la atâta depărtare!...

Ceva mai încolo de aceste vestigii începe o livadă de măslini împrejmuită cu zid. Dincolo de gard se zăreşte o bisericuţă şi câteva clădiri modeste despre care aflasem că au fost ridicate în anul 1881. Acolo este sediul de vară al Patriarhiei Ortodoxe din Ierusalim…

Pregătindu-ne să plecăm şi din acest loc cu rezonanţe atât de duioase, ne amintim de Ziua Învierii când Sfinţii Apostoli se vor fi întors la „Odaia de sus“ de pe Sion, fericiţi că-L văzuseră pe Mântuitorul lor care biruise Moartea… (Matei 28, 10). Vom întoarce şi noi de aici, dar nu către Sfânta Cetate, ci înspre Betfaghe, localitatea care se află în apro-piere, pe drumul ce duce la Betania... De aici însă „măicuţa“ Emilia, binevoitoarea noastră călăuză pe Muntele Măslini-lor, nu ne mai poate însoţi: drumul ei duce înapoi la Ierusalim... De acum va trebui să mergem din nou singuri...

Spre Betfaghe...

După reperele primite de la măicuţele românce din Mănăstirea rusă a Eleonului, coborâm pe culmea lină a Muntelui Măslinilor, pe drumul spre Betfaghe. Ceva mai la nord de *«Biserica Pater Noster»* rămân în urma noastră 36 de firide, numite *«Mormintele Profeţilor»*… Tradiţia evreiască spune despre acele scobituri în pământul pietros că ar fi mormintele prorocilor Hagai, Zaharia şi Maleahi, care trăiseră în secolul V înainte de Naşterea Domnului. Se pare însă că acolo fusese un mormânt comun în care creştinii de dincolo de Iordan îşi îngropau morţii în apropierea Ierusalimului… Pe pereţii exteriori sunt mai multe inscripţii foarte vechi, care vor fi având câte ceva de destăinuit trecătorului avizat… Cum însă noi nu le putem descifra mesajul, trecem mai departe şi ajungem curând în Betfaghe, localitate aşezată pe drumul ce coboară spre Ierihon, chiar pe culmea dinspre răsărit a Muntelui Măslinilor. În traducere liberă, *Betfaghe* înseamnă *„Casa smochinilor necopţi“...* Această localitate are acum înfăţişarea unui orăşel, dar în vremea Mântuitorului fusese doar un neînsemnat sat de agricultori şi crescători de animale!...

... Lăsăm gândul să zboare neoprit peste cele două milenii ce s-au scurs de când Domnul urca pe aici pentru ultima oară, dinspre Ierihon!... De lângă răscrucea drumului ce lega Ierihonul de Betania şi de Ierusalim, El îi trimisese pe doi dintre ucenici, zicându-le: *„Mergeţi în satul care este în faţa voastră* [Betania] *şi îndată veţi găsi o asină legată şi un mânz cu ea; dezlegaţi-i şi aduceţi-i la Mine!...“* (Matei 21, 12; Marcu 11, 1-11; Luca 19, 29-38).

Pentru intrarea Sa triumfală în Ierusalim, Mântuitorul alesese să încalece nu *„un cal lipsit de pricepere“,* pe care îl poţi struni doar *„cu frâu şi zăbală...“* (Psalm 31/32, 9), ci un asin blând şi supus, simbol al smereniei şi păcii!... În urechile noastre răsună ecoul cuvântului profetic ce se împlinea chiar în acel moment pe locul acesta: *„Iată Împăratul tău vine la tine blând şi şezând pe asină şi pe mânz, fiul celei de sub jug!...“* (Matei 21, 5).

Cugetând la aceste lucruri, suspin: suflete al meu, dintre care purtători de poveri pentru Domnul eşti tu? Unul blând şi smerit, precum tânărul asin pe care a şezut Mântuitorul atunci – sau unul nărăvaş, pe care nici zăbala şi biciul încercărilor nu-l mai cuminţesc?... Dă-ţi tu singur răspuns şi ia aminte la ce-ţi spune acest cuvânt!...

Locul încălecării Domnului pe asin nu se cunoaşte precis, dar memoria primelor veacuri creştine îl situase la sud de localitatea actuală *Kefr-Et-Tur,* unde este azi *Curtea Franciscanilor.*

… Ajungem curând în faţa unei preafrumoase biserici zidită din piatră albă şi coborâm din şosea pentru a intra în ea!... Ne apropiem de Sfântul Altar deschis şi îngenunchem în mută adorare. O, dacă am purta şi noi acum în mâini *„semnele biruinţei",* iar în inimă, divina cântare a celor de atunci: *„Osana Fiului lui David; binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului! Osana întru cei de sus!"...* (Matei 21, 9). În sărăcia noastră însă nu avem decât oboseala drumului încins de soarele fierbinte şi abia doi stropi de rouă în ochi!...

Ne minunăm apoi privind bolta de deasupra Sfântului Altar pe care Mântuitorul este zugrăvit şezând pe asin, urmat de ceata Celor Doisprezece şi a Sfintelor Femei. Se văd ieşindu-I în întâmpinare mulţimile din Ierusalim. Şi unii, şi alţii poartă în mâini ramuri de palmier… De-a lungul pereţilor interiori ai bisericii o mulţime de scene biblice redau frumos în modul „sepia" Intrarea Domnului în Ierusalim… Printre cei care Îl aclamă pe Mântuitorul acum, este la loc de frunte Lazăr cel înviat, împreună cu Maria şi Marta, surorile lui! Cine putea fi atunci mai fericit şi mai recunoscător Domnului ca cei trei fraţi? Dar nici Zacheu cu sicomorul lui nu este trecut cu vederea aici!...

În semn de aducere-aminte de sfintele evenimente petrecute în apropiere, a fost zidită aici o biserică prin secolul al IV-lea. Localitatea Betfaghe, fiind aşezată în imediata vecinătate a Betaniei, devenise un loc însemnat de peregrinaj creştin în amintirea duioasei întâlniri dintre Mântuitorul şi surorile lui Lazăr când acesta era mort şi pus în mormânt de patru zile... Cândva, de aici pornea tradiţionala procesiune de Florii, obicei păstrat din primele veacuri până azi!...

Franciscanii au zidit capela actuală în anul 1883 pe ruinele unei vechi biserici care păstrează încă picturi din vremea cruciaţilor. Este aici şi o piatră tăiată din stânca originară, despre care se spune că ar fi aceea de pe care Mântuitorul încălecase pe asin în Duminica Floriilor... În perioada anilor 1950-1955, capela a fost restaurată şi împodobită cu pictură în frescă, adăugându-i-se şi un turn la intrare...

În căutarea Betaniei...

După ce ieşim din incinta sfântului locaş franciscan, ne îndreptăm spre Betania, despre care ştiam din Sfânta Evanghelie că este foarte aproape, nu doar de Betfaghe, ci şi *„de Ierusalim, ca la cincisprezece stadii"*… (Ioan 11, 1 şi 18). Imediat ce ieşim în şosea şi cotim puţin la stânga, observăm nedumeriţi o clădire nouă care, deşi nu fusese finisată, părea distrusă nu de mult de o explozie sau bombardament! Oftăm cu un fior de spaimă: *„Nu-i încă pace sub măslini!"...*

Trecem înainte pe lângă dărâmături pe drumul ce ducea până de curând spre Betania, dar aflăm imediat de la doi militari israelieni care se întorceau tocmai din direcţia aceea, probabil de la vreun post de pază, că acum nu mai e per-misă intrarea pe acolo… Ne întrebăm singuri: ce să facem oare ca totuşi să ajungem acolo?... Observăm în dreapta drumului o frumoasă biserică nouă şi ne îndreptăm spre ea. În preajma sfântului locaş odihnea o măicuţă în vârstă, după ce se nevoise din răsputeri să stingă focul de pe pajiştea uscată din jur, provocat de o mână păgână... Aflăm şi de la ea că în vremea Mântuitorului, Betania era aşezată foarte aproape de Betfaghe: începea chiar din vecinătatea cimitirului de alături. Binevoitoarea măicuţă aduse apoi cheia de la biserică şi păşim fericiţi înăuntru, ca să ne închinăm. În faţa noastră se înalţă un iconostas lucrat frumos în lemn de măslin... Ne aplecăm genunchii pe pardoseala de marmură şi ne înălţăm mâinile şi inima spre Domnul Păcii nemaitulburate şi al

Iubirii celei fără de preţ, Care trecuse demult pe drumul cel închis acum poate pentru totdeauna...

Înainte să ieşim, ne mai rotim îndelung privirile fericite şi „sorbim“ frumuseţea icoanelor dinăuntrul Casei Domnului, mai ales a unei picturi mari, în frescă… Deasupra unei Cruci cu Iisus Cel Răstignit este zugrăvită o scenă neuitată cu mulţimile care-L primeau pe Domnul într-o înflăcărare fără seamăn… În timp ce Mântuitorul înainta spre Ierusalim şezând pe asin, câteva suflete fericite se desprind din gloată şi Îi aştern înainte hainele lor, în loc de ramuri de palmier, ca ceilalţi...

… Din biserica aceasta, numită *«Hristos Palmo»,* ieşim fericiţi şi recunoscători Domnului că ne-a scos-o în cale şi că am putut trăi în ea momente din cele rare... Coborâm apoi la drumul din dreapta bisericii, despre care aflasem de la măicuţa bătrână că duce spre Punctul de trecere în localitatea *El-Azarieh,* adică Betania de odinioară. Cândva, de la Ierusalim până în *„satul Mariei şi al Martei“* (Ioan 11, 1), erau circa 2,8 km, deci de la marginea satului unde ajunsesem am fi avut nevoie de numai câteva minute ca să ajungem la *Mormântul lui Lazăr…* Acum însă vom avea de parcurs mai mulţi kilometri până vom înconjura deluţul ce începe în dreptul bisericii în care ne închinasem. Neavând de ales, pornim înainte pe drumul cu totul necunoscut nouă…

După ce ajungem la punctul de graniţă cu *Teritoriile Palestiniene,* observăm că în acel moment suntem singurii trecători! Tinerii poliţişti evrei de frontieră ne permit trecerea fără probleme direct în Betania, pe drumul cel nou, „îngrădit“ de curând, ba ne mai dau şi câteva informaţii despre cum se ajunge la *«Lazarus Tomb»...*

În *„Mormântul lui Lazăr“…*

Ajungem curând în partea de vest a vechii Betanii, în faţa Bisericii ortodoxe Sfântul Lazăr, dar şi ea era zăvorâtă în ceasul acela... Trecem înainte şi coborâm câteva zeci de metri, apoi în dreapta drumului se iveşte o deschizătură în peretele de piatră, ca o uşă de intrare într-o pivniţă. O inscripţie în limbile ebraică, arabă şi engleză ne înştiinţează că acolo este intrarea în *Mormântul lui Lazăr…* Deasupra zidului se înalţă o moschee, semn că locul este în proprietatea musulmanilor, dar aceasta nu împiedică accesul peregrinilor creştini în adâncul mormântului. Intrăm în tunelul îngust şi ne strecurăm cu greu printre mai mulţi peregrini ruşi care tocmai ieşeau din locul unde fusese pus Lazăr. Treptele săpate în piatră sunt tocite de tălpile milioanelor de peregrini, care au coborât cei cinci sau şase metri în acest adânc. Ne uimim gândind ce multe dărâmături se vor fi grămădit aici de-a lungul celor două mii de ani, încât s-a ajuns azi la ciudata configuraţie a mormântului, de vreme ce intrarea în el fusese atunci la suprafaţă!...

Iată-ne ajunşi dedesubt într-o peşteră mică de circa 3 m pe 2, cu pereţii înnegriţi de fum. Aceasta reprezintă anti-camera mormântului propriu-zis, locul unde Mântuitorul a plâns, stând în faţa lespezii de piatră după care Lazăr fusese îngropat *„de patru zile“...* Ne cutremurăm gândind că din locul în care stăm noi acum Domnul poruncise să fie dată piatra la o parte, fără să ţină seama de cuvintele Martei că fratele ei *„deja miroase“...*

… Ce minunate sunt lucrările Domnului, dar şi cât de tainice şi de nepătruns se dovedesc ele în toată desfăşurarea lor pentru mintea noastră mărginită!... Pe fiica lui Iair, mai-marele sinagogii din Capernaum, Mântuitorul o trezise la viaţă *din patul* în care zăcuse şi la doar un ceas după trece-rea ei în veşnicie… (Luca 8, 49-56). Pe fiul văduvei din Nain îl înviase *din*

sicriu, după cel puţin o zi de la moarte, când era dus la groapă… (Luca 7, 11-15). Dar pe Lazăr îl ridicase *din mormântul* în care fusese pus de patru zile!...

Ajuns în faţa acestui mormânt care fusese o peşteră, Mântuitorul mulţumise *dinainte* Părintelui Ceresc pentru împlinirea rugăciunii *ce urma să I-o facă!...* El o vedea ascultată în totul încă de atunci când o rostea, deşi numai după aceea strigase cu glas puternic: *„Lazăre, vino afară!"* Şi mortul a ieşit atunci până în uşa mormântului, cu toate că mâinile şi picioarele îi erau legate în fâşii de pânză, iar faţa, înfăşurată în maramă... (Ioan 11, 3-46).

Murmurăm în acest adânc o rugăciune de mulţumire, pentru că şi pe noi ne-a strigat odată pe nume, ca să ieşim din moartea păcatului… Pe mine însă m-a izbăvit Domnul cu mulţi ani în urmă chiar din groapa în care, trupeşte, păşisem deja!... Simţim însă cu durere că mai întotdeauna rugăciunile noastre sunt lipsite de credinţă, necum să-I mulţumim încă *mai dinainte* lui Dumnezeu *pentru împlinirea* lor!...

Din locul în care eram, coborau încă trei trepte până în mormântul propriu-zis… O placă prinsă pe peretele înnegrit aminteşte de marea izbândă asupra Morţii petrecută aici. Pereţii peşterii sunt plini însă de zgârieturi, purtând urmele trecerii unor peregrini care şi-au „îngropat" numele în Mormântul lui Lazăr ca într-o carte de aduceri-aminte!...

Ajunşi aici ne amintim de expresia poetului neuitat că orice groapă în care vom fi puşi odată *„nu-i mormânt, ci numai pare",* nu-i *«loc* ***de veci****»,* ci doar unul *pe-o vreme!...* Din adâncul în care vom fi zăcut, la Învierea de obşte vom ieşi strigaţi de Acelaşi Glas Care răsunase odată aici: *„... Vino afară!".* Atunci, toţi cei din morminte vom ieşi în faţa Atotputernicului Judecător pentru Marea Confruntare!... Cei care au făcut cele bune vor învia spre viaţă abia de atunci veşnică, iar ceilalţi care au făcut cele rele, ca să-şi primească osânda, tot veşnică, pentru faptele lor netrebnice... (Ioan 5, 28-29).

O, suflete al meu, pregăteşte-te grăbit, căci ceasul acela bate la uşă!... Gândeşte cutremurat la *felul de strigare* cu care vei fi trezit tu atunci din somn: de glasul *unui Prieten,* ca Lazăr? (Ioan 11, 11). Sau de glasul de tunet al Înfricoşatului Judecător? (Matei 25, 41-46; Apocalipsa 6, 16-17).

… Dar minunea acestei învieri de netăgăduit mai adăuga încă „o filă neagră" la dosarul «Nazarineanului», pe care I-l întocmeau fariseii şi cărturarii cuprinşi de ură! Minunea aceasta I-a atras o întărită şi unanimă condamnare la moarte. Ba şi mai mult: ca să nimicească dovada acelei lucrări dumnezeieşti, i-au plănuit moartea şi lui Lazăr cel înviat!... (Ioan 11, 53; 12, 10-11). Iată până unde merge ura! Şi mai ales *ura religioasă!...*

Tradiţia creştină spune despre Lazăr că mai trăise mulţi ani după învierea sa, ajungând episcop în insula Creta… Abia acolo şi-a încredinţat el sufletul în Mâna lui Dumnezeu pentru veşnicie!

Despre Mormântul din Betania se ştie că în secolele IV-VII fusese împrejmuit cu un zid larg, în interiorul căruia se înălţa o biserică mare, cu trei naosuri, având pardoseala lucrată din mozaic colorat. Toată incinta aceea purta numele *«Lazarion».* De aici provine şi numele localităţii: *El-Aza-rieh.* Acest loc de peregrinaj creştin supravieţuise şi după pârjolirea persană din anul 614 până prin secolul XIII când a fost părăsit de tot. Mai târziu, după invazia din secolul al XVI-lea, musulmanii au zidit deasupra peşterii în care fusese înviat Lazăr moscheea de azi...

Ne pregătim să ieşim pe cele 27 de trepte înalte. Suntem fericiţi că Domnul ne-a învrednicit acum *doar să intrăm* în Mormântul lui Lazăr, nu *să şi rămânem* în el... *În mormântul nostru* încă n-am ajuns, dar nu suntem prea departe de marginea lui!...

... Urcând spre lumină, ne vine pe buze o şoaptă înfiorată: O Domnul şi Mântuitorul nostru, în Ziua Marii Învieri strigă-ne afară din *„peştera"* ***noastră*** cu acelaşi glas dulce cu care l-ai chemat pe prietenul Tău Lazăr atunci!... Şi încă de pe acum dezleagă-ne din neputinţă

„mâinile şi picioarele legate cu fâşii de pânză“... şi descopere-ne faţa cea *„înfăşurată* [încă] *cu mahramă“...* (Ioan 11, 44). Ca să Te vedem pe Tine încă de acum... Te rugăm!

La *«Mănăstirea Sfântul Lazăr»*

... Ajunşi afară, aflăm că de cealaltă parte de drum mai este o peşteră mare, numită şi ea „biserică“ (Keniset). Ne aruncăm privirile spre ruinele acelea din apropierea noastră: ele sunt urme din zidul unei mănăstirii benedictine de prin Evul Mediu... Apoi, ne îndreptăm spre măreaţa biserică din faţa noastră, închinată Sfântului Lazăr. Sus, pe frontispiciu, sunt trei mozaicuri preafrumoase. În mijloc, Sfântul Lazăr cu cârja episcopală în mână. În stânga lui, Marta cea harnică, gata să alerge la slujirea Domnului, iar în dreapta, Maria, sora lor care *„şi-a ales partea cea bună“,* aşteaptă şi acum cu braţele deschise după *Oaspele Cel Unic...*

Biserica din piatră albă a fost construită în anii 1952-1953, pe ruinele a două sfinte lăcaşuri ridicate prin secolele IV şi VI. Din acele zidiri au rămas până azi doar câteva porţiuni mari de mozaic, reprezentând Învierea lui Lazăr, Întâlnirea Domnului cu Marta şi Maria, Cina neuitată din casa lui Simon Leprosul... Tradiţia locului spune că aici fusese neuitata casă primitoare din Betania: *Casa Prieteniei...*

Intrăm cu evlavie şi fior în sfântul lăcaş, căutând un loc de îngenunchere. O linişte divină şi un aer răcoros învăluie toată Casa Domnului ca într-un balsam ceresc, răsfrângându-se şi asupra fiinţei noastre, prăbuşită în apropierea Sfântului Altar... Pe un piedestal sunt aprinse şase sfeşnice mari, iar între ele se înalţă o Cruce cu Iisus Cel Răstignit, învăluită în razele soarelui... Deasupra lui, un preafrumos mozaic Îl înfăţişează pe Domnul stând de vorbă cu Marta şi Maria, înainte de a ajunge la mormântul fratelui lor. Dedesubt, sunt scrise în latină nemuritoarele cuvinte: *„Eu sunt Învierea şi Viaţa!...“* (Ioan 11, 25). Un alt mozaic Îl zugrăveşte pe Domnul în faţa mormântului gol, iar pe Lazăr stând în picioare, încă nedezlegat, la uşa peşterii lui... (Ioan 11, 43-44). Nu este uitată nici scena din casa Martei în care harnica gazdă Îl rugase pe Domnul s-o trimită la slujire şi pe sora ei… Atunci Mântuitorul, Care o iubea şi pe ea (Ioan 11, 5), îi răspunsese cu înţelegere şi milă: *„Marto, Marto, pentru multe lucruri te îngrijorezi şi te frământi tu, dar un singur lucru trebuie! Maria şi-a ales partea cea bună, care nu i se va lua...“* (Luca 10, 41-42).

Cugetând la scena aceea, ne amintim cu duioşie că drumurile Mântuitorului treceau de fiecare dată prin Betania, fie coborând de la Ierusalim la Ierihon, fie întorcând spre Sfânta Cetate… În casa ospitalieră a harnicei Marta şi a contemplativei Maria, Domnul venea mereu cu bucurie, dar întotdeauna ostenit şi prăfuit după drumurile lungi... Dar nu venea niciodată singur, ci cu cel puţin doisprezece oameni după El!... Ei veneau în Betania pentru un strop de odihnă, pentru că acolo se simţeau mai bine ca oriunde!… (Luca 10, 38-42). Din pricina acelor stări binecuvântate, numele Betaniei rămâne neuitat şi va rămâne legat până în veci de cel al adevăratei prietenii, al iubirii duioase şi a călduroasei ospitalităţi, tot mai rare în lumea noastră...

La chemarea stăruitoare a celor două surori ca să le salveze fratele bolnav pe moarte, Mântuitorul venea tocmai din Pereea, ţinutul de dincolo de Iordan unde botezase Ioan... Nu putea să nu vină, pentru că El îi iubea cu aceeaşi ne-măsură şi pe Lazăr, şi pe Marta, şi pe Maria... Păruta Lui întârziere fusese numai prilejul prin care să se arate şi mai limpede lucrarea Dumnezeirii Sale (Ioan 10, 40-42; Ioan 11, 1-5).

… Din întâia biserică ridicată în Betania prin secolul VI au mai rămas abia doi stâlpi care se află în curte, o absidă situată în spatele altarului mare şi o porţiune de mozaic înăuntrul uşii… Cruciaţii ridicaseră aici în anul 1134 încă o biserică, dar şi din aceea au rămas doar

contraforturile şi mici porţiuni de mozaic nefinisat de-a lungul părţii de nord. În partea de apus se mai văd încă şi ruinele unei mănăstiri benedictine din veacurile trecute… Atât!...

Lângă „Casa Martei“...

După ce parcurgem circa 500 m de la mormântul lui Lazăr înspre răsărit, ajungem la un aşezământ ortodox grec: *„Mănăstirea Sfintelor Marta şi Maria“.* O altă tradiţie spune că pe acel loc fusese casa neuitată a fraţilor din Betania… Iubirea lor curată, slujirea lor dezinteresată şi prietenia lor sinceră Îl cuceriseră într-atât pe Domnul, încât ori de câte ori trecea prin apropiere, nu-i ocolea! Se pare că El nu Se simţea nicăieri mai bine ca sub acoperişul lor...

Aflăm că cea dintâi biserică din acest loc a fost clădită cu ceva timp înainte de anul 384, când peregrina Egeria făcuse referire la ea trecând pe aici. Acele ziduri au rezistat până prin secolul VII. Cu prilejul unor săpături din anul 1881, au fost găsite aici urmele unei vechi biserici de origine bizantină, probabil chiar cea din al patrulea veac... Biserica actuală a fost construită în anul 1883, iar turnul ei, în 1905.

... Scrutăm veacurile spre vremea binecuvântată de odinioară, „căutând“ în jur casa neuitată… O, ce puţin rămâne în urma trecerii omului pe pământ din toată osteneala alergărilor lui după *„cele de aici“!...* Încercând să refacem imaginea acelui cămin neuitat, ne amintim de emoţionanta poezie *«Cât de neuitată eşti!»,* scrisă de acelaşi mare om credincios care n-a ajuns trupeşte aici. Umblând însă mereu pe urmele Domnului, îi fusese dat să poposească din când în când *„şi în Betania“,* reţinând acest adevăr:

„Cât de neuitată eşti…, dar ce departe-i
azi a ta căldură, Casa Prieteniei:
dulcea ta-ncăpere, scumpă grija Martei,
dragostea lui Lazăr, inima Mariei!...

Cum era acolo zâmbetul de soare,
cum ningeau cireşii valuri de petale,
aşternând pe drumuri albele covoare,
pentru bucuria revenirii Tale!...

– Unde-i primăvara dulce de-altădată
când, peste portiţă, înflorea scumpia,
când umbla prin casă Marta, ocupată,
când vorbeai cu Lazăr, când cânta Maria!...

Cum era hotarul plin atunci de floare
şi întreg cuprinsul, plin de tinereţe,
plin era de cântec până-n larg de zare,
numai bucurie, numai frumuseţe!

Când urcai cu soţii calea pe colină,
Te-nsoreau cu raze lacrimile serii
şi-Ţi zâmbea căsuţa albă din grădină
cu înfiorarea sfântă-a revederii,

Iar în faţa casei, să-Ţi deschidă poarta,
arătând în zâmbet toată bucuria,
Te-aşteptau iubiţii: bucuroasă, Marta,
prieteneşte, Lazăr, lăcrimând, Maria.

Şi-n căsuţa albă ca o sărbătoare
de înduioşarea întâlnirii plină
răspândea miresme busuiocu-n floare
prin fereastra largă care da-n grădină...

… Cum au fost de scumpe clipele acele,
cât de neuitate şi de fericite!
... şi-astăzi, vai, Iisuse, n-a rămas din ele
numai amintirea umbrelor iubite!

S-a sfârşit frumoasa, dulcea lor poveste,
s-a plecat portiţa, s-a uscat scumpia,
dus de mult e Lazăr, Marta nu mai este,
plânge-n casa goală, singură, Maria...

Când Te vei re-ntoarce, vei găsi, Iisuse,
din ruini grăindu-Ţi neuitata şoaptă…
– căci când şi Credinţa, şi Nădejdea-s duse,
Dragostea rămâne, plânge şi aşteaptă!“

... Cu ce durere constatăm încă o dată şi noi că într-adevăr *„dulcea lor poveste“* s-a sfârşit de mult… „Portiţa“ casei cea pururi deschisă pentru Domnul şi ai Lui nu mai e de cine ştie când pe locul cunoscut… În locul ei s-a ridicat tot mai înalt şi mai gros „gardul dintre fraţi“!... „Scumpia“ s-a uscat şi ea între timp, pentru că a secat izvorul lacrimilor care s-o ude, de parcă nicicând n-ar fi curs... „Lazăr cel înviat“ (din moartea păcatului) e tot mai rar întâlnit prin lumea noastră, care s-ar vrea tot creştină… Iar harnica soră Marta, care îşi folosea toată energia slujind cu bucurie *numai Domnului,* îşi face tot mai rar simţită prezenţa printre oamenii de azi din ce în ce mai ocupaţi „cu alte treburi“...

Încercăm să ne aplecăm urechea să auzim «glasul pământului» şi parcă desluşim ecoul stins al unui plâns înăbuşit... Să fie oare plânsul Mariei, sufletul iubirii contemplative? Sau al Martei, după fratele ei care azi nu mai „învie“ aproape nicăieri în lume?… Nu ştim precis, pentru că aceste soiuri de lacrimi sunt întâlnite din ce în ce mai rar în vremea noastră. Ba şi când mai este ici şi colo, plânsul e tot pe atât de neînţeles sau chiar de contestat!... Pentru mulţi, rugăciunea în hohote de plâns ca pe vremea părinţilor noştri ori cântarea duhovnicească înlăcrimată par a fi ceva cu totul străin şi mai ales nedorit „creştinismului“ nostru postmodern, plin de sofisme şi de «teologii de catedră»... „Atât“ a mai rămas din casa neuitată a Betaniei de oarecând!... Şi atunci cum să nu pleci de aici plângând sfâşietor după acele vremi binecuvântate, apuse parcă pentru totdeauna? Şi mai ales cum să nu te rogi cu toată puterea pentru revenirea lor mai înainte de Întoarcerea Domnului cu slavă!...

Evocările Betaniei...

Ieşind din incinta *„Mănăstirii Sfintelor Marta şi Maria“*, aflăm că vizavi de aceasta este un bolovan numit *«Piatra Colocviului»*. O însemnare de prin anul 1106 spune că lângă el se comemora de o bună vreme încălecarea Mântuitorului pe asin în Duminica Floriilor… Începând din anul 1898 acel loc este în proprietatea franciscanilor. În anii 1952-1953 au fost efectuate acolo săpături arheologice, scoţând la lumină vestigii din secolul VI dinainte de Naşterea Domnului…

Piatra Colocviului marchează mai ales locul în care Se întâlnise Domnul cu Marta şi Maria. Acolo se desfăşurase înduioşătorul dialog dintre Domnul şi cele două surori zdrobite de durerea morţii fratelui lor… (Ioan 11, 20-35). Cugetând la acel moment, ne pare ciudat faptul că atunci când surorile lui Lazăr au auzit că vine Domnul, în întâmpinarea Lui a ieşit Marta, şi nu Maria, ca de obicei… De data aceea, Maria nu mai prididea să plângă în casa lor rămasă dintr-odată goală!... Suntem înclinaţi să credem că dacă n-o înştiinţa sora ei că Domnul *o aşteaptă* afară, Maria ar fi rămas în continuare să plângă în casă. În acel moment, lacrimile erau singura ei uşurare!... (Ioan 11, 20-30; Luca 10, 42). Mântuitorul Însuşi, ştiindu-le zdrobirea, venise atunci nu doar să le mângâie, ca un pământean, ci să le întărească şi să le bucure ca un Dumnezeu, cum ele nu-şi puteau nici închipui că mai este cu putinţă!…

Cu orice suflet, Dumnezeul Îndurărilor e nespus de bun, dar cu cei şi mai greu încercaţi este de o mie de ori mai mult! Cunoscând un strop din acest adevăr, cugetăm la cât de cutremurătoare trebuie să fi fost întâlnirea aceea de lângă bolovanul acesta situat între casa neuitată din Betania şi „locul de veci“ unde fusese pus Lazăr, încât Însuşi Domnul Iisus a plâns acolo ca orice muritor!... (Ioan 11, 5 şi 35).

… Undeva în câmpul de lângă noi, nu departe de casa Martei, se afla odinioară *Casa lui Simon Leprosul…* În casa acelui om bogat şi recunoscător Marelui său Binefăcător Care îl tămăduise de cumplita boală, Îi fusese pregătit cel din urmă ospăţ, cu doar şase zile înainte de Paştile cele adevărate, Paştile Domnului, când Se va jertfi Însuşi Mântuitorul nostru Iisus Hristos, *Mielul Care ridică păcatul lumii!...* (Marcu 14, 3; Ioan 1, 29).

O, ce sărbătoare nemaiuitată fusese în casa aceea atunci! Lazăr stătea la masă cu Prietenul şi Domnul său, Care îl înviase *din mormântul său* a patra zi... Maria, sora lui, presimţind că Preaiubitul sufletului ei nu mult va mai fi printre ei, într-o izbucnire de dragoste şi-a spart vasul de alabastru cu mir de nard şi I l-a vărsat pe cap… Toată casa lui Simon se umpluse atunci nu numai de bucuria prezenţei Domnului, ci şi de mirosul celor mai scumpe mirodenii... Era aceea îmbălsămarea Lui cu mir de mare preţ înaintea morţii Sale!... Şi toţi se bucurau de un ceas de părtăşie rară cum poate nu mai trăiseră până atunci…

Dar inima lui Iuda Iscarioteanul nu se putea umple nicidecum de bucurie şi mireasmă, ci numai de invidie şi judecată!... Pentru el, gestul neţărmuritei iubiri însemna risipă! Cu atât mai mult cu cât din cele însemnate de Sfântul Evanghelist Ioan se pare că sora lui Lazăr I-a uns Domnului nu doar capul, ci şi picioarele, ştergându-I-le apoi de praful drumului cu părul capului ei... (Matei 26, 6-13; Marcu 14, 3-9; Ioan 12, 1-8). Ca Maria din Betania mai făcuse doar femeia păcătoasă, pe la începuturile Evangheliei Sale, de aceea amintirea gestului unic al celor două *„risipitoare de mir“* rămâne neuitat până în veci!... (Luca 7, 37-39).

O, cum ni se cutremura în acel loc toată fiinţa, aducându-ne aminte de cântarea *«Din harfa unei fără seamăn!»,* inspirată dintr-o astfel de stare cerească!... De fiecare dată când o cântam, părea că sufletul ni se înalţă până undeva sus de tot, iar ochii ni se umezeau de-a binelea:

„Din harfa unei fără seamăn
iubiri aprinse pe pământ,
am vrut, cum am ştiut, Iisuse,
mai cald şi mai frumos să-Ţi cânt.

În orice vers am pus o parte
din inima ce le-a purtat,
în fiecare slovă-mi arde
un strop din duhu-nflăcărat.

Am vrut a dragostei văpaie
din Jertfa Golgotei s-o iau
şi miilor de inimi stinse
puternic foc ceresc să dau,

Să văd cum arde-ntreg pământul,
înalt şi larg, şi fericit,
în focul dragostei de Tine,
Iisus, Mântuitor Iubit!...

Dar cât sunt trist că nici cântarea,
ca tot ce-am spus şi ce-am făcut,
n-a fost nici naltă, nici fierbinte,
nici fericită cum am vrut.

Azi vin plângând ca Magdalena
când vasul scump şi l-a sfărmat,
ca nimenea din el pe urmă
să nu mai fie-nmiresmat.

Şi-mi sparg, Iisuse Dulce, harfa
cu care-am vrut aici să-Ţi cânt,
ca nimănuia după Tine
să nu-i mai cânte pe pământ,

Rugându-Te, măcar în ceruri
să faci să pot cânta aşa
cum toată viaţa mea din lume
am vrut, dar n-am putut cânta!...“

… Privesc tânjind spre locul casei ospitaliere de oare-când… Cu ochii înrouraţi de nenumărate amintiri sfinte, gândesc: o, câte n-aş avea să-I spun şi eu Domnului Iisus, Aceluia Care mi-a făcut atât de mult bine!... Întocmai ca pe leprosul Simon, El mă vindecase şi pe mine în urmă cu zeci de ani de boala de plămâni ajunsă în stadiu avansat, încât sângele gâlgâia în gâtlejul meu din ce în ce mai des… Dacă nu era intervenţia Mâinii Sale, aceasta m-ar fi dus sigur în mormânt, ca pe Lazăr... Dar acea neputinţă nu-mi fusese „spre moarte“, cum gândisem atunci, ci „spre slava lui Dumnezeu“! (Ioan 11, 4). Întocmai cum mi se destăinuise marele Traian Dorz pe la începuturile bolii mele: *„O, cât ne-am rugat noi Domnului* ***pentru asta****!“*... Numai că, în acel sfârşit de toamnă bihoreană, de pe la mijlocul anilor ’60, eu nu eram în stare să pătrund sensul cuvintelor sale!...

După aceste evocări atât de duioase pentru noi, ne gândim că e posibil ca *la casa asta* din Betania să fi fost trimişi cei doi apostoli după asin, iar proprietarul cel atât de darnic faţă de Domnul să fi fost chiar Simon Leprosul!... Pentru omul acela bogat, dar şi credincios, se pare că nimic nu era prea mult, când era vorba de Marele său Binefăcător, Care îl tămăduise de boala rămasă fără leac până astăzi...

… Oricât de duioasă fusese peregrinarea noastră prin Betania ea se apropie de capăt... Eram deja obosiţi de alergarea prin arşiţa zilei şi căutam un mijloc de transport ce duce înapoi la Ierusalim. Pe jos nu mai eram în stare!... Nu departe de locul unde eram, găsim un microbuz care urma să plece curând într-acolo, apoi coborâm cu el până undeva foarte jos, înspre partea de răsărit a Muntelui Măslinilor, pe un drum care, pe moment, ne îndepărta şi mai mult de Sfânta Cetate… În timp ce urcam din nou cei peste 700 de metri altitudine, la care se află *«Oraşul dintr-o bucată»* (Psalm 120/121, 1-3), realizăm că într-adevăr, potrivit Scripturii, *„Betania **era** aproape de Ierusalim"*... (Ioan 11, 18). Era, dar nu mai este!...

Deşi cuvântul «era» este forma verbului «a fi» la timpul imperfect care numeşte o acţiune trecută ce poate continua şi în prezent, ne întrebăm cu durere: de ce oare Apostolul Iubirii folosise în acest loc din Evanghelia lui cuvântul *„era",* şi nu *„este"* precum în alte locuri? Să fie oare pentru că acea fericită realitate avea să înceteze în vremile noastre, când *«Casa Mângâierii»* este despărţită prin gard chiar şi de Betfaghe, deşi şi acela este tot un sat palestinian!… Sunt oare într-atât de „primejdioase" *Prietenia sinceră* (cu Lazăr cel înviat) şi *Ospitalitatea largă* (din casa Betaniei), încât ele trebuie separate prin gard de *Oraşul Păcii* (rămas şi el astăzi doar un simbol)?... Sau pe fiecare dintre aceste virtuţi rare le aşteaptă pe pământ un viitor nefericit câtă vreme fiecare din noi nu-şi împlineşte datoria să le readucă *la prezent?...* Şi răspuns nu avem, decât strângeri de inimă şi lacrimi de dor după vremile acelea apuse de mult şi după revenirea lor cât mai curând cu putinţă!...

… Maşina ajunge curând lângă *Poarta Damascului* şi coborâm... De aici va trebui să mergem pe jos până la „casa noastră" de pe Ramban Street 33 din cartierul Rehavia. Pe drum, întâlnim o compatrioată din Ploieşti, însoţind o israeliteancă în vârstă pe care o îngrijeşte. Cu ce bucurie constatăm că amândouă vorbesc dulcea noastră limbă pe străzile Ierusalimului... Ne era şi dor să auzim aşa ceva!...

Ajunşi în casă, răsuflăm uşuraţi: dragii noştri de care ne despărţisem dis-de-dimineaţă erau în pace, dar ne aşteptau oarecum îngrijoraţi…

O, slavă Ţie, Domnul şi Însoţitorul nostru Minunat şi Bun, şi Binecuvântarea noastră cea foarte mare! Îţi mulţumim că şi azi ne-ai călăuzit şi ocrotit în pace prin atâtea locuri nu doar nespus de scumpe, ci tot pe atât şi de primejduite acum!... Dar Tu ai ascuns de ochii noştri fricoşi toate primejdiile acelea şi ne-ai descoperit numai frumuseţile, împreună cu un strop din înţelesul lor cel duhovnicesc…

În Muzeul Israelului…

După oboseala zilei trecute, ne trezim ceva mai târziu, apoi ne pregătim pentru cea de-a treia peregrinare prin Ierusalim, de data asta prin oraşul cel nou. Acesta se întinde atât la apus, cât şi la nord şi sud, cuprinzând Sfânta Cetate ca într-o strânsă îmbrăţişare… Descoperind aceasta, cugetăm: ce viitor binecuvântat este rezervat oricărui Prezent care îşi adânceşte rădăcinile într-un Trecut vrednic şi-l cuprinde între „ramurile" lui!...

La capătul dinspre vest al străzii „noastre" se întinde un parc imens, în mijlocul căruia se află *Knessetul*, Parlamentul Israelului. Apucăm pe strada din stânga acestuia şi ajungem curând în faţa unei clădiri orientale moderne prin poarta căreia intrăm în cea mai mare instituţie de cultură a Ţării Sfinte: *Muzeul Israelului,* supranumit *«Noua Acropole».* Se spune că un peregrinaj la Ierusalim care nu trece şi pe acolo nu este complet… La intrare, suntem supuşi unui control strict, precum la aeroport… Ajunşi înăuntru, aflăm că acest adevărat complex de arhitectură israeliană modernă, prin care trec în fiecare an mai bine de un milion

şi jumătate de vizitatori, şi-a deschis porţile în primăvara lui 1965. A fost conceput de un arhitect născut în Rusia vecină, *Alfred Mansfeld,* care pornise cu proiectul lui de la înfăţişarea unui sat de beduini ale cărui case de forma unor cuburi sunt aşezate pe o colină precum aceasta...

… O machetă uriaşă a Ierusalimului antic din anul 66 se află sub cerul liber, imediat dincolo de poartă... Această lucrare fusese comandată prin anii '60 ai secolului trecut pentru una dintre primăriile Ierusalimului, dar apoi a fost donată acestui centru de cultură atât de cercetat.

Stăm impresionaţi în faţa miniaturii Salemului de odini-oară, din care n-a mai rămas piatră pe piatră după anul 70, întocmai cum profeţise Mântuitorul… Te cutremuri când urmăreşti *în relief* drumul lung pe care îl făcuse Domnul Iisus în Joia Mare: din Betania până la Templu şi la Foişorul Cinei de Taină. Apoi, de pe Sion până în Grădina Ghetsimani de unde a fost dus sub escortă la Palatul Marilor Preoţi Anna şi Caiafa, iar în urmă, la Ponţiu Pilat, în Fortăreaţa Antonia din capătul de nord al cetăţii. Iar ca şi cum acesta n-ar fi fost suficient, până la palatul lui Irod de lângă Poarta Iaffa şi iarăşi la Pilat... Iar în urmă, până sus pe Dealul Golgotei, cu Crucea în spate şi încoronat cu spini, după ce o noapte întreagă fusese batjocorit şi lovit cumplit. Mai întâi în casa lui Anna, apoi în a lui Pilat, care nici atunci, nici după aceea prin veacuri nu s-a lăsat mai prejos… (Marcu 14, 65; Ioan 19, 1). O suflete al meu, plânge şi te roagă, pentru că Domnul plătise atunci nu doar păcatul lumii, ci păcatul tău, care n-a fost nici mai uşor şi nici mai puţin!...

… În imediata apropiere a *Machetei Ierusalimului* se află o clădire albă ca un cort, cu un acoperiş ciudat în forma unui bulb de ceapă. Modelul aceasta îl preluase arhitectul de la vasele de lut ars din *Peşterile de la Qumran* în care fuseseră adăpostite peste veacuri nepreţuitele *Manuscrise de la Marea Moartă.* Ne apropiem şi intrăm în „cortul" imens al Muzeului, numit şi *Templul* sau *Altarul Cărţii,* a cărui construcţie s-a ridicat la 100 de milioane de dolari, din care 85% au provenit din donaţii particulare. De fapt pentru «*Altarul Cărţii*» şi venisem, întrucât aici se păstrează cele mai vechi scrieri biblice din lume, descoperite *întâmplător* (?...) în anul 1947 de către un copil de beduin.

Coridorul îngust şi lung prin care pătrundem este întunecos, amintind de peşterile din vecinătatea Mării Sărate. Pentru a ocroti comorile de aici, nu pătrunde de afară nicio rază de lumină! Paradoxal, se pare că unul dintre cei mai buni „conservanţi" ai cărţii este… întunericul!

Intrăm în *Camera Sulurilor de la Qumran* şi dintr-o dată ne pomenim în vremea lui Isaia şi a celorlalţi proroci din Vechime… Ni se spune că, în afară de Cartea lui Neemia şi a Esterei, între manuscrisele de la Marea Moartă s-au găsit toate cărţile Vechiului Testament, ba încă din unele, mai multe exemplare. Privindu-le, gândim: ce muncă titanică şi îndelungă vor fi depus făuritorii manuscriselor de pe acele suluri care au o lungime de până la 734 cm fiecare!...

Ajunşi sub uriaşa cupolă, privim uluiţi la caseta metalică ce conţine o copie a Manuscrisului Prorocului Isaia, scris cu o sută de ani înainte de Naşterea Mântuitorului. Este singurul manuscris descoperit întreg în anul 1947 şi e desfăşurat pe un sistem de cilindri verticali precum era *Tora* în Vechime. Fiind unic în lume şi pentru a fi păstrat generaţiilor viitoare, sulul este protejat printr-un dispozitiv care îl retrage instantaneu într-un seif cu uşi de oţel. Acolo poate supravieţui până şi în eventualitatea unui bombardament atomic!…

O scară circulară ne duce şi mai jos… În vitrinele securizate sofisticat descoperim alte manuscrise sfinte, printre care unul ars de căldură, cu neputinţă de descifrat pentru ochiul de rând, nu însă pentru cel al cercetătorului!... Ceva mai încolo, descoperim cea mai veche Biblie completă în ebraică… Este un manuscris nepreţuit, rămas din secolul X, numit *Aleppo Codex.*

Un alt fragment de manuscris păstrat aici provine din aşa numita *«Era Tăcerii»* (secolele III-VIII) din care n-a rămas chiar niciun înscris ebraic… Fragmentul acesta a fost descoperit la sfârşitul veacului al XIX-lea, printre alte manuscrise vechi, într-un depozit de cărţi al unei sinagogi din capitala Egiptului. Suntem fericiţi să aflăm că acesta redă una dintre cele mai frumoase pagini poetice din cuprinsul Vechiului Testament: *Cântarea lui Moise*. Aceasta descrie minunea trecerii poporului lui Israel prin Marea Roşie, nimicirea vrăjmaşilor care îl urmăreau cu carele lor de război şi apropierea intrării lor în Ţara Făgăduinţei… (Ieşire 15, 1-19). În minte ne vin câteva versuri cu care începe acea minunată odă biblică, trecută prin condeiul măiestrit al neuitatului Traian Dorz:

„Eu Domnului cânta-voi, căci slava Şi-o arată,
El năpustit-a-n mare pe cal şi călăreţ,
în Domnul Cel Puternic tăria mea e toată
şi-al cântecelor mele temei de mare preţ.

El m-a scăpat, El este Stăpânul meu Cel Tare
şi Domnul meu, Cel Care în veci Îl voi slăvi,
El, Dumnezeul Unic al tatălui meu, Care
pe totdeauna-n viaţă doresc a-L preamări.

El e-un Viteaz războinic şi Domnul e-al Său Nume,
El aruncat-a-n mare pe Faraon şi-ai săi,
pe veci îi înghiţiră a Mării Roşii spume:
s-au pogorât în funduri de ape toţi cei răi.

Puternica Ta Dreaptă vestitu-Şi-a tăria,
cu Mâna Ta, o Doamne, zdrobit-ai pe vrăjmaşi,
Tu, prin mărimea-Ţi sfântă, vestindu-Ţi măreţia,
dobori în praf vrăjmaşii – şi-acolo sunt rămaşi.

Când Tu-Ţi porneşti mânia îi mistui ca pe trestii,
cu-a Ta suflare apa atunci ai grămădit,
s-au ridicat talazuri ca zidurile crestii
şi valurile-n mijloc de mări s-au întărit.

Zicea atunci vrăjmaşul: «Gonindu-i îi voi prinde,
îi voi prăda..., cu ură pe ei m-oi răzbuna.»
– Dar Tu-ai suflat, o Doamne, şi marea, cât cuprinde,
i-a 'coperit…, ca plumbul s-au afundat în ea!...“

Este surprinzător să afli că acest manuscris, deşi cu câteva veacuri „mai tânăr“ decât cel din urmă pergament găsit la Qumran, prezintă o asemănare izbitoare cu el în ce priveşte scrierea semnelor grafice. În ciuda vremilor cum-plite pe care le traversase poporul iudeu, scrierile sfinte treceau neschimbate de la o generaţie la alta… Este aceasta încă o dovadă de netăgăduit în sprijinul responsabilităţii şi corectitudinii pe care orice copist şi le asumă dintru înce-put: el *nu redactează,* ci *redă fidel* textul din faţa sa. *Nu adaugă* şi *nu scoate* absolut nimic!... Înaintea ochilor săi stă ameninţător avertismentul biblic: *„De va mai adăuga cineva ceva…, Dumnezeu va trimite asupra lui pedepsele scrise… Iar de va scoate cineva din cuvintele cărţii…, Dumnezeu va scoate partea lui din pomul vieţii şi din cetatea cea sfântă“…* (Apocalipsa 22, 18-19).

Ceva mai înainte, privim la uneltele de scris ale copiştilor medievali… Ele îmi amintesc de vremea binecuvântată a celor mai bine de douăzeci de ani în care folosisem zilnic întâi stiloul şi pixul, apoi maşina de scris, pentru multiplicarea manuscriselor Părintelui Iosif Trifa şi ale poetului Traian Dorz… Încercasem atunci pe cât am fost în stare să fiu credincios acelei munci. O, de câte ori, când eram obosit peste măsură, mai ales în timpul scrisului cu maşina, ale-geam mai bine să ard foile de hârtie chiar şi după zece-douăzeci de minute de lucru atunci când descopeream că am greşit un singur cuvânt pe care nu-l mai puteam corecta!... Mai bine reluam totul de la capăt, înmulţind orele de lucru sau întârziind finalizarea unui manuscris, decât să accept demolatorul *«merge şi aşa!»* – şi n-am regretat asta nicicând!…

… Traversăm apoi grăbit impresionantele grădini spre cele patru aripi ale muzeului aşezat pe colina şerpuitoare printre pini şi măslini… Admirăm peste tot numeroase colecţii de artă decorativă şi costume, bijuterii şi obiecte de cult, pictură şi sculptură, gravură şi fotografii, precum şi cea mai mare colecţie arheologică din Ţara Sfântă, toate aparţinând unor culturi şi perioade diferite, începând din antichitate şi până azi. În câteva din numeroasele firide ale zidurilor interioare sunt aşezate multe *lămpi de Hanuka, Sărbătoarea Luminii,* încercând să marcheze cursul vieţii de zi cu zi, începând de la venirea noastră pe lume şi până la plecarea din ea… În incinta Muzeului întâlnim şi patru sinagogi din secolele XVII-XVIII, cu decor şi mobilier originar din trei continente: Europa – Germania şi Italia, Asia – India, şi America de Sud – Surinam.

… Peregrinarea noastră prin incinta Muzeului Ierusalimului sfârşeşte pe platoul din vârful colinei, situat în vecinătatea Knessetului… Aici se înalţă opera unui sculptor indian, fiu al unei evreice: o clepsidră strălucitoare din oţel argintiu, înaltă de aproape cinci metri, întitulată *„Ierusalim – Răsturnând lumea cu susul în jos…“*. Aceasta face aluzie la cele două realităţi care se îmbină în istoria acestui oraş străvechi, întru devenire: sacrul cu profanul, ce este de jos cu ceea ce este de sus… Privind la imaginile întoarse pe dos de uriaşa clepsidră, ne uimeşte atât măiestria, cât şi fantezia artistului creator: cerul Salemului se reflectă în partea de jos, în timp ce noi şi peisajul din imediata apropiere suntem proiectaţi în cea de sus, dar răsturnat!…

Privind la această „minune“, am cugetat adânc: suflete al meu, ca într-o oglindă se reflectă umblarea ta prin lume! Şi nu doar pentru cei ce te văd azi, ci şi pentru aceia care vor veni mâine, în urma ta!... De Ochiul cel necruţător, care vede totul chiar şi în cel mai nepătruns întuneric, nu poţi să ascunzi nimic! Pe chipul şi pe faptele tale se întipăreşte limpede *lăuntrul tău* aşa cum este într-adevăr… Vezi dacă nu cumva „cerul“ tău şi umblarea ta prin lume arată tocmai «pe dos», precum imaginile din clepsidra asta, fiind astfel o pricină de poticnire pentru alţii! Nu uita înştiinţarea cumplită: *„Cine va sminti pe unul din aceştia mici care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui dacă şi-ar lega de gât o piatră de moară şi să fie aruncat în mare“…* (Marcu 9, 42).

Lângă Menora…

Părăsim incinta Muzeului Israelului, ducând cu noi nenumărate gânduri culese în peregrinarea prin el. Mai ales cele din *Templul Cărţii…* Poporul lui Israel fusese încă din vremea lui Moise un ***popor al cărţii;*** se cuvenea deci să aibă şi *un templu al ei,* pe „prestolul“ căruia să ardă necurmat *jertfa Cuvântului!* Vorbit şi scris. Fără să se mistuie, precum rugul de lângă Muntele lui Dumnezeu, Horeb (Ieşire 3, 2)… Aceasta, spre a dovedi până în veci nu doar că Scriptura este adevărată, ci şi că nicio forţă a Răului n-o va putea nimici. Chiar dacă

ar arde toate cărţile din lume!... Din întunericul peşterilor sau din străfundul minţilor luminate şi credincioase, ea va fi reconstituită iarăşi, aşa cum a mai fost: literă cu literă şi verset cu verset… Pentru că ea e *Cartea lui Dumnezeu,* scrisă cu degetul Lui şi sub inspiraţia Sa, întocmai cum fuseseră cele dintâi „pagini“ ale ei de pe lespezile de piatră cioplite de Moise la poalele Muntelui Sinai!… (Ieşire 34, 1-2; 2 Timotei 3, 16).

… După ce cotim la dreapta, ne apropiem de o clădire cu arhitectură orientală, foarte modernă, dar în ce priveşte dimensiunea, ca una dintre cele mai de rând… Acolo este sediul Parlamentului Israelului – *Knessetul.* Privindu-l din exterior, facem o comparaţie tristă cu dimensiunile faraonice ale *Casei Poporului* din capitala ţării noastre şi obrazul ne roşeşte când ne amintim de un proverb versificat de poetul Traian Dorz, care spune ironic:

„… Prostului nu-i şade bine dacă nu e şi fudul;
numai fudulia-l spune pe cel prost că-i prost destul!...“

Peste drum de Knesset descoperim un însemnat monument de artă religioasă israeliană: *«Menora».* Este acest «candelabru cu şapte braţe» unul dintre cele mai vechi şi prezente simboluri în viaţa poporului lui Israel, cum este *«troiţa maramureşeană»* la noi… Menora este atotprezentă, începând cu stema Israelului şi până în toate sinagogile din lume, în muzee şi chiar în cimitire, ca inscripţie funerară…

Aflasem că, după unii, Menora simbolizează *relaţia între Dumnezeu şi poporul ales* în vederea misiunii sacre ce-i fusese rânduită ca să ducă Lumina Divină la toate popoarele: *„… Te pun să fii Lumina neamurilor, ca să duci mântuirea până la marginile pământului…“* (Isaia 49, 6). Se şi spune că *atunci când Menora ardea în Templul din Ierusalim, lumina ei se răspândea cu putere în lumea întreagă…* Alţii spun însă că ea face referire la *relaţia omului cu Dumnezeu* – reprezentat prin axul central – şi către Care trebuie să se îndrepte permanent toate gândurile şi năzuinţele oamenilor. Ba unii spun că Menora aminteşte *de rugul aprins* de lângă Horeb în care i Se descoperise Dumnezeu lui Moise… (Ieşire 3, 2), sau chiar că aduce aminte *de Ziua de Odihnă,* aşezată în centrul celelalte şase zile de lucru…

Despre Menora sunt însă şi cel puţin două referiri biblice! Cea dintâi, din Cartea Ieşirii, spune: *„Să faci sfeşnic din aur curat… Să-l faci bătut din ciocan: fusul, braţele, cupele, nodurile şi florile lui să fie dintr-o bucată. Şase braţe să iasă pe cele două laturi ale lui: trei braţe ale sfeşnicului să fie pe o latură şi trei braţe să fie pe cealaltă… Vezi să faci acestea toate după modelul ce ţi s-a arătat în munte…“* (Ieşire 25, 31-37 şi 40). A doua este din Cartea lui Zaharia: *„Îngerul care grăia cu mine m-a deşteptat ca pe un om pe care îl trezeşti din somn şi mi-a zis: «Ce vezi?» – şi am zis: «… văd un candelabru cu totul de aur, cu şapte candele, iar deasupra candelabrului este un vas cu untdelemn din care pornesc şapte ţevi către cele şapte candele»…“* (Zaharia 4, 2).

… Privind la Menora din faţa noastră, dăltuită inteligent şi inspirat, gândesc mişcat şi rugător: O, popor al Domnului, când oare va veni vremea să-ţi dai la o parte marama care acoperă şi acum ochii şi faţa ta? Când oare ai să-L vezi limpede şi să-L primeşti pe Mesia Cel îndelung aşteptat de tine, dar şi mai îndelung aşteptat de El, Acela Care este Dumnezeul şi Mântuitorul părinţilor tăi credincioşi?!... Când vei reuşi oare să priveşti cu ochii sufletului tău *dincolo* de strămoşii pe care ţi i-ai încrustat atât de frumos în „icoana“ aceasta a Menorei, la Acela Care i-a chemat şi ales pe fie-care din ei, binecuvântându-i pe rând pentru statornicia credinţei lor?... Din „pulsul vremii“ simţim puternic că ceasul acela este tot mai aproape de tine, popor al lui Avraam, Isaac şi Israel!... (Romani 11, 26). Aşa să fie! Amin...

În Mănăstirea Crucii...

… De lângă Menora ce străjuieşte Parlamentul Israelului coboară o cărare ce duce spre *Valea Crucii* prin Parcul Rehavia. Apucăm pe ea şi ajungem curând lângă nişte ziduri înalte şi groase, întărite cu contraforturi, care arată mai mult a cetate decât a loc sfânt… Dar scopul acestor ziduri puternice fusese unul binecuvântat: să apere mănăstirea atât de primejduită în vremea zbuciumatului Ev Mediu... În mijlocul „fortăreţei“ se înalţă cupola bisericii, purtând o cruce de culoare maronie şi o clopotniţă pătrată, construită în secolul XIX, pe care două orologii măsoară timpul deodată. Dea-supra zidurilor flutură un drapel cu dungi albe şi lungi pe fond albastru, iar în colţul stâng de sus, o cruce albă, semn că Mănăstirea aparţine Patriarhatului Ortodox Grec…

Intrăm prin poarta scundă care ne obligă să ne aplecăm fruntea, ca la închinare profundă, şi coborâm cele câteva trepte până pe platoul din faţa bisericii. Aflăm că numele mănăstirii este legat de o străveche tradiţie ce spune că aici fusese locul din care se tăiase lemnul Crucii pe care a fost răstignit Mântuitorul nostru Iisus Hristos… Înainte să intrăm în această străveche Casă a Domnului ca să ne închinăm, încercăm să depănăm aici câteva file din istoria ei:

... Despre întâia biserică de aici sunt mai multe presu-puneri. Una spune că ar fi fost ctitorită de însuşi Constantin cel Mare, care a dăruit-o mai târziu regelui Georgiei. Acesta se convertise la creştinism odată cu poporul său în anul 327… Alta, reţine că a fost înălţată prin secolul V, fiind reparată pe la jumătatea secolului al VI-lea de împăratul Iustinian (527-565). După aceea a fost distrusă de perşi, în anul 614, şi a rămas o vreme în ruină. În anul 796 năvăliră arabii, care pustiiseră lăcaşul Domnului şi îi trecură prin sabie pe călugări... De furia năvălitorilor de atunci şi de după aceia au scăpat nevătămate doar câteva porţiuni din mozai-curile pardoselii, care se mai văd în faţa străvechiului altar.

Aşezământul monahal de azi a fost construit în secolul XI de câţiva călugări din Muntele Athos, finanţaţi de regele Georgiei. Prin secolul al XIV-lea Mănăstirea Crucii ajunge centrul comunităţii georgiene din Ierusalim. După înfrân-gerea cruciaţilor de către arabi în 1267, mănăstirea ajunge din nou în stăpânirea musulmanilor, care alungă călugării, dărâmă biserica şi ridică în loc o moschee… Abia în anul 1305, după numeroase presiuni politice bizantine, li s-a permis călugărilor să revină aici, astfel că numărul lor ajunsese la câteva sute. În secolul XVI, arabii au cerut ca mănăstirea să fie declarată moschee, datorită lăcaşului islamic de cult construit aici în secolul XIII, dar din fericire aceasta nu s-a întâmplat până azi…

Mănăstirea a fost renovată prin anul 1644, dar nu mult mai târziu, în 1685, georgienii pierd stăpânirea ei, trecând sub jurisdicţia Patriarhatului Ortodox Grec. După această „schimbare de stăpâni“, obştea mănăstirii a scăzut considerabil... Aflăm cu durere că mai târziu grecii au căutat să şteargă urmele lăsate de călugării georgieni (?...) în vieţuirea lor îndelungă. S-a mers până acolo că în anii 1970-1980 mai multe inscripţii vechi au fost acoperite cu altele greceşti, iar peste vechile fresce a fost aşternută… pictură în ulei!... Cugetăm întristaţi: ce vinovate şi urâte sunt oricând şi oriunde prozelitismul şi lupta pentru supremaţie! Aceasta însă de o mie de ori mai mult, când acel duel se desfăşoară pe tărâm religios…

Frescele de aici, revitalizate în secolul XVII, aparţin unei iconografii unice, îmbinând imaginile religioase cu cele sociale şi culturale din perioada secolului al XIII-lea. Unul dintre elementele distinctive de arhitectură ale Mănăstirii Crucii este însă monumentala biserică centrală, în acelaşi timp şi simplă, şi elegantă…

Uimiţi de cele aflate, ne purtăm paşii cu fior prin Casa Domnului, descoperindu-i comorile rămase peste veacurile frământate prin care a trecut: nenumărate icoane şi odoare sfinte de mare preţ... Ajungem în partea stângă a bisericii şi trecem printr-o deschidere în zid care duce

într-un coridor îngust. De-a lungul pereţilor, spre dreapta sunt multe picturi vechi cu însemnate episoade biblice: *Fuga lui Lot din Sodoma; Reîntâlnirea cu Avraam şi primirea celor trei seminţe de arbo*ri; *Lot seamănă şi udă seminţele* din care crescu un copac minunat, cu trei ramuri: în mijloc, cedru, în stânga, măslin, iar în dreapta, chiparos; *Tăierea copacului şi ducerea lui în Ierusalim* de către doi bărbaţi; *Pironirea pe Cruce a Mântuitorului* de către ostaşii romani sub privirile îngrozite şi neputincioase ale Maicii Domnului şi Evanghelistului Ioan; *Maica Domnului şi Maria Magdalena lângă Crucea cu Mântuitorul răstignit* etc…

Dincolo de coridorul îngust ajungem într-o capelă mică, ce are o masă ca de altar acoperită cu postav roşu… Sub ea, încadrată în marmură şi bronz se vede o gaură rotundă, punctul cel mai important de aici, marcând locul în care, după tradiţie, fusese cândva Arborele Sfânt…

Din toate aceste scene neuitate, reconstituim şi noi străvechea şi cutremurătoarea tradiţie a pomului din care fusese cioplită Sfânta Cruce… După izbăvirea lui Lot din Sodoma, Avraam îi dăruise nepotului său trei seminţe de arbori: una de măslină, una de chiparos şi alta de cedru, pe care Lot le-a îngropat în pământul de lângă cortul său şi le-a udat cu apă cărată din Iordan. Din ele răsări apoi un minunat copac trigemelar, ce avea trei vârfuri, potrivit seminţelor din care odrăslise: măslin, cedru şi chiparos…

După zbuciumata peregrinare prin Canaan, în cele din urmă Lot ajunge să-şi aşeze cortul în această vale din apropierea Salemului. Tradiţia spune că acesta fusese locul în care trăise şi strămoşul Adam şi că de aici a fost el dus şi îngropat pe Dealul Căpăţânii… Când Lot venise din vecinătatea Iordanului, adusese şi copăcelul lui şi îl răsădi aici… După veacuri şi veacuri, copacul minunat din această vale ajunsese să fie folosit pentru crucea unui osândit la moarte prin răstignire, iar Acela fusese *Iisus Nazarineanul,* Regele iudeilor, Mântuitorul lumii şi al nevrednicului de mine!…

… Ajungem din nou în faţa Sfântul Altar şi ne plecăm genunchii lângă mozaicul străvechi cu desene geometrice şi imagini de plante şi animale de pe la mijlocul primului mileniu. Din loc în loc observăm mai multe pete negre… Se spune că sunt urme de sânge de la martiriul din anul 796 când călugării de aici fuseseră trecuţi prin ascuţişul sabiei de către armatele musulmane… Încercăm să-I mulţumim Domnului şi Mântuitorului nostru, Care ne-a miluit cu harul ajungerii până aici şi Care ne izbăvise şi pe noi în chip minunat din atâtea primejdii pe care le credeam atunci fără ieşire… O, numai Braţul Domnului cel întins şi spre noi ne-a fost într-ajutor şi numai El ne-a izbăvit din toate! Simţim însă că nicicând nu vom fi în stare să-I mulţumim îndeajuns pentru mila Lui cea mare şi pentru bunătatea cea fără de margini pe care ni le-a arătat şi nouă, nevrednicilor…

Ieşind din biserică, ajungem în curtea interioară, apoi într-un labirint de chilii înşiruite în jurul zidurilor. Acolo vieţuise demult obştea mănăstirii, iar în vremurile mai liniştite au fost găzduiţi în ele peregrinii şi imigranţi georgieni care veneau la Ierusalim cu miile...

Mergând puţin şi mai înainte, ajungem în bucătăria cu vase vechi de gătit şi în trapeza lavrei cu mese lungi de marmură pe care se servea mâncare pentru obşte… În urmă, părăsim Mănăstirea Crucii şi ne îndreptăm spre „casa noastră“ din Ierusalim, ca apoi să mergem cu maşina la cel mai cutremurător loc din istoria poporului lui Israel şi chiar a omenirii: *Muzeul Holocaustului…*

Spre *«Memorialul Yad Vashem»*

… Prin aprilie-mai 1944 nu aveam decât şapte luni când mama cobora cu mine în braţe cei două sute de metri ce ne despărţeau de drumul principal al satului nostru… Voia să vadă şi ea acel „spectacol“ sfâşietor, alături de ceilalţi consăteni, care îşi petreceau îngroziţi vecinii lor

înghesuiţi în căruţe. Erau evreii!… În ţinutul nostru nu erau maşini pe atunci… Cu o zi înainte, jandarmii hortyşti (ai Ungariei în care fuseserăm integraţi cu forţa când Ardealul a fost rupt de patria-mamă) îi sechestraseră cu bagaje cu tot în sinagoga satului, pe care nu mai aveau voie s-o părăsească sub niciun motiv... Acum erau duşi pe Iza în sus, la vreo douăzeci de kilometri, într-un fel de centru în vederea deportării… Mai târziu, mama îmi povestea cum îşi înăbuşise atunci lacrimile în gât, privind la „călătorii“ îngrijoraţi peste măsură. Mulţi dintre ei presimţeau că n-o să revină niciodată la casele lor. Şi într-adevăr, din zecile de familii care locuiseră în satul nostru până atunci, nu s-a mai întors NICIUNUL!...

După ani şi ani am aflat uluit cum Hitler – după ocupa-rea Ungariei în martie 1944, în urma celorlalte ţări din Europa centrală şi de est pe care le cotropise mai înainte –, ordonase deportarea evreilor şi lichidarea lor, cum făcuse deja în Germania şi Polonia… Citisem mai târziu câte ceva despre acele grozăvii de neînchipuit, ca şi despre altele ase-mănătoare, petrecute de astă dată în *lagărul* (sic!) comunist în care şi ţara noastră fusese încarcerată îndelung. Nicicând însă n-am putut pricepe că ar fi cu putinţă să gândească cineva ori să facă aşa *cu semenul său!...* Cred că nici cele mai fioroase fiare care ucid din instinct, pentru a se hrăni ele şi puii lor, nu sfâşie într-atât de crud pe cele *din acelaşi soi,* ca oamenii care omoară ***cu bună ştiinţă*** *pe fraţii lor,* chiar fără să fie împinşi la asta de vreo nevoie vitală…

Acum ne îndreptam cu sufletul apăsat spre Memorialul ridicat în numele milioanelor de vieţi jertfite cu sălbăticie în Europa. Dar nu în *Evul Mediu,* ci *la mijlocul secolului al douăzecilea!...* Pe măsură ce ne apropiam, ne înfioram şi mai mult. În minte îmi veniseră câteva versuri ce dau fiori oricui le citeşte, chiar dacă nu le poate înţelege şi crede prea uşor... Au fost scrise de mult-încercatul Traian Dorz, omul care „călătorise“ îndelung *„cu moartea pas la pas“* prin locuri asemănătoare cu cele evocate aici, în Memorialul Yad Vashem:

„Deschid a nu ştiu câta oară
fereastra-n noaptea cea adâncă,
deschid, Iisuse, dar afară
tot noapte-i şi-ntuneric încă!

Cu ochii obosiţi de veghe
privesc în zarea de cenuşe,
dar cerul pare tot în zeghe
şi peste zare, tot cătuşe.

Ascult – şi parc-aud blesteme
şi plâns, şi ceva ce se frânge...
– Nu-i vântul, vântul altfel geme,
nu-i ploaia, ploaia altfel plânge!...

Privesc – şi parcă-nlănţuite
trec mii şi mii de umbre supte
– ce stinşi li-s ochii din orbite
la jertfele acestei lupte!

Înfiorat mă strâng în şoapte
şi ard pe-un rug de rugăciune:
– ce noapte-i, Doamne!..., ce mai noapte,
şi inima ce taine-mi spune!...“

… Pe platoul larg din faţa noastră se întinde un perete înalt şi lung de marmură albă, ca un portal… Cele douăsprezece deschideri largi ale „portalului“ scăldat în soare prefigurează întoarcerea acasă a celor douăsprezece seminţii ale lui Israel… De-a lungul frontispiciului, este scris cu litere latine şi ebraice un verset din Sfânta Scriptură: *„Duhul Meu Îl voi pune întru voi şi veţi învia; iar* ***Eu vă voi aşeza în ţara voastră şi veţi cunoaşte că Eu sunt Domnul****; Eu am grăit şi Eu o voi face!...“* (Ezechiel 37, 14).

Ne emoţionează până la lacrimi această profeţie care se împlineşte *văzut* în zilele noastre şi rostim în şoaptă un înfiorat *«Amin!»...* Trimitem apoi câteva gânduri de rugăciune spre Cerul ce ni se pare iarăşi din ce în ce mai aproape de Ierusalim:

O Iisuse Doamne, Dumnezeul lui Avraam, Dumnezeul lui Isaac şi Dumnezeul lui Israel, adu-Ţi aminte de poporul Tău cel împrăştiat de veacuri şi veacuri prin toate cele patru părţi de lume, printre toate seminţiile pământului! Ştim că aceasta s-a întâmplat nu atât din pricina păcatelor acestui neam *„tare în cerbice şi netăiat împrejur la inimă şi la urechi“* (Fapte 5, 51), cum credem încă în mod vinovat prea mulţi oameni şi chiar creştini... Ci acest lucru s-a întâmplat ***pentru împlinirea Planului Tău mântuitor*** *şi nepătruns de înţelept,* prin care ai făcut cu putinţă întoarce-rea noastră, a neamurilor, care eram până atunci *„fără nădejde şi fără Dumnezeu în lume“!...* (Romani, cap. 11; Galateni 2, 11-12). Adună-i, Doamne, din nou pe fiii lui Iacov de prin toate depărtările pe unde au fost împrăştiaţi, în ţara pe care le-ai promis-o părinţilor lor credincioşi. Dă-le ***şi lor*** un viitor şi o nădejde, cum ne-ai dat nouă, păgânilor, prin cunoaşterea şi primirea Ta, ***Mesia Cel Făgăduit***, Dumnezeul Cel Viu şi Adevărat, Mântuitorul lor şi al nostru!... (Facere 49, 10; Ieremia 29, 11). Te rugăm!

Rememorarea Infernului...

… După ce trecem dincolo de „portal“, în faţă ne apare o clădire cu o arhitectură cu totul aparte… Aflăm că bazele acestui Memorial au fost puse în 1953 printr-o hotărâre a Knessetului şi că tot atunci s-a desemnat şi o zi de come-morare a victimelor Holocaustului. Muzeul actual a fost definitivat la 15 martie 2005, după proiectului lui *Moshe Safdie,* un arhitect israelian de origine siriană, şi a costat circa 40 milioane dolari, fiind de patru ori mai mare decât cel dinainte...

Intrăm în „tunelul“ de beton, întins pe o suprafaţă de 4.200 metri pătraţi, de forma unei prisme triunghiulare, dispusă mereu altfel, cu unghiuri dure şi tăioase, amintind de cruzimea din lagărele de exterminare… Coridorul lat de 10 m şi înalt de 13 m şerpuieşte pe o lungime de aproape două sute de metri. În secţiunea acestui triunghi, iscusitul arhitect a reprezentat cu măiestrie atât jumătate din *Steaua lui David,* cât şi jumătatea seminţiei lui Israel cea pierită în Holocaust… Lumina pătrunde înăuntru prin acoperişul de sticlă din vârful prismei şi se împrăştie în toate direcţiile, făcând şi mai apăsător cenuşiul pereţilor de beton parcă „gata să cadă“ peste vizitatori. Toate acestea amintesc de zilele întunecate şi îndelungi ale prigoanei antisemite când moartea pândea *evreul* la orice pas!… Şi nu numai!...

Numele Memorialului a fost inspirat din Cartea lui Isaia: *„Acelora care se vor ţine de legământul Meu le voi da un loc de mare cinste în Casa Mea şi înăuntrul zidurilor Mele, mai bun decât fii şi fiice, le voi da un nume veşnic şi ne-pieritor…“* (Isaia 56, 4-5). În ce priveşte interiorul sobru, voinţa arhitectului fusese fermă: *„Să nu împodobiţi pere-ţii!... Să fie lumină în Memorial după cum Holocaustul s-a petrecut la lumina zilei – şi nu în ascuns. Să mergem desculţi pe beton cum mergeam pe caldarâmul ghetourilor!…“*

… Peregrinajul printre panourile pline de informaţie de-spre infernul Holocaustului începe cu un film: viaţa liniştită a evreilor din Europa anilor ’30… Urmează *Sala Germaniei* din

perioada 1933-1939, amintind de închegarea nazismului când fuseseră scoase o serie de legi care îi excludeau pe evrei din toate sectoarele principale ale societăţii. Până şi din agricultură!… Din şcoli şi universităţi au fost exmatriculaţi apoi toţi „fiii lui Avraam“, iar în cele din urmă li s-a retras cetăţenia germană şi drepturile civile… Teoriile rasiale porneau de la expresia: *«vieţi care nu merită trăite»,* vizând mai întâi bolnavii incurabili şi handicapaţii, dar ţintind de fapt evreii, iar după ei, ţiganii şi slavii. Nimeni nu putea întrezări însă până unde se va întinde planul diabolic clădit pe ura de rasă!… Şi dacă Puterea lui Dumnezeu n-ar fi rostit: *«Până aici!»,* cine ştie cât s-ar mai fi întins... (Iov 38, 11).

Radioul şi ziarele din Germania acelor ani, iar mai târziu din Polonia şi alte ţări, încep dintr-o dată manipularea, împrăştiind *zvonuri defăimătoare* despre evrei… Hitler „făcuse cadou“ apoi fiecărei familii câte un aparat de radio, pentru ca otrava informaţiilor să pătrundă în orice casă, născând ura împotriva urmaşilor lui Israel… Toate urmăreau să-i îndobitocească rapid şi sigur pe ascultători (întocmai ca multe din televiziunile noastre de azi!...).

Înspăimântaţi de grozăvia care abia începuse, gândim: iată până unde poate duce *zvonul otrăvit* şi *vorbirea de rău!* O suflete al meu, cutremură-te şi te îngrozeşte, muşcă-ţi mai bine limba şi înăbuşe-ţi prejudecăţile! Nu răspândi vorbe de rău despre nimeni. Nici chiar atunci când ele pot fi adevărate!... Nu uita că *dreptul de a judeca* nu-i nicicând al tău, ci numai al Dumnezeului Atoateştiutor, Singurul Care este fără vină!... (Matei 7, 1; Evrei 10, 30; Iacov 4, 11).

… Peregrinajul de-a lungul nesfârşitului coridor ne răscoleşte până în străfunduri cu „peisajul“ lui de iad adevărat. La intrare, fusese expus ceasul unui prizonier, ca şi cum timpul s-ar fi oprit dintr-o dată în loc… Într-o vitrină sunt expuse obiecte personale, acte de identitate pe jumătate arse, fotografii… Panourile informative, multe cu ecrane video, par nişte obstacole ce te împiedică să înaintezi prea grăbit, ca să trăieşti cu toată fiinţa zguduitoarea tragedie a unui *popor fără ţară* şi să n-o uiţi nicicând, pentru că *„cine îşi uită trecutul, riscă să-l repete“!...* Sunt expuse peste 2.800 de obiecte, unele găsite în hainele morţilor, şi aproape trei sute de lucrări de artă: schiţe şi picturi realizate în lagăre şi ascunzători ori în vremea încercărilor de evadare… Alte mii de fotografii şi documente amintesc de jafurile asupra evreilor, de umilirea lor prin acel petic de pânză galbenă, cusut pe haine, pe care era scris *«Jude»* – evreu… Urmează imagini cu îngrămădirea evreilor în ghetouri, cu cărţi de filozofie şi artă date pradă flăcărilor ca în Evul Mediu… Nu mai era mult până să devină o cumplită realitate afirmaţia filosofică a poetului Heinrich Heine: *„Cine arde cărţi va sfârşi prin a arde oameni!...“.* Şi a şi ars! MILIOANE…

Ne întrebăm cutremuraţi: câţi oare dintre milioanele de evrei siliţi să poarte *„semnul galben“* vor fi făcut o legătură între acel simbol distinctiv şi *„calul galben-vânăt“* din Scriptura Noului Testament (pe care ei n-o credeau!) şi care spune cum nu se poate mai limpede că pe acela călărea *Moartea?!...* (Apocalipsa 6, 8).

… În anul 1938 încep deportările evreilor din Germania în Polonia… În 1941 se definitivează pentru *urmaşii lui Sem* din Europa şi Africa de Nord *«soluţia finală»*: EXTERMINAREA... În 1942, programul genocidului era gata: oricine avea trei sau patru strămoşi evrei, era sortit morţii. *Chiar dacă s-ar fi convertit la o altă religie!...*

A urmat apoi urmărirea şi masacrarea evreilor din fosta Uniune Sovietică, România, Serbia, Croaţia – şi NIMENI, dintre oficiali, nu s-a împotrivit fiarei dezlănţuite. Nici chiar Biserica! O singură excepţie fericită făcuse atunci Biserica Ortodoxă din Bulgaria… Atitudinea curajoasă a ierarhilor din ţara vecină salvase 50.000 (cincizeci de mii!) de evrei… Cinstire veşnică memoriei acelor milostivi „samariteni“ care s-au pus de-a curmezişul planului satanic, riscându-şi propria viaţă pentru a le salva pe ale altora! Chiar dacă acelea erau *„de alt neam“!...* (Luca 10, 30-35). Acest fericit exemplu, din păcate unic, dovedeşte cu

prisosinţă că s-ar fi putut face ceva *chiar şi atunci* pentru salvarea celor sortiţi morţii!... Dar nimeni altcineva nu şi-a riscat scaunul pentru „neamul lui Iisus“, necum libertatea sau viaţa!…

Într-un panou este expus cuvântul foarte sugestiv al unui pastor şi teolog protestant german, *Martin Niemöler,* el însuşi închis din 1937 până în 1945 pentru atitudinea sa antifascistă. Aceasta după ce mai înainte fusese un sprijinitor al lui Hitler!… Şi dacă n-ar fi fost eliberat de trupele aliate din lagărul de la Dachau, acolo ar fi sfârşit şi el! Cugetând la înţeleapta lui cugetare *„cu bătaie lungă“,* mi-am amintit de asemănarea ei cu comportamentul celor mai mulţi dintre noi, „prizonierii liberi“ din lagărul comunist de ieri, şi am întitulat-o «Poemul Tăcerii vinovate»:

„... Întâi au venit [prigonitorii] *pentru comunişti,*
şi n-am luat atitudine, pentru că nu eram comunist.

Apoi au venit pentru sindicalişti,
şi n-am zis nimic, pentru că n-am fost sindicalist.

Apoi au venit pentru evrei,
şi nu m-am împotrivit, pentru că nu eram evreu.

În urmă, au venit ***pentru mine****,*
dar nu mai rămăsese nimeni să-mi ia apărarea!...“

Această dureroasă concluzie este de altfel sinteza unui cuvânt al Scripturii: *„Cel ce-şi astupă urechile ca să nu-l audă pe cel în neputinţă, va ajunge şi el să strige fără ca cineva să-l audă...“* (Proverbe 21, 13). Suflete al meu, ia aminte şi învaţă măcar din tragediile altora!...

«Păcatele unor fii ai neamului meu»...

… Ajungem în faţa unui text scris şi în limba română. Încep să citesc ruşinat şi îngrozit copia unei plăci memoriale de pe o clădire din fosta capitală a Moldovei noastre: *„În acest loc, sediul fostei Chesturi a Poliţiei, au fost aduşi în stare de arest, pe 29 iunie 1941, mii de evrei, victime ale Pogromului organizat de autorităţile regimului Ion Antonescu. Soldaţi, poliţişti, gardieni publici, jandarmi români, chiar şi civili, împreună cu soldaţi germani, au participat la asasinarea unor cetăţeni evrei, în curtea fostei Chesturi şi pe străzile oraşului. 4.432 dintre supravieţuitorii masacrului au fost trimişi sub escortă la gară şi au fost îmbarcaţi în «Trenurile Morţii», 2.713 dintre ei fiind ucişi pe drum. În iulie 1943, Serviciul Special de Informaţii raporta că în Pogromul de la Iaşi au fost omorâţi 13.266 de evrei. Pogromul de la Iaşi a fost cel mai mare masacru împotriva evreilor de pe teritoriul României. Fie ca memoria acestei tragedii să rămână vie, ca un avertisment pentru generaţiile viitoare!“.* (Institutul Naţional pentru studierea Holocaustului din România *«Elie Wiesel»*)

Această cumplită nelegiuire săvârşită de fraţii mei români împotriva celor din neamul lui Israel n-a fost însă singura; i s-a mai adăugat una şi mai înfiorătoare: *Masacrul provo-cat de Armata Română la Odessa,* în 22 octombrie 1941!… Cu patru zile mai devreme, soldaţii români scoseseră din case pe toţi evreii din oraş, îi duseseră la închisorile acestuia şi-i înghesuiră în încăperi mici, fără drept la toaletă şi apă… Tocmai atunci, în 22 octombrie 1941, fusese aruncat în aer Comandamentul Trupelor Române din Odessa şi, fiind ucişi atunci în jur de două sute de militari români, s-a hotărât răzbunarea lor. Atunci, au fost scoşi evreii

închişi deja şi duşi încolonaţi către cele nouă depozite militare de la marginea oraşului, rămase din perioada ţaristă… După ce arestaţii fuseseră împărţiţi în trei grupe: femei, bărbaţi, copii, au fost înghesuiţi şi zăvorâţi în acele depozite imense cu pereţi de lemn, peste care s-a turnat benzină şi li s-a dat foc. Au ars atunci ca nişte torţe vii în jur de 19.000 (nouăsprezece mii!) de victime…

... Nicicând nu mi-a fost mai ruşine că aparţin unui neam care a putut avea şi astfel de fii netrebnici în stare să săvârşească asemenea grozăvii, ca acolo, în Memorialul Yad Vashem din Ierusalim!… Ştiusem prea puţin despre aceste fărădelegi de neimaginat, nelegiuiri care se recunosc încă doar cu jumătate de gură!... „Istoria“ pe care o învăţa-sem în puţinii mei ani de şcoală fusese într-atât de cosmetizată, încât crezusem că poporul meu cel născut creştin a fost întotdeauna unul de oameni chibzuiţi şi drepţi, ai căror conducători fuseseră eroi şi sfinţi în devenire… Dar iată ce grozăvii de neînchipuit se spun despre unii dintre ei, care ne pătează obrazul tuturor în faţa lumii întregi!...

Dacă mi-aş fi putut asuma toată vina acelor fraţi de-ai mei de sânge, alături de păcatele mele, aş fi făcut-o cu grabă atunci la Ierusalim! Aş fi îngenuncheat acolo, cerând iertare poporului evreu şi aş fi rostit o sfâşietoare rugăciune pentru tot neamul meu din trecut şi din viitor, ca şi pentru nevrednicul de mine… Ştiam însă bine ce mic şi neînsemnat sunt ca să pot face un asemenea lucru!... Am încercat doar să îngân o rugăciune, împreună cu prorocul:

... O Dumnezeule al Îndurărilor nesfârşite, *eu şi poporul meu* am păcătuit împotriva Cerului şi împotriva Ta! Sunt şi eu adânc vinovat, alături de acei nefericiţi ajunşi mai răi ca fiarele! Ai milă şi ne iartă fărădelegea şi nu păstra aducerea-aminte a nelegiuirilor noastre, căci nimeni dintre cei vii n-ar putea sta drept înaintea Judecăţii Tale!… La Tine însă este îndurare şi multă mântuire! Milostiveşte-Te dar şi de noi, şi de urmaşii noştri, şi nu ne face potrivit păcatelor noastre şi ale celor de dinainte, ci ne arată tuturor Faţa Ta strălucită şi deschide iarăşi Mâna Ta cea darnică spre noi, robii Tăi!... (Neemia, 1, 6; Psalm 129/130, 1-5).

Înainte, prin „mlaştina disperării“...

… Ceva mai încolo, prin acel iad al vremilor noastre abia trecute, apare imaginea dezolantă a unei gări îngheţate, luminată de felinare într-un galben ciudat ce prevestea apropierea îngerului morţii… Şine de cale ferată, garnituri cu vagoane pentru animale în care fuseseră încarceraţi fără aer şi fără apă câte o sută de prizonieri în drum spre lagărele de exterminare… Este cutremurător un mesaj scris cu cărbune pe peretele vagonului de o mamă ce călătorea spre moarte, deodată cu fiul ei:

„Aici în vagon sunt eu, Eva, cu fiul meu, Abel.
Dacă îl vezi pe fiul meu mai mare, Cain,
spune-i că noi…“

... Dincolo, câteva bănci de fier pe pardoseala de piatră… Prin colţuri, valize abandonate, cufere cu obiecte ale deportaţilor… Efecte personale, agende, cărţi poştale scrise în grabă în diferite limbi: idiş, maghiară, română, greacă… Printre celelalte lucruri expuse acolo am descoperit cu bucurie şi o Carte a Psalmilor, format „de buzunar“, semn că printre cei închişi erau şi suflete care nu-şi pierduseră nădejdea în Dumnezeul lui Israel şi găseau tăria să se roage Lui cu cuvintele celui mai credincios rege al lor, chiar şi în infernul în care intraseră…

Prin geamul din perete privim afară şi ne înfiorăm: un vagon adevărat, folosit la transportul victimelor, stă încremenit la capătul şinelor frânte dintr-o dată deasupra unei prăpăstii, chiar în punctul dintre genune şi cer… El aminteşte de vremea când «trenurile morţii» treceau ***zi şi***

noapte pe lângă oraşele şi satele Europei rămasă nepăsătoare şi surdă faţă de tragedia unui popor sortit morţii de noul Haman!…

… Urmează secţia dedicată lagărelor de concentrare şi a luptei pentru supravieţuire... Ne înfiorăm aflând că numărul acelor anticamere ale morţii ajunsese la 15.000 (cincisprezece mii!). Ne cutremurăm privind un gard de sârmă ghimpată, altul electric, paturi fără saltele şi porţile de fier ale îngrozitorului lagăr de la Dachau… Sunt amintite în acest loc şi grozăviile experienţelor medicale făcute pe prizonieri: expunerea la degerături, introducerea în camere de presiune, testarea de medicamente noi, încercări de schimbare a culorii ochilor prin injectarea unor substanţe chimice *în ochii copiilor*, amputări şi operaţii brutale de neimaginat… Cele mai multe dintre acele scorniri diavoleşti rămân însă ne-cunoscute până în Ziua Judecăţii, pentru că majoritatea documentelor oficiale fuseseră distruse din timp…

Cu scopul diabolic de a camufla groaza de moarte şi suferinţele de neimaginat ce aveau să urmeze doar după câteva clipe, prizonierii sortiţi exterminării prin muncă erau siliţi să cânte marşuri pentru cei conduşi spre camerele de gazare... În acest timp, gardienii le spuneau cu seninătate victimelor că merg la baie şi la saună... Pentru despăduchere… Pentru a-i amăgi şi linişti întrucâtva, uneori li se dădea până şi prosop şi săpun!…

... În lagăre fuseseră construite camere de gazare din ce în ce mai largi, în care erau înghesuiţi o singură dată *până la două mii de oameni* (!). *Douăzeci de minute* se zbăteau victimele în ghearele morţii!... Tuburile cu gazul mortal *Zyklon B* erau introduse prin găuri anume lăsate în zidurile laterale, căci din duşurile montate pe tavan nu ţâşnise nici-când vreun strop de apă…

După aerisirea camerelor în circa patru ore, urma scoaterea morţilor. La acea îngrozitoare muncă erau folosiţi tot prizonieri evrei, aleşi dintre cei care sperau să mai trăiască o lună-două… Unii din ei tăiau părul femeilor şi scoteau cu cleştii plombele sau dinţii de aur ai victimelor, pe care le predau imediat… Dacă vreo bucăţică de aur rămânea cumva nescoasă din gurile morţilor, responsabilul echipei era aruncat *de viu* în cuptorul aprins! Alţii spoiau pereţii şi spălau pardoseala de beton, ca să arate bine şi să nu trezească victimelor următoare nicio teamă de moartea ce-i aştepta la un pas. Cadavrele erau aruncate apoi în gropi comune de alţi deţinuţi, care împrăştiau peste ele var nestins şi pământ…

Din toamna lui 1942, cadavrele din ce în ce mai multe erau duse direct la crematoriile care funcţionau zi şi noapte în timp ce toată lumea *dormea!...* Ba pentru a şterge „urmele lui Cain" fuseseră dezgropate şi arse şi cele astupate mai înainte în nenumărate gropi comune…

Dar glasul sângelui vărsat de mâna ucigaşă strigă până şi din cenuşa împrăştiată în cele patru vânturi!... (Facere 4, 10; Marcu 4, 22).

Veştile adevărate nu-s crezute la vreme!...

… Prin 1943 *Radio Londra* difuza în Olanda ştiri despre gazarea evreilor, iar ziarele ilegale ale Rezistenţei olandeze, precum *«Het Parool»*, publicau informaţii despre genocid, dar atunci nenumăraţi oameni nu le-au dat crezare. Erau socotite *„propagandă de război"...* Nu întâmplător Memorialul păstrează gândul unui supravieţuitor al tragediei:

„Cine a intrat aici nu va ieşi niciodată,
Cine n-a intrat, nu va putea înţelege în veci!..."

Spre sfârşitul lui 1944, Hitler credea, ca şi Haman din *Cartea Esterei,* că împlinirea planului său criminal se apropie de capăt! Fuseseră omorâţi deja *un sfert* din evreii care

locuiseră în Franţa, *mai bine de jumătate* din cei ce trăiseră în Belgia, Ungaria şi România şi *trei sferturi* din cei ce fuseseră în Cehoslovacia, Grecia, Iugoslavia şi Olan-da. Din Polonia, Letonia şi Lituania însă fuseseră exterminaţi *peste 90%!* Însă nu ştia „Hamanul secolului douăzeci" – cum nu ştiuse nici Cain, întâiul ucigaş – că *este un Dumnezeu* şi *este o răsplată!...* Pentru fiecare! Întocmai după faptele lui… Atât pentru „Abel" cel răpus, cât şi pentru acela care îşi ridică mâna asupra *fratelui* său!... (Estera 3, 8-9 şi 7, 5-10; Psalm 57/58, 11; Romani 2, 5-6).

… Privim la cutiile de tablă folosite „ieri" cu *Zyklon B* şi la obiectele aduse aici de la cuptoarele morţii… Grozăviile de neimaginat pe care le aflarăm în acest loc de cumplite aduceri-aminte ne fac să ne înfiorăm şi mai mult! Prin ele înţelegem ceva mai bine strigătul rugăciunii disperate a poetului Traian Dorz din timpul „călătoriei" lui prin infernul vremii sale la nici zece ani după acesta de aici:

„Unde eşti, în care ţară; unde eşti, pe ce pământ,
loc de moarte fără lege, loc de morţi fără mormânt?

Unde eşti, pe ce planetă; unde eşti, în ce Sistem,
loc de blestem şi de stafii, şi de ziduri care gem?

Unde eşti, în care secol; unde eşti, în care vremi,
loc de beznă şi de groază unde tremuri şi te temi?

Unde eşti, în care lume; unde poţi fi-atât de-ascuns,
că nimic, afar' de fiare, până-n tine n-a pătruns?

Mai adânc cobori ca marea sau ca munţii te ridici,
de n-ajung de-atâta vreme ochi de oameni pân' aici?!

... Dumnezeule-al Dreptăţii, orişicât ar fi de jos,
ori îngroapă, ori deschide iadu-acesta-ntunecos!"

… Şi a venit vremea ca El să-l deschidă! Întâi, miile de lagăre de exterminare. Apoi, „lagărul" nostru cel şi mai întins şi mai „generos" în victime! Cine ştie însă pentru câtă vreme?...

„… Sunteţi liberi!..."

O altă secţie a Memorialului Holocaustului este con-sacrată sfârşitului acelui infern şi momentului eliberării puţinilor supravieţuitori. Realităţile găsite atunci de soldaţii armatelor aliate sunt mai mult decât cutremurătoare!... La eliberarea *Lagărului Dachau* cineva scria: *„Trupele noastre au găsit imagini, sunete şi miasme mai oribile ca orice imaginaţie, cruzimi atât de enorme, că sunt de neînţeles pentru mintea normală…"*. Un supravieţuitor din acel lagăr mărturiseşte că mai aude încă în urechi strigătul repetat în engleză şi germană: *„… Sunteţi liberi! Suntem soldaţi britanici şi am venit să vă eliberăm…"*

Un ziarist de la *Radio BBC* spunea despre *Lagărul Bel-sen: „ Aproape o jumătate de hectar de pământ era plin de oameni morţi sau pe moarte. Nu se deosebeau unii de alţii… Cei vii zăceau cu capetele sprijinite de cadavre… În jurul lor rătăceau fără ţintă procesiuni fantomatice de oameni numai piele şi os, care nu aveau nimic de făcut şi nu aveau nici o*

speranţă de viaţă, incapabili să se dea la o parte din drum, incapabili să privească grozăviile din jur…"

… Eliberarea însă ajungea în multe lagăre *prea târziu!* Urmele celor mai numeroase grozăvii fuseseră şterse încă din 1943, iar în altele, ucigaşii grăbeau să ucidă cu disperare până şi în ultimele momente!... Cu doar 9 zile înainte să ajungă armata sovietică la Auschwitz, în ianuarie 1945 naziştii scoseseră din lagăr 60.000 (şaizeci de mii!) de prizonieri, i-au îmbarcat în toiul iernii în vagoane deschise şi i-au dus grăbit spre alte lagăre din spatele frontului, spre vest. Cel puţin 15.000 dintre aceştia au sfârşit pe drum!...

Din alte „morminte vii" mai ascunse de ochii lumii, mii şi mii de prizonierii ajunşi numai piele şi os fuseseră obligaţi să parcurgă zeci de kilometri pe jos prin zăpadă, până la tren… Apoi erau suiţi în vagoane deschise şi duşi spre alte gări şi iarăşi pe jos până la lagărele de exterminare cele mai izolate… Cei sleiţi de puteri care cădeau sau rămâneau de coloană erau împuşcaţi fără milă, pe loc, şi lăsaţi acolo să-i acopere zăpada sub giulgiul ei neprihănit... *Peste o sută de mii de prizonieri* au sfârşit în acest fel, la un pas de elibera-rea ce se apropia şi pentru ei, fără să nici bănuiască măcar!...

Gândind la acele cutremurătoare stări, mi-am adus aminte de câteva versuri scrise de marele, dar încă necunoscutul poet român Traian Dorz, în momentul când şi celor *„închişi de veacuri sub zăbrele"* împreună cu el li s-a strigat în vara lui 1964: *„Sunteţi liberi!"*... Presimţind că acea eliberare a lor nu era una cu totul deplină, el îi fericise atunci pe cei rămaşi acolo, sub glie, care scăpaseră definitiv nu numai de chinuri, ci şi de ispitele „libertăţii" din „raiul" comunist:

„O morţi rămaşi de-a lungul urcuşului întins,
spre Ţelul către care am năzuit cu sânge,
v-a frânt Necruţătorul şi ochii vi s-au stins
nainte de-a ajunge la inimi a vi-l strânge!

O morţi rămaşi pe funduri de-ocean îndepărtat,
nainte de-a ajunge corabia la Ţintă,
voi, cei ce către margini de lumi v-aţi avântat
şi n-a putut ispita nici iadul să vă mintă!...

Aţi suferit atâţia şi-atât, pân' aţi murit
sub toată forma jertfei prin caznele răbdate,
– dar cei trăiţi alături ce totuşi n-au murit
mai multă suferinţă au dus, trecând prin toate!

Voi aţi ajuns la Capăt, luptând nedoborâţi,
şi v-aţi primit cununa vieţii cea promisă,
– dar ei sunt încă-n lupte şi cine ştie câţi,
pierzând statornicia, afla-vor uşa-nchisă!"

Singuri pe lume…

… Pentru puţinii supravieţuitori ai Holocaustului începea un alt capitol chiar în ziua eliberării, tot pe atât de sfâşietor precum cel dinainte: *tragedia singurătăţii!...* Cei salvaţi din ghearele morţii porniseră cu un strop de nădejde în căutarea fiinţelor dragi pe care le avuseseră cândva: copii, părinţi, soţi, rude apropiate, prieteni... Mai întotdeauna însă eforturile

lor disperate sfârşeau cu o constatare zguduitoare: am rămas singur pe lume; *NICIUNUL* dintr-ai mei nu mai este!... Realitatea asta, poate mai grea decât cea din care abia scăpaseră, i-a determinat pe cei mai mulţi să emigreze spre Israelul proaspăt reapărut pe harta lumii... *Ţara lor* îi aştepta cu braţele deschise, întocmai cum fusese profeţit: *„Iată vin zile – zice Domnul – când… din robie îl voi aduce pe Israel, poporul Meu!... Ei îşi vor zidi la loc cetăţile ce-au fost cândva surpate şi le vor locui, vii îşi vor sădi şi vinul şi-l vor bea, grădini îşi vor lucra şi roada vor mânca-o. Şi Eu îi voi sădi în chiar pământul lor pe care li l-am dat…“* (Amos 9, 13-15).

… Îmi amintesc aici de istorisirea răscolitoare a unui evreu din satul vecin pe care-l cunoscusem bine… Scăpase cu viaţă de la Auschwitz, dar la întoarcere nu mai găsise pe niciunul dintr-ai săi!… Din pricină că era un tânăr palid şi bolnăvicios (1921-?), în primăvara lui 1944 când ajunsese pe platoul de triere al lagărului morţii, fusese ales între cei destinaţi gazării... În clipa aceea şi-a adus aminte dintr-o dată de un cuvânt al Scripturii: *„În ziua necazului tău, cheamă-Mă pe Mine şi Eu te voi izbăvi!...“* (Psalm 49/50, 15). Presimţind ce-l aşteaptă, a fost inspirat să rostească imediat în gând, cu un strop de credinţă şi de nădejde disperată, Rugăciunea cu care începeau orele la şcoala primară din satul lui: *„Tatăl nostru Care eşti în ceruri, sfinţească-Se Numele Tău!...“*. Nici nu apucase să ajungă la «*Amin*», când se auzi strigat pe nume de un ofiţer german: Ganz Mendel!..., Gaaanz Meeendel!...

Imediat ce răspunse: «*Aici!*», ofiţerul îi arătă poruncitor coloana de alături a celor apţi de muncă… Prin această minune, cum o socotea el, rămăsese în viaţă până în ziua eliberării şi apoi a întoarcerii în Glodul lui, din care plecase doar cu un an în urmă, dar cât de lung şi de groaznic fusese acela!... Când îşi povestea izbăvirea lui de la moarte, făcută de *«Dumnezeul creştinilor»,* ochii îi străluceau de bucurie şi cuvintele îi tremurau în gât…

După mai bine de zece ani în care lucrase ca vânzător ambulant prin satele din jur, imigrase şi el în Ţara lui Avraam. Ajuns tocmai lângă Marea Roşie, la Eilat, se angajă la minele de cupru din zonă… Apoi, aducându-şi aminte de plaiurile pe care peregrinase în copilărie, trimitea din când în când ilustrate frumoase şi scrisori unui vecin al nostru, care îi fusese prieten apropiat. Întrucât şi vecinul meu Ion trecuse ca prizonier de război prin grozăviile lagărului sovietic din Munţii Urali, îl înţelegea mai bine decât ceilalţi care nu ştiam prin ce iad trecuseră ei!… Întocmai cum scrie marele Traian Dorz în poezia «*Sub adânc*». Dacă s-ar fi cunoscut, poetul l-ar fi înţeles şi mai bine, pentru că fusese izbăvit şi el chiar din ghearele morţii, şi nu o singură dată:

„Sub adânc de iarbă verde
zace-un uriaş sicriu…
Vin şi trec deasupra-i paşii,
râd nepăsători urmaşii,
pot să râdă:
– ei nu ştiu!

Sub o faţă liniştită
zace-un suflet ars de viu!
Cântă împrejuru-i alţii
bucuroşi, nevinovaţii,
pot să cânte,
– ei nu ştiu!

Numai glasul mulţumirii
cheamă-n prea adânc pustiu…
Cine-ar trebui s-asculte
uită prea ades de multe,
pân' odată!...
... Prea târziu...“

... La un moment dat n-a mai scris… Cu siguranţă că atunci „imigrase“ în Adevăratul Canaan, făgăduit de *«Dumnezeul Creştinilor»* acelora ce-L iubesc şi Căruia îşi predase viaţa deplin în clipa botezului său de care se învrednicise după ajungerea în Ţara Sfântă… Fusese şi el un fiu al lui Avraam pe care Satana îl ţinuse legat atâţia ani! Nu trebuia oare să fie dezlegat şi el de legătura aceasta?... (Luca 13, 16).

Dumnezeu să te odihnească în „Sânul lui Avraam“, frate Mendel şi suflet neuitat!...

… După aproape o jumătate de veac, orele de Religie au fost reintroduse şi în şcoala poporului meu cel născut creştin, dar ajuns în mare parte atât de înstrăinat de Dumnezeu, încât parcă nu-L mai recunoaşte, ca un prunc smuls din braţele mamei şi ţinut îndelung departe de ea… Pe lângă bucuria acestei măsuri înţelepte şi „cu bătaie lungă“, am rămas consternat faţă de opintirile vrăjmaşului satana împotriva acestei sfinte necesităţi în formarea generaţiilor viitoare… Cum să nu sădeşti în inima copiilor dragostea de Dumnezeu şi cunoaşterea dumnezeieştilor Scripturi, când **numai Lui** Îi datorăm supravieţuirea neamului nostru prin tragedii asemănătoare celor de mai sus?… Cum, când toc-mai *„**frica de Dumnezeu este începutul înţelepciunii**“* şi când doar *„cei fără minte dispreţuiesc înţelepciunea şi stăpânirea de sine“?*... Cum, căci **numai** *„**cel nebun** zice în inima sa: «Nu este Dumnezeu!»“*... (Proverbe 1, 7; Psalm 13/14, 1). Cum, când nimeni nu poate şti ce întâmplări cumplite îi pot ieşi în cale şi din care numai Cel Atotputernic îl mai poate salva? Dar pentru asta trebuie să-L fi aflat pe El, adică să-L cunoască în oricât de mică măsură!...

Cugetând la aceste cuvinte de foc ale Scripturii, dar şi la nebunia împotrivirii unora faţă de cel mai mare bine ce se poate face viitorului neamului nostru, mi-am adus aminte de acest episod salvator din viaţa prietenului meu evreu… Izbăvirea lui minunată fusese cu putinţă tocmai pentru că în primii ani de şcoală el auzise de *«Dumnezeul creştinilor»!* Poate fără vrerea lui sau a părinţilor săi!... În inima lui însă a rămas o scânteie nestinsă din focul la care se încălzise cândva… Iată rostul extraordinar al Religiei în şcoală, iată importanţa sădirii credinţei în sufletul copilului!

O Dumnezeule al părinţilor noştri credincioşi, nu ne lăsa în voia nebuniei noastre, ci trimite Bisericii Tale şi Şcolii noastre oameni plini de Duh Sfânt, care să vorbească despre Tine *„cu putere multă“!...*

Ceasul judecăţii...

„Cum ai făcut aşa ţi se va face;
faptele tale se vor întoarce
asupra capului tău!...“
Avdie/Obadia 1, 15

… Orice început îşi are însă şi vremea, şi sfârşitul său pe măsură!... O, dacă oamenii ar asculta întotdeauna de Dumnezeu şi s-ar îngrozi să facă răul! Dacă ar lua ei aminte la Scriptura care de mii de ani avertizează: *„Vai de cel rău..., căci va fi judecat după faptele lui“*

şi va secera ceea ce seamănă!… Cine seamănă vânt nu poate culege decât fur-tună!… (Isaia 3,11; Osea 8,7; Galateni 6, 7).

Dar dacă de acest adevăr nu ţin seama oamenii de rând, cu atât mai puţin cei ajunşi mai-mari peste popoare! Până le vine vremea şi lor, de multe ori chiar pe pământ!… Aşa s-a întâmplat şi cu mai-marii Germaniei naziste: douăzeci şi patru dintre ei au fost arestaţi imediat după terminarea războiului şi judecaţi în *Procesul de la Nürnberg.* Fusese ales anume acel oraş, pentru că tot acolo au fost scoase în 1935 legile care îi condamnaseră pe evrei… Ancheta şi procesul s-au desfăşurat de-a lungul unui an întreg: 20 noiembrie 1945 – 1 octombrie 1946. Doisprezece dintre ei au fost condamnaţi la moarte prin spânzurare, întocmai ca Haman din Vechime, trei au primit închisoare pe viaţă, patru urmau să-şi ispăşească nelegiuirea între zece şi douăzeci de ani, alţi patru au fost achitaţi, iar doi laşi, îngroziţi abia atunci de ceea ce-i aştepta, şi-au pus capăt zilelor: unul înaintea de finalizarea procesului, iar celălalt în noaptea de dinaintea execuţiei…

Cugetând la informaţiile culese prin Memorialul Yad Vashem, ne cutremurăm gândind: cu adevărat *„Grozav lucru este să cazi în Mâinile Dumnezeului Celui Viu“* când vine vremea să judece El şi să facă dreptate!... (Evrei 10, 31). Desigur, prin blestemul asumat de bunăvoie de tot no-rodul lui Israel în ziua Răstignirii Mântuitorului: *„Sângele Lui să fie asupra noastră şi asupra copiilor noştri!“,* poporul iudeu îşi ceruse singur pedeapsa… (Matei 27, 25). Cu toate acestea însă niciun popor din lume şi nicio gene-raţie – cu atât mai puţin cea a secolului douăzeci! – n-avea nicio îndreptăţire să-l urască pe israelit ori să-i urzească nimicirea, ca odinioară Haman!... După cum nici Faraon n-avusese drept să-i asuprească pe urmaşii lui Iacov în Vechime, deşi ajungerea lor în ţara Egiptului şi chiar în robia cea îndelungată fuseseră prevăzute cu mult înainte, în acelaşi tainic Plan al lui Dumnezeu… (Facere 15, 13-14).

Înţelept este doar acela care, la toată desfăşurarea istoriei – chiar şi a celei mai cumplite şi cu neputinţă de înţeles pentru noi, oamenii – poate spune cu Sfântul Pavel: *„O, adâncul bogăţiei şi al înţelepciunii, şi al ştiinţei lui Dumnezeu! Cât sunt căile Lui* ***de necercetat*** *şi judecăţile Sale* ***de nepătruns****!... Cine a cunoscut gândul Domnului sau cine a fost sfetnicul Lui?... De la El şi prin El şi întru El sunt toate! A Lui să fie mărirea în veci. Amin!“* (Romani 11, 33).

Rămânem şi noi fără glas şi fără comentarii lângă taina versetului de mai nainte pe care nu-l putem pătrunde, ci ne pregătim să trecem mai departe spre capătul acestui tunel înfiorător din Yad Vashem care va sfârşi în curând, precum sfârşise odată şi genocidul despre care acesta dă mărturie zguduitoare şi de neuitat…

«Fiecare om are un nume»…

Trecem într-o secţie nouă, adăpostită de o încăpere în forma unui ou, numită *«Sala Numelor»…* Este alcătuită din două conuri a câte 10 metri înălţime, aşezate vertical unul peste altul, faţă în faţă… Pe pereţii conului superior sunt expuse şase sute de fotografii ale unora dintre victimele jertfite pe altarul Holocaustului. Chipurile lor se oglindesc şi se multiplică în apa liniştită a bazinului de aceeaşi formă, săpat în stânca *Muntelui Herzl* din marginea vestică a Ierusalimului… Pereţii imensei încăperi „ascund“ sertare cu dosare negre. În fiecare sunt câte trei sute de fotografii şi fişe, aparţinând celor peste două milioane de bărbaţi, femei şi copii identificaţi până acum ca ucişi în genocidul nazist.

După nenumărate cercetări, numărul victimelor genocidului antisemit atinsese cifra înfiorătoare de ŞASE MILIOANE!… Pentru celelalte milioane de nume şi mărturii ale celor

dispăruţi, dar neidentificaţi încă este lăsat liber aici un spaţiu suficient... Vor fi toate acestea tot pe atâtea dovezi spre neuitare, un strigăt înţelept pentru urmaşi: *„Să nu se mai repete niciunde şi nicicând!...“*

Înţelegem însă că acel *«Never Again»* de aici presupune întâi ascultare de Dumnezeu, apoi, iubire sinceră pentru aproapele… Numai ascultarea deplină de voia lui Dumnezeu împiedică declanşarea pedepsei Lui ispăşitoare pentru păcat şi numai adevărata iubire pentru semen duce la iertare din toată inima şi la uitare pentru totdeauna. Singură dragostea cea adevărată poate acoperi şi ierta totul ca şi când n-ar fi fost nicio vină… De aceea, ea nu va pieri niciodată! (1 Corinteni 13, 4-8). Dar când ascultarea de Dumnezeu se uită, atunci dragostea şi iertarea se ofilesc şi pier – şi totul se reia de la capăt, oricât nu s-ar vrea! Istoria omenirii dovedeşte cu prisosinţă această succesiune de răzbunări care de care mai cumplite!…

… Ne apropiem de ieşirea din Memorial… Urcuşul, din jumătatea a doua a tunelului tot mai prin întuneric, devine liniştit şi calm, culminând cu ieşirea dintr-o dată sub cerul liber. O panoramă splendidă se deschide spre munţii din zare şi spre Ierusalim, ca şi cum tot ce am trăit aici a fost doar un vis înfiorător… De fapt, pentru noi, atât a şi fost!...

Încercăm să înălţăm spre Dumnezeu un gând de mulţumire şi recunoştinţă că a pus capăt acelui genocid de neînchipuit împotriva poporului Său, cum a pus şi celuilalt dezlănţuit de „fiara cea roşie“, cu nimic mai prejos nici în întinderea geografică, nici în cruzimi şi nici în numărul victimelor!... Atât doar că acestea din urmă nu-s încă cercetate şi ştiute bine, de aceea nu-s nici crezute pe măsură!… Dar Acela Care le-a pus capăt celor dintâi, pedepsind *şi pe pământ* pe „fiii lui Cain“ din secolul trecut, va aduce cu siguranţă vremea judecăţii şi a răsplăţii pe măsură şi pentru ceilalţi care le-au urmat. Dacă nu şi pe pământ, cu atât mai rău, căci atunci vina lor întreagă vor avea s-o ispăşească şi mai cumplit Dincolo, în vecii vecilor…

„Muguri“ zdrobiţi...

Nu departe de „tunelul“ înfiorător din care abia ieşisem, şerpuieşte o alee printre copacii presăraţi ici-colo… În dreapta, apare o movilă pe care se desluşesc mai mulţi stâlpi de marmură albă… Ne apropiem de monumentul cu cei douăzeci de stâlpi ce acuză secolul al douăzecilea de fărădelegile fără seamăn comemorate aici. Stâlpii sunt aliniaţi ca într-un triunghi cu vârful ascuţit spre noi: 2–4–6–8… Au patru feţe şi sunt cioplIţi fiecare din câte o singură piatră. Cei opt din rândul ultim au înălţimea unui adolescent, dar ceilalţi dinspre noi sunt frânţi brutal din ce în ce mai jos… Ei simbolizează vieţile celor un milion şi jumătate de copii din neamul lui Israel care fuseseră curmate sălbatec între doi şi şaisprezece ani. Şi nu de un popor barbar, ca în Evul Mediu, ci de barbarismul uneia dintre cele mai culte naţiuni ale Europei!…

Pe zidul din dreapta, lângă intrarea în „mormântul“ de sub movilă, este cioplit în marmură chipul zâmbitor al unui prunc nevinovat, iar deasupra uşii stă un înscris cu litere ebraice pe care nu-l înţelegem… Intrăm în „peşteră!“! Ne trec fiori în timp ce înaintăm pe o punte îngustă întinsă peste hăul de sub noi al cărui adânc nu-l putem percepe prin întuneric…

Deasupra noastră se întinde o boltă întunecoasă pe care se aprind şi se sting ici-colo nenumărate lumânări, ca nişte steluţe îndepărtate şi plăpânde… Tăcere şi beznă!...

Din când în când, o voce de mamă (sau de învăţătoare?) citeşte grav ca dintr-un catalog nesfârşit numele fiecărui copil ucis în Holocaust, vârsta lui şi ţara de origine. Apoi, aşteaptă ca cel strigat să răspundă de undeva: *«Prezent!»*... Dar *NICIUNUL* din cei un milion şi jumătate de copii nu răspunde la apel!...

Ecoul din ce în ce mai stins al numelor rostite în van răsună ca o tânguire sfâşietoare, amintind de plângerea Rahelei după „nenumărul“ copiilor ei care nu mai sunt… (Matei 2, 18).

Suspinăm şi noi: O, Dumnezeule al lui Avraam, Isaac şi Israel, fă Tu ca acest cumplit *„plâns al Rahelei“* să fie cel din urmă pentru omenire!... Adună-i iar în ţara lor pe cei care au mai rămas şi dă-le Tu viitor şi nădejde, pace şi mântuire… (Ieremia, cap. 31). Te rugăm!...

… Nu poţi să nu te cutremuri până în străfundul sufletului, asistând chiar şi numai câteva clipe la acest „spectacol“ funebru!... Ne vine în minte un cuvânt greu al Mântuitorului: *„Celui ce-i va fi piatră de poticnire unuia din aceşti micuţi care cred în Mine, mai bine i-ar fi dacă şi-ar lega de gât o piatră de moară şi s-ar arunca în mare“…* (Marcu 9, 42). Dacă ispitirea unui singur copil este socotită în faţa lui Dumnezeu mai grea decât sinuciderea, cât de greu trebuie să atârne milioanele de crime strigătoare la cer de aici şi de pretutindeni!... Ce osândă cumplită îi aşteaptă pe cei ce săvârşesc asemenea fărădelegi grozave!...

O Dumnezeule Îndurător şi Bun, Te rugăm, fă să dispară dintre popoare „neamul lui Cain“ şi faptele lui cumplite! De la o margine a pământului până la cealaltă să nu mai fie nicio mână care varsă sânge… Ajunge „nenumărul“ acelora care au fost ucişi până acum, ştiuţi şi neştiuţi!...

La ieşire, întâlnim un evreu originar din Bucureşti care lucrează la Yad Vashem şi ne întreţinem câteva clipe. De la el aflăm că nenumăratele steluţe de pe bolta întunecoasă a acestui „mormânt“ îşi au originea în numai cinci lumânări aprinse… Un sistem ingenios de oglinzi aşezate în diferite puncte ale acelui spaţiu reflectă mereu în alt loc lumina pre-luată… O bucurie avem când aflăm că la construcţia acestui Memorial prin care trec anual milioane de vizitatori au trudit mulţi lucrători români şi că nu şi-au făcut de ruşine poporul... Cinste lor şi tuturor acelora care nu doar cântă *„Nu uita că eşti român!“,* ci îşi cinstesc prin viaţa de fie-care zi acest binecuvântat nume, de dragul căruia mulţi dintre cei dinainte şi-au dat viaţa!...

În Biserica Românească...

... Adresa *Aşezământul Românesc* din Ierusalim o afla-sem de la binevoitoarele măicuţe ale neamului nostru care vieţuiesc pe vârful Taborului… Cu câţiva ani mai înainte, aflasem fericit că mulţi domnitori ai Ţărilor Române, printre care Vasile Lupu, Matei Basarab, Constantin Brâncoveanu, precum şi câţiva ierarhi ai Bisericii noastre trimiseseră de-a lungul vremii nu numai podoabe de mare preţ pentru sfintele lăcaşuri din Ţara Sfântă, ci şi donaţii substanţiale. Cu toate acestea însă, până la începutul secolului trecut, ţara noastră – a treia de pe glob în ce priveşte numărul de credincioşi (botezaţi…) –, încă nu avusese un colţişor al ei prin care să-şi facă simţită prezenţa în Ţara lui Iisus!...

… Gândul binecuvântat al unui aşezământ al neamului nostru la Locurile Sfinte a început să prindă contur abia în anul 1906, când un mare om de cultură din Iaşi şi neobosit peregrin, Teodor Burada (1839-1923), ajunsese la Ierusalim şi închiriase acolo o casă. Aceasta avea să devină întâiul paraclis al sufletului românesc din Oraşul Sfânt!… Cu paşi mărunţi, în anul 1912 este găsit un loc pentru ctitoria românească, iar în 1927, cu prilejul vizitei frăţeşti făcută Patriarhului grec din Ţara Sfântă de întâiul nostru Patriarh, Miron Cristea, se hotărăşte demararea lucrărilor. De fapt atunci se plănuise înfiinţarea a încă unui aşezământ românesc, care a şi fost ridicat nu mult după aceea pe malul Iordanului, aproape de locul Botezului Mântuitorului…

Piatra de temelie a fost aşezată în 1935, iar zidurile s-au înălţat în scurt timp. Dar şi vremurile se schimbaseră tot într-atât de repede şi de mult, încât după numai trei ani

vieţuitorii Aşezământului fuseseră alungaţi, iar în locul lor au fost aduşi chiriaşi străini de destinaţia sfântă a clădirii şi de limba care se vorbise cu bucurie între zidurile ei… Această situaţie dureroasă avea să dureze până în 1963, când Patriarhia Română trimisese la Ierusalim un reprezentant pentru a reda acelei clădiri destinaţia ei dintru început. Aveau să mai treacă însă şi după aceea alţi doisprezece ani, până în 1975, când Patriarhul Justinian a sfinţit biserica şi Căminul românesc… Cu prilejul acelui peregrinaj la Locurile Sfinte patronat de Preafericitul Justinian Marina, fusese stabilit un nou Acord bisericesc de reglementare şi funcţionare a Aşezămintelor româneşti de pe cuprinsul Patriarhiei Ierusalimului şi a Ţării Sfinte, semnat de Patriarhul Ierusalimului şi de Patriarhul nostru…

După acele evenimente s-au perindat pe acolo mulţi trimişi ai Bisericii Ortodoxe Române care au ostenit după puteri, încercând să-l înzestreze şi să-i asigure bunul mers. Reprezentând Biserica Neamului nostru în Ţara Sfântă, Aşezământul încerca să răspundă nu doar nevoilor spiritu-ale ale compatrioţilor noştri ajunşi în această depărtare de lume, ci, pe cât îi era cu putinţă, în căminul din incinta lui oferea şi adăpost pentru peregrinii români…

La Ceasul *«Slujbei de Seară»*...

… Se apropia Ceasul Vecerniei când ne apropiam cu emoţie de micul ansamblu de clădiri de pe strada *Shivtei Israel*, nr. 46 – nu departe de Poarta Damascului – asemănător unei cetăţi medievale cu trei nivele şi o terasă, având bisericuţa în mijloc, străjuită de clopotniţă…

Trecem fericiţi pragul Casei Domnului şi dintr-o dată ne învăluie o binecuvântată atmosferă de sărbătoare, din cele mari, dar tot mai rar întâlnite în lumea noastră „creştină“: o pereche de gemeni, fetiţă şi băieţel, se învredniceau chiar atunci de Taina Sfântului Botez… Glasul Părintelui Serafim, originar din Groşii Ţibleşului, crescut la „umbra Rohiei“, ne unge sufletul cu mireasma rostirii Slujbei în „limba vechi-lor Cazanii“, de parcă n-am fi la mii de kilometri de ţară, ci chiar acasă, la mănăstirea neuitată din Ţara Lăpuşului!…

Privind chipurile celor doi „îngeraşi“ şi a fericitei mame, gândim emoţionaţi: ce binecuvântată aducere-aminte vor avea mâine aceste suflete născute şi creştinate în oraşul cel mai sfânt din lume! Pentru ei, urarea Psalmistului va suna atât de aparte şi de personal: *„Să te binecuvânteze Domnul din Sion, să vezi fericirea Ierusalimului în toate zilele vieţii tale!“...* (Psalm 127/128, 5-6).

Cu inima pătrunsă de harul unui asemenea moment şi cu ochi înrouraţi de sfânta bucurie la care fuseserăm părtaşi, încercăm să facem în şoaptă o fericită urare pentru cei doi copilaşi şi pentru cei care i-au adus pe lume: Fiţi binecuvântaţi de «Domnul din Sion» şi creşteţi fericiţi sub ocrotirea Mâinii Sale plină de îndurare, spre slava Lui şi spre cinstea Bisericii şi a Neamului din care faceţi parte!...

… Nu rezistăm tentaţiei să ne rotim privirile însetate de Frumos prin interiorul bisericuţei şi să admirăm arhitectura ei bizantină, care o face să semene atât de mult cu un paraclis brâncovenesc… Catapeteasma din faţa noastră este împodobită cu motive vegetale, încrustate adânc şi îmbrăcate în aur, iar sfintele icoane dau o strălucire aparte întregului locaş de rugăciune. Mobilierul este sculptat în lemn masiv, iar alături de el ne încântă ochiul minunate covoare cu modele tradiţionale româneşti, realizate şi ele în mănăstirile din ţară de mâini iscusite şi harnice, rămase anonime… Culorile vii ale picturii în frescă amintesc de inegalabila podoabă exterioară a mănăstirilor din nordul Moldovei şi Bucovinei care impresionează o lume întreagă… Din preafrumoasele scene biblice redate cu măiestrie pe pereţii Casei Domnului ne privesc familii domneşti trecute în ceata drepţilor şi chipuri de sfinţi români, îmbrăcaţi în veşminte strămoşeşti… Nouă însă, cea mai impresionantă dintre

toate icoanele de aici, ni se pare a fi cea a Maicii Domnului cu Pruncul Sfânt în braţe, învăluind ocrotitor pământul României Mari cu cel mai drag şi dulce acoperemânt: *Tricolorul!...*

Îngenunchem câteva clipe în apropierea Sfântului Altar… Printre alte gânduri trimise în Sus, unul ni se îndreaptă spre Maica Îndurărilor:

O, Preacurată Măicuţă a Domnului Hristos, mijloceşte la Fiul tău şi Dumnezeul nostru să aducă mai curând vremea în care toţi fiii neamului românesc, mai întotdeauna învrăjbiţi, să ajungă una! Să „sece“ o dată pentru totdeauna şi „Milcovul“, şi „Prutul“ care ne-au despărţit îndelung şi ne mai despart încă nu numai trupeşte, ci mai ales sufleteşte!... Să nu rămânem rupţi de înaintaşii noştri mari şi de sfânta lor trăire, ci să ne întoarcem prin pocăinţă statornică la Dumnezeul părinţilor noştri credincioşi până se mai poate. Apoi, printr-o ascultare asemenea lor să ne ridicăm spre Cel propovăduit de Sfântul Apostol Andrei, Acela de dragul Căruia familia Brâncovenilor şi-a adus încincita jertfă… Căci şi pe cel dintâi, ca şi pe cei din urmă dintre ei ni-i asumăm ca *«ai noştri»* şi dorim cu toată puterea să ne poată socoti şi ei că *«ai lor»* suntem…

Podoaba Casei Domnului...

... Imediat, dincolo de acele minunăţii sfinte, descoperim salonul destinat primirii de oaspeţi… Privim înmărmuriţi din prag la acel muzeu ad-hoc, îmbrăcat în odoare nespus de scumpe: pictură, icoane pe sticlă sau pe lemn, vase liturgice, sculpturi şi argintărie, broderie şi ţesături care mai de care mai iscusite… Toate grăiesc despre adânca frumuseţe şi iscusinţă a sufletului poporului român şi a credinţei lui exprimate printr-o artă unică! Imediat însă ne-am adus aminte de înnoirea pe care o făcuse Sfântul Ioan Gură de Aur după întronizarea sa în Palatul Arhiepiscopal din Constantinopol… Apoi, şi de cuvântul omului după inima lui Dumnezeu că *„**sfinţenia** este podoaba Casei Tale, Doamne, pentru tot timpul cât vor ţine vremurile!...“* (Psalm 92/93, 5-7). Şi nu ştim de ce inima ne-a fost cu-prinsă dintr-o dată de un suspin: o, dacă ne-am dovedi noi, românii, *unicitatea* mai ales printr-o trăire vrednică de voia lui Dumnezeu, călcând pe urmele părinţilor noştri cu care ne tot lăudăm!… Căci din păcate nu prea dovedim asta, ci credinţa multora dintre noi rămâne doar *cea din afară,* a buzelor, şi nu *„omul cel tainic al inimii, întru nestricăcioasa podoabă a duhului blând şi liniştit“...* (1 Petru 3, 4).

… Ieşim din incinta Aşezământului Românesc cu gând să ne îndreptăm spre sălaşul nostru, până nu se lasă de tot noaptea… La poartă ne aştepta însă o nouă bucurie: chiar atunci se întorcea de la Eilat, oraşul din sudul extrem al Israelului, un călugăr român de la Muntele Athos… Fusese la *Mănăstirea Sfânta Ecaterina* din Sinai, de unde se învrednicise apoi să urce pe vârful *Muntelui Legii,* acel loc cutremurător de sfânt în care Dumnezeu vorbise cu Moise *„faţă către faţă, cum ar grăi cineva cu prietenul său“...* Şi nu câteva clipe, ci patruzeci de zile şi încă în două rânduri!... Ascultându-l cum ne povestea de înflăcărat despre pere-grinajul său, ni se părea că şi faţa părintelui era luminată de o lumină lină în prag de amurg, precum fusese faţa lui Moise când se întorcea de la fiecare *stare de vorbă* cu Domnul… (Ieşire 24, 18; 33,11; 34, 28-29).

Aflând de la el cât de uşor trecuse în Egipt, ne cuprinse încă un gând de neîmplinire: dacă am fi ştiut noi că un ase-menea drum nu ridică probleme deosebite, atunci când peregrinasem prin Pustia Ţin şi Paran n-am fi întors spre Arad, ci am fi luat drumul Eilatului, de care ne despărţea doar o „aruncătură de piatră“… Dacă am fi ştiut noi!... Dar ochii noştri n-au fost învredniciţi să întâmpine răsăritul de soare, ca Moise, pe Horeb, Muntele lui Dumnezeu, ci

doar pe Masada, ca Irod de pe „muntele“ lui!… Fusesem tot pe atât de aproape şi de unul, ca de celălalt, dar nu-i atinsesem pe amândoi!...

O Dumnezeule al Milelor Nesfârşite, mai îndură-Te de noi iară şi iară! Ia-ne de mână şi condu-ne Tu prin tot „cana-anul“ acesta pământesc prin care mai avem de peregrinat aşa puţină vreme până să ajungem la hotarele lui, adică la capătul urcuşului nostru!... Învredniceşte-ne atunci de harul să-Ţi vedem Faţa fericită şi să-Ţi auzim glasul blând rostind binevoitor şi pentru noi: *„Bine, slugă bună…, intră întru bucuria Domnului tău!“…* (Matei 25, 21).

… În timp ce grăbeam îngânduraţi spre „casa noastră din Ierusalim“, se făcuse seară de-a binelea… Era cea de-a treia înserare aici! O Doamne Iisuse, de câte binecuvântate trăiri ne-ai învrednicit în peregrinajul nostru prin Sfânta Cetate şi pe drumurile din imediata lui apropiere!... Peste tot, paşii Tăi lăsară urme atât de adânci, încât toate veacu-rile, cu „nenumărul“ furtunilor şi valurilor lor, n-au reuşit să le şteargă de tot... De sub „colbul“ vremii, ele răzbat afară mereu şi se pot desluşi cu sufletul înfiorat tot atât de bine şi astăzi, ca în primele veacuri… Slavă Ţie, Dumnezeule Binecuvântat, pentru toate, pentru toate!...

Coborând spre Ierihon…

După a treia înserare în Ierusalim, Dumnezeul Cel Atotmilostiv, Care face să răsară soarele Său şi peste cei răi, şi peste cei buni (Matei 5, 45), Se îndurase a ne dărui şi nouă o altă dimineaţă: a patra!... Începea cea din urmă zi de primăvară din an atunci când ne pregăteam să coborâm spre Ierihon, lăsând în urmă Ierusalimul cu nenumăratele sale locuri de peregrinaj. Pe unele le vom vedea în zilele următoare, dar altele multe vor rămâne necercetate de noi acum…

… Încă de când pricepusem ceva din *Pilda Samarineanului Milostiv,* înţelesesem că *«rămânerea în Ierusalim»* înseamnă vieţuirea în neprihănirea cerută de Dumnezeu, iar *«a coborî spre Ierihon»* e totuna cu renunţarea la viaţa duhovnicească şi alunecarea în moartea păcatelor… Cugetând la acest lucru, un gând duios mă duse dintr-o dată la anii copilăriei şi la nevinovăţia lor… Pornisem şi eu, sufleteşte, încă din anii aceia pe „povârnişul ce coboară spre Ierihon“, pe urmele celui căzut între tâlhari din pilda neuitată… (Luca 10, 25-37). Acum, când lăsam în urmă zidurile Sfintei Cetăţi şi ne îndreptam spre răscrucea Betfaghe de pe culmea Muntelui Măslinilor, începusem să cobor *şi trupeşte* spre acolo!... Şi buzele mele începură să îngâne durut un răscolitor viers al neuitatului Traian Dorz:

„Atâta sfântă curăţie
mă îmbrăca în strai de crin
atunci când am văzut întâie
lumina cerului senin!

... Dar, mai târziu, viaţa toată
prin greşuri multe m-a purtat,
iar haina albă şi curată
mi s-a-nvechit şi s-a-ntinat.

Când, în genunchi, gândesc cu jale
la anii dragi de oarecând,

curg lacrimile mele vale
şi inima mi-o frâng, gemând…

O Dumnezeul meu, ai milă,
apleacă-mă sub Crucea Ta
cu pocăinţa cea umilă
şi plânsul pentru viaţa mea,

Căci plânsul pocăinţei poate
grăbi dumnezeiescul har
ce spală orişice păcate
şi îndulceşte-orice amar

Şi fă apoi, urmându-Ţi Ţie,
să-Ţi fiu un credincios umil,
şi dă-mi iar sfânta curăţie
din vremea când eram copil!...“

… După ce trecuserăm pe lângă Betfaghe, drumul cobora tot mai adânc prin pustiul ce părea că n-are margini, ci numai aduceri-aminte, fericite ori triste, despre trecerile pe aici ale marilor oameni de demult… Trecem fără să oprim prin dreptul bornei Kilometrului 8 unde este o fântână foarte veche. Din apa aceleia îşi astâmpărau setea călătorii de de-mult care urcau spre Ierusalim ori coborau spre Ierihon... În trecerile prin aceste locuri este posibil ca Însuşi Mântuitorul cu ucenicii să fi poposit lângă ea, de aceea tradiţia creştină a „botezat-o“ *«Fântâna Apostolilor»...* Vechimea acestui izvor pare a fi însă mult mai mare, pentru că şi Iosua aminteşte de pârâul ce porneşte de aici, numindu-l *«Apele Ein-Şemeş»* sau *«Izvoarele Soarelui»*. Pe acolo fusese cândva graniţa dintre Iuda şi Beniamin… (Iosua 15, 7).

Din loc în loc se văd tabere răzleţe de beduini. Puţinele lor capre şi oi, însoţite de măgari ori de cămile, rătăcesc în căutarea hranei prin pustietatea nesfârşită… Ici-colo se zăreşte şi câte un tractor cu cisternă pentru adusul apei de foarte departe. Încolo, sărăcie lucie cum n-am mai întâlnit!...

La 5 km de la *Fântâna Apostolilor* porneşte un drum neumblat acum, care duce la ruinele vestitei *Mănăstiri a Sfântului Eftimie cel Mare…* Lavra fusese înfiinţată pe la începutul secolului al V-lea de către Sfântul Eftimie care a conturat acolo modul de trăire al vieţuitorilor pustiei, imprimându-i o adevărată orientare. Pentru prima oară în Ţara Sfântă monahismul este încadrat în norme de învăţă-tură şi de organizare: călugării îşi păstrau libertatea, trăind singuri, dar se supuneau unei necondiţionate ascultări în ce priveşte nevoinţa lor spre mântuire…

Despre Sfântul Eftimie cel Mare şi viaţa din mănăstirea lui au rămas până în vremea noastră multe ziceri minunate… Astfel se spune că odată când treceau pe acolo patru sute de călători, el nu avea decât câteva pâinişoare, dar i-a îndestulat din ele pe toţi, precum Mântuitorul lângă Marea Tiberiadei pe cei cinci mii de bărbaţi… În urma rugăciunilor lui stăruitoare, multe femei sterpe până atunci s-au bucurat de darul vieţii, iar în vremi de secetă cumplită el dobândise darul deschiderii cerului, ca pe vremea Proorocului Ilie… La acest mare om al lui Dumnezeu se desluşea semnul celei mai desăvârşite curăţii sufleteşti, având puterea de a pătrunde în cugetele celor ce se apropiau să se împărtăşească, cunoscându-le starea fiecăruia… Atunci când Sfântul Eftimie slujea dumnezeiasca Jertfă, cei din preajma lui vedeau uluiţi coborându-se o lumină ca un stâlp de foc ce rămânea apoi deasupra Prestolului până la terminarea Sfintei Liturghii…

Sub îndrumarea acestui mare sfânt ucenicisera în lavra înfiinţată de el mulţi călugări vestiţi ai Bisericii de atunci, printre care şi Sfântul Sava… Acesta din urmă întemeiase şi el în anul 485, acolo în inima Pustiei Iudeii din dreptul Betleemului, o mănăstire care-i poartă numele şi azi…

… Fără să ne învrednicim a ajunge la Mănăstirea Sfântului Eftimie cel Mare, aflasem cu inima îndurerată cum încă de pe atunci începuseră între vieţuitorii lavrei şi certuri teologice, care au dus până acolo ca însuşi întemeietorul, Sfântul Eftimie, să fie silit să plece din ea pentru ani buni… Se vede că îndemnul Sfântului Apostol Pavel *„... de certuri şi de sfădirile pentru lege, fereşte-te, căci sunt nefolositoare şi deşarte!“,* rămăsese fără ecou în sufletele multor nevoitori creştini încă din primul veac!... (Tit 3, 9). De aceea trupul Bisericii lui Hristos rămâne sfâşiat până azi, spre bucuria vrăjmaşului al cărui nume a fost dintru început *Dezbinătorul...*

Lângă *«Hanul Bunului Samaritean»…*

… Ajungem la *Kilometrul 18* care marchează jumătatea distanţei dintre Ierusalim şi Ierihon! Lângă o colină stearpă din partea dreaptă a drumului în coborâre, se află acum o clădire împrejmuită... Cândva, pe acel loc fusese *«Hanul Bunului Samaritean»* din neuitata parabolă a Mântuitoru-lui! (Luca 10, 25-37). Acolo a fost dus acel nefericit om căzut în mâinile tâlharilor, după ce fusese salvat de către „unul de alt neam“… Cei din neamul lui, atât preotul, cât şi levitul trecuseră nepăsători şi grăbiţi pe lângă el fără să se nici apropie să-l vadă… (Ioan 4, 9). Aceasta, pentru că ei înşişi coborau spre Ierihon, fără gând de întoarcere spre Ierusalim! Pentru ei era mai ispititor coborâşul, întocmai cum fusese cândva Câmpia Iordanului dinspre Sodoma pentru Lot… (Facere 13, 10-13). O, cât de multe amănunte spune această preafrumoasă şi mişcătoare pildă pentru cine mai are încă urechi de auzit şi inimă de luat aminte!...

Oprim ca să vizităm acest loc neuitat, dar constatăm imediat că incinta este *«în renovare»*… Privim cu jind spre clădirea închisă acum publicului şi gândul ni se duce la milioanele de nefericiţi care „coboară din Ierusalim“, ca şi mine, şi ajung curând în ghearele morţii sufleteşti!... Dar parcă nimeni nu-i vede!… Şi nimeni nu se apropie cu milă de starea lor, ca să-i cunoască şi să-i înţeleagă. Apoi, „să le lege rănile“ şi să-i întoarcă din drumul lor spre „Marea Moartă“ către „Ierusalimul de Sus“, precum făcuse atunci Samariteanul Milostiv cu cel căzut între tâlhari! Căci numai acela care nu „coboară“ (spre patimi şi păcat), ci „urcă“ el însuşi spre sfinţire poate ajuta cu adevărat pe cel căzut!... Cred că omenirea de azi are nevoie mai mult ca oricând nu de predici şi de porunci, fie ele oricât de frumoase şi înţe-lepte, ci de milă şi de iubire înţelegătoare din partea oricui se apropie de cel căzut ca să-i aline rănile, să-l ia în braţe şi să-l scoată «la loc sigur»… Întocmai aşa făcuse Mântuitorul, coborând din slava cerească şi înomenindu-Se, ca să ne îndumnezeiască pe noi!…

O «Bunule Samaritean», trimite în lumea noastră „îngerii“ Tăi cei plini de duhul milei, ca să aline rănile celor lăsaţi aproape morţi de tâlharii păcatelor de azi, cu nimic mai pre-jos decât cele din Sodoma şi Gomora!... Căci Tu ai murit pe Cruce şi pentru păcătoşii veacului nostru, ca şi pentru aceia de demult!... Te rugăm, auzi-ne, Doamne, şi ne miluieşte!...

... Despre ruinele rămase lângă această ridicătură de pământ se spune că ar fi aparţinut unei mănăstiri bizantine din primele veacuri... Pe dărâmăturile acelea, Cruciaţii au ridicat un castel, numindu-l *Malduin,* care în traducere înseamnă *«Treptele Sângelui»*. Acest nume derivă de la

culoarea pronunţat roşiatică a pământului de aici foarte bogat în oxid de fier… Dar şi Cruciaţii s-au dus, iar astăzi printre ruinele castelului lor doar beduinii îşi mai opresc din când în când turmele de oi şi capre...

O tradiţie veche spune că prin locurile acestea fusese prins regele Zedechia de armata babiloniană şi dus în faţa împăratului Nebucadneţar ca să-şi ispăşească cumplit propriile nelegiuiri… Ca să-l facă să sufere şi mai mult, vrăjmaşii i-au înjunghiat mai întâi copiii chiar în faţa lui şi numai apoi i-au scos amândoi ochii şi l-au legat cu lanţuri grele de bronz... În urmă, l-au dus în Babilon, să moară acolo departe de ţara de care s-a dovedit nevrednic (2 Regi 24, 17-20; 35, 25, 1-7). Iată ce grozav lucru este să cazi în Mâinile Viului Dumnezeu după ce L-ai supărat peste măsură! Căci oricât de bun este Domnul, El este şi drept şi nu Se lasă batjocorit la nesfârşit… (Evrei 10, 31; Galateni 6, 7).

Suflete al meu, nu uita *„încheierea tuturor învăţăturilor:* „*Teme-te de Dumnezeu şi păzeşte poruncile Lui! Aceasta este datoria oricărui om. Căci Dumnezeu va aduce orice faptă la judecată şi judecata aceasta se va face cu privire* ***la tot ce este ascuns****, fie bine, fie rău“* (Eclesiast 12, 13-14).

Sub nivelul Oceanului Planetar...

… Ajungem curând la *Kilometrul 26!* La marginea drumului modern tăiat din loc în loc în stâncă, un beduin ars de soarele deşertului aşteaptă răbdător după doritori de poze inedite lângă cămila sa frumos înşeuată… Oprim şi încercăm să-l despăgubim şi noi pe omul care îşi câştigă pâinea aşteptând... Nu-mi închipuisem vreodată că, deşi are o înfăţişare atât de ciudată, cămila este totuşi atât de blândă!...

La buza coastei abrupte de lângă cămilă, ne atrage atenţia o bornă de marmură ce are încrustate pe ea două cuvinte în engleză: *«Sea level»* – Nivelul Mării… Alături, este un indicator de metal cu două feţe, anunţând acelaşi lucru în ebraică, franceză şi engleză, şi pentru cei ce coboară, ca noi, şi pentru cei care urcă… De aici, drumul Ierihonului coboară tot mai adânc sub nivelul Oceanului Planetar!… Gândim: o, dacă ar fi „semnalizat“ tot aşa de bine şi pentru suflet «nivelul» de la care coborârea înseamnă moarte sigură!... Numai că acesta este ascuns ori îmbrăcat în nebănuite forme amăgitoare ce-i fac pe oameni să uite cu totul de primejdia *din spatele* ispitei!…

Undeva, mai jos, ieşim din relieful deluros al pustiei şi pătrundem în şesul care înconjoară *«Cetatea Palmierilor»,* ţinut pe care-l văzuse Moise de pe vârful muntelui Nebo înainte să-şi sfârşească alergarea sa de-a lungul celor o sută douăzeci de ani!… (Deuteronom 34, 1-7). În dreptul *Kilometrului 28* se desprinde un drum secundar în stânga ce întoarce spre nord-est printre munţii deşertului. Aflăm că în anul 1960 pe o colină din apropiere arheologii au descoperit un străvechi pavaj de mozaic rămas între ruinele unei mănăstiri bizantine… Urmărim pe hartă acel drum ce înaintează prin *Canionul Wadi Qelt* până la Ierihonul aflat la doar câţiva kilometri... Se presupune că aceasta era *Valea Acor* (Valea Tulburării sau a Nimicirii), în care fusese pedepsită cândva nelegiuirea lui Acan… Pofta blestemată pusese stăpânire pe inima lui în timpul cuceririi Ierihonului, oprindu-şi pentru sine câteva nimicuri pe care le-a plătit apoi cu viaţa: *„o manta frumoasă de Şinear, două sute de sicli din argint şi o placă din aur în greutate de cincizeci de sicli“...* Deşi porunca lui Iosua fusese categorică, Acan îşi îngropase comoara inimii în mijlocul cortului său, atrăgând mânia Domnului nu doar asupra familiei sale, ci peste întreg poporul lui Israel… În zadar îşi recunoscuse vina după ce fusese descoperit; pocăinţa lui prea târzie nu i-a mai slujit la nimic!… (Iosua 6, 17-20; 7, 18-26). Suflete al meu, nu uita că *şi pocăinţa îşi are vremea ei!...* (Eclesiast 3, 1-8). După ce trece, nu-ţi mai rămâne nicio nădejde de mântuire!…

… Noi nu putem să ne îndreptăm acum înspre Valea Acor din *Canionul Wadi Qelt,* ci urmărim drumul principal către străvechiul oraş al lui Zacheu… Poate vom ajunge altădată şi pe acolo, mai ales la *Mănăstirea Sfântul Gheorghe Hozevitul* care se află tot pe acel drum secundar şi în care au rămas dâre de lumină în urma multor suflete de sfinţi, printre care şi monahi din neamul nostru!... Acum ne mulţumim să aflăm doar câteva informaţii despre acel aspru *«urcuş spre Dumnezeu»...*

Mănăstirea Sfântul Gheorghe Hozevitul

Este aşezată la o depărtare de 5 km sud-vest de Ierihon, pe partea nordică a Pârâului Cherit ce curge dinspre Salem către valea Iordanului. Un loc sfânt fusese acela şi mai înainte de a fi construită mănăstirea. Potrivit unei vechi tradiţii, terenul acela ar fi aparţinut Sfinţilor Ioachim şi Ana, părinţii Maicii Domnului… Mai mult, într-o peşteră din zidurile acelei mănăstirii fusese hrănit Prorocul Ilie de un corb la porunca Dumnezeului lui Israel pentru Care îşi riscase viaţa în vremea regelui Ahab… (1 Regi 17, 2-6).

Începuturile lavrei datează din secolul V când cinci călugări sirieni s-au sălăşluit acolo şi au ridicat în anul 420 un paraclis închinat Sfântului Ştefan... Ctitorul acelei mănăstiri închinate Maicii Domnului fusese *Sfântul Ioan Tebeul,* originar din Egipt, numit apoi *Ioan Hozevitul.* La foarte scurt timp după ce a fost ales episcop de Cezareea, el renunţase la înalta demnitate şi s-a retras aici până la sfârşitul vieţii sale, în anul 520… În vremea lui, mănăstirea a fost extinsă, adăugându-i-se multe clădiri noi şi o biserică frumoasă, chiar lângă peştera în care Prorocul Ilie stătuse ascuns o vreme…

Mănăstirea a devenit în scurt timp un loc însemnat de peregrinaj creştin, astfel că spre sfârşitul veacului al VI-lea numele ei era vestit în toată Ţara Sfântă: aici trăiau în cea mai desăvârşită armonie şi dragoste creştină călugări apar-ţinând diferitelor naţiuni: greci şi sirieni, armeni şi gruzini etc. Apogeul vieţii duhovniceşti din această mănăstire a fost atins pe la începuturile veacului al VII-lea, când era stareţ Sfântul Gheorghe Hozevitul…

Nici această sfântă lavră n-a fost cruţată de jaful din anul 614: ea a fost incendiată, iar circa *trei mii de sihaştri* (!) din acele împrejurimi au sfârşit sub săbiile perşilor care nu cunoşteau nicio îndurare. Trupurile sângerânde ale martirilor au fost aruncate apoi într-o peşteră din interiorul mănăstirii, care este acum gropniţă, şi într-o cisternă pentru apă de ploaie, la 12 m adâncime... Singur Sfântul Gheorghe-Hozevitul fusese cruţat atunci cu viaţă în chip miraculos! Poate din pricina vârstei înaintate şi a personalităţii sale care îi impresionase până şi pe cotropitori… Abia după şase ani de la acel înfricoşător măcel a adormit în pace şi el... Câţiva supravieţuitori ai acelui masacru, care s-au ascuns pe unde au putut, s-au întors după un timp, încercând să reconstituie obştea de odinioară, dar străduinţa lor a rămas fără izbândă. Totuşi ei au adunat osemintele martirilor şi le-au aşezat în interiorul mănăstirii ca pe nişte sfinte moaşte... Ele au până şi azi o culoare galbenă şi împrăştie în jur o mireasmă plăcută…

Mănăstirea Hozeva a fost restaurată după acel prăpăd în anul 1179 şi a supravieţuit până către secolul al XIII-lea, după care a rămas iarăşi fără niciun călugăr timp de peste cinci sute de ani!... Abia în 1878 călugării greci de la Biserica Sfântului Mormânt au refăcut din dărâmături zidurile mănăstirii, reuşind să termine reconstrucţia după douăzeci şi trei de ani, în 1901. Clopotniţa mănăstirii a fost refăcută numai după o jumătate de veac: în anul 1952.

Mănăstirea este structurată pe trei nivele astfel:

1. Nivelul de jos cuprinde intrarea străveche şi mormintele celor cinci călugări sirieni care ctitoriseră rigurosul lăcaş sfânt în secolul V.

2. Nivelul al doilea cuprinde mai multe biserici: *Biserica Sfintei Fecioare,* care este principalul Sfânt Locaş de aici. Aceasta are picturi din ultimele două secole, dar uşile împărăteşti au fost lucrate între anii 1180-1183. Mai sunt acolo şi *bisericile Sf. Ioan şi Gheorghe Hozevitul,* în care se păstrează fragmente de mozaic din secolul VI şi mai multe racle şi osuare…

3. Partea cea mai de sus a mănăstirii cuprinde *Biserica-peşteră a Sfântului Ilie,* în care se poate ajunge de pe acoperişul *Bisericii Maicii Domnului.* Acolo vieţuise prorocul Ilie mai bine de trei ani, când a fost hrănit în chip minunat de un corb şi îşi astâmpăra setea din Pârâul Cherit din vale… După ce secase şi acesta, el a fost trimis în nord-vestul ţării la o văduvă din Sarepta Sidonului şi ea l-a hrănit dintr-un pumn de făină şi dintr-un strop de untdelemn care nu s-au mai împuţinat până când pământul a rodit iarăşi… (1 Regi 17, 1-7). Tradiţia creştină spune că tot în acel loc s-a rugat Domnului multă vreme Sfântul Ioachim, cerându-I urmaşi, precum în vechime Sfânta Ana… (1 Samuel 1, 10-17). După un timp, i s-a arătat îngerul Domnului şi i-a vestit naşterea fiicei lor Maria, fiinţa binecuvântată de Dumnezeu cu harul unic să devină Maica Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos (Luca 1, 43). Din acel loc începe un tunel strâmt ce pătrunde adânc în inima muntelui. În vremi de restrişte acela fusese un fericit şi sigur loc de salvare pentru pustnicii primejduiţi...

În Mănăstirea Hozeva vieţuise o vreme şi Sfântul Ioan-Iacob de la Neamţ… În ultimii şapte ani de viaţă din cei douăzeci şi patru de sfântă nevoinţă, se retrăsese în Peştera Sf. Ana din apropiere… El a plecat la Domnul în dimineaţa de 5 august 1960, „grăbind“ să urce din valea aceasta a Ierihonului ca să-L întâmpine a doua zi pe Domnul, pe Muntele Taborului din Împărăţia Dumnezeului pe Care-L iubise atât de mult. A fost înmormântat în aceeaşi peşteră în care se ostenise şi care în timpul prohodirii se umplu de păsărele… Pentru că le hrănise mereu din bucăţica lui de pâine, acum veniseră şi ele să-l petreacă în veşnicie cu ciripitul lor vesel...

După douăzeci de ani, la 8 august 1980, moaştele bine-mirositoare ale vrednicului călugăr român au fost găsite întregi şi neputrezite. Se adeverea încă o dată cuvântul Scripturii care zice: *„… inima mi se bucură, sufletul mi se veseleşte şi trupul mi se odihneşte în linişte, căci nu vei lăsa sufletul meu în locuinţa morţilor, nu vei îngădui ca prea iubitul Tău să vadă putrezirea“…* (Psalm 16, 9-10). La puţin timp după aceea, Patriarhia Ortodoxă din Ierusa-lim l-a declarat sfânt… Astăzi, moaştele Sf. Ioan-Iacob sunt depuse într-un paraclis din biserica Mănăstirii Hozeva, întru binecuvântată şi sfântă aşteptare pentru întoarcerea în patria lui care îl dăruise Bisericii lui Hristos şi care îl aşteaptă de ani şi ani…

„Mormântul lui Moise“…

… Urmând şoseaua modernă, ajungem la un moment dat în dreptul *Kilometrului 29,* din apropierea căruia porneşte în dreapta un alt drum ce înaintează prin Deşertul Iudeii... Harta ne spune că duce la *Nabi Musa,* acolo unde se află *Moscheea Profetului Moise.* Despre aceasta, musulmanii afirmă că ar fi zidită chiar pe mormântul omului lui Dumnezeu… (Deuteronom 34, 1-6). Moscheea fusese construită în anul 1269, apoi, la puţină vreme devenise o ţintă pentru peregrinajele musulmane. În anul 1480 a fost ridicat acolo şi un han pentru adăpostirea peregrinilor, iar după aceea, şi un minaret… Prin anii 1820 după ce clădirile acelea au fost restaurate de turci, se iniţiase un peregrinaj musulman de şapte zile, care pornea chiar în Vinerea Mare, de lângă Moscheea El-Aqsa, pentru a contracara ceremoniile creştine de Paşti din Ierusalim... Din pricina tensiunilor politice care se înteţiseră în zonă şi mai ales pentru că

manifestarea degenerase în violenţe, ea a fost interzisă în anul 1948 de către guvernul iordanian care stăpânea şi Ierusalimul pe atunci.

Aflasem că de lângă Nabi Musa se vede bine Muntele Nebo din Ţara Moabului de odinioară, Iordania de azi, în care n-am fost învredniciţi să ajungem... De pe creasta *Fazga* sau *Pisga* a munţilor acelora, situată în faţa Ierihonului şi devenită într-o clipă un veritabil observator al Ţării Făgăduinţei, Dumnezeu îi îngăduise lui Moise să vadă deodată toate întinderile ei mănoase. Să le privească, dar fără să ajungă la ele!... Prin mâna lui, Domnul izbăvise poporul lui Israel din robia lui faraon şi-l pornise spre Ţara Sfântă pentru care el se lepădase de bogăţiile Egiptului… (Evrei 11, 24-27). Îndrumase poporul prin pustie timp de patruzeci de ani şi mijlocise de nenumărate ori pentru iertarea lui, până într-atât ca să ceară să fie şters el însuşi din Cartea Domnului!… Şi totuşi marele Moise nu s-a învrednicit să simtă sub tălpile sale pământul Canaanului după care tânjise îndelung! Se îndoise o clipă la apele Meriba, atunci când *în loc să vorbească* stâncii, *a lovit-o,* ca unul care nu credea pe deplin Cuvântul Dumnezeului lui Israel, deşi îl mărturisise poporului său... Acesta fusese păcatul lui Moise pe care trebuia să-l plătească acum!... (Numeri 20, 7-13; Deuteronom 1, 31-37; 32, 48-52).

… În acel ceas, Moise îşi roti privirile de pe Muntele Nebo spre cele patru depărtări ale Canaanului, cu mâna straşină la ochi şi cu sufletul tremurând de durerea neostoirii dorului său îndelung… Privea ţara de la ţinutul lui Dan, din miazănoapte, până la cel al lui Simeon şi Iuda, de la miazăzi, şi de la cel de apus, al lui Aşer, Efraim, Zabulon şi Manase, până spre răsărit, peste partea lui Isahar şi Beniamin... Dar privea cu durere şi partea lui Ruben şi Gad, şi cea a jumătăţii seminţiei lui Manase, care îşi aleseseră singuri să nu treacă Iordanul, ci să rămână în afara Ţării făgăduite…

O, ce dureros adevăr exprimă hotărârea celor două seminţii şi jumătate care şi-au ales partea în Ţara Madianului, când gândim la mulţimea nenumărată a oamenilor care aleg mai bine *„partea de dincoace de Iordan“,* adică lumea aceasta!... Dar tu, suflete al meu, care parte ţi-o alegi: cea din lumea asta sau cea din veşnicie? Se vede oare din preocupările tale zilnice că ţi-ai ales „partea cea bună“, ca Maria?... (Luca 10, 42). Gândeşte bine acum şi nu amâna alegerea cea cu adevărat vrednică până mai este încă *ziua ta,* ca să nu rămâi la hotarul dintre ele, ca Moise atunci!...

… Desigur că locul mormântului celui mai mare profet al lui Israel nu este la Nabi Musa, ci el rămâne o taină a Dumnezeului nostru, ca nenumărate altele pe care le ţine sub stăpânirea Sa!... (Deuteronom 29, 29). Sfânta Scriptură spune doar atât că Moise şi-a încredinţat sufletul Dumnezeului său pe Care-L slujise şi cu Care vorbise faţă către faţă de multe ori, apoi a murit la hotarul Ţării Sfinte. În urmă, *„Domnul l-a îngropat în vale, în ţara Moabului, faţă în faţă cu Bet-Peor. Nimeni nu i-a cunoscut mormântul până în ziua de azi“...* (Deuteronom 34, 1-6). Atât!...

Cugetând la aceste răscolitoare aduceri-aminte, ajungem la o altă răscruce de drum şi apucăm la stânga, spre Ierihon. Când ajungem la „poarta de intrare“, situată în afara *«Oraşului Finicilor»,* numit aşa din pricina mulţimii palmierilor care cresc acolo, militarii palestinieni care supravegheau trecerea ne opresc pentru verificarea actelor, dar suntem acceptaţi imediat fără nicio problemă.

După ce pătrundem în oraş, întrebăm pe mai mulţi trecători despre locurile sfinte ale cetăţii, dar după îndrumările lor ne pomenim ajunşi tocmai în faţa Primăriei Ierihonului, precum magii de odinioară, la palatul lui Irod din Ierusalim… Aflând că suntem români, cei de la poartă ne conduc bine-voitor până în biroul Primarului, care ne salută surprinzător în limba noastră şi ne primeşte cordial ca pe nişte prieteni. Aflăm de la el că studiase în Braşov,

unde se căsătorise cu o romancă şi aveau împreună câţiva copii… Se scuză că dacă n-ar fi fost acum duşi cu toţii în Suedia (pentru a fi mai în siguranţă...), ne-ar fi invitat în casa lor…

După ce primim de la el informaţiile care ne interesau, ba şi o hartă turistică a oraşului, ne luăm rămas-bun şi plecăm spre locurile sfinte pe care le căutasem noi de fapt: *Muntele Carantania, Aşezământul Românesc* şi *„Dudul" lui Zacheu…*

Dar mai întâi să întoarcem puţin prin istoria miilor de ani ai acestei străvechi cetăţi, ca să putem înţelege mai uşor episoadele biblice care s-au petrecut pe aceste locuri!...

Întâia cetate cu ziduri întărite...

Arheologii spun că dintre toate aşezările omeneşti cunoscute până acum, cetatea Ierihonului, aşezată într-o depresiune la –260 m sub nivelul mării, este cea mai veche. Întâia aşezare omenească de aici fusese situată în apropiere de locul numit *Ein ca-Sultan* şi avea case rotunde, zidite din lut frământat cu paie ori din chirpici (cărămizi uscate la soare) şi tencuite apoi cu mortar de noroi. Cetatea era împrejmuită pe margini cu zid din blocuri de piatră, înalt de peste 3,5 metri şi gros de 1,8 metri la bază şi avea cel puţin un turn de observaţie. Se pare că zidurile de apărare ale Ierihonului fuseseră cele dintâi din lume!...

Pe baza săpăturilor începute încă din anul 1868 pe co-lina Tell es-Sultan, la circa 2 km nord-vest de oraşul de azi, arheologii spun că începuturile aşezării urcă până în vremuri străvechi: circa 8.000 de ani înainte de Naşterea Domnului… Ba încă se presupune că Ierihonul este primul loc din lume în care oamenii renunţaseră la felul nomad de viaţă dinainte şi s-au aşezat să locuiască permanent într-o cetate zidită. Cu 4.000 de ani înaintea ridicării piramidelor din Ţara Nilului, în Ierihon se folosea deja ceramica, iar agricultura şi creşterea animalelor fuseseră practicate aici cu o mie de ani mai devreme decât în Mesopotamia şi Egipt. Chiar şi folosirea cailor şi a căruţelor se pare că fusese preluată tot din *„Cetatea Finicilor"!...*

Numele Ierihonului se traduce cu *«loc înmiresmat»,* datorită oazei binecuvântate de aici. Nenumăratele întâmplări biblice petrecute în el îl scot din anonimat, întocmai cum fusese remarcată cetatea Nazaretului după aşezarea în ea a Sfintei Familii. Cel dintâi eveniment biblic petrecut în Ierihon a fost prăbuşirea zidurilor cetăţii, în anul 1190 înainte de Naşterea Mântuitorului. Sfânta Scriptură descrie cum cetatea fusese înconjurată şase zile la rând de mulţimea israelienilor în tăcere absolută… În ziua a şaptea, cetatea a fost înconjurată de şase ori în acelaşi fel. A şaptea oară însă o înconjurară în strigăte de biruinţă şi sunet de corn. Atunci zidurile cetăţii s-au prăbuşit dintr-o dată, în chip minunat, şi Ierihonul devine astfel cel dintâi oraş cucerit din Canaanul promis. Aceasta însă nu prin vitejia şi iscusinţa fiilor lui Israel, ci prin Puterea lui Dumnezeu… (Iosua, cap. 6).

Mai sunt încă învăţaţi care susţin că prăbuşirea zidurilor Ierihonului fusese provocată de un cutremur, dar arheologii, în urma dezgropării unei porţiuni de zid din partea de miază-noapte a cetăţii, dau dreptate întru totul Sfintei Scripturi… Descoperirea arheologică de pe acel loc adevereşte că tocmai acolo fusese locuinţa acelei femeii necăsătorite care ascunsese iscoadele israelitene şi care a fost cruţată împreună cu familia tatălui ei pentru binefacerea făcută solilor (Iosua, cap. 2; 6, 20-25).

... Din pricina blestemului rostit atunci de Iosua, cetatea Ierihonului rămâne apoi pentru patru secole la rând fără ziduri de apărare. Abia în timpul domniei lui Ahab, prin anii 873-851, înainte de Naşterea Domnului, Hiel din Betel i-a reclădit zidurile de-a lungul pârâului Cherit, aceasta însă cu preţul vieţii a doi dintre copiii săi: primul şi ultimul, întocmai cum

rostise Iosua... (1 Regi 16, 29-34). Amintindu-ne de aceste lucruri, cugetăm înfioraţi: o, ce cumplit este blestemul şi cât de înfricoşat se împlineşte el întotdeauna!

Suflete al meu, cutremură-te şi muşcă-ţi limba, dar nu-l folosi în nicio împrejurare, ci chiar şi atunci când eşti ocărât, tu binecuvântează!… (Matei 5, 44).

Prin secolul VIII înainte de Naşterea Mântuitorului, Ţara Canaanului fusese invadată, întâi de asirieni, apoi de babilonieni, care i-au dus pe israeliţi departe în robie. Prin anul 586 au fost duşi şi cei din Ierihon în exilul Babilonului. Din toţi prizonierii de atunci s-au întors abia 345 de suflete, în anul 538, înainte de Hristos… (Ezra 2, 34). Este atât de mângâietor când citeşti în Cartea Sfântă că în vremea preotului şi cărturarului Ezra, fiii Ierihonului cei întorşi din robie s-au alăturat *cei dintâi* marelui preot Eliaşib şi ei rezidiră *Poarta Oilor* şi zidul cetăţii până la *Turnul lui Hananeel*... (Neemia 3, 1).

Între anii 336 şi 323 înainte de Naşterea Domnului, Ierihonul ajunge sub stăpânirea lui Alexandru Macedon. Mai târziu, pe la mijlocul secolului al II-lea, sirienii au construit un fort la intrarea în Canionul Wadi Qelt, pe care Irod cel Mare îl fortificase în vremea lui. Sângerosul rege ridicase atunci Ierihonul la rang de capitală de răsărit, iar datorită climei lui blânde, îşi construise la *Tulul Al-Alaiq*, la circa doi kilometri de cetate, un luxos palat de iarnă, asemănător celui de pe Masada, botezându-l cu numele mamei sale: *Cypros*… Palatul regal avea grădini ornamentale şi apeducte pentru irigarea oazei, ba şi hipodrom şi teatru, pentru ca tiranul să-şi poată pierde vremea în cel mai nebunesc fel, precum bogatul din Evanghelie... El nu gândea nicicând la ceasul în care ***şi lui*** o să-i fie cerut nu doar sufletul, ci şi socoteala pentru toate grozăviile săvârşite… (Luca 12, 16-21). Se pare că acolo a şi murit la puţin timp după măcelul pruncilor din Betleem şi împrejurimi, când încercase zadarnic să-L omoare pe *„Împăratul de curând născut al iudeilor“*... Nu ştiuse Irod atunci – ca şi „urmaşii“ lui –, că Împărăţia Domnului Iisus nu este din lumea aceasta! De aceea, atât Pruncul Sfânt, cât şi trimişii Lui sunt vegheaţi şi apăraţi clipă de clipă de Puterea lui Dumnezeu, pentru împlinirea misiunii lor mântuitoare!... (Matei 2, 13-16; 1 Petru 1, 5).

… După căderea Ierusalimului în anul 70, populaţia Ierihonului scăzuse mult, rămânând acolo doar o mică garnizoană romană, apoi, potrivit tradiţiei, prin secolele 2-3 oraşul era majoritar creştin, având chiar şi o episcopie… După anul 333 fuseseră înfiinţate în jurul Ierihonului mai mult de douăzeci de mănăstiri şi biserici, printre care şi Sf. Gheorghe Hozevitul, iar în anul 340, şi o biserică închinată Sfântului Elisei. În perioada bizantină au fost ridicate acolo şi numeroase hanuri care adăposteau peregrinii veniţi la locurile sfinte şi ajutau pe săraci şi suferinzi... Toate acestea însă au fost prădate şi abandonate după invazia persană din anul 614 şi a musulmanilor în 638… Ierihonul a prosperat până prin 1071, când a fost invadat de turci. După venirea cruciaţilor în 1179, ei reconstruiseră Mănăstirea Hozeva şi zidiră două biserici, precum şi o mănăstire închinată Sf. Ioan Botezătorul. După anul 1187 când cruciaţii au fost înfrânţi de armatele lui Saladin, oraşul a intrat din nou în declin. La sfârşitul Primului Război Mondial când căzuse şi Imperiul Otoman, „Cetatea Finicilor“ ajunsese sub protectorat britanic împreună cu Ierusalimul. După asta, minunata oază s-a trezit puternic la viaţă, încât devine una dintre marile producătoare de fructe tropicale din lume.

În timpul războiului arabo-israelian din 1948, Ierihonul a fost cedat Iordaniei. În timpul Războiului de Şase Zile din 1967 este cucerit de armata Israelului şi aşa rămâne până la acordul de pace din 1994 când este cedat Autorităţii Palestiniene. Ne uimim cum a fost cu putinţă ca tocmai Ierihonul, cea dintâi cetate a Canaanului cucerită de israelieni, să devină cel dintâi oraş retrocedat palestinienilor… Din pricina deselor confruntări, oraşul a fost reocupat de armata israeliană în anul 2001 şi aşa rămăsese până în 14 martie 2006, când a fost cedat din nou palestinienilor, împreună cu Fâşia Gaza… O, cât de tainice şi neînţelese sunt căile şi

planurile Domnului până şi în ce priveşte «împărţirea pământului»! Ce bine se vede şi de aici că nu împăraţii, ci *„Cel Prea Înalt este Domn peste împărăţia oamenilor şi El o dă* ***cui Îi place Lui****...“* (Daniel 4, 25).

Ierihonul de azi este clădit la numai câţiva kilometri de străvechea cetate, pe ruinele unui vechi aşezământ bizantin. Populaţia oraşului numără azi peste 31.000 de locuitori, dintre care a cincea parte sunt refugiaţi din alte zone ale Israelului. În aşteptare…

Paşi prin «Cetatea Finicilor»...

… Ieşim din biroul Primarului şi ajutându-ne de harta primită ne îndreptăm spre colina *«Tell es-Sultan»,* situată în partea de nord-vest a Ierihonului, în vecinătatea staţiei de telecabină ce urcă pe *Muntele Carantania.* Căldura este din ce în ce mai înăbuşitoare, pe măsură ce înaintăm printre frumoasele case orientale, fără acoperiş şi umbrite de pal-mieri… Ici-colo nu se mai văd nici garduri, ci numai arbuşti ornamentali încărcaţi de flori de sus şi până jos, în toate culorile posibile. Toate acestea par a fi o veritabilă carte de vizită a unor gospodari harnici şi liniştiţi care trudesc pe pământul acestei oaze binecuvântate. Portocali şi lămâi, bananieri şi mandarini, ca şi alţi pomi şi plante exotice sunt într-adevăr aici „la ei acasă“!... Dovadă a hărniciei locuitorilor Ierihonului sunt multele tarabe încărcate de fructe coapte, atât de gustoase cum nu ne putusem nici închipui, nu ca cele aduse la noi, culese când abia dau în pârg…

Ajungem la Tell es-Sultan şi trecem dincolo de poartă pe locul săpăturilor arheologice începute cu un secol şi jumătate în urmă… După ce urcăm în vârful dâmbului de 21 metri, rezultat din pământul săpat, odihnim o clipă sub şopronul amenajat, aşezaţi pe zidul scund, clădit din lespezi de piatră, ce aminteşte de zidurile Ierihonului de oarecând. Privim întâi la panoul explicativ al acestui şantier arheologic, apoi ne purtăm paşii prin el. Obiectivele dezgropate sunt descrise sumar şi protejate simplu cu gard împrejmuitor din două fire de sârmă… Ne oprim lângă un turn dezgropat în parte: are diametrul de 9 metri, iar înăuntrul lui sunt 20 de trepte. Se presupune că el fusese un turn de observaţie şi pază… Ne înfiorăm când ajungem lângă un perete lung de 20-25 metri şi înalt de 2,5 m, socotit a fi o parte din zidul casei femeii Rahav, cea care salvase viaţa iscoadelor lui Iosua… (Iosua 6, 23-25).

Înaintăm cu emoţie printre ruine, încercând să desluşim «graiul pietrelor» Ierihonului… Undeva sub tălpile noastre zac îngropate urmele trecerii necruţătoare a războinicilor lui Israel şi parcă auzim ecoul zăngănitului de arme şi al vaietelor cumplite din cea de-a şaptea zi… Atunci, *„preoţii au buciumat din trâmbiţe... Şi când poporul a auzit sunetul trâmbiţelor, a strigat deodată cu strigăt mare şi puternic şi întregul zid s-a prăbuşit de jur împrejur, şi întregul poporul a năvălit în cetate. Şi Iosua a dat-o nimicirii, cu tot ce se afla în ea: bărbat şi femeie, şi tânăr şi bătrân, şi viţel şi oaie şi asin, totul, prin ascuţişul săbiei...“* (Iosua 6, 20-26).

Ce înfricoşător lucru este să ajungă cineva, om sau popor, în Mâinile Viului Dumnezeu, după ce măsura păcatului său urcă până la cer! Iată pricina pentru care fuseseră sortite nimicirii popoarele Canaanului de atunci – şi nu numai ele!... (Facere 15, 16; Deuteronom 9, 4; Evrei 10, 31). Iată adevărata cauză a prăbuşirii tuturor imperiilor mai vechi sau mai noi! O tu, sufletul meu, şi tu, poporul meu, să luăm aminte cu grabă, că dacă *„Dumnezeu este înfricoşat în adunarea cea mare a sfinţilor şi de temut pentru toţi cei ce stau în jurul Lui“,* cum va fi oare cu cei care azi nici nu vor să ştie ori să asculte de El?... (Psalm 88/89, 2).

Cu aceste gânduri răscolite ne îndreptăm spre staţia telecabinei din apropiere. Doream să ajungem astfel mai repede şi mai uşor la Muntele Carantaniei care se înalţă la marginea de

nord-vest a câmpurilor Ierihonului. Peregrinii mai în putere fac acest drum de circa 5 km pe jos, urcând cei peste 380 metri până sus, deşi le trebuie pentru asta aproape o jumătate de zi. Acum, cei mai mulţi folosesc telefericul, fiind incomparabil mai rapid şi mai uşor…

Spre Muntele Carantania

… Gondola suspendată în care urcăm are şase locuri pe cele două bănci. În timp ce aşteptăm momentul plecării, privim prin pereţii de sticlă spre dealul înalt şi sterp din faţa noastră, numit *«Muntele Postului»* sau *al Ispitirii Domnului.* Pe sprânceana acelui deal pustiu fusese dus Mântuitorul nostru de către Duhul Sfânt imediat după Botezul Său în râul Iordan din apropiere şi acolo petrecuse patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi de post negru. În tot acel timp, Domnul priveghease în rugăciune, pregătindu-Se pentru marea şi cutremurătoarea misiune de răscumpărare a făpturii Mâinilor Sale de sub puterea satanei şi să o strămute în Împărăţia dragostei Lui… (Matei 4, 1-11; Luca 4, 1-13; Coloseni 1, 13).

Înainte de plecare ni se spune că la mijlocul drumului aerian, cabina se opreşte pentru câteva clipe deasupra hăului. Aceasta nu se datorează vreunei defecţiuni, ci în acel moment se îmbarcă alţi peregrini în cabinele ajunse în staţia de pornire, iar cei ajunşi la capăt pot coborî în linişte (Dacă nu ştiam acest lucru, probabil că, datorită prea puţinei noastre încrederi în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, am fi tremurat fricoşi, văzându-ne suspendaţi în gol…)

În timpul când uşile celor trei cabine înşiruite se închiseseră şi încep să urce deodată, trase de cablul gros de oţel, ne încredinţăm cu o scurtă rugăciune în Mâna ocrotitoare a Domnului Care ne păzise pas cu pas şi clipă de clipă în toate peregrinările noastre de până aici. Dar chiar în toate!…

… Sub noi rămâne colina *Tell es-Sultan* cu ruinele dezgropate ale străvechii cetăţi pe care o cercetasem cu o clipă înainte. În dreapta, spre răsărit şi foarte aproape de linia telefericului, se întinde o grămădire largă de case noi, dar care ni se par mai puţin îngrijite… Aflasem înainte că acolo este cartierul refugiaţilor palestinieni de pe toate întinderile Israelului, care nu s-au stabilit încă undeva anume, ca să-şi facă un rost… După războiul din 1948 se stabiliseră acolo aproape o sută de mii de suflete, din care aproximativ 70.000 rămăseseră până la Războiul de Şase Zile din primăvara lui 1967. Astăzi mai locuiesc acolo în jur de şase mii de refugiaţi… Te înfiori gândind că oamenii aceia sunt un *popor fără de ţară,* care tot aşteaptă să li se facă şi lor dreptate în vreun loc şi în vreun fel… Gândind la realitatea lor sfâşietoare, cugetăm: dacă L-ar cunoaşte şi ei pe Domnul şi L-ar chema ***pe El*** în ajutor, încredinţându-şi soarta în Mâna Lui, cât de repede şi de binecuvântat le-ar rezolva El situaţia care acum pare fără ieşire! Căci numai Mâna Domnului cea milostivă, deschisă darnic spre toţi pământenii care se silesc să-I facă voia, le poate aduce pacea şi fericirea adevărată... *Nu lupta pe viaţă şi pe moarte!...*

Ne apropiem de Muntele Carantania, pe care abia acum îl descoperim cât de înalt şi de prăpăstios este… Sub noi, şerpuieşte cărarea ce duce sus la mănăstirea ce pare spânzurată de sprânceana muntelui. Din loc în loc distingem câte doi-trei peregrini urcând din greu sub soarele fierbinte, nu ca noi... Privindu-i, îmi aduc aminte de o vorbă înţeleaptă din bătrâni care spunea: *„La mănăstire se merge* ***pe jos****!“...* Ca să poţi intra încet-încet în starea de sihăstrire a locului sfânt şi astfel să ţi se facă gândul rugăciune de urcuş… De dragul ajungerii acolo trebuie să jertfeşti ceva din tine… Altfel, dacă nu faci măcar o jertfă şi nu simţi un strop de oboseală, nici nu ştii c-ai fost!...

Coasta înaltă de peste 350 de metri a muntelui de piatră este scobită din loc în loc… În ea fuseseră peşteri locuite cândva de pustnici. Ei urcau acolo cu scări improvizate sau cu ajutorul frânghiei pe care după ce intrau în văgăuna lor le trăgeau după ei… În acest fel nimeni şi nimic nu le putea tulbura liniştea rugăciunii şi a privegherii. Singur Domnul Care le-a ascultat ruga, privind cu milă la nevoinţa lor aspră şi îndelungă, ştie câţi dintre ei vor fi sfârşit neştiuţi de ni-meni prin acele *„crăpături ale pământului“,* aşteptându-şi acolo învierea şi răsplătirea lui Hristos!... (Evrei 11, 38).

... Cabina se opreşte în staţia înfiptă puternic în adâncul peretelui de piatră roşiatică. Coborâm, răsuflând uşuraţi: Slavă Ţie, Doamne, că am ajuns cu bine!... Privind însă jos la întinderea de la poalele muntelui, ni se pare că suntem ca într-un avion şi deci tot în nesiguranţă… Imediat lângă staţie este un mic restaurant unde poţi să-ţi completezi rezerva de apă strict necesară pentru urcuşul care încă n-a ajuns la capăt…

După ce coborâm câteva trepte înalte, o luăm la dreapta pe cărarea cu parapet solid, săpată în peretele stâncii, până întâlnim poteca ce vine de jos, apoi începem să urcăm în serpentină spre mănăstire. Ce bine că o parte din trepte sunt acoperite! Acoperişul lor solid făcut din tablă, ca să protejeze peregrinii de posibile căderi de bolovani desprinşi din peretele abrupt al stâncii, slujeşte atât de bine şi ca umbrar...

În *«Mănăstirea Sfântul Ioan Rusul»*…

… Urcăm din greu prin zăduful zilei, în vreme ce alţi peregrini mai harnici decât noi coboară cu feţe fericite că s-au învrednicit să ajungă şi în acest loc sfânt… Întâlnim pe cărare doi călugări greci. Unul pare nevăzător, mergând sprijinit de braţul fratelui său în Domnul… Faţa lui se asemăna atât de mult cu a Părintelui Teofil Părăianu, de la Mănăstirea Sâmbăta, omul care uimise o lume cu voinţa sa de fier prin care şi-a acumulat o cultură cum prea puţini oameni care văd şi-au strâns… În loc de culion purtau amândoi o bucată de pânză albă ca un ştergar… Îi salutăm cu *«Hristos Anestis!»* – Hristos a Înviat! – şi ne răspund bucuroşi: *«Alithos anest!»* – Adevărat c-a Înviat!...

Ajungem la poarta mănăstirii şi trecem dincolo de ea. Nimeni! Un coridor îngust se întinde de-a lungul celor 25 de chilii aliniate ca pe o prispă îngustă deasupra prăpastiei ameţitoare... Nu întâlnim pe nimeni nici aici! Se poate că puţinii vieţuitori ai lavrei erau retraşi undeva în liniştea rugăciunii din faţa nenumăraţilor *vizitatori,* care, în afară de curiozitate, nu prea mai au altceva… Sau poate e un semn că în vremea noastră nu-s mulţi cei care iubesc singurătatea şi rugăciunea, şi tăcerea... Întocmai cum spusese cândva „poetul mântuirii noastre“, Traian Dorz, în poezia *«Singur»:*

„În cartea lui a scris odată un pustnic înţelept aşa:
– Fug sufletele azi de rugă, singurătate şi tăcere
spre zgomot,
spre uşurătate,
spre-aglomeraţii şi păcat!
De-aceea ştiu puţini acuma ce binecuvântări ascunde
singurătatea liniştită,
ce bucurie – rugăciunea
şi ce seninătate-adâncă, ce profunzime e-n tăcere...

Azi, oamenii,-n uşurătate şi în păcat trăind, se tem

sau se urăsc stând cu ei singuri,
doar ei şi conştiinţa lor,
că-n jurul lor mereu e duhul păcatelor în care umblă;
el le-aminteşte cele duse
sau spre-altele îi ispiteşte
şi-i chinuie mereu cu grija sau groaza de urmarea lor...
Când nu sunt singuri, ci-s cu alţii,
ei îşi sugrumă mai uşor
mustrările de conştiinţă
– şi omul pare liniştit.

Dar, vai, ce grabnic se răzbună păcatele
şi neascultarea!
– Pedeapsa celui care-n viaţă n-a vrut să stea
cu sine însuşi
şi n-a iubit singurătatea, cu pocăinţă şi-ndreptare,
va fi: să stea pe veşnicie în chinuri
numai singur-singur;
nici Dumnezeu, nici mângâiere,
nici dragoste şi nici nădejde
nu va avea pe veşnicie,
fiindcă-aici nu le-a dorit.

Doar sufletele mari pe lume,
cei mari şi sfinţi cu-adevărat,
doar sufletele-acestea gustă singurătatea şi tăcerea
cu toată profunzimea păcii şi bucuriilor ce-ascund
în rugăciunea lor adâncă
prin care merg cu Dumnezeu...

Căci numai în Singurătate şi în Tăcere,
Veşnicia
se poate pipăi de gândul şi duhul celor înţelepţi
şi numai în acestea Domnul putut-a lor
să le vorbească,
iar dânşii au putut s-audă numai în ele glasul Lui.
Căci Dumnezeu vorbeşte pururi la fiii Lui aleşi
în lume
şi le descoperă-adevărul, când singuri stau
tăcuţi,
cu El...

De-aceea astăzi e-ntre oameni
aşa puţină-nţelepciune,
căci sufletele fug de rugă, singurătate şi tăcere
şi-atuncea cum să mai audă Lumina
şi pe Dumnezeu?!...“

... Abia când ajungem în dreptul primei capele, avem bucuria să găsim un credincios arab din Ierihon care se sileşte după puterile lui să fie călăuză pentru peregrinii ajunşi aici. În lipsa altcuiva...

Pe locul ispitirii Mântuitorului...

… Însoţiţi de binevoitoarea noastră călăuză, intrăm în biserica dăltuită în stâncă, la înălţimea celor peste 170 de metri deasupra prăpastiei… Ne uimim de frumuseţea iconostasului şi a icoanelor vechi, dintre care multe sunt de două secole. Poate şi de aceea par fără seamăn!… Îngenunchem o clipă lângă Sfântul Altar şi încercăm să-I mulţumim Domnului că ne-a învrednicit să ajungem aici… Apoi, după ce ieşim, urcăm încă treisprezece trepte şi ajungem într-o încăpere largă, ca un pridvor de biserică, cu tavanul cioplit în stânca uriaşă de deasupra şi pavată cu lespezi de piatră tocite de paşii peregrini ajunşi de-a lungul veacurilor până aici. La capătul acestuia se deschide o peşteră puţin luminată în care putem intra după ce urcăm alte trei trepte, care amintesc de numărul ispitirilor Mântuitorului. Ca să intrăm, trebuie să ne aplecăm mult pe sub peretele de stâncă ce ţine loc de catapeteasmă. Tradiţia spune că în acest loc Domnul nostru fusese ispitit întâia oară, cu pâinile: *ispita trupească...* (Luca 4, 1-4).

Ne apropiem şi sărutăm sfânta icoană, cutremuraţi de sălbăticia locului în care *Duhul Sfânt* Îl adusese pe Mântuitorul, ca să fie ispitit de diavolul… (Matei 4, 1). În peştera aceasta şi pe muntele pustiu de deasupra, El priveghease şi Se rugase necurmat, pregătindu-Se de lupta cu vrăjmaşul satana, care în curând va îndrăzni să se apropie de El spre a-L ispiti iarăşi… De atacurile lui, Mântuitorul va scăpa abia după ce îl va înfrânge definitiv pe Golgota, prin Jertfa Sa deplină!...

În acest loc al ispitirii, se repetase momentul de cumpănă din Grădina Edenului, când Şarpele se apropiase de Eva, îmbiindu-i fructul oprit… Diavolul o biruise atunci cu uşurinţă, pentru că *nu se pregătise de ispită.* Sărmana de ea nu ştia că de cursele celui rău nu eşti scutit nici când umbli în prezenţa lui Dumnezeu. Ba cu atât mai mult atunci, întocmai cum spune Scriptura: *„Când vrei să te apropii să slujeşti Domnului Dumnezeu, găteşte-ţi sufletul tău pentru ispită!“...* (Sirah 2, 1). Eva nu-şi înfrânase ochii ca să nu poftească, ci să asculte de porunca Domnului care îi cerea *să postească tocmai de roadele pomului din mijlocul Grădinii...* Astfel, în loc să asculte înştiinţarea că mâncând din el va muri, ea ascultase *de şarpe!* Eva socotise nebuneşte atunci *„că rodul pomului* [aceluia] *este bun de mâncat şi plăcut ochilor la vedere, şi vrednic de dorit, pentru că dă ştiinţă* (!...), [de aceea] *a luat din el şi a mâncat, şi a dat bărbatului său şi a mâncat şi el“...* Ceea ce a urmat după amăgirea Evei a fost mai mult decât o catastrofă cosmică!... (Facere 2, 16-17 şi cap. 3).

Dar ispita cu care se apropiase vrăjmaşul satana de Mântuitorul a fost nespus mai grea decât cea din Eden, întrucât El Se afla atunci nu într-o grădină liniştită şi plină de bunătăţi, ca primii oameni, ci în mijlocul fiarelor sălbatice şi într-o desăvârşită pustietate… (Marcu 1, 13). Trecuseră patruzeci de zile de când nu mâncase nimic şi tocmai pe când flămânzise, Ispititorul găseşte prilej nimerit „să-I arate purtarea lui de grijă“, ca Evei oarecând!... Dar Mântuitorul ieşise în întâmpinarea lui pregătit prin post şi rugăciune şi rămânând într-o necurmată legătură de ascultare a Voii Tatălui Ceresc… De aceea El l-a biruit, răspunzându-i nu cu vorbele Sale, precum odinioară Eva, ci cu cuvintele Scripturii: *„Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul ce iese din gura lui Dumnezeu!“...* (Matei 4, 4).

Retras într-un colţ al peşterii, încerc să înalţ spre Cer o rugăciune din acest loc în care vrăjmaşul Ispititor a stat faţă în faţă cu Fiul lui Dumnezeu:

... O, Preabunul meu Mântuitor, Tu ai răbdat pentru mine nu numai spini şi cuie, pe Crucea Golgotei, ci frig şi foame, întuneric şi primejdii, retrăgându-Te în pustietatea asta numai piatră stearpă şi fiare neîmblânzite!... Eu pentru Tine n-am răbdat nimic, nici măcar ispitele prin care îmi cercai „credinţa“! Dacă m-aş fi împotrivit lor *„până la sânge“* (Evrei 12, 4), le-aş fi biruit, dar am căzut la cea dintâi şoaptă a vrăjmaşului, ca Eva odinioară!… Fie-Ţi milă de mine, netrebnicul, şi *„nu intra la judecată cu robul Tău“,* căci *„al Tău sunt* [şi] *eu, mântuieşte-mă!“...* (Psalm 118/119, 94).

Alături de acest loc sfânt este un mic paraclis în absida căruia se păstrează o bucată de piatră roşiatică în formă de tron… Aceasta este o parte din stânca originală pe care a stat Mântuitorul când a fost ispitit de satana. Ea ţine loc de Prestol pentru slujirea Sfintei Liturghii la marile sărbători… Deasupra ei, pe peretele absidei, este o pictură care-L înfăţişează pe Domnul şezând pe „tronul“ de piatră, străjuit de doi îngeri veniţi să-I slujească. De bolta stâncii atârnă o candelă veghind… În partea de jos, stânca are o treaptă ce păstrează o urmă ca de picior despre care tradiţia creştină spune că a fost lăsată de tălpile Mântuitorului atunci când priveghease aici… Cum să nu te înfiorezi şi cum să nu îngenunchezi smerit şi cutremurat lângă acest inedit Altar unde Mântuitorul fusese ispitit în locul nostru şi pentru noi, lucrându-ne mântuirea? Şi cum să nu-ţi atingi de Piatra Sfântă fruntea şi buzele, inima şi simţirea, ca de un loc unic?... Şi cum să nu roşeşti, amintindu-ţi de ispitirile tale şi de „răspunsul“ pe care l-ai dat atunci când vrăjmaşul te amăgea „binevoitor“?... Şi cum să nu-I ceri iertare Domnului pentru fiecare din ele, zdrobit de căinţă!...

Dorinţe neîmplinite...

Locul celei de-a doua ispitiri a Mântuitorului, cea *cu deşertăciunile lumeşti,* fusese pe creştetul acestui munte. Satana Îl dusese acolo ca să-I arate toată slava lumii şi strălucirea ei… (Luca 4, 5-8). O, cât am fi dorit să îngenunchem şi acolo!... De la călăuza noastră aflăm însă că pentru a ajunge sus trebuie să urci mai întâi câteva scări metalice care încep dintr-o încăpere a mănăstirii, apoi să urmezi cărarea în serpentine care duce până pe creştetul muntelui. Din acest loc ţi-ar trebui doar o jumătate de ceas!...

Ajungem lângă uşa cu pricina şi batem în ea cu sfială. După stăruitoare insistenţe, uşa se deschide dintr-o dată şi din pragul ei ne întâmpină chipul grav al unui călugăr grec. Pare obosit şi la trup, şi la suflet… Oricât îl rugăm să ne permită să urcăm scările, rămâne neclintit: *„Acum nu se poate!“...* Să fi fost asta pentru că numărul *închinătorilor* ajunşi în locurile sfinte este tot mai scăzut printre peregrini? Sau pentru că eram… români?... (Aflasem dinainte de nemulţumirile Patriarhiei Greceşti a Ierusalimului pricinuite de ridicarea Aşezământului Românesc din Ierihon…). Sau poate că răspunsul era motivat de frământările militare din zonă… Nu ştim precis – şi poate că e mai bine aşa!...

… Din Sfânta Scriptură aflasem că, în vechime, vârful acesta era numit *Muntele Doc...* Acolo fusese cândva fortăreaţa Macabeilor, construită prin anii 130 înainte de Naşterea Mântuitorului… (1 Macabei 16, 15). Dacă ajun-geam în vârf, am fi văzut şi zidul împrejmuitor de acolo, care, văzut de departe, îi dă Muntelui Carantania priveliştea unei cetăţi întărite... În interiorul acelor ziduri se păstrează până azi atât ruinele unei biserici construită de cruciaţi, cât şi ale alteia bizantine. Sunt şi acelea o dovadă fericită că odinioară pe Muntele Ispitirii locuiau nenumăraţi pustnici… Aflasem de la *„*ghidul*“* nostru că acolo sunt o mulţime de pietre rotunde de forma pâinii orientale, „pre-sărate“ pe tot platoul muntelui. Ele amintesc de clipa când Ispititorul I le arătase Domnului, îndemnându-L *pe El* să le prefacă în pâini, ca

să-Şi astâmpere foamea cu ele… Să le transforme ***El*** în pâini, pentru că vrăjmaşul, deşi ispiteşte cu stăruinţă, este întotdeauna un mare neputincios: *nici atât nu poate!...*

Dacă am fi ajuns pe munte ne-am fi bucurat de priveliştea unică ce se deschide de acolo spre *„toate împărăţiile lumii şi strălucirea lor“,* cu care vrăjmaşul încercase să-L amăgească pe Domnul Iisus a doua oară, zicându-I: *„Ţie Îţi voi da toată stăpânirea aceasta şi slava lor, căci mie mi-a fost dată şi eu o dau cui vreau* [Minciună!]. *Aşadar, dacă Te vei închina înainte-mi, a Ta va fi toată!“...* Mântuitorul îi răspunse atunci marelui mincinos care *promite* ***ce nu are,*** cum ar trebui să-i răspundem noi când se apropie cu ispita lui: *„... Înapoia Mea, satano, că scris este: «Domnului Dumnezeului tău să I te închini* ***şi numai Lui*** *să-I slujeşti!...»“* (Matei 4, 8-10; Luca 4, 6-8).

Am aflat că, privind din vârf înspre apus, se desluşeşte obcina Muntelui Măslinilor din Ierusalim… Pentru ispita *cea duhovnicească,* cea mai vicleană cursă a Ispititorului, diavolul Îl dusese pe Domnul în Sfânta Cetate, căci acolo este tărâmul cel mai prielnic pentru acest fel de încercări subtile... Aşezându-L pe streaşina Templului, vrăjmaşul Îl provoca pe Mântuitorul să Se ispitească *pe Sine: „****Dacă eşti*** *Fiul lui Dumnezeu,* ***aruncă-Te jos,*** *că scris este: «Îngerilor Săi le va porunci pentru Tine şi ei Te vor ridica pe mâini, ca nu cumva piciorul Tău să Ţi-l izbeşti de piatră»...“* (Matei 4, 5-7).

Cugetând la acest gen cumplit de îndemnuri ale Vicleanului din vremea noastră în care ispita duhovnicească este atât de prezentă mai ales printre oamenii cu pretenţii de credincioşi, gândim: o, dacă am avea şi noi întotdeauna înţelepciunea acelui răspuns al Mântuitorului: *„Înapoia Mea, satano!... Să nu-L ispiteşti pe Domnul Dumnezeul tău!“...* Atunci nu ne-am „arunca“ ***spre nicăieri*** din Casa Lui cea Sfântă, rămasă neclintită de veacuri, ispitindu-L astfel pe Domnul şi fărâmiţând la nesfârşit unitatea Trupului Său, *„care este Biserica!...“* (1 Timotei 3, 15).

Coborând din *«Muntele Postului»*…

… Întoarcem cu sufletul amărât spre ieşire, privind încă o dată cu jind la scările care duc spre vârf pe deasupra coridorului îngust dintre zidurile mănăstirii şi muntele de piatră… N-am fost învredniciţi să ajungem acolo! Oricum însă, ispita slavei lumii este tot pe atât de puternică şi „în vale“, ca şi „pe vârf de munte“!…

Suflete al meu, pregăteşte-te mereu s-o înfrunţi şi s-o biruieşti în acelaşi fel ca Mântuitorul: *cu cuvântul Scripturii!...*

Ieşind dintre zidurile mănăstirii, privim departe în zare la priveliştea minunată ce se deschide sub picioarele noastre… Ţinutul Ierihonului pare şi azi *„ca o grădină a Domnului“* (Facere 13, 10), udată de apele Iordanului care curg la numai 5-6 km de oraş şi de *Izvorul lui Elisei…* Ne amintim că apele acelui izvor şi pământul sterp din jurul cetăţii fuseseră tămăduite odinioară de prorocul Elisei, cu ajutorul unui blid de sare şi a puterii lui Dumnezeu care-l însoţea… (2 Regi 2, 19-22). Izvorul lui Elisei are şi azi un debit de 700 metri cubi pe oră şi este principala sursă de apă a oraşului… În amintirea acelei minuni săvârşite de Elisei, în perioada bizantină (628-638), fusese construită lângă izvor o biserică, dar care nu după multă vreme a fost transformată în ruine de către năvălitorii arabi…

Înainte să ne despărţim, aflasem de la „ghidul“ nostru că la vreo 40 de metri înainte de mănăstire, o potecă din partea stângă duce către mai multe grote şi cisterne săpate în coasta Muntelui Ispitirii. Una din ele este *Peştera Sfântului Ilie.* Tradiţia spune că acolo trăise o vreme prorocul în timpul fugii sale dinaintea Izabelei. Coborând, trecem pe lângă acea poartă de zid prin care se ajunge la paraclisul închinat Sfântului Ilie. De jos, el pare ca un mic etaj al

mănăstirii. Fusese reconstruit între anii 1949-1965, împreună cu peşterile din jur. În el se slujeşte o singură dată pe an: în 20 iulie, la Praznicul Marelui Proroc… N-am putut ajunge nici acolo, fiindcă poarta era încuiată, iar cheile erau la acelaşi călugăr care ne spusese mai înainte: *«Nu se poate!»*... Ne-am gândit apoi că una din cauzele îngrădirii accesului pe munte poate fi şi aceea că în *Mănăstirea Carantania* vieţuiesc azi abia o mână de călugări care n-au cum să împlinească toate dorinţele peregrinilor, ca oarecând…

În timp ce coborâm din treaptă în treaptă, rememorăm informaţiile culese înainte: prin peşterile din Muntele Carantania începuseră să locuiască pustnici încă din secolul IV, trăind total izolaţi de lume. Accesul în multe grote era posibil numai cu scara, iar puţina mâncare de care aveau nevoie şi-o scoteau cu ajutorul frânghiei...

Întâia biserică din jurul *Peşterii Ispitirii* fusese ridicată pe povârnişul acesta abrupt de Sfântul Hariton, prin anul 340, sub îndrumarea Împărătesei Elena. În secolele următoare, zidurile mănăstirii au fost refăcute şi extinse, mărturie stau câteva mozaicuri rămase de prin veacul VI… Fiind distrusă de perşi, mănăstirea şi-a încetat existenţa după anul 614. Situaţia ei dureroasă a continuat până în 1099 când cruciaţii zidiră aici două biserici: una la jumătatea prăpastiei, iar cealaltă, pe vârf. De atunci provine şi numele muntelui: *«Quarantana»*, adică patruzeci, după numărul zilelor petrecute de Mântuitorul în pustietatea asta. După năvălirea arabilor în 1189, cele două lăcaşuri sfinte au fost întâi ruinate, apoi dărâmate… În anul 1874 ortodocşii greci reuşesc să răscumpere locul acesta plin de dărâmături. După câţiva ani (1892-1904), din donaţiile Bisericii Ortodoxe Ruse, Patriarhia Ierusalimului clădeşte pe ruinele de pe coasta abruptă *«Mănăstirea Sfântului Ioan Rusul»,* numită şi *Sărindar»* (patruzeci), cu hramul Bunei Vestiri…

… Ne apropiem de staţia telefericului, cugetând nostalgic: cine ştie dacă vom mai urca vreodată pe acest Munte al Postului? Pe cel al ispitelor însă „urcăm“ zilnic, de zeci de ani, de cele mai multe ori căzând, precum protopărinţii noştri în Grădina Edenului!...

Privind spre *«Şesurile Moabului»…*

Urcaţi în telecabină, ne aţintim privirile înspre răsărit, la mult-pomeniţii Munţi ai Moabului, din care face parte şi *Nebo…* De la poalele lor începe Câmpia Moabului pe care tăbărâse poporul lui Israel înainte să treacă Iordanul... (Numeri 22, 1). De acolo veniseră cei doi soli trimişi de Iosua să cerceteze cetatea cu ziduri întărite… Fiind descoperiţi, femeia care îi adăpostise i-a ascuns între nişte snopi de in pe terasa casei ei, apoi i-a coborât cu frânghia pe fereastra ce dădea în afara zidului Ierihonului, îndemnându-i să fugă mai întâi spre munţi… Trei zile au stat ei ascunşi în peşterile din Muntele Carantania, în timp ce urmăritorii lor scotoceau în zadar drumurile ce duceau spre Iordan… În urmă, solii s-au întors la Iosua, plini de încredere în biruinţă, ca şi cum ea ar fi avut loc deja: *„Domnul Dumnezeul nostru* ***a dat*** [nu: *va da!...*] *tot pământul acesta în mâinile noastre şi toţi cei ce locuiesc în ţara aceea tremură de frica noastră!...“* (Iosua 2, 1-24).

… Amintindu-mi de aceste lucruri minunate, gândul îmi zboară departe spre apus, la anii copilăriei… Printre cele mai impresionante aduceri-aminte rămase de la tatăl meu sunt şi aceste două episoade de răscruce din viaţa poporului lui Israel: trecerea Iordanului şi cucerirea Ierihonului. Parcă-l văd pe tata cu privirea înceţoşată de rouă şi îndreptată spre depărtările în care el n-a putut ajunge, ca mine… Cu glasul lui întotdeauna blând, dar pe care eu nu l-am

moştenit, îmi descria frumos şi mişcător ajungerea poporului ales la râul Iordanului. Acolo urma să fie dovedit Iosua ca urmaş al lui Moise… Atunci, el primise de la Domnul o altfel de poruncă: preoţii care purtau întotdeauna Chivotul Legământului *în fruntea* poporului, de data aceea aveau să oprească la marginea Iordanului, imediat ce vor simţi apa răcorindu-le tălpile bătătorite de drum… Atunci s-a petrecut minunea: *„apele care veneau din sus s-au oprit şi s-au înălţat grămadă…, iar cele de din vale s-au scurs în Marea Sărată, până ce s-au dus de tot“*... Apoi, prin albia uscată se perindaseră toţi fiii lui Israel, trecând *pe lângă* Chivot. Mai trecuseră aşa doar o singură dată: în urmă cu patruzeci de ani, prin Marea Roşie. La porunca lui Moise... (Ieşire 14, 21-22; Iosua 3, 5-17).

Când *„fiii lui Israel şi-au aşezat tabăra la Ghilgal, la marginea de răsărit a Ierihonului,* fusese ziua a zecea din luna întâi, luna Paştilor... Acolo a zidit Iosua un stâlp de aducere-aminte din douăsprezece pietre luate din mijlocul Iordanului de bărbaţi aleşi din fiecare seminţie a lui Israel… Acela fusese cel dintâi *«Eben-Ezer»* înălţat în Ţara Făgăduinţei în care abia intraseră ei! El va aduce aminte din neam în neam *că Domnul le ajutase* ***până acolo****!...* (Iosua 4, 4-24; 1 Samuel 7, 12).

… Trecuseră exact patruzeci de ani de când porniseră în mare grabă din Egipt, zoriţi de faraonul îngrozit în urma celei de-a zecea urgii care îi ucisese *şi lui* pe întâiul născut… (Ieşire 12, 29-34). Patruzeci de ani fuseseră conduşi apoi prin pustie în chip minunat: ziua, de un stâlp de nor, iar noaptea, de un stâlp de foc (Ieşire 13, 22). *Patruzeci de ani!...* În tot acel timp fuseseră hrăniţi cu mană din cer şi adăpaţi cu apă din stâncă… (Neemia 9, 15). De-a lungul peregrinării lor, hainele nu li s-au învechit şi încălţămintea nu li s-a rupt… (Deuteronom 8, 4).

Pământul Făgăduinţei...

... În momentul trecerii Iordanului, toţi anii aceia rămâneau în urmă, cu înălţările şi căderile lor!... Peste trei zile aveau să prăznuiască Paştile, dar nu în mijlocul pustiei înfiorătoare, ca mai nainte, ci la hotarul Ţării Făgăduinţei, de unde drumul lor va fi *numai înainte!...*Începând din a doua zi de Paşti, aveau să se înfrupte din grâul Canaanului, iar mana va rămâne doar o amintire duioasă… (Iosua 5, 10-12). Până aici le purtase de grijă Domnul! De acum va trebui să-şi dovedească ei credincioşia faţă de El, întocmai ca un copil faţă de părinţii lui după ce ajunge om mare…

O, cât de sfânt fusese locul acela de la Ghilgal, situat la doar câţiva kilometri de linia telefericului pe care alunecăm noi la vale acum! Acolo îl văzuse Iosua pe voievodul oştirilor Domnului cu sabia scoasă din teacă... Ce NEOBIŞNUIT trebuie să fi fost chipul acelui trimis ceresc, încât Iosua s-a aruncat cu faţa la pământ şi i s-a închinat, *fără să fie oprit,* precum fusese în toate celelalte cazuri când un pământean încerca să se închine unui înger!... (Iosua 5,14-15; Apocalipsa 19, 10).

Ce tainică rămâne pentru noi adevărata identitate a *«Voievodului oştirilor Domnului»* venit să dea biruinţă poporului ales la cucerirea Ierihonului, cel *„straşnic închis şi întărit“,* de vreme ce Iosua l-a întrebat plin de spaimă: *„**Stăpâne**, ce-i porunceşti robului tău?“*... Poate că Acela fusese Însuşi Domnul, în chipul în care Se putea face cunoscut oamenilor după măsura ne-puterii lor de înţelegere până la *«Plinirea Vremii»!...* (Efeseni 4, 4-5). De aceea, răspunsul Îngerului fusese acelaşi cu cel rostit înaintaşului său în pustia Madianului, cu mai bine de patruzeci de ani în urmă: *„... Scoate-ţi încălţămintea din picioare, că locul pe care stai tu acum este sfânt!“*... Şi Iosua s-a supus ascultător, cum făcuse Moise odinioară… (Ieşire 3, 5). De acum înainte, cetatea Ierihonului şi cetăţile Canaanului făgăduit urmau să se

prăbuşească una câte una!... Nu atât datorită iscusinţei oştirii lui Israel, *cât spaimei* care le apucase pe toate acele popoare *sortite nimicirii* ***din pricina păcatului lor*** ajuns la culme… (Deuteronom 2, 25).

… Dar nu numai Iosua călcase prin aceste locuri străvechi! Trecuse mai târziu pe acolo şi neînfricatul proroc Ilie… În ultimul său drum pământesc, el cobora dinspre Betel, însoţit de Elisei. Presimţindu-i apropiata răpire la cer, nedespărţitul ucenic nu voia nicicum să-l lase singur… Ne cutremurăm gândind că pe undeva pe-aproape de locul pe care alunecă acum telegondola noastră, cei doi oameni ai lui Dumnezeu călătoreau spre Iordan. După ce prorocul Ilie lovise *în numele Domnului* apa râului cu mantia făcută sul, au trecut ca pe uscat... Din locul în care suntem noi poate că se văzuse atunci şi carul de foc urcând spre cer cu Marele Ilie, şi cojocul lui căzând lângă Elisei, ca dovadă văzută a împlinirii rugăminţii lui înainte de despărţire!… De acum, trebuia doar ca ucenicul să-L invoce pe *«Dumnezeul lui Ilie»* şi minuni mai mari decât făcuse învăţătorul său avea să facă şi el… Şi a şi făcut! (2 Regi 2, 1-14).

Mai târziu, prin pustietăţile acestea din jurul Ierihonului şi pe malurile Iordanului din apropiere începuse să propovăduiască Înainte-Mergătorul Domnului, chemând la pocăinţă pe fiii lui Avraam… Acolo la Iordan botezase el mulţimile care veneau din toate părţile într-o însufleţire nemaiîntâlnită până atunci, presimţind ivirea Mântuitorului Promis… (Matei 3, 1-12; Luca 3, 1-18). Însuşi Domnul Iisus a fost botezat în apele Iordanului la doar câţiva kilometri de locul unde eram noi… (Matei 3, 13-17). Apoi, prin împrejurimile acestea avusese loc cea dintâi întâlnire între Domnul şi primii Săi ucenici: Andrei şi Ioan… Fermecaţi de mărturisirea Sfântului Ioan Botezătorul despre *«Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii»,* porniseră amândoi pe urmele Acelui *Necunoscut* într-o după-amiază neuitată, *„pe la ceasul al zecelea“...* Cu doar două ceasuri înaintea înserării!... Voiau să vadă *unde* locuieşte!... Ce vor fi văzut cei doi ucenici atunci, nu este scris nicăieri, ştim însă că din ziua aceea ei au rămas pentru totdeauna cu El!... (Ioan 1, 29-39).

… Cugetând la aceste sfinte evenimente petrecute în jurul Ierihonului de-a lungul miilor de ani, nici n-am băgat de seamă că telegondola noastră se oprise deja în staţia de pornire... După ce coborâm, mulţumim Domnului Care ne-a însoţit ocrotitor şi oamenilor care ne-au purtat de grijă, apoi ne îndreptăm spre ieşire. În faţa tarabei din faţa noastră ne întâmpină un locuitor al Ierihonului care ne vorbeşte bucu-ros în limba noastră… Ne invită la bogăţia fructelor lui exotice expuse frumos la vânzare şi ne spune că doreşte mult să studieze Medicina în România. Noua cunoştinţă ne face să ne simţim fericiţi că şi ţărişoara noastră de departe este interesantă şi apreciată… În urmă, ne luăm rămas-bun şi ne îndreptăm spre locul care avea să ne devină cel mai intim şi mai neuitat în „Oraşul Finicilor“: *Aşezământul Românesc...*

Pe „pământ românesc“...

... Tot întrebând de strada *Kamal Nasser,* în cele din urmă o găsim tocmai în partea centrală a Ierihonului, la jumătatea drumului dintre ruinele vechii cetăţi şi *Biserica Grecească…* Descoperisem imediat că dincolo de poarta din dreptul nu-merelor 47-49, se înalţă către cer o turlă de biserică nouă… Ne oprim în dreptul porţii improvizate dintr-o bucată mare de placaj. Fiind închisă, încercăm să găsim o altă intrare, rotindu-ne prin jur şi delectându-ne privirile cu puhoiul de flori multicolore ce năvălesc peste gardurile de arbuşti

ornamentali. Negăsind o altă intrare, întoarcem lângă poarta modestă. Auzind înăuntru zgomot de şantier, îndrăznesc să trag zăvorul de la portiţa tăiată în placajul înalt şi să păşesc înăuntru, încercând să ne anunţăm prezenţa…

… În faţa noastră se înălţa o clădire înaltă, cu patru nivele, ai cărei pereţi exteriori erau deja finisaţi cu plăci de mar-mură. Pe frontispiciul uşor arcuit desluşim cu bucurie identitatea clădirii: *«Aşezământul Românesc – Jerihon»*, iar deasupra lui, stema Patriarhiei Ortodoxe Române, încadrată de doi îngeri… Undeva mai jos, deasupra pridvorului, se întinde spre înăuntru o schelă metalică. Auzind voci, am înţeles că acolo se lucrează de zor şi că finisarea începuse din afară spre înăuntru…

Dintr-o dată mi se duce gândul la cele două căi de în-noire spirituală a omului… Una, începe cu cele din afară, cu legea poruncilor: *„Nu lua!", „nu gusta!", „nu atinge!"... „Ele au într-adevăr o înfăţişare de înţelepciune, cu a lor «religiozitate în sine», cu a lor «smerenie de bună-voie», cu a lor «necruţare a trupului»"...* Numai că ele *„nu au niciun preţ",* fiindcă sunt *„rânduieli şi învăţături omeneşti"...* Astfel se încearcă *„spălarea blidului **pe din afară**"!...* Dar pentru că truda asta este *de suprafaţă* şi omul nu se desăvârşeşte nicicând prin ea, a fost osândită de Mântuitorul (Matei 23, 25-26, Coloseni 2, 21-23; 2 Timotei 3, 7). Cealaltă cale începe însă ***dinăuntrul*** omului spre în afară şi urmăreşte adevărata înnoire, potrivit Cuvântului Scripturii: *„Fiule,* dă-Mi ***inima ta*** *şi să găsească plăcere ochii tăi în căile Mele!"* Aceasta, pentru că *„**din inimă** ies gândurile rele, uciderile, preacurviile, curviile, furtişagurile, mărturiile mincinoase, hulele…"* (Proverbe 23, 26; Matei 15,19).

Când Nicodim venise noaptea la Mântuitorul cu întrebări şi nelămuriri, Domnul îi vorbise tocmai despre calea asta din urmă: *„De nu se va naşte cineva de Sus…, de nu se va naşte cineva din Apă şi din Duh, nu va putea să intre în Împărăţia lui Dumnezeu"...* Pentru că *„ce este născut din trup, trup este; şi ce este născut din Duh, duh este".* De aceea *„trebuie **să vă naşteţi** de Sus!..."* (Ioan 3, 1-12). O, ce mare şi greu de priceput este acest adevăr, încât însuşi Nicodim, învăţătorul Legii, nu-l înţelese cu uşurinţă!...

Suflete al meu, înţelegi tu oare acest cuvânt? A fost cândva în viaţa ta o preschimbare, un moment de răscruce cât o moarte şi o înviere, când vechiul om din tine să fi murit şi un altul nou să fi prins a creşte? Unul cu altfel de vederi şi cu altfel de auz, cu altă inimă şi cu alte dorinţe în ea… (Galateni 2, 20). Dacă n-a fost, grăbeşte-te să treci ***pe aici***, până mai eşti încă viu! Altfel, cu niciun preţ nu vei intra în Împărăţia lui Dumnezeu, ba încă nici n-o vei vedea vreodată!... Nu uita că sentinţa aceasta n-a rostit-o un om oarecare, ci Însuşi Fiul lui Dumnezeu!...

… Alături, în dreapta noastră se înalţă spre cer un sfânt locaş românesc, frumos şi zvelt, cu arhitectură originală, împletită cu cea din Orientul creştin, având pereţii exteriori placaţi cu marmură şlefuită de diferite culori. Şapte trepte de marmură duc spre intrarea în biserică, amintind de numărul virtuţilor prin care se urcă spre Împărăţia lui Dumnezeu… Deasupra celor şapte trepte, pe frontispiciu, este zugrăvită icoana Naşterii Domnului în Peştera Betleemului… În dreapta, încă mai sunt scările de lemn ce duc spre schelele dinăuntrul Casei Domnului…

Privind spre grămădirea lor, cugetăm duios şi trist: o, schele-schele, fără de care nicio construcţie nu poate fi desăvârşită!... Voi sunteţi cu atât mai multe cu cât edificiul este mai măreţ, dar pe măsură ce se apropie finalizarea lui, voi sunteţi îndepărtate pe rând, până nu mai rămâneţi *niciuna!...* Ne folosim de voi şi nu putem fără ajutorul vostru, dar la capăt, când totul e gata, voi nu mai aveţi niciun rost şi sunteţi îndepărtate grăbit, încât nici nu se mai cunoaşte locul vostru!... O, cât de mult aduceţi voi aminte de schelele folosite la facerea corăbiei lui Noe, dar care au rămas pe din afară, luate şi ele de puhoaiele nimicitoare împreună cu cei care lucraseră deasupra voastră!… Pe plată... Întocmai aşa vor rămâne mâine

în prăpădul de foc „schelele cele cuvântătoare“, folosite astăzi la desăvârşirea Bisericii lui Hristos pentru Noul Ierusalim, dar care nu devin ele însele pietre scumpe aşezate statornic în zid!...

Suflete al meu, întreabă-te serios *ce eşti:* „schelă“ şi „lucrător pe plată“, ori piatră scumpă ce te zideşti tu însuţi în măreţul edificiu veşnic? Cutremură-te şi te cercetează, până n-a sosit *„vremea îndepărtării schelelor“,* că acel timp nu-i departe! Ca să nu rămâi veşnic pe dinafară, împreună cu cei ca tine, trezeşte-te îngrozit ***acum****!...*

… Auzind voci în curte, ne iese imediat înainte o fiinţă între două vârste, cu faţă senină şi cu nume dulce: *Măicuţa Nectaria…* Din felul călduros cum ne-a primit, ca pe fraţii ei de mamă, deşi nu ne văzuse nicicând, am simţit dintr-o dată că am ajuns între suflete mari, care pot iubi oriunde şi pe oricine, aşa cum au fost iubite şi ele de Hristos, Mirele şi Mântuitorul lor... Măicuţa ne povesteşte că este originară din Prahova şi venise în Ţara Sfântă în 2004. Din pricină că n-a reuşit să obţină rezidenţă, nu poate să iasă niciun pas în afara Ierihonului… Pentru a-i stâmpăra întrucâtva dorul de cei dragi şi de ţară, tocmai în acele zile venise sora ei de departe care îşi are acasă familia şi copiii… Ochii amândurora străluceau de o bucurie cerească şi nu ştiau cum să-şi arate dragostea lor mare şi sinceră şi faţă de noi…

Întrucât Părintele Ioanichie, duhovnicul, era plecat atunci la Ierusalim, am intrat plini de bucurie în Casa Domnului cea încă în lucru, însoţiţi de gazda noastră atât de ospitalieră… Ne-am apropiat de locul Sfântului Altar încă fără iconostas şi am îngenuncheat câteva clipe în fericită şi emoţionantă mulţumire către Dumnezeul Părinţilor noştri... Ne simţeam atât de aproape de Acela Care binecuvântase şi în acest fel neamul românesc cel mult-încercat, împlinindu-i visul de secole, chiar dacă acela este în devenire încă la Ierihon… Ne-am închinat apoi şi în frumosul Paraclis ce fusese târnosit în ianuarie 2000 de către trei arhierei (!): Preafericitul Părinte Teoctist, Înalt Preasfinţitul Părinte Daniel Ciobotea (pe atunci mitropolitul Moldovei) şi Înalt Preasfinţitul Părinte Părinte Nicolae Corneanu, mitropolitul Banatului…

În urmă, la insistenţele celor două surori fericite de regăsire, gustăm ceva, amintindu-ne de o vorbă înţeleaptă pe care o auzisem din gura marelui gânditor creştin, Traian Dorz: *„dragostea se bucură nu numai când dă, ci şi când primeşte“...* Nu doar când poţi să dăruieşti ceva altora şi apoi „să te umfli puţin în pene“ că… «ai dat», precum fariseul din Evanghelie (Luca 18, 11-12), ci şi atunci când trebuie să întinzi mâna, primind şi smerindu-te în faţa celui ce-ţi prilejuieşte un bine oricât de mic…

Pregătindu-ne apoi de plecare, ne luăm rămas-bun, îmbrăţişând călduros şi recunoscător pe cele două surori din „câmpia Ierihonului“, care rămân şi „noaptea“ în Casa Domnului, ca să întreţină focul sfânt şi să poarte grijă de înălţarea zidurilor acestui preafrumos *„Ierusalim al românilor“...* (Psalm 133/134, 1).

La despărţire, Măicuţa Nectaria îşi îndreaptă privirea senină spre mine şi îmi spuse cu un glas dulce, având în el un strop de iz profetic: *„Dumneata ai să mai vii aici!“...* I-am răspuns uluit: „Cum să mai revin în depărtarea asta, când şi acum am ajuns numai prin efortul copiilor?“. Dar Măicuţa, plină de neclintită încredere în adevărul spuselor ei, mi-a replicat: *„Ai să vezi!...“* Şi am văzut!… Asta era în 2007, la ora 14… Întocmai după cuvintele ei rostite atunci, am revenit în Ierihon nu doar o singură dată, în 2008, ci şi în 2011…

O Dumnezeule Bun, ce suflete de oameni mari se ascund sub cuvintele şi înfăţişările cele mai smerite! Binecuvântează-le cu tot harul Tău pe toate, oriunde sunt, şi le înmulţeşte şi numărul, şi bucuria, şi roadele în Biserica Ta cea sfântă!... Spre slava Ta cea mare şi spre bucuria şi mângâierea noastră a tuturor celorlalţi!…

Frământările începutului...

De la Măicuţa Nectaria aflasem câteva date despre istoricul Aşezământului, pe care le-am completat în anii următori de la binevoitoarele egumene Macrina şi Evghenia, care ne-au primit tot atât de călduros în biserica lor ce îmbrăcase deja o haină din ce în ce mai sărbătorească…

… Pe acest loc, pe care se înalţă acum Casa Domnului şi Căminul de peregrini, fusese înainte o modestă casă de chirpici a unui credincios român: *Dumitru Samoilă,* fost prescurar la Patriarhia Ierusalimului… În decembrie 1996, Părintele Ieronim Creţu, Superiorul Aşezămintelor româneşti din Ţara Sfântă, reuşeşte să obţină de la acel credincios un act de donaţie către Patriarhia Română şi să-l legalizeze la *Autoritatea Palestiniană* din Ierihon. După aceea, reuşeşte să mai cumpere de la Yasser Arafat, fostul preşedinte al Autorităţii Palestiniene, încă trei loturi învecinate, astfel că întreaga suprafaţă s-a rotunjit la aproape 40 de ari… Proiectul Aşezământului a fost întocmit în ţară, de către un mare profesor de arhitectură de la Universitatea «Ion Mincu» din Bucureşti, împreună cu asistentul său.

Începerea lucrărilor se datorează în mare parte Părintelui Ieronim. El obţinuse *o binecuvântare verbală* de la Prea-fericitul Diodor I, Patriarhul Ierusalimului, care apreciase pe bună dreptate nenumăratele şi substanţialele ofrande trimise prin veacuri de domnitorii români pentru Patriarhia Ortodoxă a Ierusalimului şi mai ales în vremuri de cumpănă… Ne-am bucurat din toată inima să aflăm că lucrările începute în 1998 au fost făcute cu multă tragere de inimă de către câţiva muncitori români din Vâlcea, ajunşi să-şi câştige pâinea în Ţara Canaanului.

Din păcate, cu puţin înaintea Anului Nou 2000, Prea-fericitul Diodor I trimise Patriarhiei noastre un aviz negativ pentru ridicarea Aşezământului la care tocmai el îşi dăduse deja binecuvântarea verbală… S-ar putea să fi făcut asta silit de colaboratorii săi din Sinodul Ierusalimului, care nu împărtăşeau acelaşi binecuvântat gând, dovedind că uita-seră prea devreme jertfele şi binefacerile neamului nostru! Vrednicii noştri părinţi nu doar se rugaseră *„pentru cele ce sunt spre pacea Ierusalimului",* ci îşi trimiseseră ofrandele lor din timp în timp cu bucurie şi generozitate, precum creştinii din Macedonia de pe vremea Sfinţilor Apostoli… (Psalm 121/122, 6; Romani 15, 25-26).

A urmat însă un fericit prilej la sărbătorirea a două mii de ani de la Naşterea Mântuitorului, atât la Betleem, cât şi în Ierusalim, cu participarea întâistătătorilor din toate Bisericile Ortodoxe… Atunci avusese loc o întâlnire personală a Preafericitului Diodor I cu Patriarhul Teoctist şi cu mitropoliţii Daniel Ciobotea şi Nicolae Corneanu, convenindu-se ca delegaţia Bisericii noastre să se deplaseze la Ierihon şi să sfinţească altarul Paraclisului în 8 ianuarie 2000. Patriarhul Diodor I promisese atunci că se va consulta cu ceilalţi ierarhi ai Sfântului Sinod şi va elibera aprobarea scrisă…

Dar numărul zilelor omului, fie el şi patriarh, tot numărate sunt!... După un an de suferinţe, la sfârşitul anului 2000, Preafericitul Diodor I trece la cele veşnice, fără să reuşească să-şi împlinească promisiunea făcută… Noul patriarh al Ierusalimului, Teofil al III-lea, n-a mai recunoscut promisiunile înaintaşului său, uitând că peregrinii români în Ţara Sfântă nu sunt *doar turişti,* ci în primul rând *închinători* care au nevoie să se roage *în limba lor…* Ba mai mult, Patriarhul Teofil a luat o atitudine potrivnică faţă de binecuvântatul început românesc de la Ierihon, mergând până acolo ca atât preoţii Bisericii Greceşti, cât şi ai celei Ruseşti din Ierusalim să nu accepte împreună-slujirea Bisericii Române la Sfântul Mormânt… Suspinăm

şi noi cutremuraţi, alături de cele trei măicuţe din Ierihon, aflând că la Altarul Golgotei pe care Domnul Iisus Şi-a dat viaţa *pentru toate popoarele* lumii, preoţii români „n-au loc“ să-şi aducă mulţumirea pentru binefacerile primite!...

O, cât de îngust pot gândi unii oameni, oricât de mari s-ar crede, când li se pare că L-au monopolizat pe Dumnezeul şi Mântuitorul întregului Univers!... Cum să nu suspini şi să te rogi cutremurat: *„Doamne al Puterilor, întoarce-Te iarăşi, caută din cer şi vezi şi cercetează via aceasta pe care a sădit-o Dreapta Ta şi o desăvârşeşte pe ea!...,* [că] *arsă e cu foc şi scormonită!...“* (Psalm 79/80, 14-16).

… Piatra de temelie a Aşezământului Românesc din Ierihon fusese pusă în anul 1999, pe această bucată de teren pe care fusese acea modestă casă de pământ… Cu adevărat: *„Cine este oare ca Domnul Dumnezeul nostru, Care locuieşte întru cele înalte, dar spre cele smerite priveşte?...“* (Psalm 112/113, 5-6). Lucrările începuseră în forţă, atât la biserica zveltă şi la paraclisele alăturate, cât şi la clădirile propriu-zise ale Aşezământului. Mai târziu, când cea mai mare parte a lucrătorilor români a trebuit să plece, ritmul lucrărilor s-a mai încetinit, dar n-a încetat de tot. În prezent (2011), întregul complex din Ierihon este pe terminate şi poate găzdui confortabil în cele 50 de camere grupuri mari de peregrini români care ajung în Ţara Sfântă… În viitor, pe lângă Căminul pentru peregrini, va fi şi un *Centru de studii biblice* cu hramul *„Sfântul Ioan-Iacob Hozevitul“…*

Biserica are două hramuri: *Naşterea Domnului* şi *Duminica Sfinţilor Români* (a doua după Rusalii)… Atât pictura bisericii, cât şi cea a paraclisului au fost lucrate minunat în frescă de doi bucureşteni, mânuitori talentaţi ai penelului… Privim spre Pantocrator la ochii Domnului Iisus Hristos care ne privesc cu blândeţe… El este înconjurat de cei mai mari nevoitori ai Pustiei Canaanului, care au pus bazele marilor mănăstiri din Ţara Sfântă, între care nu este uitat nici Sfântul Ioan-Iacob Hozevitul… De pe pereţii Sfântului Locaş ne privesc ochii marilor sfinţi, între care şi o seamă de sfinţi români, astfel că ne simţim ca acasă, de parcă am fi în bisericuţa satului nostru de departe!...

Întâiile lupte şi jertfa din zid...

… De la măicuţele noastre aflăm pe rând în anii următori că vieţuitorii Aşezământului se confruntă cu multe încercări şi cu ostilitatea făţişă din partea Bisericii Greceşti… Atunci când a vizitat Aşezământul, însuşi Patriarhul Teofil al III-lea s-a arătat nemulţumit total… Apoi şi alte probleme din partea unor palestinieni, mai ales tineri… Deşi măicuţele adăpostiseră adeseori la ele femei şi copii în timpul confruntărilor militare dintre armata israeliană şi cea palestiniană, ele sunt asaltate de multe ori de copii şi tineri, probabil musulmani, care aruncă cu pietre în curtea Aşezământului… Alţii sar peste garduri şi cerşesc cu insistenţă supărătoare, deşi mâna măicuţelor a fost întotdeauna deschisă generos şi spre ei… Egumena Macrina ne povesteşte zâmbind un episod de acest fel când, după ce îşi făcuse datoria pe cât îi era cu putinţă spre câţiva copilandri arabi, aceştia nu voiau să plece nicicum , ci insistau mereu şi mereu să le mai dea... Fiind nevoită să le vorbească ceva mai aspru, ca să o lase în pace, ei i-au răspuns:

– *„Deşi ne alungi, noi totuşi te iubim!...“*

... Şi Măicuţa Macrina ni se confesa că acele vorbe au dat-o gata, încât nu mai ştia ce să le facă…

În 2008 şi 2011 aflăm de la măicuţele Macrina şi Evghenia că la Cămin nu există alt personal care să ajute la terminarea lucrărilor şi la întreţinerea Aşezământului… La toate

acestea trudeşte din răsputeri mica obşte a monahiilor de la Ierihon şi tânărul ieromonah Ioanichie Roman, oferind şi ospitalitate generoasă pentru suflet şi trup peregrinilor veniţi în Ţara Sfântă!… Din acest motiv, deşi locuiesc în Ţara Sfântă, măicuţele nu prea au timp s-o cunoască „pe viu“ şi să se fericească de harul de care alţii se bucură prin mijlocirea lor… Abia din când în când se mângâie cu privegherile de sâmbătă-noaptea din Biserica Sfântului Mormânt…

Mai aflasem în 2008 de la Măicuţa Macrina, cea dintâi egumenă a Aşezământului Românesc, că la temelia acestor ziduri sfinte n-au întârziat să se aşeze şi jertfe, precum odinioară la Mănăstirea Curtea de Argeş… Conducându-ne la subsol, ne spune că prima jertfă îngropată la temelia *„Mănăstirii din Ierihon“* este Măicuţa Sebastiana, origi-nară din Cluj, care şi-a sfârşit aici nevoinţa spre cer, după o boală necruţătoare. La numai douăzeci şi şapte de ani!…

Ajungem jos, în faţa unei icoane mari în care este zugrăvită Maica Domnului cu Fiul Sfânt în braţe… Imediat sub icoană este aşezată o fotografie mare a tinerei măicuţe ce odihneşte aici, având deasupra chipului ei senin şi fericit, un „nimb“ de cer albastru intens cum parcă numai în Ţara Sfântă poţi vedea… Pe partea de jos a fotografiei este caligrafiat de mână un nume: *Monahia Sebastiana…* Atât! Pentru Veşnicia în care intrase – şi în care cu toţii vom intra în curând! – nici nu sunt necesare detalii, cum se obişnuieşte mai peste tot… Nici vârsta, nici rangul, nici chiar faptele văzute! (şi răsplătite aici…). Ci numai numele, după care Domnul ne va striga la Înviere pe fiecare, de oriunde vom fi, şi chipul peste care ni s-au întipărit de neşters şi pe rând *faptele noastre **cele neştiute**…* Pentru că mai ales după acelea vom fi răsplătiţi sau osândiţi atunci!…

Aprindem cu emoţie lumânarea pe care o adusesem de sus, adăugând-o celorlalte trei care mai pâlpâiau încă blând ca nişte candele aprinse în vasele cu untdelemn de aici, sub cel cu tămâie bine-mirositoare. Apoi privim încă o dată spre chipul „miresei în negru“ şi rostim o rugăciune plină de fior lângă mormântul ardelencei noastre, „ascuns“ la temelia Aşezământului Românesc din Ierihon… Dumnezeul pe Care L-ai iubit şi slujit până la capăt să te odihnească în pace, scumpă Măicuţă Sebastiana, aici în pământul Ierihonului, alături de Părintele Irineu, ctitorul de pe Tabor, şi de Părintele Damian, martirul de la Iordan!...

După ce ieşim şi ne îndreptăm spre poartă, observăm că se apropie grăbit maşina Părintelui Ieronim Creţu... Măicuţa Macrina ne cere ajutor să împingem repede maşina lor veche şi să facem loc la umbră celeilalte venită din Ierusalim prin fierbinţeala zilei, ca să se răcorească şi ea… Ne despărţim apoi de măicuţele neuitate şi părăsim incinta Aşezământului, privind încă o dată la frumoasa clopotniţă de deasupra intrării modeste din anii trecuţi… Acum atârnă acolo patru clopote bine aşezate, aduse din ţara noastră. Cu glasul lor melodios, ele cheamă zilnic la Rugăciunea rostită în „limba vechilor Cazanii“ pe toţi fiii neamului nostru „rătăciţi“ ori „risipiţi“ pe acolo… Şi pentru că de fiecare dată ne-am simţit atât de bine printre aceste fiinţe neuitate a căror luptă şi jertfă sfântă abia au început, murmurăm în gând un viers de cântare de rămas-bun, ştiută încă din anii copilăriei, căci tot de pe atunci începuseră şi dureroasele despărţiri:

„Sosit-a clipa despărţirii, sosit-a ziua să plecăm
şi nu ştim când vom mai ajunge de-acuma să ne mai vedem!…

Vă-ntindem mâna cu iubire, zicându-vă cu glas duios:
– Rămâneţi... [maicilor]*, în pace, rămâneţi cu Domnul Hristos!*

O, nu vă daţi napoi o clipă, ci lupta bună să luptaţi,
ca-n clipa când veni-va Domnul în slujba Lui să fim aflaţi!...

... De nu ne-om mai vedea aicea, ne vom vedea în Cerul Sfânt,
de vom avea credinţă tare şi vom păzi al Său Cuvânt!...

Ajută-ne, o Doamne Sfinte, ca toţi să ne putem vedea
Acolo-n Sfânta-Mpărăţie, în veci cântând mărirea Ta!...“

Spre Biserica Greco-Ortodoxă

Din Aşezământul Românesc ieşim cu atâtea gânduri şi amintiri duioase!... Ne îndreptăm întâi spre strada principală, apoi, către Biserica Greco-Ortodoxă unde se află *Dudul lui Zacheu.* Ajungem în faţa unei porţi de fier, vopsită în albastru deschis şi umbrită de copacii înalţi de dinăuntru, care ascund biserica de privirile trecătorilor neştiutori, ca noi...

Sus, pe zidul din dreapta porţii este lipită o placă de marmură cu o inscripţie în greceşte. Cum nu pricepem nimic din ea, îndrăznim să ne aruncăm privirile prin poarta între-deschisă… La capătul aleii se vedea uşa largă a bisericii, iar în stânga, aproape de poartă, încadrat ca într-un mic altar de vară închis cu sticlă, trunchiul uscat al unui copac uriaş… Am ajuns deci acolo unde doream! Slavă Ţie, Doamne, pentru călăuzirea pe care ne-ai dat-o şi azi!...

Imediat ce păşim în curte, zărim un tânăr arab cu faţa blândă, aşezat pe o bancă la umbra a doi palmieri. Intrând în vorbă, aflăm că este îngrijitorul bisericii şi că vorbeşte puţin şi limba noastră, semn că şi pe aici trec mulţi peregrini români… Ne rotim privirea prin Casa Domnului. Deasupra pridvorului şi a naosului se înalţă două cupole scunde, vopsite în cărămiziu. Cea din adâncul curţii este încununată cu Semnul Sfintei Cruci. În partea stângă este turnul clopotniţei de formă pătrată, mai înalt cu două caturi decât biserica şi terminat cu o cupolă mică, împodobită şi ea cu Semnul Crucii. De-o parte şi de alta a clopotniţei flutură drapelul Greciei şi al Patriarhiei Ierusalimului…

De la tânărul palestinian aflăm că mai înainte fusese aici un aşezământ mănăstiresc şi că biserica aceasta a fost multă vreme singurul locaş sfânt în care se rugau creştinii ortodocşi din Ierihon, dintre care cei mai mulţi erau arabi.

Intrăm apoi în biserica spaţioasă şi ne închinăm în faţa icoanei Sfintei Învieri aşezată pe tetrapod, apoi îngenunchem alături şi-I mulţumim *„Domnului întregului pământ“...* (Iosua 3, 11). Catapeteasma este îmbrăcată frumos cu plăci de marmură care încadrează minunat sfintele icoane… Aflându-ne în *Perioada Penticostarului,* Uşile Împărăteşti nu se mai văd, ci numai perdeaua scumpă din locul lor, de pe care ne priveşte pătrunzător Hristos Cel Înviat, Marele Arhiereu al tuturor neamurilor…

… De la Măicuţele Macrina şi Nectaria aflasem că lângă biserica asta sunt două morminte în care două suflete mari de români îşi aşteaptă învierea, atât de departe de glia străbună: *Ieromonahul Damian Stog,* supranumit *«cel blând şi milostiv»,* şi *Dumitru Samoilă,* donatorul terenului de sub Aşezământul Românesc… Îl întrebăm pe tânăr despre mormintele româneşti din incintă şi suntem îndrumaţi spre cimitirul aflat în spatele bisericii. Ne rotim în jurul absidei Sfântului Altar, ca să găsim locul de vremelnică odihnă al Părintelui Damian, despre care ni se spusese că se află în partea de nord-est a bisericii şi chiar sub streaşina ei. Dar şi după ce mai întrebăm încă o dată pe tânărul îngrijitor al Casei Domnului, tot nu reuşim să-l aflăm. Să fi fost oare ascuns nevrednicelor noastre priviri – sau „se mutase cu totul“ la Domnul Iisus, pentru Care îşi dăduse viaţa ca un martir al neamului din zilele noastre?... Neputând găsi răspuns, ne îndreptăm spre cimitir şi găsim uşor mormântul celui de-al doilea frate-român şi binefăcător al Bisericii Neamului. La căpătâiul lui străjuieşte o cruce mare de

mar-mură pe care este aşezată fotografia venerabilului bătrân cu barbă albă… Din înscrisurile de sub fotografie, aflăm că trăise optzeci de ani şi că în anul 1999 „se mutase“ din Ierihonul în care şi-a înveşnicit numele, în Ierusalimul de Sus… Bunul Dumnezeu să te odihnească în pace, în Împărăţia Lui şi să-Şi aducă aminte de toate binefacerile tale, frate Dumitru, dar mai ales pentru cea din cetatea asta în care ai înfipt tricolorul nostru pentru întâia oară...

Sub *«Dudul lui Zacheu»…*

Îndreptându-ne spre ieşire, ne atrage atenţia o construcţie nouă de lângă poartă. Are pereţi albi, ca un mic altar de vară, cu intrarea prin spate. Celelalte trei părţi sunt din sticlă. Aflăm că menirea acestei împrejmuiri este să apere trunchiul uscat al *«Dudului lui Zacheu»*. Nu atât de ploi, care sunt atât de rare aici, cât de lăcomia peregrinilor dornici după *„amintiri din Ierihon“…*

Pe soclul din faţa „altarului“ stă aşezată bine-cunoscuta icoană cu trecerea Domnului Iisus pe sub sicomorul în care *„Îl aştepta“* Zacheu… Prin peretele de sticlă se vede trun-chiul despuiat de coajă al unui copac cu multe braţe, despre care tradiţia spune că odrăslise din acel sicomor neuitat… Privind la copacul înalt de alături care ne umbreşte şi la cele două tulpini groase ale „fratelui“ său mai-mare, ni se pare că este un cu totul alt soi de arbore decât dudul de la noi…

Ne oprim înfioraţi în faţa acestui loc ce aminteşte de trecerile Mântuitorului prin Ierihon şi lăsăm iarăşi gândurile să zboare… Pe atunci, prin străvechea cetate din vecinătatea Mării Moarte urcau fiii lui Israel spre Templul din Ierusalim… Atât fiii lui Dan şi Neftali, care coborau din Galileia şi din ţinuturile de miazănoapte, cât şi urmaşii lui Gad şi Ruben, care veneau din „regatul“ lui Irod Antipa: *„ţinutul Iudeii de dincolo de Iordan“,* numit *Pereea*... (Matei 19, 1). Ierihonul fusese astfel un binecuvântat loc de întâlnire pentru urmaşii lui Iacov care urcau să se închine la Ierusalim de trei ori pe an, dar mai ales de Praznicul Paştilor…

De câte ori va fi trecut şi Domnul prin această cetate, începând de la vârsta de doisprezece ani, când coborâse din Nazaret, împreună cu Preacurata Sa Maică şi cu Dreptul Iosif, ocrotitorul lor pământesc! (Luca 2, 42-51). Apoi, când străbătea drumurile lungi ale pustiei sau cetăţilor, însoţit de ceata ucenicilor şi ţintind Ierusalimul, în căutare după *„oile cele pierdute ale casei lui Israel“*... (Matei 15, 24).

Pe când Mântuitorul trecea pentru cea din urmă oară prin Ierihon, li Se destăinuise Celor Doisprezece mai limpede ca oricând: *„Iată, ne suim la Ierusalim şi toate cele scrise prin profeţi despre Fiul Omului se vor plini… Va fi dat păgânilor şi va fi batjocorit, şi va fi ocărât, şi va fi scuipat… Şi după ce-L vor biciui, Îl vor ucide; şi a treia zi va învia…“* (Luca 18, 31-34). Dar aceste profeţii care urmau să se împlinească imediat erau încă acoperite pentru ochii lor!...

… Atunci, Domnul vindecase pe un cerşetor orb care şedea la marginea drumului ce intra în Ierihon… Când deschizi Cartea Sfântă, parcă auzi tropăitul gloatei care îl făcuse pe sărmanul om să întrebe: *„Ce este?“* – şi răspunsul mulţimii: *„Trece Iisus Nazarineanul!“…* (Luca 18, 35-43). O, cât de uşor înţelesese acel nefericit orb ceea ce „gloata care vedea“ încă nu pricepuse! Acela pe Care ea Îl însoţea nu era ***doar «Prorocul** din Nazaret»,* ci Însuşi ***„Fiul lui David**“,* Cel Făgăduit!... (Facere 3,15; 1 Cronici 17, 11-14; Matei 1, 1). Înfruntându-i pe cei ce mergeau înainte şi care îl certau să tacă, orbul striga şi mai tare după Domnul, precum femeia Canaaneancă: *„Fiule al lui David, fie-Ţi milă de mine!“* Auzindu-i strigătul, Mântuitorul Care *„ia aminte la rugăciunea nevoiaşului şi nu i-o nesocoteşte“* (Psalm 101/102, 17), n-a trecut „pe alături“, ci S-a oprit în dreptul lui şi a poruncit să-l aducă la El,

apoi l-a întrebat: *„«Ce voieşti să-ţi fac? Iar el a răspuns: «Doamne, să-mi capăt vederea!». Şi Iisus i-a zis: «Capătă-ţi vederea! Credinţa ta te-a mântuit». Şi îndată şi-a căpătat vederea şi-L urma slăvind pe Dumnezeu"...*

Cugetând la aceste lucruri, mi-am adus aminte de rugăciunea Domnului Iisus de după întoarcerea plină de bucurie a celor şaptezeci de ucenici din întâia lor misiune evanghelică: *„Te slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului şi al pământului, căci ai ascuns acestea de cei înţelepţi şi pricepuţi şi le-ai descoperit pruncilor. Da, Părinte, căci aşa a fost bunăvoirea înaintea Ta!...* (Matei 11, 25-26).

Mi se pare semnificativ un amănunt: toate celelalte vindecări ale orbilor trupeşti la Ierihon fuseseră săvârşite de Mântuitorul *afară din cetate!...* (Matei 20, 29-34; Marcu 10, 46-52). Se pare că în oraşul acela străvechi locuiau un alt fel de orbi decât cei de mai nainte: *orbi cu sufletul,* oameni care, ne(re)cunoscându-şi orbia, nu ieşeau în întâmpinarea Domnului, ca să-I ceară ajutorul… (Ioan 9, 39-41). De aceea, din mulţimea acelor „orbi" nu s-au vindecat nici măcar patru, precum Bartimeu şi ceilalţi trei nevăzători, ci numai unul singur: Zacheu, mai-marele vameşilor!...

... Într-un sicomor ca acesta la umbra căruia stăm noi acum se urcase Zacheu atunci, dorind cu orice preţ să-L vadă pe Iisus din Nazaret despre Care auzise atâtea lucruri contradictorii, dar care îi treziseră dorinţa să-L cunoască… Fiind mic de statură, alesese să înfrunte dispreţul prieteni-lor şi cunoscuţilor care-l vedeau alergând ca un om ieşit din minţi şi urcând în sicomor, precum un copil!... (Luca 19, 1-10). Se vede din asta că Zacheu era *un altfel de orb* decât Bartimeu!... (Marcu 10, 46). Acela dorise să vadă *cu ochii.* Acesta însă tânjea să vadă *cu inima,* adică *să se poată vedea* ***pe sine****...* Şi s-a văzut până în străfund, devenind o privelişte pentru mulţime, după ce Domnul intrase în casa lui!

... Zacheu stătea în picioare în faţa Mântuitorului, ca la o judecată, înfruntând bârfirea celor *care nu-şi vedeau lăuntrul,* ci murmurau împotriva Domnului că *„a intrat să găzduiască la un om păcătos".* Ca şi cum ei ar fi fost întru totul neprihăniţi!... O, ce mărturisire sinceră făcuse Zacheu atunci şi cu ce legământ se pocăia el nu doar în faţa Domnului, ci şi a mulţimii din casa lui, între care erau prieteni şi cunoscuţi care îl ştiau bine cum trăise!... El făgăduia cutremurat şi Domnului, dar şi mulţimii: *„Jumătate din averea mea, Doamne, o dau săracilor! Şi dacă am năpăstuit pe cineva cu ceva, întorc împătrit!"...*

Aici îmi aduc aminte de un trist adevăr al vremilor noastre: la *Scaunul Mărturisirii* alergăm mulţi-mulţi şi e foarte bine că o facem măcar din când în când!… Dar ce puţini înţelegem că nu-i de-ajuns să ne înşiruim păcatele în faţa Duhovnicului, nici chiar să ni le plângem, ci *trebuie să le şi îndreptăm…* Întocmai cum făcuse Zacheu atunci!… De aceea, făcând aşa, aşteptările lui nu i-au fost înşelate. Cum n-au fost ale niciunui suflet răscolit de duhul pocă-inţei, care „s-a urcat" în vreun „dud" cu dorinţa sinceră să-L cunoască pe Domnul, să se vadă pe sine şi să se îndrepte, mântuindu-se astfel împreună cu toată casa lui...

… Tradiţia creştină spune că Zacheu fusese socotit printre ucenicii Domnului şi că însuşi Sfântul Petru îl luase de însoţitor în călătoriile sale misionare. Fostul vameş devenise apoi episcop în Cezareea lui Filip şi a murit în pace, fiind prăznuit în calendarul ortodox la 20 aprilie. În iconografia Bisericii noastre este reprezentată mai ales scena întoarcerii sale care începe cu sicomorul în care se urcase: *smerenie, recunoaşterea păcatelor şi îndreptarea lor.* Căci tocmai pe acolo trece cărarea tuturor mântuiţilor!...

În timp ce plecam de lângă *Sicomorul lui Zacheu,* mur-muram profunda rugăciune a Sfântului Efrem Sirul, care de o bună vreme ne-a ajuns nespus de dragă: *„Doamne şi Stăpânul vieţii mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânire şi al grăirii în deşert nu mi-l da mie. Iar duhul curăţiei, al gândului smerit, al răbdării şi al dragostei dăruieşte-mi-l mie, slugii Tale. Aşa, Doamne Împărate, dăruieşte-mi ca să-mi văd greşelile*

mele şi să nu osândesc pe fratele meu. Că binecuvântat eşti Tu în vecii vecilor. Amin“...

Ieşind din *„Oraşul Palmierilor“*

Încărcaţi de amintiri şi trăiri neuitate ne pregătim pentru a treia oară să părăsim Ierihonul cu toate locurile sale sfinte, nădăjduind încă să mai revenim cândva, potrivit „profeţiei“ Măicuţei Nectaria...

(În primul peregrinaj din 2007, dorind să ajungem la Marea Moartă, ne îndreptasem către răsărit spre şoseaua modernă ce coboară din nord, urmărind Iordanul şi continuând spre Eilat, pe drumul cel mai scurt… Trecând pe lângă *Cartierul Refugiaţilor Palestinieni* pe care îl văzusem întâi din telecabina care ne urca spre Muntele Carantania, ne cuprinde o milă sfâşietoare, gândind la sufletele care locuiesc aici de ani şi ani, unii chiar din 1948… Întotdeauna am vrut să credem că cei mai mulţi dintre ei sunt oameni paşnici, care aşteaptă să vină odată şi vremea când să fie rezolvată şi *«problema popoarelor fără ţară»*… Desigur că vor fi şi alţii care cred doar în răzbunare şi în forţa arme-lor… Aceasta, pentru că nu-L cunosc încă pe Dumnezeul Cel Adevărat – cum, din păcate, nici foarte mulţi dintre noi nu-L cunoaştem, deşi ne batem în piept că suntem creştini!... Dacă L-am cunoaşte pe El şi noi, şi ei, atunci am dovedi că ascultăm cu toţii de îndemnul Scripturii, care spune: *„Supune-te Domnului şi roagă-L pe El* [să-ţi facă dreptate]… *Părăseşte mânia şi lasă iuţimea; nu căuta să vicleneşti, că* ***cei ce viclenesc de tot vor pieri****;* ***dar cei ce aşteaptă pe Domnul vor moşteni pământul****“*... (Psalm 35/36, 7-9).

… Spre ieşirea din oraş întâlnim un copil palestinian sau de beduini oprit lângă o poartă deschisă, probabil a unei ferme agricole cum sunt la tot pasul în oaza aceasta. Călare pe un asin, el căuta apă… Pe spinarea sărmanului animal erau o pereche de desagi mari, plini cu bidoane de plastic. Privindu-i cu milă pe amândoi, mi-am amintit de un proverb versificat al poetului neuitat, care spune durut:

„Boul are limbă mare,
dar numa-n zadar o are,
căci ar spune – şi nu poate –
de «dreptatea» care-o pate…“

După ce ieşim dintre casele Ierihonului, îndreptându-ne spre nord-est, observăm că şoseaua este blocată cu bolovani mari aduşi din munţii apropiaţi, iar ceva mai înainte se văd bine urme de bombardamente… Doamne, ce cumplit poate fi războiul şi ce urme cutremurătoare lasă el oriunde pe pământ! Asta pe lângă vieţile pierdute care rămân de neînlocuit! Ce nebunie este să zideşti case şi să construieşti drumuri pe care apoi să le distrugi fără milă, ca un nebun!...

Nemaiputând trece înainte, suntem siliţi să întoarcem spre oraş şi să căutăm altă ieşire... Abia după ce ajungem din nou în centru, descoperim un alt drum ce duce spre răsărit, apoi, după ce trecem iar printr-un filtru militar, găsim în cele din urmă şoseaua modernă care duce la Marea Sărată de pe fosta câmpie a Sodomei şi Gomorei…)

... Acum însă întoarcem către Ierusalim, intrând din nou în Deşertul Iudeii. Movilele de piatră şi nisip, fără nicio urmă de vegetaţie, se înşiruie de-a lungul drumului ce urcă din văgăuna Ierihonului… După ce trecem de «*Sea level*», nivelul Oceanului Planetar, zărim iarăşi din loc în loc turme de capre „păscând“ răzleţ prin deşert şi tabere sărăcăcioase de beduini… Din mersul maşinii, privim la colibele sărmane, în jurul cărora se văd întinse câteva

rufe la uscat şi staule improvizate din te-miri-ce. Gândind că acolo locuiesc oameni şi mai ales copii, te cuprinde mila… O, cât de mult ar trebui să-I mulţumim Domnului că nu ne-am născut şi n-am trăit şi noi în condiţii atât de neomeneşti, ca pruncii aceia, care n-au nicio vină că acolo veniseră pe lume!...

În timp ce trecem din nou pe lângă Hanului Bunului Samaritean, suntem fericiţi că de data asta urcăm spre Ierusalim şi murmurăm o cântare duioasă, ieşită din acelaşi condei inspirat:

„Când ne-ai lăsat porunca milei
pentru de-aproapele sărman,
noi am simţit, Iisus, că Tu eşti
Acel duios Samaritean!

Căci, vai, şi noi eram odată
căzuţi tâlharilor cumpliţi,
strigând zadarnic după milă
zăceam uitaţi şi părăsiţi

Şi n-a fost nimeni să ne-ajute –
căci cine oare-ar fi putut
când sufletul zăcea-n pierzare
atât de-adânc şi greu căzut?

De n-ar fi fost a Ta iubire,
Preamilostiv Samaritean,
noi n-am fi-aflat nicicând odihna
din sfântul mântuirii han.

– O, dă-ne dragostea de semeni,
cu-a Ta blândeţe să-i iubim,
spre mântuirea tuturora
porunca milei s-o trăim!“

… Cu simţămintele trezite de cântarea dinainte, trecem repede prin filtrul militar ce încearcă să apere de terorişti ţinutul Ierusalimului... O scurtă privire a soldatului israelian care venise lângă maşină fusese de-ajuns, fără să ne fie verificate nici actele, în timp ce alături de noi, maşina unui tânăr palestinian avea toate uşile larg deschise şi era controlată amănunţit de militari vigilenţi, cu automatele în mână… O altă persoană, probabil însoţitorul şoferului, era condusă în biroul militarilor… Suspinăm trist încă o dată: O Dumnezeule al popoarelor, Te rugăm, grăbeşte venirea vremii când toate făpturile Mâinilor Tale să simtă că sunt fraţi între olaltă şi niciunul să nu urzească răul împotriva celuilalt!... Fă Tu să renască iarăşi şi să rămână statornică *încrederea în semeni,* ca fiecare *„să-l socotească pe altul mai de cinste decât pe el însuşi… Să nu caute doar spre ale sale, ci fiecare, şi spre ale altora“…* (Filipeni 2, 3-4).

Pe când ajungem „acasă“, se lăsase noaptea de-a binelea peste Ierusalim… Acelaşi gând nostalgic dinainte ne cu-prinde din nou: numărul zilelor şi nopţilor ce le vom mai petrece în Ţara Sfântă se împuţinează cu fiecare seară!...

În „patria“ Sfântului Ioan Botezătorul…

Dacă în ziua dinainte ne depărtasem de Ierusalim şi coborâsem mult sub nivelul mării, astăzi ne vom avânta spre Munţii lui Iuda din apropiere, la o cetate însemnată cu nume preafrumos, situată în apropierea Sfintei Cetăţi: *Ain Karem.* Aflasem dinainte că numele ei pare să vină din arabă: *«viţă de vie **de primăvară**»...* Prin naşterea Sfântului Ioan înce-pea o primăvară sfântă în viaţa omenirii! Şi aceasta avea să înceapă deodată: şi de aici, şi din Nazaretul Galileii…

Deşi acest străvechi orăşel e aşezat în marginea de vest a Ierusalimului, la numai 7,5 km, pentru că n-avem o bună călăuză, ne-am rotit întâi pe întortocheatele drumuri de centură ale marelui oraş… Dar după ce străbătusem Deşertul Iudeii, găseam că e plăcut chiar şi să rătăceşti când urci din munţi în munţi şi priveşti peste văi adânci până departe, la piscurile presărate cu clădiri care de care mai arătoase!...

În sfârşit, un indicator de localitate ne înştiinţează că intrăm în *Ain Karem…* În timp ce coboram spre centru, descoperim că localitatea este una foarte drăguţă, cu frumoase case de piatră care se înalţă printre pini şi cedri libanezi, ca într-o adevărată pădure. Acest orăşel în care locuiseră când-va doi oameni sfinţi este unul străvechi, dat fiind că acum două mii de ani fusese aici o cetate… (Luca 1, 39). După anii 70 când fiii lui Israel fuseseră risipiţi prin lume, ajun-gând şi ei un *«popor fără de ţară»* pentru nouăsprezece veacuri, Ain Karemul a fost locuit de arabi până în 1948. După aceea, din pricina războiului arabo-israelian şi a reîn-fiinţării Statului Israel, aceştia au plecat, iar în locul lor au imigrat evrei din nordul Africii şi din... România. Ceva mai târziu, din pricina tensiunilor politice în Sfânta Cetate, s-au retras în locul acesta liniştit şi locuitori din Ierusalim... Din anul 1961, Ain Karemul a fost alipit străvechiului Salem.

Evenimente biblice deosebite petrecute aici şi descrise amănunţit de Sf. Evanghelist Luca în primul capitol al cărţii sale, au făcut ca localitatea să devină un loc din ce în ce mai cercetat de peregrini... În Ain Karem locuiseră părinţii Sfântului Ioan Botezătorul: preotul Zaharia şi soţia sa, Elisabeta, verişoara Preacuratei Fecioare Maria. De aici mersese preotul Zaharia, la rândul cetei lui, să slujească în Templul de pe Muntele Moria, atunci când Îngerul Gavril i-a vestit în timpul tămâierii că rugăciunea lor fusese ascultată. Apoi, după ce i se împliniseră zilele slujirii, tot în acest orăşel s-a întors el, dar nu cum plecase, ci... fără grai… Aceasta, pentru că nu crezuse cuvântul îngerului şi ceruse un semn, ca un om fără de credinţă!…

În casa celor doi părinţi sfinţi se petrecu apoi o minune care a uimit întreaga cetate: în ziua a opta, când nou-născutul trebuia tăiat împrejur şi botezat, preotului Zaharia i s-a dezlegat graiul chiar în momentul când scrisese pe tăbliţă: *„Numele lui este Ioan!“,* întocmai cum îi fusese vestit de Înger… Aici şi atunci fusese împlinită pentru întâia oară înainte de proslăvirea Mântuitorului, *o umplere de Duhul Sfânt* a unui muritor! Întâi, fusese a Sfintei Elisabeta, în ceasul întâlnirii cu Maica Domnului. Apoi, în momentul când graiul revenise pe buzele preotului Zaharia şi începuse să binecuvânte: *„Binecuvântat este Domnul Dumnezeul lui Israel, că a cercetat şi a făcut răscumpărare poporului Său“...* Această minune se va mai petrece în Ziua Cinci-zecimii şi apoi, după ce Domnul Iisus Se va fi înălţat nu numai pe Cruce, ci şi la cer… (Luca, cap. 1, Ioan 7, 39; Fapte 2, 4). Iată ce loc sfânt este Ain Karemul!...

… După ce ajungem în centrul aşezării, aflăm că *Biserica Sf. Ioan Botezătorul* este imediat la dreapta, în partea de răsărit a cetăţii. Apucăm într-acolo şi ajungem întâi în faţa unei porţi mari de fier, apoi a unei biserici imense care aparţine lăcaşului monahal de alături, aflat în proprietatea catolicilor franciscani.

Prima biserică fusese zidită aici în secolul V, pe locul casei celor doi oameni neprihăniţi: Zaharia-preotul şi Elisabeta, soţia lui. Aflăm cu uimire că în decursul vremii, biserica Sf. Ioan Botezătorul avusese parte de multe rezidiri şi dărâmări succesive, dar niciodată n-a fost

distrusă *în întregime…* Cruciaţii au extins şi împodobit biserica pe care au găsit-o, apoi arabii veniţi ceva mai târziu au transformat-o în grajduri şi chiar în caravanserai... În anul 1674, biserica a fost reconstruită de Monarhia Spaniei şi pictată de pictori spanioli. În cele din urmă, a fost refăcută de călugării franciscani, atât în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cât mai ales în deceniul al treilea din veacul trecut.

Intrăm cu fior în Casa Domnului care aminteşte de evenimentele atât de mari ce s-au petrecut aici… Coborâm treptele de marmură ce duc la *«Grota lui Benedictus»,* situată chiar pe locul unde văzuse lumina zilei cel mai mare om născut din femeie: Sfântul Ioan Botezătorul, Înainte-Mergătorul Domnului… (Matei 11, 11). De sub Sfântul Altar se iveşte o lespede rotundă de marmură albă sculptată, dar crăpată dintr-o margine în alta. În centrul ei, pe un inel săpat tot în marmură se află o inscripţie în limba latină care spune că în acel loc s-a născut *Apostolul Pocăinţei,* acela care avea să dea poporului lui Israel *„cunoştinţa mântuirii, întru iertarea păcatelor…“* (Luca 1, 77). Pe marginea cercului de marmură albă pâlpâie liniştit patru lumânări aprinse de peregrinii care se rugaseră aici ceva mai devreme… Îngenunchem şi noi, mulţumindu-I Domnului pentru marea Sa îndurare pe care ne-a arătat-o şi nouă, românilor, trimiţându-l pe Părintele Iosif Trifa ca pe un „înainte-mergător“ în mijlocul poporului şi Bisericii noastre strămoşeşti, ca să netezească iarăşi Calea Domnului cea mult-uitată de noi toţi…

Pe peretele absidei de dincolo de lespedea albă sunt trei sculpturi în marmură, reprezentând cele trei mari evenimente petrecute la Ain Karem: vizita Maicii Domnului, naşterea Sfântului Ioan Botezătorul şi uciderea pruncilor de către călăii din solda sângerosului Irod… Dintr-o preafrumoasă icoană aşezată pe peretele din spatele altarului, veghează chipul Sfintei Elisabeta cu pruncul ei sfânt în braţe… În partea dreaptă este altarul Sfântului Ioan Botezătorul. De jur împrejur, renumiţi artişti spanioli au pictate pe pereţii bisericii largi multe scene biblice, iar deasupra uşii pe care intrasem sunt reprezentate frumos coroana regală spaniolă şi însemnele ei… Totul este nespus de frumos şi odihnitor aici!

O ieşire laterală din partea stânga duce spre un loc folo-sit prin secolele IV-V ca cimitir… În anul 1885, pe când se construia pridvorul bisericii actuale, fusese descoperită acolo o capelă ce cuprindea două morminte tăiate în stâncă din perioada bizantină şi un fragment de mozaic pe care era scris în greceşte: *„Bucuraţi-vă, martiri ai lui Dumnezeu!“...* Capela respectivă a fost construită în secolele V-VI întru cinstirea martirilor îngropaţi aici, al căror nume îl ştie numai Acela pentru Care se jertfiseră: Domnul Iisus. Ceva mai la sud au fost descoperite în anii 1941-1942 câteva ruine dintr-o altă capelă ce avusese pardoseala lucrată frumos în mozaic. Din acel loc, o scară duce spre o altă peşteră în care au fost găsite mai multe vase de pe vremea lui Irod cel Mare… Noi însă ne pregătim să ieşim şi din această preafrumoasă Casă a Domnului, minunându-ne mai ales de faptul că zidurile ei n-au fost nicicând dărâmate de tot… De aici dorim să urcăm pe coasta dealului de alături pe care se află un alt loc nespus de sfânt: *Biserica Sfintei Vizite...*

Spre locul unei întâlniri unice...

După ce întoarcem câteva zeci de metri, observăm că un drum coboară spre dreapta şi apucăm pe el. Ajungem lângă un perete de beton din care ies trei ţevi prin care curge o apă rece de munte, ca pe la noi… Acesta este *«Izvorul viei»* şi el porneşte de sus de pe coasta muntelui de piatră al cărui urcuş începe chiar din acest loc. Până mai ieri, de aici duceau apă toţi locuitorii acestei cetăţi zidite pe stâncă… Întrucât din acest izvor băuse apă şi Preacurata Fecioară Maria în timpul celor trei luni de şedere în casa Sfintei Elisabeta, creştinii îl numiseră *«Fântâna Maicii Domnului»* (Luca 1, 56). Ne stâmpărăm setea cu apa cea limpede

şi rece, precum cu o binecuvântată agheasmă, apoi ne răcorim cu ea şi mâinile, şi fruntea, în semn de închinare, pornind spre coasta dealului... Plecând, observăm cu strângere de inimă că dea-supra izvorului socotit sfânt se înalţă nu o biserică, ci o moschee… Vremurile de îndelungă stăpânire islamică şi-au lăsat amprenta nu numai în Ţara Sfântă, ci mai peste tot pământul! Un gând îndurerat după sfintele comori pierdute ne zboară până departe spre catedrala Sfânta Sofia din Constantinopolul de oarecând, cel supranumit „a doua Romă“, dar care împărtăşise o soartă cumplită…

Urcăm câteva sute de metri pe drumul înclinat şi ajungem la poarta unui sfânt locaş umbrit de chiparoşi, aşezat în vecinătatea unei coline stâncoase. Se pare însă că am ajuns la o oră nepotrivită: poarta este închisă pentru două ore!…

Încercăm să folosim timpul acestei pauze şi întoarcem spre intrarea în Ain Karem unde funcţionează un mare spital, numit cu numele biblic al salvatoarei poporului iudeu de mâna ucigaşului Haman: *«Hadassah»*... (Estera 2, 7). Aflasem dinainte că în acel spital este deschisă o expoziţie de pictură religioasă iudaică a marelui pictor Marc Chagall, născut în 1887 (Cu doar un an înaintea Părintelui Iosif Trifa, marele om al lui Dumnezeu din Biserica şi neamul nostru). Acest artist al penelului, de origine israelită, spusese cândva un cuvânt impresionant: *„… Am ales pictura, căci îmi era la fel de vitală ca aerul. Mi s-a părut o fereastră prin care pot să-mi găsesc scăparea într-o altă lume…“*

Având harul unei vieţi lungi: 98 de ani, se aplecase asupra multor ramuri ale artei, creând subiecte poetice ori religi-oase în sculptură, ceramică, litografie, vitralii şi chiar gravuri. Toată opera îi este născută din trăirile lui zbuciumate într-o lume când evreul trebuia să se ascundă ori să fugă, iar înţeleptul, să tacă… (Amos 5, 13). Majoritatea tablourilor marelui artist sunt vesele, regăsindu-se discret în ele vioara şi violonistul, simboluri ale cântării, ca şi cerul albastru, simbolul nădejdii de nezdruncinat în orice încercare… Da, poporul lui Israel fusese nu doar unul *al Cărţii,* ci şi *al Cântării!...* Amândouă aceste izvoare i-au dat tăria să înfrunte vremi atât de sălbatice şi să rămână deasupra lor… Din Cartea Domnului învăţase să-L cunoască pe Dumnezeu şi să se încreadă în El, iar prin Cântare găsise mijlocul să-L preamărească pentru binefacerile şi izbăvirile Lui, mângâindu-se în vremi de restrişte. Însăşi Cartea Sfântă este presărată din loc în loc cu cântări de laudă, începând cu cea dintâi, de pe malul Mării Roşii, când poporul lui Dumnezeu se văzu izbăvit şi de valurile uriaşe, şi de armata lui Faraon cea gata să-l ajungă… (Ieşire, cap. 14 şi 15, 1-21).

… Ajungem la imensul spital Hadassah – *Estera* –, în care fuseseră trataţi militarii răniţi în confruntările cu forţele palestiniene şi mai ales cu grupările teroriste… Înaintând pe coridoarele spitalului modern, ne uimim, gândindu-ne la spitalele noastre… Aici totul străluceşte de curăţenie, iar oamenii îmbrăcaţi în alb pe care-i întâlnim ne sunt bine-voitori, iar feţele lor nu împrăştie nicidecum silă…

Sinagoga din acest mare spital a fost deschisă din 1962 şi este una dintre cele mai frumoase ale Ierusalimului, mai ales pentru că în interiorul ei sunt expuse acele vitralii numite *Ferestrele lui Chagall…*

Intrăm în Sinagoga slab luminată… Ni se vorbeşte despre cele douăsprezece vitralii de aici, pornind de la două texte biblice: Facere, cap. 49 şi Deuteronom, cap. 33. În aceste două locuri din Biblie sunt redate pe larg binecuvântările rostite înainte de moarte de patriarhul Iacov pentru cei doisprezece fii ai săi… Pentru că detaliile vitraliilor sunt numai culoare şi simbol, atât de greoaie pentru mintea noastră nepregătită să le înţeleagă, alegem să le „privim“ prin textele biblice în care îşi au originea şi inspiraţia:

„… Să trăiască Ruben şi să nu moară
şi Simeon să fie mult la număr!...

Ascultă, Doamne, glasul lui Iuda
şi fă-l să vină la poporul său!…
Domnitor nu va lipsi din Iuda
şi nici cârmuitor din coapsele lui
până va veni Cel pe Care neamurile Îl aşteaptă…
Acela îşi va lega de viţă asinul…
În vin Îşi va spăla veşmântul
şi în sânge de strugure, mantaua!...

Lui Levi daţi-i Urimul şi Tumimul său,
bărbatului celui cuvios pe care Domnul l-a-ncercat la Masa
şi l-a certat la apa Meribei…
Iar lui Beniamin i-a zis:
Iubit de Domnul, fără de frică va locui;
Dumnezeu în toată ziua umbreşte deasupra-i…

Lui Iosif i-a zis:
Iosif, fiu al mândriei mele…, fiul meu din urmă,
întoarce-te la mine!...
Din binecuvântarea Domnului pământul lui,
din roadele cerului şi din rouă
şi din adâncurile izvoarelor de jos,
din roadele pe care soarele şi luna le fac să odrăslească…
lui fie-i frumuseţea
şi coarnele inorogului – coarnele lui,
cu ele va împunge neamurile pân' la marginile pământului…

Veseleşte-te, Zabuloane, în ieşirea ta,
şi tu, Isahar, în corturile tale!...
Binecuvântat este Cel ce lărgeşte hotarele lui Gad;
ca un leu s-a odihnit sfărâmând braţul şi capul,
el şi-a văzut pârga,
fiindcă acolo li s-a împărţit moşie căpeteniilor…

Dan, pui de leu care se aruncă din Basan…,
Neftali, saţul roadelor celor bineprimite,
sătul de binecuvântarea Domnului
marea şi miazăziua va moşteni…

Binecuvântat fie Aşer între fii,
bineprimit va fi de fraţii săi,
piciorul său în untdelemn şi-l va întinge…

... Nimeni nu-i ca Dumnezeul celui iubit,
Cel ce merge pe ceruri ca să-ţi vină-n ajutor…
Ferice de tine, Israele!...“

Citind binecuvântările lui Iacov şi privind la mesajele „îngropate“ aici în arta marelui pictor, gândim: oare ce fel de binecuvântări facem noi urmaşilor noştri înainte să plecăm pe drumul fără întoarcere? Sunt legate ele de Numele Domnului şi Mântuitorului nostru, precum fuseseră ale marelui patriarh? Sau ale noastre au în vedere doar bunurile pământeşti, care pier

odată cu întrebuinţarea, şi pe care li le lăsăm fără să le cerem în schimb nici măcar ascultarea?...

Înainte să părăsim splendidele vitralii, ni se amintesc câteva detalii despre *Instituţia Sinagogii…* Aceasta îşi are începuturile în vremea robiei Babilonului, când poporul lui Israel nu mai avea cum să ajungă la Templul din Ierusalim pentru închinare şi jertfe. Şi cum fără ele nu putea supra-vieţui, aceste nevoi spirituale au fost înlocuite cu rugăciunea şi citirea Legii în sinagogă… În plus, sinagoga era şi locul de adunare al israeliţilor, în care Dumnezeul părinţilor lor le era aproape ori pe unde erau împrăştiaţi: dacă nu puteau merge ei la Domnul lor, în Templu, venea El acolo unde erau, ca să-i mângâie şi să-i îmbărbăteze!…

Structura interioară a Sinagogii şi importanţa ei era asemănătoare Templului, doar că în locul Chivotului Legământului erau aşezate sulurile Legii şi Prorocilor… Rolul altarului pentru jertfe fusese preluat de citirea şi studierea sfintelor scrieri *în fiecare sabat,* de-a lungul a două mii cinci sute de ani!... Astfel, Sinagoga le-a întărit şi păstrat israeliţilor nu doar conştiinţa religioasă, ci şi pe cea naţională, devenind cu adevărat *„un popor care locuieşte de-o parte şi care nu se numără cu alte neamuri“...* (Numeri 23, 9). Locul rabinului fusese întotdeauna *în mijlocul* sinagogii, ca să poată fi văzut de toţi. Bărbaţii se aşezau în primele rânduri, iar femeile stăteau înapoia lor, după un paravan de lemn, prevăzut cu deschideri, prin care îl puteau urmări tot atât de bine şi ele pe învăţătorul Legii…

Aflând acest amănunt, îmi aduc aminte cu bucurie de vechile bisericuţe de lemn din Maramureşul voievodal şi de buna rânduială care domnea în ele din străbuni… Peretele despărţitor dintre primele două încăperi nu era anulat ca acum, ci era înlocuit cu o „fereastră“ largă, iar credincioşii se aşezau în aceeaşi binecuvântată ordine: bărbaţii în naos, iar femeile în pronaos… O, ce înţeleaptă rânduială fusese aceea, dar care devine tot mai uitată în „lumea“ noastră pusă numai pe reforme şi ispitiri!...

… Dar Sinagoga mai avusese un rol deosebit în viaţa poporului ales despre care nu ni s-a spus nimic în spitalul Hadassah: Însuşi Domnul Iisus propovăduise Evanghelia Sa în acest loc destinat întâlnirii personale dintre om şi Dumnezeu, *prin Cuvânt!* Sfintele Evanghelii amintesc de nenumăratele Lui treceri prin sinagogile Nazaretului, ale Capernaumului şi Horazinului, ca şi de minunile săvârşite în ele. De asemenea, Sfântul Pavel şi însoţitorii lui începuseră tot în sinagogi să propovăduiască Vestea cea Bună printre cei împrăştiaţi, până când au fost alungaţi din ele pentru totdeauna… (Fapte 13, 14; 17, 1-2 şi 17; 18, 4 şi 26; 19, 8).

La *«Biserica Sfintei Vizite»…*

Ajungem din nou lângă gardul din fier forjat, lucrat cu măiestrie, dar acum poarta lui era larg deschisă! În faţa noastră se înalţă o biserică frumoasă cu două nivele, iar în dreapta ei, un turn înalt de clopotniţă… Dedesubtul bisericii mari se întinde un portic potrivit de înalt prin care se intră în *Criptă,* iar dincolo de turn continuă un zid lung. Biserica este zidită pe locul întâlnirii celor două Sfinte, mai sfinte decât oricare altele de pe pământ: Maica Domnului nostru Iisus Hristos, *„cea mai sfântă-ntre fecioare“,* şi Sfânta Elisabeta, mama Sfântului Ioan, *„cea mai mare-ntre femei“* (Matei 11, 11).

… În cetatea Ain Karem, cu aer ozonat de munte, alergase Preacurata Fecioară Maria din Nazaretul Galileii după marele eveniment petrecut pe dealul acesta… Despre minunea petrecută aici, ea aflase în chip minunat, *nu de la om,* ci de la acelaşi Trimis Ceresc, în ceasul

Bunei Vestiri… Acum, se grăbea să vină s-o îmbrăţişeze pe verişoara sa Elisabeta, să-i ureze de bine şi să-i destăinuiască Marea Taină de care fusese învrednicită ea însăşi. *Mai întâi ei!...*

De pe frontispiciul Sfântului Lăcaş ne uimeşte şi ne cu-tremură în acelaşi timp o preafrumoasă scenă biblică, lucrată în mozaic de o mână adânc credincioasă: Preacurata Fecioară urcă dealul spre casa verişoarei sale…

Undeva în spate, se zăreşte Nazaretul din care pornise îndată după Buna Vestire. Un înger duce de căpăstru asinul ce poartă pe spatele lui o Maică-Fecioară şi un sac de merinde pentru cele câteva zile de drum… Doi îngeri străjuiesc alături Fericita Peregrină, iar alţii trei zboară ocrotitor deasupra ei…

Gândesc nepriceput şi aici precum făcusem la Tabga, pe ţărmul Mării Galileii, în faţa coşului *cu patru* pâini: de ce oare în icoana asta se văd *numai şase* îngeri, şi nu şapte? Unde este al şaptelea?... O da, *«al şaptelea»* este Cel Zămislit de la Duhul Sfânt în sânul tinerei Fecioare!... Deşi nevăzut încă, El era prezent în această unică fiinţă pământească găsită vrednică să-L poarte şi să-L nască, să-l alăpteze şi să-L crească pe braţele ei feciorelnice… Iar Acela este pururi nu doar Fiul Adevăratului Dumnezeu, ci şi fiul Preasfintei Fecioare!...

Din susul dealului grăbeşte în întâmpinare Sfânta Elisabeta, fiinţa învrednicită să afle *cea dintâi* vestea Întrupării Celui Făgăduit de mii de ani! Şi aceasta *nu prin mijlocirea vorbelor* atât de neputincioase în faţa Tainei Dumnezeieşti, ci *prin descoperire cerească…* Cum să nu-şi strige Sfânta Elisabeta urarea cu glas mare, când simţise în pântece săltările pruncului ei în semn de închinare la auzirea salutării „verişoarei din Nazaret“! Cum să tacă ea după umplerea cu Duhul Sfânt şi să nu-şi facă auzit glasul până la marginile pământului şi veacurilor: *„Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat este rodul pântecelui tău!... De unde mie* [cinstea] *aceasta, să vină la mine **Maica Domnului** meu?...“* (Luca 1, 39-45).

Simt cutremurat că inima îmi este infinit prea strâmtă ca să-şi poată închipui, şi cu atât mai puţin să priceapă întâlnirea celor două mame sfinte care îşi împărtăşeau, fără cuvinte, taina lor, doar din priviri: printr-o fericită şi cerească îmbrăţişare!... Pe dealul acesta, inima şi buzele Sfintei Elisabeta rostiseră cuvintele unice care limpezesc pentru totdeauna adevărata identitate a Preacuratei Fecioare Maria: ***Maica Domnului meu*** – *Maica Domnului nostru!...* Nimic mai mult, dar absolut nimic mai puţin!...

Simţind acestea, cum aş putea să nu mă înfior şi să nu grăbesc şi eu înăuntrul acestei Case a Domnului, ca să găsesc un loc unde să-mi prăbuşesc genunchii, copleşit de stările cereşti petrecute aici, la marginea frământatului Salem?!… Aici, unde se mai poate percepe încă ecoul *Cântării Maicii Domnului* şi al rugăciunilor fierbinţi înălţate la cer de cele două Sfinte Mame de-a lungul celor trei luni de împreună-şedere... (Luca 1, 39-56).

... Îndrăznim să trecem pragul bisericii de jos în căutarea unui loc mai retras… Pe buze îmi vin versurile pline de mireasmă divină ale cântării *«Binecuvântată Maica»,* scrisă de poetul Traian Dorz, din care răzbate asemănarea cerească dintre cele două femei sfinte care au putut crede ***înainte să vadă*** dovezile Dumnezeirii, precum noi, ceilalţi muritori, abia după:

„Binecuvântată Maica,
Celui Care-L adorăm;
pentru-a ta chemare sfântă
noi te binecuvântăm!

Preacinstită fii tu, Maica
Celui ce ne-a mântuit,
nimeni pe pământ, ca tine,
pe Iisus nu L-a iubit!

Mulţi au mai crezut în Fiul
după ce L-au cunoscut,
dar tu ai crezut nainte
până nici nu L-ai născut,

Mulţi L-au mai slăvit pe Domnul
marile-I minuni văzând,
dar tu L-ai slăvit când încă
El era Copil plăpând,

Mulţi L-au mai slujit în urmă
când El ca Stăpân cerea,
dar tu L-ai slujit de-atuncea
când neputincios părea,

Mulţi şi-au mai jertfit o parte
din viaţă pentru El,
dar tu ţi-ai jertfit-o toată
într-un sfânt şi unic fel,

Mulţi vor fi pe veci în Slavă
lângă El, Ce-L adorăm,
nimeni însă-aşa ca tine,
– noi te binecuvântăm!“

Lângă *«Fântâna Maicii Domnului»*…

… Mă apropii de absida din dreapta şi ating înfiorat o bucată de stâncă protejată de un gard de fier, apoi privesc la semnul de pe ea asemănător umbrei unui copil care ar fi stat lipit acolo... Tradiţia spune că urma aceasta a fost lăsată de trupul Sfântului Ioan Botezătorul când fusese ascuns de părinţii lui în peretele stâncii, în timpul cumplitului masacru dezlănţuit de Irod în Betleem şi împrejurimi. Încercase atunci sângerosul rege să-l ucidă pe *«Împăratul de curând născut»,* ca să-şi liniştească sufletul blestemat că nu-i va primejdui tronul… (Matei 2, 1-2 şi 16-18). Numai că de acea satisfacţie satanică nu va fi „învrednicit“ el, ci blestemata lui odraslă care îi va moşteni întru totul nu doar numele, ci şi dispreţul faţă de sfinţii lui Dumnezeu!... Acel urmaş nelegiuit îi va tăia întâi capul Sfântului Ioan Botezătorul, de dragul poftei blestemate, apoi Îl va abandona în mâinile lui Pilat din Pont pe Domnul Iisus, după ce-L va fi batjocorit şi el, şi oştenii lui, după plac…

Imediat în stânga acestei pietre sfinte este o absidă adâncă, un fel de coridor, în faţa căreia este întins un cordon ce opreşte accesul peregrinilor. Privesc cu jind la fântâna de la capătul coridorului îmbrăcată în marmură scumpă… Deasupra ei atârnă un scripete şi un lanţ ce are la capăt o găleată strălucitoare din cupru. Tradiţia creştină spune că atunci când Sfânta Elisabeta rostise cuvintele ei de salutare Preacuratei Fecioare Maria, din stânca aceasta a ţâşnit un izvor de apă care a fost numit până azi *«Fântâna Maicii Domnului»*... Apa acestui izvor curge până în centrul localităţii. Din ea ne stâmpărasem setea la urcare…

În stânga fântânii este un altar deschis, pe Prestolul căruia străluceşte în raze o Cruce mare cu Iisus Cel Răstignit… Îngenunchez alături şi îmi descarc sufletul în mulţumire către Maica Domnului meu şi către Fiul ei Cel Mult-Milostiv, pentru nenumăratele binefaceri de care am fost învrednicit. Prin îndurarea Lui. Şi pentru rugăciunile ei!…

Îmi rotesc apoi privirile prin Sfântul Locaş… Pe peretele de deasupra Sfântului Altar este o altă pictură frumoasă: întâlnirea dintre Preasfânta Fecioară Maria şi Sfânta Elisabeta. În stânga, este icoana preotului Zaharia tămâind în Templu în ceasul dinaintea arătării Arhanghelului Gavril. În dreapta însă ne cutremură imaginea sfâşietoare a uciderii pruncilor chiar în braţele mamelor îngrozite de cruzimea soldaţilor lui Irod. În marginea aceleiaşi icoane este zugrăvită Sfânta Elisabeta cu pruncul în braţe, condusă de îngerul Domnului spre ascunzişul din pustie care îi va ocroti pe amândoi până va trece vremea urgiei…

După ce ne odihnim sufletul „sorbind“ frumuseţea sfintelor icoane, urcăm în biserica propriu-zisă, care se înalţă deasupra Criptei. Ea face parte din cadrul aceluiaşi Aşezământ al Călugărilor Franciscani care cumpărase terenurile din jur în a doua jumătate a secolului XVII. Zidurile acestea au fost ridicate însă mult mai târziu, între anii 1938-1955. Desigur, nu acestea fuseseră cele dintâi sfinte lăcaşuri la Ain Karem!... Săpând temeliile pentru biserica de azi, călugării descoperiseră urme de biserici şi mai vechi care au fost înălţate tot aici şi mai ales de la două: una bizantină şi alta din vremea cruciaţilor...

Biserica de sus în care se oficiază sfintele slujbe este împodobită impresionant cu câteva preafrumoase picturi în frescă. Până şi pardoseala este lucrată nespus de frumos în mozaic cu motive de floră şi faună din zonă: spice de grâu, ciorchini de struguri, păsări, peşti şi… un miel îngenuncheat, aşteptându-şi jertfirea...

Alături de Biserica Sfintei Vizite se află *Biserica Sfântului Zaharia.* Aflăm că înăuntrul acelui sfânt lăcaş sunt şi mai multe icoane preafrumoase din perioada Renaşterii, pictate în ulei. Dar nu avem harul să le vedem, pentru că uşa bisericii era închisă în ceasul trecerii noastre…

Ne încântă privirea zidul înalt dintre cele două biserici… Pe cinci rânduri lungi sunt înşiruite 41 de tăbliţe de ceramică scumpă cu chenar înflorat care redau în tot atâtea limbi ale pământului *Imnul Maicii Domnului* din Evanghelia Sfântului Luca, cap. 1, 46-55… Observăm că inspiratul arhitect a rezervat încă multe locuri şi pentru alte limbi care încă n-au început „să grăiască“ aici spre slava lui Dumnezeu şi întru preacinstirea Maicii Domnului, dar vor începe în mod sigur! La capătul zidului sunt două statui de bronz în mărime naturală ce amintesc de întâlnirea celor două Sfinte Mame…

Întocmai ca la Nazaret, simţim şi aici cum se împlineşte profeţia Maicii Domnului: *«... De acum mă vor ferici* ***toate*** *neamurile!...».* După ce găsim printre celelalte limbi textul scris în română, citim cu bucurie înlăcrimată:

„Măreşte, sufletul meu, pe Domnul
şi s-a bucurat spiritul meu de Dumnezeu, Mântuitorul meu,
căci a privit spre smerenia roabei Sale,
pentru că, iată, de acum mă vor ferici toate neamurile,
că mi-a făcut mie mărire Cel Puternic şi Sfânt e Numele Lui
şi mila Lui din neam în neam spre cei ce se tem de El.
Făcut-a tărie cu braţul Său,
risipit-a pe cei mândri cu cugetul inimii lor,
pogorât-a pe cei puternici de pe scaune şi a ridicat
pe cei smeriţi,
pe cei flămânzi i-a umplut de bunătăţi

şi pe cei bogaţi i-a scos afară deşerţi…
Luat-a pe Israel, sluga Sa, ca să-şi aducă aminte de mila Sa,
precum a grăit către părinţii noştri, lui Avraam şi seminţei lui, până în veac…“

Înainte să părăsim acest sfânt şi impresionant loc, urcăm ceva mai sus la *Mănăstirea Rusească* de pe Dealul Ain Karemului, ca să ne închinăm şi acolo… Un grup de peregrini ruşi trecea tocmai atunci prin biserica lor frumoasă ce seamănă atât de mult cu sfintele noastre lăcaşuri… Veni-seră şi ei ca o dovadă de netăgăduit că după aproape un veac de cumplită prigonire creştină, vrăjmaşul satana nu reuşise să şteargă din sufletul oamenilor credinţa în Dumnezeu şi dorul după cele sfinte… Securitatea comunistă din ţara lor arsese munţi de biblii şi de cărţi sfinte, făcuse milioane de victime, printre care nenumăraţi sfinţi şi mucenici, dar nu şi-a atins ţinta, fiindcă Dumnezeu nu poate fi scos *cu forţa* din inima niciunui om sau popor. S-a adeverit însă încă o dată – a câta oară? – că sângele martirilor rămâne pe totdeauna cea mai binecuvântată şi mai rodnică *sămânţă a creştinismului,* precum fusese în primele veacuri!...

Căutând *«Mănăstirea Sfântului Ioan»*

Mereu însetaţi de dorul să cercetăm cât mai multe locuri sfinte din Cannan, am început să coborâm din Ain Karem ca dintr-un vârf de munte pe drumul ce duce spre satul *Even Sapir*. Aflasem că acolo este *Mănăstirea Sfântului Ioan din pustie,* ridicată deasupra peşterii în care locuise încă din fragedă pruncie Marele Propovăduitor al Pocăinţei. Despre acel loc retras reţine Sfântul Evanghelist că Înainte-Mergătorul Domnului *„a stat în locuri pustii până în ziua arătării lui înaintea lui Israel“...* (Luca 1, 80; 3, 2-3).

După ce parcurgem câţiva kilometri, ajungem în *Even Sapir,* dar oricât încercăm să urmăm informaţiile localnici-lor, nu găsim drumul cel bun. În cele din urmă, întrebăm nu de o *mănăstire* învecinată, ci de vreun *loc de rugăciune,* şi constatăm uimiţi că cei întrebaţi au înţeles abia atunci ce căutăm noi. Ei ştiau că în apropierea satului lor este un *«loc de rugăciune»,* nu şi o *«mănăstire»,* deşi aceasta se află la doar 2 km!...

În cele din urmă, găsim drumul ce coboară într-acolo pe coasta abruptă a muntelui… Undeva înainte de poarta mănăstirii lăsăm maşina şi coborâm pe treptele de beton ce duc spre o clădire zidită chiar pe buza prăpastiei ameţitoare, „îndulcită“ întrucâtva de nenumărate terase înguste… În vale, şerpuieşte şoseaua modernă ce coboară pe lângă marele spital Hadassa în sinagoga căruia fusesem… Pe marginea scărilor este un zid de piatră ce ţine loc de balustradă, iar din loc în loc sunt aşezate pe el ghivece cu flori... O placă de marmură cu câteva înscrisuri în latină ne întâmpină pe peretele clădirii cu mai multe caturi. Descifrăm din ea că terenul fusese cumpărat în anul 1911 de călugării franciscani, iar mănăstirea fusese terminată în 1922…

Un mic bazin cu apă şi o fântână arteziană străjuiesc în stânga intrării. Te minunezi cum pe muntele acesta numai piatră stearpă pot ţâşni izvoare de apă, precum în văi… Întocmai cum zice prorocul: *„Pe dealuri înalte voi da drumul la râuri şi la izvoare în mijlocul văilor, pustiul îl voi preface în iaz şi pământul uscat, în pâraie de apă!“...* (Isaia 41, 18).

Întrucât nu întâlnisem încă pe niciun vieţuitor al mănăstirii, încercăm să ne facem simţită prezenţa, urcând cele câteva trepte ce duc la peştera prin care se intră în clădire. Nu se arată nimeni nici aici, ca şi cum mănăstirea ar fi ne-locuită acum!... Păşim în coridorul săpat în stâncă şi trecem într-o mică încăpere zidită, ce pare un paraclis. Două rânduri de scaune, acum goale, aşteaptă după închinătorii care vin acum din ce în ce mai rar… La capătul Altarului

deschis este o absidă din care ne cercetează pătrunzător icoana Mântuitorului, ţinând în mână o Evanghelie mare, deschisă la Ioan 14, 6: *„Eu sunt Calea, Adevărul şi Viaţa!...“*

… Tradiţia spune că după ce sângerosul Irod îl ucisese pe preotul Zaharia între templu şi altarul la care tămâiase îndelung (Matei 23, 35), pruncul Ioan care avea doar doi ani fusese adus şi ascuns aici în peşteră de către sfânta lui mamă. După moartea Sfintei Elisabeta, pruncul rămas singur în pustietatea asta fusese ocrotit numai de sfinţii îngeri… Mai târziu, el se pregătise aici pentru misiunea sa unică ce-i fusese încredinţată… O, câte rugăciuni fierbinţi va fi înălţat el către Cer pentru trezirea poporului său tot mai înstrăinat de Dumnezeul lui Israel, întocmai ca pe vremea Proorocului Ilie cu care se identifica întru totul!… (Luca 1, 17). În cele din urmă, Sfântul Ioan plecase din acest loc la Ierusalim, iar apoi în Pustia Iordanului, propovăduind botezul pocăinţei şi pregătind inima poporului ca să-L primească pe *„Mielul lui Dumnezeu Care ridică păcatul lumii“...* (Marcu 1, 6; Ioan 1, 29). Despre cât de însemnat fusese *„cel mai mare om născut din femeie“,* spun însăşi cuvintele lui smerite pe care nimeni nu le-a mai spus ca el: *„**Nu eu** sunt Hristosul, ci sunt **trimis înaintea Lui**... **Acela** trebuie să crească, iar eu, să mă micşorez!“...* (Ioan 3, 28-31).

Răscoliţi de aceste sfinte evocări, ne aplecăm genunchii lângă altarul singuratec de pe locul unde Înainte-Mergătorul Domnului trăise în cea mai aspră înfrânare şi pe dinăuntru, şi pe dinafară: *„îmbrăcăminte din păr de cămilă“* şi hrană din *„lăcuste şi miere sălbatică“...* (Matei 3, 4).

... O Dumnezeule Nemărginit de îndurător, milostiveşte-Te şi de noi cei atât de departe de o astfel de trăire cutremurător de sfântă!...

… Ieşim din micuţa bisericuţă şi întoarcem în peştera alăturată. La capătul absidei scobită în piatră zărim o ascunzătoare cât o mărime de om culcat… Pe perete este zugrăvită icoana cu Sfânta Elisabeta *în genunchi,* ocrotindu-şi pruncul în vremea primejdiei care-i pândea pe amândoi deopotrivă… (Matei 2, 16). În faţă, este un mic prestol, iar sub el, pe fond auriu, icoana Mielului spre Care Sfântul Ioan îndreptase privirile ascultătorilor săi… Dintr-o altă scobitură în piatră, veghează icoana Maicii Domnului cu Fiuţul ei Sfânt în braţe. O, ce puternică este predica din icoanele acestea: cele două Mame Sfinte s-au asemănat atât de mult nu doar în chemare, ci şi în slujire, şi în primejdii, şi în jertfă! De aceea, şi în răsplata cerească!…

În apropiere, pâlpâie câteva lumânărele aprinse de ceva peregrini care vor fi trecut de curând pe aici… Pe peretele colţuros al stâncii este ţintuită o cruce de lemn cu Iisus Cel Răstignit, sculptat impresionant de o mână de meşter iscusit… Ne oprim în faţa Crucii din peştera sfântă, cum făcusem şi în faţa icoanei Mielului de mai nainte, încercând să trimitem un gând rugător spre Acela despre Care mărturisesc toţi proorocii, prin Numele Căruia şi noi căpătăm iertarea păcatelor şi viaţa de veci… (Fapte 4, 12 şi 10, 43).

Un firicel de apă şiroieşte din peşteră spre bazinul pe care îl văzusem afară. Este *«Izvorul Pustnicului»...* Din apa acestuia se răcoresc atât sufletele care vieţuiesc în acest Aşezământ, cât şi cele câteva straturi de legume de pe terasele înguste din imediata apropiere. Lângă peşteră se mai văd încă şi câteva ruine despre care se spune că aparţin unei mănăstiri de prin secolul XII...

Ajunşi afară, ne aşezăm pentru câteva clipe de odihnă pe zidul lung ca o bancă de piatră aşezată chiar pe marginea prăpastiei ameţitoare, lângă bazinul în care curge *Izvorul Pustnicului,* ca un murmur de rugăciune necurmată… Privim în jur la întocmirea zidurilor bine îngrijite, deşi par singuratice şi tăcute… Poate că în acest fel amintesc şi ele de pustnicia marelui om care îşi petrecuse aici şi pruncia, şi tinereţea, închinându-şi-le pe deplin numai

slujirii lui Dumnezeu. În urmă, urcăm gânditori spre ieşire, pe aceleaşi trepte pe care coborâsem, fără să fi întâlnit nicio faţă omenească, ci numai singurătate şi taină, precum fusese viaţa Sfântului Botezător al Domnului Iisus…

La întoarcere, găsim uşor drumul spre „casa noastră din Ierusalim“ şi ne pregătim de odihnă… Gândim cu duioşie la cele două zile pe care le mai avem de peregrinat prin Ţara Sfântă, pentru că în a treia ne vom pregăti de plecare spre ţara noastră de departe, de care ni-e tot mai dor… Şi pentru că în ziua următoare ne vom îndrepta spre *«Cetatea Colindelor»,* adormim murmurând cea dintâi colindă a copilăriei mele, una pe măsura pruncilor dintr-un sat uitat de lume, între care mă număram şi eu, nevrednicul:

„Este-o Stea ca şi-o lumină
Şi-Mpăratului se-nchină...“

… Pe când ajunsesem la urarea rostită atunci în dulce grai maramureşean: *„S-ajungeţi multe sfinte seri ca sara din i-asară şi ca Ziua de Mâni!...“,* ochii umeziţi de dorul acelei vremi nemaiîntoarse s-au închis în sfântă aşteptare…

În drum spre *«Cetatea lui David»*…

… Dintre toate sărbătorile creştine de care se bucură din plin până şi copilaşii (sau mai ales ei!...), Naşterea Domnu-lui rămâne cea dintâi! Întrucât am avut fericirea să mă nasc şi să trăiesc la sat, am aşteptat întotdeauna cu înfrigurare Seara de Crăciun. Parcă mă văd şi acum cu trăistuţa ţesută de mâinile bătătorite de muncă ale mamei şi aşezată tot de ea ca o „cruce dulce“ pe umărul meu fraged… Apoi, împreună cu copiii vecinilor care pe atunci erau la fiecare casă (!...), luam satul de la un capăt la celălalt… Când ne devenea povară trăistuţa cu colăceii de „grâu curat“, cu nuci şi mere, căci banii nu erau „inventaţi“ încă şi la sat, o deşertam la câte o rudenie şi mergeam mai departe până târziu de tot cu aceeaşi sfântă bucurie cu care începusem colindul… Pe atunci, nici prin gând nu-mi trecea că odată şi odată voi călca pe drumul Betleemului de care aflasem mai întâi din colinde, iar apoi din Evanghelia Naşterii Domnului pe care o silabisisem din Noul Testament al părinţilor… Şi acum, iată, în dimineaţa aceasta de început de vară porneam cu acelaşi fior sfânt din copilărie, în zvon de colind străbun, spre *„Cetatea lui David, numită Betleem“!...* (Luca 2, 4).

... Drumul de la Ierusalim la Betleem este unul foarte scurt: mai puţin de 11 kilometri, presărat cu multe locuri însemnate pentru peregrini, dintre care cel dintâi rămâne la numai 2 km de Sfânta Cetate: *«Fântâna Magilor».* Aceasta este de fapt o cisternă în care se adună apa din puţinele ploi ce cad pe aici şi a fost botezată de arabi *«Bir El Kadismu».* Tradiţia spune că lângă această fântână fără apă s-ar fi odihnit Fecioara Maria şi dreptul Iosif în drumul lor de la Nazaret spre *«Cetatea lui David»,* pentru a împlini porunca Cezarului... (Luca 2, 1-5). Când Preacurata Fecioară întinsese însetată mâna spre fântâna uscată, din pereţii stâncii a ţâşnit apă ca prin minune… Se spune că în acest loc era până prin secolul XVII un stejar uriaş care îi umbrise atunci pe cei doi peregrini, în drumul lor spre Betleem... Întru aducere-aminte, pe dealul învecinat, numit *«Ramat Rahel»* (Dealul Rahelei) se construise în secolul V o biserică bizantină. Mai târziu, a fost întemeiată acolo *Mănăstirea Sfântul Atanasie,* fiul unui rege persan din veacul VII, care, după ce fusese încreştinat, sfârşise martirizat în Cezareea Palestinei. Ruinele acelei lavre au rămas însă până azi…

Lângă aceeaşi cisternă se spune că poposiseră după o vreme şi cei trei magi veniţi din Răsărit: Melchior, Gaşpar şi Baltazar. Cel de-al patrulea, Artaban, rămăsese plângând undeva

departe, la hotarele Ţării Sfinte, după ce-şi „risipise" darurile sale nefericiţilor întâlniţi pe cale, neputând trece nepăsător pe alături… Ajunşi în acest loc, steaua călăuzitoare pe care o pierduseră tocmai în Sfânta Cetate (!...), le reapăruse pe cer... (Matei 2, 9). La toate acele locuri cu sfinte amintiri, privim însă doar prin fereastra maşinii care zoreşte înainte. Ca să ne fi atins de fiecare, ne-ar fi trebuit luni sau ani de zile de peregrinaj, dacă nu o întreagă viaţă!...

După ce trecem de *Fântâna Magilor,* în stânga drumului apare o clădire ca o fortăreaţă. Harta ne spune că acolo e *Mănăstirea Sfântul Ilie,* întemeiată în veacul VI. Potrivit unei tradiţii, prin apropierea acestor locuri poposise Sfântul Ilie în fuga lui spre Muntele Horeb, după evenimentele dramatice de pe Carmel care stârniseră mânia răzbunătoare a Izabelei. În acel loc fusese deşteptat Prorocul – şi încă de două ori! – de îngerul Domnului care îi adusese mâncare pentru drumul lung ce-l aştepta… Sfânta Scriptură descrie însă că episodul acela s-ar fi petrecut mult mai la miazăzi de aici, undeva în apropiere de Beer Şeba (1 Regi 19, 1-8). Mănăstirea de azi a fost reconstruită în anul 1160, după un puternic cutremur şi a mai fost reparată în 1860 şi 1951. Astăzi, biserica Mănăstirii *«Mar Elias»* are două paraclise, unul închinat Sfântului Nicolae şi altul Sfinţilor Mucenici Gheorghe şi Dimitrie…

... Pe câmpurile din apropierea acestei mănăstiri de lângă *Valea Refaim,* se desfăşuraseră cândva luptele încununate de biruinţă ale vitejilor lui David asupra filistenilor încarti-ruiţi în Betleem. Atunci, regele încercase devotamentul oştenilor săi faţă de sine prin cererea: *„Cine-mi va da apă din fântâna care este la poarta Betleemului?".* După ce aceştia n-au întârziat să-şi dovedească eroismul, aducându-i apă din locul cel mai primejduit, regele a vărsat-o înaintea Domnului şi a zis: *„Departe de mine, Doamne, să fac una ca aceasta!... Să beau eu sângele oamenilor care şi-au pus viaţa în cumpănă?..."* (2 Samuel 23, 11-17). (În timpul peregrinajului nostru aflasem că atât în timpul războiului din 1948, cât şi în cel din 1967, s-au desfăşurat pe aceste locuri încleştări militare dintre cele mai cumplite…)

Ceva mai înainte, pe partea dreapta a drumului, ne atrage privirea un pământ cu înfăţişare ciudată, plin de nenumărate pietricele de forma bobului de mazăre şi care este numit chiar aşa: *«Câmpul Mazării Verzi»...* Aflasem mai dinainte că locul acela devenise subiect al unei frumoase şi înţelepte legende: Un truditor al pământului semăna mazăre când trecea pe acolo Fecioara Maria… Ea l-a întrebat cu milă: *„Ce semeni tu în ogorul tău?".* Semănătorul însă, fiind plin de sine, răspunse dispreţuitor: *„Seamăn… pietre!"*... Atunci, Preacurata Fecioară i-a răspuns cu blândeţe, dar pe măsura nebuniei lui: *„Dacă pietre semeni, pietre vei şi culege!..."* (Proverbe 26, 5). La vremea culesului, mare i-a fost consternarea când văzu îngrozit că ogorul lui rodise... pietre. O, cât de adevărat este Cuvântul Domnului care spune: ***„Ce seamănă** omul, **aceea** va şi secera!..."* (Galateni 6, 7). Cugetând la tâlcul povestirii, grăbim mai departe spre ţinta noastră, fără să oprim în niciunul din acele locuri. Ne aducem însă aminte de un proverb versificat şi comentat de marele poet credincios, Traian Dorz:

„Nu-s poveştile pe lume de-adormit copii cu ele,
ci sunt de-a-i trezi pe oameni cu înţelepciunea lor!..."

La „poarta" Betleemului...

Ajungem la bariera militară ce controlează accesul călătorilor dintre Ierusalim şi Betleem… În timp ce ni se verifică paşapoartele, întreb pe unul dintre militarii israelieni despre locul unde se află *Mormântul Rahelei,* constat însă că răspunsul lui nu este binevoitor… Totuşi suntem lăsaţi să trecem mai departe! (În anul următor, când zidul înalt şi fortificat la vârf era terminat şi la „poarta" Betleemului, controlul devenise mult mai sever: nu

suntem lăsaţi să intrăm cu maşina, oricât stăruim. Avem de ales între a trece slobozi prin labirinturile fără capăt ale „porţii dintre fraţi“, ori a face cale-întoarsă… Am ales să mergem pe jos până dincolo de zid, îngrijoraţi de felul cum vom ajunge la capăt, ştiind că de acolo e cale destul de lungă până în „Cetatea Colindelor“. Nu ştiam însă că dincolo aşteaptă zeci de autoturisme cu şoferi palestinieni, printre care şi „ghidul“ nostru din anul dinainte…). Am regretat că nu căutasem Cenotaful Rahelei când aveam maşina noastră, dar ocazia trecuse poate pentru totdeauna! Acum ne mulţumim doar să rememorăm însemnările pe care ni le făcusem despre el...

Cartea Domnului ne spune că în acel loc din nordul Betleemului, undeva pe marginea stângă a drumului ce coboară spre Hebron, îşi îngropase patriarhul Iacov soţia lui favorită, pe Rahela… După ce se oferise să-i slujească socrului său şapte ani pentru ea, Laban îl înşelase, dându-i-o pe Lea, fata cea mare… Dar pentru că Iacov o iubea pe Rahela mai mult decât pe Lea a slujit socrului său încă pe atât şi *„cei şapte ani i s-au părut a fi doar câteva zile“*... (Facere 29, 16-30). Nefericirea ei a fost însă că n-a putut avea copii până când *„Dumnezeu Şi-a adus aminte de Rahela… şi i-a deschis pântecele… Şi i-a pus copilului numele Iosif, zicând: să-mi adauge Dumnezeu încă un fecior!...“* (Facere 30,22-24). Şi Dumnezeu, Care întotdea-una ascultă rugăciunea, i-a ascultat dorinţa ei stăruitoare, rămânând însărcinată a doua oară!...

… Acum, coborau de la *„Casa lui Dumnezeu“* din Betel unde Iacov aşezase un stâlp de aducere-aminte şi în timp ce *„se apropiau ei de Efrata, Rahela a născut. Iar naşterea i-a fost grea. Şi-n timp ce ea se chinuia să nască, moaşa i-a zis: «Curaj, că ai încă un fecior!». Şi a fost că-n timp ce-şi dădea sufletul, ea i-a pus copilului numele Ben-Oni, adică «Fiul-Durerii-Mele», dar tatăl său l-a numit Beniamin – «Fiul-Dreptei»… “*

Presimţind peregrinările urmaşilor săi, Iacov şi-a îngropat moarta lui dragă *„în apropiere de calea ce duce la Efrata“*... Patriarhul ştia că pe drumul acela vor trece şi ei adeseori, fericiţi sau îndureraţi, şi se vor opri să-i caute mormântul… Astfel, locul pe care Iacov ridicase atunci *„un stâlp de piatră, Stâlpul Mormântului Rahelei“* (Facere 35, 15-20), va deveni altar de rugăciune şi îmbărbătare pentru urmaşii lui până în veci... Şi nu s-a înşelat! În perioada bizantină a fost ridicată acolo o biserică şi Mormântul Rahelei a devenit loc de cult creştin. Peregrinii de demult scriau despre mormânt că avea formă de piramidă şi era zidit din douăsprezece pietre, amintind de numărul seminţiilor lui Israel...

... Cenotaful de azi de pe Mormântul Rahelei a fost construit prin secolul XVIII, în perioada stăpânirii otomane, fiind adaptat ca loc de rugăciune pentru musulmani. Ceva mai târziu, în anul 1847, a fost restaurat tot complexul din jur. Apoi, după 1967, când Betleemul a fost recucerit de israelieni, mormântul a devenit un loc venerat atât de evrei, cât şi de creştini şi musulmani… Astfel, multe femei israeliene şi peregrine creştine, ba chiar şi musulmane vin în acest loc cu rugăciuni speciale ca să aibă prunci şi naştere uşoară, iar mulţi tineri căsătoriţi vin să-i ceară Rahelei binecuvântarea căsniciei lor cu urmaşi... Am aflat cu surprindere că până şi beduinii din zonă vin să-şi îngroape copiii în apropierea Mormântului Rahelei, cu un strop de nădejde în ajutorul divin pe care îl avuseseră israelienii în vremile străvechi. Ce păcat însă că acum Mormântul Matriarhei este „umbrit“ de zidul înalt de 8 metri cu fortificaţii la vârf care desparte Israelul de Teritoriile Palestiniene, iar ajungerea la el este aproape cu neputinţă!…

Rătăcind prin locuri străvechi...

... În anul următor (2008), greşisem drumul Betleemului şi apucasem pe altul mai înspre dreapta… Abia după o bună bucată de drum, când ajunsesem nu la poarta Cetăţii lui David, cum doream, ci… în vârful unui deal, ne-am dat seama că nu mergem bine… Aceasta ne-a dat prilej să cugetăm iarăşi: Suflete al meu, cercetează-te mereu pe ce drum mergi şi cere ajutorul Domnului, ca să nu te trezeşti prea târziu că ai mers în direcţie greşită! Roagă-te Lui şi spune-I cu sinceritate: *„Pune-mă la încercare, Dumnezeule, şi cunoaşte-mi inima, cercetează-mă şi cunoaşte-mi cără-rile şi vezi dacă în mine îşi are nelegiuirea vreo cale; călăuzeşte-mă Tu pe calea cea veşnică!...“* (Psalm 138/139, 2 Corinteni 13, 5).

După ce coborâsem din maşină, am privit în jur: în adâncul văii din faţa noastră se vedea o coloană lungă de maşini care aştepta în dreptul unui filtru militar… Pe acolo urma să trecem, adică să zăbovim, dacă ne-am fi continuat drumul! Aşa că am ales să întoarcem în căutarea drumului bun pe care îl pierdusem, precum magii de odinioară...

… Priveam cu jind din vârful colinei la localitatea frumoasă de la picioarele noastre… Harta ne spunea că se numeşte *Beit Jala,* un orăşel în întregime creştin. Se vedeau bine casele răsfirate printre nenumăraţi pomi despre care urma să aflăm că erau măslini şi caişi. În localitatea aceea se află o fântână străveche despre care se afirmă că însăşi Preacurata Fecioară Maria odihnise lângă ea în peregrina-rea ei dintre Betleem şi Ain Karem… Oraşul are acum patru biserici, dintre care cea mai interesantă este biserica gre-cească *Sfântul Nicolae…* Noi însă ne stâmpărăm dorul cuprinzând doar cu privirile umede hotarele aşezării, apoi întoarcem spre drumul Betleemului pe care-l pierdusem…

La circa 4-5 km mai jos de orăşelul Beit Jala este o fortăreaţă cu patru turnuri pătrate la fiecare colţ, întărite cu contraforturi, numită *«Castelul Izvoarelor».* Fusese ridicată de turci în secolul XVII pentru protejarea *Izvoarelor lui Solomon* din apropiere… La poalele acelor dealuri sterpe se întinde o vale mică, deosebit de fertilă. Se pare că acolo fusese minunata *„grădină zăvorâtă, cu fântână acoperită şi izvor pecetluit“,* în care Solomon intra cu plăcere adeseori ca să se desfete... (Cântarea Cântărilor 4, 12). Mai sunt acolo şi trei rezervoare mari de apă, construite cu ingeniozitate de acelaşi mare şi înţelept fiu al lui David, de aceea îi şi poartă numele: *«Bazinele lui Solomon».* Despre acea minunată realizare scrisese el satisfăcut la anii bătrâneţii: *„... Mi-am sporit bunurile, mi-am zidit case, mi-am sădit vii, mi-am făcut grădini şi livezi şi am sădit în ele tot felul de pomi roditori. Mi-am făcut iezere ca să ud din ele dumbrava purtătoare de lăstari...“* (Eclesiast 2, 4-6). În-tinderea acelor bazine variază între 116-177 m lungime, 64-70 m lăţime şi 8-15 m adâncime, iar distanţa dintre ele este de circa 50 m. Ele sunt zidite doar la suprafaţă, adâncurile lor sunt săpate în stâncă, având scopul să adune cât mai multă apă din cele câteva izvoraşe situate la 10 km mai sus şi din ploile rare... Este uimitor să afli că şi azi apa necesară Betleemului este pompată tot de aici, din cel de-al treilea bazin făcut de Solomon în acele vremuri uitate acum...

Mai târziu, şi Irod cel Mare construise acolo un apeduct prin care apa curgea spre Herodion, palatul său din sud-estul Betleemului, şi se pare ca acela ajungea chiar până în Ierusalim. Apoi, în vremea guvernatorului Pilat din Pont a mai fost construit încă un canal prin care apa de aici ajungea până în Oraşul Sfânt… În anul 1918, în vremea protectoratului britanic asupra Ţării Sfinte (9 decembrie 1917 – 14 mai 1948), s-a mai realizat încă o aducţiune de apă, de data asta prin conducte, de la *Aiv Arub,* ceva mai la sud de *Beit Jala,* până în Ierusalim, urmând acelaşi ingenios traseu al Bazinelor lui Solomon…

Scurtă istorie a *«Oraşului Pâinii»*…

… După ce trecusem de bariera militară ce controlează trecerile spre Betleem şi mai ales cele spre Ierusalim, coborâm pe drumul ce intră dintr-o dată în *«Cetatea Colindelor»…* În vremea aceasta, cugetăm la asemănările dintre cele trei oraşe cu nume nespus de sfânt în istoria mântuirii noastre. Fiecare din ele se leagă strâns de celelalte două, completându-se reciproc: Nazaret, Betleem, Ierusalim… *Nazaretul* – locul Începutului tainic al mântuirii noastre, *Betleemul* – locul arătării Mântuitorului Întrupat, iar *Ierusalimul* – locul desăvârşirii mântuirii prin Jertfa de pe Golgota, urmată de Învierea şi Înălţarea Domnului la cer…

Ce minunate sunt cântările şi colindele creştine care vestesc în mod tainic şi la *«Prezentul continuu»* adevărul că noi *nu comemorăm* Sărbătorile Împărăteşti, *ci le trăim* de fiecare dată, cu toată intensitatea şi profunzimea lor, precum strămoşii noştri de ieri ori de acum două mii de ani!... Astfel, despre Nazaret se spune nu numai că ***acolo***, ci mai ales că ***acum***, adică *„**Astăzi** este Începutul mântuirii noastre şi descoperirea Tainei celei din veac“,* când *„Fiul lui Dumnezeu fiu al Fecioarei **Se face**“…* Întocmai aşa se spune şi despre Betleem că acolo *„Fecioara **astăzi** pe Cel-mai-presus-de-fiinţă naşte, iar pământul peşteră Celui Neapropiat aduce… Îngerii cu păstorii slăvesc, iar magii cu Steaua călătoresc… Că pentru noi S-a Născut Prunc Tânăr, Dumnezeu, Cel mai înainte de veci“…* Întocmai aşa ar trebui să retrăim conştient şi permanent cutremurătoarele Pătimiri ale Domnului nostru, Care ***astăzi*** suferă *pentru păcatele noastre,* nu doar atunci!... Şi tot aşa, Sărbătoarea Învierii Domnului, precum rostim de fiecare dată: ***Astăzi*** este *„Ziua Invierii!... Să ne luminăm cu prăznuirea şi unul pe altul să ne îmbrăţişăm. Să iertăm toate pentru Înviere“…* O, ce vremuri binecuvântate ar retrăi omenirea întreagă când noi, creştinii, am trăi aşa toate Praznicele Domnului!...

... Numele Betleemului pare a fi unul profetic, provenind de la cuvântul ebraic *«Bet Lehem» – Casa Pâinii,* fiind motivat de faptul că demult fuseseră acolo nenumărate brutării care coceau cea mai bună pâine pentru Ierusalim… Denumirea cetăţii provine însă şi de la arabicul *«Bayt Lahm» – Casa Cărnii,* anticipând faptul că aici urma să Se Nască Fiul lui Dumnezeu, Care Îşi va dărui Trupul şi Sângele Său ca Hrană, sub forma Pâinii şi Vinului Euharistic)…

Acest mic orăşel străvechi, de importanţă crucială în istoria mântuirii, este situat pe colina unui deal stâncos, la o altitudine simbolică de 777 metri deasupra Mediteranei. Pentru a nu fi confundat cu o mică localitate din nord-vestul Ţării Sfinte, situată la circa 12 km vest de Nazaret, primise şi numele de *Betleemul Iudeii* (Matei 2, 1) sau *Efrata* (Facere 48, 7). De altfel, întreaga regiune în mijlocul căreia se află «*Cetatea lui David*» poartă acelaşi binecuvântat nume: *Efrata…*

Betleemul este pomenit încă de pe când patriarhul Iacov îşi îngropa moarta lui dragă la marginea acestei localităţi… (Facere 35, 19). Faima cetăţii a început să crească însă o dată cu naşterea celui de-al optulea prunc în casa lui Isai Betleemitul: copilul cu păr bălai, păstoraşul David... Pe acesta avea să-l ungă prorocul Samuel ca rege al Israelului, întemeind monarhia care va purta numele lui David până în veci… (1 Samuel 16, 4-13). Spre deosebire de Saul, care ridicase Ghibea, cetatea sa de obârşie, la rang de capitală a regatului (1 Samuel 10, 26 etc.), David alesese Ierusalimul mai înainte de oricare altă cetate, făcându-l *„început al bucuriei“* sale… (Psalm 136/137, 6).

Numele Betleemului devine nemuritor însă o dată cu împlinirea profeţiei: *„Şi tu, Betleeme Efrata, deşi eşti mic între miile lui Iuda, din tine va ieşi Stăpânitor peste Israel, iar obârşia Lui este dintru Început, din zilele Veşniciei“… (Mica 5, 1).* Aceasta s-a împlinit în clipa când Împăratul împăraţilor şi Domnul domnilor, Stăpânul singurei Împărăţii binecuvântate şi fără de sfârşit, S-a Născut în Peştera din marginea cetăţii lui David»... (Luca 1, 33; 1 Timotei 6, 15).

În Betleemul de astăzi, socotit cândva „citadela creştinismului“, trăiesc în bună înţelegere în jur de 35.000 de palestinieni creştini şi musulmani. Totuşi, din pricina frământărilor politice din vremea noastră, populaţia ce fusese majoritar creştină tinde să scadă…

Este interesant să afli din Cartea Domnului că dintre miile de locuitori ai Betleemului, care fuseseră duşi în robia Babilonului, s-au mai întors abia o sută douăzeci şi trei de oameni... (Ezra 2, 21). Tradiţia spune că în Betleem s-a născut şi dreptul Iosif, logodnicul Preacuratei Fecioare Maria, dar părinţii lui s-au strămutat în Nazaret din pricina nesiguranţei din timpul domniei lui Irod cel Mare (Luca 2, 4). Faima Betleemului se stinge însă o dată cu uciderea miilor de prunci din împrejurimile lui, de către Irod, încât nu mai este nici pomenit în Sfânta Scriptură... (Matei 2, 16).

Întrucât Peştera Naşterii începuse să fie tot mai venerată de creştini, împăratul roman Adrian, a profanat-o prin anul 135, sădind deasupra ei o grădină închinată unei zeităţi păgâne... Minunat rămâne însă faptul că şi aici, ca pe Golgota, tocmai efortul împăratului ca să şteargă urmele trecerii Mântuitorului devenise cel mai bun ajutor pentru găsirea locului în care S-a născut Pruncul Iisus...

Fiind interesat de întărirea dominaţiei romane în această parte a lumii, Adrian făcuse însă şi un schimb de populaţie prin alungarea localnicilor iudei şi aducând în locul lor străini. Astfel, păgânii care se închinaseră zeului Adonis şi-au găsit loc de închinare tocmai în peştera din marginea Betleemului, în care Se născuse Mântuitorul lumii!... Aflând acestea, cugetăm trist: sărmani păgâni, cum v-aţi închinat voi şi cum vă mai închinaţi încă fără să ştiţi unui Dumnezeu pe care nu-L cunoaşteţi, întocmai ca mai târziu atenienii, pe vremea Sfântului Pavel!... (Fapte 17, 23).

Despre această perioadă cumplită, Fericitul Ieronim scrisese prin anul 395: *„Din vremea lui Adrian şi până la domnia lui Constantin* [cel Mare], *timp de aproape 180 de ani, Betleemul, care este acum locul nostru cel mai sfânt de pe pământ, era umbrit de Pădurea lui Tamuz, adică a lui Adonis“...* La scurt timp după biruinţa asupra lui Maxenţiu la începutul secolului al IV-lea, împăratul Constantin a delegat-o pe fericita sa mamă să vină la Locurile Sfinte pentru a le scoate la lumină... Tot în acea vreme, episcopul Macarie al Ierusalimului ceruse împăratului restituirea locurilor sfinte, astfel că Sfânta Elena construise Bazilica Naşterii Domnului deasupra Sfintei Peşteri şi a târnosit-o la 31 mai 339… Aceasta a schimbat radical soarta Betleemului, ajungând doar cu ceva mai prejos decât Ierusalimul, fiind considerat sediul Bisericii Creştine din Răsărit. Pe vremea împăratului Iustinian erau acolo cel puţin şase mănăstiri!...

În veacurile următoare, spre deosebire de mai toate celelalte localităţi şi lăcaşuri sfinte din Palestina, Betleemul şi Bazilica Naşterii Domnului s-au bucurat de cea mai multă înţelegere şi cruţare în faţa tuturor cotropitorilor. Astfel că şi după cucerirea cetăţii de către musulmani în anii 614 şi 638, creştinilor li s-a permis în continuare o anumită libertate religioasă. Totuşi, faptul că prin anul 808 numărul fraţilor şi călugărilor de aici scăzuse la 17, dovedeşte că libertatea creştină fusese mult restrânsă… În timpul cruciadelor dintre anii 1099-1187 şi 1288-1244, Betleemul redevine o localitate creştină prosperă. Mai târziu însă, după recucerirea arabă şi otomană, oraşul reintră în declin până acolo că ajunge un sat fără importanţă, dar cu locuitori în majoritate creştini… După căderea imperiului otoman şi cucerirea Palestinei de către britanici la sfârşitul primului război mondial, aceştia, din motive de securitate, au restrâns iarăşi libertăţile religioase ale localnicilor pentru doi ani…

Lângă cea mai veche biserică din lume...

… Întrebând din loc în loc, ajungem în partea de răsărit a Betleemului şi ne îndreptăm spre uriaşa biserică pe care o zărisem în apropiere. Un palestinian, ştiind câteva cuvinte în limba română, se apropie de noi şi se oferă să ne conducă până în Lăcaşul Sfânt, ba chiar să ne dea şi câteva informaţii despre istoria lui…

Ne apropiem de zidurile înalte şi lungi, ca ale unei cetăţi puternice, întărită cu contraforturi şi purtând urmele reparaţiilor făcute de-a lungul veacurilor… Îndărătul pereţilor de piatră, pe o suprafaţă de 12.000 de metri pătraţi, se află *«Biserica Nativităţii»* şi trei mănăstiri: una ortodoxă, una catolică şi alta armeană… De-a lungul zidurilor înnegrite de vremi se întinde un platou larg, pavat cu dale de piatră din vremea cruciaţilor. Cine ar putea socoti „nenumărul" peregrinilor care, pornind pe urmele păstorilor şi magilor de odinioară, vor fi ajuns aici de prin toate colţurile lumii, ca să se închine Pruncului Sfânt şi să-I aducă darul inimii lor smerite, însoţit de „roua" ochilor?!...

Privim uimiţi la gardurile mobile de fier gata pregătite pentru zilele aglomerate din preajma Sărbătorii Naşterii Domnului… Atunci platoul acesta imens devine neîncăpător miilor de mii de peregrini care aşteaptă să intre în zvon de colind înfiorat, unul câte unul, pe *«Uşa Umilinţei»* în Preasfântul Lăcaş… Încercăm să ne imaginăm starea cerească din Seara şi Ziua de Crăciun, când, în toate limbile pământului, se aude murmurul aceleiaşi explozii de bucurie sfântă, chiar dacă pe alte melodii şi cu alte cuvinte:

*„… **Astăzi** S-a Născut*
Cel-Făr-de-Nceput,
cum au spus prorocii!..."

… Undeva, pe la mijlocul zidului în zig-zag al „fortăreţei" sacre, se înalţă un turn de clopotniţă ce pare în acelaşi timp şi unul de priveghere asupra Betleemului în ceas de primejdii… Dincolo de el ţâşneşte turla Bisericii Sfânta Ecaterina… Pe amândouă triumfă Semnul Biruitor al Celui Care aici S-a născut: *Crucea…* La celălalt capăt al platou-lui, un grup de peregrini tocmai intră pe uşa cea strâmtă, deasupra căreia, pe vârful zidurilor, străjuiesc două Cruci. Cea din dreapta este încununată simbolic cu Steaua Magilor, care, după ce îi călăuzise din Răsărit, s-a oprit aici, *„dea-supra locului în care era Pruncul"…* (Matei 2, 9).

Ne apropiem şi noi de intrare! Ceva mai departe de uşa bisericii, un poliţist palestinian veghează liniştea platoului aproape gol acum. În partea dreaptă a intrării, două femei palestiniene, îmbrăcate frumos în straie de sărbătoare şi îmbrobodite cu „năframă" albă, aşteaptă peregrinii care doresc să se fotografieze alături de ele. În timp ce le cerem voie să le fotografiem, ne întrebăm: nu sunt ele oare nişte strănepoate ale dreptului Iosif, cel născut în Betleem?...

Ajunşi în dreptul uşii scunde, observăm că şi aceasta fusese cândva la fel de largă ca cea de la Biserica Sfântului Mormânt din Ierusalim… Acum însă a devenit atât de strâmtă şi de joasă (1, 20 m), încât prin deschizătura lăsată de cele trei blocuri mari de piatră cioplită care ţin locul uşorilor, poate trece numai un singur om, dar şi acela aplecându-şi capul… Aflăm că uşa fusese micşorată prin secolul XVII, pentru a-i împiedica pe musulmani să profaneze biserica, intrând călare în ea... Înţelegem astfel că nu fără sens a fost numită *«Uşa Umilinţei»...*

„Ghidul" nostru ne spune că aceasta este cea dintâi biserică din lume, zidită în anul 326 de Sfânta Elena şi târnosită în 339. Preafrumoasa Casă a Domnului avusese formă octogonală, cu centrul chiar deasupra Peşterii Sfinte. O deschidere largă de patru metri, împrejmuită cu balustra-dă, oferea închinătorilor de atunci priveliştea unică a Locului Preasfânt… Acea bazilică monumentală avea cinci naosuri şi era orientată spre apus. În faţa celor trei porţi, dintre care doar una a mai rămas, avea un platou exterior foarte mare... Până şi pardoseala era lucrată în mozaic cu multă măiestrie. Acest lucru a fost confirmat de săpăturile arheologice

din 1934 care au scos la iveală un splendid desen floral din secolul IV, a cărui minunăţie aveam s-o vedem imediat într-un decupaj din pardoseală, protejat de paşii peregrinilor cu două uşi mari de scândură…

O inegalabilă descriere a ceea ce fusese Biserica Naşterii, zidită de Sfânta Elena se află în jurnalul peregrinei Egeria din anul 384: *„Împodobirea bisericii... atât la Anastasis* [în Ierusalim], *cât şi la Betleem e inutil să o descriu! Nu vezi altceva decât aur, pietre preţioase şi mătase; când priveşti veşmintele, sunt toate din mătase ţesută cu aur; dacă priveşti tapiţeriile, sunt şi ele din mătase, ţesute cu aur. Obiectele de cult, de tot felul... sunt din aur încrustat cu pietre preţioase...“*

… În anul 529, samaritenii provocaseră mari distrugeri Bisericii Naşterii Domnului… Nu se ştie însă precis dacă refacerea din temelii a Casei Domnului din Betleem, în anul 530, a fost determinată de dimensiunile acelui pârjol ori pur şi simplu din dorinţa împăratului Iustinian (circa 483-565) de a clădi în loc o biserică şi mai mare… Cu toate că noua bazilică a fost zidită în formă de cruce şi era mult mai spaţioasă decât cea dinainte: 60 m lungime şi 30 m lăţime, ea nu s-a ridicat la strălucirea celei dintâi. Nereuşita aceasta a stârnit mânia împăratului, iar cel însărcinat cu construcţia, bănuit de lăcomia lui Iuda, a plătit cu viaţa...

Dar dacă zidurile Bazilicii lui Iustinian au supravieţuit timpurilor, din măreţele ei podoabe au ajuns până la noi abia câteva porţiuni de mozaic pe fond aurit şi frumos colorat, printre care cel cu *Închinarea Magilor*... Ni se umplu ochii de lacrimi de bucurie când aflăm că acest mozaic preţios i-a împiedicat pe cotropitorii perşi în anul 614 să dărâme sfântul locaş. Straiele persane în care erau zugrăviţi cei trei compatrioţi ai lor: Melchior, Gaşpar şi Baltazar îi impresionaseră într-atât, încât i-au oprit să pustiască lăcaşul Domnului... Pornind de la acest amănunt, un Sinod al Bisericii Ierusalimului din secolul IX subliniase atât importanţa sfintelor icoane, cât şi a portului specific fiecărui popor… Suspinăm fericiţi şi noi: o, cum ştie Atotputerni-cul Dumnezeu să salveze un locaş închinat Lui prin mijlocirea unei sfinte icoane, ori să cruţe o viaţă de om ajunsă în primejdie, prin cele mai nebănuite mijloace, atunci când vrea El aceasta!... (1 Samuel 21, 12-15).

Biserica Nativităţii avea să scape în chip minunat şi în anul 1009, când musulmanii dăduseră un ordin în vederea dărâmării tuturor bisericilor creştine din Ţara Sfântă… Aflăm şi fericita explicaţie: după ce însuşi califul Omar venise în anul 638 să se închine la Betleem *«Preafericitei Maria, Mama Profetului Iisus»* (cum o numesc ei), li s-a pus la dispoziţie *şi musulmanilor* (!...) un loc de închinare particulară în absida de sus a Sfântului Locaş. Acest drept îl folosesc ei şi azi la Sărbătoarea Naşterii Domnului, fără să-i deranjeze pe peregrinii creştini... (În Betleem!...)

Iată că acolo unde este dragoste, poate fi găsită şi bună-voinţă faţă de celălalt, oricine ar fi acela! Atunci devine cu putinţă până şi imposibilul omenesc… Aici îmi aduc aminte de glasul Sfântului Grigore de Nazianz care îi implora pe creştini, în vremea când abia fuseseră recunoscuţi de stăpânire, să nu-i prigonească pe aceia care se mai închinau încă zeilor şi să nu le dărâme capiştile… O, ce fericite ar fi toate popoarele pământului dacă înţelepciunea celor de demult, când *dragostea creştină* era socotită cea mai mare dintre toate virtuţile (1 Corinteni 13, 13), ar fi urmată şi în lumea intoleranţei religioase şi etnice de azi!...

Între anii 1165-1169, grecii şi francezii au construit în jurul bazilicii încă două biserici: una ortodoxă şi alta catolică. Atunci, atât Biserica Naşterii, cât şi Peştera Sfântă au avut parte de reparaţii capitale. Interiorul fusese îmbrăcat cu podoabe noi, fapt adeverit de o inscripţie greacă din absida de nord… Suntem nespus de fericiţi să aflăm şi aici, ca în Biserica Învierii din Ierusalim, că domnitorii ţării noastre şi-au adus din plin obolul lor pentru Ţara Sfântă… Marele iconostas din Biserica Naşterii Domnului fusese lucrat în Ţara Românească şi plătit din vistieria domnitorului Şerban Cantacuzino (1640-1688). Acestui vrednic domnitor îi

datorăm şi apariţia *Bibliei de la Bucureşti* – cea dintâi Sfântă Scriptură *„pre limba românească“.* Alături de Sfânta Carte au rămas la mare cinste atât numele său, cât şi anul fericitei realizări, care avea să fie însă şi cel din urmă al vieţii lui… (Sfârşitul tragic al domnitorului ne răscoleşte amintiri dureroase despre cumplitele lupte pentru putere, care au însângerat crunt şi îndelung istoria neamului nostru mai întotdeauna dezbinat ca acum).

În timpul năvălirii otomane din secolul XVI, Biserica Naşterii din Betleem n-a mai fost cruţată: acoperişul ei de plumb fusese topit şi folosit la fabricarea proiectilelor de artilerie (!...). Dar nici acea devastare cumplită, nici cutre-murele din anii 1834 şi 1890, nici furtul din 1847 al stelei de argint de pe locul Naşterii Mântuitorului, nici incendiul din 1869 care arsese mobilierul din Peştera Sfântă n-au putut dărâma de tot zidurile sfântului locaş!… În cele din urmă, în anul 1852 imensa Biserică a Nativităţii a fost dată în grija permanentă a romano-catolicilor, armenilor şi greco-ortodocşilor, care supraveghează şi Peştera Sfântă… Dar cu toată imensitatea spaţiului de cult de aici, acesta pare să nu-i îndestuleze pe clericii-„proprietari“, ci este împărţit *„la centimetru“* între ei, fiecare avându-şi mănăstirea sa în imediata apropiere... Ba încă şi mai dureros e faptul că, întocmai ca la Ierusalim, în această *„Casă de Rugăciune pentru toate popoarele“* (Isaia 56, 7), izbucnesc deseori conflicte între călugării celor trei Biserici, care degenerează până în răfuieli de-a binelea... Atunci, pentru a-i potoli tocmai pe cei ce se laudă că sunt creştini, şi încă monahi, se ajunge la intervenţia oamenilor de ordine (necreştini!). Ce ruşine!...

În anul 2002 când armata Israelului asediase Betleemul, 200 de palestinieni înarmaţi cu 50 de arme şi muniţie s-au refugiat în Biserica Naşterii şi au rezistat asediului timp de 39 de zile. În cele din urmă, armata israeliană şi-a epuizat răbdarea şi a declanşat focuri de armă spre biserică. Din fericire, în timpul acelor confruntări pagubele materiale au fost limitate. Nu însă şi cele sufleteşti, şi urmele lăsate!…

În Biserica Naşterii Mântuitorului

… Ne aplecăm fruntea până la pământ şi ne strecurăm prin *Uşa Umilinţei* în uriaşa Casă a Domnului din Betleem… Un spaţiu imens, luminat mai mult de mulţimea candelelor decât de lumina zilei, ne cuprinde din toate părţile, încât ne simţim ca nişte biete furnici… Cum şi suntem, de fapt!

În partea stângă, imediat lângă intrare, este o altă uşă joasă despre care aflăm că duce alături, în Biserica Sfânta Ecaterina. În dreapta, este o cristelniţă de piatră cu opt laturi, rămasă de la Bazilica lui Iustinian care a fost folosită o vreme pentru botezuri. Ea a fost mutată aici de lângă altarul principal în vremea reparaţiilor făcute de cruciaţi. Despre această „fântână“ baptismală circulă o legendă, care spune că în ea ar fi căzut steaua care-i călăuzise pe magi, după ce aflaseră Pruncul Sfânt, ba şi că din apa ei îşi adăpaseră cămilele cu care veniseră…

Probabil pentru că ne văzuse îmbrăcaţi în straie strămoşeşti, un preot grec cu creştetul şi barba ninse de ani coboară din faţa Sfântului Altar şi ne întâmpină bucuros… Întocmim în grabă un pomelnic cu preaiubiţii noştri rămaşi departe sau duşi de mult şi i-l înmânăm, fericindu-ne că şi nevrednicele noastre nume vor fi pomenite măcar o dată la Altarul de lângă Peştera Sfântă… După ce părintele ne binecuvântează în limba lui, ne rotim privirile şi paşii printre coloanele înalte de marmură roşie, bucurându-ne de frumuseţea Casei Domnului ai cărei pereţi rezistaseră o mie cinci sute de ani fără să cadă de tot… Aşa găsise Dumnezeu cu cale!... În vremea apusă deja, când reuşeam din când în când să ascultăm frânturi din Slujba de Crăciun prin postul de radio *«Europa Liberă»,* nu ne puteam nici închipui cum arată acel

spaţiu sacru din care venea şi spre bezna noastră ecou de Sărbătoare Creştină, chiar dacă bruiat!... Şi iată că acum ajunseserăm în el!

… Patru rânduri a câte 11 stâlpi de marmură, terminaţi cu minunate capiteluri de Corint, împart uriaşa încăpere liturgică în cinci naosuri. Aflăm că majoritatea acestora împodobiseră cândva biserica zidită de Sfânta Elena… Pe 13 dintre cei 44 de stâlpi desluşim picturi rămase din vremea cruciaţilor: Maica Domnului cu Pruncul, chipuri de apostoli şi sfinţi ale căror nume sunt scrise în limbile de circulaţie din vremea de demult: greacă şi latină…

Ajungem lângă porţiunile de mozaic din pardoseală rămase de la întâia biserică zidită aici în veacul al IV-lea şi privim uimiţi la minunăţia „covoarelor ţesute în piatră" cu flori şi păsări sau desene geometrice… Ele sunt protejate acum cu uşi mari de scândură groasă care în vremea când biserica este plină de închinători se lasă ocrotitor deasupra lor. Se pare că împăratul Iustinian, în râvna lui după mai frumos, acoperise cu marmură scumpă până şi mozaicul rămas din vremea Sfintei Elena… Aflăm îndureraţi că după anul 1517, o parte însemnată din marmura care îmbrăcase cândva Biserica Nativităţii fusese scoasă de turci şi dusă la Ierusalim pentru împodobirea… Moscheii Omar de pe Muntele Moria. Ce sacrilegiu cumplit fusese şi acela!...

Cu gândul dus la frumuseţea fără seamăn a mănăstirilor noastre din Bucovina care sunt împodobite până şi în exterior, privim uimiţi la înşiruirea fragmentelor de picturi de pe pereţii laterali ai Bisericii Naşterii… Aflăm că aceste minunate picturi în mozaic fuseseră făcute în anul 1160. În rândul de jos este redată spiţa neamului Mântuitorului nostru Iisus Hristos, la mijloc sunt scene de la Sinoadele Ecumenice, iar sus, chipuri de îngeri…

... Sfântul Locaş din Betleem are trei altare: unul mare, în centru, care aparţine grecilor, şi două mai mici în absidele laterale. Altarul principal şi absida dinspre sud aparţin ortodocşilor greci, iar cea dinspre nord, Bisericii Armene. Suntem fericiţi să descoperim că în Peştera Sfântă situată dedesubtul altarului central se poate coborî *din oricare* absidă…

Ne apropiem înfioraţi de iconostasul înnegrit de vremi, dar şi de fumul milioanelor de lumânări care s-au topit luminând în Biserica Naşterii… Deasupra noastră veghează cu lumina lor blândă nenumărate candele scumpe. Aflăm uimiţi că în fiecare an se închină aici în jur de două milioane de „păstori şi magi" veniţi din cele patru colţuri ale pământului... Această preafrumoasă podoabă de lemn, lucrată în Ţara Românească, este şi ea o expresie vie a recunoştinţei strămoşilor noştri faţă de Cel Născut în Peştera Betleemu-lui, Căruia Îi închinaseră ei colinde dintre cele mai frumoase de pe lume, pe care le murmură până şi astăzi!…

La câţiva paşi în faţa Sfântului Altar se întinde un cordon care opreşte accesul peregrinilor. Nimeni nu ne opreşte însă să îngenunchem în dreptul icoanei Maicii Domnului cu Pruncul Sfânt în braţe… Încercăm să înălţăm umila noastră rugăciune spre Împăratul Slavei şi Mântuitorul nostru Care S-a născut aici. Apoi înălţăm un suspin şi spre *Maica Lacrimilor,* care întotdeauna stă rugătoare la dreapta Lui, *„împodobită cu aur de Ofir"* (Psalm 44/45, 9): *„Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi!",* căci *„şi noi suntem fiii lacrimilor tale!"...*

De partea cealaltă, spre miazănoapte, este *Altarul Armean al Celor Trei Magi:* Melchior, Gaşpar şi Baltazar… O tradiţie spune că prin apropierea acelui loc fuseseră legate cămilele magilor veniţi din Răsărit, încărcate cu daruri scumpe… În momentul ajungerii noastre era vremea liturghisirii armenilor. Ca să nu deranjăm sfânta slujbă, ne-am întors în absida grecească, apoi ne-am apropiat cu fior de coborârea în Peştera Naşterii Domnului…

Peştera Sfintei Naşteri...

… Dacă în Ierusalim peregrinii urcă pe Via Dolorosa şi pe Golgota, în Biserica Sfântului Mormânt, retrăind în orice vreme Mântuitoarele Pătimiri şi Învierea lui Iisus Cel Răstignit, la Betleem este un permanent Praznic al Naşterii Domnului… Conştienţi de harul nemaisfârşitului *«anotimp al colindelor»* de aici, ne pregătim să ajungem în Locul Preasfânt de sub altarul central al Bisericii… Pentru aceasta, trebuie să coborâm mai întâi şase trepte semicirculare şi să trecem prin uşa strâmtă, rămasă aceeaşi din vremea împăratului Iustinian, apoi alte şapte trepte până în Peştera Sfântă, ea însăşi fiind a paisprezecea… În mod sigur, cele paisprezece trepte de aici amintesc de întreitul celor paisprezece neamuri prin care Mântuitorul Se coborâse la noi din Slava Sa divină… (Matei 1, 17).

Încăperea în care ajungem este de formă dreptunghiulară, dar strâmtă: 12 metri lungime şi 3 m lăţime. Din tavanul de piatră atârnă deasupra noastră o mulţime de candele scumpe care ard permanent, iar în jur totul este îmbrăcat în marmură scumpă şi podoabe dintre cele mai de preţ!

Despre cea dintâi localizare a Peşterii Naşterii aflăm că a fost făcută în scrierile sale de Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful (100-160). El identificase cel dintâi locul în care Se născuse Mântuitorul şi care a început să fie venerat de creştini încă de pe la mijlocul secolului al II-lea. Acest lucru a fost confirmat apoi în secolul III, atât de Origen, cât şi de Eusebiu.

Toată fiinţa ni se umple de bucurie când în faţa noastră se iveşte *Altarul Sfintei Naşteri…*Întocmai ca la Altarul Golgotei, peregrinii aşteaptă la rând şi aici ca să se închine pe Locul Sfânt. Aşteptăm şi noi cu inima înfiorată, retrăind amintiri din vremea copilăriei când îngânasem cea dintâi colindă, alergând de la casă la casă prin zăpada care nici-odată nu lipsea încă de pe la începutul Postului Crăciunului… Pe atunci nu pricepeam unde ar putea fi Betleemul şi cum arată locul în care S-a Născut Mântuitorul lumii, dar încercam şi noi să ducem „mai departe“ Vestea Sfântă prin gerul care ne alunga somnul şi ne îmbujora obrajii…

Când ne venise rândul să urcăm treapta dinaintea *Altarului Naşterii* şi să ne prăbuşim în genunchi pe lespedea de marmură, era trecut de ceasul al unsprezecelea cu douăzeci şi nouă de minute!… Ne mângâiem cu nădejdea că şi întârziaţii din ultimul ceas vor fi primiţi la Ospăţul Mântuirii!... Ne atingem întâi mâinile şi buzele, apoi fruntea împovărată, de steaua de argint cu paisprezece raze, cusută de marmura pardoselii din mijlocul absidei strâmte în care abia încap deodată două suflete să se închine alături… Suspinăm cutremuraţi: o Preadulcele nostru Mântuitor, în ce loc întunecos şi rece Te-ai născut Tu, după ce în tot Betleemul nu se găsise pentru Tine niciun loc, ci numai acesta, în preajma necuvântătoarelor care Ţi-au încălzit trupşorul firav cu boarea lor caldă!...

Mă întreb ruşinat: oare inima mea în care Tu vrei mereu şi mereu să cobori ca să mi-o sfinţeşti şi să o faci un templu al Duhului Sfânt, este ea mai curată şi mai caldă? O, nu, Doamne al meu, ci cu mult mai întunecată şi mai rece!... Te rog însă ai milă şi de mine şi nu trece mai departe pe lângă ea, ci intră şi rămâi, căci numai Prezenţa Ta o poate face vrednică de Tine!...

... Simt că în locul acesta nicio rugăciune a mea n-ar putea spune cât versurile unei mişcătoare colinde de demult, care ne umezea ochii de bucurie sfântă de fiecare dată când o cântam:

„Astăzi vin să-mi plec genunchii
înaintea Ieslei Tale,
Copilaş din altă lume,
obosit de frig şi cale

Şi-mi plec inima şi faţa,
Copilaş din zarea-albastră,
şi mă-nchin cu umilinţă,
Călător prin lumea noastră.

Nu am smirnă ca şi magii,
nici tămâie şi nici aur;
lacrimile pocăinţei
îmi sunt singurul tezaur…

Ţi le-aduc acum nainte
cu sfială şi ruşine,
Copilaş venit din ceruri
să porţi Crucea pentru mine!...“

… Privesc la steaua de argint care marchează locul în care fusese aşezat Pruncul Iisus în Noaptea Neuitată… Cele paisprezece raze ale ei simbolizează şi ele generaţiile strămoşilor trupeşti ai Mântuitorului, între care n-au fost numai oameni sfinţi, ca Avraam şi David, ci şi păcătoşi ca mine… (Matei 1, 1-17). Şi gândul mi se duce la nesfârşitele milioane de peregrini care s-au închinat aici de-a lungul celor două mii de ani, aducându-I Domnului fiorul inimii lor smerite!... Descifrez apoi inscripţia circulară, gravată în limba latină, dinspre mijlocul stelei: *„Hic de Virgine Maria Jesus Christus natus est“ – Aici S-a născut Iisus Hristos din Fecioara Maria...* Observ surprins că cineva aşezase lângă stea un mic buchețel de flori. Roşii!… Mă ruşinez adânc, pentru că eu nici măcar atât n-am adus Mântuitorului meu, Care în acest loc umil S-a pogorât din Slava cerească şi pentru mine!...

Aflăm consternaţi că mai înainte fusese aici o altă stea, dăruită în 1717 de credincioşi francezi, dar că ea fusese… furată în 1847. Prin intervenţia guvernului francez de atunci pe lângă Înalta Poartă de la Istanbul a fost aşezată la scurt timp steaua aceasta, despre care aflasem că fusese donată de Constantin Brâncoveanu sau de Ştefan Cantacuzino… Ce dureros e că amândoi domnitorii Ţării Româneşti au avut parte de moarte martirică la Istanbul, la o distanţă de numai doi ani unul de altul: 15 august 1714 şi 26 iunie 1716…

Cincisprezece candele de argint aurit veghează necurmat deasupra locului preasfânt, dar un lucru mă îndurerează în asta: ele sunt împărţite între „stăpânii“ acestui aşezământ creştin!... Şase aparţin ortodocşilor greci, cinci sunt ale armenilor şi patru ale catolicilor, fiecare dintre ei purtând separat grijă de untdelemnul din candelele lor ca nu cumva să se sfârşească… Ba însăşi uşa Bisericii Naşterii se încuie şi descuie cu trei chei diferite, păstrate bine în grija slujitorilor celor trei comunităţi creştine care sunt proprietare asupra ei. Ca să intre oficial în Sfântul Locaş al Naşterii au îngăduinţa şi Ortodocşii sirieni, dar numai de două ori pe an, iar cei din Biserica Coptă doar o singură dată… Gândind la aceste vremelnice împărţiri omeneşti, ne vine în minte un cuvânt inspirat al Părintelui Iosif Trifa: *„Mântuirea este proprietatea Tatălui Ceresc şi El o dă cui vrea!“* Ce bine este că El n-a lăsat această „cheie“ în mâna nimănui, ci o ţine sub a Sa stăpânire atotînţeleaptă şi pururi milostivă!...

... Privim mişcaţi încă din genunchi şi deasupra locului sfânt în care ne închinasem… Şase icoane sfinte aşezate deasupra Prestolului înfăţişează tot pe atâtea momente din Istoria Mântuirii noastre: Buna Vestire, Noaptea Naşterii, Botezul Domnului, Răstignirea, Îmbălsămarea pe Piatra Ungerii şi Slăvita Înviere. Cea de-a şaptea icoană este una mai nouă, cu o zugrăvire modernă a Naşterii Domnului…

Lângă locul Ieslei Sfinte...

După ce ne ridicăm de la închinare, ne rotim privirile în jur… Trei trepte coboară într-o încăpere şi mai strâmtă în care se află alte două locuri sfinte: *Altarul Ieslei* şi *Altarul Magilor*. Coborâm lângă cel dintâi. Şi aici totul este îmbrăcat cu marmură şi podoabe scumpe, lângă care luminează câteva candele de argint… Pe locul în care fusese odinioară Ieslea, acum se roagă îndelung o tânără peregrină, a cărei tainică povară – sau bucurie – o ştie numai Domnul Care o ascultă... Privind-o, gândim înfioraţi: aici îngenuncheaseră odinioară păstorii care primiseră de la îngeri Vestea Naşterii lui Hristos-Domnul!... Apoi, ne întrebăm: de ce oare *numai ei* auziseră cum deasupra câmpurilor Betleemului cântă oastea cerească: *„Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire!"?...* (Luca 2, 8-20). Se poate ca ceilalţi păstori de primprejur să fi aţipit de mult, pentru că *ei nu aşteptau nimic,* ci numai odihna trupului ostenit de alergările zilei… Pe nesimţite, realitatea aceasta de la Betleem din Noaptea Naşterii îmi aduce aminte de cea din lumea noastră: ce puţini sunt creştinii şi mai ales păstorii care „nu dorm", ci „fac de strajă" împrejurul tur-mei încredinţate lor, păzind-o de duhurile răului care-i dau târcoale cu tot mai multă înverşunare şi iscusinţă satanică!...

Îngenunchem apoi lângă Altarul Ieslei Sfinte, încercând să-I mulţumim Bunului Mântuitor pentru Vestea Naşterii pe care ne-a adus-o şi nouă până în neamul şi în Biserica strămoşilor noştri… Pe limba lor şi pe măsura mărginitei noastre înţelegeri… O, slavă şi recunoştinţă neţărmurită Ţie, Dumnezeule Nemărginit de Bun, pentru că ai iubit şi neamul românesc într-atât de mult!...

… Ieslea de azi este placată cu marmură şi o înlocuieşte pe cea de pământ în care fusese aşezat Pruncul Iisus, înfăşat în scutece de mâinile tremurânde ale Preasfintei Sale Maici, Pururea Fecioara Maria… (Luca 2, 16). Aflasem fericiţi că în expediţia sa la Locurile Sfinte, Împărăteasa Elena găsise acea Iesle de pământ, sfinţită de şederea Mântuitorului pe paiele ei… Mai târziu însă, Ieslea Sfântă fusese înlocuită cu una de lemn, îmbrăcată în argint. Aceasta se păstrează în *Bazilica Santa Maria Maggiore* din Roma, în care ne închinasem şi noi odată din mila cea nemăsurată a Domnu-lui Cel Nespus de Bun… Privind ieslea de marmură, ne umple de nostalgie un cuvânt al Fericitului Ieronim, rostit într-o Predică de Crăciun: *„... Ah, dacă aş putea să văd acea iesle în care a şezut Domnul! Acum, noi, cu intenţia de a-L onora pe Hristos, am luat-o pe cea de pământ şi am pus una de argint; dar pentru mine cea care a fost luată este mai preţioasă...* ***Aurul şi argintul sunt pentru păgâni*** *(!...); pentru credinţa creştină se potriveşte acea iesle de pământ. Îl admir pe Domnul Care, deşi era Creatorul lumii, nu s-a născut în aur şi argint, ci pe lut..."* Cu adevărat, ce s-ar mai putea adăuga acestor cuvinte nespus de înţelepte?...

Celălalt loc de închinare, *Altarul Magilor,* se află chiar în faţa *Altarului Sfintei Iesle.* Acesta aminteşte simbolic de momentul când cei trei crai din Răsărit, călăuziţi de Stea până ce *„a venit şi a stat deasupra locului unde era Pruncul",* îşi deşertaseră *din genunchi* vistieriile lor pline cu aur, smirnă şi tămâie… Pe Faţa Pruncului Sfânt ei recunoscuseră dintr-o dată semnul ceresc al *„Împăratului de curând născut al iudeilor",* de dragul Căruia străbătu-seră atâtea depărtări până la Betleem… Acest loc sfânt este altarul catolicilor pe care ei slujesc zilnic Liturghia, după rânduiala Bisericii de Apus. Aici descoperim şi preafrumosul mozaic cu *Închinarea Magilor,* acela care salvase în chip minunat întreagă Biserica Naşterii… Se pare însă că acel loc în care se închinaseră magii fusese undeva mai jos de aici, spre

Câmpul Păstorilor, în casa pe care Dreptul Iosif o cumpărase între timp. Acest amănunt îl redă Sfântul Matei în Evanghelia sa, când zice*: „Şi intrând* ***în casă****, L-au văzut pe Prunc împreună cu Maria, mama Sa; şi căzând la pământ, I s-au închinat; şi deschizându-şi vistieriile, I-au adus daruri: aur, tămâie şi smirnă“* (Matei 2, 11).

În timp ce ne închinam, sosise îngrijitorul cu untdelemnul pentru cele cinci candele ce ard la Altarul Magilor... Aprindem trei lumânări în sfeşnicul de alături pentru toţi dragii noştri de departe, după numele şi numărul lor. Apoi îngenunchem, ruşinaţi de „vistieria“ noastră goală, care, în afară de păcate fără număr, nimic n-avem să-I aducem Pruncului Iisus, precum Îi aduseseră magii de odinioară…

Înainte să ieşim din Peştera Sfântă, întâlnim un grup de peregrini români din Ţara Vrancei... Tocmai începuseră preafrumosul colind strămoşesc *«O, ce Veste Minunată!»*... Ne alăturăm lor cu bucurie înlăcrimată, deşi cuvintele ni se înecau în gât de emoţie sfântă:

„O, ce Veste Minunată
de la Vifleem s-arată!
Cerul strălucea,
Îngerul venea
pe-o rază curată:

Că Iosif şi cu Maria
au sfârşit călătoria
şi-ntr-un mic sălaş
din acel oraş
S-a născut Mesia...

Păstorii, cum auziră,
spre lăcaşul sfânt porniră,
unde au aflat
Pruncul Luminat
şi Îl preamăriră.

În coliba păstorească
vrut-a Tatăl să Se Nască
Fiul Său Cel Sfânt,
nouă pe pământ,
să ne mântuiască.

... E Iisus, Păstorul Mare,
turmă ca El nimeni n-are;
noi Îl lăudăm
şi Lui ne-nchinăm
cu credinţă tare!...“

... Avusesem şi noi un har unic să viersuim în dulcea noastră limbă cea mai frumoasă colindă a strămoşilor şi chiar în locul în care S-a născut Mântuitorul lumii, Mântuitorul nostru, Mântuitorul meu!... Cred că nicicând n-am mai trăit o asemenea *„Seară de Crăciun“* ca aceasta din Peştera Sfântă!... În urechi îmi răsuna emoţionantul ecou al urării pe care o făceam în copilărie la fiecare casă după terminarea colindei:

„... S-ajungeţi multe sfinte seri ca seara din astă-seară şi ca Ziua de mâini!...“

… Pe când ieşeam din Locul Sfânt, aflăm de la „ghidul“ nostru din Betleem că şi în Coran – Biblia musulmanilor – Numele «Profetului Iisus» este menţionat în 31 de locuri, iar al «Preafericitei Maria», de 35 de ori, fiind socotită a doua Femeie care va merge în Paradis. Cea dintâi va fi… salvatoarea lui Moise, fiica lui Faraon. Desigur că asta e credinţa lor! Noi însă credem că Maica Domnului stă încă de pe acum de-a dreapta Împăratul Slavei, pe Care ea L-a născut în Peştera asta!... (Psalm 23/24, 10; 45/46, 9).

În *«Biserica Sfânta Ecaterina»…*

… Ieşim din Peştera Naşterii Domnului prin absida dinspre nord, aflată în proprietatea armenilor… Printre alte lucruri sfinte din această capelă, descoperim o preafrumoasă pictură cu magii ajunşi în palatul lui Irod. Aceasta ne aduce aminte de viclenia sângerosului rege idumeu care se folosise de naivitatea celor trei înţelepţi ai Orientului în desăvârşi-rea planului său criminal… Ei crezuseră că *«regele lui Israel»* nu poate fi decât un om credincios, când de fapt el era *tiranul din fruntea poporului ales!...* Se pare că magii nu pricepuseră un lucru: dacă Steaua fusese semnul ceresc pe care îl văzuseră în ţara lor şi ea îi pornise la drum, călăuzindu-i până la Ierusalim, *tot ea* trebuia să le arate calea şi mai departe – cum a şi fost! –, şi *nu oamenii,* a căror *„inimă este mai vicleană decât orice şi foarte stricată“...* (Matei 2, 1-12; Ieremia 17, 9). Iată cum se adeverise şi în acest caz înţeleapta cugetare a smeritului rege David: *„Eram prost şi fără judecată, eram ca un dobitoc înaintea Ta“!...* Nu-mai *„poruncile Tale mă fac mai înţelept decât vrăjmaşii mei“!...* (Psalm 72/73, 22; 118/119, 98).

Ieşim de lângă altarul armenilor şi trecem într-o altă biserică mult mai nouă, cu trei naosuri şi tavan boltit, în formă de cruce, sprijinit pe arcade puternice şi pe stâlpi placaţi cu marmură albă… Aici se mai poate ajunge fie prin uşa din stânga intrării în Bisericii Naşterii, fie direct din curtea mănăstirii franciscane de alături. Aflăm cu mâhnire însă că ceea ce i-a determinat pe franciscani să construiască acest sfânt lăcaş cu arhitectură în stil gotic fuseseră *nesfârşitele certuri confesionale*… Astfel, aici unde a fost Mănăstirea Fericitului Ieronim pe la începutul secolului V, iar mai târziu a canonicilor augustinieni, călugării franciscani au înălţat această biserică în a doua jumătate a secolului XIX, lângă Biserica şi Peştera Naşterii. Din această Casă a Domnului se transmite *slujba catolică* în Noaptea de Crăciun spre cele patru depărtări ale lumii, pe care o auzisem uneori şi noi la *«Radio Europa Liberă»!...*

În vremea ajungerii noastre, un tânăr preot franciscan slujea Sfânta Liturghie împreună cu un grup de peregrini, în majoritate tineri. În stânga altarului deschis ne atrage atenţia o Cruce mare cu Iisus Cel Răstignit, la picioarele căreia era aşezat un buchet mare de flori proaspete, printre care şi câţiva crini albi, florile neprihănirii… Pentru că nu puteam ajunge acolo fără să deranjăm, ne căutăm un alt loc de îngenunchere mai retras şi Îi mulţumim Domnului, alături de tinerii aceia care se rugau tot atunci în limba lor, dar Aceluiaşi Dumnezeu-Mântuitor, Care S-a Născut în Peştera de alături pentru noi toţi… Sus, în absida altarului larg, deasupra unei icoane mari cu *Închinarea Păstorilor,* se văd tuburile lungi ale orgii care răsună umplând de armonie imensa încăpere sfântă. Lumina de afară răzbate printr-un minunat vitraliu cu icoana Naşterii Domnului de forma unei stele cu douăsprezece raze din aceeaşi absidă… Suntem fericiţi că şi aici se simte mireasma aceluiaşi *Crăciun continuu,* precum în vechea Biserică a Naşterii din care abia ieşisem!...

… Ne pregătim să ajungem în dedesubturile bisericii pe scările ce încep în naosul din partea dreaptă… Acolo se află câteva grote despre care se spune că fuseseră folosite ca

locuinţe încă de prin secolul VI înainte de Naşterea Domnului. După secolul I, grotele deveniseră loc de îngropare pentru creştinii care doreau să fie aşezaţi în acest pământ sfinţit de trecerea Pruncului Dumnezeiesc… De-a lungul vremii, catacombele acestea au suferit multe transformări, devenind în final capele sfinte, care amintesc de evenimentele creştine petrecute aici… Aflăm că ultima înfăţişare o căpătaseră în anul 1964. Le luăm la rând!

Cea dintâi este *Capela Sfântului Iosif,* logodnicul Prea-sfintei Fecioare Maria… Ne oprim lângă o icoană veche, aşezată în zid după o „fereastră“ de sticlă, şi privim la mulţimea de bileţele îndesate după ea de peregrinii trecuţi pe aici cu dorinţe ori cu mulţumiri… Sfântul Iosif este zugrăvit odihnind rezemat de peretele peşterii, iar în apro-pierea lui se vede chipul îngerului care îl înştiinţase în somn despre primejdia cumplită ce se apropia… Potrivit tradiţiei, Sfântul Iosif dormise aici când *„Îngerul Domnului i s-a arătat în vis, zicându-i: «Scoală-te, ia Pruncul şi pe Maica Lui şi fugi în Egipt, şi stai acolo până când îţi voi spune eu, fiindcă Irod are să caute Pruncul ca să-L omoare!»“...* (Matei 2, 13). Aflăm că grota poartă acest nume de prin anul 1600 şi că de aici încep zilnic procesiunile franciscacanilor. Închinătorii trec spre *Altarul Magilor* printr-o galerie directă care este deschisă doar în ceasul acela...

Mergând puţin mai înainte, intrăm într-o altă peşteră, închinată *Pruncilor nevinovaţi* ucişi de Irod. Este aici un prestol de piatră, acoperit frumos cu o faţă de masă de un alb imaculat ca şi sufletele acelor copilaşi, care au început şirul nesfârşit al martirilor şi mucenicilor lui Hristos… În cele două abside pâlpâie blând flacăra câte unei candele. Alături de candelă, în scobitura din faţa micului altar, este şi o icoană cu Iisus Cel Răstignit… Ne înfiorăm, descoperind în capătul peşterii urmele unui sarcofag ce aminteşte de măcelul cumplit prin care trecuseră pruncii Betleemului *„de doi ani şi mai în jos, după timpul pe care îl aflase* [Irod] *de la magi“...* Fusese acela cel dintâi atac al Iadului împotriva Răscumpărătorului lumii, pe care nu vroia s-o piardă nicidecum de sub blestemata-i stăpânire!... Mai este aici un grilaj de fier care închide o uşă joasă. Aflăm că uşa aceasta se deschide pentru peregrini doar în data de 29 decembrie a fiecărui an când se prăznuiesc cei paisprezece mii de prunci ucişi *„în Betleem şi în toate hotarele lui“* (Matei 2, 16). Tradiţia spune că în peştera asta de circa 5 m lungime se află moaştele multora dintre copilaşii ucişi atunci din porunca lui Irod…

Pe locul traducerii «Vulgatei»...

În peştera din stânga sunt trei cenotafuri pe locul a tot atâtea morminte goale… În cel dintâi odihnise *Sfântul Eusebiu de Cremona,* urmaşul Fericitului Ieronim la îndrumarea Mănăstirii de aici şi care se sfârşise în anul 422, la numai doi ani după înaintaşul său. În stânga acestuia au stat o vreme moaştele Sfintelor Paula şi Eustachia, fiicele duhovniceşti ale Fericitului Ieronim. Ele au întemeiat mănăstirea de maici din apropiere şi îşi sfârşiseră călătoria aici: una în anul 404, iar alta în 417. În faţa acestor două morminte a fost îngropat în anul 420 şi Fericitul Ieronim, dar moaştele lui fuseseră duse nu mult mai târziu de aici, întâi, la Constantinopol, apoi, la Roma… De prin secolul XIII, ele au fost aşezate la loc de mare cinste tot în *Bazilica Santa Maria Maggiore* de pe colina apropiată a gării centrale din «Cetatea Eternă»...

Cea din urmă capelă din acest labirint e închinată Feri-citului Ieronim, care petrecuse în peştera asta treizeci şi cinci de ani (!), între 385-420... Aflăm aici câteva amănunte despre acest Fericit şi care merită consemnate: se născuse în anul 340, în Dalmaţia, o localitate de pe ţărmul de răsărit al Mării Adriatice. Ajuns la Roma, atrase în jurul lui un grup de asceţi, printre care şi matroanele Paula şi Eustachia, fiica ei… După hirotonire, Fericitul Ieronim se

stabileşte în Betleem în anul 386, însoţit de cele două sfinte femei care şi-au părăsit totul pentru a-l urma. Deşi în Ierusalim erau mulţi monahi, Fericitul Ieronim alesese Betleemul, înfiinţând o mănăstire de călugări, iar Sfânta Paula, una de maici, în imediata apropiere a Peşterii Naşterii Domnului. În grota aceasta care îi poartă numele, el dusese o viaţă de adevărat ascet, dedicându-şi nu mai puţin de treizeci de ani (!) studierii Sfintei Scripturi. În acel timp îndelung, alcătuise numeroase comentarii biblice şi lucrase la monumentala traducere a Bibliei, direct din limba ebraică, pe care Biserica Romano-Catolică o foloseşte şi azi: *«Vulgata»*... Până atunci fusese cunoscută şi în Occident numai versiunea greacă a Sfintei Scripturi prin intermediul Septuagintei.

... Se spune că evreii nu împrumutau nimănui sulurile Vechiului Testament şi cu atât mai puţin călugărilor creştini. Socotindu-le adresate numai poporului lor, rabinii le păstrau cu grijă în sinagogi, ferindu-le de orice încercare de copiere. Dumnezeu i-a purtat însă de grijă Fericitului Ieronim prin-tr-un rabin care sustrăgea sulurile Scripturii din sinagoga lui şi i le împrumuta, dar numai pentru timpul nopţii…

Cine ar putea bănui măcar ce stări cereşti trăise Fericitul în preajma Sfintei Peşteri, aplecat îndelung asupra textelor sacre!... Dintr-o astfel de stare de răpire divină, când văzuse aievea Pruncuţul Sfânt şi Maica-Fecioară, păstorii şi magii, se păstrează o sublimă exclamaţie a lui: *„Doamne, toţi Te preamăresc şi-Ţi aduc daruri! Dar eu, păcătosul Ieronim, ce să-Ţi aduc, că nimic n-am în mine?“*... Ca răspuns, „Pruncul-Tânăr“ i-a zis: *„Ieronime, tu dă-Mi* ***păcatele tale****!“*... Da, căci pentru asta venise El în lume: să-Şi asume **păcatele noastre** şi să le ispăşească apoi pe Crucea Golgotei!... (Isaia 53, 4; Matei 8, 17).

Aflând aceste lucruri, gândim impresionaţi: ce sfântă va fi fost împreună-petrecerea Fericitului Ieronim cu rabinul, întocmai ca a lui Nicodim, învăţătorul Legii, cu Domnul Iisus, Dătătorul ei!... Şi acela venise tot noaptea şi tot pe ascuns, ca rabinul din Betleem... (Ioan 3, 1-21; 19, 38). În acel moment, mi-am adus aminte de o frântură din cuvântul marelui Traian Dorz, rostit într-un sfârşit de octombrie în seara nunţii noastre: *„Marii oameni ai lui Dumnezeu sunt asemenea pomilor de pe margini de livezi învecinate!... În vremea toamnei, fiecare întinde crengi încărcate de rod* ***pe deasupra*** *gardului spre «cel de dincolo»... Gospodarii livezilor le-au împrejmuit cu garduri şi se socotesc stăpâni* ***între ele****, dar ei nu sunt şi* ***deasupra*** *acelora!... Ei* [pomii] ***nu desfiinţează*** *hotarul, rămas undeva jos, ci trec peste el ca şi cum n-ar exista, îmbiindu-şi reciproc aroma fructelor... Astfel, fără să-l socotească pe cel «de dincolo» mai prejos, chiar dacă «miroase» altcum, îi preţuieşte rodul şi i-l respectă“*... Ce mare adevăr cuprinde acest gând!...

Şi încă ceva: ce puţini dintre noi ne putem închipui cât de frumoasă şi spornică este aplecarea asupra scrierilor sfinte în taina miezului de noapte! Mai ales în vremi de restrişte, când doar întunericul te acoperă de ochii iscoditori şi vigilenţi ai vrăjmaşului care, dacă te-ar şti, ar arde totul îndată. Cum a şi ars!...

O frumoasă sculptură în piatră am văzut aici, înfăţişându-l pe Fericitul Ieronim ţinând strâns la piept *Cartea Domnului* pe care a iubit-o cu toată puterea sa, ca pe cea mai scumpă comoară din lume, cum şi este ea în adevăr…

După ce ajungem în *Piaţa Ieslei*, rămânem plăcut impresionaţi de portul cuviincios al femeilor din Betleem, impus probabil şi de stricteţea musulmană… Îmbrăcămintea lor *împodobeşte* fiinţa care o poartă, *nu o dezbracă!*... Marama albă, brodată frumos pe margini, înveleşte capul şi se lasă pe umeri, făcând mai frumoasă şi mai senină faţa de sub ea, rumenită de soarele Canaanului… Veşmântul lung de culoare închisă care coboară până deasupra pământului le înfăşură trupul ca într-un văl misterios, scutindu-le de priviri iscoditoare…

Admirând portul naţional al femeilor din Betleem, mi s-a dus gândul la descrierea impresionantă făcută de Părintele Iosif Trifa: *„Când le vezi în acest port, păşind sfios, blând,*

pline de evlavie, îndată te gândeşti la chipul Fecioarei Maria, iar când la vreo cotitură de stradă se iveşte o astfel de femeie cu copilul în braţe, fără să vrei tresari ca şi când s-ar fi ivit de undeva Fecioara Maria cu Pruncul Sfânt“... O, dacă am lua pildă de la ele şi noi, creştinii de azi, ca să nu mai fie nevoie de supraveghetori în locurile sfinte pentru a împiedica accesul necuviinţei noastre înăuntrul lor!...

Ajunşi în faţa bisericii franciscane, admirăm statuia Fericitului Ieronim aşezată deasupra unei coloane înalte de marmură albă. În mâna dreaptă ţine pana de scris, iar cu stânga sprijineşte Sfânta Scriptură deschisă pe genunchii săi... Un craniu omenesc „odihneşte“ la picioarele Fericitului, simbolizând atât aspra lui nevoinţă, cât mai ales scurtimea şi deşertăciunea vieţii pe pământ… Întocmai cum zice Scriptura, viaţa oricărui om este doar cât *„un lat de palmă“, „un abur, care se arată puţintel şi apoi piere“!...* (Psalm 38/39, 5; Iacov 4, 14). Dar ce puţini dintre noi lăsăm în urmă ceva cu adevărat folositor, precum a rămas după Fericitul Ieronim şi după fiecare sfânt al lui Dumnezeu!...

Îndeletniciri tot mai uitate…

De lângă statuia Fericitului Ieronim ne îndreptăm spre capela franciscană *«Grota Laptelui»*, care se află la circa trei sute de metri dincolo de *Biserica Sfânta Ecaterina.* Ajunşi lângă poarta de fier prin care se intră la capelă, citim pe orar că între orele 11-14 capela este închisă pentru peregrini… Pentru a folosi timpul rămas la îndemână, în-toarcem spre *Biserica Naşterii* şi ne îndreptăm către *«Centrul de Arte şi Meşteşuguri al Uniunii Femeilor Arabe din Betleem».* Aflasem dinainte că acesta se află în vecinătate – şi n-aveam să regretăm că l-am căutat!…

Intrăm în clădirea respectivă şi ne rotim privirile uimite de frumuseţea obiectelor de artizanat expuse în câteva încăperi: de la trăistuţe până la carpete şi alte minunăţii… Toate sunt cusute de mâinile iscusite ale femeilor din Betleem, care nu şi-au părăsit încă îndemânarea moştenită din strămoşi de a mânui acul şi aţa. Trudesc şi ele, precum harnica Tabita din Iope, care reuşise odinioară să facă din truda *cu acul* ei o mulţime de fapte bune… (Fapte 9, 36-42). Suntem izbiţi de asemănarea dintre aceste lucruri de mână din Betleem şi cele lucrate ceva mai de mult de femeile din ţara noastră. Păcat că la noi această binecuvântată îndeletnicire ajunge din ce în ce mai uitată!…

Umblând printre obiectele expuse, m-am simţit transpus dintr-o dată în lumea copilăriei mele când acul şi andrelele, fusul şi războiul de ţesut erau la loc de cinste în orice casă de la ţară… Nimeni nu se ruşina pe atunci de portul simplu, dar nespus de frumos, rămas din străbuni, lucrat în întregime din cânepă sau in, ori lână. De aceea era şi purtat cu bucurie nu numai în zile de sărbătoare, ca acum ici-colo, ci şi în cele de lucru… Era o privelişte de vis să-i vezi pe săteni întorcând de la Casa Domnului cu copilaşii de mână, înveşmântaţi cu toţii în hainele lor cele albe ca zăpada, precum le era şi sufletul. Atunci!... Dar vremea asta se pare că *„s-a dus spre-un neîntors meleag“!...*

Arătându-ni-se foarte binevoitoare, intrăm în vorbă cu femeia mai în vârstă de acolo, care ne pofteşte imediat să luăm loc în micul lor atelier şi să ne înfruptăm din ceaiul şi cafeaua pe care ni le şi aşezase înainte, aburind plăcut… Deşi aflăm din gura ei că nu-i creştină, suntem fericiţi să auzim că musulmanii trăiesc în bună înţelegere cu creştinii care populează şase cartiere din cele şapte ale Betleemului… Ne întrebăm uimiţi: să fie asta oare pentru că în Noaptea Naşterii (numai) deasupra acestor locuri cântase corul de îngeri: *„Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bunăvoire!“?...* (Luca 2, 14).

După ce cumpărăm o trăistuţă care îmi amintea emoţionant de aceea în care îmi purtasem începând din clasa întâi cărţile de şcoală şi tăbliţa de scris, ne luăm rămas-bun de la aceste fiinţe harnice şi ospitaliere, cu voci atât de calde şi liniştite. Ieşim cugetând fericiţi: O Doamne Iisuse, ce bine se vede la Betleem că Tu eşti Dumnezeul întregului pământ şi că, născându-Te aici, Tu ai venit ***să-i înfrăţeşti*** pe oameni, nu să-i dezbini!... Căci Tu Însuţi ai spus: *„Mai am **şi alte oi**, care nu sunt* [încă…] *din staulul acesta; şi pe acelea trebuie să le aduc. Ele vor asculta de glasul Meu şi va fi o turmă şi un Păstor"* (Ioan 10, 16). Amin, Doamne Iisuse! Adu-le mai curând *şi pe celelalte oi* în Staulul Tău şi fă-le pe toate să asculte numai de Tine, Adevăratul şi Unicul *Păstor Bun!...*

Aflasem în acest loc încă un lucru frumos: toţi locuitorii Betleemului – până şi musulmanii! –, au multă evlavie pentru Sfântul Mucenic Gheorghe, pe sub a cărui icoană sculptată ieşisem din Biserica Sfânta Ecaterina, fără s-o observăm însă…

De la *«Centrul de Arte şi Meşteşuguri»,* ne întoarcem până în *Piaţa Ieslei* şi apoi până la poarta de fier prin care se intră la Capela *«Peştera Laptelui».* De data asta o zărim de departe că-i deschisă!…

În *«Peştera Laptelui»*

... La stradă, pe peretele înalt din dreapta intrării în incintă, este o placă de marmură cu un scurt istoric al capelei în limba arabă şi engleză. Aflăm că aceasta fusese construită de Ordinul Franciscanilor în anul 1871, pe ruinele unei biserici din timpul cruciadelor… Din cele ce aflasem mai dinainte, se pare că încă de prin secolul V existase deasupra *Peşterii Laptelui* o biserică. Câteva fragmente din mozaicul cu motive de floră şi faună din zona Betleemului străvechi au rămas mărturie despre aceasta, alături de frumosul „covor ţesut în piatră" din faţa intrării în capelă…

O tradiţie impresionantă din secolul VI spune că peştera aceasta era în apropierea *Casei Dreptului Iosif* şi că pentru a scăpa de masacrul lui Irod, Familia Sfântă se ascunsese în grabă aici, înainte să fugă în Egipt. În vremea când Maica Domnului alăptase Pruncul Sfânt în peştera aceasta, o pică-tură de lapte din preacuratul ei sân s-a prelins până jos… Umezită de stropul de lapte, piatra roşie s-a albit dintr-o dată... Aceasta a fost prima minune dintr-un nesfârşit şirag ajuns până în zilele noastre! Nenumărate femei care n-au copii, *chiar şi musulmane,* vin aici căutând ajutorul Maicii Domnului... Ba vin şi mame să se roage pentru copilaşii lor pe care vor să şi-i alăpteze ca ea: *la sân…* Şi vin mulţi părinţi care îşi simt datoria de recunoştinţă pentru darul fiinţelor primite prin binecuvântarea Tainei Cununiei. Şi niciunul nu se întoarce nebinecuvântat de aici!...

Ne apropiem de intrarea în capelă. O frumoasă statuie cu Maica Domnului, alăptându-şi dumnezeiescul ei Fiu, tronează sus, într-o firidă… Deasupra uşii sunt câteva înscrisuri în „limba Betleemului" cea neînţeleasă de noi, iar sub ele, de-o parte şi de alta a unei cruciuliţe se poate citi în engleză şi franceză: *«Milk Groto + La Grotte du Lait»* – *„**Peştera Laptelui**"...* Trecând dincolo de uşă şi coborând pe treptele ce duc în adânc, dintr-o firidă ne întâmpină statuia regelui David, cu coroană aurită pe cap şi cu veşminte împărăteşti. Alături de harfa lui nemuritoare, ţine în mână Cartea Psalmilor săi neîntrecuţi... Dincolo este statuia Profetului Ilie, neînfricatul apărător al Dumnezeului lui Israel. În mâna stângă el ţine Cartea Legii, iar în dreapta, spaima de moarte a preoţilor lui Baal: jungherul… (1 Regi 18, 40).

Păşim în interiorul grotei săpate în piatra calcaroasă şi transformată într-un original locaş sfânt… Ne reţine privirea din nou o frumoasă statuie cu *Cei Trei Fugari* spre Egipt: Maica Domnului, şezând pe asin cu Pruncul Sfânt în braţe, şi Dreptul Iosif, ducându-l de căpăstru…

Este impresionant mai ales chipul de tânără copilă al Preasfintei Mame, cum şi fusese ea în adevăr!...

Un preot franciscan ne întâmpină binevoitor şi ne dă câteva detalii printre care şi o frumoasă povestire: *„Când Maica Domnului fugea urmărită de mânia lui Irod, pe câmpurile din apropierea Peşterii, se rugase de florile câmpului să o ascundă sub frunzele lor de ochii soldaţilor care se apropiau grăbit cu gând ucigaş. Fără să o poată recunoaşte, fiecare floare a refuzat-o la rând... Când a ajuns în dreptul Salviei, aceasta şi-a aplecat în grabă frunzele ei dese deasupra Maicii Sfinte şi a Pruncuţului pe care-L strângea la sân, acoperindu-i pe amândoi de neaflat... După ce trecuse primejdia, Maica Domnului a ieşit de sub frunzele Salviei şi a binecuvântat-o:*

– «Pentru că L-ai ascuns pe Fiuţul meu, îţi dau darul să-i vindeci pe oameni de orice neputinţe şi să le redai sănătatea!»...

... De atunci până azi, printre cele mai căutate plante medicinale este Salvia, cu florile şi frunzele ei binecuvântate. Ba încă, fiind purtătoare şi de o aromă plăcută, şi gospodinele o folosesc la prepararea multor bunătăţi de casă“...

Preotul franciscan ne aminteşte că nenumărate pietricele din stânca asta albă au fost desprinse şi trimise către o seamă de biserici închinate Maicii Domnului din Europa Occidentală, cu acelaşi gând cu care mulţi dintre peregrinii ajunşi aici încearcă să-şi ducă acasă măcar o fărâmă, păstrând-o ca pe un sfânt odor dătător de speranţă... Părintele ne arată apoi şi locul în care Maica Domnului îşi alăptase Pruncul Dumnezeiesc în acest ascunziş.

... O preafrumoasă icoană aşezată în firida peşterii zugrăveşte acel binecuvântat moment... Nu putem să nu ne aplecăm genunchii şi să-I mulţumim Preadulcelui Mântuitor Iisus, Care S-a îndurat şi de noi, nevrednicii, şi ne-a miluit să-i vedem pe copiii copiilor noştri, potrivit binecuvântărilor din ziua Cununiei... Şi Care, pentru rugăciunile Maicii Sale, ne-a ocrotit şi pe noi, ştiindu-ne cât de neputincioşi şi slabi am fi fost fără ajutorul Său. Mai ales în vremea „fugii noastre spre Egipt“, de-a lungul zecilor de ani trăiţi *în lagărul* socialist!... Încercăm apoi să înălţăm un imn de preamărire Aceleia care este *„şi Maica noastră prin Iisus“:*

„Măreşte, suflete al meu, pe cea mai cinstită şi mai preamărită decât oştile cele de sus! Taină străină văd şi preamărită: cer fiind peştera, scaun de heruvimi, Fecioara, ieslea, sălăşluire întru care S-a culcat Cel Neîncăput, Hristos-Dumnezeu, pe Care, lăudându-L, Îl mărim!“...

Profund impresionaţi de amănuntele emoţionante aflate aici, ne pregătim să ieşim, murmurând o colindă din copilărie, «*Pe drum lung*», scrisă de acelaşi Traian Dorz în anii hăituirii sale de „aprozii lui Irod“ care nu muriseră încă, precum nici fiii lui Core, din Vechime... (Numeri 26, 11):

„Pe drum lung şi-ndepărtat
Maica Fiul şi-a luat,
căci vrăjmaşii gând şi-au pus
să-L omoare pe Iisus:

Vino, Dulce Îngeraş,
să fugim de cel vrăjmaş
până trece vremea sa
şi răsplata-şi va lua!

Tatăl Sfânt L-a ocrotit
până-n locul pregătit

şi L-a-ntors în ţara Sa
când cel rău nu mai era…

Doamne, Tu pe-ai Tăi nu-i laşi
nimiciţi de-ai lor vrăjmaşi,
uneori i-nstrăinezi,
dar oriunde Tu-i veghezi.

Vremea greului trecând,
Tu-i vei izbăvi-n curând
Sus, în Sfântul Tău Locaş,
unde nu-i niciun vrăjmaş...“

Ieşind din *Peştera Laptelui,* ajungem în Capela de dea-supra ei. Aflăm că aceasta fusese extinsă şi împodobită cu marmură şi sculpturi în anii 1934-1935. În 2007 i-a fost alăturată o capelă modernă care comunică direct cu *Peştera Laptelui* printr-un tunel, acela din care tocmai ieşisem… Suntem impresionaţi să vedem într-o firidă o statuie cu Iisus Cel Răstignit… Braţul drept al Mântuitorului este desprins din piron şi-l îmbrăţişează strâns pe cel aflat la poala Crucii: *Sfântul Francisc de Assisi…* Aflasem demult din gura marelui poet creştin al veacului trecut „taina“ acestei icoane pe care eu, în ignoranţa mea, o confundasem cu *„Pogorârea de pe Cruce“...* Iat-o:

… Trăind o tinereţe zburdalnică până la douăzeci şi patru de ani, alături de alţi tineri înstăriţi ca el, pe la începutul secolului al XIII-lea ajunge prizonier de război pentru mai bine de un an… Procesul renaşterii sale sufleteşti începe însă abia după ce ajunge bolnav pe moarte şi este răscumpărat din temniţă cu o mare sumă de bani… Începutul pocăinţei tânărului Francisc nu este lipsit însă de căderi, poate mai adânci decât cele dinainte... Mărturisindu-se la duhovnicul său, acesta îl conştientizează să privegheze şi mai mult, ca să nu recadă în acelaşi păcat; altfel nu-l va mai împărtăşi… Realitatea e însă că dintre toţi cei vii *nu-i nimeni* fără de păcat! Iar acela care zice că n-are căderi, este un mincinos şi adevărul nu este în el... (1 Ioan 1, 8-10). Astfel, penitentul Francisc este silit din nou să revină la duhovnic cu acelaşi păcat de care nu se putuse dezbăra încă… După alte promisiuni de îndreptare şi lacrimi fierbinţi, este împărtăşit în cele din urmă şi a doua oară, dar este avertizat să nu revină nicicum, cu aceeaşi cădere. Nici chiar la spovedanie!… Vrăjmaşul satana lupta însă din răsputeri cu prada pe care n-o slăbea nicicât din gheare, presimţindu-i valoarea şi primejdia ce o poate reprezenta pentru împărăţia întunericului un Francisc pocăit – şi astfel firea lui încă slabă cedează încă o dată…

… Când intra în aceeaşi biserică pentru a-şi mărturisi cea de-a treia cădere, preotul îl recunoaşte după zdrobirea feţei şi se îndepărtează din calea lui cu silă… Nu-i mai rămânea nefericitului decât să cadă zdrobit la picioarele lui Iisus Cel Răstignit de pe crucifixul înalt şi să-şi plângă acolo vina sa, nădăjduind să nu fie respins…. Şi nici n-a fost! O minune s-a petrecut atunci: braţul drept al Mântuitorului s-a desprins din pironul bătut în lemnul Crucii şi s-a întins să-l îmbrăţişeze, primindu-i pocăinţa înlăcrimată…

În vremea asta, preotul privea de departe la minunea ce se petrecea chiar sub ochii lui, recunoscând că n-a fost *„îngăduitor cu cei neştiutori şi rătăciţi* [ca tânărul acesta], *de vreme ce şi el este cuprins de slăbiciune“…* (Evrei 5, 2).

Întâlnirea Sfântului Francisc cu *Răstignitul* din bisericuţa San Damiano i-a marcat viaţa pentru totdeauna! Şi-a abandonat imediat prietenii de mai nainte, s-a retras în singurătatea unei peşteri, dedicându-se rugăciunii stăruitoare, apoi, ieşind în lume, îşi închină viaţa slujirii semenilor, începând cu leproşii din spitalul ţinutului său… Deviza lui era împlinirea unui

cuvânt ceresc ce-i fusese adresat în timpul rugăciunii de sub Cruce: *„Dispreţuieşte tot ce-ai iubit până acum şi iubeşte ceea ce-ai urât!“...*

Sfântul Francisc de Assisi trăieşte apoi în cea mai cruntă sărăcie posibilă, încât adeseori îşi dăruieşte săracilor până şi cămaşa. El întemeiază apoi ordinul monahal care-i poartă numele, fiind caracterizat mai ales prin lipsa oricăror bunuri personale şi prin cea mai devotată slujire a semenilor, oricare şi oricum ar fi ei… Astfel, tânărul zvăpăiat de oarecând devine unul dintre cei mai mari sfinţi ai Bisericii de Apus...

O, cât de nemărginit de bun este Domnul şi Mântuitorul nostru, *„Care nu oboseşte iertând“* pe orice păcătos, când se lasă de calea lui deşartă şi se întoarce, asemenea fiului risipitor din Evanghelie!... (Isaia 55, 7; Luca 15, 11-32).

Spre *«Câmpul Păstorilor»*…

După ce îngenunchem câteva clipe şi în capela modernă în care o măicuţă franciscană se ruga atunci nemişcată ca o statuie, ne pregătim de ieşire. Ne pusesem în gând să ajungem şi la *«Beit Sahur»*, satul păstorilor de odinioară, aflat undeva mai jos, la circa 2 km înspre marginea de răsărit a Betleemului…

… Imediat, în dreapta drumului pe care coboram, rămânea *«Casa Sfântului Iosif»*, dar nu mai aveam timp să ne abatem şi pe acolo… Aflasem că în anul 1892 franciscanii construiseră capela de azi, lângă care se poate vedea o porţiune din temelia unui altar străvechi şi urmele unei abside dintr-o biserică din primele veacuri... Câteva amănunte despre istoria acelui loc sfânt aflasem tot în *Peştera Laptelui,* de la binevoitorul preot franciscan:

După Naşterea Domnului, Dreptul Iosif cumpărase o casă în Betleem, nu departe de Peştera Sfântă… Acolo fusese tăiat împrejur Pruncul Iisus în ziua a opta şi de acolo fusese dus la Templul din Ierusalim după împlinirea celor patru-zeci de zile de curăţire… Sub acoperişul acela deci – nu în Peştera Naşterii! – se închinaseră magii. Şi nu imediat după Naşterea Domnului, cum crezusem, ci ***după o vreme***... În Noaptea Sfântă şi în peşteră se închinaseră *„păstorii din ţinutul acela“*. Ei s-au grăbit după ce aflaseră Vestea Minunată de la Înger şi mergând *„au aflat pe Maria şi pe Iosif şi pe Prunc,* **culcat în iesle***“*... (Luca 2, 21-24). Despre magi însă, Sfântul Evanghelist Matei reţine că *„au intrat* ***în casă****, au văzut Pruncul cu Maria, mama Lui, s-au aruncat cu faţa la pământ şi I s-au închinat; apoi şi-au deschis vistieriile şi I-au adus daruri: aur, tămâie şi smirnă“*... (Matei 2, 11). Deci închinarea magilor şi fuga în Egipt s-au petrecut într-un răstimp de până la doi ani după Naşterea Domnului. Însăşi porunca lui Irod care îi urmărea pe copiii *„de* **doi ani** *şi mai în jos“* întăreşte această presupunere!...

… În partea stânga a coborâşului nostru se întinde o vale adâncă. Livezi de măslini roditori se văd atât în adâncul ei, cât şi pe amândouă coastele. Pe dealul dinspre miazănoapte se înalţă o mulţime de blocuri noi, dar cele mai multe par nelocuite… Privind la apartamentele goale, gândim: precum Ierusalimul, şi Betleemul îşi aşteaptă fiii lui cei risipiţi cine ştie pe unde, glăsuind: *„Locul e prea strâmt pentru mine; fă-mi loc, ca să pot locui!“...* (Isaia 49, 20).

Ne oprim o clipă undeva la marginea unei livezi întinse şi odihnim la umbra unui măslin pe gardul ei clădit din lespezi de piatră. Măslinele sunt însă mici şi fără gust: n-a sosit încă *«vremea roadelor»!*… Privindu-le nedesăvârşirea, mă întreb: suflete al meu, în „măslinul“ tău cel ajuns „în prag de toamnă“ se văd oare şi ceva roade date în pârg – sau numai frunze?... Griji că vine curând toamna vieţii cu «securea» ei, şi atunci *„orice pom, care nu face roadă* ***bună****, va fi tăiat şi aruncat în foc!“* (Matei 3, 10). Fereşte-te să nu fii unul dintr-acela, ca să n-ai blestemata lui soartă!...

Ajungem curând pe o colină de la poalele cetăţii lui David unde se află locurile sfinte spre care ne îndreptasem: *Câmpul Păstorilor...* Trecem prin poarta deschisă larg şi urcăm spre capela cu înfăţişare de cort de păstori nomazi. Deasupra intrării, o fiinţă cerească cioplită în bronz, aminteşte de Noaptea Naşterii când *„îngerul Domnului a stat lângă păstori şi slava Domnului a strălucit împrejurul lor“...* (Luca 2, 9). Mai sus, într-o originală clopotniţă deschisă, trei clopote stau gata să vestească Ceasul Sărbătorii Neuitate. Deasupra cupolei veghează blând Semnul Sfintei Cruci, încununat de *„Steaua magilor“...*

Observăm uimiţi un amănunt grăitor: *Capela Păstorilor* nu are ferestre! Lumina pătrunde în ea numai de sus, prin cupola construită ingenios din „cărămizi“ de sticlă… Aceasta ne aminteşte de minunata alcătuire a corăbiei lui Noe a cărei unică fereastră fusese tot pe acoperiş. Cei opt „peregrini“ ai săi care pluteau atunci „în derivă“ pe nesfârşitul ocean planetar erau scutiţi astfel să privească la valurile înspăimântătoare ale morţii din jur. Aceasta i-ar fi îngrozit de moarte! Ei puteau privi doar la cerul de unde le venea izbăvirea, în linişte şi pace!… (Facere 6, 16).

Gândim la asemănarea dinainte: o, ce fericiţi am fi şi noi dacă toate „ferestrele“ sufletului nostru ar fi îndreptate *doar în sus,* ca să nu primim nicio altă „lumină“, decât cea de la *„Soarele care răsare din înălţime“!...* (Luca 1, 78).

Aflăm că, ceva mai târziu, peştera în care păstorii făcu-seră *„de strajă noaptea, împrejurul turmei lor“* devenise întâi un modest lăcaş de cult, apoi au fost construite deasupra ei două biserici prin secolele IV-VI, dar acelea au ajuns în ruină după pustiirea adusă de perşi în anul 614… Edificiul acesta modern de lângă peştera largă de odinioară a fost construit în 1954, de către călugării franciscani...

În *«Capela Păstorilor»...*

Trecem pragul capelei… Interiorul este pictat în frescă şi are câteva scene de o rară frumuseţe: Naşterea Domnului, Consternarea păstorilor la auzirea Veştii Îngerului, Alergarea păstorilor spre Betleem etc. Ne impresionează deosebit icoana cu cei trei păstori care, în chip minunat, aparţin tot atâtor generaţii: bărbaţi în plină vârstă, copii şi bătrâni… Toţi sunt prezenţi şi stau împreună de strajă în jurul turmei, învrednicindu-se astfel de Marea Întâlnire de la Betleem… Nimeni nu-i uitat sau exclus! Alături de un bătrân ce poartă pe umeri un mieluşel plăpând, este şi chipul unui copil, zburdând fericit înaintea tatălui său, păstor şi el, care cântă din „fluierul cel păstoresc“… Amănuntul acesta îl găsisem, demult, în impresionanta povestire a marelui Traian Dorz, *«Leagănul de aur».* În finalul acelei duioase istorisiri, copilul păstorilor sfârşeşte liniştit pe crucea din dreapta Mântuitorului, după ce primise făgăduinţa Lui nestrămutată: *„Astăzi vei fi cu Mine în Rai!“...* (Luca 23, 43).

Uimiţi de frumuseţea Capelei Păstorilor, îngenunchem în dreptul altarului… Suntem înfioraţi de faptul că Slava Domnului strălucise odinioară chiar deasupra colinei acesteia. Aici vorbise Îngerul şi cântase corul ceresc!… (Luca 2, 9-14). O, cât am vrea să-I mulţumim Domnului pentru harul pe care ni l-a făcut de nesfârşite ori şi nouă! Ne vorbise cu glas ceresc prin trimişii Săi care au fost *«îngeri în trup»,* numai că noi nu i-am ascultat cu graba păstorilor din Noaptea Sfântă!... Ai milă de noi, Bunule Doamne, şi nu înceta să ne mai vorbeşti spre mântuire până ce ne vom hotărî şi noi să alergăm spre Tine, ca ei atunci!...

… De cele două părţi ale Sfintei Mese, se văd statuile a doi păstori îngenuncheaţi cu faţa întoarsă şi extaziată spre cerul care le luminează… Nu îndrăznim să intrăm în spatele ei, dar

am crezut că cel de-al treilea păstor stă îngenuncheat acolo, întocmai cum spune colinda din străbuni:

„Trei păstori se întâlniră
şi aşa se sfătuiră,
raza soarelui, floarea câmpului,
şi aşa se sfătuiră:

«Haideţi, fraţilor, să mergem,
floricele să culegem,
raza soarelui, floarea câmpului,
floricele să culegem

Şi să facem o cunună,
s-o-mpletim cu voie bună,
raza soarelui, floarea câmpului,
s-o-mpletim cu voie bună,

Şi s-o ducem lui Hristos,
să ne fie de folos,
raza soarelui, floarea câmpului,
să ne fie de folos!»…"

Din Capela Păstorilor coborâm apoi să ne închinăm şi în peştera de alături, umbrită de câţiva palmieri... O stea mare, sculptată în piatră, străjuieşte deasupra uşii. Interiorul grotei este amenajat frumos încă din vremea când fusese «biserică sfinţită»… Un mic prestol şi câteva bănci sunt dovada că liturghisirea în *Peştera Păstorilor* nu-i abandonată nici acum…

După ce ieşim, privim spre Betleemul rămas sus, pe vârful dealului… Dacă panorama oraşului este atât de impresionantă la lumina zilei, cum trebuie să fie ea după lăsarea serii! Dar şi mai mult, în Noaptea Naşterii Domnului, când totul este împodobit cu lumini multicolore, iar văzduhul răsună de colinde înfiorate în toate limbile pământului!... Gândul ne zboară la păstorii uluiţi de cele aflate cu o clipă înainte, din gura Îngerului: *„… Nu vă temeţi!... În cetatea lui David vi S-a născut* ***azi*** *Mântuitor… Şi acesta vă va fi semnul: Veţi găsi un Prunc înfăşat şi culcat* ***în iesle****"…*

Deasupra acestor câmpuri pare să răsune şi acum ecoul corului divin în sfântă aşteptare: *„Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu şi pe pământ pace, între oameni bună-voire!"*… Durere însă: cântarea îngerilor rămâne încă fără răspuns, atât la Betleem, cât şi în Ţara Sfântă şi pretutindeni, câtă vreme *pacea şi bună-învoirea* nu s-au sălăşluit între oameni, ci numai *ura de moarte!...* Pentru toţi colindătorii pământu-lui care îşi îndreaptă inima sau paşii spre „Cetatea lui David" rămâne de actualitate *doar hotărârea* păstorilor, *nu şi graba* lor: *„Să mergem dar până la Betleem şi să vedem lucrul acesta ce s-a făcut şi pe care Domnul ni l-a făcut cunoscut!"*… O, dacă am avea noi graba păstorilor, am căpăta atunci şi încredinţarea lor, aflând Pruncul Dumnezeiesc, şi alta ar fi înfăţişarea lumii de azi! Chiar a celei creştine!…

Pe urmele secerătorilor lui Boaz…

Ieşind din incinta preafrumoasei capele, realizăm încă o dată că şi la Betleem timpul nu stă pe loc, deşi este un Crăciun continuu… Am fi vrut să ajungem şi la celălalt loc sfânt din *Beit Sahur*, numit cu un nume apropiat celui dinainte: *„Biserica «Câmpul Păstorilor»",* dar

soarele coborâse aproape toate treptele pe «cadranul lui Ahaz»... (Isaia 38, 8). Ne rotim doar privirile spre întinderile de pământ cultivat din jur, pe care s-au petrecut de-a lungul miilor de ani atâtea impresionante evenimente biblice…

… Undeva prin apropiere fuseseră cândva holdele de orz ale lui Boaz, strămoşul regelui David… Locurile acelea amintesc de preafrumoasa istorie a două femei credincioase: *Naomi* şi *Rut*, modele unice de soacră şi noră adevărată nu doar în lumea noastră, ci şi în toată istoria biblică... Este cu totul impresionant momentul în care bătrâna Naomi/Noemina se hotărî să întoarcă din Ţara Moabului în moştenirea părinţilor săi de dincolo de Iordan: *Ţara Făgăduinţei…*

Plecase din Betleem împreună cu Elimelec, soţul ei, şi cu cei doi feciori ai lor într-o vreme când Canaanul fusese lovit de foamete. După un timp, îşi îngropase acolo printre străini şi bărbatul, şi pe cei doi fiii căsătoriţi cu două moabite… Acum, când pleca spre casă, ea stăruia de nurorile sale să rămână în ţara lor şi să-şi refacă viaţa… Dar dacă în cele din urmă una dintre ele îşi îmbrăţişă soacra printre lacrimi şi întorse la poporul ei, cealaltă, Rut, îi răspunse cu o nestrămutată hotărâre: *„Departe de mine gândul de a te părăsi!... Unde vei merge tu, voi merge şi eu…, poporul tău va fi poporul meu, iar Dumnezeul tău va fi Dumnezeul meu; şi unde vei muri tu, voi muri şi eu..., numai moartea mă va despărţi de tine!“...* (Rut 1, 16-17).

Istoria acestor două fiinţe este nespus de emoţionantă şi mai departe!... Ajunse la Betleem pe vremea secerişului orzului, Rut se ducea zilnic să-şi câştige pâinea adunând spice în urma secerătorilor şi „nimerise“ tocmai pe miriştea lui Boaz, o rudă apropiată a socrului său Elimelec… De la supraveghetorul peste lucrători, Boaz află cine este tânăra care *ceruse voie* să adune spicele rămase de secerători prin soarele fierbinte. Stăpânul ogorului îi zise atunci cu multă bunăvoinţă: *„Fiica mea, să nu mergi să culegi în altă holdă…, ci rămâi la un loc cu tinerele mele… Ia aminte la holda în care seceră ei şi mergi pe urma lor, iar când îţi va fi sete, mergi la vase şi bea!...“*

Copleşită de generozitatea lui Boaz, Rut se aruncă cu faţa la pământ şi răspunse: *„Cum se face oare că am căpătat atâta trecere în ochii tăi, încât să mă iei în seamă, de vreme ce eu sunt* ***o străină****?...“* (Rut 2, 4-9). Din cele ce urmează, se vede limpede că niciun bine săvârşit nu rămâne tăinuit şi nerăsplătit la vremea lui, ci oricine mângâie pe altul va fi mângâiat şi el!… (Pilde 11, 25). Cuvintele rostite de Boaz dovedesc că el ştia deja cum se purtase Rut cu Naomi: *„Mi s-au spus multe despre cum te-ai purtat tu cu soacra ta după ce ţi-a murit bărbatul, despre cum i-ai lăsat tu pe tatăl tău şi pe mama ta, şi ţara în care te-ai născut, şi ai venit la un popor pe care înainte nu l-ai ştiut“...* (Rut 2, 11).

Minunate sunt însă nu numai aceste cuvinte, ci toată Cartea lui Rut, dovedind cu prisosinţă că *«Dumnezeul Care poartă de grijă»* (Facere 22, 14) Se milostiveşte de orice suflet care face binele dezinteresat, punându-şi încrederea în El! În ce o priveşte pe Rut, potrivit planului tainic al lui Dumnezeu, ea ajunse apoi nu doar soţia acelui om bogat şi darnic, ci şi credincioasa *«femeie de alt neam»* care n-a fost trecută cu vederea nici în spiţa neamului Mântuitorului lumii... (Matei 1, 5).

... Privind nostalgic spre câmpurile Betleemului şi cugetând la acea preafrumoasă istorisire, ne vine pe buze o răscolitoare cântare a marelui Traian Dorz, *«Din zorii zilei mele»*, un fel de autobiografie în versuri… Încă din tinereţe, pornise şi el „să culeagă spice“ duhovniceşti pe urmele harnicilor „secerători“ din vremea lui şi întorsese Acasă târziu, dar cu poala plină de „grâu curat“, precum odinioară Rut. Desigur, şi cu „semnele cuielor“ întipărite adânc pe toată făptura lui!... O, de câte ori ne umezise ochii această tulburătoare „istorie“!... Iat-o:

„Din zorii zilei mele în lanul Tău m-am dus
culegător de spice, aşa cum Tu mi-ai spus.

Cântau secerătorii, eu îi urmam tăcut,
sfios şi singuratic, şi lăcrimând, ca Rut.

Prin tot zăduful zilei, sub soarele arzând
cu fruntea aplecată m-am ostenit tăcând,

Dorind, când vine seara, să-Ţi pot aduce-n prag
c-o dragoste smerită toţi snopii strânşi cu drag.

– Stăpâne, iată seara se-ntinde peste văi,
pe rând, se-ntorc Acasă toţi lucrătorii Tăi.

În urma tuturora mă-ntorc şi eu tăcut,
sfios şi singuratic, şi lăcrimând, ca Rut.

Mă ruşinez de rodul puţin agonisit,
dar Tu cunoşti arşiţa prin care m-am trudit.

O, iată vine noaptea, Îţi cer un adăpost
s-adorm cu cei cu care la munca Ta am fost,

Întinde-Ţi peste mine veşmântul Tău plăcut,
la sfintele-Ţi picioare s-adorm şi eu, ca Rut,

Iar Mâine Dimineaţă mă scoală fericit,
să-ntâmpin Bucuria spre care-am suferit!"...

… O Preaiubitul meu Mântuitor, Iisuse Doamne, îndură-Te «Mâine Dimineaţă» şi de mine şi mă învredniceşte de un strop din harul acela neasemuit!... Chiar dacă mâinile nu mi-s zdrelite de „miriştea" aspră, nici faţa nu-mi este arsă de soarele dogoritor al „pustiei" prin care am peregrinat o vreme şi eu! Căci Tu, Dumnezeule al Milei, le ştii prea bine pe toate…

Urcând spre Betleem...

… Noi însă nu ne întorceam de pe urmele secerătorilor, ca Rut odinioară, ci „rătăceam" prin *Beit-Sahur,* nume care înseamnă *„casele celor care fac de strajă"...* Cum nu mai aveam timp să intrăm şi la *Mănăstirea Greco-Ortodoxă a Păstorilor,* clădită în vecinătatea altei peşteri, ne mulţumim să răsfoim însemnările pe care le foloseam în loc de ghid... Aceleaşi lucruri se spun şi despre un loc, ca şi despre celălalt: când Îngerul Domnului adusese Vestea Minunată păstorilor *„care stăteau pe câmp şi-şi păzeau turma, făcând noaptea de strajă",* ei erau undeva pe aici cu oiţele lor… Care să fie atunci adevărata peşteră a păstorilor? Mi-am amintit imediat afirmaţia înţeleptului episcop din Iordania care pune capăt controverselor de acest fel: „ *Locul în care a fost botezat Domnul Iisus nu este* ***aici*** *sau* ***acolo****, ci este, pur şi simplu,* ***în apele Iordanului****!"...* Pentru că *nu locul* în sine este important, *ci felul cum* te apropii *de semnificaţia lui.* De aceea, ca să te alegi cu ceva din peregrinarea prin locurile sfinte, trebuie să te atingi de ele nu doar cu trupul, ci cu tot sufletul înfiorat. Desigur, dacă poţi!... Atunci când reuşeşti aceasta, te bucuri *în orice loc,* fără să-ţi pui întrebări nefolositoare, pentru că Hristos este Acelaşi oriunde: şi ieri, şi azi, şi în veci! Şi nu doar în

Ţara Sfântă, ci chiar în cea mai modestă bisericuţă sau odăiţă ascunsă, dintr-un neştiut sat de munte… Depinde *numai de noi* ***cât*** şi ***cum*** reuşim să-I simţim prezenţa Domnului sau urmele trecerii Sale pe undeva!...

… În aducerile-aminte despre evenimentul Naşterii Mântuitorului, tradiţia creştină din Betleem evocă faptul că Sfânta Elena zidise în peştera de lângă *Biserica Greacă a Păstorilor* un sfânt lăcaş în secolul IV. Câteva porţiuni de mozaic colorat din pardoseala aceluia au rămas până azi şi acolo, ba încă se susţine că în grota aceea fuseseră îngropaţi trei păstori din Betleem. Probabil chiar aceia care se închinaseră lângă Ieslea Sfântă!.... Prin secolul V a fost zidită deasupra peşterii o capelă în formă de «U» şi încă de atunci ritualul Sărbătorii Naşterii Domnului începea de acolo şi sfârşea în *Bazilica Naşterii* de pe culmea dealului…

Devenind neîncăpătoare pentru mulţimea peregrinilor ce venea pe atunci să se închine, *Capela Păstorilor* a fost demolată în secolul VI şi ridicată alta mai spaţioasă. Aceasta a fost incendiată însă de perşi în anul 614, apoi refăcută de patriarhul Modest al Ierusalimului… În secolul VII s-a mai adăugat acolo o altă construcţie, care a devenit mănăstire cu ziduri întărite, pentru a-i ocroti pe monahii pustiei de năvălirile păgânilor… Dacă am fi ajuns şi noi pe acel câmp, am fi văzut împrăştiate prin jur câteva dintre rămăşiţele de coloane şi capiteluri din acele sfintele lăcaşuri de demult...

Peştera Păstorilor rămăsese loc de peregrinaj şi de cult chiar şi după ce egiptenii ruinaseră biserica în secolul al XI-lea! Prin secolul XII fusese înfiinţată acolo o mănăstire de călugăriţe, iar spre sfârşitul secolului al XVII-lea, Comunitatea Greco-Ortodoxă din Ţara Sfântă începu re-construcţia sfintelor lăcaşuri din zonă. O ultimă reparaţie a fost efectuată aici în anul 1820…

În 1972 Patriarhia Greacă construise în stil oriental frumoasa biserică de piatră din vecinătatea peşterii. Turnul clopotniţei a fost aşezat în dreapta, iar capela, chiar deasupra Peşterii Păstorilor… Cu prilejul acelor lucrări, au fost descoperite în jur şi alte urme de sfinte zidiri. În grota îm-podobită acum cu nenumărate icoane vechi, a fost construit un frumos paraclis cu hramul *Soborul Maicii Domnului,* prăznuit în 26 decembrie. Acesta aminteşte de un cuvânt de aur al Sfântului Petru Damaschinul: *„Minunatu-s-a de aceasta cerul şi marginile pământului s-au umplut de uimire, că Dumnezeu S-a arătat oamenilor, trupeşte, şi pântecele tău s-a făcut mai cuprinzător decât cerurile. Pentru aceasta, Născătoare de Dumnezeu, pe tine te măresc cetele îngerilor şi oamenilor!"...*

… Mai aveam doar puţin de urcat până în vârful colinei pe care tronează de veacuri Biserica Naşterii Mântuitorului, când în aer ni s-a părut că răsună un ecou stins de colindă… Să fi rămas el oare de la cântecul păstorilor care pe aici coborâseră plini de bucurie la oiţele lor lăsate lângă „coliba păstorească"?... Sau era de la colinda fericiţilor magi care, ascultând de înştiinţarea Domnului, întorseseră *„pe altă cale"* spre ţara lor, ocolind Ierusalimul în care trona Irod?... (Matei 2, 12). Atunci n-am putut afla răspunsul, dar eram convinşi că niciunii nu glăsuiseră vreodată o cântare de laudă şi mulţumire lui Dumnezeu mai înfiorată ca aceea de atunci, *„slăvind şi lăudând pe Dumnezeu, pentru toate câte auziseră şi văzuseră..."* (Luca 2, 20):

„... Nouă azi ne-a răsărit
Domnul Iisus Hristos,
Mesia Cel Mult-dorit,
Domnul Iisus Hristos!

Din Fecioară S-a născut,
Domnul Iisus Hristos,

Dumnezeu om S-a făcut,
Domnul Iisus Hristos.

În scutece S-a-nfăşat
Domnul Iisus Hristos
şi în Iesle S-a culcat
Domnul Iisus Hristos.

Cum e robul S-a smerit
Domnul Iisus Hristos
şi pe noi ne-a mântuit
Domnul Iisus Hristos"...

… „Zvonul“ acela de colind îndepărtat m-a pus pe gânduri, încât m-am întrebat înfiorat: Suflete al meu, *tu* pe ce cale întorci *acum* de la Ieslea Betleemului? Cobori tot pe acelaşi drum pe care ai venit aici şi tot „la oiţele tale“, ca păstorii de odinioară – sau întorci *„pe altă cale“,* ca magii cei credincioşi? (Matei 2, 12). Apuci tu de aici pe o cărare nouă, care nu mai duce pe la „curtea lui Irod cel Rău“, nici pe la năravurile lui – sau fiorul cercetării tale divine ţine doar „trei zile“, cât ecoul dintotdeauna al *«Sărbătorii Crăciunului»,* nu *al **Naşterii Domnului,*** în peştera inimii tale?... Întreabă-te stăruitor şi află-ţi răspuns, ca să ştii sigur şi pe ce drum mergi, şi unde ai să sfârşeşti în curând!...

„La Betleem, colo-n jos“...

… Ajunşi aproape de capătul colinei pe care este zidit Betleemul lui David, oprim să odihnim la marginea urcuşului şi întoarcem privirile până departe, spre întinderile din vale, dincolo de satul Beit-Sahur… În partea de jos se zăresc păşuni întinse pe care şi acum pasc turme de oi şi capre, ca odinioară. Ba şi păstorii de azi îmbracă aceleaşi veşminte închise la culoare şi aspre, ca cei de demult, de parcă ieri ar fi fost Noaptea Naşterii Mântuitorului...

Undeva, la capătul hotarului dinspre miazăzi al *Satului Păstorilor,* se zăreşte drumul ce coboară spre Hebron şi cel ce se abate spre răsărit, prin Deşertul Iudeii, către vestitele mănăstiri în care şi-au lucrat mântuirea *„cu frică şi cutre-mur“* nenumărate suflete de sfinţi... (Filipeni 2, 12). La nici 9 km de răspântia aceea, se află ruinele *Herodionului,* fostul palat de vară al lui Irod cel Mare, unul dintre cele mai măreţe construcţii arhitecturale realizate în timpul domniei lui. Pala-tul de pe culmea Masadei despre care am amintit în cartea dinainte fusese reşedinţa lui de iarnă.

Din vârful Herodionului se deschide o panoramă unic de frumoasă, atât spre Betleem, cât şi spre Ierusalim... La răsărit însă şi ceva mai jos se desluşeşte priveliştea stearpă a Mării Moarte ce aminteşte de istoria ei zguduitoare... Două sute de trepte, din care au mai rămas doar câteva spre vârf, duceau cândva spre «cuibul de vultur», aşezat la 830 m înălţime pe movila construită în mare parte *artificial!...* Acolo fusese reşedinţa ţinutului Efrata în care Irod îl primise în anul 15, înainte de Naşterea Mântuitorului, pe marele Agripa, ginerele Cezarului Augustus. Din acel palat, sân-gerosul rege supraveghea permanent mişcările poporului şi acolo se ascundea când era încolţit de duşmani...

După căderea Ierusalimului în anul 71, fortăreaţa ajun-sese în mâinile romanilor, iar ceva mai târziu, în anii 132-135, ajunge în mâinile evreilor răsculaţi. Apoi, prin secolele V-VI palatul lui Irod devenise… mănăstire, închinată Pruncului Iisus, a Cărui viaţă căutase să o

curme cu toată ura lui... Iată cum ştie Atotputernicul Dumnezeu să râdă de vrăjmaşii Săi care îndrăznesc nebuneşte să se ridice contra Lui!... (Psalm 2, 4; Habacuc 1, 10).

… Din falnicul Herodion au rămas până azi doar ruine de ziduri groase şi de turnuri fortificate, câteva fragmente din mozaicurile palatului şi o imensă cisternă de apă... Toate amintesc de splendoarea palatului şi de îngâmfarea nefericitului rege care se credea veşnic!... Se spune că sub bolovanii rămaşi acolo s-ar afla şi mormântul lui Irod, pentru că şi el s-a dus, cum se duc odată şi odată toţi mai-marii lumii! Din palatele lor luxoase şi bine întărite, sunt scoşi pe targă sau în sicriu, dacă nu chiar aruncaţi pe fereastră, ca hoit pentru câini, precum Isabela… (2 Regi 9, 30-33).

O, dacă în zilele stăpânirii lor ar fi făcut efortul să-şi apropie supuşii, să le asculte durerile şi să le aline, nu doar să le pună poveri de nepurtat!... Abia atunci ar fi rămas cu adevărat nemuritori în conştiinţa neamului peste care au tronat, ca şi în Cartea Istoriei lui Dumnezeu!... Dar ce puţini dintre ei s-au învrednicit să asculte înţelepciunea care spune că *„împărăţia şi fericirea nu locuiesc împreună“!* Cei mari, de obicei nu sunt fericiţi, iar cei cu adevărat fericiţi nu râvnesc nicicând la şubredele tronuri lumeşti, ci le privesc cu responsabilitate şi fug de ele cu teamă…

… Undeva mai jos de Herodion, pe drumul ce coboară spre Hebron, se află localitatea *Ialah*... De acolo fusese Ahitofel Ghilonitul, nestatornicul sfătuitor al regelui David, care trecuse grăbit de partea răzvrătitului Absalom. Sfârşise însă şi el curând după aceea în ştreang, precum Iuda Trădătorul, mult mai târziu!... (2 Samuel 15, 12 şi 17, 23).

La numai 1 km de Ialah se află încă un loc sfânt: *«Fântâna lui Filip»*... În apa ei fusese botezat famenul reginei Candace a Etiopiei. Înaltul demnitar se întorcea de la Ierusalim spre ţara lui, dar fără să-şi fi pierdut vremea în Oraşul Sfânt: el „descoperise“ acolo *Cartea Domnului!*... Pe drum, el se silea să înţeleagă cutremurătoarele cuvinte ale capitolului 53 din Prorocia lui Isaia: *„Ca o oaie la-njun-ghiere S-a adus şi ca un miel fără de glas în faţa celui ce-l tunde, aşa El nu-Şi deschise gura“*... Ştiindu-i dorinţa sinceră de a-L cunoaşte, Domnul Şi-a adus aminte de el şi l-a trimis pe Apostolul Filip ca să-l lumineze. Ajungându-l din urmă, ucenicul credincios *„a început de la scriptura aceasta şi i L-a binevestit pe Iisus“*... (Fapte 8, 26-39). Tradiţia creştină aminteşte că în acel loc fusese înălţată mai târziu o biserică. Ce păcat însă că musulmanii au transformat-o şi pe aceea tot în moschee, ca pe nenumărate altele – şi aşa a rămas până azi!…

Cugetând la importanţa misionarismului creştin, mi-am zis: suflete al meu, tu despre ce vorbeşti cu cei pe care-i întâlneşti în drumurile tale?... Vorbeşti tu de Domnul Iisus şi despre binele pe care El ţi l-a făcut chiar ţie – sau flecăreşti despre orice altceva, pierzând şi vremea ta, şi ocazia mântuirii altora?... Învaţă de la Sfântul Apostol Filip, ca ori de la ce vorbă ai porni, să ajungi neapărat la capătul fericit de a-L binevesti altora pe Domnul şi Mântuitorul tău!... Nu uita că dacă *prin credinţa din inimă* se capătă neprihănirea, la mântuire se ajunge *„prin mărturisirea cu gura“!*... (Romani 10, 10).

La foarte mică distanţă de *«Fântâna lui Filip»* se află localitatea *Halhul*, pe culmea celui mai înalt deal al Iudeii şi Samariei: 1020 m. Tradiţia iudaică afirmă că acolo este mormântul prorocului Gad, omul care fusese trimis de Dumnezeu să-i pună înainte regelui David „cupa“ celor trei nenorociri, în urma nefastului recensământ cu care el Îl supărase pe Domnul... Atunci, «omul după inima lui Dumnezeu» îşi recunoscuse imediat vina şi-i răspunse prorocului cum nu se putea mai înţelept: *„...mai bine e să cad eu în Mâinile Domnului, căci foarte multe sunt îndurările Lui; numai în mâinile oamenilor să nu cad!“*... (2 Samuel 24, 10-15). Musulmanii afirmă însă că acolo ar fi mormântul prorocului Iona… Fiecare porneşte de la „dovezile“ şi încredinţările sale!...

… Da, în Ţara Canaanului sunt urme sfinte la fiecare pas!... Dar când n-ai călăuză, pe lângă multe din ele treci fără să le bagi de seamă, chiar dacă ai fi avut timp să le cercetezi!… Aşa şi noi, pe acestea din josul Betleemului le-am privit doar de departe şi cu inima jinduind după ele…

… Ajunşi la ieşirea de pe platoul larg al Bisericii Naşterii, intrăm pentru câteva minute în magazinul „ghidului“ nostru de dimineaţă (De fapt scopul însoţirii lui binevoitoare acesta şi fusese!...). Admirăm nenumăratele articole expuse la vânzare, lucrate iscusit în lemn de măslin, în metal şi ceramică: cruci, icoane, tablouri, statuete, lănţişoare, căni şi vase personalizate cu imagini din Betleem etc… Cumpărăm şi noi câte ceva, apoi ne pregătim de plecare cu taxiul lui până la «graniţa dintre fraţi», dincolo de care ne lăsasem maşina… După ce intrăm prin poarta de sub gardul înalt, descoperim îngrijoraţi că în acea clipă prin imensul labirint nu era absolut niciun funcţionar din vamă şi nici măcar vreun trecător… Ori încotro ne îndreptam, erau numai ghişee închise şi semafoare roşii, semn că acolo „lucrează“ numai roboţi care spun fără vorbe: *«pe aici nu se trece!»*... În cele din urmă nimerim şi uşa cea deschisă spre «dincolo de zid» şi răsuflăm uşuraţi...

Ieşiţi la lumina zilei, ne-am mai întors o dată privirea spre imensul gard de beton ce aminteşte parcă de Marele Zid Chinezesc... Deasupra turnului de control observăm câteva supraveghetoare video care „n-au somn“ niciodată… (De ce oare *„pe celelalte“* mai neadormite decât acestea, care ne privesc necurmat de undeva mai de sus, nu le ve-dem aproape niciunii şi nu ne temem deloc că în orice clipă ne văd şi „înregistrează“ până şi gândurile tainice ale inimii noastre?...)

Pe peretele alăturat ne izbeşte un text scris cu litere uriaşe în engleză, ebraică şi arabă: *«Pacea fie cu tine!»*. Privind însă la zidul înalt şi la fortificaţiile de deasupra lui, nu putem să nu ne întrebăm trist: *cu care «**tine**»* să fie pacea?... Cu acela care se îndreaptă spre Betleem sau doar cu cel ce întoarce spre Ierusalim?... Simţim însă că abia atunci ar fi binevenită urarea de pace când ea s-ar îndrepta ***deodată*** spre *amândoi* trecătorii… Şi mai ales când ea n-ar fi doar o vorbă goală!…

… În parcarea de lângă postul de control mai aştepta doar maşina noastră!... În câteva minute parcurgem apoi cei nici 11 kilometri până la cetatea Salemului peste care începuse lin să se aştearnă înserarea... Pentru noi, era penultima… Ultima zi a peregrinajului doream să o petrecem pe Muntele Sionului… Sunt acolo câteva locuri nu numai nespus de sfinte, ci şi unele care aveau să-mi răscolească cele mai durute amintiri ale vieţii mele…

Cu aceste gânduri ne-am aplecat fruntea la rugăciune, apoi, trupul ostenit de alergările zilei, în aşternut. Curând după aceea n-am mai auzit nimic din ecoul focurilor de artificii care spărgeau întunericul nopţii până undeva, sus de tot… Ciudat însă că, deşi colorau cerul nespus de frumos, nu risipeau de tot „norii“ ce stârnesc mai mult îngrijorare şi nesiguranţă!… În Ierusalim, Oraşul Păcii...

Prin Cartierul Armean

… De după Muntele Măslinilor, soarele darnic începu să-şi răsfrângă lumina peste Sfânta Cetate!... Pentru noi, era cel din urmă răsărit în Ierusalim!… Ne pregătim să pornim spre *Muntele Sionului…* Citim mai întâi câteva pericope din Sfânta Scriptură legate de evenimentele petrecute în jurul acelui loc cutremurător de sfânt: *Cina de Taină, Înfăţişarea Mântuitorului înaintea lui Caiafa, Lepădarea lui Petru, Pogorârea Duhului Sfânt…*

După ce trecem prin Poarta Jaffa şi o luăm la dreapta pe lângă *«Turnul lui David»*, intrăm în *Cartierul Armean,* aflat în prelungirea celui Creştin. În dreapta noastră se întinde, ca o cetate în cetate, un adevărat centru de viaţă spirituală pentru armenii din toată lumea: *Patriarhatul Armean.* În stânga, se înalţă zidurile Mănăstirii Armene în curtea căreia se află *Catedrala Sfântul Iacov.*

Cu ceva timp înainte, aflasem uimit că în ţara Munţilor Ararat, pe vârful cărora se oprise cândva corabia lui Noe (Facere 8, 4), Evanghelia fusese propovăduită de Sfinţii Apostoli Bartolomeu şi Tadeu. Mărturisirea celor doi, continuată de ucenicii lor lor până la Sfântul Grigore Luminătorul, a fost deosebit de rodnică, încât a cucerit din ce în ce mai multe suflete. La începutul secolului IV se convertise însuşi regele armenilor, Tiridate cel Mare, şi familia sa. Faptul acela a dus ca în anul 301 – cu doisprezece ani mai devreme decât *Edictul de la Milano* al împăratului Constantin cel Mare! – Armenia să devină prima ţară din lume în care *Creştinismul* ajunsese religia de stat... O vreme, şi Biserica Armeană a rămas alături de celelalte Biserici Creştine, trimiţându-şi reprezentanţi la marile întâlniri şi însuşindu-şi hotărârile primelor trei Sinoade Ecumenice: Niceea – 325, Constantinopol – 381 şi Efes – 431. Din nefericire însă, după Sinodul de la Calcedon din anul 451, Biserica Armeană şi-a însuşit doctrina monofizită alături de Biserica Coptă şi s-a despărţit de celelalte surori ale ei… Fusese aceea cea dintâi sfâşiere a „Cămăşii lui Hristos“ din nesfârşitul şir al celorlalte care vor urma prin veacuri până la noi şi, poate, până la Venirea Domnului…

… Ajungem la poarta *Catedralei Sfântului Iacov* şi intrăm cu dorinţa arzătoare să ne închinăm acolo… Ştiam că în acel loc fusese ucis din ordinul regelui Irod Agripa cel dintâi martir dintre Apostolii Domnului: Sfântul Iacov, fiul lui Zebedei (Matei 4, 21; Fapte 12, 1-2). Fratele Evanghelistului Ioan, numit şi *«Apostolul Nădejdii»,* fusese dintre cei dintâi pescari ai Betsaidei care se învredniciseră de chemarea Mântuitorului… El fusese martor ocular la cele mai intime momente din umblarea cu Domnul Iisus: *Schimbarea la Faţă, Învierea fiicei lui Iair, Rugăciunea din Ghetsimani…*

Potrivit Fericitului Ieronim, în timpul prigoanei stârnite împotriva creştinilor curând după Pogorârea Duhului Sfânt, Apostolul Iacov plecase din Ierusalim ca să vestească Evanghelia printre iudeii împrăştiaţi până în Spania... După ce revenise în Sfânta Cetate, el a fost prins de aprozii lui Irod în anul 44 şi împroşcat cu pietre, apoi i s-a tăiat capul cu sabia… Tradiţia armeană afirmă că în catedrală este îngropat numai capul Apostolului, întrucât trupul i-a fost luat de ucenici şi dus tocmai în Spania, unde propovăduise Vestea Bună…

Aflasem că în această catedrală sunt îngropate şi moaştele Sfântului Iacov cel Mic, «fratele Domnului» (Efeseni 1, 19), cel care fusese întâiul episcop al Ierusalimului. Se spune că în acest loc fusese odinioară casa lui şi că a fost martirizat la douăzeci de ani după Apostolul Iacov, fiind aruncat de pe Aripa Templului… O, cât de cutremurătoare este istoria Sfinţilor şi preţul credinţei lor neclintite care s-a dovedit întotdeauna a fi mai tare ca moartea!...

În faţa intrării, constatăm cu amărăciune că uşile impresionantei catedrale sunt închise… (De ce oare uşile multor lăcaşuri sfinte sunt închise ziua, în timp ce ale altora aşteaptă permanent vizitatori, chiar şi când ei nu sunt închinători, ci simpli turişti?...). După aceea am aflat că biserica e deschisă doar în timpul sfintelor slujbe, astfel: de luni până vineri între orele 6:30-7:30 şi 15:00-15:40, iar sâmbăta şi duminica, încă două ore, dar numai dimineaţa…

… Privim cu jind la faţada acestei bijuterii creştine în care noi nu putem intra… Nevrednicia noastră ne-a împiedicat să ne închinăm într-un asemenea loc sfânt… Poate, altădată! Acum ne mulţumim să aflăm că în anul 420 fuseseră înălţate aici două capele, din care au rămas până azi doar câteva ruine… Peste ele fusese ridicată preafrumoasa catedrală de azi în secolul XII, fiind reînnoită în secolul XVIII. Se spune că aceasta este una dintre cele

mai frumoase biserici din Orientul Mijlociu… Am aflat că cel mai impresionant lucru de aici este faptul că în catedrală nu este lumină electrică şi nici strane! De veacuri, Sfântul Locaş este luminat doar de lumânări de seu şi de multe lămpi cu petrol atârnate de boltă... În acest semiîntuneric, spaţiul de cult rămâne cu atât mai intim pentru cei ce iubesc mai mult rugăciunea decât priveliştile din jur!…

Am mai aflat uimiţi că în timpul războiului arabo-israelian din mai 1948, Catedrala Sfântul Iacov n-a fost atinsă de niciun bombardament, deşi adăpostise numeroşi armeni între zidurile ei groase de până la un metru!… O tradiţie armeană din secolul trecut spune despre asta că în cea mai cumplită noapte a luptelor acelora, pe acoperişul acestei biserici se văzuse străjuind o fiinţă îmbrăcată în alb, apărând-o împotriva rachetelor. Ocrotitorul ei fusese… Sfântul Iacov cel Mare, Apostolul Domnului!...

... Ne doare inima că nu putem intra, dar socotim totuşi că această restricţie are şi o parte înţeleaptă: Sfântul Locaş îşi doreşte *închinători,* nu... „turişti“!... De fapt, orice biserică ar trebui să fie *Casă de Rugăciune*, cum o numeşte Însăşi gura Domnului, şi nu… „muzeu“... (Matei 21, 13). Cu gândul dus departe, cugetăm trist: poate că o asemenea oprelişte n-ar strica nici prin bisericile şi mănăstirile de pe la noi, ctitorite de mari înaintaşi, dar devenite câteodată mai mult... obiective turistice (Poate mai profitabile!...).

În apropierea catedralei Sfântul Iacov este *Seminarul Armean...* Din curtea acestuia coboară câteva trepte la *«Mănăstirea Măslinului»,* a cărei biserică a fost zidită prin secolul XIV, pe locul casei lui Anna, socrul lui Caiafa, mare preot între anii 6-15. După arestarea Sa în Ghetsimani, Mântuitorul fusese dus întâi acolo şi în curtea aceea primise cea dintâi palmă!... La palatul lui Caiafa de pe coasta Sionului a fost târât abia după aceea, în noapte, apoi dis-de-dimineaţă în Fortăreaţa Antonia, la Pilat... (Matei 27, 1-2; Ioan 18, 13-24).

Tradiţia armeană spune că mai înainte să fie dus în faţa lui Anna, Domnul fusese legat de un măslin bătrân de lângă biserica aceasta. Acel pom a rămas până azi încă o mărturie cutremurătoare despre Pătimirile Domnului, alături de măslinii din Grădina Ghetsimani…

… Nu departe de Catedrala Sfântul Iacov, chiar pe colţul străzii ce coteşte la stânga spre Poarta Sionului, este *Muzeul Armean,* dar nu avem timp să intrăm şi înăuntrul acelei case cu arhitectură frumoasă!... Ne mărginim doar să ştim că în mai bine de treizeci de încăperi ale ei sunt expuse mii de articole: broderii şi sculpturi, manuscrise, fotografii şi hărţi, obiecte de cult şi unelte, gravuri şi mozaicuri… Toate amintesc de viaţa comunităţii armene şi de contribuţia ei la dezvoltarea culturii în Cetatea Sfântă!... Noi trecem însă mai departe spre *Poarta Sionului,* numită şi a lui David, pentru că de la ea începea cândva *Oraşul lui David!...*

Suntem cuprinşi de fiori, ajungând în dreptul porţii şi trecând dincolo de ea... În zidul uriaş se văd nenumărate urme lăsate de gloanţe şi găuri de obuze, din primăvara lui 1948. Pe acest loc se desfăşuraseră atunci lupte dintre cele mai crâncene! Fusese acela atacul din urmă asupra Cartierului Evreiesc care culminase cu luptele din 28 mai 1948, după care «urmaşii lui Iacov» au fost izgoniţi din cetatea lor… Pentru încă nouăsprezece ani, Ierusalimul avea să rămână frânt în două: oraşul de Est fusese cedat Regatului Iordaniei, iar cel de Vest, alipit „tânărului“ Stat Israel… Această dureroasă sfâşiere a Salemului a încetat abia în primăvara lui 1967, după Războiul de Şase Zile, când Cartierul Evreiesc, cel de-al patrulea din Cetatea Sfântă, situat în prelungirea celui musulman (!), începu să fie locuit din nou…

Coborând spre *«Valea Hinom»…*

… Lăsăm în urmă Poarta Sionului cu „urmele cuielor“ înfipte de neşters în zidurile groase de piatră roz ce împrejmuiesc Cetatea Sfântă şi ne îndreptăm spre unul dintre cele mai răscolitoare locuri din istoria mântuirii noastre: *Biserica Lacrimilor Sfântului Petru…* În timp ce coborâm spre jumătatea povârnişului pe care se află biserica, între Valea Hinom şi culmea Sionului, ne amintim câteva date despre locul pe care calcă înfiorate tălpile noastre acum…

… *Muntele Sionului,* colina din partea de sud-est a Ierusalimului, e socotit loc sfânt de toate cele trei religii monoteiste: iudaism, creştinism şi islamism. Mai mult, Sionul este *leagănul creştinătăţii,* pentru că acolo s-au petrecut două evenimente deosebit de importante în istoria Bisericii Domnului: *Cina de Taină şi Pogorârea Duhului Sfânt.* Apoi, ceva mai târziu, de pe colina aceasta a „zburat“ spre cerul Fiului ei Maica Domnului nostru Iisus Hristos...

Înainte de cucerirea Ierusalimului de către regele David, Sionul fusese o fortăreaţă a iebusiţilor, apoi după înfrânge-rea lor, s-a înălţat aici şi s-a extins *«Cetatea lui David»* (2 Samuel 5, 6-7; 1 Regi 2, 10). După un timp, când Cortul Mărturiei şi Chivotul Legii au fost mutate pe colina de răsărit a acestui deal, numele i-a rămas pentru totdeauna: *Muntele Sionului…* (Isaia 8, 18; Ieremia 31, 12). Începând din secolul IV s-a făcut greşeala să fie socotită şi culmea vestică a Ierusalimului ca parte din Muntele Sionului, întrucât Irod cel Mare îşi construise acolo un palat regal. Din pricina asta, *Cetatea lui David* s-a confundat până în zilele noastre cu *Palatul lui Irod* de lângă Poarta Jaffa, cunoscut sub numele de *«Turnul lui David»* ...

Nu departe de culmea Sionului, ceva mai spre răsărit, se află locul pe care şi-au zidit palate David şi Solomon, fiul său. În acele curţi împărăteşti fusese alcătuită Psaltirea cu minunaţii ei psalmi, pe care Cântăreţul Domnului îi compusese adeseori primejduit şi plângând singurel, dar acum îi cânta din harfă înaintea Chivotului Mărturiei din Cortul Domnului... Şi nu singur, ci înconjurat de cetele de cântăreţi pe care tot el le rânduise, avându-şi fiecare instrumentele lor… (1 Cronici 16, 31-47). Mai târziu, tot acolo îşi scrisese Solomon cele trei cărţi ale neîntrecutei sale înţelepciuni: *Proverbele, Eclesiastul* şi *Cântarea Cântărilor…*

... Dar numele acestui munte sfânt este legat şi de ne-numărate alte întâmplări încrustate pe paginile Sfintei Scripturi, despre care s-ar putea scrie tot pe atâtea cărţi… Aici amintim doar că în vremea Mântuitorului acesta era cartierul cel mai râvnit al Oraşului Sfânt.

… Imediat ce traversăm şoseaua de centură *Khativat Yerushalayim,* ce coboară spre Pârâul Cedrilor, zărim cupola *Bisericii Sfântul Petru Gallicantu,* zidită pe coasta abruptă parcă sub noi… Privită de sus, cupola ei se sprijină pe patru ziduri boltite în forma unei cruci mari, iar turnul pătrat al clopotniţei este în colţul de la intrare. Deasupra cupolei se înalţă semnul Sfintei Cruci pe care veghează un chip de cocoş, ceea ce îi dă un semn inconfundabil, amintind de lepădarea lui Petru în noaptea arestării Mântuitorului şi de trezirea lui zguduitoare…

Pocăinţa Marelui Pescar începută aici avea să dureze *mai bine de treizeci de ani* (!...). Ea se va încheia la Roma, când Sfântul Petru va fi pironit pe o cruce asemănătoare cu a Celui de Care se lepădase în curtea Marelui Preot Caiafa. Atunci, Apostolul Domnului le ceruse răstignitorilor să-l pironească cu capul în jos... Ca să poată privi încă o dată în ochii Răscumpărătorului iertarea Sa deplină, mai înainte de a-şi încredinţa pe veci sufletul în Mâinile Lui străpunse şi pentru el… Pe aceasta o zărise întâi lângă ţărmul Tiberiadei, la doar câteva zile după ceasul cumplit al cernerii sale pentru care nu priveghease îndeajuns… (Ioan 21, 15-19).

Coborâm spre intrarea în mănăstire, dar porţile ei de fier forjat erau zăvorâte! Dacă la *Catedrala Sfântul Iacov* întârziasem, aici ajunseserăm prea devreme… În timp ce aşteptăm să se deschidă poarta, răsfoim câteva informaţii:

Fără să fie confirmat încă de istorici, se crede că pe acest loc fusese odinioară palatul lui Caiafa în care s-a desfăşurat procesul Domnului Iisus (Matei 26, 57-68). Beneficiind de faptul că era ginerele lui Anna, Caiafa fusese numit mare preot în anul 18 de Valerius Gratus, guvernatorul dinaintea lui Ponţiu Pilat, şi rămăsese în slujba de mare arhiereu până în anul 36… Prin secolul IV a fost construită aici o biserică închinată pocăinţei Sfântului Petru, dar în anul 614 a fost distrusă de perşi (Se pare că au fost găsite câteva ruine din acele ziduri cu prilejul săpăturilor arheologice de aici). După numai câţiva ani, bazilica bizantină fusese refăcută, astfel că în Joia Patimilor din anul 630 procesiunea de Paşti trecuse şi prin aceasta... În anul 1010, *Biserica Lacrimilor Sfântului Petru* a fost iarăşi distrusă, apoi, în secolul XII, Cruciaţii o reconstruiră. Atunci primise şi numele *«Gallicantu»*, care înseamnă *„cântatul cocoşului“...* Bazilica romano-catolică de azi a fost zidită prin anii 1930 pentru călugării din ordinul Asumpţionist care vieţuiesc în mănăstirea alăturată de aici.

În „curtea lui Caiafa“...

După ce poarta se deschise, coborâm pe coasta abruptă şi păşim cutremuraţi în nivelul de sus al impunătoarei biserici. Fiindcă în acest loc fusese palatul marelui preot, mă apropii de Sfântul Altar şi mă prăbuşesc în faţa lui cu câtă pocăinţă am putut aduna în acel moment… Deschid Sfânta Scriptură şi citesc cutremurat episodul Lepădării lui Petru în cele patru Evanghelii... Cel mai în amănunt o descrie însă Sfântul Marcu... (Matei 26, 69-75; Marcu 14, 66-72; Luca 22, 55-62; Ioan 18, 25-27). Se poate să fie şi aceasta o dovadă în plus că tânărul evanghelist Marcu, fost ucenic al Sfântului Pavel în primele sale două călătorii misionare, devenise în urmă apropiatul Marelui Pescar şi îşi scrisese Cartea lui după mărturia acestuia: *„... Şi pe când Petru era jos în curte, a venit una din slujnicele arhiereului şi văzându-l pe Petru încălzindu-se, s-a uitat la el şi i-a zis: «Şi tu erai cu Iisus Nazarineanul!». El însă a tăgăduit, zicând: «Nici nu ştiu, nici nu înţeleg ce spui!». Şi a ieşit afară în faţa curţii; şi* [atunci] *a cântat cocoşul“...* Se pare că bătrânul apostol „dormea“ în continuare, de vreme ce întâiul cântat de cocoş nu-l deşteptase!...

Ceva mai târziu, slujnica l-a zărit din nou şi *„a început iarăşi să le spună celor de faţă că şi acesta este dintre ei. Iar el din nou a tăgăduit... După puţin timp, cei de faţă i-au zis iarăşi lui Petru: «Cu adevărat eşti dintre ei, căci eşti galileian şi graiul îţi este asemănător!“. Iar el a început să se blesteme şi să se jure: «Nu-L cunosc pe Omul Acesta despre care-mi vorbiţi!»... Şi îndată cocoşul a cântat a doua oară...“.* Abia atunci *„Petru şi-a adus aminte de cuvântul pe care i-l spusese Iisus: «Înainte de a cânta cocoşul de două ori, tu de trei ori te vei lepăda de Mine». Şi a început să plângă...“*

... Simţeam până în străfundul sufletului lepădarea lui Petru în faţa unei umile servitoare… În urechi îmi răsunau parcă hohotele lui de plâns amar după ce zărise Faţa Învăţătorului său *învineţită şi pentru el* de pumnii aprozilor lui Anna şi Caiafa… Privirea scrutătoare a Mântuitorului din acel târziu de noapte albă şi cel de-al doilea cântat de cocoş îl treziseră pe Petru din somnul său de moarte!... Atunci îşi amintise el pentru totdeauna de înştiinţarea Domnului din seara Cinei, dar mai ales de cuvintele nechibzuite pe care le rostise de frica unei închipuite arestări... Conştiinţa lui Petru, trezită de-a binelea abia atunci, găsise însă imediat *urcuşul spre pocăinţă...* Lepădarea de-o clipă şi-a plâns-o cu amar o viaţă întreagă!... Dar experienţa lui amară şi reprimirea între Cei Unsprezece aduce însă până în veci în nenumărate

inimi nădejdea că *din orişice „mormânt“* se poate învia, atunci când sufletul căzut regăseşte drumul spre Golgota, ca Petru, în Dimineaţa Învierii!... (Ioan 20, 1-10).

… Deşi nu fusesem nicicând în locul acesta, mi se părea cunoscut... Cu exact cincizeci de ani în urmă, traversasem starea pe care o evocă. În faţa ochilor mei se derulau *„cu încetinitorul“* stările prin care trecusem în acea zi de 13 iunie 1961… Nu împlinisem încă optsprezece ani când nimerisem şi eu într-o „curte“ asemănătoare cu asta, dar aceea era „a lui Pilat“! La puţin timp după ce fusesem angajat întâia oară, unul dintre bunii mei fraţi ostaşi din fundătura în care venisem pe lume îmi dăduse o carte dactilografiată şi mă îndemnase să o copiez la maşina de scris a Primăriei pe lângă care lucram. Era *Cartea Psalmilor* pe care poetul Traian Dorz, începuse să-i versifice în primăvara lui 1948 în capela închisorii din Gherla unde „nimerise“ şi el!... La eliberare, cu două zile înainte de Paştile acelui an, reuşise în chip cu totul minunat şi inexplicabil omeneşte să scoată manuscrisul la care lucrase în temniţă...

Ştiam că trebuie să lucrez în ascuns, noaptea, cu geamul bine astupat, ca să nu fiu descoperit, dar eu, ca un copil neîncercat, făceam asta în sediul unei primării, ba încă în biroul în care lucra şi secretarul de partid al comunei!… Nu pricepusem până atunci că nu-i suficient să mă ascund când lucrez, ci trebuie să ocrotesc tot atât de atent şi lucrul Domnului de ochii ce-l pândeau în permanenţă pe atunci…

... Trecusem bine de jumătatea manuscrisului când lucrul meu, pe care nu-l ascunsesem îndeajuns, fusese descoperit şi ridicat de Securitate. Mai întâi el, pentru că eu eram ple-cat undeva mai departe în ţară. După ce m-am întors, într-o joi după-amiază am fost luat şi eu de şeful postului de miliţie din Moiseiul Martirilor unde lucram şi dus la Securitatea din Vişeu unde mă aşteptau doi ofiţeri în civil…

De-a lungul unei seri cu întrebări, cu ameninţări şi „mângâieri“, reuşisem să răspund în aşa fel ca să nu angajez pe nimeni: … Primisem manuscrisul după ce declamasem o poezie la o nuntă din satul nostru de la un frate pe care eu nu-l cunoşteam, fiind copil pe atunci… Am început să-l dactilografiez din proprie iniţiativă, dorind să pot dărui Psaltirea în versuri şi altor iubitori de poezie sacră etc…

Târziu de tot, am fost dus într-o cameră de arest şi lăsat singur în aşteptarea zilei următoare: *ziua hotărâtoarei încercări pentru „credinţa“ mea de atunci*... Nicicând însă nu mi-am adus aminte cu bucurie de vinerea aceea de început de vară, ci numai cu durere şi ruşine!…

Interogatoriul meu de a doua zi începu destul de de-vreme, cu aceleaşi întrebări la care dădusem răspunsurile din seara trecută… La un moment dat, anchetatorii care se vedea bine că se interesaseră între timp despre felul meu de viaţă şi de serviciu, m-au învinuit că, atunci când tratam câte un animal, eu primisem şi de la proprietar o plată la care n-aveam dreptul, fiindcă pentru asta mă plătea Statul… Apoi, dintr-o dată am fost întrebat dacă fac parte din Oastea Domnului… Gândindu-mă cu ruşine la faptele de care fusesem acuzat cu o clipă înainte, n-am stat deloc să gândesc, cum ar fi fost normal, ci m-am grăbit să răspund: ***Nu!***…

... În clipa aceea nu-mi dădusem seama că răspunsul meu era la fel de vinovat ca al Apostolului Petru: ***o lepădare***... Se poate să fi fost în acel *«Nu sunt»* doar o jumătate de adevăr, pentru că, deşi mă trezisem de copil în adunarea Oastei, eu nu făcusem până atunci un legământ de predare lui Dumnezeu, cum se obişnuieşte. Apoi, prin viaţa şi activitatea mea zilnică, nu dovedisem desluşit că sunt *«un bun ostaş al lui Hristos»,* cum mă angajasem încă din clipa Sfântului Botez… (2 Timotei 2, 3). Ci eu, întocmai cum mă învinuiau atunci cei doi ofiţeri, primeam atenţii când îi făceam cuiva *un bine datorat* şi aveam o purtare care nu mă deosebea cu nimic de ceilalţi oameni între care trăiam…

Cealaltă jumătate de adevăr din răspunsul meu ticălos de atunci însă mă acuză până în veci, că eu ***m-am lepădat de Domnul meu!*** Şi nici astăzi, după mai bine de cincizeci de ani de atunci, nu ştiu limpede dacă eliberarea mea din amiaza aceea de vineri se datora faptului că pe atunci eram încă un minor. Sau tocmai *pentru că **nu fusesem găsit vrednic*** să sufăr pentru Domnul, alături de fraţii mei şi de nenumăraţi alţi credincioşi şi preoţi, care, chiar în vremea aceea (!), mai bine au răbdat oricât sau au murit în lanţuri, dar nu s-au lepădat grăbit şi ruşinos, ca mine…

… O, Vinere a Patimilor, ce târziu am înţeles eu că tu eşti cu adevărat ziua cutremurătoarei alegeri pentru har sau pentru ruşine a oricărui suflet!... În tine, Domnul şi Mântuitorul Cel Bun, Singurul-Fără-Nicio-Vină, fusese judecat şi răstignit pe Cruce, în timp ce Baraba, tâlharul şi ucigaşul, a fost eliberat, ***ca mine…*** (Matei 27, 26; Ioan 18, 40). N-am fost găsit vrednic să sufăr alături de Cel Dintâi şi de nenumăraţii martiri ai neamului meu de atunci şi dintotdeauna, pentru că mă lepădasem prin răspunsul meu şi mi-am ales singur soarta lui Baraba! Să fie oare pentru totdeauna?... O Milostivule Doamne, îndură-Te şi de mine şi mă reprimeşte între copiii Tăi, cum ai făcut atunci cu Sfântul Tău Apostol care s-a căit apoi o viaţă întreagă!... Ajută-mă, Te rog, să-mi plâng până la moarte păcatul meu de atunci, chiar dacă ar trebui să-l plătesc tot pe o cruce şi tot cu capul în jos! Ca să mă smeresc până în veci…

În după-amiaza lui 14 iunie 1961 păşeam flămând ală-turi de tatăl meu pe drumul spre Moisei… (El aflase de arestarea mea şi mă aştepta îngrijorat la poarta Securităţii).

... Priveam atunci cu teamă în sus spre cerul senin de vară şi mi se părea că soarele acelei după-amiezi, de mijloc de iunie, mă privea cu totul altfel de cum mă privise odată, în copilărie… Atunci, cerul de deasupra mea se despicase dintr-o dată în două, ca aripile unei cortine uriaşe… În locul bolţii albastre rămăsese atunci un soare dulce, cât toată nemărginirea cerului, pe care îl puteam privi în voie fără să mă orbească, cum n-am mai văzut nicicând după aceea… Acum însă mi se părea că, dindărătul soarelui fierbinte mă întreba durut glasul Domnului meu, de Care mă dezisei chiar în dimineaţa aceea: *„… Mă mai iubeşti tu oare, după cele ce ai răspuns **acolo**?... Să fie oare acela ultimul tău cuvânt despre Mine?"...*

De mii de ori după aceea m-am temut să-mi răspund în vreun fel şi nici acum nu îndrăznesc decât să şoptesc spăşit, ca Sfântul Petru pe ţărmul Mării Galileii: *Doamne, Tu le ştii pe toate, ştii că vreau să Te iubesc! Chiar dacă atunci m-am lepădat ca un nemernic fricos… Te rog, iartă-mă şi mă numără printre cei răscumpăraţi prin Jertfa Ta!...*

Prin *«Biserica Lacrimilor Sfântului Petru»*...

… Din rugăciunea mea amară, mă trezesc murmurând o cântare de demult, ca o dulce mângâiere peste rana sufletului meu nevindecată încă: *«Cu tot întregul meu amar»,* ieşită din inima aceluiaşi mult-încercat poet:

„Cu tot întregul meu amar,
cu munţii de suspine,
cu plânsul fără de hotar,
Iisus, eu vin la Tine:

*Primeşte-mă **cum sunt**,*
cu multele-mi greşale,

şi spală-mă, Iisuse Sfânt,
prin Jertfa Crucii Tale!

Sunt păcătos, sunt vinovat,
sunt plin de fapte rele,
dar vin, Iisuse,-ndurerat
sub Crucea Ta cu ele

Şi la picioare-Ţi cad smerit
cu lacrime amare
şi-Ţi cer, Iisuse Preaiubit,
a Sângelui iertare.

Primeşte-mi toată viaţa mea
şi-n slujba Ta o pune,
ca la sfârşit să poţi afla
în ea doar roade bune,

Să poţi fi mulţumit oricând
de slujba ce-Ţi aduce
pân' la sfârşit mereu purtând
lumina de la Cruce!"

… Din locul în care eram îngenuncheat, am simţit cuvintele cântării acesteia ca şi cum ar fi fost scrise *anume pentru mine* până la cea din urmă slovă… Şi mi-am adus aminte cu teamă de un paradox al Sfinţilor Părinţi, care părea să-mi aducă acum un strop de nădejde : *„... Nu putem noi păcătui atât de mult cât să nu poată ierta Dumnezeul nostru Cel Nespus de bun!"...* Desigur, cu condiţia să ne trezim odată şi odată, şi să nu mai repetăm păcatul!...

… Pe peretele dindărătul Prestolului descopăr un prea-frumos mozaic, cu o privelişte cutremurătoare: Acela prin Care s-a făcut Universul stă legat în faţa Sinedriului adunat ca să-L judece!… Şi încă înaintea Marelui Preot care credea că-I slujeşte Dumnezeului lui Israel!… Un lanţ lung, ţinut de doi aprozi ai lui Caiafa, Îi atârnă de fiecare mână… Sub privirile îndurerate ale Tatălui Ceresc, Care nu intervine să-Şi apere Fiul, coboară spre Cel Condamnat o cruce purtată de îngeri… Ce bine se vede aici că *„atât de mult a iubit Dumnezeu lumea că a dat pe singurul Lui Fiu, pentru ca oricine crede în El, să nu piară, ci să aibă viaţa veşnică!..."* (Ioan 3, 16).

Din mozaicul absidei din dreapta, ne privesc pătrunzător trei sfinte femei, cât trei simboluri ale adevăratei pocăinţe dusă până la sânge şi până la capăt: în mijloc, Sf. Maria Magdalena, în stânga, Sf. Pelaghia, din veacul III, iar în dreapta, Cuvioasa Maria Egipteanca, din secolul al VI-lea… Sus, în dreapta bisericii, este zugrăvită Cina de Taină cu scaunul lui Iuda rămas gol după plecarea lui grăbită ca să-şi plătească arginţii… În stânga, Pilat vorbeşte cu Mântuitorul în timpul judecăţii lui grăbite, încercând nehotărât să biruie strigătul gloatei însetată de sânge…

Cu privirile umezite de starea dinainte, coborâm la parterul bisericii şi ne rotim prin el… În mozaicul din spatele altarului este zugrăvit Petru, plângându-şi cu amar lepădarea… În absida din stânga, Domnul Iisus priveşte într-un moment al Procesului la ucenicul care stă ghemuit într-o peşteră… Ca să-l trezească din prăbuşirea lui amară!… (Luca 22, 61). În absida din

dreapta este redat dialogul duios de pe ţărmul Tiberiadei dintre Mântuitorul şi Apostolul Pocăit, ceva mai departe de două coşuri cu peşte fript şi pâine, cu care îi aşteptase Hristos Cel Înviat… După cele trei întrebări şi răspunsuri durute de atunci, Sfântul Petru primeşte din nou toiagul apostoliei pe care-l pierduse prin întreita lepădare… (Luca 22, 32). De acum, el nu va mai întreba nicicând: *„Doamne,* ***de câte ori*** *să iert pe fratele Meu când va păcătui împotriva mea? Până la şapte ori?“...* (Matei 18, 21). Ci îşi va aminti mereu căderea lui de atunci şi îşi va asuma el însuşi, alături de ceilalţi apostoli, focul cutremurătoarei responsabilităţi pentru toate bisericile: *„Cine este slab şi eu să nu fiu slab? Cine se poticneşte şi eu să nu ard?...“* (2 Corinteni 11, 29-29).

… În clipa următoare, la urechile noastre răsună limpede şi răscolitor, cu scurte pauze, un întreit cântec de cocoş… Să fi fost oare glasul conştiinţei mele care îmi „cânta“ acum ***mie,*** aducându-mi dureros aminte încă o dată de ruşinoasa mea lepădare de ieri? Sau era al vreunui mecanism anume pus să facă asta de fiecare dată când cineva trece prin dreptul acelor sfinte icoane, ca să-i stârnească aduceri-aminte ori-cărui peregrin ajuns aici de căderile lui... Eu am crezut însă că ceea ce auzisem fusese absolut real: era glasul „cocoşului“ meu pe care nu-l percepusem nicicând mai înfiorător ca acolo, în Biserica Sfântul Petru Gallicantu!...

În «Temniţa Marelui Preot»...

După ce ieşim din Sfântul Lăcaş, coborâm spre dedesubturile stâncii de la temelia lui, unde sunt mai multe grote despre care se crede că erau locuite pe vremea Domnului Iisus. Tradiţia spune însă că unele au fost folosite ca temniţă a mai-marelui Templului...

Ajungem lângă o spărtură rotundă în „podeaua“ de piatră de deasupra unui adânc de celulă. Este largă cât să încapă un om… Neavând altă ieşire, arestatul era slobozit în groapă cu o funie şi numai aşa putea fi şi scos de acolo. Acum, gaura este acoperită cu sticlă groasă. Un afiş de pe peretele stâncii ne lămureşte că în timpul săpăturilor arheologice din 1889 pe tavanul acestei celule fuseseră descoperite trei cruci bizantine încrustate în piatră, iar pe pereţi alte unsprezece: 7 roşii şi 4 negre. Atunci au fost descoperite ruine şi mozaicuri dintr-o biserică bizantină care adeveresc că încă de prin secolul V fusese aici un sfânt lăcaş închinat Pătimirilor Mântuitorului, Care fusese întemniţat şi în acest loc… Tot în acel afiş se spune că pe peretele dinspre sud al înfiorătoarei celule se desluşeşte silueta unui om implorând ajutor sau rugându-se cu mâinile ridicate spre cer… O tradiţie spune că aceea este „umbra“ Domnului Iisus, Care, după procesul grăbit al lui Anna şi Caiafa, fusese aruncat acolo până în zorii zilei următoare, când avea să fie dus înaintea lui Pilat. Aceasta pentru că numai pretorul roman Îl putea condamna la moarte aşa cum ei şi hotărâseră deja!…

Ne înfiorăm gândind că într-adevăr aceea poate fi „umbra“ Fiului lui Dumnezeu, strigând către Tatăl: *„Din fundul adâncului Te chem, Doamne! Doamne, ascultă-Mi glasul!...“* (Psalm 129/130, 1-2). Într-adevăr, de acolo numai El Îl mai putea auzi!...

O scară de piatră duce acum până *„în groapa cea mai de jos“...* Coborâm într-acolo, atingând cutremuraţi peretele stâncii care din loc în loc pare înroşit. Să fi fost stropit oare de sângele condamnaţilor care zăcuseră cândva aici? Sau sunt pete din Sângele Mântuitorului, stârnit de palmele şi pumnii zeloşilor aprozi ai marilor-preoţi Anna şi Caiafa?...

... În mijlocul celulei este un tetrapod pe care stă deschisă o carte mare cu file îngălbenite… Pe fiecare e scris în multe limbi ale pământului Psalmul 87/88, despre care Fericitul Augustin spunea că este o anticipare a Pătimirilor Mântuitorului… Răsfoim cartea şi găsim versiunea în limba strămoşilor noştri, apoi urmărim cutremurătoarea rugăciune:

„Doamne, Dumnezeul mântuirii Mele,
ziua am strigat şi noaptea înaintea Ta;
să ajungă rugăciunea Mea înaintea Ta!
Pleacă-Ţi, Doamne, auzul spre ruga Mea!

Că sufletul Mi s-a umplut de rele
şi viaţa Mea de iad s-a apropiat.
Socotit am fost cu cei ce se coboară în groapă,
ajuns-am ca un neajutorat,
liber printre cei morţi,
ca nişte răniţi ce zac aruncaţi în mormânt
de care nu-Ţi mai aduci aminte,
lepădaţi de la Mâna Ta.
Pusu-M-au în groapa cea mai de jos,
întru cele întunecate şi în umbra morţii.
Asupra Mea S-a întărâtat mânia Ta
şi toate valurile Tale le-ai adus peste Mine.

Depărtat-ai pe cunoscuţii Mei de la Mine
urâciune M-au făcut loruşi,
predat am fost şi n-am putut să scap,
ochii Mei au slăbit de întristare…

... Dar eu către Tine, Doamne, am strigat
şi dimineaţa rugăciunea Mea Te va întâmpina!…“

După ce rostim întreg Psalmul, fiindcă eram numai noi în acel afund, trimitem spre Cer o rugăciune de mulţumire pentru suferinţele Domnului îndurate în acest „mormânt“ pentru noi şi mântuirea noastră, dar trimitem şi una cutremurată de pocăinţă. Mai ales!... O Dumnezeul şi Mântuitorul nostru, în ce adânc Te-ai lăsat coborât Tu, ca să ne slobozi pe noi din patimi şi moarte! *Mărire Îndelung-Răbdării Tale, Doamne, mărire Ţie!...*

… Ieşind din temniţa lui Caiafa, ne aducem aminte de perioada cumplită a Evului Mediu când o bună parte a Bisericii lui Hristos uitase de mult cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur: *„... dacă păcătuieşti, intră în biserică şi pocăieşte-te!* ***Biserica-i spital, nu tribunal****!* ***Nu-ţi dă pedeapsă, ci iertare*** *de păcate!“...* Pentru acea vreme în care şi Biserica avea închisori, precum avusese Caiafa şi Anna, până în veci va roşi faţa oricărui credincios!… Din acele locuri de cumplite torturi, ca şi din acesta de aici, condamnaţii urmau să-şi ispăşească vina – *ori ne-vina!* – pe golgotele ori pe rugurile lor, precum atunci Marele Nevinovat Care Îşi petrecuse aici cea din urmă noapte… Pentru noi! Pentru mine...

Ajunşi afară, în grădina îngustă de lângă *Biserica Lacrimilor Sfântului Petru,* ne orbeşte soarele care se ridicase mult pe bolta cerească… Privim în vale imediat sub noi la satul arab *Silwan* (*Shiloah),* care îşi trage numele după izvorul din preajma Văii Cedronului la care Mântuitorul îl trimisese pe orbul din naştere, ca să se spele de tina pe care El Însuşi i-o pusese pe ochi… Acolo este acea scăldătoare miraculoasă în care se spălase nefericitul orb, care din momentul întâlnirii în Templu cu Marele său Binefăcător, devenise un neînfricat mărturisitor al Lui chiar înaintea mai-marilor poporului (Ioan, cap. 9). Dacă am fi reuşit să ajungem până acolo, poate că ne-am fi spălat întrucâtva şi noi de orbia sufletească ce ne mai chinuie încă!... Acum ne mulţumim doar să ştim că aducţiunea aceea de apă fusese una dintre cele mai

interesante realizări din vremea regelui Ezechia. Atunci, apele izvorului Ghihon fuseseră dirijate până acolo prin canale subterane săpate în stâncă… (2 Regi 20, 20; 2 Cronici 32, 2-4). Fiind una dintre cele mai sigure surse de apă pentru locuitorii Sfintei Cetăţi, şi regele Irod modernizase bazinele cu aceste ape tămăduitoare, ridicând în jur mai multe clădiri…

Undeva prin apropiere, fusese şi *Turnul Siloamului,* care se prăbuşise în vremea Mântuitorului peste optsprezece oameni, curmându-le viaţa. Despre acela le vorbise El mulţimilor, îndemnându-le să alerge grabnic la pocăinţă, nu la judecată… (Luca 13, 4). Având la îndemână apele Siloamului, în împrejurimi sunt multe grădini cu legume şi livezi cu smochini. Cândva fusese acolo renumita *Grădină a Regelui...* (Neemia 3, 15). Chiar şi Talmudul scrie că din acel bazin era scoasă apa la *Sărbătoarea Corturilor* şi dusă într-un vas de aur până în Templu, în procesiune…

Mai târziu, în anul 450, împărăteasa Eudoxia clădise peste apele Scăldătorii Siloamului o mare biserică cu trei naosuri, numită *«Mântuitorul nostru – Luminătorul».* A fost distrusă însă în anul 614 de armata persană – şi până în zilele noastre n-a mai fost ridicată alta… Lângă ruinele acelea au rămas până acum doar bazinele, spre care se mai îndreaptă din când în când câte un peregrin învrednicit să se atingă de apele lor binecuvântate…

Privind la văile Ierusalimului...

… Din grădina *Bisericii Sfântul Petru Gallicantu* privim la împrejurimile Cetăţii lui David şi la cele trei văi ale Ierusalimului: Cedron, Hinom şi Tyropoeion, care se văd bine de aici. Undeva mai jos, ele se unesc într-una singură: *Valea Hinom* sau a *Gheenei,* care, atunci când are şi apă, curge spre miazăzi. Spre acolo coboară chiar de la picioarele noastre *«Scara Macabeică»,* o scară largă, făcută din dale de piatră tocite de vremi. Fusese construită de fraţii Macabei, între anii 165-37, înainte de Naşterea Mântuitorului, pentru a lega Oraşul de Jos cu cel de Sus. Aflăm că dezgroparea acestor lespezi de piatră fusese cea mai mare descoperire a săpăturilor arheologice făcute în zonă…

Ne înfiorăm gândind că pe aceste trepte coborâse Însuşi Mântuitorul după Cina de Taină, îndreptându-Se către Grădina Ghetsimani… De data aceea era însoţit numai de unsprezece ucenici. Al doisprezecelea plecase grăbit şi singur pe povârnişul îngrozitor şi fără de întoarcere al trădării… O, ce cutremurător este şi numai să gândeşti că Iuda făcuse asta *după ce luase* nepăsător şi cu nevrednicie bucăţica Sfintei Cine, chiar din Mâna Domnului Iisus!... (Ioan 13, 30). A plătit-o însă cu viaţa, în ştreang, după o căinţă incompletă şi prea târzie, chiar în dimineaţa zilei următoare... (Matei 27, 3-10; Fapte 1, 19).

Cugetând la „împărtăşirea“ lui Iuda din seara Cinei, mă înfior adânc: Suflete al meu, pricepi tu oare că încă din Seara aceea şi până în veci *«Sfintele...»* se dau oricărui suflet care îndrăzneşte să se apropie de ele, după rânduială, dar se cuvin *numai* celor însetaţi de sfinţire, adică *«sfinţilor»?* Oricine se atinge de ele în alt mod, îşi ia propria osândă, ca Iuda atunci!... (1 Corinteni 11, 27-30). Să luăm aminte!...

… Privim peste *Valea Hinom* la coasta dealului din faţa noastră... Acolo se află *«Ţarina Olarului»* sau *«a Sânge-lui»,* acel ogor cumpărat de marii preoţi ca loc de îngropare pentru străini, cu arginţii aruncaţi în Templu de ucenicul apostat. În acel ogor s-a şi spânzurat el, după ce şi-a dat seama de grozăvia pe care o săvârşise!...

Cugetăm înspăimântaţi: iată până în ce loc pustiu din afara Sfintei Cetăţi alergase Iuda, cuprins de deznădejde!... Ne cutremurăm mai ales gândind că *el cobora chiar de la Templu,* dezamăgit de răspunsul pe care arhiereii şi bătrânii i-l dăduseră conştiinţei lui trezită, cu adevărat, abia atunci… O, ce vinovate faţă de soarta lui veşnică se arătaseră nepăsătoarele lor

vorbe: *„Ce ne pasă **nouă**?... **Treaba ta**!“...* (Matei 27, 3-10; Fapte 1, 18-19). Cât de bine se vede şi din acest episod că beneficiarii trădării, deşi o iubesc şi se folosesc de ea, detestă întotdeauna trădătorul şi se leapădă cu silă de el, ca de o cârpă murdară!... Ce dureros însă că toţi vânzătorii de pe lume află acest adevăr numai prea târziu, atunci când nu le mai ajută la nimic decât să-şi grăbească sfârşitul, ca Iuda!...

O, dacă în acel moment ar fi aflat şi el *„drumul Damascului“,* precum îl găsise Petru în noaptea lepădării sale de Domnul şi Saul din Tars, chiar în vremea când prigonea peste tot Biserica lui Hristos!... (Matei 26, 75; Fapte 22, 4; 1 Corinteni 15, 9). Ce scurt era drumul dintre Muntele Moria şi *Dealul Căpăţânii* pe care Domnul Iisus sângera încă!... L-ar fi putut face Iuda doar în câteva minute, imediat după ce aruncase scârbit arginţii vânzării în Templul în care îi şi primise… (Matei 26, 14-15). Poate că tocmai în ceasul acela Mântuitorul primea căinţa tâlharului, făgăduindu-i în schimb intrarea în Împărăţia Sa... Şi Domnul l-ar fi primit şi pe el, dacă s-ar fi apropiat *de Cruce, nu de ştreang!...* Dar Iuda n-a încercat *să urce* spre Golgota, ci alesese mai bine *să coboare* spre *Valea Gheenei* (un nume parcă predestinat!...), pe calea pe care şi-o alesese singur, încă de pe când umbla prefăcut cu Învăţătorul său. Deşi se bucurase mereu de încrederea Mântuitorului în păstrarea pungii, Iuda se amăgea cumplit, crezând că Domnul nu-i cunoaşte ascunzişurile inimii lui lacome şi prefăcute… (Ioan 12, 6).

… Dar Dumnezeu nu-i închide calea spre pocăinţă nici-unui suflet de pe lume, ***oricât de păcătos ar fi***, ci îndeamnă iară şi iară: *„Aruncaţi de pe voi toate răutăţile voastre cu care aţi păcătuit împotriva Mea şi faceţi-vă inimă nouă şi duh nou, şi pliniţi toate poruncile Mele… Căci Eu nu doresc moartea celui ce moare…, întoarceţi-vă şi veţi fi vii!“* (Ezechiel 18, 31-32). Poate că tocmai spre a întări această chemare la pocăinţă, în apropierea acelui loc înfiorător, grecii au construit în anul 1874 o mănăstire, numită «*Mănăstirea Sfântul Onufrie cel Mare*», un mare nevoitor al pocăinţei… Cine ar putea şti câte suflete căzute adânc în păcat vor fi regăsit urcuşul spre mântuire între zidurile acelei lavre din afund de *«Vale a pierzării»?...*

Pentru a ajunge din nou în curtea bisericii din care ieşisem, urmăm şirul treptelor abrupte ce vin dinspre vale… Pe aici urcase şi Domnul prin întunericul nopţii, după ce fusese arestat în Grădina Ghetsimani de aprozii duşi după El *„ca după un tâlhar…, cu săbii şi cu toiege“!...* (Luca 22, 54). Dar El urca atunci legat cu funii, tras şi *„împins spre casa arhiereului“*, nu ca noi, liberi şi în miezul unei zile însorite!...

Ajunşi pe platoul bisericii, ne atrage atenţia un stâlp înalt, deasupra căruia stă macheta unui cocoş… Lângă stâlp, sculptat în bronz de un meşter priceput, este un grup statuar în mărime naturală: Apostolul Petru stă palid de spaimă cu spatele la coloană… Are mâinile întinse şi faţa întoarsă spre portăreasa lui Caiafa, încercând să se dezvinovăţească… Privind statuile, parcă auzi şi acum dialogul din acea noapte cumplită:

*„– Nu cumva **şi tu** eşti din ucenicii Omului Acestuia?“* Şi Simon Petru răspunsese atunci ca mine oarecând:

„– Nu sunt!“...

Un aprod din spatele slujnicei întăreşte învinuirea:

– *„Negreşit, **şi acesta** a fost cu El, că e galileian!“.*

Dar răspunsul ucenicului înfricat răsună în acelaşi fel şi încă de două ori:

*„– Omule, **nu ştiu** ce spui!“...* (Ioan 18, 17; Luca 22, 59-60).

De după coloană, trage cu urechea un vigilent ostaş roman la tot ce se petrece... Ca să ia măsuri, dacă va fi nevoie!... Dar n-a fost, pentru că gloata care Îl urmase pe Învăţătorul din Nazaret se risipise în grabă, uitându-I pe moment şi Cuvântul, şi minunile, şi binefacerile… Ca mine!

Ceva mai înainte, pe un perete de piatră sunt două basoreliefuri. Într-unul, Mântuitorul coboară împovărat pe treptele acestea spre Grădina Ghetsimani, împreună cu ceata celor unsprezece… Cealaltă scenă este mai înfiorătoare: Domnul urcă din greu, tras din faţă de aprozi cu două funii… Din spate vin alţii şase: unul Îl loveşte cu biciul, altul îl împunge cu capătul suliţei…

O Domnul meu Iisus, Tu urci acum Muntele Sionului la judecata lui Caiafa, ca să plăteşti păcatul meu, fără să Te împotriveşti în niciun fel, deşi puteai!… Cu adevărat Tu erai profeţitul *„Miel dus spre junghiere“!...* (Isaia 53, 7). *Mărire Îndelung-Răbdării Tale, Doamne, Mărire Ţie!...*

Ajunşi ceva şi mai sus, în curtea mănăstirii, descoperim o machetă a vechiului Ierusalim… Ce bine se vede în relief drumul lung pe care Domnul Îl parcursese de la Anna la Caiafa, de la Pilat la Irod şi înapoi, iar în cele din urmă, spre Dealul Golgotei!...

… Privim iarăşi spre Pârâul Cedron… În razele soarelui puternic se văd strălucind cupolele moscheilor Omar şi El-Aqsa de pe Muntele Moria pe care se înălţase cândva măreţul Templu închinat Dumnezeului Savaot… Undeva în vale se află *«Izvorul Maicii Domnului»* sau *«Fântâna Mariei»,* singurul izvor de apă lângă vechea cetate a Ierusalimului. Tradiţia afirmă că până acolo cobora Preacurata Fecioară după apă, ba o legendă spune chiar că acolo spălase ea scutecele Pruncului Sfânt când venise cu El la Templu, ca să-L închine Domnului… (Luca 2, 22-39).

Aflăm că după ce cobori 32 de trepte, ajungi la un tunel prin care curg apele Ghihonului, dar pentru a ajunge în acel loc ai neapărat nevoie de o sursă de lumină!… Ajuns acolo, vezi cum apele Ghihonului, strecurate printr-un apeduct de 533 m lungime, ies gâlgâind din stâncă, apoi se varsă într-un bazin de 8 m adâncime din care curg mai departe spre *Izvorul Siloamului…* Cum n-avem nici lanternă şi nici timp suficient, renunţăm să cercetăm acele locuri încărcate de atâtea sfinte aduceri-aminte… Nădăjduiam încă în mereu acelaşi: *„poate, altădată“!...* Cine ştie însă dacă vom mai avea acel har!

… În timp ce ieşeam din *Mănăstirea Lacrimilor Sfântului Petru,* clopotul ei bătea ora zece şi treizeci…

O suflete al meu, suntem noi într-adevăr *înainte* de ceasul al unsprezecelea pe drumul mântuirii – şi *nu după* el?... Doamne, miluieşte-ne cu harul pocăinţei statornice, căci şi pe acesta, ca pe toate celelalte daruri mântuitoare, tot Tu îl dăruieşti oamenilor de care Te înduri după a Ta nepătrunsă bunătate!... (Fapte 11, 18; Romani 9, 15-16).

La *„Casa lui Marcu“…*

Urcând spre Poarta Sionului, aflăm un lucru ce ne stârneşte spaima: cei doi arhitecţi, care reconstruiseră zidurile Salemului în secolul XVI, fuseseră decapitaţi din porunca aceluiaşi sultan care-i şi angajase: Suleyman Magnificul. Aceasta, pentru că nu împrejmuiseră şi colina Sionului împreună cu Sfânta Cetate…

… Ajungem curând în partea vestică a *„Muntelui cel Sfânt“* (Zaharia 8, 3), lângă clădirea *Cenaclului…* Ce loc cutremurător de sfânt este acesta în care Domnul Iisus Îşi petrecuse cea din urmă seară împreună cu ucenicii, înainte de mântuitoarele Sale Pătimiri!… Aflăm că despre istoria vechii clădiri din faţa noastră circulă două păreri. Una susţine că în anul 70 nu rămăsese *„piatră pe piatră“* în tot Ierusalimul, întocmai după profeţia Mântuitorului… Furia ostaşilor romani, stârnită de asediul îndelung, distruse totul în cale. Ei n-au vrut să ţină seama

nici de porunca împăratului Titus, care le cerea cruţarea Templului din pricina frumuseţii lui negrăite...

Este minunat să afli că atunci când romanii începuseră să încercuiască Sfânta Cetate ca într-un cleşte, creştinii şi-au amintit de înştiinţarea Domnului: *„Când veţi vedea Ierusalimul înconjurat de oşti, atunci să ştiţi că s-a apropiat pustiirea lui“* (Luca 21, 20). Astfel ei au părăsit în grabă cetatea, refugiindu-se în ţinutul de peste Iordan. Apoi, ceva mai târziu, s-au întors şi au ridicat pe Sion o mică biserică-sinagogă, chiar pe locul „Casei lui Marcu“, unde fusese Foişorul Cinei de Taină…

A doua presupunere spune că, ajuns la marginea oraşului de atunci, Nimicitorul nu trecuse mai departe, astfel că supravieţuise prăpădului însăşi această clădire originală, mai puţin peretele dinspre miazănoapte... Potrivit acestei afirmaţii, creştinii întorşi în cetate au refăcut biserica iudeo-creştină dintre zidurile cruţate de prăpăd. În sprijinul acestei presupuneri vine şi o însemnare a Sfântului Epifanie de Salamina, care a trăit între anii 315-402. El consemnase că împăratul Adrian venise la Ierusalim în anul 130 cu acelaşi gând nimicitor al fiilor lui Edom: *„Stricaţi-l, stricaţi-l până la temeliile lui!“…* (Psalm 136/137, 7). Se pare însă că cezarul roman ar fi cruţat acel mic edificiu creştin, care se numea *«Biserica lui Dumnezeu»*, tocmai pentru că fiii lui Israel nu mai aveau drept de intrare în Oraşul Sfânt…

… Tradiţia spune că locuinţa în care se ţinuse cea din urmă Cină a Mântuitorului, înainte de Paştile cele adevărate, Paştile Domnului, fusese *„casa Mariei, mama lui Ioan, cel numit şi Marcu“* (Fapte 12, 12). Spre casa aceea cunoscută îi trimisese Domnul pe doi dintre apostolii Săi, zicându-le: *„... Când veţi intra în cetate* [dinspre Muntele Sionului], *vă va întâmpina un om ducând un urcior cu apă; mergeţi după el în casa în care va intra şi spuneţi-i stăpânului casei: «Învăţătorul îţi zice: Unde este odaia în care să mănânc Paştile cu ucenicii Mei? Iar el vă va arăta un foişor mare,* [gata] *aşternut; acolo să pregătiţi»“...* (Luca 22, 7-13).

Se spune că prima parte a Cinei de Taină, *Spălarea Picioarelor,* s-a ţinut în partea de apus a Casei lui Marcu, într-o încăpere de la parter spre care coboară treptele din stânga, neumblate acum… Privim într-acolo şi gândim: ce cutremurătoare va fi fost seara aceea în care Mântuitorul li Se destăinuia alor Săi pentru cea din urmă oară!… Tot ce urma să se întâmple aici avea să fie suprema dovadă de slujire şi smerenie dumnezeiască între El, Învăţătorul şi Domnul, şi fiecare învăţăcel al Său. *Aşa cum era!...*

… Mântuitorul Se dezbrăcase atunci de veşminte şi Se încinse cu un ştergar, luând nu doar *chip de rob,* ci şi *slujbă de rob!...* Făcea asta încă o dată, după pogorârea din Slava pe care o avea la Tatăl *„mai înainte de a fi lumea“!...* (Ioan 17, 5). Luă apoi vasul pentru spălat, turnă apă în el şi, îngenunchind *înaintea fiecăruia* dintre ucenici, începu să le spele picioarele… Picioarele prăfuite de drumuri… Picioarele transpirate care miroseau… Picioarele făpturii pe care El o crease... Apoi, le şterse *„cu ştergarul cu care era încins“,* adică ***din genunchi****!* El, *„Învăţătorul şi Domnul“!...* El, *„Chipul Dumnezeului Celui Nevăzut…, întru Care au fost făcute toate cele din ceruri şi cele de pe pământ, cele văzute şi cele nevăzute…, El, Începutul“!...* (Coloseni 1, 15-18).

Domnul îngenunchease şi la picioarele lui Iuda! Sau poate că de la el începuse, încercând să-l trezească în cel din urmă ceas... Se mai putea încă, deşi din timpul Iscarioteanului nu mai rămăseseră decât *secunde!...* Însă Iuda nu scosese nicio vorbă când Mântuitorul S-a apropiat ca să-i spele picioarele, ci acceptă totul cu făţărnicia dintotdeauna, ca nu cumva să se trădeze... Doar Petru, cel care spusese cândva: *„Ieşi de la mine, Doamne, că sunt om păcătos!“* (Luca 5, 8), recunoscându-şi nevrednicia încă de pe atunci, sparse tăcerea apăsătoare, încercând să se împotrivească: *„Doamne,* ***oare Tu*** *să-mi speli mie picioarele?... Niciodată nu-mi vei spăla* ***mie*** *picioarele!“* Abia după ce Domnul îi spusese cu glas din ce în

ce mai învăluit în taină: *„Dacă nu te voi spăla* [Eu, acum şi mâine!…], *nu ai parte cu Mine!“,* Petru se arătă gata să se lase şi îmbăiat...

În ceasul acela însă niciunul dintre ucenici nu pricepea ce le face Învăţătorul… De aceea, cuvintele Lui: *„Ceea* ***ce fac*** *Eu, tu* ***nu pricepi acum****, dar vei înţelege după aceasta!“,* nu se adresau doar lui Petru, *ci fiecăruia* din ei!… Prin spălarea picioarelor, Mântuitorul le dăduse alor Săi cea mai cutremurătoare pildă, arătându-le ***până unde*** trebuie să meargă adevărata iubire şi iertare. *Chiar şi faţă de acela ce (te) vinde!...* (Ioan 13, 3-15).

O, dacă ar fi priceput această „lecţie“ toţi urmaşii Domnului dintotdeauna şi mai ales dacă şi-ar fi asumat-o întru totul, nu doar prima parte!… Atunci n-ar mai fi fost pricini de dezbinare între ei, ci iertarea şi dragostea lor ar fi găsit şi putere, şi timp, şi căi să biruie neînţelegerile strecurate între ei cu multă prefăcătorie *de Cel Viclean!...* De dragul Adevărului, fiecare l-ar fi putut *şi iubi* pe celălalt *până la sfârşit,* cum a iubit Mântuitorul… (Ioan 13, 1). Atunci n-ar fi fost gata doar să judece şi să lovească, ci ar fi dovedit că iubirea de fraţi este în stare nu doar *să-i as-culte,* ci *şi să-i ierte…* Dar tu, suflete al meu, înţeles-ai oare ce înseamnă *«spălarea picioarelor»?* Iar dacă ai priceput, atunci *cât* ai făcut sau mai faci încă din aceasta?...

În Foişorul Cinei de Taină

După ce plătim „birul“ palestinianului de la poartă, suntem conduşi la etajul clădirii şi ajungem într-o încăpere înaltă şi largă: 15,30 m lungime şi 9,40 m lăţime. Fiind zidită de cruciaţi după recucerirea Ierusalimului în anul 1099, clădirea poartă amprenta stilului gotic. Tavanul boltit se sprijină pe trei coloane cu capiteluri lucrate frumos, iar lumina zilei pătrunde tot prin trei ferestre înalte... Pardoseala de marmură trădează „nenumărul“ paşilor de peregrini care o tociseră trecând pe aici, bucurându-se ori suspinând, ca noi…

În capătul dinspre răsărit al sălii, se vede o scară cu opt trepte ce duc sus, iar în colţul dinspre sud-vest, una care coboară la parterul clădirii, acolo unde se află *Cenotaful regelui David.* Deasupra scărilor ce coboară, este o mică cupolă pe care tronează o... semilună. Întrucât clădirea e împărţită ciudat între palestinieni şi evrei, scările sunt închise acum!

Pe unul din stâlpi descoperim câteva imagini cu pelicani… Ei nu sunt zugrăviţi aici doar pentru că migrează iarna în Israel, ci pentru felul unic în care îşi hrănesc puii: *cu sânge* din pieptul lor pe care singuri şi-l străpung!… Privindu-i, ne amintim de Seara Cinei când Domnul *„a şezut la masă cu cei doisprezece ucenici ai Săi... Iar pe când mâncau ei, Iisus, luând pâine şi binecuvântând, a frânt şi le-a dat ucenicilor, zicând: «Luaţi, mâncaţi,* ***acesta este Trupul Meu****!». Şi luând paharul şi mulţumind, le-a dat, zicând: «Beţi dintru acesta toţi, că* ***acesta este Sângele Meu****, al Legii celei Noi, care pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor»“...* (Matei 26, 20-28).

… Cina Pascală din încăperea *gata aşternută* fusese o ultimă „repetiţie“ pentru „Cina“ de mâine de pe Dealul Căpăţânii... Aici, Mântuitorul frânsese *Pâinea* (de grâu)… Mâine însă, Se va frânge *pe Sine Însuşi*, pe Cruce!... Între Frângerea din seara asta şi cea din ziua următoare mai rămăseseră doar câteva ceasuri, dar cât de grele şi apăsătoare vor fi!… Pe nesimţite, cuvintele Mântuitorului se prefăcură în testament şi cuvântare de rămas-bun: duioşie şi împărtăşire sfântă, fără nicio mustrare niciunuia din ucenici! Nici chiar pentru Iuda, care rămăsese *şi la Cină!...* Dacă apostolul Ioan n-ar fi întrebat în şoaptă: *„Doamne, cine este?“,* Mântuitorul n-ar fi rostit *nici atunci* numele Iscarioteanului... (Ioan 13, 25-26). El putea să aştepte până când Vânzătorul se va descoperi *singur* de partea cui este şi pe cine slujise el de fapt întotdeauna!...

Se pare că Iuda „întârziase“ la Cină doar ca să nu dea de bănuit celorlalţi şi pentru a fi sigur de locul spre care Se va îndrepta Domnul în seara aceea, după Ospăţul Pascal. Avea nevoie să ştie asta pentru detaliile cutremurătoarei vânzări pe care le şi hotărâse cu arhiereii… (Marcu 14, 44). El fusese în stare să-şi înşele Învăţătorul de-a lungul celor trei ani şi jumătate de umblare împreună, dar nu voia nicidecum să-i amăgească pe noii lui stăpâni care aşteptau să fie conduşi *sigur* la locul arestării… Cum oare de nu se deschisese pământul să-l înghită, ca oarecând pe lacomul şi blestematul Core, fratele lui de breaslă?... (Numeri, cap. 16). O, Dumnezeule al Răbdării, ce nemăsurată este Mila Ta cu care pe toţi ne îngădui şi ne aştepţi!... *Mărire Îndelung-Răbdării Tale, Doamne, mărire Ţie!...*

… Încercăm să înţelegem „limbajul“ celor de demult, care, „de frica iudeilor“, adeseori fuseseră siliţi să-şi învăluie identitatea în simboluri… Pelicanii de aici, care îşi hrănesc puişorii cu sânge din pieptul lor, simbolizează adevărata dragoste, care merge până la jertfa de sine, dar faţă de Sfânta Împărtăşanie care este în Potir, asemănarea este numai o umbră palidă!... *Pâinea şi Vinul,* adică *Trupul şi Sângele Mântuitorului,* sunt incomparabil mai mult, pentru că ne sunt date nouă nu doar *ca hrană* ***pentru aici***, ca sângele pelicanilor pentru puişori, ci spre *viaţă* ***veşnică...*** Însuşi Mântuitorul a spus: *„Adevărat, adevărat zic vouă...* ***cel ce mănâncă Trupul Meu şi bea Sângele Meu are viaţă veşnică*** *şi Eu îl voi învia în ziua de apoi!“.* Dar *„dacă nu veţi mânca* ***Trupul*** *Fiului Omului şi nu veţi bea* ***Sângele*** *Lui,* ***nu veţi avea viaţă*** *întru voi!“...* (Ioan 6, 53-54).

În ceasul acela, Domnul instituise *Sfânta Taină a Împărtăşirii,* pe care o condiţionase pe veci *de iubire şi iertare…* (Matei 26, 17-29; Marcu 14, 12-25; Luca 22, 8-20; Ioan 13, 1-17). O, ce cutremurător adevăr mai reţine tânărul Evanghelist aici în ce priveşte luarea cu nevrednicie a Trupului şi Sângelui Domnului! Deşi se vorbeşte despre Iuda, cu-vântul acela este o înştiinţare de foc pentru oricine se apropie de Sfântul Potir: *„... Şi după îmbucătura de pâine… a intrat* ***Satana*** *în el“...* Ce grozăvie de neînchipuit şi de nepătruns!

Vânzătorul, în loc să se umple de Duhul Domnului, ca ceilalţi unsprezece, se *umpluse de duhul Răului!* De aceea îi fusese cu neputinţă să mai rămână între ei. Pentru a pune capăt acelei stări imposibile, Domnul îi adresă lui Iuda un cuvânt plin de milă, fără să-l descopere nici chiar atunci: *„Ceea* ***ce vrei*** *să faci, fă mai degrabă!“…* (Ioan 13, 27-30). În clipa următoare, Iuda a ieşit numaidecât în noapte… Dar nu să cumpere ceva pentru Sărbătoare, nici să dea ceva săracilor, cum credeau nouă dintre ucenici… Ci el grăbea pe drumul fără întoarcere care îl ducea la veşnica pierzare! Încă o dată: ce cutremurător este că făcea asta după ce luase bucăţica de Pâine Sfântă din Mâna Domnului său!...

… În seara aceea, Mântuitorul rostise cele mai mişcătoare şi mai tainice cuvinte ale Sale, pe care Sfântul Ioan reuşise să le reţină în sufletul său tânăr şi să le redea apoi în cele cinci capitole, dinspre sfârşitul Evangheliei sale: 13-17. Imediat după plecarea lui Iuda, Domnul le destăinuise porunca Lui cea nouă, de altfel singura pe care o adusese El: ***Porunca Iubirii...*** Aceasta le cuprinde şi le întrece înmiit pe toate celelalte, oricâte ar fi: *„Poruncă nouă vă dau:* ***Să vă iubiţi*** *unii pe alţii!* ***Aşa cum v-am iubit Eu*** *pe voi…* ***Întru aceasta*** *vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei:* ***de veţi avea iubire*** *unii pentru alţii!“ (Ioan 13, 34-35).* Cugetând la asta, ni se umple sufletul de durere: noi, creştinii de azi, încercăm să dovedim lumii că suntem copii ai Domnului prin atâtea alte lucruri, dar aproape nicicând *prin iubire frăţească!* Adevărată şi statornică… De aceea, nici lumea *nu ne (mai) recunoaşte* şi nu ne (mai) urmează, *ci ne judecă* şi se înstrăinează de noi… Ce cumplit adevăr este acesta!

… Încet-încet se apropia sfârşitul Ospăţului Pascal din Foişor!... Înainte să Se roage, Mântuitorul le spusese ultimele Sale cuvinte de îmbărbătare: *„... V-am spus aceste lucruri ca să aveţi pace în Mine. În lume veţi avea necazuri; dar îndrăzniţi, Eu am biruit lumea!“* (Ioan

16, 33). Apoi, Şi-a ridicat ochii spre cer şi a început să Se roage: *„Părinte, a venit ceasul! Preaslăveşte pe Fiul Tău, ca şi Fiul să Te preaslăvească…“* (Ioan, cap. 17). Această intimă *„convorbire“* cu Părintele Ceresc de la Care venise şi la Care Se va duce peste câteva ceasuri era cu totul deosebită faţă de rugăciunile Lui de mai nainte… Tot ce avea să le spună ucenicilor le spusese, întocmai cum făcuse şi faţă de norodul căruia îi vestise *întreagă* Evanghelia Sa. Acum, mai aveau doar să cânte împreună cântarea de laudă, apoi să plece spre Grădina Ghetsimani în care Se va despărţi de ei... (Matei 26, 30). Desigur, numai trupeşte! De acum, pentru ucenicii Săi începea o *„noapte“* întreită! Apoi, una lungă cât trei veacuri… Sau cât trei milenii?...

Întâia biserică a Învierii...

… Ştiam că, după *Golgota,* Foişorul de pe Sion este nu doar cel mai însemnat din tot Ierusalimul, ci şi cel mai vechi loc de rugăciune de pe întreg cuprinsul Ţării Sfinte. Dacă în el se ţinuse Cina Pascală dinaintea duioasei despărţiri dintre Învăţător şi ucenici, tot acolo S-a Pogorât Duhul Sfânt peste Apostoli, constituind al doilea început al Creaţiei: naşterea Bisericii Domnului... Pe Sion s-a înfiripat astfel cea dintâi comunitate creştină şi acolo a fost înălţată apoi întâia biserică de zid, numită *«Biserica-Sinagogă* sau *«Biserica Apostolilor»...*

Noi însă suspinam trist: din pricina ciudatei împărţiri a Sfintei Cetăţi între cele două tabere pururi neîmpăcate, Foişorul se află de veacuri sub stăpânire... musulmană! Chiar dacă poate fi cercetat de orice peregrin creştin, întocmai ca şi Capela Înălţării Domnului aflată sub aceeaşi dominaţie, nu sunt îngăduite manifestări de cult... O singură excepţie există şi numai pentru franciscani. Întrucât ei reconstruiseră clădirea în secolul XV şi apoi o cumpăraseră de la sultanul Egiptului, lor li se permite încă să se roage şi să cânte aici... Nu oricând însă, ci numai de două ori pe an: în Joia Pătimirii Domnului şi în Duminica Rusaliilor… Atât!...

Gândim cu inima strânsă: o fi oare şi acesta un semn lămurit că Duhul Sfânt, Domnul-de-Viaţă-Făcătorul, ne rămâne mereu îndepărtat şi străin câtă vreme ne este la fel şi Domnul Iisus, adică neproslăvit în viaţa noastră?... (Ioan 7, 39; 1 Petru 3, 15).

… Ceva mai târziu, din acest loc ferit de vuietul Cetăţii se înălţaseră spre cer rugăciuni stăruitoare pentru izbăvirea urmaşilor Domnului închişi de Irod Agripa, odraslă din aceeaşi viţă blestemată care ucide sfinţii lui Dumnezeu… Sub sabia lui mereu udă de sânge nevinovat, căzuse deja Sfântul Apostol Iacov, fratele Evanghelistului Ioan. Apoi, *„ca să facă pe placul iudeilor,* [Irod] *a mai pus mâna şi pe Petru,* ***în zilele Praznicului Azimilor****“.* Ce cumplită asemănare: şi Mântuitorul fusese prins şi răstignit tocmai în acele zile când se prăznuiau cele dintâi Paşti, adică *o izbăvire:* eliberarea din îndelungata robie egipteană!... (Ieşire 12, 11-17; Luca 22, 1; Fapte 12, 1-17).

Spre casa aceasta grăbise Sfântul Petru când a fost izbăvit din temniţă în chip minunat şi lângă poarta ei închisă aşteptase el până să-i deschidă fraţii care se rugau tocmai pentru izbăvirea lui… Ce limpede s-a văzut şi atunci că *Dumnezeu nu leapădă rugăciunea!* (Psalm 101/102, 17). Nici chiar atunci când este însoţită de puţină credinţă!… Cei dinăuntru, deşi se rugau chiar atunci *pentru izbăvirea* lui Petru, nu puteau primi mărturia credincioasei Roda/Rodi care îi anunţa limpede că Marele Pescar bate la poartă…

... În acelaşi loc binecuvântat de pe Sion s-a ţinut *Sinodul Apostolilor* în anul 50, la care luaseră parte şi Sfinţii Pavel şi Barnaba, delegaţii Bisericii din Antiohia. Fuseseră atunci mari frământări cu privire la tăierea împrejur a creştinilor proveniţi dintre neamuri… După vorbirea Sfântului Petru şi a răspunsurilor date de trimişii Antiohiei, Biserica din Ierusalim

(alcătuită până atunci numai din iudei!) a luat hotărârea care a pus capăt tulburărilor. Însăşi formularea rostită atunci prin gura Sfântului Iacov, fratele Domnului (Galateni 1, 19), adevereşte inspiraţia ei divină: *„Părutu-s-a* [potrivit] *Duhului Sfânt şi nouă să nu vi se pună nicio greutate în plus în afară de cele ce sunt necesare: Să vă feriţi de cele jertfite idolilor şi de sânge, şi de (animale) sugrumate şi de desfrâu, de care păzindu-vă, bine veţi face!“...* (Fapte 15, 5-29).

… Când vremea persecuţiilor încetase dintr-o dată după mijlocul toamnei anului 312, „glasul Mirelui“ a răsunat şi pe Muntele Sionului chemându-Şi Aleasa: *„Ridică-te, iubita Mea, şi vino! Că iată iarna a trecut şi ploile s-au dus... Florile se-arată pe pământ şi-i vremea de plivit… Ridică-te, iubita Mea, şi vino!... Arată-Mi faţa ta şi fă-Mă glasul tău să ţi-l aud, că dulce-i glasul tău şi faţa ta-i frumoasă“...* (Cântarea Cântărilor 2, 10-14). Şi răspunsul „Miresei“ din Ierusalim n-a întârziat să vină chiar şi în ce priveşte lăcaşurile de cult! Puţin mai la nord de Foişorul Cinei de Taină a fost clădită în anul 383 o mare bazilică bizantină, numită *«Biserica Sfântului Sion»* sau *«Mama tuturor bisericilor»...* Aceasta, întru aducere-aminte de *„Odaia de sus“* în care se ţinuse Cina de Taină şi Se Pogorâse Duhul Sfânt… Cea dintâi referire la acest loc ceresc a fost făcută de Sfântul Ciril al Ierusalimului (315-386), preluată apoi de Sfânta Tradiţie.

După 29 de ani, episcopul Ioan al II-lea al Ierusalimului a extins mult acea bazilică în anul 412, numind-o *Hagia Sion*, care se întindea pe o mare parte a Muntelui Sfânt. În acea măreaţă biserică erau păstrate multe odoare de mare preţ: stâlpul de care fusese legat Mântuitorul în timpul biciuirii, cununa de spini şi suliţa cu care a fost străpuns, câţiva bolovani din cei aruncaţi asupra Sfântului Ştefan, o coloană adusă de la Roma în care fusese înfiptă crucea Sfântului Petru, potirul din care s-au împărtăşit Apostolii, un corn cu untdelemn, folosit la ungerea regilor lui Iuda, şi altele. Tradiţia spune că după anul 415 au fost adăpostite acolo pentru o vreme şi moaştele Sfântului Arhidiacon Ştefan…

… La începutul secolului al VII-lea începu iarăşi calvarul pentru creştinii din Ierusalim şi din Ţara Sfântă, ca şi pentru *Biserica Sfântului Sion*… Întâi a fost incendiată de perşi, în anul 614, apoi, deşi refăcută după doisprezece ani de Patriarhul Modest al Ierusalimului, nu va fi cruţată multă vreme… După ce a fost înnoită în 965, în anul următor musulmanii i-au pus iarăşi gând rău... Calvarul acesta avea să mai dureze doar câţiva ani, până în 1009 când uriaşa biserică de pe Sion avea să fie distrusă din temelii de musulmanii egipteni…

Veniseră apoi Cruciaţii în anul 1130… Ei şi-au stabilit reşedinţa lângă ruinele Bisericii Sfântului Sion şi au zidit acolo un nou lăcaş de rugăciune, cuprinzând între zidurile lui şi ruinele rămase din *Biserica Apostolilor* pe care l-au închinat Sfintei Fecioare Maria… Mult mai târziu, în 1421, franciscanii au reclădit Foişorul şi au zidit în apropiere *Bazilica Adormirii Maicii Domnului*. După numai o sută de ani însă au venit turcii… Ei au golit întâi Ierusalimul de creştini în 1523, apoi după un an au transformat şi Biserica Sfântului Sion în moschee. Şi din anul 1524 aşa a rămas până azi!...

În *«Odaia de sus»*…

… Privim cu nostalgie la cele trei ferestre ale Foişoru-lui… În ele sunt vitralii frumos colorate şi câteva texte în limba arabă… Aflăm că sunt versete din Coran şi că în unele este amintit şi numele «profetului David»... Pe peretele dinspre răsărit este *mihrabul*, o mică adâncitură de altar în care se roagă imamul („preotul“) musulman... Mihrabul a fost adăugat

aici în anul 1453 de mameluci (egipteni), ca să arate direcţia spre Mecca, oraşul sfânt al mahomedanilor…

Tot căutând „urme“ din Seara Cinei şi din Ziua Rusaliilor, constatăm cu inima strânsă de durere că din acelea n-au mai rămas aici!... Abia într-o absidă de pe peretele dinspre apus zărim şi un simbol creştin, singurul: un trunchi de pom cu trei braţe. Se spune că el reprezintă Cele Trei Persoane ale Sfintei Treimi… Noi însă am vrut să vedem un *«Butuc de viţă»* cu trei altoi curăţiţi, *„pentru ca mai multă roadă să aducă“...* (Ioan 15, 2). Şi credem că acesta este cel mai apropiat semn care aminteşte de sfintele evenimente petrecute cândva aici!...

… În odaia asta dinspre răsărit se adunau ucenicii Domnului la rugăciune *şi după* Seara Cinei. De aceea, El „i-a căutat“ aici în seara a treia după Sfintele Sale Pătimiri pe Cruce, intrând prin uşile încuiate şi dăruindu-le întâia binecuvântare a Învierii: *«Pace vouă!»...* Apoi, ca să-i încredinţeze cu adevărat că El este, şi nu un duh, *„le-a arătat mâinile şi coasta Sa“,* care purtau Semnele Preţului Mântuirii pe care ei le recunoscuseră dintr-o dată… În urmă, le-a încredinţat misiunea divină pentru care îi chemase la apostolie, dându-le *şi putere* ca să şi-o împlinească: *„«Aşa cum Tatăl M-a trimis pe Mine,* ***tot astfel*** *şi Eu vă trimit pe voi». Şi zicând acestea, a suflat asupra lor şi le-a zis: „Luaţi Duh Sfânt!...»“* (Luca 24, 36-40; Ioan 20, 19-23).

După despărţirea vremelnică de Învăţătorul şi Domnul lor pe Muntele Eleonului, ucenicii s-au întors tot pe Sion şi *„s-au suit în încăperea de sus, unde se adunau de obicei... Toţi aceştia într-un cuget stăruiau în rugăciune, împreună cu femeile* ***şi cu Maria, Mama lui Iisus****, şi cu fraţii Lui…“,* aşteptând împlinirea făgăduinţei: *îmbrăcarea cu putere de Sus…* (Luca 24, 49; Fapte 1, 12-14).

... În acest Foişor se ridicase Petru după aceea *„în mijlocul fraţilor, iar numărul lor era ca la o sută douăzeci“* (!), chemându-i să găsească un alt *„martor al Învierii“* în locul Vânzătorului care îşi lepădase chemarea... Va trebui să aleagă altul, dar dintre cei care L-au urmat pe Domnul întotdeauna, *„începând de la Botezul lui Ioan şi până în ziua când S-a înălţat“...* Atunci, Sfinţii Apostoli *„au pus înainte pe doi: pe Iosif, numit Barsaba, zis şi Iustus, şi pe Matia. Şi rugându-se au zis: «Tu, Doamne, Care cunoşti inimile tuturor, arată pe care* ***din aceştia doi*** *l-ai ales să ia locul acestei slujiri şi al apostoliei din care a căzut Iuda, ca să meargă în locul lui». Şi au tras la sorţi; şi sorţul a căzut pe Matia; şi el s-a rânduit împreună cu cei unsprezece apostoli“...* (Fapte 1, 15-26).

Gândim nedumeriţi şi poate vinovat la alegerea de atunci: cât de nepătrunse sunt planurile lui Dumnezeu, mai întotdeauna ***altele*** decât ale oamenilor!... Cei adunaţi în Foişor îi propuseseră atunci ***numai pe doi****: „pe Iosif, numit Barsaba, zis şi Iustus, şi pe Matia“* (ca şi cum Domnul nu putea avea pe un „al treilea“!) – şi îl aleseseră astfel pe Matia… (Desigur, acesta rămâne modelul perfect de *apostol anonim,* tocmai pentru că nicăieri nu se mai aminteşte de numele său!…). Nu mult după aceea însă Domnul îl alege pe Saul din Tars, pe cel mai înverşunat prigonitor al Bisericii Lui… Pe acela care fusese *„pus de-o parte“* din pântecele maicii sale ca să poarte Numele Domnului *„înaintea neamurilor şi a regilor, şi a fiilor lui Israel“*. Şi tocmai acesta avea să umple lumea cu Evanghelia lui Iisus Cel Răstignit pe care şi-o asumase în totul, şi Noul Testament, cu neîntrecutele sale epistole! Cu toate acestea, el spunea mereu: *„nu sunt vrednic să mă numesc apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu“!...* (Fapte 9, 3-20; 1 Corinteni 15, 9; Galateni 1, 11-15). Se poate ca Domnul să-l fi ales pe Saul tocmai de aceea!... (1 Timotei 1, 15-16).

… Dimineaţa Zilei Cincizecimii îi găsise pe Cei Doisprezece şi ceata lor tot în Odaia de sus… *„Erau toţi împreună la un loc. Şi, fără de veste, s-a făcut din cer un vuiet ca de suflare de vânt ce vine repede şi a umplut toată casa unde şedeau. Şi limbi ca de foc li s-au arătat,*

împărţite, şi au şezut pe fiecare din ei. Şi s-au umplut toţi de Duhul Sfânt şi au început să grăiască în alte limbi, precum le dădea lor Duhul a grăi"... (Fapte 2, 1-4).

Vuietul acela s-a auzit însă în tot Ierusalimul şi Vântul Duhului Sfânt a adunat lângă „casa Mariei" o mulţime de locuitori din cetate, precum şi alţi *„bărbaţi cucernici din toate neamurile care sunt sub cer..., iudei şi prozeliţi",* aflaţi atunci la Cincizecime (Deuteronom 16, 16). Auzindu-i pe apostoli vorbind fiecăruia din ei, *în limba în care se născuseră,* au rămas încremeniţi şi nu ştiau ce să creadă… În clipele următoare, după cea dintâi mărturisire a Sfântului Apostol Petru a cărei miez era IISUS Cel Răstignit, s-au întors la Dumnezeu *trei mii de oameni* (!...). Atunci şi acolo s-a născut Biserica Domnului, despre care Mântuitorul spusese că *„porţile iadului nu o vor birui"*... (Matei 16, 18; Fapte 2, 5-47). Şi dacă n-au biruit-o în două mii de ani, cu siguranţă că n-o vor putea nicicând, fiindcă este apărată până în veci de Puterea lui Dumnezeu cea nebiruită!...

... Dar dacă în acel loc de pe Sion s-a născut Biserica Domnului, tot acolo s-au ivit şi primii ei împotrivitori, începând astfel marea alegere între ascultătorii Evangheliei… Unii auziseră atunci Cuvântul lui Dumnezeu *„în limba lor",* adică a ţării în care trăiau împrăştiaţi, pentru că *„graiul Ierusalimului"* îl uitaseră de mult – sau nu-l cunoscuseră nicicând… (Ce cumplit adevăr este cuprins în înţelesul acestor cuvinte pentru noi, creştinii de azi!...). Toţi aceia l-au primit cu bucurie, hotărându-se să-l asculte, adăugându-se la numărul celor ce se mântuiau (Fapte 2, 41-47). Alţii însă, nu numai că nu pricepeau nimic din cele ce auzeau, ci dispreţuiau pe faţă manifestarea Duhului Sfânt, socotind-o… beţie! Ce dureros că *poporul lui Israel* nu cunoştea profeţiile din Cartea Domnului, care anunţaseră cu veacuri înainte tocmai despre această dumnezeiască manifestare: *„... Turna-voi din Duhul Meu peste tot trupul..., fiii voştri şi fiicele voastre* ***vor profeţi****..."* (Fapte 2, 17-18).

O, suflete al meu, cutremură-te şi nu dispreţui batjocori-tor ceea ce nu poţi înţelege sau nu poţi explica! Mai bine, roagă-te Domnului ca să-ţi limpezească El tainele Sale! Apoi, aşteaptă în smerenie şi tăcere până vei putea...

… Cu toate că inima ni se simţea nespus de apăsată în locul acela înstrăinat de menirea lui dintâi, încercăm să murmurăm în gând rugăciunea de invocare a Duhului Sfânt: *„Împărate Ceresc, Mângâietorule, Duhule al Adevărului Care pretutindenea eşti şi pe toate le plineşti, Vistierule al bunătăţilor şi Dătătorule de viaţă, vino întru noi şi Te aşază şi ne curăţeşte de toată întinăciunea, şi mântuieşte, Bunule, sufletele noastre!"*…

În urmă, ne pregătim să ieşim, mângâindu-ne sufletul cu viersul unei neîntrecute cântări de Rusalii, ieşită din condeiul neîntrecutului poet creştin al neamului nostru, Traian Dorz:

„Preasfinte Duh de viaţă darnic,
Preasfinte-Mpărţitor de har,
în faţa Ta îngenunchează
a noastră mulţumire iar,

Căci Tu ai dat vieţii noastre
botezul minunat de foc
ce-a cununat în noi durerea
cu fericirea la un loc!

O, Tu ne-ai răsărit în suflet
lumina altei noi vieţi,
descoperindu-ne atâtea
necunoscute frumuseţi.

În inimi ne-ai aprins statornic
înflăcăratele trăiri
ca să-Ţi putem aduce jertfa
deplinei noastre dăruiri.

Făcut-ai sufletele noastre
potir de aur minunat
şi darnic le-ai umplut adâncul
cu Harul Tău nemăsurat,

Dezvăluitu-ne-ai frumseţea
Cerescului Ierusalim,
părtaşi la dulcea-i fericire
chiar de pe-acum ne faci să fim.

În faţa Ta întreaga noastră
recunoştinţă vine iar
şi-Ţi mulţumim... O, slavă Ţie,
Preasfinte-Mpărţitor de har!"

… Ajunşi afară, suntem conduşi pe terasa clădirii de unde se deschide o minunată privelişte asupra Ierusalimului de Est. Aflasem cu emoţie că în vremea când Sfânta Cetate fusese sfâşiată (după înfiinţarea Statului Israel în 14 mai 1948 şi până la Războiul de Şase Zile din 5-10 iunie 1967), mulţi evrei, printre care însuşi cel de-al doilea preşedinte al Israelului, Itzhak Ben Tzvi, căutau cu ardoare această terasă... Ei veneau să contemple *Zidul Plângerii* la care nu le era permis să ajungă atunci, dar pe care îl puteau zări de aici şi se mângâiau cu atât, ca Moise oarecând privind Canaanul de pe muntele Nebo…

Privim şi noi la cupola aurită a Moscheii Omar de pe Muntele Templului, iar dincolo de ea, la Muntele Măslinilor cu neuitatele sale locuri sfinte… Un gând ne înduioşează inima acum: poate că şi cei care privegheaseră demult în *«Odaia de sus»*, aşteptând venirea Mângâietorului făgăduit, îşi vor fi îndreptat privirile de aici spre Muntele Eleonului, ca noi acum, întrebându-se cu dor nestins: *Doamne Iisuse, mai este oare mult?...*

Lângă Cenotaful regelui David

... Coborâm de pe terasa Foişorului şi intrăm la parterul aceleiaşi clădiri, cu gândul dus peste veacurile dinainte, scurse liniştit ori năvalnic... Într-o încăpere ceva mai întunecoasă, se află *«Mormântul regelui David»*... Ştiam că în ce priveşte originalitatea mormântului, circulă mai multe presupuneri. Unele, alături de Sfânta Scriptură, susţin încă din vechime că marele rege fusese înmormântat *pe Sion…* (1 Regi 2, 10). Poate tocmai de aceea cruciaţii ridicaseră în secolul XII Cenotaful acesta. După alte presupuneri, Psalmistul Domnului ar fi fost îngropat pe *Muntele Ofel,* nu departe de Moria, unde au fost aşezaţi după el şi ceilalţi regi ai lui Israel… În popor circulă chiar o legendă că regele David şi Solomon ar fi fost îngropaţi undeva în adâncul stâncii, alături de canalul prin care trec apele Ghihonului spre Scăldătoarea Siloamului… Oricare ar fi adevărul, aflăm cu bucurie că acest Mormânt al lui David a devenit

de-a lungul vremii loc de peregrinaj nu doar pentru fiii lui Israel, ci şi pentru creştini, ba chiar pentru musulmani!...

… Intrăm în Sala Cenotafului şi observăm că şi aceasta este despărţită în două, întocmai ca *Peştera Prorocilor* de pe Muntele Carmel, pentru a împiedica accesul femeilor laolaltă cu bărbaţii! Undeva pe la mijlocul încăperii stăteau în picioare doi bărbaţi evrei, îmbrăcaţi în negru şi cu capul acoperit. La prima vedere ni s-a părut că citesc rugăciuni în cărţile lor sfinte. Am văzut însă că ei fac aceasta „doar cu un ochi", în timp ce „cu celălalt" supraveghează peregrinii care se perindă prin încăpere… Privindu-i, am înţeles cât de ameninţat este şi locul acesta… Fiind plin de simboluri naţionale şi religioase, ca şi Zidul Plângerii, reprezintă nu doar o ţintă supremă de veneraţie pentru orice israelit, ci şi una tot pe-atât de pândită de mâini vrăjmaşe…

După ce ne acoperim creştetul în semn de respect cu tichia primită şi aici ca lângă Zidul Plângerii, ne apropiem de uriaşul sarcofag de piatră din faţa noastră. Este îmbrăcat într-o draperie de catifea scumpă, brodată din loc în loc cu *Steaua lui David,* Simbolul Israelului... Deasupra imensului sicriu sunt aşezate 22 de coroane de argint masiv. Ele amintesc de cei tot pe atâţia regi ai lui Iuda şi Israel, mai mult sau mai puţin credincioşi, începând cu David şi sfârşind cu Zedechia… În vremea acestuia din urmă, după doi ani de asediu al Ierusalimului (!), regatul fusese destrămat, iar majoritatea fiilor lui Israel au fost duşi în aspra robie babiloniană… (2 Împăraţi, cap. 25).

… Privesc cu compătimire la un „fiu al lui Avraam" care stă cu fruntea aplecată pe sarcofag… Poate că se roagă Dumnezeului părinţilor săi ori poate că deplânge gloria pierdută a lui Israel… Dincolo de el, în spatele sarcofagului, se vede o mică firidă mai ridicată, despre care arheologii spun că ar fi pe ruinele unei sinagogi din secolul V. Poate chiar a Bisericii-Sinagogă din *„casa Mariei, mama lui Ioan, zis şi Marcu",* acolo unde începând din Ziua Învierii *„erau adunaţi mulţi laolaltă şi se rugau"*... (Fapte 12, 12).

Ca un mare neputincios ce sunt, în acest loc memorabil simt întrucâtva câtă mulţumire Îi datorez şi eu Domnului meu, pentru că a trimis în lume un asemenea *«om după Inima Sa»!* (1 Samuel 13, 14; Fapte 13, 22). Un om pe care l-a trecut prin toate stările posibile: de la cea de umil păstoraş până la cea de om sfânt peste care *„a odihnit Duhul Domnului"*... (1 Samuel 16, 11-13). Şi de la cea de rege al lui Israel până la cea de fugar hăituit prin pustietăţi... Dar urmărit nu de duşmani, ci de însuşi socrul său, de acela pe care el îl cruţase de două ori de la moarte!… (1 Samuel, cap. 24 şi 26). Apoi, în cele din urmă, fugărit de fiul ieşit din coapsele sale!… (2 Samuel 15, 14-30).

Într-adevăr, David fusese un om şi un rege cum nu s-a mai ridicat altul! El reuşise să-i adune *sub acelaşi steag* pe toţi fiii lui Israel cei învrăjbiţi mai întotdeauna, ca noi, românii, şi să-i conducă la biruinţă asupra vrăjmaşilor care îi pândeau din toate părţile cu ură de moarte… (2 Samuel 5, 3). Pe deasupra, „uitând" de necazurile lui, găsea timp să compună psalmi de laudă şi mulţumire lui Dumnezeu pentru binefacerile Sale nemăsurate şi să-I cânte înaintea Lui, antrenând şi pe alţii în această binecuvântată slujire… (Psalm 102/103). Ba încă, în vreme ce era rege, se smerea până acolo încât să spună: *„... Eram prost şi fără judecată,* ***eram ca un dobitoc*** *înaintea Ta!"*... (Psalm 72/73, 22). De aceea a fost trecut el în spiţa neamului Mântuitorului şi pus alături de Avraam, «prietenul lui Dumnezeu» (Iacov 2, 23; Matei 1, 1). Astfel, prin Hristos, Domnul şi Mântuitorul nostru, marele David aparţine nu doar unui popor, fie el şi al lui Israel, ci întregii umanităţi, care se înfruptă din neîntrecuta lui comoară poetică şi de rugăciuni: *Psaltirea.* Şi rămâne peste milenii model vrednic de urmat, mai ales în ce priveşte *pocăinţa* faţă de Dumnezeu *şi iertarea* faţă de vrăjmaşii care îl urau *fără de vină…* (Psalm 68/69, 4-5).

… Încerc să înalţ şi eu, nevrednicul, un gând smerit de mulţumire şi recunoştinţă spre cer pentru credinciosul rege şi profetul inspirat care odihneşte pe Sion, în aşteptarea Învierii şi răsplătirii lui Hristos… Aceasta şi pentru că psalmii acestui om al pocăinţei şi al rugăciunii înşeptite îmi încălziseră inima încă din copilărie şi-mi înrouraseră ochii de pe când îngânam după tata: *„Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta şi după mulţimea îndurărilor Tale şterge* ***fărădelegea mea****!...“* (Psalm 50/51 şi 119, 164).

O, Dumnezeule Atotmilostiv, Care în marea Ta bunătate Ţi-ai adus *„aminte de David şi de toată blândeţea lui“...* (Psalm 131/132, 1), adu-Ţi aminte şi de mine, păcătosul, şi mă miluieşte după nespusa Ta îndurare!...

În Bazilica Adormirii Maicii Domnului

... Când ieşeam din clădirea Cenaclului cu cele două locuri neuitate ale sale, clopotul din turla bisericii apropiate ne aducea aminte că trecuse bine de amiază… Deşi această biserică uriaşă seamănă mai mult a „cetate cu ziduri întărite“ decât a locaş de cult, grăbim şi spre ea, înainte să ne retragem poate pentru totdeauna de pe Muntele Sionului... Doream să cercetăm acel loc sfânt mai ales pentru că, potrivit tradiţiei, acolo locuise Apostolul Iubirii, în casa că-ruia îşi petrecuse Maica Domnului ultima parte din frământata ei viaţă...

… Când Domnul nostru pătimea răstignit pe Golgota, Preacurata Fecioară şi Maică rămăsese singură pe lume… Se vede limpede că ea nu mai avea ***chiar pe nimeni*** din faptul că Fiul ei o încredinţase în grija Sfântului Ioan tocmai când suferea cumplitele chinuri de pe Cruce! Însuşi el, Evanghelistul, mărturiseşte: *„Iisus, văzând pe mama Sa şi pe ucenicul pe care-l iubea stând alături, i-a zis mamei Sale: «Femeie, iată fiul tău!». Apoi i-a zis ucenicului: «Iată, mama ta!». Şi din ceasul acela ucenicul a luat-o la sine“...* (Ioan 19, 26-27). Întrucât Sfântul Evanghelist Ioan avea casa pe Sion, Maicii Domnului i-a fost mai uşor să locu-iască într-un loc atât de scump ei… De pe locul acestei biserici până la *„casa Mariei, mama lui Marcu“* (Fapte 12, 12), sunt numai câţiva paşi... Aceasta ne face să înţelegem şi mai bine cât de nelipsită fusese Maica Domnului de la toate strângerile laolaltă ale ucenicilor, începând din Duminica Învierii şi până în Ziua Cincizecimii, apoi până în ziua Mutării în cerul Fiului său!…

… În faţa noastră se înalţă o clădire uriaşă, străjuită în cele patru colţuri de tot atâtea turnuleţe… Deasupra zidurilor groase se iveşte o clopotniţă semeaţă şi o cupolă asemănătoare celei din Biserica Sfântului Mormânt. Aflăm că încă în secolul IV fusese înălţată aici o bazilică bizantină închinată Maicii Domnului, din care se mai păstrează câteva preafrumoase porţiuni de mozaic. Avusese însă aceeaşi soartă zbuciumată ca Preacurata Fecioară şi Maică, al cărei hram îl purta!… În secolul XI înălţaseră o biserică aici şi cruciaţii, dar şi aceea a fost profanată şi dărâmată în vremea îndelungatelor stăpâniri musulmane. Biserica de azi, aflată în grija catolicilor benedictini, a fost construită în anul 1898 de împăratul Germaniei, Wilhelm al II-lea. (Este plăcut să aflăm că în timpul domniei acestuia s-a interzis lucrul în Ziua Domnului, în toată împărăţia lui. Şi nu doar în manu-facturi, ci chiar în industrie!…)

Ne uimim privind pardoseala lucrată iscusit în mozaic, amintind de semnele Zodiacului şi de multe nume de sfinţi… În mijlocul bazilicii zărim un „alcov“ încadrat de trei stâlpi de marmură scumpă. Acesta adăposteşte un „catafalc“ pe care este aşezată o sculptură în lemn şi fildeş, înfăţişând-o pe Maica Domnului Iisus după Adormirea sa… În sfeşnicul de alături pâlpâie blând flacăra unei lumânări, iar deasupra veghează o candelă aprinsă… Atât! Evlavie şi tăcere solemnă…

Ceva mai departe de „alcov“, descoperim o capelă numită a Sfântului Duh… Aceasta aminteşte de aducerea în chip minunat a celor Doisprezece Apostoli de prin toate depărtările lumii, pe unde propovăduiseră Evanghelia. Trebuia să fie şi ei prezenţi în Ierusalim când Maica Domnului lor avea să fie aşezată pentru o scurtă vreme în mormântul ei săpat în Ghetsimani…

O scară ne conduce la cripta din subsolul bisericii… Ne impresionează acolo un alt preafrumos mozaic în formă circulară şi pe fond aurit, din care Maica Domnului cu Fiuţul ei Sfânt în braţe ne privesc blând *şi pe noi…* Dedesubtul icoanei sunt zugrăviţi câţiva proroci ai lui Israel care vorbi-seră despre Cel Promis încă din Grădina Edenului… (Facere 3, 15). Simţim că totul e nespus de încântător aici, aducând aminte de viaţa Maicii Domnului şi îndemnând mângâietor la rugăciune şi prosternare în tăcere, încât n-ai mai vrea să pleci de aici!... În minte îmi vin sublimele versuri ale nemuritorul Traian Dorz: *«Cinstim în tăcere»…* Sunt scrise în momente deosebite de inspiraţie divină întru supra-cinstirea aceleiaşi fiinţe căreia îi este închinată şi biserica aceasta. De fapt, adevărata apropiere de fiinţa Maicii Domnului asta şi înseamnă: cinstire în tăcere!...

„Cinstim în tăcere Minunea şi Taina
pe care-o respectă profeţii şi sfinţii,
pe care Lumina şi-nfăşură haina,
tăcând-o Ştiinţei, lăsând-o Credinţii.

Privim în tăcere uimirea şi teama
cu care cerescul arhanghel grăieşte,
Minunea şi Taina, Fecioara şi Mama,
când Crucea şi Slava smerit le vesteşte.

Simţim în tăcere cum magii şi-apleacă
genunchii şi darul, căzând rugăciunii,
când toată ştiinţa făcându-şi să tacă,
cu toată credinţa se-nchină Minunii.

Gândim în tăcere cum neamuri şi neamuri
de veacuri te nalţă, cu drag şi cu teamă,
pe cruci şi altare, pe steme şi flamuri,
Minune şi Taină, Fecioară şi Mamă.

Slăvim în tăcere Eterna Minune
cu-ntreg înţelesul păstrat veşniciei
şi dragostea noastră alăturea pune
Hristos-Împăratul cu Pruncul Mariei…“

... Dar câte alte întâmplări minunate se vor mai fi petrecut pe culmea Sionului pe care am ajuns acum şi noi, nevrednicii, şi pe care Sfântul Luca nu le-a mai consemnat în cea de-a doua carte a sa!... Cu siguranţă însă toate acelea sunt însemnate în Cartea Domnului de aducere-aminte, *„spre binele celor care se tem de El“…* (Maleahi 4, 16).

Plecând de aici, plănuim o ieşire pe Golgota în prag de înserare… Doream să ne luăm un duios «bun-rămas» de la cele mai sfinte locuri de pe lume, după ce le purtasem cu înfrigurare în inimă din anii cei mai fragezi şi până azi, când părul ni s-a albit…

Rămas-bun, Golgota!...

… Ştiind că uşile *Bisericii Sfântului Mormânt* se închid la ora 20 şi se redeschid abia dimineaţa la ora 4.30, urcam grăbit într-acolo, cum făcusem de câteva ori în zilele adăstării noastre în Ierusalim. *Via Dolorosa* era ca pustie acum în prag de seară: tarabele fuseseră strânse de mult, încât prin jur abia mai întâlnim câte un trecător întârziat ca noi. Lăsăm pe rând în urmă primele nouă popasuri din Drumul Crucii, rememorând zguduitoarele evenimente petrecute în dreptul lor cu câte o închinare înfiorată: *«Mărire Îndelung-Răbdării Tale, Doamne, mărire Ţie!...»*.

Ajunşi în faţa uriaşei biserici, ne apropiem cu bucurie şi fior de porţile ei încă deschise şi apucăm spre Calvar… În timp ce urcam spre Altarul Golgotei pe cele paisprezece trepte, simţeam că picioarele mi se frâng a nevrednicie şi neputinţă… Străbătusem drumurile Ţării Sfinte din Galileia până în Pustia Ţin şi din Ierihon până aici în Ierusalim… Aşa de puţin timp ne mai rămăsese până să întoarcem spre casă cu bruma de trăiri şi amintiri pe care am fost în stare să le strângem în inima noastră… De aceea, voiam să mai îngenunchem o dată pe Golgota – poate pentru cea din urmă oară – şi să mai atingem Stânca ei înroşită de Sângele Domnului Iisus, pe care s-a făcut Răscumpărarea noastră…

Ajunşi pe Platoul Golgotei observăm că la ora aceea erau puţini închinători. Ce bine că acum nu ne mai zoreşte nimeni!... Ne prăbuşim lângă locul în care fusese înfiptă Crucea *«Răstignitului din mijloc»* şi ne deşertăm încă o dată povara sufletului cu acelaşi fior ca întâia oară. Sau ca în cea din urmă…

... Într-un târziu, suspin cutremurat: O, Domnul şi Mântuitorul meu Preaiubit, se va fi ridicat oare murmurul rugăciunii mele măcar până deasupra acestui Prestol sub care mi-am aplecat capul?... Sau multa mea nevrednicie rămâne şi pe mai departe zid de despărţire între noi, încât rugăciunea nu-mi poate răzbi până la Tine?… Dar chiar şi aşa fiind, Te rog, ai milă de mine, căci şi eu sunt făptura Mâinilor Tale: *„caută spre mine şi mă miluieşte, că singuratic sunt şi sărman!...“* (Isaia 59, 2; Psalm 24/25, 16-17).

… Când mă ridicai de sub Altarul Golgotei, ceasul arăta 19:45!... Aprind în sfeşnicul de alături şapte lumânări, câte una pentru fiecare soi de păcate de care n-am fugit îndeajuns… Apoi, de lângă balustrada de deasupra Pietrei Ungerii, cu faţa spre Locul Răstignirii, murmurăm înecată în lacrimi cântarea *«O, Sfântă Faţă-nsângerată»,* scrisă de inegalabilul nostru contemporan, Traian Dorz:

„O, Sfântă Faţă-nsângerată,
senină sub cununa-Ţi grea,
spre slava Ta îndurerată
cum să-mi ridic privirea mea?

Cu lacrimi Te privesc,
cu lacrimi Te iubesc,
cu lacrimi Te sărut smerit,
căci **pentru mine***-ai suferit!*

Ce susă-i slava Ta divină,
ce joasă-i aplecarea Ta
între Sfinţenie şi Vină,

pe amândouă-a le purta!

Cum să-Ţi privesc acele rane
ce ştiu că ***eu*** *Ţi le-am făcut,*
– o, dureroasele piroane
ce-al meu păcat Ţi le-a bătut!...

Iisuse, răstignit ***de mine****,*
mă prăbuşesc plângând zdrobit:
ce vinovat sunt către Tine
– şi totuşi Tu cât m-ai iubit!

Zdrobit-am Inima-Ţi iubită,
făcând ce nu mai pot uita
– cu toată inima-mi zdrobită
plâng încleştat de Crucea Ta!"

… Ajunşi afară pe platoul din faţa Bisericii Învierii, ridic privirea în sus spre „cupola cea nefăcută de mână"… Din nesfârşitul albastrului intens mi se părea că şi spre mine, nevrednicul, mai privesc încă binevoitor „ochii cerului"… Mă întreb cutremurat, dar şi fericit în acelaşi timp: se va fi înseninat oare atât de mult Cerul şi pentru un lepădat, ca mine?... Nu ştiu acum!... Pricep însă că răspunsul îmi va veni în curând, „Mâine Dimineaţă", când voi bate la uşa Ierusalimului de Sus!... Dacă Poarta lui de Aur va fi deschisă atunci şi pentru mine, nădejdea din seara asta de la uşa Bisericii Învierii îşi va fi adeverit temeinicia!...

O suflete al meu, aşa puţin drum mai ai până Acolo! Fii stăruitor şi luptă măcar de acum cu toată puterea împotriva pornirilor firii tale vechi, ca să poţi fi primit atunci, şi nu alungat!... Nu uita mărturisirea Sfântului Pavel: *„... Mă port aspru cu trupul meu şi-l ţin în stăpânire, ca nu cumva, după ce am propovăduit altora, eu însumi să fiu lepădat…"* (1 Corinteni 9, 27).

După ce ieşim dintre zidurile Sfintei Cetăţi prin Poarta Jaffa, ne îndreptăm spre „casa noastră" de pe Ramban Street 33. Pe aici întâlnim încă destulă lume, iar străzile sunt înţesate de poliţişti înarmaţi şi extrem de vigilenţi, cu automatele la îndemână… În serile dinainte, avuseseră loc manifestări impresionante pentru aniversarea celor 40 de ani de când Ierusalimul, după zbuciumata lui istorie, devenise iarăşi unul singur, precum fusese odinioară. Aflasem că în tot timpul acestor manifestări, teritoriile palestiniene fuseseră închise, spre a se evita „surprizele"… Gândim trist: ce grea şi primejduită este permanent viaţa ierusalimitenilor, chiar şi a evreilor! Dar cu atât mai mult a celorlalţi…

O Doamne al popoarelor, fie-Ţi milă şi adu grabnic pacea şi bunăînvoirea între oamenii din „pustiul" acesta, precum cântase odată corul îngerilor Tăi deasupra câmpurilor Betleemului în Noaptea Naşterii!... (Luca 2, 13-14). Adu pacea Ta şi aici pe întinderile Ţării Sfinte, în care mişună parcă mai mult sălbăticiuni decât OAMENI!...

... Am ajuns şi cea din urmă înserare în Ierusalim!… Ultimele gânduri ni se prefac rugăciune durută: … Doamne Iisuse, Preascumpul nostru Mântuitor, Care ai promis ucenicilor Tăi în ultima seară petrecută cu ei că nu-i vei lăsa orfani, ci le vei trimite de la Tatăl un alt Mângâietor… Şi i-ai încredinţat că Acela va rămâne cu ei în veac şi că El îi va învăţa toate lucrurile, aducându-le aminte de tot ce le-ai spus Tu… (Ioan 14,16-18). Fie-Ţi milă şi de noi, nevrednicii, şi ne fă parte de un strop din această sfântă şi slăvită făgăduinţă, după măsura milei Tale celei nemăsurate, înainte să plecăm de aici!...

Despărţirea de Sfânta Cetate…

… De undeva, de pe după vârful Muntelui Scopus cu cei 818 metri ai săi se iveşte grăbit *«luminătorul cel mare»* (Facere 1, 16), învăluind Ierusalimul în razele sale aurii... Întocmai zicerii Psalmistului: parcă este *„un mire ce iese din odaia lui de nuntă* [şi] *se aruncă în drumul lui cu bucuria unui viteaz“*... Psalm 18/19, 5). Pentru noi, acesta e cel din urmă răsărit de soare în cetatea Salemului! Poate şi de aceea, chiar dacă pe cerul albastru nu se vedea niciun nor, ochii noştri erau înceţoşaţi, prevestind „ploaie“!...

... De ce oare toate despărţirile din lume sunt adumbrite de tristeţe şi au gust amar, când dintru început ştim că suntem *„străini şi călători pe pământ“?...* (Evrei 11, 13-14; 1 Petru 2, 11). Ştim bine că nimic nu este al nostru, aici şi acum: nici fiinţe scumpe, nici locuri dragi, nici trăiri înalte, nici lucruri de preţ... Pe toate acestea le avem *doar pentru o vreme,* ca pe nişte scurte popasuri pe drumul dintre Infinitul din care ne-am desprins când am venit în lume şi cel în care ne vom cuprinde în curând, când vom pleca din ea… Numai după ce *„mântuiţii Domnului… vor veni în Sion* [-ul de Sus] *în cântări de biruinţă şi o bucurie veşnică va încununa capul lor…,* [când] *durerea, întristarea şi suspinarea se vor depărta de la ei“ (Isaia 51, 11),* abia de atunci înainte cuvântul *«despărţire»* va înceta să mai fie rostit de buzele acelor fericiţi, simţind că au ajuns *Acasă*... Pe veci!… Până atunci însă, timpul nostru este presărat nu atât cu bucuria întâlnirilor fericite, cât mai ales cu durerea înlăcrimată a despărţirilor…

Aşa eram şi noi în cea din urmă dimineaţă trăită în Ţara Sfântă!... Zorii zilei următoare aveau să ne prindă în văz-duh, deasupra norilor, în zbor spre bătrânul continent în care Cel Atotputernic rânduise dintru început glia străbunilor noştri…

După ce ne-am aşezat bagajele în maşină, am încuiat pentru ultima oară uşa „casei noastre din Ierusalim“. Nu doar cu cheia, ci şi cu lacrimi!... Deşi stătusem atât de puţin între pereţii ei, numai noaptea, inima ni se rupea greu de ea, privind în urmă cu nostalgie, ca oarecând femeia lui Lot spre partea din sufletul ei ce-i rămânea în cetatea sortită pieirii…

... Din casa asta de pe *Ramban Street 33* pornisem spre Mănăstirea Crucii în cea dintâi seară după sosirea în Ierusalim! Apoi, de aici alergasem zilnic spre Vechea Cetate şi împrejurimile ei, spre Betania şi Ierihon, spre Ain Karem şi Betleem… Într-atât ne bucuraserăm inima în acest loc, că n-am mai fi dorit să plecăm din el, precum odinioară cei trei apostoli de pe vârful Taborului… (Matei 17, 4). Dar nici lor atunci, cum nici nouă acum nu ne-a fost dat să rămânem îndelung în locul preaiubit! Mai aveam încă de peregrinat prin „văgăunile“ acestei lumi, până să batem la porţile adevăratului Ierusalim, *„cel nefăcut de mână“...*

Acum, pe acesta pământesc îl lăsam în urmă şi ne îndreptam spre Jaffa, vechiul oraş şi port la Marea cea Mare din partea de miazăzi a Tel Avivului... Şoseaua modernă trece printre văi adânci şi dealuri înalte pe care sunt zidite case noi, multe nelocuite încă, aşteptându-şi locatarii să se întoarcă de prin risipirea lor de veacuri printre popoare…

De pe marginea drumului ne îmbiau indicatoare încifrate de localităţi, scrise „în limba Ierusalimului“ pe care noi n-o pricepeam nicicât… Abia harta, ceva mai generoasă în explicaţii, ne spunea că trecem pe lângă cetăţi cu nume biblic! Cea dintâi pare să fie *Rama / Ramataim* – azi *Nebi Samuel,* situată la circa 10 km de Sfânta Cetate… Acolo se născuse prorocul Domnului, ca rod al rugăciunii unei mame sfinte şi acolo se află şi mormântul lui… (1 Samuel, cap. 1 şi 25, 1). De acolo se vede bine *Valea Aialonului,* locul hotărâtoarelor lupte

de pe vremea marelui Iosua dintre israeliţi şi amoriţi… Atunci, la rugăciunea urmaşului lui Moise, soarele şi luna s-au oprit din mersul lor pentru o zi, ca să dea răgaz poporului lui Israel să-şi biruie vrăjmaşii... (Iosua 10, 7-14).

Amintindu-ne de acel eveniment unic în toată istoria biblică, gândim fericiţi: iată cât de *„mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului“,* când credinţa lui este neclătinată! Ea poate muta nu doar munţi, ci intervine chiar în mersul corpurilor cereşti… (Iacov 5, 16; Marcu 11, 22-24). Ce dovadă neîndoielnică este acesta că rugăciunea celui credincios făcută *pentru alţii* nu rămâne nicicând fără răspuns pe măsură!...

... În apropiere de Nebi Samuel se află şi *Valea Terebinţilor,* locul în care păstoraşul David, cu o praştie şi cinci pietricele luate din pârâu, a îndrăznit să lupte împotriva uriaşului Goliat, hulitorul Dumnezeului său… El biruise atunci, pentru că se bizuise nu pe puterea lui, ca Goliat, ci pe a *„Domnului Savaot, Dumnezeul oştirilor lui Israel“,* în numele Căruia pornise fără nicio armură… (1 Samuel, cap. 17). Nu departe de Valea Terebinţilor se întind câmpurile pe care tânărul David păştea oile tatălui său Isai, apărându-le de lei şi urşi... Acolo în singurătate învăţase să-I cânte Domnului din psaltirea pe care singur şi-o făurise cu priceputele sale mâini… (Psalmul necanonic 151, 1-2).

Pe drumul Emausului...

La mică distanţă de cetatea lui Samuel, pe acelaşi drum ce duce spre străvechiul Iope se află *„satul lui Cleopa“,* o binecuvântată oază între dealurile pustii ale Iudeii... Precum Ierusalimul de care-l despart doar şaizeci de stadii (11,1 km), şi Emausul este tot la înălţime: 800 m altitudine. Rânduirea aceasta poate că fusese o anticipare a slăvitei Arătări Dumnezeieşti ce urma să se petreacă în el…

… Către satul acesta călătoreau trişti şi singuratici Luca şi Cleopa în seara zilei dintâi a săptămânii după Răstignirea Domnului (Duminica!...). Vorbeau aprins între ei şi se arătau nedumeriţi de lucrurile petrecute de curând, când un Străin îi ajunsese din urmă şi li se alăturase tăcut… Amărăciunea lor crescu şi mai mult când Necunoscutul, Care părea să nu ştie niciuna din întâmplările despre care vorbeau ei, îi în-trebă „curios“: *„Ce sunt cuvintele acestea pe care le schimbaţi între voi?“...* La aceasta, cei doi I-au replicat cu amărăciune: *„Oare numai Tu Singur eşti străin în Ierusalim şi nu ştii cele ce s-au întâmplat în el zilele acestea?... Cele despre Iisus Nazarineanul, Care era profet puternic în faptă şi în cuvânt înaintea lui Dumnezeu şi a întregului popor… Cum L-au osândit la moarte şi L-au răstignit arhiereii şi mai-marii noştri… Noi nădăjduiam că El este Cel Ce avea să izbăvească pe Israel; şi, cu toate acestea, astăzi este a treia zi de când s-au petrecut… Ba încă nişte femei de ale noastre ne-au pus în uimire: ducându-se dis-de-dimineaţă la mormânt şi, negăsind trupul Lui, au venit, zicând că au văzut arătare de îngeri, care le-au spus că El este viu… Unii dintre noi s-au dus la mormânt şi au găsit aşa precum femeile spuseseră, dar pe El nu L-au văzut“...* Atunci Străinul a început să le vorbească duios-mustrător: *„O, nepricepuţilor şi zăbavnici cu inima când este vorba să credeţi toate câte au spus prorocii! Nu trebuia oare ca Hristos să pătimească acestea şi să intre în slava Sa?“* Apoi, spre uimirea lor, începu să le tâlcuiască toate Scripturile cu privire la El…

... De câte ori auziseră ei acele cuvinte sfinte de la Învăţătorul lor din Nazaret în cei trei ani şi jumătate de împreună-umblare, dar adâncul lor înţeles nu-l pătrunseseră încă, pentru că *nu crezuseră* mai întâi! Acum, deşi El era din nou cu ei, *„ochii lor erau împiedicaţi să-L*

cunoască"!... Şi totuşi, tristeţea celor doi începu să se transforme dintr-o dată într-o bucurie pe care ei n-o mai cunoscuseră nicicând. Se simţeau nespus de fericiţi în preajma *Străinului,* încât n-ar mai fi vrut să se despartă de El, de aceea, apropiindu-se de sat şi fiind înspre seară, au stăruit să înnopteze la ei şi El a acceptat!...

Ajunşi în casă, se aşezaseră la masă... Străinul Care le vorbise atât de fermecător pe drum, luă Pâinea în mâinile Sale şi o frânse, ca în Seara Cinei... În clipa aceea *„s-au deschis ochii lor"* şi recunoscură în „Străin" pe Domnul lor, precum Maria Magdalena Îl recunoscuse în „Grădinarul" din Dimineaţa Învierii!... (Ioan 20, 14-16). În clipa aceea însă *„El s-a făcut nevăzut"!...* Abia atunci s-au încredinţat pe deplin şi cei doi ucenici că Învăţătorul lor înviase cu adevărat şi s-au întors în toiul nopţii la fraţii rămaşi în Ierusalim. Acum nu mai erau trişti şi apăsaţi, ca la venire, ci plini de bucuria sfântă că L-au văzut pe Domnul şi le-au împărtăşit tuturor minunea trăită de ei în Emaus!... (Luca 24, 13-35).

… Cu gândul dus la umblările „pe drumul Emausului", ne-am amintit de bucurii întrucâtva asemănătoare, trăite în peregrinajele spre Mănăstirea Rohia, trecând pe jos peste munţi ori odihnind o clipă în câte-o poiană, în timp ce inima ni se înălţa spre cer prin cântări de laudă lui Dumnezeu ori Preacuratei Fecioare Maria… Sau pe drum spre adunările Oastei Domnului din anii tinereţii, când, alături de fraţi trecuţi bine de şaizeci de ani, găseam putere să călătorim peste dealuri şi văi zeci de kilometri la ducere şi tot pe atâţia la întoarcere acasă… Şi toate numai de dragul Domnului şi de dorul sufletelor de care ne simţeam legaţi ca într-o sfântă înfrăţire, precum Luca şi Cleopa cu fraţii lor din Ierusalim!… O, cum ne minunam câteodată privind la norii încărcaţi de ploaie ce se împrăştiau chiar în urma noastră, ca să nu-şi verse apele peste noi prin acele pustietăţi dintre Sârbi şi Poieni sau între Ieud şi Călineşti, ori între Glod şi Botiza!...

Amintirile bucuriilor acelora ne rămân neuitate, fiindcă de multe ori simţisem că nu suntem singuri… Cineva Ne-văzut parcă mergea alături de noi... Să ne păzească, să ne înlăture oboseala, „să ne deschidă Scripturile" şi să ne adape din ele precum dintr-un nesecat izvor de munte, mereu proaspăt şi înviorător… O astfel de trăire sfântă ne-o împărtăşeşte nemuritorul Traian Dorz în tainica sa poezie *«Mergeam cum spre Emaus»,* culeasă de pe drumurile peregrinării între „urcuşul golgotei lui" şi „satul lui Cleopa":

„Mergeam, cum spre Emaus cei doi, odată, singuri,
transfiguraţi de Taina-Nvierii amândoi,
– tot soarele-nserării se prelingea prin crânguri
ne-mbrăţişa fiinţa şi se topea pe noi.

A noastre umbre-alături mergeau plutind pe rouă...
– am tresărit deodată privindu-le-amândoi:
o Umbră Luminoasă mergea-ntre-a noastre două,
păşea cu noi alături şi Se oprea cu noi!

... În umbră şi-n lumină ne-am prăbuşit deodată:
eram în cer şi cerul era în amândoi!

– Când ne-am trezit, pe lună, era târziu... şi toată
lumina de pe lume se adunase-n noi!"

… Tradiţia creştină spune despre Cleopa că a fost unul din cei şaptezeci de ucenici ai Mântuitorului. El fusese fratele dreptului Iosif, logodnicul Maicii Domnului, iar «Maria lui Cleopa» fusese soţia lui… Aşa-numiţii *«fraţi ai lui Iisus»* fuseseră de fapt verişorii

Mântuitorului, adică fiii lui Cleopa şi ai Mariei: Iacov şi Iose, Simon şi Iuda Tadeul, precum şi surorile acestora (Ioan 19, 25; Marcu 6, 3; Luca 8, 19). Mai târziu, Cleopa ajunsese episcop al Ierusalimului...

Numele Emausului a dispărut în timp, probabil în vremea nenorocirilor ce trecură şi peste el… Apoi, prin secolul XIII prinsese iarăşi viaţă şi primise numele actual: *El Qubeibeh.* Deşi săpăturile arheologice au descoperit că localitatea exista încă dinainte de Naşterea Domnului, totuşi n-au putut dovedi limpede dacă e vorba de Emausul despre care vorbeşte Sfântul Luca ori despre o cetate cu acelaşi nume. Cruciaţii au zidit acolo o mănăstire pe ruinele găsite în vremea lor, apoi, în anul 1335, franciscanii au organizat cel dintâi peregrinaj la Emaus. Din pricina lipsei unor dovezi ulterioare de autenticitate, manifestarea a fost întreruptă din anul 1680 până în anul 1852, apoi s-a reluat...

Cu prilejul explorărilor din anii 1873-1875 au fost scoase la lumină ruinele unei biserici mari şi a unei case mult mai vechi, încorporată între zidurile bisericii. În 1901 franciscanii au construit acolo preafrumoasa biserică de azi, din blocuri de piatră albă. În timpul săpăturilor pentru temelii, s-au descoperit ruinele altei biserici din secolul XII, iar în interiorul lor, urmele unei străvechi locuinţe, probabil însăşi casa lui Cleopa... Toate acestea întăresc presupunerea că acolo fusese Emausul de odinioară.

… Deasupra altarului deschis din biserica de azi se află o preafrumoasă pictură cu *Cina din Emaus*… În acest fel, amintirea fericitei Cine petrecute acolo redeschide drumul peregrinilor în căutarea urmelor *«Străinului de Ierusalim»...* Aceasta, nu şi pentru noi însă! Cel puţin deocamdată...

Peregrinările Chivotului Mărturiei...

Pe acelaşi drum ce duce spre Jaffa, la 13 km de Ierusalim se află străvechea cetate *Kiryat Jearim,* numită acum *Abu Ghosh,* o localitate arabă înfloritoare. Aflasem că în 1924 fusese construită acolo o mănăstire de maici întru amintirea casei lui Abinadab, cel care adăpostise o vreme Chivotul Legământului… (1 Samuel 7, 1). Tot acolo a fost şi o Mănăstire a Cruciaţilor, construită în 1142, dar distrusă în 1187. Mănăstirea era în faţa unui castru roman din care se mai păstrează doar o inscripţie, amintind de temuta Legiune a X-a care staţionase în Ierusalim în secolul I. Complexul acesta se află dincolo de poarta moscheii de azi.

… La *Kiryat Jearim* fusese dus Chivotul Domnului de la *Bet Şemeş,* când fusese înapoiat de filistenii îngroziţi de plăgile abătute asupra lor… (1 Samuel, cap. 4-7). După douăzeci de ani, regele David ţinuse sfat cu căpeteniile poporului şi l-a mutat la Ierusalim, în fruntea unei impresionante mulţimi în sărbătoare, plănuind să-l ducă în cetatea sa de lângă Sion (2 Samuel, cap. 6).

Plin de învăţăminte cutremurătoare este acel episod descris atât în Cartea a doua a lui Samuel, cât şi în întâia Carte a Cronicilor… Fiind un lucru preasfânt, Chivotul trebuia purtat *numai de cei aleşi* pentru asta: *preoţii şi leviţii…* (Deuteronom 10, 8). Nu este limpede însă de ce întâia oară ei n-au răspuns regelui, deşi fuseseră chemaţi. Să fi fost oare din pricină că poporul uitase de Chivot şi că *„din vremea lui Saul nimeni n-a mai avut grija lui"?...* (1 Cronici 13, 1-3).

În lipsa leviţilor care să poarte Chivotul Domnului *pe umeri* (Numeri 7, 9), el fusese aşezat atunci *într-un car* tras de boi… Pe drum, când carul părea că se răstoarnă, cărăuşul Uza a întins mâna să sprijinească Chivotul, dar a fost pedepsit de Domnul pentru sacrilegiu şi a murit acolo… Îngrozit de tragedie, regele s-a temut să ducă atunci Chivotul în cetatea sa, de

aceea l-a lăsat în casa lui Obed-Edom din Gat. În urmă, a căutat un loc special pe care l-a găsit în aria lui Aravna Iebusitul de pe Muntele Moria şi a ridicat acolo un cort care a rămas până la înălţarea Templului lui Solomon… (2 Samuel 6, 2-10; 1 Cronici 15, 1).

După trei luni de la acea nefericită întâmplare, David a strâns un alai şi mai numeros pentru mutarea Chivotului… Atunci rostise regele acele cuvinte de avertisment: *„Nimeni, afară de leviţi, nu trebuie să poarte Chivotul lui Dumnezeu şi să-I slujească Lui!“...* David înţelesese atnci că îndrăzneala de a atinge altcineva lucrurile sfinte decât cei rânduiţi, fusese pricina pedepsei divine, de aceea le-a zis preoţilor şi leviţilor: *„Deoarece înainte n-aţi făcut voi aceasta, Domnul Dumnezeul nostru ne-a lovit, pentru că nu L-am căutat* ***cum se cuvine****... “* (1 Cronici 15, 2).

Suflete al meu, ia aminte şi învaţă că *Altarul Domnului şi lucrurile din el* ***sunt sfinte****!...* Că *„nimeni dintre cei le-gaţi cu pofte şi cu desfătări trupeşti nu este vrednic să vină să se apropie sau să slujească Împăratului Slavei..., ci numai cel îmbrăcat cu haina preoţiei“,* cu atât mai mult tu, care nu eşti învestit pentru acea cutremurătoare slujire!...

... A doua oară, având în frunte preoţi şi leviţi, David adusese Chivotul Domnului în Ierusalim şi-l aşezase în Cortul pe care l-a ridicat special în acel scop. Atunci, îmbrăcat cu efod de in şi cuprins de o însufleţire fără seamăn, psalmistul Domnului sălta de bucurie şi cânta în fruntea poporului ca un om de rând... Nici nu-i păsa de dispreţul soţiei lui şi a celor care nu cunoscuseră până atunci că *bucuria în Domnul n-are hotar!...* Rămân neuitate cu-vintele lui de răspuns la mustrarea lui Mical: *„Înaintea Domnului Care m-a ales… am jucat! Vreau să mă arăt şi mai de nimic decât de data asta şi* ***să mă înjosesc în ochii me****i...“* (2 Samuel 6, 11-23). Ce mare fusese întotdeauna omul după inima lui Dumnezeu, dar parcă niciodată ca în acele clipe de bucurie sfântă!...

Suflete al meu, nu te sfii nicicând să te smereşti de dragul Domnului! Nicicând nu eşti mai plăcut Lui ca atunci când te micşorezi în ochii tăi şi a celor ce te privesc!...

Spre noul sălaş...

… Maşina aleargă fără oprire pe lângă alte locuri biblice… Ici-colo se văd vii cu struguri pârguiţi, holde sece-rate, mirişti întoarse de pluguri în vederea altui semănat în curând... Privind la bogăţiile din jur, nu poţi să nu exclami fericit ca Iosua şi Caleb la întoarcerea din cercetarea Canaanului: *„Ne-am dus în ţara în care ne-ai trimis. Cu adevărat este o ţară în care curge lapte şi miere, şi iată-i roadele!“...* (Numeri 13, 17-27).

Străbatem zona *Văii Sorec* în care trăise o vreme viteazul Samson, unul dintre judecătorii lui Israel… Se născuse dintr-o mamă credincioasă, ca rod al rugăciunii… Îngerul care i se arătase viitoarei mame o îndemnase să se pregătească pentru chemarea ei: *„Iată tu eşti stearpă şi n-ai născut, dar vei zămisli şi vei naşte fiu… Să fii cu mare grijă: să nu bei vin sau băutură tare şi să nu mănânci nimic din ceea ce este necurat… căci nazireu va fi pruncul, încă din pântece, lui Dumnezeu, şi el va începe să-l mântuiască pe Israel din mâna Filistenilor“...* (Judecători 13, 3-5). Din însăşi cuvintele îngerului se desprinde marea înţelepciune care spune până în vremile noastre că *„educaţia copilului începe cu… nouă luni înainte de naştere“!...* Cel puţin!...

Istoria lui Samson ne stă înainte şi cu o învăţătură cutremurătoare! Ajuns mare şi îmbrăcat de Dumnezeu cu o putere nemaiîntâlnită, începu să lupte şi să poarte biruinţe asupra filistenilor care-i asupreau… Pentru vitejiile lui, fusese ales judecător în Israel şi împlinise slujba asta douăzeci de ani. Numai că, precum Solomon mai târziu, nu fugise de poftele tinereţii (2 Timotei 2, 22), ci se lăsase molatec în braţele lor… Şi Dalila lui, căreia îşi

deschisese toată inima, îl dădu în mâinile vrăjmaşilor! Aceştia *„i-au scos ochii şi l-au dus în Gaza, şi l-au legat cu cătuşe de aramă… Şi trăgea la râşniţa din casa temniţei“,* precum regele Zedechia, mai târziu… (Judecători, cap. 16; Ieremia 52, 11).

Dar Domnul rămâne întotdeauna nespus de bun şi iertător cu orice om, pentru că *El nu doreşte moartea* păcătosului, *ci să se întoarcă* de la calea lui *şi să trăiască!...* După ce i-a crescut iar părul lui Samson, în care stătea taina puterii sale, el şi-a adus aminte de Domnul şi s-a rugat ca oarecând: *„Doamne, Doamne, adu-Ţi aminte de mine şi mă întăreşte!... Ca să le plătesc filistenilor... pentru ochii mei amândoi!“* Şi rugăciunea lui a fost ascultată, dar cu preţul cumplit al morţii lui, alături de mai-marii filistenilor care se veseleau privind la nefericirea în care ajunsese marele lor duşman de ieri… Trântit de pofta lui firească pentru o femeie!

… Ajungem în mica localitate *Mazkeret Batya* la noua noastră locuinţă pentru cea din urmă zi în *„Ţara lui Iisus“...* La miezul nopţii, ne vom îndrepta de aici spre aeroportul Ben Gurion, de unde ne vom despărţi apoi nu numai de glia Canaanului, ci şi de dragii noştri care ne-au prilejuit o asemenea bucurie nesperată. De acolo vom pleca fiecare spre casele noastre: ei, spre ţara lor dinspre miazănoapte, iar noi, spre cea din răsăritul vechiului continent…

Încă de la intrare, ne încântă privirile pentru încă o zi arbuştii ornamentali care ţâşnesc dindărătul gardurilor de piatră cioplită, acoperindu-le minunat, încât nu mai par împrejmuiri, ci jerbe în tot soiul de culori, dar mai ales alb şi sângeriu… După ce ne luăm în primire locuinţa, lăsăm bagajele şi ne pregătim să plecăm până la Tel Aviv, în sudul căruia se află vechiul Yafo (în arabă Jaffa, iar în greacă Iope), singurul port al Ţării Sfinte până în zilele regelui Irod, care construise Cezareea…

Distanţa de la Mazkeret Batya până la cel mai mare şi mai modern oraş al Israelului, este una scurtă şi se face în circa o jumătate de ceas. Aflasem că marele oraş fusese întemeiat în anul 1909 de către o mână de israeliţi care au ales mai bine să-şi zidească locuinţe între dunele de nisip din nordul Jaffei, decât să rămână în înghesuiala sufocantă a vechii cetăţi… Acum, fosta capitală a Israelului până mai ieri, are peste un milion de locuitori şi un nume preafrumos (în traducere): *«Colina Primăverii»...* Mai aveam să trecem însă pe lângă multe locuri biblice cu nume neuitate, dintre care reţinem aici numai două: *Arimateia* şi *Lida.*

Pe lângă Arimateia...

… În dreapta drumului spre Yafo rămâne *Ramla,* fosta cetate *Arimateia* a vrednicului sfetnic al Soborului, care nu se învoise la sfatul criminal de condamnare a Domnului Iisus… (Luca 23, 50-51). Iosif din Arimateia fusese acel mare om care făcuse o slujbă unică pe care niciunul dintre ucenicii Mântuitorului n-o putea: el îndrăznise să-i ceară guvernatorului Pilat trupul *„Împăratului iudeilor“* ca să-L îngroape… Împreună cu Nicodim, celălalt ucenic de taină, înmiresmaseră trupul Domnului şi-L înfăşurară în giulgiu de in. Apoi, în timp ce-L aşezau în mormântul cel nou din umbra Golgotei, L-au „pecetluit“ cu lacrimile lor fierbinţi… (Luca 23, 50-53; Ioan 19, 38-42).

În Ramla se află astăzi o frumoasă biserică închinată celor doi oameni mari din vremea Domnului Iisus…

Suflete al meu, fost-ai tu oare chemat să faci vreodată o slujbă aleasă pentru Domnul? Dacă da, învaţă de la Iosif şi Nicodim, cei doi bărbaţi care au ieşit din anonimatul lor numai pentru un ceas: *ceasul lor*. Atunci când fusese nevoie *de ei!...* După aceea, s-au retras iarăşi, discret, în acelaşi anonimat din care ieşiseră, dar cu bucuria lucrului împli-nit… (Tocmai de aceea şi numele lor, şi slujba făcută atunci rămân neuitate până în veci!…). Fă şi tu ca ei!...

… Spre miazănoapte, la foarte mică distanţă de Ramla, se află orăşelul Lod, *Lida* de odinioară. În timpul stăpânirii greceşti această cetate bogată în semnificaţii creştine se numea *Diospolis*. De acolo până la marea poartă aeriană a Israelului este numai „o aruncătură de piatră“!...

Din Sfânta Scriptură aflăm că până în această cetate se coborâse Sfântul Apostol Petru, cercetând şi îmbărbătând micile comunităţi creştine care se înfiripaseră, rând pe rând, *„în toată Iudea şi Galilea, şi Samaria“,* aşa cum spusese Domnul (Fapte 1, 8). În vremea aceea, Biserica se bucura de pace, *„umblând în frica de Domnul şi sporind prin mângâierea Duhului Sfânt“*...(tocmai pentru că toţi umblau în vremea aceea în frica Domnului!...)

În Lida era atunci un om nefericit care de opt ani zăcea paralizat în patul lui!… Şi Marele Apostol n-a putut trece «pe lângă el», căci învăţase de la Domnul că trebuie să aline toată suferinţa pe care o întâlnea… Şi Petru l-a vindecat, zicându-i: *„Enea, te vindecă Iisus Hristos! Ridică-te şi strânge-ţi patul. Şi îndată s-a ridicat“...* Era aceasta cea de a doua minune săvârşită de Petru în numele Domnului, după cea de la Poarta Frumoasă a Templului, când împre-ună cu tânărul Ioan vindecaseră un olog din naştere…

O, câtă deosebire fusese între urmările celor două vindecări! În Ierusalim, atât minunea, cât şi mărturisirea plină de înflăcărare a celor doi apostoli aveau să stârnească împotriviri din partea mai-marilor Templului şi să le aducă întâia noapte de temniţă. În timp ce aici au determinat o minune şi mai mare: *„toţi locuitorii din Lida şi din Sarona... s-au întors la Domnul“* (Fapte, cap. 3 şi 4, 1-21; 9, 31-35).

Cugetând la reacţiile total diferite faţă de Evanghelia mântuitoare, îţi vine să te întrebi: de ce oare Domnul ascunde tainele Sale *„de cei înţelepţi şi pricepuţi“* şi le descoperă *„pruncilor“,* adică oamenilor simpli? Şi alt răspuns mai bun nu găsim decât concluzia pe care a rostit-o Însuşi Mântuitorul: *„... Da, Părinte, pentru că aşa ai binevoit Tu!“...* (Matei 11, 25).

… În cetatea Lida s-a născut mai târziu Sf. Mare Mucenic Gheorghe, ofiţerul roman care a fost martirizat prin tăierea capului în cetatea Nicomidiei, în anul 303, pe timpul lui Diocleţian (În această perioadă fusese cea mai sângeroasă prigonire romană...). Creştinii i-au adus rămăşiţele pământeşti de acolo în cetatea sa natală, apoi mai târziu, împăratul Iustinian le-a mutat la Constantinopol. Faptul acesta nu împiedică însă, ca în fiecare an la 3 noiembrie, să se prăznuiască cu mare cinste aducerea sfintelor sale moaşte la mormântul din Lod…

Începând din secolul V, oraşul Lod devine loc de peregrinaj creştin, construindu-se deasupra mormântului o mare bazilică cu hramul «Sfântul Gheorghe». În secolul X însă, musulmanii au incendiat şi biserica, şi mormântul… Cruciaţii au construit apoi o nouă biserică în secolul XII, ceva mai la nord de prima, însă şi aceea a fost distrusă tot de musulmani în 1291, iar în locul ei zidiră o moschee şi un minaret... Abia în anul 1873 Patriarhia Ortodoxă Greacă reuşeşte să cumpere o parte din acele construcţii de pe ruinele bisericii bizantine, care cuprindea şi locul mormântului şi le-au transformat în biserică. La douăzeci de ani mai târziu, în 1893, în imediata apropiere s-a ridicat o mănăstire care scoate în evidenţă şi biserica Marelui Mucenic Gheorghe, Purtătorul de Biruinţă, prăznuit în Calendarul Creştin-Ortodox la 23 aprilie...

… Dar maşina noastră aleargă spre Tel Aviv, fără să ne învrednicim a îngenunchea în Casa Domnului din Lod, cu mormântul cel binemirositor!... Simţim încă o dată că peregrinajul nostru prin Ţara Sfântă, ajuns deja la capăt, este departe de a fi unul întreg…

O, dacă zilele trăite aici ne-ar fi trecut „cu încetinitorul“ sau dacă am mai avea harul să revenim cândva!… Dar cum deasupra Canaanului şi a întregului Orient Mijlociu se adună nori tot mai negri, iar anii noştri se apropie de capăt, se pare că aceste gânduri vor rămâne fără împlinire… (Când o întâlnisem ultima dată pe Măicuţa Nectaria de la Aşezământul Românesc

din Ierihon, ea nu-mi mai spusese ca întâia oară: *„... ai să mai vii aici!“*... Presimţise poate şi ea că revederea noastră mai e cu putinţă doar *în Celălalt Ierusalim!...* Dar numai dacă Atotmilostivul Dumnezeu Se va îndura şi de un păcătos ca mine!...)

„Evanghelia“ lui Iona...

… Am ajuns la „poarta“ Tel Avivului!... Sub emblema lui, desluşim un verset biblic cu o profeţie împlinită deja în secolul trecut: *«Din nou te voi zidi şi vei fi zidită [fecioară a lui Israel]!»*... (Ieremia 31, 4). Noi însă n-am intrat în marele oraş, pentru că eram în căutarea urmelor lăsate de marii oameni care trecuseră prin Iope... Şi aici însă, ca mai peste tot în Ţara Sfântă, indicatoarele sunt scrise în «limba Israelului»!... Din pricina asta a trebuit să rătăcim şi pe străzile de la marginea Tel Avivului, cum păţisem şi la venire, când căutasem drumul spre Galileia… În cele din urmă găsim direcţia bună şi apucăm într-acolo pe un drum ce trece printre dune de nisip ca într-un adevărat deşert. Abia ici-colo se mai zăreşte şi câte un strop de vegetaţie, înainte să se ivească nesfârşita întindere albastră a Mediteranei…

Potrivit unor tradiţii străvechi, cetatea Yafo a fost întemeiată de Iafet, fiul lui Noe… Mai târziu, oraşul s-a extins tot mai mult în jurul colinei ce se înalţă dintr-odată parcă din mare, până la patruzeci de metri deasupra ei. Astăzi, vechea cetate reprezintă doar partea de sud a marelui Tel Aviv cu care a fost unită în anul 1949.

Cea dintâi referire biblică despre Iope aminteşte că în portul acesta sosea vestitul lemn de cedru din Liban, adus pe mare de Solomon pentru măreţul Templu din Ierusalim. Apoi, cu cinci secole mai târziu, pentru cel de al Doilea Templu, zidit de Zorobabel, după întoarcerea din robia persană… (2 Cronici 2, 16; Ezra 3, 7).

Din portul Iope fugise Iona spre Tarsis, îmbarcându-se pe o corabie, abandonându-şi astfel misiunea salvatoare pentru care îl trimisese Domnul la Ninive... Fiind un naţionalist îngust şi un aprig confesionalist ca mulţi din neamul lui – şi nu numai! –, Iona *dorea nimicirea* asupritorilor, *nu mântuirea* lor... Nu pricepea că pentru ajungerea lui Israel în robie nu erau vinovaţi cei din Babilon, ci înseşi păcatele poporu-lui , întocmai cum e scris: *„Lucrul acesta s-a întâmplat pentru că, copiii lui Israel au păcătuit împotriva Domnului, Dumnezeului lor“!...* (2 Împăraţi 17, 6). Se vede că Iona nu-şi însuşise gândirea înţeleaptă a prorocului Ieremia, *„care* [deşi] *a văzut suferinţa sub nuiaua urgiei“* Domnului, îndemna: *„Căutaţi binele ţării în care v-am dus robi şi rugaţi-vă Domnului pentru ea, că de propăşirea ei atârnă şi fericirea voastră!“*... (Ieremia 29, 7; Plângeri 3, 1). De aceea, Iona a trebuit să afle pe propria-i piele că de faţa Dreptului (dar şi Milostivului!) Dumnezeu nu te poţi ascunde niciunde: nici la Tarsis, nici în largul mării şi nici chiar în pântecele chitului!... Cu atât mai mult când eşti trimis de Acela *Care nu vrea moartea* păcătosului, *ci mântuirea* lui!…

Dar nici după izbăvirea sa minunată, Iona nu s-a dus cu bucurie în capitala Babilonului, ci silit de porunca Domnului, Care îi vorbise pentru a doua oară: *„Scoală-te şi du-te în Ninive, cetatea cea mare, şi propovăduieşte în ea potrivit întâiului cuvânt pe care Eu ţi l-am grăit!“.* Pare ciudat însă că el nu s-a dus ca *să îndemne la pocăinţă,* ci să trâmbiţeze ***urgia*** Domnului... Un mare adevăr se desprinde de aici: Cuvântul Domnului nu-i lipsit de putere din pricina nevredniciei trimisului, nici chiar atunci când este mărturisit în silă, precum făcuse Iona! Ca dovadă, ninivitenii au ascultat şi s-au întors *„de la calea lor cea rea“*... Iar *„Dumnezeu* [pentru că e nespus de bun şi milostiv!], *S-a căit de răul pe care Se hotărâse să li-l facă…“*

Durere însă: *„lucrul acesta n-a plăcut deloc lui Iona şi s-a mâniat“,* îndrăznind să-I vorbească Domnului: *„Ah! Doamne, nu este aceasta tocmai ce ziceam eu când eram încă în ţara mea? Tocmai lucrul acesta voiam să-l înlătur fugind la Tars. Căci ştiam că eşti un Dumnezeu milos şi plin de îndurare, îndelung răbdător şi bogat în bunătate, şi că Te căieşti*

de rău! Acum, Doamne, ia-mi viaţa, căci vreau mai bine să mor decât să trăiesc!“... Şi Domnul, Care îi iertase pe cei din Ninive, voia să-l mântuiască şi pe Iona de egoismul lui îndărătnic, poate mai vinovat decât păcatele acelora!... Pentru aceasta i-a mai dat încă o lecţie, mai usturătoare decât cea dintâi: *„… Ţie îţi este milă de curcubetele acesta care nu te-a costat nicio trudă… Şi Mie să nu-Mi fie milă de Ninive…, în care se află mai mult de o sută douăzeci de mii de oameni, care nu ştiu să deosebească dreapta de stânga lor?...“* (Iona, cap. 1-4).

O, ce lecţie usturătoare este aceasta pentru toţi „urmaşii“ lui Iona, mai vechi sau mai noi, care, în loc să-L propovăduiască pe Iisus Cel Răstignit şi *„dragostea nemăsurată cu care Tatăl ne-a iubit“* prin El, vestesc aspru o „evanghelie“ plină de ameninţările chinurilor iadului!... Toţi aceştia se dovedesc în firea «fratelui cel mare» din Evanghelia fiului risipitor, care nu numai că nu se bucurase de întoarcerea fratelui pierdut, ci nu voia nici să intre în casa tatălui său… Ba mai mult, îndrăznea obraznic să-i ceară socoteală tatălui său pentru bunătatea părintească pe care i-o arătase celui înviat din păcate!... Şi care era, nu doar *fiul tatălui său,* ci cu atât mai mult: ***fratele lui!...*** (Luca 15, 28-32).

Câtă dreptate avea Părintele Nicolae de la Rohia (de acelaşi neam cu Iona, dar cu o viziune total diferită asupra mântuirii oamenilor), când spunea: *„Este oare bine… să răspundem cu aceeaşi intransigentă îndârjire* ***că numai noi, ortodocşii,*** *avem vocaţia la mântuire?… Mântuirea este o taină a cărei dezlegare se află de la caz la caz* **cu exclusivitate** *în mâinile Judecătorului Hristos!... A te substitui Lui… şi a te aşeza tu, simplu om slab şi păcătos pe acel tron şi a hotărî tu… cine se mântuie şi cine nu, înseamnă a săvârşi hulă şi blasfemie şi a cădea în păcatul mândriei luciferice“...* (Dăruind vei dobândi – O pseudoproblemă, Ed. Episcopiei Ortodoxe Române a Maramureşului şi Sătmarului, Baia Mare, 1992, p. 146)

… Tu, suflete al meu, să nu fii niciodată un naţionalist şovin sau un confesionalist îngust! Nu gândi că *doar tu* şi neamul tău, doar tu şi „biserica ta“ veţi fi mântuiţi de Domnul!... Pentru că Dumnezeu, Care pe vremea lui Ilie mai avea încă şapte mii de credincioşi pe care profetul nu-i ştia, are şi acum nenumărate mii de mii pe care tu nu le poţi cunoaşte… (1 Împăraţi 19, 9-18; Romani 11, 3-4). Ci adu-ţi aminte de înţelepciunea care spune că rugăciunea făcută *numai pentru tine şi ai tăi* este una neprimită de Domnul! Că numai aceea care-i cuprinde cu dragoste pe cât mai mulţi este bineplăcută lui Dumnezeu, *„Care este Mântuitorul tuturor oamenilor“...* (1 Timotei 4, 10).

Prin „Cetatea Tabitei“...

… Dar cetatea Iope păstrează şi altfel de urme!...

Mult mai târziu după fuga lui Iona spre Tars, locuise acolo credincioasa Tabita, acea harnică femeie care ieşise din anonimat doar *cu un ac de cusut!...* Cu hainele şi cămăşile lucrate de mâna ei, făcuse o mulţime de milostenii, îmbrăcând pe cei sărmani şi cucerind multe inimi pentru Dumnezeu… De aceea, «evanghelia Tabitei» s-a dovedit a fi cu totul superioară celei a lui Iona! Şi pentru că ea alinase nevoile altora, S-a milostivit şi Domnul de ea, redându-i viaţa, întocmai cum scrie Psalmistul: *„Tu mi-ai ridicat sufletul din locuinţa morţilor, Tu m-ai adus la viaţă din mijlocul celor ce se pogoară în groapă!“...* (Psalm 29/30, 3).

… În zilele când Apostolul Petru coborâse la cei din Lida ca să-i îmbărbăteze, fiinţa milostivă cu nume preafrumos: *«Căprioara»* se îmbolnăvise şi muri… Atunci, credincioşii din Iope ştiindu-l atât de aproape de ei pe Marele Apostol au trimis doi fraţi cu rugămintea

stăruitoare: *„Nu pregeta să vii până la noi!“.* Şi venind, el a îngenuncheat lângă trupul moartei şi s-a rugat… Apoi, cu aceleaşi cuvinte pe care le rostise Mântuitorul lângă racla cu fiul văduvei din Nain (Luca 7, 11-15), a chemat-o pe nume şi i-a poruncit: *„Tabita, scoală-te!“.* Şi sufletul ei s-a întors în trupul pre-gătit deja de îngropare: *„ea şi-a deschis ochii şi… a şezut în capul oaselor. Iar Petru i-a dat mâna şi a ridicat-o, şi chemându-i pe sfinţi şi pe văduve, le-a dat-o vie“...* (Fapte 9, 36-41).

Dar minunile Domnului săvârşite prin mâna Marelui Pescar abia începuseră!... Aşa găsise El cu cale să-Şi arate *„toată îndelunga Lui răbdare“* întâi în «şovăielnicul» Petru, apoi în prigonitorul Saul din Tars... (1 Timotei 1, 15-16). Slavă veşnică nepătrunsei Înţelepciuni Dumnezeieşti şi iertării Sale celei nemăsurate arătate faţă de noi!...

… Întrucât creştinilor din Iope li se adăugaseră multe suflete în urma învierii Tabitei, Marele Pescar a rămas să găzduiască o vreme acolo, *„la un tăbăcar, numit Simon“* (Fapte 9, 42-43), ca să le îndrume şi pe acelea, în Evanghelia Domnului!...

Pe terasa acelei case se afla Petru la rugăciune în ceasul amiezii când „*a văzut cerul deschis şi coborându-se ceva ca o faţă mare de masă… În ea erau toate dobitoacele cu patru picioare şi târâtoarele pământului şi păsările ceru-lui. Şi glas a fost către el: «… Petre, junghie şi mănâncă!». Iar Petru a zis: «Nicidecum, Doamne, căci niciodată n-am mâncat nimic spurcat şi necurat!»“...* În acea vedenie întreită şi în glasul Domnului care o însoţise: *„Pe cele ce le-a curăţit Dumnezeu, tu să nu le numeşti spurcate!“* (Fapte 10, 9-14), Dumnezeu i-a descoperit Apostolului Său planul de chemare la mântuire a tuturor naţiunilor lumii, nu doar a Israelului. Acel Plan avea să înceapă chiar în ziua următoare, în Cezareea şi tot prin cuvântul „spăşitului“ Petru!...

Din cele descrise de Sfântul Luca, în cea de-a doua carte a sa, se vede limpede că până atunci ucenicii Domnului *„propovăduiau Evanghelia **numai iudeilor“**...* (Fapte 11, 19). Ei ţineau cu tărie *că „unui bărbat iudeu nu-i este îngăduit* [de Lege] *să se alipească ori să se apropie de cel de alt neam“...* Ca şi Iona, nici ucenicii nu puteau înţelege că Dumnezeu are oameni *„cucernici şi temători de El“ **în toate*** popoarele, precum sutaşul din Capernaum sau Corneliu din Cezareea, la care avea să ajungă Petru chiar a doua zi (Matei 9, 5-10; Fapte, cap. 10). Tocmai pentru aceasta, el avea nevoie de o încredinţare venită de Sus care să-l poată îndreptăţi în faţa celorlalţi ucenici pentru „ieşirea“ lui din Cezareea şi să poată spune: *„Dumnezeu mi-a arătat ca pe niciun om să nu-l numesc spurcat sau necurat“!...* Dacă Petru n-ar fi avut această descoperire, nici el şi nici cei din Ierusalim nu s-ar fi „coborât“ şi spre neamuri… *„Cu adevărat, mare este taina dreptei credinţe“!...* (1 Timotei 3, 16).

Căutând urmele «Marelui Pescar»…

Cutreierând străzile înguste ale bătrânei cetăţi, ajungem în vecinătatea portului Iope şi coborâm pe ţărmul mării… De-o parte şi de alta a unui chei îngust, ce duce mai spre larg, sunt legate multe bărci, cu catarg ori cu motor, aşteptând să li se ridice ancora... Ca unul care n-am locuit nicicând lângă mare, priveam uimit la toate, dar mai ales la cele cu catarg, care amintesc de vremile îndepărtate când în Ţara Sfântă soseau corăbiile lui Hiram şi cele din Tar-sis… Unele veneau din Liban, încărcate cu lemn de cedru, dar altele străbăteau nemărginirea apelor, venind tocmai din ţara reginei din Seba (Yemenul de azi) ori din Ofir, Ţara Aurului (Zimbabwe? – fosta Rhodesie – sau îndepărtata Indie?…). Ele veneau încărcate cu mirodenii şi aur, cu lemn de santal şi pietre scumpe, cu argint şi fildeş… Unele soseau la Iope, pe Marea cea Mare, altele, la Eilat (Eţion-Gheber), pe Marea Roşie… (1 Împăraţi 10, 1-11 şi 22).

Undeva mai în larg zărim câteva vapoare de croazieră „înveşmântate“ în alb… Privindu-le legănarea pe valuri, ne-am amintit cu nostalgie de vremea dinainte de mijlocul secolului trecut când călătoria pe mare era principala cale de acces spre Ţara Sfântă. Până atunci, peregrinii de prin toată lumea soseau în portul Jaffa, cu vaporul, apoi de aici călătoreau spre Ierusalim încălecaţi pe asini ori chiar pe jos… Abia mai târziu, distanţa de 87 km dintre Iope şi Sa-lem era străbătută cu trenul, timp de 4 ore, pe întâia cale ferată a Orientului, construită între 1890-1892. Aceasta şerpuia de-a lungul Văii Sorec, printre Munţii Iudeii, pe vechiul *«drum al asinelor»,* până în gara Ierusalimului, aflată undeva la poalele lui. Apoi, ultima porţiune de drum era făcută cu maşina… Dacă pe atunci un asemenea drum era incomparabil mai greu ca acum, avea totuşi farmecul său şi un folos sufletesc pe măsură: peregrinii *aveau timp să se reculeagă* şi să mediteze în urcuşul lor spre Cetatea Sfântă. Aveau timp *să (şi) vadă* pe unde trec!...

… Aici ancorase în toamna anului 1925 vaporul *«Împăratul Traian»* cu cei o sută şaizeci de peregrini români… Iniţiatorul şi conducătorul acelui întâi peregrinaj în Ţara Sfântă fusese Mitropolitul Ardealului, Nicolae Bălan. Printre preoţii care călătoriseră atunci la Ierusalim se afla şi neuitatul Părinte Iosif Trifa, omul lui Dumnezeu căruia îi datorăm recunoştinţă pentru inegalabila carte scrisă cu acel prilej: *«Pe urmele Mântuitorului – Însemnări din călătoria la Ierusalim»...* (Această carte, cea dintâi pe care mi-a fost dat s-o citesc, a dat sens multor vieţi, printre care se numără şi a mea!…). Apoi, pentru nenumărate alte cărţi ce rămân mereu actuale şi generaţiilor care vin, fiindcă îşi au izvorul nesecat în Jertfa Golgotei… Şi nu în ultimul rând îi datorăm recunoştinţă acestui mare slujitor al Bisericii Străbune pentru mişcarea de trezire spirituală din cadrele ei: *«Oastea Domnului»...* Desigur, nu era o noutate absolută această mişcare, dar prin ea s-a produs o reînviere asemănătoare creştinismului primar, de trăirile căruia ne despart veacuri şi veacuri! Nu doar ca întindere în timp, ci mai ales ca (în)depărtare de spiritul acelor vremi de aur parcă nemaiîntoarse… În această binecuvântată lucrare duhovnicească şi-au aflat până azi liniştea şi mântuirea mii şi mii de suflete din neamul nostru cel atât de risipit prin hăţişurile vrăjmaşului satana… Şi fermenţii ei „ascunşi“ în făina scrierilor Părintelui Iosif şi a celor pe care le-a generat opera lui, vor „dospi“ şi mai departe „aluatul“ poporului nostru, până va deveni o *„frământătură nouă“...* (Luca 13, 21; 1 Corinteni 5, 7). Viitorul va dovedi cu prisosinţă acest lucru, după cum a şi început să arate pentru ochii care văd!...

... După ce ne încântasem privind la nemărginirea apelor şi la grămădirea de bolovani aduşi cine ştie de pe unde, în digul care opreşte înaintarea valurilor spre ţărm, descoperim în apropiere câteva stânci ce ţâşnesc din adâncul mării. Deasupra uneia aflată mai în mijloc, flutură drapelul Israelului. Aflăm că este vorba de *Stânca Andromeda* care aminteşte de legenda salvării fiicei regelui Cepheus al Etiopiei. Din invidie, ea fusese legată de stânca aceea şi urma să fie înghiţită de un monstru marin, dacă n-ar fi fost salvată în ultima clipă de fabulosul Perseu, care i-a devenit apoi soţ…

… Dar nu personaje de legendă căutam noi prin Iope, ci urmele trecerii Marelui Apostol!... Întrebând de *„Casa lui Simon Tăbăcarul“,* cum făcuseră demult trimişii sutaşului Corneliu, ajungem în vecinătatea vechiului far. Aflăm că el a fost construit de englezi, ca să arate corăbierilor limanul de salvare pe vreme de furtună... Cine ar putea şti câte vieţi va fi salvat luminiţa aceasta din turnul înalt, vopsit în roşu şi alb? Şi câte mulţumiri recunoscătoare s-au înălţat spre cer din prima clipă când marinarii primejduiţi zăreau dâra de lu-mină ce se rotea ca un soare spre toate depărtările apelor?...

Nu departe de far găsim o intrare într-o casă veche de piatră cioplită. Pe peretele clădirii stă scris în engleză: *«House of Simon»* – Casa lui Simon… Descifrăm pe uşă un nume de familie, iar dedesubt, câteva rânduri în ebraică şi arabă pe care nu le pricepem… Aveam să aflăm că

locul acela este socotit sfânt atât de Biserica Armeană, cât şi de cea Catolică... Înăuntru este o modestă Casă a Domnului, aflată în grija unei familii armene. Până în anul 1948 acolo fusese un loc de cult musulman.

... Cu gândul dus la vremile îndepărtate, privim spre uşă… E închisă acum! Simon Tăbăcarul s-a dus de mult, iar Marele Pescar nu mai este nici dincolo de uşa căptuşită cu tablă vopsită în cărămiziu şi nici sus pe terasa clădirii… Plecase grăbit spre Cezareea, împreună cu trimişii sutaşului Corneliu... „La pescuit"!… Întâi, în casa vrednicului ofiţer roman, apoi în cetatea botezată de Irod cu numele împăratului său, iar după aceea, în călătoriile sale misionare, care aveau să sfârşească în capitala marelui imperiu. Acolo, pe una din cele şapte coline ale Romei, avea să-şi pecetluiască şi el apostolia cu propriul sânge. Tot pe o cruce ca a Domnului său, dar răsturnată cu capul în jos…

Plecăm şi noi mai departe spre oraş pe treptele înguste şi tocite de vremi. Ne rotim din când în când privirile spre grămădirea de case, zidite în terasă deasupra ţărmului mării... Ceva mai sus, dincolo de un gang, ne atrage atenţia o altă uşă de tablă, vopsită în albastru, „culoarea credinţei". Deasupra ei este scris în franceză, ebraică şi arabă: *«Biserica Greco-Ortodoxă».* Pe uşă ne întâmpină o cruce mare, albă... Deasupra şi dedesubtul braţelor ei stau scrise în greacă neuitatele însemne creştine: IC HC NI KA. De pe peretele de alături, ne izbeşte plăcut o ramă de lemn cu un anunţ în limba noastră, semn că nu suntem singuri pe aici: *«Mănăstirea Sf. Arhanghel Mihail – Episcopia Jaffa. În această mănăstire se oficiază slujba în limba română de preot creştin ortodox din România. Programul slujbei: Sâmbătă, 7.30–9.30 Utrenia şi Sf. Liturghie… Sâmbătă, 18.30–19.30 Vecernia… Preot Gherasim T…».*

La ora aceea însă uşa era închisă şi n-am putut să ne închinăm în sfântul locaş românesc, din vecinătatea neuitatei case, care îl găzduise pe Sfântul Petru... Ne mulţumim să răsfoim doar câteva informaţii: de circa cinci sute de ani fusese înălţată pe acest loc o biserică… Aceasta a fost refă-cută în anul 1884 şi a rezistat până la Războiul de Şase Zile din primăvara lui 1967. În urma acelui prăpăd, rămăsese din ea doar o grămadă de dărâmături peste care se depozitau gunoaiele… Abia în 1994 un călugăr grec reclădeşte sfântul locaş cu acordul Patriarhiei Greceşti şi acesta devine loc de rugăciune pentru credincioşii greci şi arabi, precum şi pentru românii ajunşi să-şi câştige pâinea prin aceste depărtări… Biserica are trei hramuri: *Sf. Arhangheli Mihail şi Gavril; Sf. Damaschin şi Varvara; Sf. Apostoli Petru şi Pavel...*

Dacă am fi putut intra, ne-am fi minunat de frumuseţea Casei Domnului, care nu este una foarte mică, aşa cum pare de afară... Pictura bisericii este lucrată în culori vii, dar mai ales chipul Maicii Domnului, al Sf. Petru în Casa lui Simon Tăbăcarul şi al Sfinţilor Damaschin şi Varvara… N-am avut însă acest har nici în această ultimă zi de peregrinare prin Canaan!... Înainte să plecăm din faţa uşii închise, ne-am întrebat din nou cu durere: de ce oare ne-a fost dat să întâlnim prin Ţara lui Iisus atâtea sfinte lăcaşuri ortodoxe cu zăvor pe uşă, în vreme ce ale altor Biserici aşteptau larg deschise?...

... Urcăm ceva mai mult şi privim în zare... Undeva, mai departe, se înalţă ultramodernul Tel Aviv cu nenumăratele sale blocuri albe de pe malul Mediteranei... Din vecinătatea unui palmier bătrân mai privim încă o dată spre nesfârşita întindere albastră, în semn de rămas-bun... Sau de adio?… Nu departe de noi ţâşneşte spre cer un minaret. Aflăm că aparţine *Moscheii Mării,* care era cercetată mai demult de pescarii care se întorceau din larg, ca să-I mulţumească lui Allah pentru izbăvirea de furia apelor...

Ici-colo se înalţă deasupra clădirilor înghesuite şi câteva turle de biserici, dintre care una la doi paşi de noi. Pornim într-acolo şi ne bucurăm că aceea era deschisă…

În «Biserica Sfântul Petru»

... Imediat ce ne apropiem, observăm că este un sfânt locaş catolic, „umbrit“ de câţiva palmieri şi având o turlă înaltă… Aflăm că este închinat Sfântului Apostol Petru, ca şi mănăstirea franciscană de alături. Întreg aşezământul fusese construit între anii 1888-1894, prin grija Casei Regale din Spania. Pe acest platou larg ce încununează colina străvechiului Iope fusese înainte o cetate medievală şi o veche mănăstire franciscană ridicată prin anii 1252. Astăzi se oficiază aici sfinte slujbe în patru limbi: engleză, spaniolă, italiană şi portugheză…

… Intrăm în biserica impunătoare şi descoperim lângă intrare o minunată icoană cu Hristos Cel Înviat, Biruitorul Morţii… Dedesubtul icoanei este scris în engleză un cuvânt minunat: *«Jesus, i trust in You!» – Iisuse, eu mă bizui pe Tine!...* Pentru ca atmosfera să fie cât mai intimă, înăuntrul sfântului locaş este puţină lumină, iar aceasta coboară de undeva de sus, prin ferestre cu vitralii minunate, despre care aflăm că au fost executate la München, în Germania.

În partea dreaptă, lângă băncile de lemn frumos înşiruite, se înalţă amvonul, sprijinit simbolic pe un trunchi de copac cu trei braţe… Treptele ce duc la el sunt lucrate din lemn de mahon, la fel ca balustrada şi amvonul. În semiîntunericul bisericii desluşim mai multe scene sculptate, amintind de umblarea Mântuitorului cu Sfinţii Apostoli: *Pescuirea minunată, Schimbarea la Faţă, Spălarea picioarelor* etc. De-o parte şi de alta a Altarului deschis străjuiesc doi heruvimi cu feţele întoarse către Prestol, precum aceia de oarecând care vegheau pe Capacul Ispăşirii din Cortul Întâlnirii… (Ieşire 25, 18-20). Între heruvimi este o icoană mare ce aminteşte de vedenia Sfântului Petru avută după rugăciunea de pe terasa casei lui Simon Tăbăcarul… Sus de tot, deasupra absidei Altarului, este sculptat cu măiestrie simbolul Duhului Sfânt: *Porumbelul,* de la care coboară nenumărate raze din lumina ce pătrunde de afară…

… În momentul acela nu era niciun închinător, aşa că ne putem apropia de altarul deschis şi îngenunchem în voie… Eram nespus de fericiţi că aflaserăm şi în străvechiul Iope un loc de rugăciune liniştit, în care să ne odihnim sufletul la capăt de călătorie prin Ţara Sfântă… Rugăciunea noastră era numai mulţumire şi recunoştinţă Aceluia Care ne-a făcut harul să atingem Pământul Canaanului, pe care au peregrinat Patriarhii şi Profeţii, apoi, au călcat înseşi tălpile Mântuitorului şi ale Sfinţilor Săi Apostoli… Iar în urma lor, nesfârşitul număr al închinătorilor ajunşi pe Pământul lui Iisus din toate cele patru părţi de lume, din orice popor şi de orice limbă… Fusese momentul acela un duios rămas-bun de Ţara Sfântă, în care nu mai tragem nădejde să revenim…

Esenţa Creştinismului...

… În liniştea bisericii, răsuna odihnitor şi meditativ un preafrumos cor de voci tinere… Aveam să aflăm că acel grup coral înregistrat interpreta cântări şi muzică creştină de la *Taizé* – Franţa. M-a bucurat deosebit să aflu acest lucru, întrucât citisem ceva mai înainte o cărticică semnată de un mare credincios francez, Olivier Clément: *«Taizé – Un sens al vieţii»…*

Socotesc că mărturisirea acelui vrednic teolog ortodox despre experienţa lui personală este binevenită şi aici: *„... L-am căutat pe Dumnezeu* ***în oamenii din satul meu****, apoi,* ***în cărţi şi în idei****. Dar aceasta nu mi-a adus nici pace, nici iubire. Într-o zi, citind* ***Sfinţii Părinţi ai Bisericii****, am descoperit că e posibil să-L întâlneşti pe Dumnezeu, în adevăr,* ***prin rugăciune****. Am înţeles că* ***iubirea e comuniune****: cu Dumnezeu şi cu ceilalţi. Şi că,* ***fără această comuniune, lumea nu e decât tristeţe şi dezolare****“…*

Fiind prefaţată de neuitatul Părinte Profesor Constantin Galeriu, marele şi încercatul teolog român care se intersectase şi cu Oastea Domnului, cartea m-a atras şi mai mult, de vreme ce avusesem şi harul să-l cunosc… Acolo am aflat câte ceva despre acel fenomen religios de esenţă a creştinismului, asemănător Oastei Domnului, unul care apropie sufletele *nu numai de Dumnezeu,* ci şi ***unele de altele.*** În pofida oricăror diferenţe dintre ele!...

… Fondatorul Comunităţii Taizé fusese un tânăr teolog elveţian: *Fratele Roger.* Dorind să-şi ajute semenii nefericiţi, el se mutase în acel sătuleţ din Franţa în anul 1940 şi începu să adăpostească refugiaţi, urmând pilda bunicii sale din timpul Primului Război Mondial. Pentru asta, îşi pusese viaţa în primejdie, mai ales că printre cei ocrotiţi de el erau mulţi evrei, urmăriţi cu ură de moarte de noul „(H)Aman" al secolului douăzeci… (Estera 3, 8-15).

După terminarea înspăimântătorului măcel, Fratelui Roger i s-au alăturat încă şase tineri, apoi, în Ziua de Paşti 1949 s-au hotărât cu toţii să trăiască pentru Dumnezeu, în obşte şi sărăcie… Împărţindu-şi săracilor propriile moşteniri, s-au dedicat comuniunii cu Dumnezeu, atrăgând la aceasta şi alte suflete. În timp ce ei refuzau orice donaţii sau cadouri, împărţeau cu alţi flămânzi şi pâinea pe care ei şi-o câştigau cu trudă… Dintre cei şapte, s-a remarcat îndeosebi *Fratele Roger,* întemeietorul micii comunităţi. Tânărul acesta credincios, care L-a aflat *mai întâi el însuşi* pe Dumnezeu, întocmai ca Părintele Iosif Trifa cu care se ase-măna în gândire, avea să adune în jurul său mii şi mii de suflete din toată lumea, la rugăciune şi cântare. De grupul lor s-au apropiat încă de la început mai ales tineri, de toate culorile feţei şi aparţinând mai multor confesiuni creştine, de pe tot pământul: din Nordul Europei ori din jurul Mediteranei, africani şi latino-americani sau asiatici…

Fără să aibă duh prozelitist, fiecare Biserică prezentă la Taizé şi-a ridicat propriul său altar confesional, la care slujesc şi se roagă la rând preoţi şi credincioşi catolici, ortodocşi sau protestanţi… Alături şi împreună! Aici se verifică un mare adevăr sesizat de Părintele Nicolae Bordaşiu, traducătorul cărţii amintite: *„Tinerii nu merg la biserică nu pentru că ar fi ostili credinţei şi Bisericii, ci* ***pentru că nu le cunosc****"...* Pentru că, paradoxal, sunt atât de puţini slujitori ai Altarului care „se coboară" până la nivelul lor, aşa cum făcuse Însuşi Mântuitorul cu vameşii şi păcătoşii, ajutându-i «pe viu» să-L cunoască, să-L înţeleagă şi să-L iubească pe Dumnezeu, hotărându-se pentru El…

Gândind la *fenomenul Taizé,* mi-am amintit de rugăciunea Domnului Iisus din seara Cinei de Taină, adresată Tatălui Ceresc: *„... Dar nu numai pentru aceştia Mă rog, ci şi pentru cei ce vor crede în Mine, prin cuvântul lor,* ***pentru ca toţi să fie una****, aşa cum Tu, Părinte, eşti întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi* ***să fie una****, ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis"...* (Ioan 17, 20-21).

În acelaşi ton evanghelic venise şi mesajul ctitorului de la Taizé! Însuşi Părintele Galeriu înfăţişa cititorului în prefaţa cărţii semnate de marele teolog francez o frântură din «Testamentul» pe care i-l înmânase Fratele Roger: *„... După secole de istorie creştină, mulţimile s-au descoperit, deodată, despărţite* [!…] *Astăzi, manifestând vocaţie ecumenică spre reconciliere, este esenţial să militām pentru o schimbare, astfel încât mulţimile creştine să se descopere împăcate, fără să încapă la mijloc umilinţa"...*

Din toată inima cred că o constatare atât de directă şi un mesaj atât de limpede ca acesta nu putea veni decât pentru vremi ca ale noastre!... (M-am cutremurat însă mai târziu, aflând că acest mare om ce adusese un asemenea mesaj sublim de înfrăţire între Biserici, sfârşise înjunghiat la ceasul sfânt al Slujbei de Seară în însăşi „catedrala tuturor popoarelor", pe care o înălţase prin credinţa şi jertfa proprie. Grozăvia aceasta se petrecuse a doua zi după Praznicul Adormirii Maicii Domnului din anul 2005. Şi încă prin mâna blestemată a unei fiice a neamului meu, care se declară creştin aproape în totalitate!...)

Încă o dată: mărturia îndrăzneaţă a marelui Olivier Clément aseamănă atât de mult fenomenul Taizé cu cel al Oastei Domnului. El spunea: *„... Nu vă speriaţi, paznici ai orto-doxiilor! Taizé* ***nu-şi însuşeşte*** *nicio persoană,* ***nu pretinde a fi Biserica****, ci doar pragul şi semnul Bisericii în perspec-tiva reconcilierii". La Taizé* ***fiecare «se trezeşte»*** *la tăcere, la rugăciune, la prietenie"...*Întocmai aşa spunea şi Părintele Iosif Trifa de-a lungul zbuciumatei sale vieţi: *„Oastea Domnului* ***nu e ceva mai mult decât ortodoxia****, ci e o familie restrânsă, o comuniune de frăţietate evanghelică, cu gân-dul precis de a trăi mai intens învăţăturile Bibliei şi ale Bisericii. Ne trudim doar să ieşim din comunul vieţii, să creştem în Domnul, pentru mântuirea sufletelor noastre.* ***Oastea Domnului nu are*** *nicio* ***pretenţiune dogmatică sau canonică****. N-avem nimic de adăugat Canoanelor! Oastea nici nu a vrut şi nici nu vrea să facă reguli peste sau în contra Bisericii. Dar Oastea Domnului vrea* ***să trăiască*** *cu toată fiinţa regulile existente ale Bisericii..."*

… Nici că se putea o încheiere mai binecuvântată a peregrinajului nostru prin Ţara Făgăduinţei decât trăirea fericită din biserica închinată Marelui Apostol! Aceasta pentru că dărâmarea zidului dintre «neamuri» şi «poporul ales» începuse prin descoperirea lui avută aici, în Iope!...

Dată fiind apartenenţa mea efectivă *la două* Biserici, nu m-am simţit niciunde mai bine decât într-o astfel de gândire şi atmosferă creştină în esenţă: *comuniunea în Hristos Domnul,* Care Se rugase Părintelui Ceresc şi Se jertfise ***ca să-i adune*** pe oameni, ***nu să-i risipească****…* (Ioan 11, 52; 1 Corinteni 12, 13; Efeseni 2, 14-16). Ca fiecare să-şi asume cu durere *vina celuilalt,* nu să-l judece grăbit, nici să-l abandoneze cu silă… (2 Corinteni 11, 28-30).

… Mă născusem într-o vreme în care satul meu de munte cu nume de poiană aparţinea în întregime Bisericii Greco-Catolice, precum aproape tot Maramureşul voievodal de atunci… Fusesem botezat în Numele Sfintei Treimi de ace-laşi preot slujitor, care, după numai patru ani, avea să citească la umbra bisericuţei noastre „cu turlă pân' la cer" *Declaraţia de revenire la Biserica-Mamă* şi să treacă şi el la noua ascultare… După cum aflasem mai târziu de la părinţii mei, Părintele Ioan făcuse aceasta printre hohote de plâns şi cu mâna tremurândă! Altă alternativă nu avea atunci decât acceptarea arestării şi a închisorilor ce aveau să urmeze în curând, dar pentru care, probabil, *„nu avea stofă de martir",* aşa cum auzisem că se confesase mai târziu un înalt slujitor al Altarului… Atunci şi aşa devenisem eu (şi) ortodox, deodată cu toţi consătenii mei! Totuşi, o bună vreme îmi începusem rugăciunile de seară şi dimineaţă tot ca înainte: *«Mărire Tatălui şi Fiului şi Sfântului* ***Spirit****!»...*

Nimerind încă din copilărie în adunarea Oastei Domnului, mă familiarizasem cu acel binecuvântat fel de gândire care *nu întoarce spatele* nimănui, *ci îmbrăţişează...* Pe atunci, încă din vremea Părintelui Iosif Trifa, erau în Ardeal şi Maramureş adunări întregi de ostaşi greco-cato-lici, fără să li se ceară mai întâi aderarea la Ortodoxie, ci doar ***întoarcerea la Dumnezeu****!...* Alături de fraţii-ortodocşi, ei petreceau laolaltă în părtăşia adunărilor frăţeşti, fără să fie deranjaţi nicicât de prezenţa celorlalţi de alt rit…

O, cât mă bucuram, puţin mai târziu, când îl auzeam mărturisind pe vecinul Dănilă, cântăreţ la strana bisericii noastre, un strălucit autodidact, adormit de mult (deşi nu era ostaş!): *„Au fost multe minţi luminate care întrezăreau* ***apropierea celor două Biserici prin Oastea Domnului****!"...* În ce mă priveşte, cred din toată inima şi acum când părul mi-e nins de-a binelea, că dacă toţi ierarhii Bisericii Orto-doxe din secolul trecut ar fi înţeles şi sprijinit această Mişcare pur duhovnicească, multe ar fi fost „minunile" înnoitoare care s-ar fi petrecut în viaţa poporului nostru!... Iar printre ele, cred că la loc de frunte ar fi fost apropierea şi împăcarea celor două «Biserici-Surori» ale neamului meu dezbinat – şi nu doar pe plan religios!… În acel fericit caz, maramureşenii mei – şi nu doar ei, din păcate!... – nu s-ar mai

lupta ***şi acum*** pentru *moşteniri **pământeşti,*** îndurerând şi reîmpărţind sufletele, care, de voie, de ne(-)voie, se închinaseră ***împreună*** în vremea comunismului…

Se pare însă că şi noi, românii, ca poporul lui Israel în Vechime, mai avem încă să rătăcim prin „pustietatea" asta, până să găsim drumul spre „ţara" şi starea cu care a voit Dumnezeu să ne binecuvânte… Nu poţi să nu te întrebi însă cu durere şi tremur în glas: oare câte generaţii mai trebuie să rămână în „deşertul" acesta, ca demult dintre israeliţii, până să se ivească la orizont «Ţara cea Promisă»?...

... Sau, pentru neamul meu creştin, din pricina lepădării lui de Dumnezeu, mai ales în ultima jumătate a veacului trecut, aceasta rămâne doar un vis îndepărtat?... Să nu fie! Ci să ne amintim şi să facem întocmai cum îndemna Părintele Iosif Trifa: *„Când de la Nistru până la Tisa tot românul se va hotărî **împotriva păcatelor**, când din Maramureş până la Dunăre şi Marea Neagră tot românul se va aprinde de dorul şi de dorinţa să trăiască o viaţă după Evanghelia lui Hristos; când ţara asta se va umple de fronturi şi de ostaşi hotărâţi la luptă împotriva păcate-lor, când vom cuceri a doua oară această ţară pentru Evanghelia lui Hristos, atunci – **şi numai atunci** – am asigurat pe veci viitorul acestei ţări şi al acestui Neam"...*

O Mântuitorule Doamne, trimite mai curând şi poporu-lui nostru duh şi vreme de pocăinţă, dar mai ales *„oameni plini de Duh Sfânt"* în fruntea lui!...

Pregătiri de plecare spre ţară...

... Cu ochii umeziţi de dorul acelor binecuvântate vremi pe care şi glia strămoşilor noştri le aşteaptă de îndelungă vreme, ieşim din Biserica Sfântului Petru şi ne îndreptăm spre parcarea unde lăsasem maşina… Abia acum băgasem de seamă că în vremea peregrinării prin *„Cetatea Tabitei",* ca şi a celei petrecute în sfântul lăcaş cu zvon de înfrăţire creştină, soarele nu stătuse pe loc… Se apleca şi el spre luciul Mediteranei după apele căreia avea să se „ascundă" în curând, până mâine dimineaţă! Fiind cel din urmă asfinţit de soare în Ţara Sfântă pentru noi, el era umbrit de duioşia unui rămas-bun, dar mai ales a unui *«adio, Israel!»...*

Nu mai avem timp să ajungem şi la alte sfinte lăcaşuri din Iope, deşi sunt o mulţime: Biserica Sf. Gheorghe şi Mănăstirea Armeană «Sf. Nicolae», Biserica Italiană şi cea Anglicană, Biserica Maronită… Priveam doar spre turlele lor ce ţâşneau spre cer ca nişte rugăciuni stinghere din tumultul lumii atât de învălmăşite pe aici…

Am fi dorit să ajungem măcar la *Mănăstirea Ortodoxă Rusă,* închinată aceluiaşi Mare Apostol care îşi lăsase amprenta trecerii sale prin Iope. Aceasta se află însă ceva mai departe, pe colina de la marginea de răsărit a oraşului, unde fusese în primele secole străvechiul cimitir evreiesc. Aflasem că acolo se descoperise o catacombă şi mai multe inscripţii greceşti, aramaice şi evreieşti cu prilejul săpăturilor arheologice din anul 1834. Pornind de la acele urme, tradiţia spune că în acel cimitir fusese şi Mormântul Tabitei, frumos amenajat acum în mijlocul curţii mănăstirii.

Aşezământul monahal rusesc fusese construit deodată cu cel franciscan, din care abia ieşisem: 1888-1894, dar acela avusese o soarta mai vitregă… În timpul Primului Război Mondial, vieţuitorii mănăstirii fuseseră alungaţi de turci, iar clădirile ei au fost transformate în cazarmă… În 1918, mănăstirea a fost cedată credincioşilor ruşi din «Armata Albă», care aleseseră mai bine exilul decât rămânerea în *„fericirea"* lagărului roşu… După treizeci de ani, când Israelul a fost numărat din nou printre statele lumii, Mănăstirea Sf. Petru a fost preluată de Patriarhia Rusă care o administrează şi în prezent…

Noi însă nu mai aveam timp să o cercetăm, ci doar să privim cu jind într-acolo, în timp ce înaintam pe drumul ce cobora spre miazăzi, la sălaşul nostru din Mazkeret Batya… Ici-colo

desluşim iar indicatoare de localităţi biblice. Unele amintesc de filisteni, altele de fiii uriaşilor din neamul lui Enac/Anac de pe vremea marelui Iosua: Aşdod, Aşchelon etc… În lupta lui pentru cucerirea Canaanului, poporul lui Israel peregrinase şi pe aici, iar mai târziu la Aşdod fusese sechestrat Chivotul Legământului pentru şapte luni… (Iosua 11, 21-22; 13, 2-3; 1 Samuel 5, 1-2; 6, 1).

… Cu puţin înainte de lăsarea serii, ajungem la adăpostul nostru „ascuns“ în puhoiul de flori de pe gardurile vii atât de frumoase!... Până să ne facem pregătirile de plecare, căutăm un loc pentru ultima cină pe pământul Ţării Sfinte. Ni se bucură inima când aflăm că nimerisem în familia unor israeliţi cu rădăcini ce duceau spre ţara copiilor noştri: Olanda… Într-adevăr, lumea devine din ce în ce mai mică, pe măsură ce mijloacele de deplasare tot mai rapidă se înmulţesc! Dacă „ieri“ te puteai simţi un venetic până şi în satul vecin, acum nu mai eşti un înstrăinat nici pe alt continent, de care te despart poate mii de kilometri, ba nici la marginea lumii… O fi şi aceasta „o treaptă“ întru devenirea noastră de „mâine“, când se vor şterge pe veci atât distanţele măsurate acum în nesfârşite mii de mile, cât şi întinderea vremilor scurse între milenii!… Ferice de cei învredniciţi să ajungă Acolo unde întreitele dimensiuni ale Timpului: Trecut, Prezent şi Viitor vor deveni un veşnic *Acum,* iar cele ale Spaţiului care alcătuiesc o adevărată cruce cosmică: *„lăţimea şi lungimea, adâncimea şi înălţimea“* (Efeseni 3, 17-19), se vor contopi într-un nesfârşit *Aici!...*

O, suflete al meu, vei fi tu oare învrednicit *„să ospătezi“* în Împărăţia lui Dumnezeu în care se vor petrece toate acestea în curând? (Luca 14, 15). Veghează şi te roagă, osteneşte şi luptă să nu rămâi dincoace de Uşa Împărăţiei când ea se va închide pe veci! Cu cât eşti şi mai aproape de capătul peregrinării tale prin lume, cu atât te pregăteşte mai mult!... După ce uşa Împărăţiei Cerurilor se va închide pe veci, orice încercare va fi nu doar prea târzie, ci şi zadarnică… (Luca 13, 24-27).

… Cu aceste gânduri ne-am pregătit pentru un strop de odihnă, încredinţându-ne în Mâna Domnului Care ne-a păzit în toată vremea, atât prin Ţara Sfântă, cât şi prin *„valea umbrei morţii“*… (Psalm 22/23, 4).

Cea din urmă „dimineaţă“...

Ultima zi în Israel o începem la doar câteva minute după cumpăna dintre zile… Genunchii ni se apleacă pentru ultima oară pe pământul sfânt, în timp ce buzele încearcă să mur-mure o rugăciune de mulţumire Celui Ce ne ridicase în pace din aşternut … O, dar ce departe suntem noi de „obiceiul“ omului după Inima lui Dumnezeu care mărturisea că *„**La miezul nopţii** m-am sculat **ca să-Ţi aduc laudă**!“* şi că *„de şapte ori pe zi **Te-am lăudat** pentru judecăţile dreptăţii Tale!“*... (Psalm 118/119, 62 şi 164). Rugăciunea noastră sună prea rar **a laudă** lui Dumnezeu, ci mai întotdeauna este o cerşetorie vinovată: *«Doamne, dă-mi!...», «Doamne, fă-mi!...»*. Ca şi cum Stăpânul Binecuvântat al Universului ar fi slujitorul nostru, dator să ne împlinească mofturile zilnice!... Din păcate, cam aşa eram şi noi în ceasul acela de dinaintea revărsatului de zori: Îl rugam pe Domnul să ne binecuvânteze şi mai ales să ne păzească, fiindcă zborul spre ţară era ca o nouă „aruncare“ în necunoscut…

… Dacă peregrinajul nostru spre Ţara Sfântă începuse în *Duminica Slăbănogului,* el se încheia acum tot într-o zi aleasă: ajunul Înălţării Domnului, *Odovania Praznicului Învierii*. Dacă în toată vremea asta, bucuria Paştilor ne umpluse inima, acum duioşia despărţirii de

Canaan ne-o înnoura, învăluind-o şi într-un strop de teamă de necunoscut înaintea zborului... *Troparul Învierii* în zvonul căruia pornisem de-acasă şi pe care îl fredonam cu bucurie avea însă darul să ne liniştească!… Fiind cea din urmă zi când el se mai cânta, ne devenise ca o «rugăciune a inimii» pe care o murmuram neîncetat: *„Hristos a înviat din morţi, cu moartea pre moarte călcând şi celor din mormânturi viaţă dăruindu-le!“...* Îmbărbătaţi astfel de bucuria şi nădejdea preafrumosului imn al Biruinţei Veşnice, ajungem la marele aeroport şi ne despărţim întâi de maşina care ne-a purtat prin tot Canaanul. De acum nu mai aveam nevoie de ea!... Drumurile noastre pe pământul Ţării Sfinte se sfârşiseră dintr-o dată, urmând să fim purtaţi „pe aripile vântului“!...

... Ne apropiem să predăm bagajele. Dacă la sosire întâlnisem pe coridoarele marelui aeroport doar câteva sute de pasageri cu care zburasem deodată, la plecare ne pomenim într-o mare de oameni cu feţe albe ori „înnegrite de soare“ sau „îngălbenite de vânt“... Părându-ni-se luminate de bucuria peregrinării prin Ţara Sfântă, am vrut să credem că inimile tuturor fuseseră albite în Sângele Fiului lui Dumnezeu, Care Se jertfise aici nu numai *pentru toţi,* ci şi *pentru fiecare…* Privindu-le chipul şi prinzând „din zbor“ frânturi de cuvinte care de care mai neînţelese pentru noi, ni s-a părut că suntem la Ierusalim în prag de Cincizecime, printre *„oameni cucernici din toate neamurile care sunt sub cer“...* (Fapte 2, 5).

Nenumăraţi ochi veghează asupra noastră!... Fiecare călător e întrebat discret dacă în timpul şederii în Israel a fost rugat de cineva să ducă vreun pacheţel la vreo adresă... În acel timp, ochii supraveghetorului urmăresc atent reacţia feţei pentru a desluşi sinceritatea răspunsului... Parcă ajunsesem în anticamera unei instanţe de judecată, care voia să pătrundă în tainiţele sufletului nostru!...

Vigilenţa de acum ni s-a părut incomparabil mai sporită ca la sosire sau poate că atunci, cuprinşi de entuziasmul ajungerii în Ţara Sfântă, n-am mai văzut nimic… Această impresie ni s-a întărit şi mai mult când am ajuns la locul predării bagajelor. Deşi ele trecuseră prin faţa „ochiului ce vede tot“, unele au trebuit desfăcute şi controlate în amănunt. Aceasta, ca să nu pătrundă mai adânc în marele aeroport şi mai ales în avion nimic din lucrurile care ar putea crea probleme… Aveam şi noi să ne răvăşim bagajul, ca să arătăm câteva cărţi dintr-o pungă de plastic şi să spunem *de unde* le-am cumpărat…

Toate acestea parcă anticipau cutremurător ceasul Marii Judecăţi, când morţii *„cei mari şi cei mici“* vor învia şi vor sta înaintea Tronului lui Dumnezeu şi a „cărţilor deschise“… Apoi, toţi vor fi *„judecaţi din cele scrise în cărţi, potrivit* ***cu faptele*** *lor“...* (Apocalipsa 20, 12).

Suflete al meu, vei fi primit tu în adevărata Ţară a lui Iisus? Sau ţi se vor găsi lucruri nepermise şi vei fi întors din drum, ca să împărtăşeşti soarta celor de afară? (Matei 25, 29-30). Cutremură-te cu groază şi fii cu grijă la povara *ce-o târâi* după tine acum! Caută şi vezi ***de unde*** ai primit-o, pentru că soarta ta veşnică de ea va depinde!...

… După ce trecem de toate „vămile“, ajungem într-un hol imens din care porneau ca nişte spiţe de roată nenumărate coridoare cu magazine, ce-şi îmbiau larg mărfurile lor ispititoare cu *«amintiri din Ţara Sfântă»…* Nu ne puteam „apropia“ de ele şi din pricina preţurilor, dar şi pentru că noi „cumpărasem“ de prin fiecare loc cercetat un alt fel de amintiri, poate mai de preţ decât acelea din vitrine, pe care le-am orânduit cu grijă in inima noastră! Dintre acelea, pe unele le-am înşirat aici, nădăjduind să aducă vreun strop de bucurie cuiva, precum ne-au adus nouă şi atunci când le-am strâns, şi acum când le depănăm una câte una…

Ne găsim undeva un loc mai liniştit şi petrecem ultimul ceas cu copiii noştri, înainte să ne despărţim. O, cât de repede trecuse bucuria peregrinajului nostru prin Ţara Făgăduinţei! Parcă ieri ajunseserăm în ea de prin depărtă-rile Europei, iar astăzi, iată, o lăsăm în urmă!... Oare pentru câtă vreme?... În timp ce ochii ni se umezesc, ne întrebăm cu fior: n-au trecut oare la fel de iute şi anii noştri cei mulţi? Nu s-au dus ei ca un sunet şi *„ca un abur care se arată*

puţintel şi apoi piere"?... (Psalm 89/90, 9; Iacov 4, 14). Ba da!... Cugetând la acestea, ne pomenim murmurând duioasa cântare a marelui Traian Dorz *«Ce grabnic trece timpul!»*:

„Ce grabnic trece timpul
– abia am început
şi iată suntem gata
de drumul nevăzut!

Ce repede trec anii,
ca frunzele pe vânt,
ce vis şi ce părere
sunt toate pe pământ!

Ca ieri părea că viaţa
e-un drum pe veci deschis,
iar astăzi parcă totul
n-a fost decât un vis.

Cu ce frământ începem
în zorii vieţii tot,
iar la apus cum toate
suspin amar ne scot.

De ce vedem la urmă
acest sfârşit amar
şi nu vedem nainte
cât zbucium e-n zadar?

De ce nu ştim de astăzi
al vieţii veşnic preţ,
de ce-l ştim doar la moartea
cu-nfricoşat Judeţ?..."

… Răscoliţi de cântare, parcă nu mai găseam cuvinte să ne spunem înaintea despărţirii de dragii noştri care plecau spre Amsterdam cu un ceas înaintea noastră, ci numai o îmbrăţişare fierbinte şi un sărut cu lacrimi cât pentru… trei. Apoi, în timp ce-i urmăream cu privirea până i-am pierdut în mulţimea călătorilor, înălţam un strop de rugăciune către Dumnezeu şi pentru ei, ca pentru noi…

Din nou singuri...

… Rămăsesem în aeroport doar cu fiinţa pe care mi-o dăruise Atotmilostivul Dumnezeu cu mai bine de patruzeci de ani în urmă!… Un sentiment duios mă încerca şi acum, ca în prima dimineaţă de după nuntă, când îi petrecusem la autobuz pe nuntaşii veniţi de la celălalt capăt de ţară... Plecând, ne lăsaseră dintr-o dată singurei, în mijlocul satu-lui nostru pustiu în acel ceas de dinaintea revărsatului zorilor. Eram atunci abia la început de drum: plecau *alţii,* nu noi!… Şi acum eram tot singuri ca atunci, aşezaţi pe-o bordură de piatră în mijlocul

aeroportului din Tel Aviv… De data asta însă, aşteptam *plecarea noastră!...* Şi nu atât zborul spre Budapesta, pe care îl vom face „în doi", cât mai ales *celălalt de mâine,* pe care va trebui să-l facem *de câte unul singur!...* Doar noi şi conştiinţa, noi şi faptele pe care le-am făcut în viaţă! Bune sau rele…

Suflete al meu, eşti tu pregătit pentru „zborul" acela – sau te amăgeşti ca nebunul din Evanghelie că nu eşti tu la rând?... (Luca 12, 16-20). Trezeşte-te din amăgire şi priveghează, că nu ştii *nici „ziua şi nici ceasul în care Fiul Omului va veni!"* (Matei 25, 13). *Şi pentru tine!...*

… După o scurtă vreme de aşteptare, ne-am îndreptat spre *Poarta B4* prin care aveam să ieşim din hotarele Ţării Sfinte. Acolo era şi cea din urmă verificare a identităţii noastre!... (După acte!… Cealaltă „verificare", *după fapte,* urmează să fie în locul şi ceasul când nu ne aşteptăm!...)

Va trebui să mai stăm puţin şi în acest loc până se va deschide uşa spre tunelul aerian prin care vom trece iarăşi direct în avion, întocmai ca la sosire. De acum tălpile noastre nu vor mai atinge până la Budapesta niciun pământ, ci numai… norii!

Ajungem în avion şi ne căutăm locurile: *9A* şi *9B*... Alături de nava noastră sunt parcate alte avioane mari în aşteptarea pasagerilor. Cine ştie spre ce depărtări vor pleca şi ele în curând şi mai ales *cum* vor ajunge acolo!... Scot din bagaj nedespărţita mea comoară de ani şi ani: *Biblia…* Deşi e „îmbătrânită" acum de-a binelea, ca mine, ea îmi dă nu numai multă mângâiere când o deschid, ci şi un sentiment de siguranţă… Îmi vin în minte cuvintele Psalmului 89/90 şi deschid Sfânta Scriptură, apoi încep să murmur înainte de plecare rugăciunea lui Moise, omul lui Dumnezeu: *„Doamne,* ***Tu ai fost*** *locul nostru de adăpost, din neam în neam. Înainte ca să se fi născut munţii şi înainte ca să se fi făcut pământul şi lumea, din veşnicie în veşnicie,* ***Tu eşti Dumnezeu****!..."* O, de câte ori mă înfiorasem adânc rostind acest psalm mai ales la cumpăna dintre ani!... Acum însă el ne răscolea şi mai mult la răscrucea dintre trăirile din Ţara Sfântă şi ceea ce ne (poate) aştepta de-a lungul celor aproape două mii de kilometri de zbor!... Acum ne încredinţam cu totul în Mâna Celui Atotputernic, spre Care se înălţau de pe pământ în acel ceas de dimineaţă mii de rugăciuni *„pentru cei ce călătoresc pe ape, pe uscat* ***şi prin aer****"...*

… În timpul acesta simţim cum avionul este împins înapoi spre pista de plecare… Ne însemnăm cu Semnul Crucii, rugându-ne în şoaptă: Doamne, Tu eşti *„scăparea şi puterea noastră, ajutor întru necazurile ce ne împresoară! Pentru aceasta nu ne vom teme…"* (Psalm 45/46, 1). Doamne Iisuse, vino şi călătoreşte cu noi, precum i-ai însoţit pe cei doi uce-nici în Ziua Învierii, pe drumul Emausului!...

După ce fusese scos din locul parcării, avionul înaintează singur spre pista de decolare, ca pe un drum de munte în serpentine … În faţa noastră se vede un alt avion oprit lângă linia de plecare şi aşteptând permisiunea să decoleze. Undeva pe marginea aeroportului se văd mai multe avioane militare stând de strajă şi purtând parcă „ceva" sub aripi… Nici nu ne mirăm, de vreme ce Israelul are un singur vecin paşnic: Mediterana…

Afară începe să se lumineze de ziuă: ceasul arată 5:31 când avionul din faţa noastră alunecă dintr-o dată înainte, apoi, ţâşneşte în sus ca o săgeată… În urma noastră se vede rulând încet alt avion, apoi altul şi altul, aliniate în cel mai desăvârşit «şir indian»…

Se face ora 5:47 când ajungem la linia de plecare şi aşteptăm semnalul turnului de control... O, ce „armată" de oameni veghează atent ca nişte „îngeri în trup" şi acolo sus în turn, şi jos pe piste, şi dincolo, pe margini, pentru ca totul să se desfăşoare în deplină siguranţă!... La ora 5:52 simţim cum motoarele încep „să tremure" ca un cal nărăvaş ţinut strâns în zăbală de mâna călăreţului din şa, apoi dintr-o dată ţâşneşte în trombă... Douăzeci de secunde i-au fost de-ajuns pentru desprinderea de sol!... Apoi, pământul rămâne din ce în ce

mai în urmă, învăluit întâi în ceaţă, apoi, „ascuns“ de nori… Deasupra lor, prin ferestrele din dreapta avionului, ne învăluie dintr-o dată în lumină razele soarelui ce răsărise în acelaşi timp când noi ne desprindeam de glia Ţării Făgăduinţei. Slavă Ţie, Soare Sfânt, Domnul şi Dumnezeul nostru, Care luminezi şi sufletul, şi trupul nostru cu razele Tale dătătoare de viaţă!...

Un neuitat „spectacol“ de lumină fusese pentru noi acest răsărit de soare întâmpinat în văzduh! Gândul ni s-a făcut dintr-o dată întrebare duioasă: oare atunci când sufletul nostru va „zbura“ spre Veşnicie va fi el învrednicit de o aşa dulce „însorire“ ca aceasta de acum?... O Dumnezeule Nemărginit de Bun, îndură-Te şi de noi, păcătoşii, şi în ceasul morţii noastre, întocmai ca acum!…

„Pe aripile vântului“...

… Ajungem din ce în ce mai sus, dar avionul tot urcă. Mai este oare mult?... La un moment dat tresărim când nava se apleacă uşor în stânga, urmându-şi coridorul ei de zbor. În mâinile pilotului iscusit, avionul pare ca o jucărie pe care o îndreaptă încotro vrea… Crede el!... De fapt, deasupra mâinilor lui sunt altele *nevăzute* ŞI ACELEA hotărăsc întru totul soarta noastră!... Mi-am adus aminte de un cuvânt al Fericitului Augustin care spune: *„Dumnezeu ne iubeşte pe fiecare dintre noi, ca şi cum nu ar mai exista nimeni în afară de acela pe care îl iubeşte“...* O, ce bun, ce nespus de bun este Dumnezeu CU FIECARE făptură a Lui! (Psalm 33/34, 8). El o aduce la viaţă şi El o creşte, El o hrăneşte şi El o îndrumă, El o înţelege şi El o păzeşte, El o rabdă şi El o iartă, El…, numai El!… Slavă nesfârşitei bunătăţi a Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos!

... Când simţim că avionul îşi regăseşte în sfârşit poziţia orizontală, ca întinderea apelor de sub noi, eram ajunşi sus de tot deasupra Mediteranei… De acum putem să ne dezlegăm centurile şi să ne mişcăm în voie, întocmai cum am fi într-un autobuz pe cea mai liniştită autostradă… Monitorul din faţa noastră ne destăinuie că am ajuns la 10.210 m altitudine şi zburăm cu 807 km pe oră. Afară însă e cea mai straşnică iarnă siberiană: –55^{0}C…

Privim la întinderea nesfârşită a norilor rămaşi undeva dedesubt ca o „mare în spume“… La un moment dat se răresc norii ***de sub*** noi şi albastrul apelor pare un cer senin. Ici-colo se zăresc insule şi promontorii, un litoral fascinant sau munţi stâncoşi...

Dintr-o dată simţim că avionul începe să tremure, apoi se înclină uşor de spate şi se îndreaptă către liniştea înălţimilor, unde nu mai sunt furtuni!.... O Doamne Iisuse, cu adevărat numai Tu eşti oriunde *„Binefăcătorul meu şi Cetăţuia mea, Turnul meu de scăpare şi Izbăvitorul meu!“...* (Psalm 143/144, 2), dar parcă şi mai mult aici în văzduh!...

Când ajunsesem deasupra insulei *Rodos,* zburam cu 853 km pe oră, la 11.125 m înălţime… Afară nu era însă deloc mai cald ca înainte, de parcă am fi nu deasupra Mediteranei însorite, ci deasupra Oceanului Îngheţat: –61^{0}C…

Urmărim pe monitor săgeata care arată zborul avionului nostru… În locul mării, se întind munţi împăduriţi şi dealuri, apoi iarăşi nori... Suntem deasupra Turciei şi ne îndreptăm spre oraşul Varna din Bulgaria. După ce am ajuns deasupra Mării Negre, avionul se apleacă spre stânga, urmându-şi drumul deasupra unor lanuri de grâu date în pârg din ţara vecină. După ce ajungem deasupra Serbiei, începem să simţim iarăşi turbulenţe precum la dus… Ca să scăpăm de ele, urcăm şi mai mult, la 12.192 metri, apoi zburăm constant cu 898 km/h. Pe Dunărea noastră ce curge spre Marea Neagră se zăreşte din când în când câte un vapor…

Un fior de bucurie ne cuprinde când ajungem deasupra ţării noastre: iată glia strămoşilor pe care ei au trudit ca să-şi câştige pâinea, muncind-o din greu şi apărând-o cu preţul vieţii!… Chiar dacă suntem la sfârşitul primăverii, crestele Carpaţilor noştri sunt albe şi acum!… Prin văgăunile munţilor se zăresc ici-colo petece de zăpadă, iar mai jos se vede pădurea „înveşmântată“ de curând în verdele-crud al primăverii... Cu adevărat: *„cât de măreţe sunt lucrările Tale, Doamne! Pe toate cu înţelepciune le-ai făcut!“...* Toate *„sunt într-o necurmată frământare, aşa cum nu se poate spune; ochiul nu se mai satură privind şi urechea nu oboseşte auzind“...* (Psalm 103/104, 10-24; Eclesiast 1, 8). Prin munţii aceia de sub noi Tu ai şi fiare ce mişună după pradă şi păsări ce-şi fac cuib în orice primăvară, şi oameni care ies la lucrul lor până seara!... Şi *„ochii tuturor nădăjduiesc în Tine, iar Tu le dai hrana la vreme potrivită. Tu Mâna Ţi-o deschizi şi de bunăvoinţă saturi tot ce e viu“...* (Psalm 144/145, 15-16). Ce s-ar face ele dacă nu le-ai da Tu ploaie timpurie şi târzie, lumină şi căldură, ca să înverzească şi să rodească la vreme?...

… Survolăm Deva şi Timişoara, apoi avionul începe să coboare şi să cotească în stânga, spre Budapesta… De acum nu mai e nevoie să fim atât de sus, fiindcă munţi nu mai sunt şi, slavă Domnului, nici turbulenţe!... Pe monitor se vede cum în timp ce viteza scade: 787 km, 725 km/h…, coborâm încet la 10.668 m, 9.296 m, 7.772 m, 6.400 m, 5.134 m. De acum creşte numai temperatura din exteriorul navei: -43^0, -30^0, -19^0, -12^0C…

Zburăm deasupra roditoarei câmpii a Panoniei!... Se desluşesc tot mai bine ogoare bine lucrate şi aglomerări de case… Ce frumos şi verde se vede pământul de aici la început de vară, nu ars de secetă ca prin deşerturile Israelului!... Îmi vine în minte vorba unei peregrine mai în vârstă, care, întorcându-se din Ţara Sfântă precum noi acum, suspina: *„Doamne Iisuse, de ce nu Te-ai născut Tu în ţărişoara noastră frumoasă şi bogată, nu în pustietăţile acelea?“...* Desigur, era o constatare personală, pentru că şi Canaanul îşi are frumuseţile şi bogăţiile lui, până şi în pustietate!...

… Se face ora 8:40, semn că suntem tot mai aproape de capitala Ungariei!... Ni se spune să ne cuplăm centurile, pentru că pilotul pregăteşte nava de aterizare, în timp ce altitudinea la care zburăm scade de la 2.932 m la 2.634, apoi la 2.253 m… Se desluşesc tot mai limpede cursuri mici de apă şi clădiri, apoi se iveşte la orizont câte un strop de ceaţă care, la început, se împrăştie sub noi, apoi se îngroaşă de-a binelea... Înspre apus se văd nori tot mai negri care acoperă pământul. Privindu-i, ne întrebăm uimiţi: cum plutesc oare atât de sus şi *Cine* îi poartă peste nesfârşitele întinderi? *Cine* le-a întocmit forma atât de spectaculoasă? Cine le-a „calculat“ greutatea şi Cine le deschide „robinetul“ ca să cadă ploaia sau zăpada pe pământ? ***Cine****?...* (Iov 26, 8; 38, 36-37). Neexistând alt răspuns decât cel biblic: ***Dumnezeu,*** „alergăm“ la rugăciune, pentru că suntem din nou în faţa unui pas dificil: *aterizarea!...* Nici nu-L mai întrebam pe Domnul dacă cerşetoria noastră nu-L oboseşte cu acelaşi: *„Doamne Iisuse, ajută-ne* ***şi de data asta****!“...*

Aproape de pământ!...

… Se ştie că atunci când călătoreşti cu avionul sunt două momente mai dificile, dacă nu cele mai primejdioase, şi ele solicită piloţilor efort maxim: desprinderea de pământ şi „aşezarea“ navei pe pistă, la aterizare… (Nicicând n-am priceput mai bine asta ca atunci când zburasem deasupra Atlanticului, undeva în dreptul Africii, şi pilotul anunţase că aterizarea pe insula spre care ne îndreptam va fi una dificilă, dacă nu imposibilă… Pe măsură ce avionul cobora spre aeroportul *La Palma,* curenţi puternici îl zgâlţâiau din toate încheieturile, încât,

fricosul de mine, pierdusem orice nădejde de scăpare, cu atât mai mult cu cât ni se spusese că nu doar la înălţime este vânt, ci mai ales jos, la sol…

Priveam la monitor cu faţa încremenită de spaimă: mai avem *doar 300 de metri* până la valurile oceanului care se spărgeau furioase şi gândeam ca un deznădăjduit că în ele ne va fi mormântul... Dar Dumnezeu fusese şi atunci nespus de bun cu noi, chiar dacă pierdusem nădejdea, deşi ne rugasem pentru izbăvire!... Poate că El ne salvase atunci mai mult pentru pruncii nevinovaţi care dormeau liniştiţi, în timp ce mamele ţipau îngrozite… Apoi, când ne aşteptam mai puţin, pilotul reuşi să redreseze avionul şi să-l îndrepte spre înălţimi, ajungând în doar câteva secunde la 7.000 de metri, zburând în linişte spre aeroportul din *Tenerife!...*

Aveam să trăim însă şi după aceea spaima corăbierilor care îl duceau pe Sfântul Pavel la judecata Cezarului de la Roma, despre care Evanghelistul Luca scrie că orice *„nădejde de scăpare li se luase“...* Trăisem însă atunci şi o fărâmă din bucuria lor îndelung aşteptată: *„... Şi când a fost a paisprezecea noapte de când eram purtaţi încoace şi încolo pe Adriatica, pe la miezul nopţii corăbierii au pre-simţit că li se apropie un ţărm“...* (Fapte, cap. 27).

Întocmai aşa fusesem şi noi! După ce ne îmbarcasem pe un vapor uriaş şi plecasem în miez de noapte spre La Palma, *„s-a pornit vânt furtunos şi s-au înălţat valurile mării. Se urcau până la ceruri şi se coborau până în adâncuri“...* Vaporul se apleca puternic când pe-o parte, când pe alta *„şi se clătina ca un om beat“...* (Psalm 106/107, 25-27). În bezna ce ne înconjura din toate părţile se auzea doar zgomotul valurilor pe care le spinteca, înaintând spre altele şi mai înfuriate… Dar *„Domnul este îndurător şi milostiv, îndelung răbdător şi bogat în bunătate. El nu Se ceartă fără încetare şi...* ***nu ne face după păcatele noastre“****!...* [Psalm 102/103, 8-10]. Întocmai aşa fusese Atotînduratul Dumnezeu, Care ne-a ajutat să ajungem cu bine la ţărm, deşi ne pierdusem nădejdea pentru a doua oară !...)

… Avionul nostru ce zbura deasupra Ungariei coborâse până deasupra norilor, apoi a intrat în ei ca într-o pâclă deasă şi începu să tremure iar, în timp ce întunericul învăluise dintr-o dată ferestrele ca în adâncul miezului de noapte. Întrucât şi norii au densitate şi mişcare proprie, iar noi ne împotriveam acestora, suportam consecinţele… Ce bine ar fi dacă ne-am împotrivi noi tot aşa vrăjmaşului satana, determinându-l să fugă de la noi!... (Iacov 4, 7).

Începem să murmurăm iar: *Doamne, ajută-ne să ajun-gem cu bine dedesubtul norilor şi pe pământ!...*

Se făcuse ora 8:48 când am simţit zdruncinătura produsă de deschiderea trenului de aterizare… Slavă Ţie, Doamne, că cel dintâi hop a trecut!... Ajută-ne să-l trecem cu bine şi pe al doilea!...

Avionul se înclină uşor în stânga, apropiindu-se de pământul care se vedea tot mai clar, apoi se lăsă uşor pe pista de beton, cu precizia unui vultur ce se aşază din zbor direct pe vârful stâncii celei mai ascuţite… Am aterizat cu bine! O explozie de bucurie şi un ropot de aplauze umplură avionul, felicitând pilotul pentru îndemânarea sa… Gândim: ce minunat ar fi dacă şi către „Celălalt «Pilot»“, Acela Care îi dăduse acestuia atât de multă pricepere, s-ar înălţa măcar tot pe atâtea mulţumiri pline de bucurie înlăcrimată!…

... Motoarele avionului frânează puternic, iar viteza lui se reduce până la cea a unui automobil ce rulează tot mai încet pe drumul său, căutând un loc de parcare... Observăm că el este dirijat de o persoană aşezată chiar înaintea noastră pe linia de rulare a roţii din faţă…

... Când nava s-a oprit şi ne pregăteam de coborâre, cea-sul arăta 8:53, ora Budapestei. Abia atunci răsuflarăm deplin uşuraţi, mulţumindu-I Domnului cu toată puterea sufletului nostru pentru însoţire *„şi pază, şi minuni“!...*

În drum spre casă...

… Ne apropiem de uşa „vulturului“ uriaş care ne purtase pe aripile sale peste depărtările dintre Ţara Sfântă şi Ungaria… Două feţe tinere şi senine ne urau bun-venit şi o şedere plăcută pe pământul ţării lor, în timp ce călătorii părăseau nava, mulţumind... Ne-am exprimat şi noi recunoştinţa în limba acestui pământ prin câteva cuvinte rămase neşterse încă din vremea când vieţuisem printre fii de-ai acestui popor încetăţeniţi pe glia străbunilor noştri… Apoi, în murmur de rugăciune, coborâm din treaptă în treaptă pe scara avionului, fericiţi că după cele trei ore de zbor atingem iar pământul cu tălpile noastre… Chiar dacă glia aceasta nu-i „a noastră“, ştim că este a Domnului nostru şi că *„**Cel Prea Înalt** are putere peste împărăţia oamenilor şi aşază peste ea pe cine vrea“…* (Psalm 22/23, 1; Daniel 5, 21).

După ce trecem cu bine de controlul paşapoartelor şi regăsim bagajul ce călătorise stingher „în pântecele“ navei, ne pregătim să ieşim din aeroportul modern cu care ne familiarizasem deja. De aici până acasă vom călători cu maşina, întocmai cum venisem! Deşi drumul spre casă este incomparabil mai scurt decât cel pe care îl parcursesem în zbor, acesta ne va lua ceva mai multe ore… De acum, aerogara Budapestei rămâne tot mai în urmă, învăluită în amintiri neuitate!

... De ce oare, privind înapoi, simţeam cu strângere de inimă că peregrinajele trecute nu avuseseră nicidecum darul să ne îndestuleze dorul de Canaan, ci ni-l stârniseră şi mai mult?… Se vede că el ne crescuse într-atât de-a lungul ani-lor, încât devenise dor nestăvilit după *Celălalt Ierusalim!...*

… Prin ferestrele microbuzului ce înainta voios spre ţară priveam la înşiruirea de case, cele mai multe fără etaj… De pe pervazurile lor „zâmbeau“ spre noi muşcate bogat înflo-rite, iar de jos – de-a lungul străzii –, ne întâmpinau ronduri de flori bine îngrijite… Peisajul acesta mi s-a părut diferit de cel întâlnit prin multe localităţi de la noi, în care casele seamănă mai mult a blocuri decât a locuinţe obişnuite, în vreme ce decorul exterior pare mai neglijat?… Să fie oare adevărată zicerea că *„lumina vine de la Răsărit, dar civilizaţia vine de la Apus“?…*

Gândeam nostalgic la felul cum începusem peregrinajul, răsfoind *«Însemnările»* Părintelui Iosif Trifa *«din călătoria la Ierusalim»* în aeroportul Budapestei… Şi dacă această carte de suflet îmi marcase viaţa încă din copilărie, acum, la capăt de drum, mă răscolea şi mai mult încheierea ei… Simţeam din nou că pentru mulţi oameni simpli ca mine o astfel de călătorie este un har din partea Domnului, aşa cum scria şi Părintele atunci: *„la Ierusalim n-am putut merge decât o mână de oameni. Unii n-au avut bani, alţii n-au putut câştiga paşapoarte, pe alţii nu i-au ajutat puterile“...*

... Dar un peregrinaj în Ţara Făgăduinţei, deşi sensibilizează sufletul care îl trăieşte pe măsură, nu reprezintă un scop în sine!... Adevăratul rost al vieţii noastre rămâne dobândirea Duhului Sfânt şi a mântuirii, prin asumarea Jertfei Mântuitorului şi prin nevoinţa personală!... (Filipeni 2, 12). Este scris că Judecătorul Cel Drept nu-i va recunoaşte în Ziua cea Mare pe aceia care se vor „legitima“ în faţa Lui cu: *„… Noi am mâncat şi am băut în faţa Ta şi în uliţele noastre ai învăţat pe norod!“* (Luca 13, 26-27). Cu atât mai mult însă nu-i va recunoaşte pe cei care nu vor avea un alt argument decât acela că *au umblat* (şi) prin Canaan, dar n-au rămas *cu sufletul* în el!... O viaţă de om poate fi încununată la capăt doar de *un „sfârşit credincios, neînfruntat şi în pace“* şi de un *„răspuns bun la Înfrico-şata Judecată a lui Hristos“!* Atunci nu vom fi întrebaţi *dacă am fost la Locurile Sfinte,* ci *dacă ne-am pregătit* pentru Împărăţia lui Dumnezeu, dacă ne-am cuprins în ea încă de aici, de pe pământ!...

… Trecuseră atâţia ani de când Părintele Iosif Trifa mă fermecase cu descrierile lui! El îmi trezise întâiul dor după Împărăţia lui Dumnezeu şi după scrierile sfinte, rămase în vremea tinereţii mele nu numai tot mai puţine, ci şi din ce în ce mai pândite… Mai târziu, m-am apropiat şi de celelalte scrieri ale acestui mare slujitor al Bisericii lui Hristos şi mărturisesc că „nu le-am terminat“ încă… Deşi au trecut zeci de ani de atunci, ele mi se par la fel de răscolitoare şi *miezoase* ca întâia oară când le-am atins!... Ele mi-au descoperit dulceaţa Scripturii şi m-au făcut s-o îndrăgesc! Ele m-au îngenuncheat sub Crucea lui Iisus Cel Răstignit din Biserica Neamului meu, pe care până atunci n-o cunoscusem îndeajuns şi n-o iubisem pe măsură!... Iar în cele din urmă, iată, tot ele mă porniseră la drum spre Ţara Sfântă, şi la depănarea palidă a simţirilor mele de acolo!...

... Privind cu tristeţe peste anii mei trecuţi ca un sunet, mă răscoleau acum mai ales ultimele gânduri din cărţile Părintelui: *„… Ţi-a plăcut această carte?... Poate că te-ai cutremurat citind-o!... Pe unele locuri poate că ai şi plâns… Dar mă grăbesc să-ţi spun că diavolul nu se sperie de cutremurul tău! Pentru că ştie că acela e numai trecător…* ***Diavolul râde de plăcerea sufletească cu care cineva citeşte Biblia şi alte cărţi religioase*** [!...], ***câtă vreme citi-torul se tăvăleşte mai departe în păcate****… El se cutremură şi fuge îngrozit numai atunci când plăcerea sufletească îl îngenunchează pe om la picioarele Crucii şi îşi predă viaţa Domnului,* ***ca să înceapă o viaţă nouă*** *cu El…“*

Cugetând la acestea, mă întrebam înfiorat pe drum: suflete al meu, ***cum stai tu*** faţă de întrebarea asta? Se poate că şi ţie ţi-au plăcut cărţile bune, cărţile acestui om al lui Dumnezeu pe care le răsfoieşti şi azi, aproape ca Biblia!... Dar trecut-ai tu oare de la *«plăcerea sufletească»* a cititului la *începerea unei vieţi noi cu Dumnezeu?* Asta-i întrebarea cea mare!... Dacă n-ai făcut acest pas şi n-ai ajuns încă *«o făptură nouă în Hristos»* (Galateni 6, 15) – iar asta trebuie să se vadă! –, la nimic nu-ţi va folosi niciuna *din «cele din afară»,* oricâte ar fi! Nu uita că nici celor din Vechime nu le-a folosit la nimic tăierea împrejur, dacă nu împlineau şi Legea lui Moise!... *„Pentru că nu cel ce se arată* ***pe dinafară*** *e iudeu..., ci tăiere împrejur este aceea a inimii, în duh, nu în literă…“* (Romani 2, 28-29).

… Aşa puţin drum mai ai până la Marea Poartă, poate mai scurt chiar decât acesta până acasă!... Ascultă la Domnul, Care îţi zice chiar acum: *„Adu-ţi aminte cum ai primit şi ai auzit, păstrează şi te pocăieşte!... De nu vei priveghea, voi veni ca un fur şi nu vei şti în care ceas voi veni asupra ta“…* (Apocalipsa 3, 3).

… Rămas-bun, cititorule!

… Dar orice început îşi are odată şi sfârşitul său!... Dacă „ieri“ pornisem spre Ţara Făgăduinţei plin de entuziasm pre-cum un prunc, acum mă apropii cu fior de finalul descrierii peregrinajului meu şi de cel al trecerii mele prin lume…

Dragul meu cititor şi însoţitorul meu nedespărţit în toată vremea asta, îţi cer iertare că n-am reuşit să-ţi împărtăşesc aici cuvinte mari, cum poate ai aşteptat!... În sărăcia mea, pe acelea nu le-am avut!... Ţi-am înşirat aici doar câteva crâmpeie de gânduri şi simţiri din Canaanul pământesc prin care ai pătruns până în tainiţele sufletului meu!... Acum, înainte să ne despărţim, vino, te rog, să întoarcem privirea spre drumul străbătut împreună!...

… Urcasem *doar amândoi* pe Muntele Fericirilor în acel neuitat răsărit de soare!... Ajunşi acolo, mi s-a părut că ai tresărit şi tu când părea că răzbate până la noi ecoul ceresc al Predicii de pe Munte şi mai ales acel: *„Fericiţi cei ce plâng…“* (Cu adevărat numai Domnul poate ferici acest gen de suflete întâlnite azi aproape la tot pasul!…)

Împreună umblasem apoi prin ţinutul Mariei din Mag-dala şi prin *„Oraşul lui Iisus"* în căutarea Casei lui Petru şi mai ales a urmelor lăsate de Marele său *Oaspe*... Îngenuncheaţi deasupra acelor ruine încă vii, ne-am unit glasul, cântând mai înfiorat ca oricând: *„Preaiubitul meu* ***e Unul****; nimenea asemenea nu-i!"*...

Cu acelaşi fior sfânt ne-am apropiat de ţărmul Mării Galileii şi de locul ineditului Prânz de după Înviere… Ecoul stins al întreitei întrebări a Mântuitorului: *„Mă iubeşti* ***tu mai mult*** *decât aceştia?..."* răsuna şi în urechile noastre de ani şi ani – şi noi ştiam *de ce!...*

Privind spre largul apelor Tiberiadei, nebrăzdate acum de corabia ucenicilor, am murmurat împreună răspunsul durut al spăşitului Petru pe care de mult ni-l asumasem amândoi: *„Doamne, Tu* ***pe toate*** *le ştii!"*...

Plutisem apoi alături, cu mâna streaşină la ochi în căuta-rea «corăbiei lui Simon» în care Se urcase odinioară *«Învăţătorul din Nazaret»*... Pe marea liniştită erau şi acum multe corăbii, dar cea cu Mântuitorul „dormind" la cârmă pe vreme de furtună era de negăsit!... Trecuse *„de partea cealaltă, în ţinutul Gadarenilor",* cel mai întins ţinut din lumea noastră şi populat cu asemenea nefericiţi mai ceva ca odinioară !… Tot ca atunci însă şi „gadarenii" de azi parcă se întrec în a-L ruga pe Domnul ***să plece*** din ţinutul lor, nu *să rămână,* ca să-i elibereze din robia Celui Rău, precum făcuseră cei din Siharul Samariei... (Ioan 4, 40).

Împreună am colindat apoi de-a lungul şi de-a latul Ţării Sfinte, din Munţii Hermonului până în Deşertul Negev şi de la Marea cea Mare până la Înălţimile Golan, atât de râvnite acum şi de aceea păzite pe măsură…

Alături am „rătăcit" prin Nazaret şi prin Cana, urcând pe Muntele Taborului şi coborând apoi în văi… Mereu *singuri!...* Ne mâna peste tot acelaşi dor: *să vedem, să auzim* şi mai ales *„să pipăim"* cu întreaga noastră fiinţă urmele trecerii Mântuitorului nostru prin Ţara Sfântă… În fiecare loc însă ajungeam „târziu": *Preaiubitul inimii* noastre „plecase" mai departe!... (Cântarea Cântărilor 3, 2).

... Când eram în Galileia, „Se afla" prin satele Cezareii lui Filip, împărtăşindu-le ucenicilor Săi apropierea mântuitoarelor Sale Pătimiri pentru care Se pogorâse din Slava Cerească… Ajungând şi acolo, aflasem că „trecuse" în Iudeea, apoi în părţile de dincolo de Iordan, unde noi n-am putut ajunge… Precum odinioară, El era şi acum tot în căutare de *oi pierdute,* până şi după cele *din Samaria!...* („ţinutul" interminabilelor certuri religioase şi etnice). Ca să le aducă pe toate în Staulul Său unic, cum numai Păs-torul cel Bun poate face!... (Ioan 10, 16).

Am coborât apoi şi noi spre Ierihon… De data asta, la propriu!... Mântuitorul însă nu era nici pe Muntele Carantania şi nici sub sicomorul care se uscase de multe veacuri!… După ce ospătase în casa lui Zacheu, Domnul urcase la Ierusalim, ducând în braţe pe un alt căzut între tâlhari(i păcatelor), ca mine!…

Ajunşi în *«satul Mariei şi al Martei»,* retrăisem ceva din bucuria Ospăţului Recunoştinţei, oferit de Simon cel tămăduit de boala rămasă fără leac… Dar şi de acolo ne-am întors cu un gust amar: Betania de azi nu mai era *„aproape de Ierusalim",* ca demult, ci ascunsă undeva după «zidul dintre fraţi» care se tot întinde şi se tot înalţă… Şi nu doar în Ţara Sfântă, ci parcă şi mai mult *„în lumea creştină"!...*

Nici măcar la Betleem n-aveam să-L găsim!... Peştera Naşterii era acum frumos împodobită, nu rece şi întunecoasă ca în Noaptea neuitată… Acolo era şi *locul* Ieslei dintâi, dar Pruncul şi Măicuţa lipseau… „Plecaseră" în grabă spre Egipt, însoţiţi de «Dreptul Iosif», pentru a scăpa de mâna urmaşilor lui Irod, care n-au murit încă, ci s-au întrecut de-a lungul veacurilor în a căuta peste tot *viaţa Pruncului...* Mai ceva ca odinioară!… (O, de câte ori a trebuit să refacă prin veacuri drumul *„spre nicăieri"* fiecare om neprihănit care fusese ales să poarte de grijă lucrurilor sfinte în vremi ca acelea, când pentru ele nu se găsea loc nici chiar „în Israel"!...)

... Cu acelaşi dor neostoit încă ne-am apropiat în cele din urmă de Cetatea Ierusalimului… Urcând tăcut pe Via Dolorosa, din popas în popas, până în Biserica Învierii (nu doar a Sfântului Mormânt!), te-am simţit purtând alături de mine pe umeri şi pe suflet povara ta… Doream amândoi s-o lăsăm acolo, precum făcuseră toţi răscumpăraţii Domnu-lui!… De Piatra Ungerii, îmbrăcată acum în marmură scumpă, ne-am atins împreună şi fruntea, şi inima… Trupul Mântuitorului însă nu mai era pe ea!... Şi nu erau nici mă-car urme din smirna şi aloea cu care Îl înmiresmaseră Iosif şi Nicodim, cu atât mai puţin, pete de sânge din rănile făcute de cuie şi suliţă în mâinile şi picioarele, şi coasta *Răstignitului din Mijloc!...* În trecerea vremilor, se uscaseră toate şi se şterseseră !... Mai erau doar câţiva „stropi de rouă"!... (Vor fi izvorât ei oare din ochii vreunei Magdalene, ca noi?...)

Am grăbit apoi spre Sfântul Mormânt din preajmă, dar şi acela era gol, ca în Dimineaţa Învierii!... Nici măcar giulgiurile şi mahrama cu care fusese înfăşurat trupul Domnului nu mai erau, ca atunci, ci doar sfinte icoane. Şi flori proaspete. Şi lumânări arzând. Şi câteva urme de lacrimi…

… Singura nădejde care ne mai rămăsese ca „să-L găsim" pe Preaiubitul sufletului nostru era: *Altarul Golgotei!...* După ce am urcat, istoviţi amândoi, cele paisprezece trepte înalte, ne-am prăbuşit cu povara noastră sub Crucea Răstignirii, străjuită şi acum de Maica Durerii şi de Apostolul Iubirii, întocmai ca în Vinerea Mare, după ceasul al treilea… (Marcu 15, 25; Ioan 19, 25-27).

Acum însă Crucea Lui nu era ca odinioară: între alte două, ci singură!... Răstignitul din dreapta se învrednicise prin pocăinţa din ultimul său ceas „să fure" Raiul şi să intre în el... Cel din stânga nu mai era nici el acolo: pe răufăcători, lumea nu-i mai răstigneşte azi, ci le dă drumul grăbit, ca atunci lui Baraba!... Şi ca mie, ceva mai în urmă...

... Dar pe Golgota puteam răsufla uşuraţi că L-am găsit pe Domnul, de vreme ce *Crucea Lui nu era goală!...* Ţintuit în trei piroane, El atârna *şi acum* între pământ şi cer, mijlocind înaintea Tatălui Ceresc pentru toţi fiii lui Adam, cum făcuse de-a lungul celor două mii de ani… În clipa aceea mi s-a părut că Se ruga chiar pentru noi: *„Părinte, iartă-le* [**şi**] ***lor!"...*** Deci nu venisem în zadar! Răscumpărătorul nostru ***era Acolo****! Şi ne aştepta încă...* Dar oare până când?...

Ca şi cum aş fi fost în cel mai singuratec vârf de munte, m-am prăbuşit lângă locul în care fusese înfiptă Crucea Lui însângerată… Întâi eu!... De acum urma să trăim personal atingerea noastră de Golgota. Fiecare în felul lui… Nici nu s-ar putea altfel!…

Nu ştiu cât am stat acolo!... Am simţit doar că Celui Răstignit ***în locul meu*** – nu a lui Baraba, cum crezusem până atunci! –, Îi vorbeau nu atât buzele ce mi se mişcau fără glas, în neştire, ci inima zdrobită… De aceea tu n-ai auzit nimic din spovedania mea de pe Locul Răstignirii!... Când m-am ridicat însă de sub „epitrahilul" Golgotei, ca să-ţi fac loc să îngenunchezi tu, aveam faţa scăldată în rouă şi inima despovărată ca după cea mai adâncă mărturisire…

... Când ai îngenuncheat tu, nu te-am iscodit cu privirea nici cât ai stat acolo, nici cum îţi arăta faţa când te-ai ridicat!... Mi s-a părut însă că trăiai mai intens decât mine atingerea de Golgota, *în urma* mea… Şi nu-mi pare rău că a fost aşa, căci din locul în care te aşteptam să ne îmbrăţişăm pentru ultima oară mă rugasem chiar pentru asta!...

… Nedespărţitul meu însoţitor, pe tine te-am lăsat acolo sub Cruce, tocmai ca să-ţi poţi descărca inima nestingherit de prezenţa mea: am vrut să fii *doar tu şi Domnul* ***tău****!...* Dacă ai putut plânge, fii liniştit şi nu te ruşina, ci te bucură, chiar dacă lacrimile ţi-ar fi curs şuvoi pe obraz... Ele îţi vor aduce în suflet o despovărare cum, poate, n-ai mai trăit nicicând…

Dacă ai simţit cumva atunci că ai ajuns la un fel de răspântie a vieţii tale, să ştii că aceea este *«răscrucea Golgotei»* prin care trece orice suflet care se mântuieşte! Trebuie, căci fără asta nu se poate! (Ioan 3, 7). Foloseşte-te de prilej şi alege bine drumul pe care apuci de azi înainte!...

Nu uita însă că de lângă Crucea Domnului pornesc numai două căi şi amândouă pe aceeaşi verticală dintre cer şi abis!… Al treilea drum nu există! Pe acela ai venit până aici, dar de pe Golgota nu mai poţi întoarce tot pe el…

Cel dintâi duce sus, la slava Ierusalimului Ceresc, nespus mai minunat decât acesta pe care am încercat eu să ţi-l zugrăvesc ca un copil nepriceput… Pe acela îl descrie în chip minunat Sfântul Apostol Ioan, Apostolul Iubirii, cel care văzuse încă de pe pământ *„cetatea sfântă, noul Ierusalim, pogorându-se din cer de la Dumnezeu, gătită ca o mireasă, împodobită pentru mirele ei“...* (Marcu 9,1; Apocalipsa, cap. 21). Te rog, citeşte acolo şi vei fi convins!

De pe culmea Golgotei, Porţile Ierusalimului Ceresc sunt nespus de aproape de tine, încât poţi trece prin ele dintr-un singur salt, chiar acum!... Dacă te hotărăşti să părăseşti păcatul şi să începi o viaţă nouă cu El, păşind apoi pe urmele Domnului Iisus…

Celălalt drum duce dintr-o dată în jos, la Infern... Acolo fusese zăvorât Adam, împreună cu urmaşii lui care s-au făcut părtaşi păcatului său din Grădina Edenului, până în momentul Învierii Mântuitorului… Acolo este prăpastia fără fund în care arde focul veşnic, pregătit diavolului şi slujitorilor lui. Ea se cască dedesubt, bine ascunsă sub învelişul patimilor şi păcatelor cu care Şarpele cel vechi o acoperă de ochii noştri… Acolo vor ajunge *„câinii şi vrăjitorii, desfrânaţii şi ucigaşii, închinătorii la idoli şi toţi cei ce lucrează şi iubesc minciuna“...* (Apocalipsa 20, 2; 22, 15). În acel loc de chin veşnic se ajunge direct, fără să fie nece-sar vreun efort din partea cuiva... Este de-ajuns să rămâi şi pe mai departe în mocirla din care abia am ieşit amândoi! Prin Jertfa de pe Golgota!…

Dragul meu, tu pe care drum apuci de lângă Crucea lui Iisus? Nu uita că altă cale nu mai ai! Cât despre mine, m-am hotărât de mult s-o urmez pe cea dintâi (Iosua 24, 15) – şi nu regret întru nimic! Regret doar alunecările mele toate!...

Vino şi tu, suflet drag, vino la Iisus! Vino ca Simon din Betsaida, ca Natanael din Cana, ca Maria din Magdala, ca Saul din Tars, ca toţi răscumpăraţii Domnului!... Vino şi gustă cât de bun e Domnul (Psalm 33/34, 8), Acela Care a murit nu doar pentru păcatele lumii, cum ştiam până acum, ci chiar ***pentru ale mele, pentru ale tale!***... Vino!...

... Dacă sub Cruce ai simţit „picurând“ un strop din Sângele Fiului lui Dumnezeu ca din cel mai Sfânt Potir, nu privi înapoi spre deşertăciunile lumeşti şi nu-ţi întoarce paşii spre ele, ci îndreaptă-te hotărât spre Ierusalimul de Sus!

În curând vine vremea plecărilor! Să ne pregătim pentru atunci, ca ea să ne fie *„spre învierea vieţii“,* nu *„spre în-vierea osândei“!...* (Ioan 5, 29). De acum, ***totul depinde numai de tine!*** Dumnezeu să-ţi ajute să alegi «partea cea bună», precum şi-a ales-o Maria din Betania, ca să ne în-vrednicim de sfârşitul cel credincios şi de învierea cea slăvită!... Altfel, întocmai cum îşi încheia Părintele Iosif Trifa cartea lui: *„Nici călătoria la Ierusalim, nici cartea aceasta, n-ajung nimic, dacă nu vom putea călători* [amândoi] *la Ierusalimul cel ceresc!“…*

... O singură dorinţă mai am: vino să cântăm împreună o cântare nouă, precum cântasem „ieri“ lângă Altarul Golgotei cu Măicuţa Filofteia!... Apoi, să rămânem în sfântă adorare a Numelui Cel Unic: ***IISUS!*** Până *„Mâine Dimineaţă“...*

„Să Te privesc din plin, Iisuse,
şi-apoi închide-mi ochii mei,

ca, după Tine, ca pe Tine,
pe nimeni să nu văd cu ei.

Să Te privesc adânc, Iisuse,
şi inima apoi s-o-ncui,
ca-n veci să nu se mai deschidă
ca pentru Tine nimănui.

Să-Ţi cânt, Iisus… Şi-n cea din urmă
cântare care am s-o cânt,
cuvântul care s-o sfârşească
să fie Numele Tău Sfânt.

Iar după-aceea-nchide-mi graiul
pecetluit în har ceresc,
ca după Fericitu-Ţi Nume,
nimic aici să nu grăiesc.

Iar Mâine, când de peste mine
Tu vălul vei înlătura,
în ochi şi-n inimă, şi-n cântec,
pe veci să-mi străluceşti aşa!“

O smerită rugăciune

… Iisuse Doamne, Marele meu Mântuitor şi Dumnezeu, Care pe mine m-ai aşteptat îndelung şi mi-ai iertat atât de multe păcate, Îţi mulţumesc din tot sufletul că m-ai învrednicit să aşez această umilă „piatră de hotar“ pe drumul ce duce spre Ţara Făgăduinţei Tale!...

Tu ştii că am început lucrul cu bucuria unui copil, dar şi cu neîndemânarea lui!... Pe tot drumul acesta atât de greu pentru un nepriceput ca mine, numai Tu mi-ai dat ajutor, însoţindu-mă şi îmbărbătându-mă pas cu pas…

… Dar dacă Ţie Îţi puteam spune orice, pentru că îmi ştii dinainte şi gândul cel nerostit încă, cititorului meu a trebuit să-i vorbesc limpede, ca să mă înţeleagă, şi mai ales să nu-i devin o pricină de poticnire… Singur Tu ştii însă în ce măsură am reuşit aceasta, pentru că n-am avut nicicând o vorbire uşoară şi o minte pricepută, cum cere o asemenea îndeletnicire a mânuirii condeiului!...

Acum, ajuns la capătul drumului meu prin Canaanul cel pământesc, mă rog Ţie să binecuvântezi multa mea trudă şi rodul meu sărman, pentru a nu fi zadarnice, nici umbrite de nepriceperea unui pitic ca mine…

Milostiveşte-Te şi „udă“ Tu brazdele mele sărace cu ploaia binecuvântării Tale, înmuindu-le bulgării şi sfărmându-i! Apoi, Te rog, să pui în ele răsad ceresc şi fă-L să crească şi să rodească spre slava Ta în orice inimă care se va apleca spre ele! Fă Tu ca simţămintele înşiruite aici să atragă spre mântuirea pe care ai săvârşit-o Tu pe Crucea Golgotei, acolo în Ţara de la „mijlocul pământului“!...

Ştiu, Doamne, că fără partea Ta, „cojile“ mele, oricât de multe, nu folosesc la nimic!... Numai umplute cu harul Tău se pot preface în miez gustos şi hrănitor, chiar dacă unul mic şi neînsemnat, precum bobul de muştar!...

Te rog, îndură-Te şi de mine, şi de cititorul care le va răsfoi şi ajută-ne amândurora să ne apropiem şi mai mult de Tine, ca să-Ţi cunoaştem Voia Ta cea sfântă. Apoi, cu ajutorul şi puterea Ta, să o împlinim în toată vremea!

... Când vom ajunge la capătul alergării noastre, învredniceşte-ne să ne încredinţăm sufletul în Mâinile Tale cele străpunse şi să-Ţi putem spune smerit şi înfiorat: „lupta cea bună am luptat, alergarea am împlinit-o, credinţa am păzit“...

Iar Mâine Dimineaţă, în Ziua Slăvitei Tale Reveniri, trimite îngerul Tău „să răstoarne“ piatra şi de pe mormântul în care vom fi zăcut în aşteptare tăcută... Apoi, strigă-ne Tu afară din groapă, ***la viaţă,*** cum *l-ai chemat odinioară pe Lazăr, prietenul Tău, învrednicindu-ne să fim aşezaţi între cei de-a Dreapta Ta, pentru veşnicie... Şi dăruieşte-ne, Te rugăm, şi nouă „cununa dreptăţii“ Tale, aceea cu care îi aştepţi pe toţi cei ce iubesc Venirea Ta şi se pregătesc să-Ţi iasă în întâmpinare... (2 Timotei 4, 7-8).*

... Că Mare eşti Tu, Doamne Iisuse, şi „Ţie se cuvine a ne milui şi a ne mântui“ şi pe noi!... Nu pentru „dreptatea noastră, care este ca o cârpă lepădată“, ci pentru iubirea Ta nemăsurată, care întrece orice judecată, şi pe care ai arătat-o în cel mai cutremurător fel prin Jertfa de pe Golgota!... Slavă şi închinare veşnică Ţie, „Hristoase-Dumnezeule, împreună şi Celui Fără de Început al Tău Părinte, şi Preasfântului şi Bunului şi de Viaţă Făcătorului Tău Duh“. Amin.

În loc de epilog

„– ... Cântând cu-atâta bucurie
cu ochi aşa strălucitori,
de unde aţi venit şi unde
vă duceţi voi, dragi călători?

– Noi mergem către Ţara Sfântă,
spre Cerul plin de bucurii,
Acolo unde îngeri cântă;
tu, suflet drag, de ce nu vii?

– Ce ţară este Ţara-aceea,
ce bucurii vor fi în ea,
câţi oare veţi ajunge-Acolo
şi cine-o va putea vedea?

– Acolo-i Ţara Minunată
şi viaţa veşnică de-Apoi,
Păstorul Bun spre ea ne-ndreaptă,
o, hai şi tu, o hai cu noi!

– Dragi călători, ce preţ se cere
să pot şi eu în ea intra,
eu n-am o haină ca a voastră,
ah, cine mi-ar putea-o da?...

– Domnul Iisus plătit-a Preţul,
spre Ceruri El îţi este drum
şi El te-mbracă-n haină albă,
dar vin' cu noi, o vin' acum!

Domnul Iisus azi te primeşte
cu-al tău păcat, cu-al tău necaz
şi te-o ierta, căci te iubeşte;
o vin' la El, o vino azi!

– Dragi călători, v-ascult chemarea
şi vin cu voi pe-al Vieţii drum!
Primeşte-mă, Iisuse Dulce,
să fiu şi eu al Tău de-acum!"...

*
* *

„... Carul mântuirii tale sufleteşti atunci începe a porni la drum când simţi că te înăbuşă răutăţile şi cauţi o scăpare; când simţi o pieire şi cauţi o mântuire, când te simţi într-o prăpastie şi cauţi o ieşire; când te simţi în întuneric şi doreşti o lumină; când simţi că te-a schilodit păcatul, când simţi că te-a orbit patima, când simţi că nu mai poţi sta şi umbla pe picioarele tale şi strigi cu lacrimi, din adâncul sufletului: «Iisuse Mântuitorule, mântuieşte-mă şi mă tămăduieşte!»...

Să cauţi mai întâi să te faci bun şi apoi să pleci la Domnul, ar însemna ca şi când ai înjuga boii înapoia carului...

Începutul mântuirii tale se face atunci când păcatele tale te pleacă şi te apleacă la picioarele Crucii."

Preot Iosif Trifa

CUPRINS